

BUAH

F. A.

16

COL

(1737)

BUAH

COLLEGIJ
SANCTI THOMÆ
COMPLUTENSIS
IN UNIVERSAM
ARISTOTELIS LOGICAM
QUÆSTIONES.
OCTAVA EDITIO DENUO CORRECTA.

Anno

1737.

Miguel

CUM PRIVILEGIO.

R. 31233

COMPLUTI : Typis apud Josephum
Espartosa , Typographum
Universitatis.

COLLEGIUM
SANGUINI THOMAE
COMITIS VINDOBONENSIS
IN UNIVERSITATE
ARISTOTELIS LUGDUNENSIS
GUSTAVO EDUARDO CAESARE

Anno 1737

ILLUST^{mo}. AC REVER^{mo}. DOMINO,
D. Fr. PETRO DE AYALA;
EPISCOPO ABULENSI,

CATOLICÆ MAIESTATIS A CONSILIIIS, AC IN CUNCTIS
Hispaniarum Regnis à SS. D. CLEMENTE XII. nuper Apostolico
Nuncio renuntiato, ex Ordine Prædicatorum assumpto.

ILLUST. DOMINE.

ENVU in communem lucem hic Logicæ Thomisticæ
liber proditurus nullius planè alterius Meccænatæ
auspiciis debuit prodire, quam V. Illustriss. D. al-
to Insultus Patrociniò; quò Magno tui Nominis ob-
umbratus honore per ora studiosorum feliciter voli-

ret, atque avidorum Thomisticae veritatis manibus jucundius arderetur : Cum enim hoc nostram S. Thomae Collegium, Te tanto Alumno, simul, & Patre gloriatur, tantoque decoris splendore ipsum perfunderi, tot, tantisque beneficiis Munificentissimus cumulaberis, par sanè erat; ut quaecumque suae gratitudinis signum posset ostendere, grato, ac filiali affectu demonstraret. Hoc teste Seneca, debita gratitudinis jura repossunt, hoc etiam nobis injungit illud Domini praeceptum (6. Levit.) *Ignis in altari semper ardebit: ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari*: Ut Philo dissentissimus Judaeorum attestatur. Unde non mediocri criminis Reputaremur, si tam ingentia beneficia, honorem, & gloriam turpissima oblivione conderemus.

Hic etiam penitus accedit; quod Logica Rationalis scientia V. Illust. D. Tutelam reverenter ambiat, & Clarissimum exposcat Mecenatem; qui non solum eam in universitate S. Thomae Abulensis tanto auditorum plausu, & profectus tradidisti, exposuisti, declarasti; verum etiam post modum in hoc nostro Collegio; in quo Lectoris Theologiae fungebaris manere, doctissimis disputatis editis (quae nomine Collegij S. Thomae circumferuntur) elucidasti, confirmasti, auxisti; ita profectò totius Universitatis recto judicio; ut scriptis adamusim quadret; quod aliorum quidam decantavit.

*Abdita panduntur, clarent obscura, retexti
solvantur nodi; quae latuere patent.*

Nec ab scopo instituti propositi ab erraverit; si venerando Antistiti quem Cata scopum dedit Deus Domui Israel, Pastoremque vigilantissimum, scientiam rationis humanae directivam, ut in omni sua speculatione, & veritatis cognitione mens rectè procedat, dicere cogamur. Quem praecor, praeterit, quanta vigilantia in specula Ecclesiae Sanctae constitutus, atque in alta illa Turri Vineae Domini Sabaoth supereminens; quaeque versus Palmites circumspiciens, die, noctuque continuo speculeris? Neminum sanè; ut tota plaudit Hispania, Hesperiaque tota contestatur; cuius cunctis indubiam fidem adstruxit, imò in singulari illo honore opignoravit; dum tuis allectus, & permotus Praeclaris Meritis SS. Clemens XII. Qui modo Navis Petri Gubernaculum tenet, Te, Te, in omni Hispaniarum vasta Ditione, suum Apostolicum Nuntium, summo omnium Plausu, summa congratulatione signavit.

Hæc D. Illustrissimæ libentèr rursus generatim panderentur ; nisi illud junioris Plinij non cohiberet : *Nec enim minus considero ; qui l' aures eius pati possint , quam quid virtutibus debeat.* Verum enim hæc quaquam præteriri licet , quod V. Illustrissimæ D. integerrimæ vitæ , Doctrinæ , & Morum claudit arcanum , Claudiani verba usurpantes ad suum Honorium :

*Est aliquod meriti spacium , quod nulla furentis
invidia mensura capit.*

Sed quia supervacuis laborat impendiis , qui Solem certat facibus adjuvare ; gradum sistimus , Deum Optimum Maximum enixè præcantes Te incolumem servec , Princeps Illustrissime in Sanctæ suæ Ecclesiæ Ornamentum , & Decus , in Prædic. Familiæ Honorem , & Gloriam ; inque nostri Collegij fulcrum stabile. Compluti , die 25. mensis Aprilis , anni 1737.

Illustr.^{me} Domine.

Pro Collegio S. Thomæ Complutensi.

Humillimus Servus Illustr. D. V.

Fr. Joannes Vergel.
Mag. & Rect.

LICENCIA DE LOS SUPERIORES.

Tiene el Colegio de Santo Thomàs de Alcalà, Licencia del M. R. P. Mro. Fr. Luis de Villazan, Provincial de la Provincia de España Orden de Predicadores; del Ordinario, y del Consejo Supremo de Castilla, para imprimir un Libro intitulado: *In universam Aristotelis Logicam quæstiones*; el qual aprobaron por la Religion los M. RR. PP. MM. Fr. Jacinto de la Parra, Calificador de la Suprema, y Fr. Pedro del Moral, Prior del Convento de Santo Thomàs el Real de Avila. Por el Ordinario, el R. P. Mro. Fr. Pedro de Panyagua, Predicador de su Magestad, Cathedratico de Durando de la Universidad, y Doctor del Colegio de San Agustin de Alcalà. Por el Consejo, el Doctor Don Antonio de Medina, Confessor del Real Convento de la Encarnacion de Madrid.

SUMA DEL PRIVILEGIO.

Tiene Privilegio el Colegio de Santo Thomàs de Alcalà, por tiempo de diez años, para que nadie sin su licencia pueda imprimir este Libro, intitulado: *In universam Aristotelis Logicam quæstiones*, que juntamente es Privilegio para todo el Curso, como mas largamente consta de su Original. Dado en el Pardo à 16. de Marzo de 1734.

Don Miguel Fernandez
Munilla.

SUMA DE LA TASSA.

LOS Señores de el Real Consejo de Castilla, tassarón este Libro, intitulado: *In universam Aristotelis Logicam quaestiones*, compuesto por el Colegio de Santo Thomàs, Orden de Predicadores, de la Universidad de Alcalà de Heneres, que con licencia de dichos Señores, concedida al referido Colegio, ha sido reimpresso, à seis maravedis cada pliego, sin principios, ni tablas, como mas largamente consta de su Original. Dado en Madrid à 14. de Junio de 1737.

Por el Secretario Munilla.

D. Joseph Antonio de Tarza.

MENDA SIC EMENDA.

PAG. 45. col. 2. lin. 20. *commisso*, lege *omisso*. Pag. 59. col. 1. lin. 19. *facultatis*, leg. *difficultatis*. Pag. 67. col. 1. lin. 21. *exercita*, leg. *exercitia*. Pag. 146. col. 1. lin. 24. *substantia*, leg. *subsistentia*. Eadem pag. col. 2. lin. 12. *aliud*, leg. *aliquid*. Pag. 147. col. 2. lin. 16. *afectiva*, leg. *effectiva*. Pag. 169. col. 2. lin. 1. *quod si*, leg. *quod sit*. Pag. 189. col. 1. lin. 13. *propositio*, leg. *compositio*. Pag. 200. col. 2. lin. 33. *prodest*, leg. *potest*. Pag. 201. col. 1. lin. 5. *rationalitatis*, leg. *rationalitas*. Pag. 203. col. 2. lin. 24. *adequato*, leg. *adequante*. Pag. 216. col. 1. lin. 7. *quodam*, leg. *quid eam*. Pag. 221. col. 2. lin. 2. *fit*, leg. *si tandem*. Pag. 233. col. 2. lin. 40. *petit*, leg. *perit*. Pag. 238. col. 1. lin. 30. *valet*, leg. *valere*. Pag. 243. col. 2. lin. 14. *retinet*, leg. *retinere*. Pag. 245. col. 1. lin. 23. *præcedens*, leg. *præcedentes*. Pag. 247. col. 1. *essentia*, leg. *essentialia*. Pag. 252. col. 1. lin. 5. *diviso*, leg. *divisto*. Pag. 257. col. 2. lin. 18. *unitatem*, leg. *unitatem*. Pag. 164. col. 1. lin. 14. *asseratur*, leg. *asserata*. Pag. 273. col. 2. lin. 17. *este*, leg. *est*. Pag. 284. col. 1. lin. 6. *differre*, leg. *differrens*. Pag. 304. col. 2. lin. 21. *eur*, leg. *cañ*. Pag. 305. col. 1. lin. 14. *definitur*, leg. *definita*. Pag. 324. col. 1. lin. 2. *natura*, leg. *natura*. Pag. 326. col. 2. lin. 11. *requiritur*, leg. *requirit*. Ibidem, *diferrens*, leg. *indifferrens*. Pag. 365. col. 2. lin. 10.

quæ sub, leg. quæ sunt. Pag. 381. col. 2. lin. 5. ex, leg. est. Pag. 357. col. 7.
lin. 23. incidat, leg. indicat. Pag. 407. col. 2. lin. 4. compositio, leg. composito.
Pag. 410. col. 2. lin. 10. Deus, leg. ætus. Pag. 411. col. 1. lin. 6. non, leg. nos.
Ibidem, lin. 8. qui, leg. quia. Pag. 532. col. 2. lin. 14. de ignoto ad notum,
leg. de noto, ad ignotum, & de magis noto, ad minus notum.

Collegij S. Thomæ in universam Aristotelis Logicam quæ-
stiones nunc octava editione in lucem prodeuntes, septi-
mæ, quæ originalis gerit vicem, exceptis his, huiusce-
modique aliis inferioris notæ mendis, sunt conforme:
Matriti pridie Kalendas Maias anni Dñi, M. DCC. XXXVII.

Lic. D. Emmanuel Garcia Aleffon.
C. M. Ganeralis Correct.

IN UNIVERSAM
ARISTOTELIS LOGICAM

QUÆSTIONES.

PROOEMIUM.

7

A est humanæ
mentis infir-
mitas, ut vix
in limine of-
fendat; aggre-
dimur Logicæ
explanationē,

& ecce vix scientes, de quo loquimur, cogimus gradum sistere plurimis hinc inde subortis dubiis circâ naturam, circâ objectum, circâ Logicę attributa. Plura ex his in dubium vocari solent, sed aliqua extra controversiam statui consueverunt; quare acturi statim diligentius de reliquis, hæc leviori calamo præmittere opere pretium duximus, nimirum nomen, definitionem, divisionem, existentiam, & utilitatem Logicæ.

NO MEN, ET DEFINITIO.

2 **S**I nominis origo attendenda sit, Logica idem va-

let, ac scientia *Sermocinalis*, sive *rationalis*, Logos quippè nomen est Græcum, quod Latinè redditum sonat sermonem, verbum, rationem. Si ut scientia, seu ut ars sermocinalis attendatur, *Logica* non est proprium nomen facultatis, quam aggredimur explicandam, sed est nomen commune sub se comprehendens quamlibet facultatem rectè ordinatè, sive metricè loqui docentem, ut Grammaticam, Rhetoricam, & Poësim: ut tamen scientia rationalis *Logica*, jam designat scientiam hanc, cujus explanationi accingimur, quæque meritò dicitur inter reliquas scientia rationalis, quia speciali jure dirigit rationem ministrando ei media, quibus possit certò Scopum veritatis attingere. Hinc definitur *Logica facultas præscribens intellectui modum indagandi veritatem*, id est, doctrina, cujus regulis instructi facilius, arque

A

com-

commodius cognoscimus modum sciendi, juxta ea, quæ amplius infra exponemus.

DIVISIO.

3 **D**ividitur 1. Logica in naturalem, & artificialem. Naturalis est: *Vis, qua naturaliter pollet intellectus ad conficiendum ex principiis lumine naturæ notis aliquas definitiones; divisiones, & discursus.* Insunt enim nobis, seu in nostro intellectu quædam universalia principia, quæ statim evidentè cognoscimus, & ex quibus sic evidentè cognitis possumus, nullius artis spectata culcitra, aliquantū comparare notitiam veritatum, hæcque naturalis vis intellectus ad sic discurrendum ex illis principiis lumine naturæ notis dicitur Logica naturalis. Artificialis est: *Facilitas labore comparata, que certis, universalibusque regulis dirigit intellectum ad rectè definiendum, dividendum, & discurrendum.* Diximus eam esse facilitatem, quia nomine Logicæ artificialis, seu quæ est ars, non tam actus, quam habitus designatur: ex quo jam oritur secunda divisio Logicæ in actualem, & habitualem: actualis est: *Collectio actuum, quibus intellectus se exercet in materia Logicæ.* Habitualis est: *Facultas ad prædictos actus eliciendos.*

4 **D**ividitur 3. Logica in docentem, & urentem: Docens est: *Quæ tradit regulas, ut intellectus in conficiendis instrumentis sciendi rec-*

tè, & sine errore procedat: ut cum docet syllogismum, ut rectus sit, debere constare ex tribus terminis sic, vel aliter dispositis in modo, & figura. Utens est: Quæ ejusmodi regulas applicat ad determinatam materiam, ut cum juxta Logicæ præscripta syllogismus conficitur ad hoc, vel illud convincendum. Sed quia de his iterum expresso instituendus est sermo in sequentiis, à majori eorum, pro nunc, explanatione abstinemus.

5 **D**ividitur tandem Logica in parvam, & magnam: illa quam sub nomine Dialecticæ tradidimus, considerat modum sciendi ex parte formæ, naturam v. g. syllogismi abstrahendo ab eo, quod propositiones, ex quibus syllogismus constat, sunt veræ, vel falsæ, necessariæ, aut contingente. Logica magna considerat modum sciendi ex parte materiæ, quibus scilicet, & qualibus debeat constare propositionibus syllogismus ut sit demonstrativus, ac proinde docet ejusmodi propositiones debere esse necessarias, & immediatas. Hujusmodi Logica magna, seu magna pars Logicæ, est quæ in præsentī traditur, & in varios tractatus, seu quæstiones distribuitur velut in partes integrantes; nam qui sunt libri, seu tractatus integrantes Logicam parvam, eorumque explanationio, satis jam constat ex Dialectica, cujus explicationem præmissimus.

Sunt ergo partes Logicam magnam integrâtes variis tractatus, in quibus agitur de ente rationis, de universalibus, prædicabilibus, de analogis, prædicamentis, demonstratione, & scientia; cujus partitionis ratio ex dictis elicitur: cum enim finis Logicæ magnæ sit demonstratio, quæ syllogismus est faciens scire, oportet, præter notitiam ipsius scientiæ, tradere quales debeant esse propositiones, ex quibus constituenda sit demonstratio, ut scientia generetur, illæ enim, ut diximus, debent esse propositiones necessariæ, essentialis, & per se tales: sed ut constet, quæ sint propositiones necessariæ, essentialis, & per se tales, omnes illi tractatus requiruntur: ergo rationabiliter distribuitur Logica in tractatus prædictos. Prob. min. ut constet, quæ propositio sit necessaria, essentialis, & per se talis, debet cognosci, quæ prædicata habeant per se connexionem cum subiectis, quod nequit cognosci, nisi rebus singulis ad sua prædicamenta redactis; idque obtineri non potest sine notitia eorum, quæ simpliciter, & eorum, quæ secundum quid conveniunt, id est, univocorum, & analogorum, sine notitia præterea prædicabilium, inter quæ recensentur prædicata superiora, quæ per se, & quæ per accidens dicuntur de inferioribus; cognitio deinde prædicabilium a cognitione pendet universalium, & horum cognitio à cognitione sui quasi gene-

is entis scilicet rationis, maxime pendet: exacta ergo notitia propositionum, quæ sunt materia demonstrationis haberi nequit, sine supradictis quæstionibus, sive tractatibus.

*EXISTENTIA; ORIGO,
& utilitas.*

6 *Existentiã Logicæ pluribus pollemus evincere, sed in re adeò perspicua, una, vel altera ratio superest; negari quippè nequit naturam in necessariis non deficere, non solum, quæ ita necessaria sunt, ut sine eis finis nullo modo possit obtineri, verum, & quæ necessaria dicuntur, quia mediis eis commodus, & facilius finis obtinetur; ut tot artes ad plura solum secundum quid necessaria destinata convincunt; sed ad acquirendas scientias, quarum existentia evidens est, necessaria est, saltem secundum quid Logica, quæ modum sciendi, seu acquirendi scientias tradit: negari ergo non potest Logicam existere. Accedit ad hoc, quod homini necessarius est discursus, perutilisque modus differendi, & in utroque errare potest: existit ergo ars dirigens rationem, ut sine errore differat, & discurrat: hæc est Logica: ergo existit Logica.*

7 *Quoad Logicè originem comperendam prænotari oportet, quod tripliciter possunt obtineri scientiæ, per infusionem, per*

inventionem, & per disciplinam, totque modis Logica pro temporum varietate suam trahit originem. Per infusionem quidem in Adamo, qui illam à Deo infusam (sicut, & reliquas scientias) accepit. Per inventionem autem scientiam acquirit, qui proprii ingenij Marte, nullo exteriori fultus disciplinæ subsidio eam comparat, quatenus ex communibus principiis ad aliquas prius sibi ignotas veritates progreditur parans ex hoc sibi viam ad plures in eadem materia demonstrandas conclusiones. Per disciplinam habetur scientia, quando ratio naturalis exteriori adjuncta Magistri subsidio pervenit ad cognitionem veritatis. Logicam haberi, seu obtineri per disciplinam quotidiana firmat experientia, sicut, & per infusionem primum suam originem habuisse in Adamo communis sententia sustinet, quam D. Thomas corroboret 1. part. quæst. 94. artic. 1.

8 *Circà* inventionem autem aliquale est dissidium: Cum enim Logica (idem de reliquis scientiis) non solum infusa sit Adamo, sed ad hoc sit infusa, ut ab ipso ad ejus posteros quasi per manus tradita deveniret, sit consequens, quod eam nullus simpliciter adinvenerit: & ita quidem sentimus, nam antequam illuxissent Græciæ Philosophis plures recensentur ab historicis Doctores, qui Logicam ad scientias, quibus erant præditi, maximè necessariam optimè

percallebant: Cum hoc autem stat, quod nonnulli de Logica optimè meriti inventorum titulo sint insigniti, vel quia partis Logicæ fuerunt instauratores, vel quia Logicam hominum incuria oblivioni serè traditam exceperunt reparare, eam suis lucubrationibus illustrando. Hinc inventores recensentur sophisticæ Zeno, definitionis Socrates, divisionis Plato, prædicamentorum Architas, artis syllogizandi Aristoteles, qui tamen Logicam ab innumeris, quibus scatebat mendis in veteribus Philosophis, expurgando lauream propè meruit inventoris.

9 *Utilitatem* denique Logicæ clarè cognosceret, qui plurima attenderit encomia, quibus à Patribus, Philosophisque passim commendatur. Inquiunt enim langere Rhetoricam sine Logica, Poësimque, & historiam, nec honestate gaudere, nec decentia, si Logica desit; Logicæ expertem, nec Jurisprudentiæ, nec Medicinæ posse esse participem: ad Sacræ Scripturæ intelligentiam non minus necessariam esse Logicam, quam ad decem prædicamenta; ea quippè sola (teste Clemente Alexandrino lib. 1. Stromatum) veluti manuducit ad veram sapientiam, & reddit id, quod est optimum, & præstantissimum, ut rectè cognoscamus hominemque, Deumque. Quod si aliqui SS. PP. execrantur Dialecticos, non propterea usum, sed ab usum Lo-
gi-

gicæ exercatur: neque enim teste D. Aug. lib. 1. contra Crescon. cap. 1. propterea pro Patria non est armandus miles, quia nonnulli contra Patriam arma sumpserunt; imò quia Logicæ abusus inutilibus, & fictis cavillis in sanam Doctrinam insurgit, exercenda est Logica; nam ex Div. Hieronym. super Ezechielem: *Quidquid in hoc seculo perversorum dogmatum est, hac arte subvertitur, & instar incendij in cineres, favillasque dissolvitur.*

QUÆST. I.

Proœmialis.

INter ea, quæ in ipsa Logicæ fronte affigi solent, ut eidem honorem, amoremque concilient, supersunt plura, quæ diligentius sibi vendicant examen. Hujusmodi sunt materia, objectum modus procedendi, simplicitas, & necessitas, circa quæ tot sunt Authorum placita, ut nihil possit discerni, nisi justo certamine fuerit conquestum.

ARTIC. I.

QUOD SIT OBJECTUM MATERIALE Logicæ?

Pendet omninò resolutio sequentium difficultatum à notitia objecti Logicæ; nesciens enim, de qua

scientia tractat, nihil circa illam potest certè definire: idcirco cõpellimur ante omnia de objecto Logicæ instituere sermonem.

§ I.

Aliqua prænotantur:

3 **N**Otandum est 1. objectum scientiæ esse rem, quæ obijcitur scientiæ, ut ab ipsa contemplanda. Inter objectum, & subjectum scientiæ aliud quod sanè discrimen intercedit: nam objectum quid complexum est nempe conclusio, in qua propria passio de aliquo subjecto demonstratur. Subjectum verò est aliquid incomplexum, nempe, subjectum ipsum conclusionis demonstratæ, cujus scientia causas, & passiones quærit. Usus tamèn frequentè confundit hæc nomina, cui nos morem gerentes objectum, & subjectum pro eodem indistinctè usurpabimus: pro eo scilicèt, de quo passiones in scientia demonstrantur.

4 Dividitur objectum in formale, & materiale: formale est: *Quod attingitur per se.* Materiale: *Quod attingitur ratione alterius:* ut color est objectum formale potentiæ visivæ, quæ per se videtur: corpus verò est objectum materiale, quia videtur ratione alterius, nempe coloris. Objectum formale aliud est formale quod, aliud est formale quo. Formale quod est quod at-

tingitur per se dependentèr tamen ab al-
terius determinatione. Formale quo-
est: Ratio ultimò determinans objec-
tum, ut possit attingi: unde color
est objectum formale quod potent-
iæ visivæ, quia non videtur per
accidens sed per se, dependen-
tèr tamen à luce, per quam ul-
timò, & completè redditur vi-
sibilis: lux verò est objectum for-
male quo potentia visivæ, quia per
illam ultimo completur visibilitas
coloris.

5. Rursum objectum formale,
aliud est adæquatum, aliud in-
adæquatum: adæquatum est:
Quod attingitur per se, & ratione
cujus cætera omnia attinguntur: in-
adæquatum est: Pars objecti for-
malis, undè objectum formale,
adæquatum visus est color, quia
per se videtur, & ratione ipsius
cætera videntur: albedo verò
est objectum formale inadæqua-
tum, quia est pars, sive species
particularis, contenta sub colore.
Objectum formale adæquatum
scientiæ pluribus solet nomi-
nibus nuncupari: dicitur enim ob-
jectum attributionis, objectum
per se, primarium, specificativum:
attributionis quidè, quia quid-
quid in scientia tractatur illi attri-
buitur, cum omnia propter ipsum
plenè intelligendum, consideren-
tur; per se, quia quod scientiæ
obijciatur, illi non accidit, sed
per se convenit, non enim at-
tingitur ratione alicujus acci-
dentis, sed immediatè ratione
sui: Primarium, quia ipsius con-

templatio est finis per se primò
intentus à scientia: Specificati-
vum, quia ab ipso desumitur spe-
cies, unitas, & distinctio scienti-
æ. Undè, ut aliquod sit objectum
formale adæquatum meritò so-
lent tres condiciones assignari.
Prima, ut sub se contineat omnia,
quæ in illa scientia considerantur,
proindèq; de omnibus debet præ-
dicari in recto, vel in obliquo; ut,
quia in Theologia objectum for-
male adæquatum est Deus, quid-
quid in ea tractatur, vel est Deus,
vel attingitur, ut aliquo modo per-
tinet ad Deum. Secunda condi-
tio est, quod illius cognitio princi-
palitèr intendatur à scientia. Ter-
tia, quod illam scientiam à cæte-
ris aliis distinguat.

6. Objectum materiale etiã
est duplex, aliud denominabile
à formali, aliud non denomina-
bile: denominabile est, quod in
se recipit formale, & ab ipso denomi-
natur, ut corpus est objectum ma-
teriale denominabile, quia reci-
pit in se objectum formale poten-
tiæ visivæ, nempe colorem, &
coloratum à colore denomina-
tur: non denominabile, est quod
in se non recipit objectum formale,
sed attingitur per ordinem ad illud, ut
umbra, quæ in se colorata non
est, sed attingitur indirectè, quæ-
tenus est privatio lucis intensio-
ris. Haud aliter in Logica, & in
reliquis artibus duplex est mate-
ria, sive objectum materiale,
alia denominabilis ab artis com-
positione, et lapides, & ligna,
quæ

quæ in se recipiunt compositionem, & denominantur domus: alia purè dirigibilis, ut operationes manuales ipsius Artificis, quæ in se non recipiunt compositionem, nec denominantur domus, diriguntur tamen ab arte, & ab ipsa considerantur, quatenus dicunt ordinem ad artificiosam compositionem.

7 Notandum est secundo in materia, circa quam versatur Logica, plura concurrere, de quibus merito debitorum qua ratione ad *objectum Logicæ* pertinent: v. gr. in hac diffinitione, *animal rationale* invenimus voces, conceptus, & objecta, quæ rursus considerari possunt secundum proprias naturas, vel prout dirigibilia in modum diffinitionis, vel ut rectè ordinata influxu, & directione Logicæ.

8 Tertiò notandum est ens esse duplex, reale, scilicet, & rationis: Reale est: *Quod in rerum natura potest existere independenter à consideratione intellectus.* Ens rationis est: *Quod tantum habet esse per considerationem intellectus.* Difficultatem præsentis resolutionis, vel ex mica sententiarum varietate licet conficere. Nam ab *objecto materiali* censentur aliqui excludendas esse voces significantivas. *Objectum* verò formale quod constituit plures in dirigibilitate actuum intellectus, alij in eorum formali rectitudine, quæ consistit in recta representatione *objectorum*. Alij in actuali cognitione, per quam *objecta* deno-

minantur extrinsecè disposita, & ordinata: alij in formali veritate actuum intellectus, alij in forma rationis resultante in *objectis* ex consideratione intellectus.

§. II:

VOCES UT SIGNIFICANTES INSTRUMENTA sciendi sunt *objectum materiale Logicæ.*

9 NON contendimus voces, ut significantes instrumenta sciendi esse materiam denominabilem ab artificio Logico; sed esse materiam circa quam versatur Logica saltem secundariò ex propriis, & non purè ex subsidio Grammaticæ. Sentiant nobiscum Scorus, Sanchez, Araujo, Prado, Lince, Nominales, Echalar, Quirós, Pater Lince, S. Cruz, Villanueva, Spinula, contra Coimbra. Rubio, Suarez, Compton, Carleton, Arriaga, Hurtado, Amicum, & alios RR.

10 Sed ut clarius percipiatur in quo sensu iudicemus veram propositam conclusionem, advertendum est, seu explicandum quid nomine vocum, ut significantium instrumenta sciendi intelligamus, seu quid sit voces significantes instrumenta sciendi, quod ipsis exemplis fiet manifestum. In hac quippè hominis diffinitione *animal rationale* si à Grammatico roges, quid signi-

ficet *ly animal*? Respondebit, quod significat principium sentiendi, sicut, & *ly rationale* principium discurrendi, eidem autem interrogationi Logicus respondebit, quod *ly animal* significat ibi principium sentiendi per modum generis, seu prædicati communis, in quo convenit animal cum aliis à se distinctis, & rationale significat principium discurrendi, ut differentiam contrahentem rationem communem animalis ad talem animalis speciem, hominis scilicet ex utroque illo prædicato constitutam.

Similiter in hac propositione *homo est animal*: Grammaticus dicet, quod *ly homo* significat hominem; Logicus addet, quod significat illum per modum *subjecti*, de quo aliud dicitur; Grammaticus item dicet, quod *ly est* significat identitatem; Logicus addet, quod significat illam per modum *copulae* unientis prædicatum cum subjecto: & idem denique de illa voce *animal*, de qua præter principium sentiendi, quod dicit Grammaticus ab ea significari, docebit Logicus illud significari per modum prædicati, quod dicitur de alio, & quod supponit pro eodem, pro quo supponit homo. Prima igitur significatio docetur à Grammatica, nam illa convenit vocibus ex vi suæ primariæ impositionis: de secunda autem non curat

Grammatica, sed Logica, ad quam sicut spectat instrumenta sciendi præparare, pariter pertinet docere eam secundariam significationem, quæ latet in vocibus, & quæ, ex vi alicujus impositionis secundariæ extenduntur ad significandas res, ut ex Logicæ directione artificiosè conceptas, quo modo dicuntur significare instrumenta sciendi, & quo modo pertinent ad Logicam, ut in conclusione asserimus.

11. *Prob. 1. Ex Philosopho*, qui 1. de Interpret. cap. 4. differens de speciebus orationis vocalis, ait: *Orationes igitur cetera omittantur, ad oratoriam enim Artem, aut Poësim illarum magis consideratio pertinet: enuntiativa presentis est propriè contemplationis*: ergò Dialectica juxta Philosophum ex propriis contemplatur orationem vocalem enuntiativam. Favet præterea Angelicus Præceptor 1. Perihermen. lect. 1. dicens: *Significatio vocum, quæ est immediata ipsis conceptionibus intellectus, pertinet ad principalem considerationem Logicæ*: ergò significatio vocum, quæ significantur res, ut immediatè conceptæ artificiosè, spectat ad principalem considerationem Logicæ: ergò talem significationem ex propriis considerat Logica: & non purè ex subsidio Grammaticæ, aliàs falsò diceretur, quod de ea significatione agit Logica principaliter.

12^a *Probat. insuper.* ratione. Voces illæ *animal rationale* significant quoddam instrumentum sciendi, quatenus significant animalitatem per modum generis, & rationalitatem per modum differentiarum; prout sic enim significant diffinitionem hominis objectivam, quæ est quoddam instrumentum sciendi; sed docere voces illas significare ea prædicata per modum generis, & differentiarum spectat per se ad Logicam: ergo voces illæ, ut significantes instrumentum sciendi spectant per se ad Logicam. Prob. minor. Illa scientia docet voces illas significare ea prædicata per modum generis, & differentiarum, ad quam per se spectat reddere rationem, cur significant talia prædicata per modum generis, & differentiarum; sed reddere hanc rationem spectat per se ad Logicam: ergo ad Logicam per se spectat docere voces illas significare ea prædicata per modum generis, & differentiarum. Prob. minor. Interroganti cur voces illæ significant ea prædicata per modum generis, & differentiarum? Respon. & à priori respondebitur, quia instrumentum sciendi, quod significant, diffinitio scilicet objectiva, debet constare ex genere, & differentia: sed hanc rationem per se, & ex propriis exhibet Logica: ergo ad hanc per se spectat reddere rationem,

cur voces illæ significant ea prædicata per modum generis, & differentiarum.

13^a *Confirmat. 1.* & explicatur: Scientia, quæ per se, & ex propriis docet, quid sit diffinitio vocalis, est scientia, ad quam per se spectat diffinitio vocalis; sed Logica est scientia, quæ per se, & ex propriis docet, quid sit diffinitio vocalis: ergo ad eam per se spectat diffinitio vocalis. Prob. min. Logica per se, & ex propriis docet, quod diffinitio vocalis nil aliud est, quam voces, ut significantes prædicata alicujus per modum generis, & differentiarum; ut ex regulis Dialecticæ constat; sed in rei veritate diffinitio vocalis nil aliud est, quam voces, ut significantes prædicata alicujus per modum generis, & differentiarum: ergo Logica per se, & ex propriis docet quid sit diffinitio vocalis.

14^a *Confirmat. 2.* Logica per se, & ex propriis docet, quod hæc vox *homo* ita significat hominem, ut sit terminus communis, non singularis; concretus, non abstractus; absolutus, non connotativus, & alia hujusmodi plura, de quibus, nec verbum personat in Grammatica: ergo docet hunc modum significandi latentem in vocibus sine ope, & subsidio Grammaticæ. Patet conseq. quia nequit esse ex subsidio Grammaticæ id, quod Grammaticam omnino subterfugit, seu quod est

omnino extra limites Grammaticae.

15° Denique ex hoc urgetur à priori. Ad scientiam per se spectat id, de quo scientia plures proprietates demonstrat; sed de vocibus, ut significantibus instrumenta sciendi plures proprietates demonstrat Logica, ut videre licet in suppositione, ampliatione, restrictione, appellatione, oppositione, in quarum expositione integros absunt libros, & quae sunt propria vocum, ut significantium instrumenta sciendi ergò ad Logicam per se spectant voces, ut significantes instrumenta sciendi.

§. III.

Solvuntur argumenta.

16° **O** *Bijcies* 1. Voces, ut significantes instrumenta sciendi sunt voces, ut significantes res eo modo, & ordine, quo concipiuntur; sed tradere voces, ut significantes res eo modo, & ordine quo concipiuntur, ad solam pertinet Grammaticam, cui incumbit ministrare voces, quibus intellectus exprimat quidquid concipit, & eo modo, quo concipit: ergo tradere voces, ut significantes instrumenta sciendi ad solam pertinet Grammaticam.

17° *Resp.* disting. maj.^o Eo modo, quo concipiuntur absolute & independentè à Logica directione, neg. maj. quo concipiuntur artificiose, & ex Logica directione, conced. maj. & disting. min. quo concipiuntur absolute, & independentè à Logica directione, conced. min. quo artificiosè concipiuntur, & ex Logica directione, neg. min. & conseq. Voces illae *animal rationale* significant, ut componunt definitionem vocalem hominis, ea per dicta per modum generis, & differentiae, & ut quoddam instrumentum artificioso modo ignoti manifestativam, de quo artificio curat Logica non Grammatica, cujus muneris solum est, quod voces congruè se habeant quoad genus, numerum, & casum. Hinc in Logicam peccat, non in Grammaticam, qui vitiosos construit syllogismos, aut redundantes conficit definitiones, dummodo ea proferat congruo sermone.

18° *Sed instabis* 1. Voces illae significant quoddam instrumentum sciendi ex vi suae impositionis, ex qua sunt ad illud significandum destinatae, ex impositione quippe habet vox, quod hoc, vel illud significet; sed ad solam Grammaticam spectat docere, quae significatio ex vi suae impositionis correspondeat unicuique voci: ergò ad eam solam spectant voces illae, ut significantes instrumentum quoddam sciendi.

19ⁿ *Instabis* 2. Tradere voces ad significandas res, ut concipiuntur ex directione Philosophiæ non pertinet ad Philosophiam, sed ad Grammaticam: ergo tradere voces significantes res, ut concipiuntur ex directione Logicæ, non pertinet ad Logicam, sed ad Grammaticam.

20^d *Instabis* 3. Voces illas *animal rationale* esse diffinitionem vocalem hominis, nescit purus Logicus: & tamen talis diffinitio vocalis per se pertinet juxta nos ad Logicam: ergo, & si eam esse diffinitionem vocalem hominis nesciat purus Grammaticus, poterit nihilominus ea diffinitio vocalis pertinere per se ad Grammaticam. Maj. constat ex eo, quod qui nescit, an animal, & rationale significata per illas voces componant essentiam metaphysicam hominis, nequit scire, quod voces illæ significant essentiam hominis metaphysicam, ac proinde, nec quod significant genus, & differentiam hominis, in quarum significatio ne stat per nos essentia diffinitionis vocalis: Sed purus Logicus nescit, an ea prædicata componant essentiam metaphysicam hominis, hoc enim spectat ad Philosophiam, quæ hominis naturam speculatur: ergo.

21 *Denique* instabis. Voces illas esse diffinitionem vocalem hominis ille cognoscit, qui scit, & quod significant principium

sentiendi, & discurrendi, & quod principium sentiendi sit prædicatum commune, discurrendi verò prædicatum particulare: sed quod voces illæ significant principium sentiendi, & principium discurrendi docet Grammatica: & aliàs quod unum sit prædicatum commune, aliud particulare, non docet Logica, sed supponitur ex Philosophia prædicata constitutiva hominis speculante: ergo ad Logicam ex nullo capite attinet per se diffinitio vocalis hominis.

22 *Resp.* ad 1. instantiam, disting. major. ex vi suæ impositionis primariæ, nego major. secundariæ, conced. major. & disting. minor. ex vi suæ impositionis primariæ, concedo minor. secundariæ, nego minor. & consequ. Voces primò sunt impositæ ad significandas res absolute, sicut eas absolute primò concipimus, secundariò autem, & ex consequenti extendantur ad significandas res, ut secundis intentionibus vestitas, qua ratione eas concipit secundariò intellectus. Priori impositioni correspondet significatio Grammatica, juxta quam ly *homo* significat hominem in hæc propositione *homo est animal*; secundæ verò impositioni correspondet significatio Dialectica, juxta quam ly *homo* significat ibi hominem per modum subjecti: Et licet hæc secunda significatio sit, & exte. e. ut in vo-

cibus, quas tradit Grammatica; de illa tamen Grammatica non curat, utpotè ad Grammaticæ finem non conducente.

23^a *Ad 2.* instantiam, concessio anteced. neg. consequ. Philosophia quippè, utpotè scientia realis, agit de rebus, ut in se sunt realitèr, ac proindè agit de eis, ut absolute significabilibus, qua ratione significantur per voces ex vi primariæ impositionis, quæ spectat ad Grammaticam: at Logica, quia scientia rationalis, agit de rebus, non, ut sunt in se absolute; sed, ut secundo intentionaliter conceptis, quomodò non significant voces res ex vi suæ impositionis primariæ; sed ex consequenti, & vi impositionis secundariæ, de qua non curat Grammatica. Hinc aliæ scientiæ vocibus agunt de suis objectis, sed non agunt de ipsis vocibus; Logica autem, & vocibus agit, & de vocibus; sicut propter eandem reflexionem, & artificium, non solum agit cognitione scientifica de suis objectis, ut aliæ scientiæ, verùm agit de ipsa cognitione scientifica, qua attingit objecta.

24 *Ad 3.* instantiam disting. major. nescit, quoad abstractum, concedo major. quoad formam, nego major. & concessa min. vel nego consequ. vel disting. consequ. quoad abstractum, de quo non est litigium, omit. consequ. quoad formam, nego consequ. definitio vocalis formalitèr sumpta consis-

tit in vocibus, ut significantibus per modum generis, & differentiæ, quælibet, & cuiuscumque sit illa definitio, & hoc ita innoscit regulis Dialecticæ, ut nullius artis adminiculo indigeat. Dum autem in praxi conficienda est aliqua peculiaris definitio vocalis, hominis, v.g. plures concurrunt artes, seu scientiæ ad illam conficiendam. Concurrit Physica docens, quod principium sentiendi, & principium discurrendi sunt prædicata metaphysica hominis, quibus exprimendis ministrat voces Grammatica; sed cum definitio hominis formalitèr sumpta, nõ stet in illis prædicatis absolute, sed ut artificisè conceptis cum secunda intentione generis, & differentiæ, quod artificium ad solam spectat Logicam: paritèr ad Logicam solam spectant voces illæ, ut significantes illud artificium, de qua significatione non curat Grammatica, & in qua consistit formalitèr definitio vocalis. Adjuvant ergò se mutuò scientiæ, & facultates ad illam definitionem conficiendam, ac proindè eis indiget Logica, sed non indiget eis ad formam artificiosam, & eam significationem secundariam, de qua est litigium, sicut nec illæ Logica indigent in his formalitèr, quæ ad unamquamque spectant.

25 *Hinc ad ultimam* disting. maj. qui scit ea absolute, neg. maj. qui scit ea; ut stant sub secunda intentione artificiosa generis, & differentiæ, concedo maj. & disting.

ting. min. quoad rationem sub-
tracti absolute, concedo minor-
quod rationem formalem prædi-
cati communis, & particularis,
nego min. & conseq. Ea quippè,
quæ referuntur in præmissis, si ab-
solute inspiciantur, sunt subtracta
secundæ intentionis generis, &
differentiæ, ac proinde commu-
nitatis, aut particularitatis Logi-
cæ sumptarum: ex quo solum se-
quitur, quod subtractum formæ
diffinitionis obiectivæ pertineat
ad physicam, sicut, & subtrac-
tum formæ diffinitionis vocalis ad
Grammaticam: aliter inferretur,
quod ad diffinitionem illam con-
ficiendam inutilis prorsus esset
Logica.

26. Obijcies 2. Id, cujus pro-
prietates Logica demonstrat, est
objectum formale Logicæ: ergo,
vel Logica non demonstrat pro-
prietates vocum, ut significati-
um instrumenta sciendi, vel illæ sunt
objectum formale, & non solum
materiale Logicæ.

27. Confirmat. 1. Si Logica age-
ret per se de vocibus, esset scientia
vocalis, seu sermocinalis, ac
proinde non differret à Gramma-
tica, Rhetorica, & Poësi, quæ
quia agunt de vocibus, artes ser-
mocinales dicuntur; consequens
est falsum, cum Logica sit scientia
rationalis, & per hoc ab enu-
meratis differat: ergo Logica non
agit per se de vocibus. Quod in
tendisse videtur Aristot. docens,
quod Rhetoricus est ad alios, Lo-
gicus verò ad se; quia scilicet Rhe-

toricus agit de vocibus, quibus
persuasio intenta obtinetur. Logi-
cus verò agit de conceptibus,
quibus independentè à vocibus,
assequitur veritatem.

28. Confirmat. 2. Finis Logici non
est instruere alios, sed se ipsum,
& comparare sibi modum recte
procedendi in indagazione verita-
tis; sed ad hunc finem voces non
sunt necessariæ: ergo non sunt
Logico necessariæ ad proprium
finem. Quod clarius constat. Tum,
ex eo; quod in Angelis, & in homi-
nibus mutis datur Logica; quin in
eis ulla sint voces, quas possit diri-
gere. Tum, quia alias pro diversitate
Idiomatum, diversificaretur
Logica, sicut ob hanc rationem
Hæbraica, & Græca sunt Gram-
maticæ diversæ.

29. Vergetur. Voces non sunt
materia denominabilis ab ar-
tificio Logico, nam hoc solum
recipitur in objectis, ut constabit
art. 2. sed ulterius non appareat
quomodo sint materia pure diri-
gibilis: ergo nullo modo sunt
materia, seu objectum materia-
le Logicæ.

30. Resp. disting. antec. cujus
proprietates per se primo demon-
strat, conc. antec. cujus proprie-
tates absolute demonstrat, nego
antec. & conseq. Plura quippè de-
monstrat Theologia de vitiis, &
peccatis, quin propterea sint ob-
jectum formale illius, sed solus
Deus per attributionem ad quem
demonstrat omnia: demonstrat
ergo similiter Logica plura de

vocibus ; sed quia hæc omnia demonstrat quatenus signa sunt modi sciendi objectivi , ideò in hoc , & non in vocibus stat ratio objecti formalis Logicæ.

31 *Ad 1. confirm.* disting. maj. Si ageret tanquam de materia primaria, seu magis principali, conced. maj. tanquam de materia secundaria, seu minus principali, nego maj. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Hinc differunt Rhetoricus, & Logicus in fine per se intento, nam cum finis per se intentus à Rhetore sit persuadere alios, agit per se primo de vocibus, quarum ordinata dispositione finem consequitur: finis autem præcipuus Logicæ est cognitio scientifica modi sciendi, directione operationum intellectus, ideò que ab hac principali materia, quã dirigit, dicitur scientia rationalis: cum quo tamen stat, quod secundariò extendatur ad directionem vocum, in quibus velut in signo proprium artificium resplendet, sicut medicina agit de pulsu, ut de signo sanitatis, quam per se intendit.

31 *Ad 2. confirm.* Constat ex dictis, quod finis primarius Logici est instruere se ipsum, non alios; cum quo tamen stat, quod ad aliorum instructionem etiam extendatur. Hinc Logico non sunt absolutè voces necessariae, quia potest Logica haberi per inventionem sine ullo exterioris Magistri subsidio; ut tamen habeatur, ut communiter habetur,

per disciplinam, voces sunt maxime necessariae, cum Logica sit scientia, quæ non solum scientes faciat, sed, & doceat docere, ut ex D. Aug. constat lib. 1. de Ordine, cap. 13. Nec ex hoc inferitur, quod pro diversitate idiomatum diversificetur Logica, ad quam per accidens se habet diversitas vocum; vox enim significans plura divisim in quocumque idiomate ea significet, est terminus communis.

33 *Ad id*, quo omnia urgentur, resp. quod Logica agit de vocibus, ut de signis modi sciendi objectivi, quem esse obiectum formale Logicæ postea constabit; unde non sunt materia voces, in quibus recipiatur artificium, quod per se intendit, & considerat, ac proinde non pertinet ad Logicam, ut materia denominabilis, sed purè dirigibilis, quatenus ad directionem intentam deservit, ut signa quædam manifestativa artificij, quod Logica in objectis adinvenit; sed de hoc amplius artic. præcedente, §. 2.

§. IV.

TRES OPERATIONES INTELLECTUS pertinent ad obiectum materiale
Logica per modum materia dirigibilis ab ipsa.

43 **E**ST communis inter Aucthores, & expressa apud Sanct. Doct. in principio post. ibi: *Logica est scientia rationalis, non so-*

solum quia est secundum rationem quod est commune omnibus artibus ; sed etiam ex hoc , quod est circa ipsum actum rationis , sicut circa propriam materiam.

35° Et probatur hac ratione. Illæ operationes pertinent ad objectum Logicæ per modum materiæ dirigibilis ab ipsa , in quibus intellectus errare potest circa inventionem veritatis ; sed intellectus potest errare in tribus operationibus circa inventionem veritatis : ergo tres operationes intellectus pertinent ad objectum Logicæ per modum materiæ dirigibilis ab ipsa. Maj. est certa , nam munus Logicæ est dirigere intellectus ne erret in actibus , quibus querit veritatem : ergo illæ operationes pertinent ad objectum Logicæ per modum materiæ dirigibilis , in quibus intellectus errare potest circa inventionem veritatis. Min. verò probatur : intellectus procedens confusè , in ordinatè , falsò , aut malè potest errare circa inventionem veritatis ; sed intellectus in prima operatione potest apprehendere confusè , & inordinatè , in secunda potest enuntiare falso , in tertia potest inferre malè : ergò potest errare in tribus operationibus circa inventionem veritatis. Min. pro secunda , & tertia parte patet ; & quoad primam probatur : potest intellectus ea , quæ invicem distinguuntur , apprehendere indistinctè , & apprehendere unum ut dices ordinem , sed quo non

debet apprehendi , potest enim apprehendere animal , ut omninò idem cum rationali , & ut dicens ordinem superioris ad plantam ; ergo potest intellectus in prima operatione confusè , & in ordinate procedere.

36° Obijc. 1. Naturalis similitudo objecti necessariò est conformis suo objecto ; sed quælibet operatio intellectus est naturalis similitudo sui objecti : ergò necessariò est conformis suo objecto ; sed rectitudo operationum intellectus consistit in hac conformitate : ergò nulla potest esse defectuosa , ac per consequens , nec dirigibilis à Logica. Cætera patent , & minor primi syllogismi probatur : in hoc distinguuntur voces à conceptibus , quod illæ ad placitum , isti naturaliter significant : ergò quilibet conceptus , vel operatio intellectus (quæ ad præsens pro eodem reputantur) est naturalis similitudo sui objecti.

37° Resp. disting. maj. Est necessariò conformis cum objecto , cujus est naturalis similitudo , conced. maj. cujus debet esse naturalis similitudo , subdisting. quoad prædicata primario contenta in specie , conced. maj. quoad prædicata virtualitèr ibi contenta , neg. maj. & disting. min. est naturalis similitudo objecti , quod repræsentat , conced. min. quod debet repræsentare , subdisting. quoad prædicata primario contenta in specie impressa , concedo minor. quoad prædicata virtualitèr ibi

contenta, neg. minor. & conseq. Naturalis similitudo alicujus semper est conformis illi, cujus est naturalis similitudo; at non semper est conformis illi, cujus debet esse naturalis similitudo; sed alteri, quod non repræsentaret, si recta esset.

Hoc autem respectu operationum intellectus, quæ, & si similitudines naturales objectorum nõ sint, sunt tamen similitudines illorum intentionales, verum habet, si observes discrimen distinctionis datæ: species enim impræssa hominis necessariò repræsentat primario, & formalitèr prædicata constitutiva hominis. Vnde operatio, quam in vi illius elicit intellectus, necessariò est conformis homini, quia illius, & non alterius prædicata repræsentat. Cæterum quoad aliquas formalitates, seu respectus, qui formalitèr non continentur in specie, sed tantum virtualitèr, potest esse disconformitas; si hominis, v. gr. prædicata concipiat intellectus sine aliqua profusa distinctione, & compositione, si concipiat hominem, ut speciem subalternam, non infimam, si ut abstractum, non concretum, aliaque hujusmodi, quæ in specie, seu in prædicatis per illam repræsentatis virtualitèr, seu fundamentalitèr tantum continentur. Demus ergo intellectum non indigere directione Logicæ, ut media specie hominis hominem apprehendat, seu cognoscat, ut tamen illum sic, vel alitèr, hoc,

vel illo respectu cognoscat, indiget directione Logicæ.

38 *Si dicas.* Ideò intellectus nequit errare in cognitione prædicatorum, quæ primario repræsentat species, quia conformatur immediate repræsentationi speciei, & species non deficit in repræsentatione sui objecti; sed etiã in cognitione aliarum formalitatum, seu respectuum cõformatur, vel repræsentationi speciei, vel apprehensioni primorum prædicatorum, quarum neutra deficit in repræsentatione sui objecti: ergo, vel utroque, vel neutro modo potest errare.

39 *Resp.* Concessa mai. neg. min. Si de conformitate, quæ alitèr se habere non possit, sit (ut debet) sermo; intellectus quippè in cognitione primaria in nullam potest prodire operationem, quæ speciei, quia informatur, non sit conformis, & talis species aliorum non est prædicatorum similitudo formalis, quam illorum, quæ sunt formalitèr in objecto, cujus est species; at in cognitione aliorum respectuum, non conformatur necessariò speciei, quia cum hæc non nisi fundamentalitèr, & virtualitèr eos contineat, non ita plenè informat pro eis intellectum, ut hic non possit, & multoties de facto deficiat in eorum attingentia. Et quidem si intellectus non posset non conformari in hac secundaria, seu reflexa attingentia rectitudini primariæ operationis, aut speciei, non pos-

sed quidem errare in compositione, aut divisione, quæ spectant ad secundam operationem intellectus, quod patet, quam sit falsum.

40 *Obijcies* 2. Sicut sensus nequit decipi circa proprium sensibile, ita intellectus nequit decipi erga simplicem quidditatem, circa quam est prima operatio, teste D. Thom. 1. p. q. 17. art. 3. sed ob hanc rationem nequit arte dirigi operatio sensus: ergo nec potest arte dirigi simplex apprehensio.

41 *Confirm.* Nulla apprehensio intellectus (idem de alia operatione) est indifferens, ut possit benè, vel malè fieri: ergo nulla est dirigibilis à Logica. Patet consequ. cum illud tantum sit arte dirigibile, quod ea indifferentia gaudet: & antec. prob. Omnis apprehensio, vel est recta, vel defectuosa; si recta, nequit malè fieri; si defectuosa, nequit benè fieri: ergo nulla est indifferens.

42 *Resp.* dist. maj. Ita quoad prædicata primariò cõtenta in specie, conc. maj. quoad ea, quæ fundamentalitèr, seu virtualitèr continentur ibi, neg. maj. & concess. min. neg. consequ. Logica non dirigit intellectum, ut media specie hominis, hominem, & non quid aliud apprehendat; dirigit tamen ipsum, ut sic, vel alitèr hominem apprehendat, in quo potest errare, juxta jam explicata. Quomodo autem intelligatur, quod sensus nequeat decipi circa proprium sensibile, dicemus in libris de Anima.

43 *Ad confirm.* resp. eodem ar-

gumento posse probari, quod operationes Artificis nequeunt arte dirigi, quia vel sunt rectæ, & sic nequeunt defectuosè fieri, vel sunt defectuosæ, & sic nequeunt rectè fieri. Quare negant ad cujus prob. concess. præmis. neg. consequ. quia indifferentia operationum nõ stat in eo, quod recta possit malè fieri, vel rectè fieri defectuosa, utrumq; enim est impossibile; sed in eo, quod operatio ex genere suo sit indifferens, ut sit recta, vel defectuosa; & ita directio Logicæ ad hoc tendit, ut res ita disponantur, quod existat operatio, quæ est recta; cum posset existere, quæ est defectuosa, quod exemplo cujuscumque artis directivæ sit manifestum. An autè ejusmodi indifferentia sit intrinsicè in ipsis operationibus, vel solum in intellectu eas eliciente, & an sit dicèda indifferentia, physica, vel Logica, & questionè continet captum incipientium superantem & in sequentibus attingetur.

45 *Denique* obijcies. Propositiones per se notæ pertinent ad secundam operationem; sed pro illis non indiget intellectus directione Logicæ, quia circa illas nequit errare, qui enim calet terminos harum propositionum, quodlibet est, vel non est, omne totum est majus sua parte, fieri non potest, ut illas non concedat: ergo secunda operatio Logicæ directionis non est capax.

45 *Conf.* Syllogismi cõcludètes in quatuor modis perfectis primæ figura sunt lumine naturæ noti, ita ut nemò rationis compos pos-

fit illis non convinci, maximè in sententia eorum, qui tenent, Logicam non esse necessariam simpliciter ad demonstrandū; at illi pertinent ad tertiam operationem: ergo actus pertinentes ad tertiam operationem sunt indefectibiliter recti, subindeque Logicæ præceptis minimè dirigibiles.

46 *Resp.* 1. omisiss omnibus, neg. conf. intentum: nam ex quo pro aliquibus propositionibus, quæ sunt lumine naturæ notæ non indigeat intellectus directione Logicæ, non idèo pro secunda operatione, directione non indiget, cum alia suppetant propositiones ad eam operationem spectantes, quas agè sine directione artis intellectus cognoscet: & idem dic ad exemplum, seu assumptum confirmationis: suppetunt enim plures syllogismi, non ita clarè concludentes, & pro quibus directio Logicæ desideratur.

47 *Resp.* 2. neg. min. ad probationem, dist. ant. circa illas quoad attingentiam objecti directè, & primariò cogniti non potest errare, conc. ant. circa illas, quoad attingentiam objecti reflexè, vel secundariò cogniti, neg. ant. quia licèt sit per se notū, quòd res quælibet est, vel non est, & quòd omne totum est majus sua parte, quæ pertinent ad objectum directè, & primariò cognitum: non est per se notum illas propositiones esse universales, formales, & categoricas, quæ pertinent ad objectum, vel ad intentiones secundariò, vel re-

flexè cogitatas, ex quorum tamen cognitione pèdet: tùm illarum dispositio ad inferendum plures conclusiones; tùm solutio plurimorum sophismatum quæ contra illas possunt opponi.

38 *Ad confirm.* resp. dist. maj. syllogismi sunt lumine naturæ noti quoad illationè, supposita recta dispositione præmissarum, conc. maj. absolutè, neg. maj. quia licèt sit per se notum supposita recta dispositione præmissarum benè inferri consequens, non est per se notum, quo nodo ad concludendum in modis perfectis primæ figuræ sint præmissæ disponendæ, nec quale medium sit aptum: imò vix adolescentes difficiliter quidpiam reputant arte inveniendi mediū.

§. V.

SVB OBJECTO MATERIALI LOGICA, comprehenduntur omnia entia sive realia, sive rationis.

49 **P**robatur 1. ex Arist. & D. Th. qui 4. Metaph. lect. 4. docet Metaphysicum, & Logicū agere de omni ente. *Secundo.* Omnia, quæ ratione sui objecti formalis potest Logica attingere, pertinent ad objectum materiale ipsius; sed omnia entia, sive realia, sive rationis potest Logica attingere ratione sui objecti formalis: ergo omnia pertinent ad objectū materiale ipsius. Maj. constat ex definitione objecti materialis, & prob. min. nam ea potest Logica attingere ratione sui objecti formalis, ad quæ se extendit ejus objectum

formale; sed objectum formale Logica sunt instrumenta sciendi, nempe definitio, subiectum, prædicatum, genus, differentia, &c. & omnia possunt diffiniri, subijci, prædicari, poni sub genere, & differentia: ergo.

ARTIC. II.

QUODNAM SIT OBJECTUM
formale Logicae

§. I

OPERATIONES INTELLECTVS,
ut dirigibiles, non sunt objectum
formale Logicae.

50 **D**irigibilitas nil aliud est, quam potentia, seu capacitas ad actualem directionem, & rectitudinem, unde per ordinem ad hanc debet dirigibilitas cognosci. Directio igitur est duplex; alia activa, alia passiva: Directio activa, est actus, quo ars dirigit propriam materiam, actus v. g. quo Logica docet partes exactæ definitionis debere esse genus, & differentiam. Directio passiva est recta partium dispositio, à qua totum formalitèr denominatur rectè constructum; ut cum partes syllogismi, ita sunt dispositæ, ut syllogismus sit rectus, utilisque ad suadendam, seu convincendam veritatem.

51 *Directio passiva*, alio titulo solet dici dirigibilitas objectiva. Pro quo observa, quod duplicitèr dicuntur aliquid dirigibile, *objectivè*, & *subjectivè*. Digibile *objectivè*, dicitur illud, quod ex sua essentia est rectum, est tamen in potentia, non

ut sit rectum, seu ut existat, qua ratione a ctus virtutum sunt *objectivè*, dirigibiles à prudentia, non qui prudentia dicitur, quomodo sine benè faciendi hoc enim foret otiosum, nam cum ex sua essentia sint determinati ad rectitudinem, nequeunt nisi benè fieri; sed quia dicitur, quomodo res disponendæ sint, ut existant hic, & nunc a ctus virtutum, sive ut existat a ctus, qui sit virtutis, & non vitij.

52 *Hoc modo sunt etiam dirigibiles à Logica operationes intellectus*, ut opus scilicèt ex se quidè rectum, sed in potentia, ut in actu exercito ponatur ejus rectitudo. Logica enim non docet, quod syllogismus in *Darj* benè, & non male, construatur, cum nequeat syllogismus in *Darj* nisi benè fieri, sed docet, quomodo propositiones disponendæ sint, ut existat syllogismus in *Darj* potius, quam aliquis paralogismus. Similitèr non docet quomodo definitio sit benè faciendæ, cum definitioni sit essentialis rectitudo; sed quomodo termini disponendi sint, ut existat potius definitio, quam alia oratio, quæ definitio non sit.

53 *Dicitur autem aliquid subjectivè dirigibile*, quia est capax rectitudinis, quam ex se non habet, ut lapides, & ligna sunt subjectivè dirigibilia, quia sunt capacia recipiendi in se formam domus, quam ex se non habent, unde cadunt sub artis directione, quatenus ars docet, & præscribit modum, ut rectè, & non indebitè disponantur, cum talis

materia subjectivè dirigibilis sit ex se indifferens ad rectitudinem, & ejus carentiam. Hoc etiam modo sunt *subjectivè* dirigibiles operationes intellectus, nam licet apprehensio in singulari sit in se, vel ita recta, ut non possit malè fieri, vel ita defectuosa, ut non possit benè fieri, tamen in ordine ad aliam operationem, seu conceptum, potest malè disponi, vel benè, ad hunc, vel alium finem; hic enim conceptus *animæ* rectè disponitur ad representandam definitivè naturam hominis, si conjungatur cum hoc conceptu *rationalis*, & malè, si conjungatur cum hoc cõceptu *viperæ*, & cum utroque est indifferenter conjungibilis: ergo est materia ex se benè, vel malè disponibilis ac proinde dirigibilis subjectivè à Logica.

53 Nec hæc dirigibilitas subjectiva talium operationum est purè Logica, & præcisiva, sed physica, & quæ supra eas operationes cadit, ut physice existètes, illa enim propositio (idem de aliis) *aliquis homo est albus* physice sumpta, & in re est indifferens, ut conjungatur cum alia utili ad assensum alicujus cõclusionis causandum, potius quam cum omnino inutili. Undè negamus, quod dirigibilitas subjectiva physica sit necessariò capacitas ad recipiendum intrinsecè artificium, ut aliqui in præsentem minus rectè supponunt, aliàs operationes manuales Domificatoris non essent physice subjectivè dirigibiles ab arte Domificativa. Solùm ergò re-

quiritur ad ejusmodi dirigibilitatè capacitas physica ad rectitudinè juxta modum, & conditionè materiæ; undè si hæc sit materia denominabilis, requiritur capacitas ad habendum in se intrinsecè artificium; si verò sit purè dirigibilis, exigitur capacitas ad habendū illud repræsentativè, extrinsecè, seu effectivè, qualiter effectivè præcisè illud habet operationes manuales Domificatoris ab arte physice dirigibiles de quo amplius §. seq.

55 Igitur dum in conclusione negamus operationes, ut dirigibiles esse objectum formale Logicæ, nõ loquimur de operationibus, ut objectivè dirigibilibus; nam cum dirigibilitas objectiva, non sit indifferens ad rectitudinè, sed solū ad existentiam illius, cum ipsa rectitudine identificatur, ac proinde nil aliud est operationes esse dirigibiles objectivè, ac esse actu rectas, & actu directas signatè, de quibus tamen sub ea consideratione quid dicendū sit, sequente conclusione statuemus: loquimur ergò in præsentem de operationibus intellectus, ut subjectivè dirigibilibus; quas non esse objectum formale Logicæ nõ erit jam difficile suadere.

56 Prob. conclusio. Objectum formale cujuscumque artis est forma, quam ars primò, & per se intendit introducere in materiæ; sed dirigibilitas operationum non est forma, quã primò, & per se intendit Logica introducere in materiæ: ergo eã dirigibilitas non est objectum formale Logicæ. Min. patet ex eo, quod

quod forma, quam per se primò intendit introducere Logica, est illa, quam tandem mediis suis regulis introducit; sed non introducit mediis regulis dirigibilitatem, nam hæc est capacitas competens naturalitèr, ut naturalis proprietas, operationibus independentèr à Logica: ergò dirigibilitas nò est forma, quam per se primò intendit Logica introducere. Min. autem prob. objectum formale artis est id, quod per se primò respicit ars, & ratione cujus cætera considerat; sed hujusmodi est forma, quam primò, & per se intendit ars introducere in materia: ergò.

57 *Confirm.* 1. Objectum formale Logicæ non est id, de quo Logica agit propter aliud, cum objectum formale sit finis, propter quem cætera attinguntur; sed de dirigibilitate operationum agit Logica propter aliud, propter earum scilicet actualem directionem: ergò dirigibilitas operationum non est objectum formale Logicæ. Patet min. ex eo, quod Logica agit de operationibus dirigibilibus, ut sint directæ, & non eas dirigit, ut sint dirigibiles: ergo de dirigibilitate agit propter actualem directionem.

58 *Confirm.* 2. Objectum formale Logicæ sunt instrumenta sciendi, ut diffinitio, divisio, & argumentatio; sed operationes intellectus, ut dirigibiles, non sunt diffinitio, divisio, & argumentatio: ergo non sunt objectum formale Logicæ operationes, ut

dirigibiles. Prob. maj. objectum formale artis est opus, quod talis ars efficit, ut objectum artis domificandi est domus, frænosa & orriæ frænum; sed opus, cujus structura Logica incumbit, sunt diffinitio, divisio, & argumentatio: ergò hæc instrumenta sunt objectum formale Logicæ.

59 *Deniquè.* Nullius artis est objectum formale materia, ut ab arte dirigibilis: ergò operationes intellectus, ut dirigibiles non sunt objectum formale Logicæ. Antec. prob. lapides, ut ordinabiles in edificio, non sunt objectum formale artis domificativæ; nec sunt objectum formale artis pingendi colores, ut hoc, vel illo modo disponibles in tabula; sed eadem est ratio de reliquis artibus: ergò nullius artis est objectum formale materia, ut dirigibilis.

60 *Obijcies* 1. Objectum formale Logicæ est id, ratione cujus Logica attingit sua objecta materialia; sed operationes intellectus, quæ sunt objectum materiale Logicæ, attingit Logica, quia dirigibiles: ergò, ut dirigibiles sunt objectum formale Logicæ. Prob. min. interroganti quare Logica versatur circa operationes intellectus? *Respondetis.* optimè, quia possunt disponi per modum diffinitionis, divisionis, & argumentationis, quod est eas esse dirigibiles: ergo dirigibilitas operationum est id, ratione cujus Logica eas attingit.

61 *Resp.* dit. maj. Est id ratione cujus primariò attingit conc.

mai. ratione cuius *secundariò* attingit, neg. maj. & disting. min. quia dirigibilis, *ly quia dicente rationem secundariam* conc. min. *primariam* nego min. & conseq. Petenti cur Logica considerat operationes intellectus, rectè quidem responderes, quia sunt dirigibiles, seu disponibiles per modum definitionis, divisionis, & argumentationis; ceterum si ulterius interrogaret cur Logicus considerat, quæ per modum materiæ instrumentorum sciendi sic possunt disponi, responderes: quia finis à Logico intentus est artefactum, seu instrumentum sciendi, cuius structuræ talis materia dirigibilis deservit, ubi clarè constat, quod dirigibilitas est ratio tantum *secundariò* movens Logicum, ut operationes consideret; siquidem movet dependenter ab alia ratione priori, seu primaria, ab instrumentis videlicet sciendi: objectum autem formale alicujus facultatis est tantum id ratione cuius *primariò* objecta materialia attinguntur; qua ratione, & si ad artem domesticativam pertineant lapides, & ligna, ut objecta materialia, quia dirigibilia, non tamen dirigibilitas, sed artefactum domus est objectum formale ipsius, quia illud est ratio primaria, quare attingit eam lapidum dirigibilitatem.

62. *Obijcies* 2. Logica est ars directiva: ergò operationes, ut dirigibiles sunt objectum formale illius. Prob. conseq. cum quia ita comparatur dirigens ad directum

sicut directivum ad dirigibile; sed objectum formale dirigentis est directum: ergò objectum formale artis directivæ est dirigibile. Tum quia objectum formale potentiæ visivæ non est visum, sed visibile; nec potentiæ intellectivæ est intellectum, sed intelligibile; ergò objectum formale artis directivæ non est directum, sed dirigibile.

63. *Confirmat.* 1. Logica, sicut, & quælibet alia scientia, supponit suum objectum formale, sed non supponit operationes intellectus, ut directas, supponit autem eas, ut dirigibiles: ergò non, ut directæ, sed ut dirigibiles, sunt objectum formale illius. *Confirm.* 2. Operationes intellectus, ut dirigibiles sunt objectum formale alicujus scientiæ: non alterius nisi Logicæ: ergò. *Denique* objectum formale Medicinæ, quæ est ars sanativa, est corpus, ut sanabile: ergò objectum formale Logicæ, quæ est ars directiva, est operatio, ut dirigibilis.

64. *Resp.* concessio antec. neg. conseq. Ad cuius r. prob. disting. maj. ita comparantur *quoad aliqua* conced. maj. *quoad omnia* neg. maj. & concess. min. neg. conseq. Salvatur quippè proportio in eo, quod sicut materia actus dirigentis est operatio, ut actu subiecta directioni, ita habitus directivi materia est operatio, ut potens subijci directioni; quoad objectum autem formale nullum est discrimen inter dirigens, & directivum, nam idem est finis utriusque, id quippè efficit actus dirigens quod habitus

tus directivus intendebat efficiere.

65 *Ad 2. prob.* nego consequentiam quia Logica est facultas, seu ars sui objecti factiva, instrumentorum scilicet sciendi; artis autem sic operativæ, seu factivæ objectum formale est id ipsum opus, quod efficit, hoc est enim ab ea intentum, ut videre est in arte domificativa: at potentia visiva, & intellectiva non sunt facultates factivæ inorum objectorum, sed speculativæ eorum, ac proinde non habent pro objecto aliquid ab ipsis factum, sed ad ipsarum actus præsuppositum, & ab ipsis speculabile. *Ex hoc* autem oritur alia disparitas, propter quam iterum nego consequentiam. Nam cum visum, ut tale (idem de intellectu ut tali) sit pura denominatio extrinseca, quæ pro formali non distinguitur ab ipsa visione, si visum, ut tale, esset objectum formale potentie visivæ, ipsa visio esset objectum formale, quod nequit esse, cum potentia nequeat habere pro objecto ipsos actus, sed objecta, quæ mediis actibus attingit: at directum, ut tale, non constituitur formaliter per ipsum actum dirigentem, sed per formam ab actu dirigente distinctam, & in materia introductam, unde ex quo objectum formale artis directivæ sit directum, non sequitur quod habeat pro objecto formali suum actum dirigentem, sed formam, quam medio actu per se intendit introducere.

66 *Ad 1. confirm.* disting. maj.

supponit suum objectum formale, ut signatè, & possibiliter existens, conced. maj. ut exercitè existens, neg. maj. & disting. min. non supponit eas directas possibiliter, & signatè, neg. min. exercitè, conc. min. & nego consequentiam quia artem sui objecti factivam nequit præcedere objectum, ut exercitè existens, nec prout sic illam potest specificare, sed prout existens possibiliter, & signatè, qua ratione ipsam præcedit: sicut artis domificativæ objectum specificans est ipsa domus, ut signatè, & possibiliter existens, quod modo præcedit artem, & si hæc sit posterior, & opus illius, ut in exercitio directæ, seu ut exercitè existens.

67 *Ad 2. Confirm.* neg. maj. quia operationes, ut dirigibiles, nulla scientia potest quæri propter se, sed propter actualem directionem ac proinde non nisi secundariò possunt considerari à scientia, quæ earum intendat rectitudinem.

68 *Ad ultimam* neg. antecedentiam quia objectum Medicinæ est corpus sanabile objectivè, cujus forma est ipsa sanitas signatè sumptas; de corpore autem, ut subiectivè sanabili agit secundariò, ut de materia, in qua introducitur formam per se intentam.

69 *Constat* ex dictis, quod sit conferatur dirigibilitas operationum cum earum actuali directione, seu rectitudine, illa propter hanc, & non hæc propter illam intenditur; sed cum ulterius restet comperendum, an ita intendatur à Logica

hæc operationum reſtitudo, ut in ea ſiſtat ratio objecti formalis ſpecificantis Logicam, vel potius hoc conveniat objectis, ut rectè diſpoſitis, ſeu ut rectè repræſentatis per operationes; ideò pro eius reſolutione ſit.

§. II.

OPERATIONES INTELLECTVS, VT actualiter directæ non ſunt objectum formale Logicæ.

70 **I**Ta Mag. Ioann. à Sanct. Th. Complutentes, Lince, Parra, Goudin. Maillet, Monera, & frequentius RR. Thomistæ, contra Prado, Suarez, Oviedo, Arriaga, Peñafiel, Carlettò, Quiròs, Olcina, & alios RR. Pro cujus intelligentia præcisè advertendum est, quod operationes, ut actualiter directæ, nil aliud ſunt, quam conceptus formales, ſeu mentales, ut rectè repræſentantes objecta, v. g. conceptus repræſentantes animal, & rationale per modum generis, & differentiæ. his enim conceptionibus conſtituitur ſeu ipſi ſunt diſſinitio mentalis hominis, quàm negamus (& idem de aliis instrumentis ſciendi mentalibus) eſſe objectum formale Logicæ. Et præter clariffimum Div. Thomæ teſtimonium infra §. 4. ponderandum.

71 *Prob.* conſuſio ratione à priori. Operationes intellectus, ut actualiter directæ ſunt operationes, ut rectè repræſentantes ſua

objecta, in hac quippè recta repræſentatione earum intrinſeca reſtitudo conſiſtit; ſed operationes, ut rectè repræſentantes ſua objecta, non ſunt objectum formale Logicæ: ergo ut actualiter directæ non ſunt objectum formale Logicæ. Prob. min. variis medijs, & primò ſic. Objectum formale Logicæ ſunt instrumenta ſciendi, diſſinitio ſcilicet, diſiſio, & argumentatio; ſed operationes, ut rectè repræſentantes objecta, non ſunt diſſinitio, diſiſio, aut argumentatio: ergo non ſunt objectum formale Logicæ operationes, ut rectè repræſentantes objecta. Prob. minor. & claritatis gratia ſi fermo de his cõceptibus *animal rationale*, qui rectè repræſentant prædicata diſſinitiva hominis, & quos non eſſe hominis diſſinitionem prob. Diſſinitio hominis dicitur ad convertentiam cum homine, quamlibet enim diſſinitionem dici ad convertentiam cum ſuo diſſinito demonſtrat Logicæ; ſed huiusmodi conceptus formales non dicuntur ad convertentiam, nec cum ipſo homine, nec cum illius conceptu; homo quippè non eſt ille duplex conceptus formalis, nec pariter conceptus hominis eſt ille duplex conceptus: ergo cuſmodi conceptus non ſunt hominis diſſinitio.

72 *Nec dicas* 1. Convinci quidem ratione facta eos conceptus formales, ſeu mentales non eſſe diſſinitionem objectivam, de qua ſola docetur à Logica, quod debet dici ad convertentiam cum diſſi-

nito; non tamen suaderetur e iulio. di conceptus non esse definitionē mentalem, ac proinde, nec suadetur ad objectum formale Logicæ non pertinere, quæ principalitèr, & in recto agit de definitione mentali, & solum in obliquo de definitione objectiva, quæ per mentalem representatur.

73ª Nam cōtra est. Logica agit per se primò, & in recto de definitione, quæ simpliciter est definitio; sed sola definitio, quæ dicitur ad convertentiam, seu prædicatur de definito, est simpliciter definitio: ergo si sola definitio objectiva est huiusmodi, de sola hac agit per se primò, & in recto Logica. Cætera patent, & min. prob. Ea sola est simpliciter definitio, cui soli convenit, quod uno ore docetur à Logicis naturam definitionis speculantibus, sed quod uno ore docetur à Logicis naturam definitionis speculantibus soli convenit definitioni, quæ prædicatur de definito: ergò sola hæc est simpliciter, & absolutè definitio.

74ª Explicatur. Logica per se primò, & in recto agit de instrumentis sciendi, quæ in consideratione Logicæ sunt simpliciter talia; sed huiusmodi non sunt instrumenta sciendi mentalia, sed objectiva: ergo per se primo, & in recto non agit Logica de instrumentis sciendi mentalibus, sed de objectivis. Prob. min. Ea sunt instrumenta sciendi simpliciter talia in consideratione Logicæ. in quorum demonstrandis affectionibus, &

proprietas tota est Logica, ne dicamus ad eam potius pertinere illa, quarum proprietates, nec ducet, nec ostendit; sed Logica tota est in demonstrandis affectionibus & proprietatibus instrumentorum sciendi, quæ objective sunt talia, & vix aliquid docet de natura instrumentorum mentalium; nam prædicari de pluribus, quòd docet de genere, dici ad convertentiam, quòd docet de definitione, dici de subjecto, quòd docet de prædicato, & alia innumera huiusmodi non competunt conceptibus, sed objectis per ipsos representatis: ergo.

75ª Nec valet similiter, si dicas 2. quòd licet ratione facta convincatur conceptus ipso objectivo esse objectum formale Logicæ, cum tamen non sint utcumque sumpti objectum formale, sed ut artificiosè cogniti, & representati, inde est, quòd artificiosa cognitio, qua formalitèr constituuntur artificiosè cogniti, sit forma, quam primò, & per se respiciat Logica; sicut qui ageret de pariete, ut viso, ageret per se primò de visione, quia hæc est forma, à qua paries denominatur formalitèr visus.

76ª Nam contra est. Quia solutio affert doctrinam §. seq. ex professo rejciendam; scilicet, quòd forma, qua constituitur arte factum Logicale, sit cognitio ipsum representans postea enim cōstabit, quòd est secunda intentio rationis, quam in ipsis objectis a se invenit intellee-

rus. Deindè artificiosa cognitio lo-
lū n ponit juxta solutionem deno-
minationem extrinsecam artefac-
ti in objectis, sicut visio solum po-
nit denominationem extrinsecam
visi in parietate visis; sed objectum
formale artis non est extrinseca
denominatio, quam media sua di-
rectione, seu artificiosa cognitio-
ne ponit in subjectis, sicut nec ob-
jectum potentie visivæ est deno-
minatio extrinseca visi, quam me-
dia sua visione ponit in re visa: er-
gò vel nullo modo sunt objectum
formale Logica instrumenta scien-
di objectiva, vel non constituunt
in esse talium per artificiosam
cognitionem extrinsecam. Sed de
hoc amplius in sequentibus.

77 ^o Secundo prob. illa min. pri-
mi syllogismi. Objectum forma-
le Logicæ est artificium, quod
ex Logicæ directione resultat; sed
recta representatio objectorum
non est artificium, quod ex Logicæ
directione resultat: ergo ea recta
representatio objectorum non est
forma, quam per se primò respi-
ciat Logica. ac proindè operatio-
nes, ut rectè representantes ob-
jecta, non sunt objectum formale
Logicæ. Maj. exemplo cujuscum-
que artis est manifesta; objectum
quippè formale artis domesticivæ
est artificium illud, quod ex ejus
directione resultat; & ratio ex dic-
tis est, quia objectum formale artis
est forma, quam ars per se primò
intendit introducere in materia,
hujusmodi autem est arti-
cium, illud quod ex ejus directione re-

sultat. Min. autem prob. recta
representatio objectorum est præ-
cisè signum artificij, quod per
ejusmodi representationem re-
presentatur; sed artificium, quod
ex Logicæ directione resultat, re-
presentatur per eam conceptuum
representationem: ergò hæc est
præcisè signum artificij, quod ex
Logicæ directione resultat, ac
proindè ea non est tale artificium,
nisi signum cum signato confun-
das. Prob. minor. Artificium Lo-
gicale diffinitionis v. g. consistit
in unione duorum per modum
genesis, & differentiæ; sed re-
presentatur per conceptus men-
tales, quæ sunt diffinitio men-
talis, unio duorum per modum
generis, & differentiæ, si enim
non representaretur, intellectus
media diffinitione mentali unio-
nem ejusmodi non cognosceret:
ergò.

78 ^o Qua ratione sic proposita
præoccupata manet solutio AA.
dicentium, quod licet in concepti-
bus inveniantur parè tanquam in
signo id, quod per ipsos repræ-
sentatur, representatio tamen, &
modus representandi propriè, &
subjectivè reperitur in concepti-
bus, ac proindè ipsis competit ar-
tificium; quia artificium non est
res representata, sed representa-
tio, vel modus representandi;
non enim representatur claritas,
vel confusio, sed conceptus repræ-
sentat clarè, aut confusè; in quo-
modo representandi consistit co-
rum artificium,

79 *Praecipua* quidem manet: nam juxta solutionem id, quod est res representata per conceptus, improprie reperitur in conceptibus, ut in puro scilicet signo; sed artificium definitionis v. g. est res representata per conceptus; ergo improprie reperitur in illis, ac proinde conceptus, ut recte representantes non sunt objectum formale Logicae. Caetera patent, & min. ex dictis prob. nam unio duorum per modum generis, & differentiae, in qua artificium definitionis consistit, nil aliud est, quam nexus duorum praedicatorum, quorum unum sit praedicatum commune, in quo definitum assimiletur aliis, & aliud sit praedicatum particulare, per quod differat ab illis; sed hujusmodi nexus representatur per definitionem mentalem, cum media hac cognoscat intellectus ea praedicata cum illis conditionibus, ut unita ad constitutionem definiti: ergo unio duorum per modum generis, & differentiae est res representata per conceptus. *Praeterquamquod* modus etiam representandi conceptuum est modus representativus, seu est modus de linea formaliter representativa: ergo ei correspondet, ut signatum: modus objectivus, seu modus tenens ex parte objecti: ergo si in illo modo consistit artificium, hoc non reperitur in conceptibus nisi improprie, & ut in signo.

80 *Probi.* tandem illa min. primi syllogismi: Conceptus, seu operationes, ut recte representantes

objecta sunt actus, quibus Logica inducit formam in materia; sed nullius artis sunt objectum formale actus, quibus ipsa ars inducit formam in materia; ergo non sunt objectum formale Logicae operationes, ut directae, seu ut recte representantes objecta. Min. patet; quia objectum formale artis est finis intrinsecus, quem intendit; ed hujusmodi non sunt actus, quibus inducit formam in materia, sed forma ipsa, quam mediis actibus intendit inducere, idèdque actiones manus, quibus ars domesticativa inducit formam in materia, non sunt objectum formale talis artis, sed forma artificialis in ducta: ergo Min. verò prob. Logica inducit formam in materia mediis actibus; sed non aliis, quam operationibus, ut directis, sive ut recte representantibus objectis: ergo tales operationes sunt actus, quibus Logica inducit formam in materia.

81 *Quod si dicas* ex hoc solum probari, quod non sunt objectum formale Logicae actus, quibus Logica docet v. g. definire, quia hi sunt ipsa directio activa, media qua inducit formam in materia; non tamen probari non esse objectum formale illos actus, quibus in exercitio definit juxta regulam directionis activae, talibus enim actibus non inducit formam in materia, sed sunt materia, in qua inducitur forma prius praescripta.

82 *Contra est.* Nec actus, quibus ars domesticandi docet conf-

trunere domum, nec actus, quibus utitur regulis, & eam actu confuit, sunt objectum formale accis: ergo nec actus, quibus Logica docet diffinire, nec actus, quibus utens regulis actu diffinit, sunt objectum formale Logicæ. *Deinde.* Non solum actus, quibus Logica docet diffinire; verum etiam actus, quibus in exercitio diffinit, inducunt formam in materia: ergo si actus, quibus ars inducit formam in materia, non sunt objectum formale artis, nec actus, quibus Logica docet diffinire, nec quibus actu diffinit, sunt objectum formale Logicæ. Prob. antec. Eatenus per primos actus inducitur forma in materia, quatenus repræsentant quid sit faciendum, ut diffinitio mentalis conficiatur; sed etiam ipsa mentalis diffinitio repræsentat quid appareat in objectis, dum per modum diffinitionis obiectivæ apprehenduntur, quidquid enim est in conceptibus, est in ipsis repræsentativè: ergo etiam per ipsam diffinitionem mentalem, quam Logica conficit, inducitur forma in materia.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Objicies 1. Objectum formale Logicæ est rectitudo, quæ resultat ex ejus directione in propria materia; sed operationes intellectus sunt propria materia, circa quàm versatur Logica: ergo rectitudo operationum est

objectum formale Logicæ. *Confr.* Sicut Logica dirigit operationes intellectus, ita Philosophia moralis actus voluntatis, Grammatica voces, & Rhetorica orationem; sed objectum formale Philosophiæ est rectitudo reperta in actibus voluntatis, Grammaticæ, rectitudo reperta in vocibus, & Rhetoricæ ea, quæ reperitur in oratione: ergo Logicæ objectum formale est rectitudo reperta in operationibus.

84 *Resp.* disting. maj. quæ resultat in propria materia denominabili, conced. major. in materia purè dirigibili, neg. maj. & disting. min. Sunt propria materia, purè dirigibilis, conc. min. denominabilis, nego min. & conseq. Sicut objectum formale artis edificandi non est passiva directio actionum manualium, quia hæc sunt materia purè dirigibilis, in qua forma artificialis non recipitur, nec est, nisi tantum vitaliter, & in fieri; ita objectum formale Logicæ non est passiva directio operationum, quia hæc non sunt materia denominabilis, in qua sit, aut recipiatur artificium Logicale, hoc enim solum est formaliter, & propriè in objectis, quæ sola propriè denominantur diffinitio, divisio, &c. sicut artificium domus solum recipitur in lignis, & lapidibus, quæ sola denominantur domus.

85 *Dices.* Conceptus sunt diffinitio, & syllogismus: ergo sunt materia denominabilis, disting. ant. sunt extrinsecè, & repræsentativè, conc. antec. intrinsecè, & pro-

propriè, neg. antec. non enim sunt propriè definitio, sed via, & signum definitionis. *Nec valet*, quod propriè sunt definitio mentalis, seu modus sciendi mentalis: ergò propriè sunt artefactum Logicale. *Nam* nego conseq. Arguitur quippè à dicto secundum quid ad dictum simpliciter; esse quippè propriè definitionem mentalem est esse propriè representationem definitionis, quod non est propriè esse definitionem, aut artefactum Logicale, sed signum illius.

86 *Nec iterum valet*, quod ea representatio, seu rectitudo operationum est ab arte Logicali præscripta; sed quævis rectitudo ab arte præscripta est propriè artificialis: ergò talis rectitudo est propriè artificialis, ac proindè operationes sic rectè representantes sunt propriè artefactum. *Instatur* quippè in operationibus manualibus, quarum rectitudo in ordine ad faciendam domum propriè dirigitur ab arte, ac proindè sub ea consideratione est propriè artificialis, quin inde inferatur ibi esse artificium, quod ars intendit inducere. Undè concessa maj. dist. min. Est propriè artificialis proprietate denominationis ab arte dirigente, cõc. min. Propriè quippè dirigit ars eas operationes: proprietate artificij, quod ars intendit inducere, nego min. Tale quippè artificium non in conceptibus, sed in rebus, seu objectis inducitur, ac proindè neg. quod operationes sic rectificatae sunt propriè artefactum.

87 *Ad confirm.* neg. quoad i. exemplū, min. Nam Philosophiæ moralis objectum formale sunt ipsa objecta virtutum moralium, seu ens morale objectivum, cujus cognitione dirigit Philosophia moralis voluntatem, huic ostendens, in quibus objectis sit bonitas, talia objecta amplexetur, & in quibus malitia, ut ea fugiat. Et idem asserendum est de objecto prudentiæ, illud scilicet esse bonū, ut hic, & nunc eligendum, seu ipsa objecta virtutum, ut hic, & nunc amplexanda, quæ sub ratione veri attingit prudentia, & quorum ostensione dirigit actus virtutum. Inter Grammaticam autem, & Logicam ea est disparitas, quod Grammaticæ primarius finis est congruo sermone exprimere, quod concipit intellectus, undè non mirum, quod rectitudo vocum sit primò, & per se intentæ, ac proindè objectum formale Grammaticæ: & similiter finis per se primò intentus à Rhetorica (hæc est alia argumenti paritas) est persuadere audientem ejus quidem generis persuasionem, quæ non tam generetur ex veritate rerum assertarū, quàm ex venustate sermonis, & vocum coordinatione, quibus demulcetur auditus; at finis per se intentus à Logica est modus sciendi, & indagandi veritatem, qui finis habetur à recta, & artificiosa coordinatione rerum, quæ intellectus juvatur ad rectè de unaquaque re judicandum.

88 *Obijcies* 2. Logica agit per se

se de veritate; sed veritas solum in conceptibus reperitur formaliter; ergo agit per se de conceptibus, ac proinde hi sunt objectum formale. *Confirm.* finis, & objectum formale coincidunt; id quippe, quod est finis artis, est objectum formale artis; sed finis Logicæ est directio passiva, seu rectitudo conceptuum, omnia quippe de quibus agit Logica, ordinantur ad hoc, quod intellectus rectè in suis operationibus procedat: ergo rectitudo conceptuum est objectum formale Logicæ.

89 *Respondeo* si ly per se sumatur contra positivè ad per accidens, certum est quod Logica agit per se de conceptibus, hoc est, per se, & ex propriis pertinet ad Logicam conceptus dirigere, sicut per se pertinet ad artem domificandi dirigere actiones manuales; ceterùm si ly per se sumitur pro eodem, ac primario; dist. maj. agit per se de veritate objectiva, conc. maj. formalis, nego maj. & dist. min. veritas objectiva, neg. min. formalis conc. min. & neg. conseq. Logica quippe agit de veritate objectiva rerum, non quidem quoad substantiam veritatis, hoc enim pertinet ad alias scientias, quas Logica dirigit, sed quoad modum, quoad artificiosam scilicet dispositionem qua ostensa, aliarum scientiarum juvantur, ut percipiant veritatem; hac autem recta objectivæ veritatis dispositione, quam in recto, & primario, attingit Logica, comparatur veritas formalis conceptuum,

quam Logica solum indirectè, & occasionalitè attingit juxta statim dicenda.

90 *Ad confirm.* dist. major. Finis intrinsecus, vel immediatus, & objectum formale coincidunt, conc. maj. Finis extrinsecus, & remotus neg. maj. & dist. min. Est finis extrinsecus, & remotus, conc. min. Intrinsecus, & immediatus, neg. min. & conseq. Ars inferior, quæ eatenus arti superiori deservit, quatenus ei offert instrumenta, quibus juvetur, vel dirigatur ars superior ad suum proprium finem obtinendum; talis (inquam) ars inferior habet pro fine intrinseco, & immediato instrumenta, quæ elaborat, & offert; pro fine verò extrinseco, & remoto finem ipsum proprium, & intrinsecum artis superioris. Sic ars pigmentaria habet pro fine intrinseco, & immediato pharmaca, quæ conficit, & præbet Medicinæ, cui deservit; sanitas autem, quæ est proprius, & intrinsecus finis Medicinæ, est finis tantum extrinsecus, & remotus artis pigmentariæ: sic etiam finis intrinsecus frænosa activæ est frænum, quod elaborat, & offert arti Equestri, cui deservit; regimen verò Equi est finis extrinsecus illius. Logica ergo habet pro fine intrinseco instrumenta sciendi, quæ manifestat scientiis, quibusque oblati, dirigitur intellectus in suis operationibus; ipsa autem scientiarum veritas, sive intellectus rectitudo præcisè est finis extrinsecus, & remotus illius.

91 *Sed instabit.* Finis intrinsecus

Logicæ est, quam Logica immediate respicit; sed immediatius respicit operationes, ut directas, quam objecta, siquidem mediis operationibus recte dispositis repræsentat objecta recte disposita: ergo operationes, & non objecta, sunt finis intrinsecus Logicæ. *Si respondeatur.* Quod Logica respicit immediatius in executione operationes, secus verò in intentione, & quod illud solum est finis intrinsecus, quod immediatius in intentione respicitur; qua ratione non sunt objectum artis domificandi actiones annuales, quas immediatius in executione, sed domus, quam in intentione respicit immediatius.

92. *Contra est.* Finis extrinsecus, & remotus non attingitur immediatius in executione, sed in intentione; sed Logica attingit juxta solutionem immediatius in executione operationes: ergo vel nullo modo sunt finis Logicæ, quod patet esse falsum, vel non sunt finis extrinsecus tantum, & remotus, ut num. 90. diximus, ac proinde sunt finis intrinsecus, & immediatus Logicæ. Cætera patent, & maj. prob. *Tum* ratione, quia finis extrinsecus, & remotus artis ille est, quem attingit ars mediata, & occasione sumpta à fine proximo, quem proximius assequitur: ergo finis remotus non attingitur immediatius in executione, sed in intentione, vel nullo modo attingitur. *Tum* id ipsum patet exemplis supra positis: Pharmaca quippe prius in execu-

tionem conficiuntur, quam sanitas comparatur, priusque elaboratur frænum, quam debitum equi regimen existat; sanitasque non intenditur propter pharmaca, sed è converso pharmaca intenditur propter sanitatem prius intentam, sicut equi regimen prius intenditur; sed in his apposuimus exemplum finis remoti: iste ergo non attingitur prius in executione, sed in intentione.

93. *Vergetar.* Quod est via, & medium ad executionem alicujus, nequit esse extrinsecum, & remotum, ut patet in actionibus manualibus, quæ nequeunt esse finis extrinsecus, & remotus respectu artis domificativæ, quia sunt via, & medium, quo exequitur forma domus intenta; sed juxta supradicta operationes, ut recte repræsentantes, sunt via, & medium, quo Logica exequitur, seu introducit in objectis formam artificiosam: ergo vel operationes non sunt finis extrinsecus, & remotus, vel doctrina supra tradita est omnino falsa.

94. *Resp.* Solutione data inter arguendum: Ad replicam distinguere min. operationes, ut secundum se veras, & ut speculantes objecta; neg. min. ut practicè fingentes formam rationis in objectis conced. min. & disting. conseq. non sunt finis extrinsecus, & remotus, ut practicè fingentes formam rationis, conc. conseq. ut absolute veræ, & ut rectè speculantes objecta neg. conseq. *Similiter* ad id, quo replica urgetur, disting. maj. ea ratio-

tione, qua est medium, & via, concedo maj. sub alia ratione, nego maj. & disting. min. ut rectè representantes, secundum quod recta representatio est fictio, seu efficiencia formæ rationis, conced. minor. ut est absolutè veritas, & speculatio objecti, neg. min. & sub eisdem terminis distinguendo cōseq. quoad primam partem, nego quoad secundam, conseq.

95 ^o *Actus* quippè iste (idem de quocumque alio artificiosè attingente objectū) *animal rationale*, qui est definitio mentalis hominis, & est signatè speculatio eorum prædicatorum constituentium hominem, & est exercitè fictio, seu formatio secundarum intentionū generis, & differentię, quæ speculatur medio illo intellectus; rectè quippè attingendo ea prædicata in modum definitionis, eas secundas intentiones format, & eas formando attingit rectè illa prædicata, ut §. sequente ampliùs constabit. Sub ea ratione, sub qua est exercitè fictio, non est finis extrinsecus Logicę, sed via, & medium, quo introducitur forma à Logica primo, & per se intenta; ut autem est signatè actus, & ut est signatè speculatio illorum prædicatorum est finis extrinsecus, & remotus Logicę, quæ tanquam in fine intrinseco sistit in ea dispositione introducta in objectis, ut rectè attingantur à scientiis, & idem actus, ut formatio illius artificij objectivi, ordinatur remotè ad finem artificij formati, speculationem scilicèt veritatis:

sicut locutio externa formando verba manifestat internum conceptum, & hunc manifestando verba format, ipsaque ut prolatio, seu productio vocis, est ratione vocis productæ propter conceptus manifestationem.

96 ^o *Nec exemplo*, quod ultima inculcat replica, & quod nos ipsi adduximus, desideranda est paritas in omnibus, sed in ordine ad id, propter quòd adducitur: Quòd autem in illo non teneat similiter doctrina hujus ultimæ solutionis, non idè, est quia sic non possit contingere, sed quia in actionibus manualibus artificis nò est illa duplex ratio, seu formalitas, quæ est in operationibus intellectus, efficiencię scilicèt, & speculationis: Est tamen semper verum, quod sicut operationes, quibus ars domesticandi inducit formam in materia, non sunt illius objectum, ita non sunt objectum formale Logicę operationes intellectus ea ratione, qua formam artificiosam inducunt in objectis.

97 ^o *Objicies* ultimo. Illud est propriè objectum artis, quod fit ex directione artis in materia, quam dirigit; sed nec objecta sunt ex directione Logicę, nec sunt capacia erroris, aut falsitatis, ac proindè nec dirigibilia: ergò nullo modo sunt objectum formale Logicę.

98 ^o *Confirm. 1.* Cognitio reflexa non habet pro objecto objectum cognitionis directę, sed ipsam cognitionem directam; sed Logica est scien-

scientia reflexa, reflexe agens ac discursu, & de scientia: ergo obiectum illius non sunt res, quæ sunt obiecta scientiæ, & discursus, sed ipsa scientia, & discursus, ac proinde intellectus operationes? *Conf.* 2. Ars pingendi non habet pro obiecto obiectum picturæ, sed picturam. ergo ars sciendi, Logica scilicet, non habet pro obiecto obiectum scientiæ, sed scientiam.

99 *Resp.* concel. mai. dist. min. non sunt quoad entitatem, conc. min. quoad ordinem rationis. neg. min. sic quippè ex directione Logicæ artificium obiectivum secundarum intentionum, ac proinde res ipsæ, ut sub eo artificio, sunt obiectum formale Logicæ; sicut sunt obiectum formale artis domificandi lapides, & ligna, ut sub dispositione artificiosa, quàm in ipsis introducitur ars, & si ipsorum entitatem nõ efficiat. *Similiter* disting. eandem min. quoad 2. partem non sunt capacia erroris, aut falsitatis *formalis* conc. min. *occasionalis* neg. min. *dant enim res occasionem falsitatis, eo quod similitudinem eorum gerunt, quorũ non habent existentiam,* inquit D. Th. 1. p. q. 17. art. 1. ad 2. Hanc ergo confusionem obiectivam, ex qua sumitur occasio erroris formalis, per se vitare intendit Logica proponens obiecta rectè disposita; erroris autem formalis vitacione formale respicit ut finem extrinsecũ, & remotum juxta jam dicta.

100 *Ad confirm.* conc. maj. dist. min. est scientia reflexa *secundariò*, conc. min. *primariò*, neg. min. Lo-

gica quippè directè, & primariò versatur circa instrumenta sciendi, quæ cæteris scientiis ministrat, ex quo secundariò agit per reflexionem de ipsa scientia, & discursu, quibus instrumenta ministrat.

101 *Ad 2. confirm.* neg. consequ. Quia intentum per se Logicæ est docere intellectum modum, quo scientificè in veritatis indagacione procedat, quod fit ostendendo, & proponendo ei obiecta sub eò ordine, sub quo debent attingi, eis quippè rectè dispositis, nulla jam restat difficultas in eorum recta attingentia: at obiectis perfecte cognitis, non idè est devicta difficultas in eis externe delineandis, sed adhuc superst. difficultas in recta dispositione colorum, & efformatione linearum, ac proinde ars pingendi per se respicit eam subjectivam dispositionem colorum, in qua stat precipuè difficultas pingendi; ars verò sciendi dispositionem rerum artificiosam per se respicit, qua posita, nulla restat difficultas in recta obiectorum attingentia.

102 *Ex dictis habetur,* quod actus, qui sunt directio activa, quibus scilicet Logica docet diffinire, dividere, &c. non sunt obiectũ formale Logicæ, imò nec propriè sunt obiectũ, sed id, quo Logica directè attingit id, quòd est obiectum formam scilicet artificiosam quam media ea doctrina intendit introducere, & consequenter, nec denominatio extrinseca directi ab ea proveniens, & quæ pro formali

non differt ab ipsa activa directione; quod omnibus est notum, & exemplo cuiusvis artis, nec non cuiusvis potentiae satis constat.

103 ^S Similiter habetur, quod actus quibus in exercitio diffiniuntur objecta, v. gr. dum homo diffinitur à Philosophia ex directione Logicæ, actus, inquam, iste Philosophicus, ut est signare speculationis veritatis, est finis extrinsecus, & remotus Logicæ, ut autem est in exercitio efformativus secundarum intentionum generis, & differentiae, est obiectum secundarium illius directionis activæ, seu Logicæ directionis, ut signatura scilicet, & representatio, indeque efficientia intentionalis artificij obiectivi, quod primò, & per se intendit tota directio Logicæ: unde sub nulla consideratione stat in operationibus forma, quam primò, & per se Logica intendit. *Cum* ergo in obiectis stet forma à Logica intentata, restat adhuc indagandum, an talis forma extrinseca, cognitio videlicet artificiosa extrinsecè denominans objecta, ut plurimi extra scholam Div. Thomæ sentiunt; an potius sit ens rationis in ipsis obiectis artificiosè efformatum, ut cum Ang. Magistro sustinent omnes ejus Discipuli, & cum

Subtili Doct. plures ex
ejus Schola unde
sit.

§. IV.

FORMA CONSTITUTIVA ARTEFACTI Logicalis est secunda intentio rationis, ac proinde obiectum formale Logicæ est ens rationis.

104 ^I Tà appetitissimè D. Thomæ lib. 4. Metaph. lect. 4. dicens: *Ens est duplex, scilicet ens rationis, & ens natura. Ens rationis, dicitur propriè de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis sicut intentio generis, & speciei, & similibus, quæ quidem non inveniuntur in rerum natura, sed considerationem rationis consequuntur; & hujusmodi scilicet ens rationis est propriè subjectum Logicæ.* Ubi D. Thomæ ex quo genus, & species, hisque similia artefacta Logicalia sunt concreta secundò intentionata, quorum forma est secunda intentio rationis infert, quod proprium subjectum, seu obiectum Logicæ sit ens rationis: hoc idem asserit conclusio proposita: ergo ea expressè propugnatur à D. Thomæ.

105 *Nec prodest AA.* effugium asserentiam D. Thomæ esse intelligendū de ente rationis subjectivo, activus scilicet intellectus, qui cum in ratione subjectentur, non incongruè possunt dici entia rationis; & similiter potest de ipsis affirmari, quod non inveniuntur in rerum natura, non quia entia realia non sint, sed quia extra animam non inveniuntur; ac denique potest de ipsis aliquomodo affirmari, quod considerationem rationis consequuntur, non quidem con-

siderati absolute, sed respectivè, ut denominantes scilicèt extrinsecè objectas; denominatio quippè cogniti aliquo modo formam ipsam consequitur, sicut denominatio visus intelligitur pro posteriori ad visionem.

106 *Non prodest* quidem. Tùm quia ibi D. Thomas tradit generalissimam divisionem entis in reale, & rationis, ut ex ipsis verbis patet; at talis divisio datur per ens rationis, quod est tale obiectivè, impotens scilicèt realitèr existere & contra distinctum ab omni ente reali; ergò nomine illius nequit intelligi nisi ens rationis, quòd nullo modo sit ens reale. Tùm quia de eis secundis intentionibus affirmat, quòd eas ratio advenit in rebus consideratis, id est, quod eas considerando invenit, & excogitat; sed denominatio extrinseca cogniti non sic excogitatur, nec sic excogitata invenitur, cum naturalitèr ex actu resultet, etiam si de ea non cogitemus: ergo. Denique, aliis omisis, de eiusmodi intentionibus asserit D. Thomas, quod non inveniuntur in rerum natura; at his terminis non solum denotatur, quòd non inveniuntur extra animam, sed quod nullatenus existunt realitèr, aliàs liceret absolute affirmare, quod intellectus humanus, & voluntas non dantur in rerum natura, quòd patet quàm sit falsum: ergo loquitur clarissimè de ente rationis obiectivè tali, & quod nullo modo est ens reale.

107 *Prob. insuper* ratione, quoad

ut a nque partem conclusio. Illud est *objectum formale* Logicæ, quod est forma artefacti Logicalis, ratione quippè formæ pertinet per se artefactum ad artem, ut ex supradictis satis constat; sed forma artefacti Logicalis est ens rationis, ut contradistinctum ab omni ente reali: ergò ens rationis sic contradistinctum est *objectum formale* Logicæ. Probat. min. artefacta Logicalia sunt genus, species, subiectum, prædicatum, definitio, divisio, hisque similia; sed forma constitutiva horum, & similiarum, est ens rationis impotens existere à parte rei, ac proindè distinctum ab omni ente reali: ergo forma artefacti Logici est ens rationis, ut distinctum ab omni ente reali. Prob. min. Genus pro formali est universale; sed universale nequit dari à parte rei, quidquid enim à parte rei existit, est singulare: ergo forma constitutiva generis est aliquid impotens existere à parte rei: ergo cum de rebus artefactis par sit ratio, eorum forma est aliquid distinctum ab omni ente reali, ac proindè ens rationis, quòd est propriè, & obiectivè tale.

108 *Dices*, quod genus, universale, subiectum, prædicatum, & his similia, dantur pro formali à parte rei, eorumque forma, sive sit ordo, sive compositio, est realis, non quidem intrinseca, sed extrinseca. ut enim alia omittamus, genus pro formali nil aliud est, quàm natura, ut cognita conceptu con-

170
BUAH

usè repræsentante plura dissimilia, seu cognita sine differentiis, forma autem hujus concreti *natura cognita sine differentiis* est cognitio illam attingens sine differentiis quàm cognitionem constat esse aliquid reale.

109 *Hæc solutio*, & illius doctrina modo principia jacet ex quibus tam præcisio objectiva infra lib. 3. defensanda, quàm constitutio universalis; nec non entis rationis existentia, & divisio, de quibus lib. 2. agendum est, labefactantur, undè pluries à nobis impugnanda veniet; modo autem breviter impugnatur. Genus pro formali est natura, quàm intellectus cognoscit, ut unam, & potentem esse in multis; sed naturam, quàm intellectus cognoscit, ut unam, & potentem esse in multis, est natura quæ ex parte objecti dicit pro formali aliquid impotens existere à parte rei, ac per consequens dicit ens rationis omninò distinctum ab ipsa cognitione: ergò genus pro formali non est ea extrinseca denominatio cogniti, sed ens rationis à cognitione distinctum. Minus videtur certa: quia ex una parte quidquid est res cognita ab intellectu, ex parte obiecti se tenet, ut quid objectivè distinctum à cognitione, qua ipsum cognoscit: ergò si intellectus cognoscendo naturam genericam, cognoscit naturam, ut unam, & potentem esse in pluribus, hæc unitas, & aptitudo ex parte objecti apparent, ut quid objectivè distinctum à cognitio-

ne, qua cognoscitur; sed unitas in natura cum capacitate ad essendum in pluribus est unitas facti impotens existere à parte rei, cum quævis natura creata sit à parte rei divisa, & multiplex: ergò talis natura sic cognita dicit objectivè pro formali aliquid impotens existere à parte rei.

110 *Mai. verò prob. Tum* quia genus pro formali non est natura cognita conceptu repræsentante plura dissimilia, horumque differentias non exprimente, sed confundente, hoc enim termino collectivo convenit; nam cognoscens cives per modum collectionis componentis populum, plura cognoscit conceptu confundente, & non exprimente eorum differentias; & tamen talis collectio sic cognita non est genus: ergò. *Tum* quia intellectus cognoscens naturam genericam, ut talem, cognoscit in ea constitutiva formalia generis, cuiusmodi sunt unitas, & aptitudo ad assendum in pluribus speciebus, per quæ uno ore à Logicis diffinitur genus; sed qui cognoscit naturam genericam, ut talem, non attingit cognitionem, qua illa natura cognoscitur, ut experientia pater, nō est enim illa cognitio, cognitio reflexa cognitionis, sed cognitio directa rationis genericæ animalis v. g. ergò talis cognitio non est formalis unitas, & aptitudo naturæ, sed hæc objectivè apparent, ut distinctæ ab omni cognitione.

111 *Conf. 1.* Genus pro formali dicit respectum ad sua inferiora, est

est enim genus pro formali univ-
 sale, & superius, superius autem,
 ut tale, dicit constitutivè respectū,
 seu ordinem ad sibi inferiora; sed
 talis respectus est respectus ratio-
 nis, seu ens rationis: ergo genus
 pro formali est ens rationis. Prob.
 min. respectus, qui in re non est,
 & concipitur, ac si esset, est ens
 rationis, siquidem est respectus,
 qui tantum habet esse obiectivè
 in intellectu; sed respectus ille ge-
 neris non est in re, & concipitur,
 ac si esset: ergo est ens rationis.
 Min. quoad 1. partem est evidens;
 nam respectus, qui in re est talis,
 est respectus realis, ac proinde est
 respectus inter extrema realitèr
 distincta; sed animal, v. gr. quod
 respicit, ut genus, & superius ratio-
 nale sibi inferius, non distinguitur
 realitèr à rationali, sed cum ipso
 identificatur: ergo talis respectus
 non est in re. Quod autem conci-
 piatur ac si esset patet; nam conci-
 pi illum respectum, ac si esset, nil
 aliud est, quam verè nō esse à par-
 te rei talem animalis respectum,
 & nihilominus cōcipi animal cum
 illo, sed intellectus concipiens ani-
 mal, ut genus, & superius, concipit
 illud cum eo respectu, siquidem
 concipit animal, ut superius: ergo
 cum talis respectus verè non sit à
 parte rei, concipitur ab intellec-
 tu, ac si esset.

112 *Nec valet*, quod animal ordi-
 nari, per modum generis ad sibi in-
 feriora nil aliud est, quā extrinseca
 denominatio ordinati proveniens
 à cognitione ipsum attingente re-

late ad inferiora omni fitione se-
 clusa, ac proinde secluso omni res-
 pectu, qui in obiecto fingatur.

113 *Nam* ex dictis præoccupata
 manet hæc solutio. Intellectus
 quippè cōcipiens animal, ut genus,
 apprehendit ipsum, ut superius,
 alias ipsum, ut genus, non appre-
 henderet: ergo ipsi repræsentatur
 ex parte obiecti animal, ut supe-
 rius, id enim, quod est res cognita
 ab intellectu, ipsi obiectivè repræ-
 sentatur, ut est manifestum, ergo
 ipsi repræsentatur obiectivè res-
 pectus ille, quo constituitur in esse
 superioris; sed ille respectus vere
 non est à parte rei, & obiectivè ap-
 pareret, ac si esset: ergo est respectus
 fictus, ac proinde ens rationis.

114 *Explicatur*. Animal ordi-
 nari, ut genus ad sibi inferiora est
 iuxta solutionem ipsum esse cog-
 nitum ordinatè, seu relatè ad infe-
 riora; sed esse cognitum animal
 relatè ad inferiora, nō est formalitèr
 ipsa cognitio ordinatè, seu re-
 latè ipsum cognoscens, sed relatio,
 & respectus, quem talis cognitio
 fingit in obiecto: ergo constituitur
 genus per respectū fictum, & conse-
 quēter, qui sit ens rationis. Prob.
 min. *Tum*, quia animal esse cog-
 nitum relatè ad inferiora est animal
 repræsentari intellectui relatè ad
 inferiora; sed quidquid est repræ-
 sentativè in conceptu, est obiecti-
 vè in re repræsentata, ergo *re-
 late ad inferiora* est obiectivè in ani-
 mali relatè cognito, ac proinde
 ex parte obiecti apparet respectus
 qui nullum esse habeat, nisi esse

obiectivè in intellectu. Tum, quia cognitio fingens nil aliud est, quam cognitio repræsentans intellectui id, quod non est, ac si esset; sed per cognitionem attingentem animal relatè ad inferiora repræsentatur intellectui animal cum respectu: qui in ipso nõ est, ac si esset, quod prob. insistendo dicitur; nam intellectus cognoscit animal, ut superius, siquidem concipit ipsum, ut genus: ergo cognoscit in ipso respectum superioris: ergo ipsi repræsentatur talis respectus per eã cognitionè, intellectus quippè nil cognoscit, nisi per cognitionem repræsentetur; cum ergo ille respectus revera in animali non sit, repræsentatur per talem cognitionem animal cum respectu, qui in ipso non est, ac si esset.

115 *Confirm. 2.* & explicatur doctrina tradita in alijs instrumentis sciendi. Artefactum Logicum huius diffinitionis v. gr. *animal rationale*, & similiter huius propositionis *animal est rationale* consistit formalitèr in compositione earum partium, cum forma artefacti sit partium composito; ut domus artificium consistit in compositione lapidum; sed composito earum partium artefacti Logicalis est compositio rationis: ergo forma artefacti Logicalis est ens rationis. Prob. min. Compositio est distinctorum unio, ac proindè qualis est distinctio partium, est earum unio; sed distinctio earum partium artefacti Logicalis est distinctio rationis: ergo, & unio, & conse-

quenter compositio in ea cõstans est compositio rationis. Cætera patent, & min. constat ex eo, quod distinctio, quæ est inter extrema realitèr identificata; nullo modo est realis, ac proindè est distinctio rationis; sed animal, & rationale, quæ sunt partes eius artefacti, realitèr identificantur: ergo distinctio inter eiusmodi partes est distinctio rationis.

116 *Confirm. 3.* Intellectus componens animal cum rationali in hac affirmatione v. gr. *rationale est animal*, non solum concipit ea extrema distinctis conceptibus, sed concipit ea, ut distincta: ergo ex parte obiectorum apprehenditur ea distinctio; sed ea distinctio non est realis, ut probatũ manet: ergo illa compositio est extremorum, inter quæ datur distinctio rationis ac proindè est compositio rationis. Ant. prob. 1. quia propositio identica, hæc scilicèt, *animal est animal*, non alia ratione est identica, nisi quia licèt extrema concipiuntur distinctis conceptibus, non tamen concipiuntur, ut distincta, sed uterque conceptus est eiusdem omninò obiecti expressio: ergo in alia propositione, non identica, sed formali, extrema non solum concipiuntur distinctis conceptibus, sed etiam concipiuntur, ut distincta. *Secundò*, quia medio illo conceptu *animal* concipit intellectus animal, ut distinctum ab omni eo, quod metaphysicè, constitutivè non est animal; sed animal non est metaphysicè, constitutivè rationale.

le, aliàs essentia metaphyfica animalis in rationalitate consisteret, quod patet, quam sit falsum: ergò concipit animal, ut distinctum à rationali. *Tertiò*, quia cognoscit se affirmare de rationali aliquid, quod juxta affirmantem non est formalitèr ipsum rationale, de quo illud affirmat, aliàs quid iudicio, & propositione formali, & non identica affirmaret: Sed affirmat animal; ergò cognoscit animal, quod affirmat, ut non idem formalitèr, seu ut distinctum formalitèr à rationali. *Hæc* pro nunc sufficiat q. 2. & q. 3. ampliùs extendenda.

117ⁿ *Quòd* si rationi nostræ, & omnibus confirmationibus alia via occurras asserens ex ipsis tantum probari, quòd genus, diffinitio, & similia involvant quidem formam rationis, non tamen probari, quòd eam dicant constitutivè, sed consequenter, quia talis forma advenit pro posteriori, ac proindè, quòd independentèr ab ea intelligitur jam objectum formale Logicæ.

118ⁿ *Contrà est.* Nam si argumenta facta probant genus, & alia hujusmodi involvere formam rationis, probant per talem formam constitui: ergò solutio est nulla. *Prob. antec. Tum*, quia genus, ut potè superiùs, & universale constituitur per respectum ad inferiora: ergò si argumenta facta probant, quòd talis respectus est ens rationis, probant, quòd constitutivum illius est ens rationis. *Tum*,

quia si se me. cognitio attingès ordinatè objecta efficit in objectis artificium rationis, per hoc, & nò per actionem constituuntur objecta ordinata; sed formale objectum Logicæ est id, quo objecta constituuntur ordinata: ergò in artificio resultante ex cognitione in objectis consistit objectum formale Logicæ. *Maj. constat*, nam terminus actionis productivæ non constituitur per ipsam actionem, sed per terminum ab ea productum, ideòque artefactum domus non per actionem artis, sed per formam artificiosam productam constituitur.

119 *Denique*, quia id se habet formalitèr, & non consecutivè in objecto Logicæ, ex quo provenit, quòd Logica sit ignobilior aliis scientiis, cum nobilitas, vel ignobilitas scientiarum ab objecto formali, ut à certa mensura desumatur; sed quòd Logica sit ignobilior aliis scientiis provenit ab ente rationis, quòd respectu entium realiù alias scientias specificantium est ignobilius: ergò ens rationis est objectum formale Logicæ. *Prob. min. ex D. Tho. opusc. 59. dicente: Inter omnia objecta debilissimum, & incertissimum est subjectum Logicæ; quia unumquodque quantum habet de entitate, tantum habet de veritate, & certitudine, ut dicit Arist. 2. Metaph. nunc autem secunda intentiones solum habent esse ab anima, & in anima, ex quo sequitur, quòd habent debilissimum esse, & sic ad plenum sciri non possunt, nisi per primas intentiones: sed cogni-*

tio non habet debilissimum esse, benè verò ens rationis, seu secunda intentio rationis, quæ est talis obiectivè; ergò ab hac provenit minor Logicę nobilitas respectu aliarum scientiarum.

§. V.

Solvuntur argumenta.

120 **O** *Bijcies* 2. Objectum formale Logicę est forma, qua constituuntur instrumenta sciendi; sed hæc forma est aliquid reale, cognitio scilicet ordinatè attingens talia instrumenta, & ea extrinsecè denominans: ergò obiectum formale Logicę est ens reale. Prob. min. Per eandem formam, per quam intellectus diffinit, prædicat, & artificiosè dirigit objecta, objecta sunt diffinita, prædicata, sive artificiosè directas; sed per suam cognitionè diffinientè, prædicantem, sive dirigentem intellectus redditur formalitèr diffiniens, prædicans, seu dirigens objecta, ut est manifestum: ergo per eandem redduntur objecta diffinita, prædicata, seu artificiosè directas. Prob. maj. Per eandem formam, visionem scilicet, per quam potentia redditur videns parietem, paries denominatur, seu constituitur visus; ergo per eandem formam per quam intellectus dirigit artificiosè objecta, objecta denominantur, & constituuntur artificiosè directas.

121 *Confirm.* 1. & explicatur.

Dum intellectus absolutè intelligit obiectum, per eandem formam, intellectionem scilicet, per quam intelligit absolutè obiectum, obiectum est formalitèr absolutè intellectum, ut ex se patet: ergo cū ordinatè cognoscit obiectum, per eandem formam, cognitionè scilicet artificiosam, per quam ordinatè attingit obiectum, obiectum est formalitèr ordinatè cognitum; sed instrumenta sciendi formalitèr sumpta nil aliud sunt quàm obiecta, ut ordinatè cognita: ergò instrumenta sciendi constituuntur formalitèr per cognitionem ea ordinatè attingentem.

122 *Confir.* 2. Intellectum diffinire hominem, nil involvit non reale: ergo hominem diffiniri ab intellectu, nil involvit non reale: Patet consequ. cum idem signi- cet antecedens, ac consequens, sola mutatione activæ in passivam. Antec. verò constat ex eo, quod intellectum diffinire hominem tria dicit, intellectum, qui diffinit, cognitionem, qua definit, & hominem, quem definit; sed nil horum trium est non reale: ergo nil involvit non reale.

123 *Resp.* concessa mai. neg. min. Ad prob. dist. mai. Objecta sunt diffinita, prædicata, sive artificiosè directas, *vialitèr, & in fieri*, conc. mai. *formalitèr, & completè*, neg. mai. & concessa min. neg. sub eadem distinctione consequ. Actiones sunt in duplici differentia; alie sunt purè speculativæ, quæ ideò tales dicuntur, quia nil ponunt in ob-
ie & o,

iecto, præter extrinsecam denominationem acti, cuiusmodi sunt visio, volitio, & absoluta cognitio, & ab his denominantur obiecta formalitèr, & completè, quia nulla restat ulterior forma producta, à qua denominantur formalitèr, & completè talia. Aliæ sunt actiones quodammodo practicae, & effectivæ, ut calefactio, edificatio, & artificiosa cognitio, quæ in obiectis, seu subiectis promittunt calorem, ordinem, & artificiosam compositionem, & ab his actionibus denominantur causalitèr, & in fieri, quia actio agentis est fieri ipsius termini, cæterum formalitèr, & completè solùm denominantur à forma intrinseca in eis producta; & quæ ipsæ actiones veluti termino formali complentur. *Hinc ad prob. mai. neg. conseq.* Quia visio est actio speculativa nil ponens in obiecto præter extrinsecam denominationem visi; directio verò artificiosa ponit in obiectis ordinem, sub quo attinguntur, & representantur.

224 *Instabis* 1. Ordinatè volēs id est ordine quodam amans obiecta, nil ponit in illis præter extrinsecam denominationem ordinatè volitorum; ergò ordinatè cognoscens nil ponit in obiectis præter extrinsecam denominationem ordinatè cognitorum. *Instabis* 2. Per hoc præcisè quòd intellectus affirmet unum de alio, etiam si nullus respectus rationis resultet, datur propositio, cuius partes ordinantur per modum subiecti co-

pulæ, & prædicati; ergò siue ullo respectu rationis intelligitur constitutum artefactum propositionis. *Denique.* Cognitio artificiosa nequit esse in re causa alicujus formæ, quæ passivè dirigantur obiecta; quia forma, quæ à parte rei non est (ut non est à parte rei forma rationis) à parte rei non producitur; ergo vel à cognitione artificiosa denominantur obiecta formalitèr, & completè directæ, vel nullo modo denominantur ab illa.

125 *Sed ad* 1. instantiam concess. antec. neg. conseq. Quia ordinatè attingens, vel debet supponere ordinem, quem, vel sub quo obiecta attingit, vel talem ordinem debet efficere; & quia voluntas supponit quicquid attingit; nihil enim volitum quin præcognitum, idè ut ordinatè velit, non requiritur, quod in obiectis ordinem efficiat, sed quod ordinem ab intellectu propositum supponat; at intellectus non semper supponit ordinem inter obiecta, quæ cognoscit ordinata (ut non supponit ordinem superioris in natura generica, & idem de aliis artefactis) ac proindè necessum est, quod præter extrinsecam denominationem efficiat in obiectis ordinem, à quo denominantur formalitèr, & intrinsecè ordinata.

126 *Ad* 2. instantiam resp. quod antec. implicat in terminis; quia sicut implicat disponere tali situ, & ordine lapides, & ligna, & quod

quod forma artificialis domus non resulter; ita repugnat, quod intellectus affirmet unum de alio, & quod inter unum, & aliud ordo rationis non resulter: qui enim affirmat animal de rationali concipit distinctionem inter extrema identificata, ac proinde compositionem, quæ ratione identitatis nequit esse realis, & consequenter ubi ordo non est, unum ordinat ad aliud, quod sine artificio rationis nequit salvari.

127 *Ad ultimam* disting. antec. nequit esse causa *causans per influxum realem*, conc. antec. *per influxum metaphoricum*, neg. anteced. & conseq. Influxus quippe, quem petit forma rationis, ut suam sortiatur existentiam objectivam, est realis entitativè, quia cognitio est entitas realis, sed non influxivè, quia non communicat effectui existentiam realem; ac proinde est influxus metaphoricus consistens præcisè in eo, quod forma, quæ non est, repræsentetur ac si esset. Et quidem argumentum probat nõ posse etiam chymericè apprehendi in objecto ordinem, quem in re nequit habere, quia respectu illius sic chymericè cõcepti idem orget argumentum, quomodò scilicet ex vi cognitionis in re influentis causetur, quod à parte rei esse non habet.

128 *Quod si* istes: Influxus ille metaphoricus consistit in eo, quod per cognitionem repræsentetur ordo inter illa objecta, inter quæ ratione identitatis verè non est ordo,

aut respectus; sed cognitio affirmans *rationali esse animal*, nõ repræsentat eiusmodi respectum. Tum, quia talis respectus nõ significatur per illas voces exprimentes iudicium mentale. Tum, quia cognitio illa esset falsa, cum repræsentaret in objecto ordinem, qui verè non est in illo: ergo adhuc metaphorico influxu non gaudet illa cognitio.

129 *Resp.* concessa maj. dist. min. non repræsentat *primariò*, & *signatè*, conc. min. *secundariò*, & *exercitè*, neg. min. actus quippe ille prædicans animal de rationali signatè, & primariò solum attingit animalitatem, quam prædicat in concreto, & rationale, de quo illam prædicat; cæterum hoc munus prædicationis exerceri nequit, quia in ipso exercitio repræsentetur in objectis respectus subiecti, & prædicati, quem in re non habent: sicut enim proprietas non resultat ex actione primariò terminata ad ipsam, benè tamen ex actione, quæ primariò terminatur ad naturam, & secundariò, seu ex consequenti ad ipsam; ita respectus illi rationis non resultat ex cognitione, quæ primariò terminetur ad ipsos, benè tamen ex cognitione, quæ primariò terminatur ad animal, & rationale, & ex consequenti, seu secundariò ad ipsos. Per quod constat ad primam minor. prob.

130 *Ad aliam* ejusdem min. prob. neg. sequelam, quia cognitio illa signatè solum affirmat identitatem animalis cum rationali, quæ

cum ita sit in re, cognitio evadit absolute vera, & nullatenus falsa: respectus autem illos subiecti, copulæ, & predicari representat exercitè, & purè apprehensivè, non iudicativè, aut assertivè, ac proinde, & si in tali cognitione detur fictio; secus tamen falsitas veritati enuntiationis præiudicans.

131 *Hinc iam ad 1. conf. principalis argumenti concess. aut. neg. conseq. quia absoluta cognitio est actus, quo intellectus speculatur in obiecto, quod in ipso præsupponitur, ac proinde nil ex vi talis cognitionis acquirit obiectum præter extrinsecam denominationem cogniti; at cognitio artificiosa attingit in obiectis ordinem, qui in ipso non præsupponitur, ac proinde quem in ipsis debet eiusmodi cognitio efficere. Nec cum dicitur, quod instrumenta sciendi sunt obiecta, ut ordinatè cognita, ly ut ordinatè designat denominationem extrinsecam ab ipsa cognitione proformali indistinctam; nam cognitio, si sumatur, ut fictio, præcisè est via, & medium ad formam artificiosam, si ut speculatio, est finis extrinsecus, & remotus iuxta iam dicta. Designat ergo ordinem, qui ex parte obiectorum se tenet, & sub quo repræsentantur, dum artificiosè cognoscuntur.*

132 *Ad 2. confirm. disting. ant. nil involvit non reale secundum id quod dicit prorecto: concess. antec. secundum id quod connotat ex parte obliqui: neg. antec. & disting. con-*

seq. nil involvit non reale, vialitè, & in fieri: concess. conseq. formalitè, & in facto esse, subdisting. nil involvit non reale, secundum id, quod dicit in recto: neg. conseq. secundum id, quod connotat ex parte actus diffiniens: conc. conseq. Diffinire hominem, & hominem diffiniri, si sumatur vialitè, & infieri, idem est formalitè, quia iuxta supra dicta, actio agentis est fieri ipsius termini. Si verò definiri, seu esse definitum sumatur formalitè & complete, hoc est discrimen inter definire hominem, & hominem definiri, quod primum dicit actum intellectus in recto, & formam rationis in obliquo, secundum verò è contra dicit formam rationis in recto, & actum intellectus in obliquo; sicut efficere domum dicit in recto operationem efficientem, & in obliquo artificium factum; domum verò fieri dicit è contra in recto artificium, & in obliquo operationem: & licet homo, qui definitur, sit aliquid reale, non est tamen in facto esse, & formalitè definitum, sine artificio rationis; sicut licet lapides, & ligna, quæ componit ars edificandi, sint aliquid naturale, nequeunt tamen esse formalitè, & completè composita in modum domus sine forma artificiali.

133 *Obije. 2. Forma rationis, si quæ resultat in obiectis, supponit obiecta rectè, & artificiosè disposita; sed obiecta, vt rectè, & artificiosè disposita sunt obiectum formale Logicæ; ergo forma ratio-*

tionis, si quæ resultat, supponit iam constitutum obiectum formale Logicæ. Prob. maior *Tum*, quia forma rationis resultat ex cognitione terminata ad obiecta per modum superioris, & inferioris: ergo supponit obiecta iam cognita, & repræsentata per modum superioris, & inferioris; sed hoc modo sūt obiecta rectè, & artificialiosè disposita: ergo supponit obiecta artificialiosè disposita. *Tum*, quia forma rationis supponit operationes iam directas, idest, rectè repræsentantes obiecta: ergo supponit obiecta artificialiosè disposita. Patet conseq. quia medijs obiectis artificialiosè dispositis diriguntur operationes intellectus, & antec. prob. operationes, ut rectè repræsentantes obiecta sunt causa formæ rationis; sed effectus supponit suam causam constitutam: ergo forma rationis supponit operationes iam directas.

134 *Confirm.* Si quis resultat respectus rationis in signo ad placitum, supponit signum ad placitum constitutum: ergo si quis resultat respectus rationis in obiectis artificialiosè dispositis, supponit obiecta artificialiosè disposita. Patet conseq. & antec. prob. ex eo, quod respectus rationis, si resultat, supponit vocem destinatum, seu impositam ad significandum hoc vel illud; sed vox sic imposita est formalitèr signum ad placitum, cum in impositione consistat, quod vox significet hoc, vel illud: ergo.

135 *Urgeitur.* Facultas docens

facere figmentum potius est modus errandi, & fallendi, quam modus sciendi; sed Logica est modus sciendi, non errandi, aut fallendi: ergo non est facultas docens facere figmentum, sed si directè, & signatè haberet pro obiecto ens rationis, esset facultas docens facere figmentum, ens scilicèt rationis, quod nil aliud est, quam quoddam figmentum: ergo directè, & signatè non respicit Logica, ut obiectum ens rationis, sed vel nullo modo, vel purè consequentèr.

136 *Resp. disting. maior.* supponit obiecta artificialiosè disposita, *vialitèr, & inferi*, conced. *mai. formalitèr, & in facto esse*, neg. *mai. & disting. min.* ut artificialiosè disposita *formalitèr, & in facto esse*, conced. *min. vialitèr, & inferi*, neg. *min.* *Ad primam min. prob.* constat ex dictis supra, etenim forma rationis resultat ex cognitione terminata primariò, & signatè ab obiecta, & secundariò, & exercitè ad ipsos respectus superioris, & inferioris, quibus formalitèr denominantur obiecta artificialiosè disposita; à cognitione quippè solum vialitèr, & inferi denominantur talia iuxta iam dicta.

137 *Ad 2. Prob. eiusdem min. dist. antec. forma rationis, ut cognita practicè, & ut effectus ipsarum operationum*, omitt. antec. *ut speculative præcognita, & ut causa specificans operationes*, neg. antec. & disting. *cons. supponit obiecta artificialiosè disposita. vialitèr, & inferi*, conc. conseq. *formalitèr, & in fac-*

esse, neg. conseq. dicitur Artitex, priusquam domum practicè, & in exercitio construat, proponit sibi ideam domus, quam speculando, & notando dirigitur ad actiones manuales ita disponendas, & ad lapides lignaque illa collocanda, ut intentum existat domus artificium; ita qui vult syllogismum (idem de quovis alio artefacto Logico) artificiosè conficere, dirigitur per ipsam formam syllogisticam idealiter præcceptam, & speculativè præcognitam ad conficiendum in exercitio artefactum syllogisticum mediis operationibus rectè representantibus obiecta, quatenus meditatur prius quomodo termini, & propositiones disponi debeant, ut intentum existat syllogismi artificium; eiusmodi forma artificiosa sic speculativè præcognita præcedit, ut finis intrinsecus, & objectum, ac proinde, ut causa specificans, tum passivam operationem directionem, tum se ipsam, ut in exercitio existentem, licet ut effectus operationum ipsas subsequatur: sicut eodem modo præcedit forma domus tum operationes manuales, ut directas, tum se ipsam ut existentem exercitè; id enim, quod præcedit in intentione, ut finis, & causa specificans quamlibet artem, est postea in executione effectus operationum ipsius artis, quam specificat.

138° *Omnissimus* autem in prima parte distinctibus antec quia notandum est satis compertum, quomodo actio agentis introducens formam debeat præcedere formam introduc-

tam, an præcedentia scilicet solius causalitatis, an præcedentia intelligentiæ, ita quod causalitas, seu actio intelligatur prius, quam forma introducta, calefactio quippe (idem de alijs actionibus practicis) non censetur completa, non intellecto calore producto. Sed quia hæc spectant ad Physicam, & ad libros de Gener. ubi latè agimus de prioritare causarum, ideò pro nunc Logici quoad primam partem distinctionis antecedens omittant.

139° *Ad confirm.* vel neg. antec. iuxta frequentiore sententiam Thomistarum asserentium, quod lignum ad placitum consistit formaliter in respectu rationis ad signatum, per ordinem ad quod constituitur; *vel illo* pro nunc *omisso*, neg. conf. Quia lignum ad placitum intelligitur constitutum per id, per quod sufficienter ducit in cognitionem signati, qualiter ducit sufficienter per impositionem extrinsecam, nam ex vi huius cõnectitur cum signato ut cum termino illius vialis ordinationis, quam habet ab impositione extrinsecas; at obiecta non sunt formaliter artificiosè directa nisi per eam formam quam operationes intellectas, ut directas representant; hæc autè nequit esse denominatio extrinseca, nam cum sit indistincta proformali ab ipsis operationibus denominantibus, nil aliud representarent operationes, ut directas, quam se ipsas: quod quam absurdum sit, patet satis ex dictis.

140° *Si dicat.* Quod obiecta, seu res sint rectè moraliter dispositæ,

respectu philosophiæ moralis, non est aliquis respectus rationis, sed pura denominatio extrinseca: ergo quod objecta sint artificiosè disposita, nõ est respectu Logicæ aliquis ordo rationis, sed pura denominatio extrinseca. Pater cõs. quia sicut objectũ Logicæ sunt res, ut artificiosè dispositæ, & directæ, ita objectum philosophiæ moralis sunt res, ut moralitèr directæ, & dispositæ. Neg. cõs. quia directio passiva rerũ; circà quas versatur philosophia moralis, cõsistit in eo, quod res sint præceptæ, vel prohibitæ, quæ denominatio est quid extrinsecum, & præsuppositum ad scientiæ moralis directionẽ, ac proindè non est respectus, què sua directione efficiat in objectis; at directio rerum circà quas versatur Logica, cõsistit in ordine, qui cum non sit in objectis resultat in ipsis ex directione Logicæ, ac proindè est ens rationis.

141. *Ad id quo argumentũ argueretur, dist. maj. docens facere figmentum, nullum habens fundamentũ in rebus, neg. maj. habens fundamentum, neg. maj. & concess. min. dist. conseq. figmentum, nullum habens fundamentum, conc. conseq. habens fundamentum, neg. conseq. Logica quippè docet apprehendere objecta distinctè, & ordinatè, quod sine fictione respectus, & ordinis in objectis aliàs identificatis non stat; hoc autè respectu intellectus nostri non alitèr valentis percipere veritatem, non est fallere, sed aptiori, quo possunt, modo res disponere, ut ab ipso percipiantur; sicut*

ars juvenis visum debile ei proponens objecta sub ea magnitudine, & proportione, quàm, & si in se non habeant, quia tamen à visu possint aptius percipi, sensui deservit ad rectè videndum, sine ulla per se mixtione falsitatis.

142. *Denique objicies. Instrumenta sciendi, demonstratio v.g. causant scientiã; sed forma rationis nequit causare scientiã, cũ hæc sit aliquid reale: ergo instrumenta sciendi nõ sũt formalitèr entia rationis. Res, dist. maj. causant scientiã; effectivè neg. maj. objectivè, conc. maj. & dist. min. nequit causare scientiã effectivè, conc. min. objectivè, neg. min. & conseq. Demonstratio est duplex, formalis, & objectiva; formalis sũt actus intellectus representãtes objecta artificiosè disposita, qui quidem causant effectivè scientiã juxta dicenda in lib. Poster. tales autè actus nõ esse objectũ formale probavimus supra: demonstratio objectiva sunt ipsa objecta per formã rationis artificiosè disposita, & hæc causat scientiam objectivè.*

142. *Quod si dicas: Licet objecta disposita per formã rationis causent scientiam, non tamen causant illam ratione dispositiois, sed ratione veritatis, & connexionis objectivæ, quæ realis est; hæc quippè præmissæ, omne admirativum est visibile, omne rationale est admirativum non causant scientiam hujus conclusionis, ergo omne rationale est visibile, quia sic, vel aliter disponuntur, sed ratione veritatis, quæ realitèr gaudent, quãq̃ connectuntur*

realitèr cum veritate conclusio-
nis: ergò instrumenta sciendi cons-
tituuntur per aliquid reale.

144 *Resp.* Quod sicut domus
protegit nos ab incommodis tem-
porum ratione corpulentix lapi-
dum, & lignorum, ut ratione for-
mali, & ratione artificij, ut con-
ditionis exacte ad hoc, ut lapides,
& ligna illum fortiantur effectum,
quatenus, nisi tali situ, & ordine
essent collocata, ab incommodis
temporum non protegent; ita ob-
jecta artificiosè disposita causant
scientiam per suam veritatem ob-
jectivam realem, ut per rationem
formalem, & per artificiosam dis-
positionem, ut per conditionem
exactam, ad causandum scientiam
& sine qua scientiam non causa-
rent. *Vnde* disting. antec. non
causant illa ratione dispositionis,
ut virtutis, & rationis formalis cau-
sandi, conc. antec. *ut conditionis*
requisita ad causandum, nego antec.
& neg. absolutè conseq. Quia id,
quòd est conditio ad causandum,
est ratio formalis constituens arte
facta Logicalia, qualia sunt instru-
menta sciendi, in esse artefacti, &
objecti formalis artis Logicalis:
sicut dispositio artificiosa lapidum
& lignorum, quæ est pura condi-
tio ad protegendum, est forma
constitutiva domus in esse arte-
facti, ac proindè in esse objecti
formalis artis edificandi: nulla
quippè ars habet pro objecto for-
mali entitatem naturalem sue ma-
terix; sed dispositionem artificio-
sam, quam in ea introducit, & quæ

est dispositio ad causand m.
145 *Constat* ex dictis, quòd ob-
jectum formale Logicæ est ens
rationis, quòd proprie, & objec-
tivè est tale, quia scilicet nullum
aliud esse habet, nisi esse objecti-
vè in intellectu: sed cum non con-
vertantur hæc duo, *objectum for-*
male Logicæ est ens rationis; omne ens
rationis est objectum formale Logicæ
restat pro complemento doctrinæ
brevitèr determinare, an quæli-
bet secunda intentio rationis, de
qua agit Logica, comprehendatur
sub objecto formali; vel an sub eo
præcisè comprehendantur secun-
dæ intentiones definitionis, divi-
sionis, & demonstrationis, in quas
species dividitur modus sciendi
objectivus, sicque modus sciendi
objectivus, prout ea tria complec-
titur, sit objectum adequatum, for-
male, & attributionis, ut sentiunt
Mag. Joann. à S. Thoma, Magus,
Parra, Linze, PP. Carmelit. &
aliis.

§. VI.

OBJECTVM ATTRIBUTIONIS LO-
gica est tantum modus sciendi
objectivus.

146 **P** *Rob.* conclusio ratione à
priori. Objectum attri-
butionis Logicæ est id,
quòd per se Logica considerat, &
in ordine ad quòd cætera attingit;
sed Logica per se considerat mo-
dum sciendi objectivum, & omnia
alia, de quibus agit, attingit in or-
dine ad ipsum: ergò tantum mo-
dus

dus sciendi obiectivus est obiectum attributionis Logicae. Minus quoad primam partem constat ex eo, quod Logica per se considerat instrumenta, quibus ex vi proprii artificij manifestat ignotum, hac quippe artificiosa manifestatione veritatis dirigit intellectum; sed huiusmodi est modus sciendi obiectivus, prout complectitur definitionem, divisionem, & demonstrationem, nam quolibet instrumento ex his manifestatur artificiosè ignotum, & dirigitur intellectus: ergo. *Quoad 2.* verò partem in qua exclusio consistit, prob. Logica considerat modum sciendi vocalem, mentalem, & scriptum, quatenus est signum modi sciendi obiectivi, ut ex supra dictis constat, insuper terminos, predicabilia, predicamenta, quatenus sunt partes, aut ipsius modi sciendi obiectivi, si ea obiectivè considerat, aut quatenus sunt partes modi sciendi mentalis, vocalis, & scripti, si ea consideret significativè; sed hæc sunt omnia de quibus Logica agit: ergo omnia, de quibus agit Logica, considerantur ab ipsa in ordine ad modum sciendi obiectivum.

147 *Obijciat.* Omnia, de quibus Logica agit, ordinantur ad demonstrationem: ergo demonstratio est obiectum attributionis Logicae. Prob. antec. Omnia deserviunt demonstrationi, ut partes, quibus ipsa constat; constat enim propositione, terminis, genere, proprio, ipsaque etiam definitione; sed partes ordinantur ad totum,

cuius sunt partes; ergo omnia, de quibus agit Logica, ordinantur ad demonstrationem.

148 *Confirm.* Obiectum attributionis Logicae est modus sciendi; sola demonstratio est modus sciendi, nam sola demonstratio generat scientiam: ergo sola demonstratio est obiectum attributionis. *Urgetur.* Eo demonstratio non esset obiectum attributionis, quia sub se non comprehendit omnia de quibus per se agit Logica, definitionem scilicet, & divisionem; sed nec etiam modus sciendi obiectivus ea omnia sub se comprehendit, non enim comprehendit sub se terminos, genus, speciem, & alias secundas intentiones huiusmodi: ergo vel modus sciendi non est obiectum attributionis, vel est obiectum attributionis sola demonstratio.

149 *Resp. dist. antec.* Omnia ordinantur, *formaliter, vel materialiter, conc. antec. formaliter determinatè, neg. antec. & neg. consequ.* Quia obiectum attributionis illud solum est, ad quod formaliter ordinantur omnia, de quibus scientia agit, id est, ita ordinantur, ut ad talem scientiam non spectent nisi quia ordinata ad illud; quo genere ordinis non ordinatur ad demonstrationem definitio (idem de divisione) quia independentè à demonstratione, gaudet artificio, vi cuius manifestet ignotum, & spectet per se ad Logicam; licet materialiter definitio sit pars demonstrationis, quatenus id quod aliàs est definitio, assumitur sæpè per

per modum mediij, aut extremi ad aliquid demonstrandum, quod solum convincit demonstrationem esse objectum principalius, seu principalitatis, secus tamen attributionis: sicut respectu Metaphysicæ substantia non est objectum attributionis, est tamen objectum principalitatis.

150. *Ad confirm. concess. mai. disting. min.* sola demonstratio est modus sciendi, *scientia strictè sumpta*, pro cognitione discursiva conc. min. *late sumpta*, pro cognitione artificiosè manifestante ignotum neg. min. & neg. conseq. Quia non in prima acceptione, sed in secunda est modus sciendi objectum Logicæ, prout scilicet instrumentum per se, & ex vi proprii artificij manifestativum ignoti, & quo artificiosè dirigitur intellectus in suis operationibus.

151. *Si dicas.* Non solum syllogismus demonstrativus, sed etiã probabilis, & opinativus manifestant artificioso modo ignotum: ergo, vel solutio est nulla, vel non sola demonstratio est, quæ inter species argumentationis pertinet ad objectum formale Logicæ. *Resp. disting. anteced. manifestant ignotum, manifestatione exposita falsitati, conced. antec. non exposita falsitati, neg. antec. scientia quippè cum sit virtus intellectualis, est infallibilis determinatio intellectus ad verum, ac proinde nequit respicere pro objecto manifestationem illam, quæ æquè conciliabilis est cum falsitate, ac*

veritate, ejusmodi sunt probabilitas, & opinio ex syllogismis probabilibus, & opinativo generata, & licet ex parte formæ syllogisticæ, quæ æquè reperitur in omnibus syllogismis, etiã inspiciantur à Logica, secus tamen ex parte materiæ cum Logica, ut scientia, etiã de opinabilibus, & probabilibus doceat generare opinionem, quod est evidentè verum. Sed de his opportuniùs art. seq.

152. *Ad id, quo argumentum urgetur, concess. mai. dist. min. non comprehendit in recto, conc. min. in recto, vel in obliquo, nego min. & conseq.* Sicut objectum attributionis Philosophiæ est ens mobile, quia licet Philosophia agat de materia, & forma, quorum nulla est in recto ens mobile, agit tamen de eis, quatenus sunt partes per se ordinatae ad compositionem entis mobilis: ita objectum attributionis Logicæ est modus sciendi, quia non aliter agit Logica de terminis, de universalibus, prædicabilibus, &c. nisi ut partibus modi sciendi, quo solo, manifestat artificiosè ignotum, intentumque consequitur finem directionis artificiosæ intellectus: definitioni autem, & divisioni per se competit, ex vi proprii artificij manifestare ignotum, ac proinde per se competit ratio, cur inspiciantur à Logica independentè à demonstratione.

ARTIC. III.

**UTRUM LOGICA DOCENS, ET
utens sit idem habitus?**

153 **I**nsinuavimus in Proæmio
divisionem Logicæ in do-
centem, & utentem, dum
docentem diffinivimus, *quæ tradit
regulas, ut intellectus in efficiendis ins-
trumentis sciendi rectè, & sine errore
procedat; utentem verò descripsi-
mus, quæ ejusmodi regulas applicat ad
determinatam materiam*: quo suppo-
sito, inquirimus, an docere; &
uti sint exercitia, pro quibus re-
quirantur diversi habitus, an po-
tius sint distincta præcisè munera
eiusdem habitus Logici, qui pri-
mariò exerceatur per doctrinam,
& secundariò per eiusdem doctri-
næ usum. Ut autem clarius resol-
vatur principale dubium, aliqua
incidentia dubia sunt prius deter-
minanda.

§. I.

**STATIVNTVR VSVS, ET DIRECTIO
Logicæ in propria materia.**

154 **U**sus iuxta Div. Thom. 1.2.
q. 16. art. 1. *Est applicatio
rei ad opus*, undè datur
usus Logicæ quoties huius præcep-
ta applicamus diffinendo, divi-
dendo, aut demonstrando *iuxta
talia præcepta*: addimus consulto
iuxta talia præcepta, quia non quæ-
libet demonstratio est usus Logicæ,
sed ea tantum, quæ conficitur à

sciencie, & adverteente regulas quas
circà efficientiam demonstratio-
nis Logica præscribit; undè pri-
mus actus Logicæ nequit esse usus,
cum doctrinam, quæ in eius effi-
cientia observari possit, non præ-
supponat.

155 **C**eterum usus Logicæ du-
pliciter potest accipi, activè scilicet,
& passivè: usus activus est,
quo ipsa Logica utitur præceptis,
& regulis à se traditis, ut cum iux-
ta à se præscripta circà demon-
strationem, ipsa est quæ demon-
strationem conficit: passivus est il-
le, secundum quem aliæ scientiæ utū-
tur Logica, v. g. cum Philosophia
demonstrat passionem de suo obiec-
to conficiendo demonstrationem
juxta Logicæ præcepta, tunc enim,
Philosophia est activè utens Logica
seu quæ activè utitur Logica, &
Logica est usitata passivè, quod
amplius constabit §. sequente, dum
statuamus Logicam purè directivè
cōcurrere ad demonstraciones alia-
rum scientiarum: in hoc autem
secundo sensu quis dubitèr præsens
quæsitum nõ procedere? Nam cum
aliæ scientiæ sint, quæ activè deno-
minantur utentes, tam certum est
huius generis usum à Logicæ doc-
trina differre realitèr, quàm cer-
tum est Logicam, & alias scien-
tias esse habitus realitèr diversos:
& similiter notum est Logicam sic
usitatam passivè, à se ipsa ut docen-
te non differre nisi penes deno-
minationem extrinsecam prove-
nientem ab usu activo, quo aliæ
scientiæ utuntur ipsa. Devolvitur

ergo dubium ad doctrinam, & usum, qui propriè est talis, quo scilicèt Logica ipsa est, quæ utitur regulis à se traditis.

156 *Cum autem* Logica sit instrumentum sciendi, idest, sit præparativa instrumentorum, quibus aliæ scientiæ adquiruntur, duplex statim insurgit difficultas, antequàm principale dubium resolvatur, quo modo scilicèt Logica se gerat, tum in propria materia dum instrumenta sciendi contemplantur, & præparat, tum circa alias scientias quibus ea præparat; an purè ut dirigens, seu docens, an purè ut utens, vel potius utroque modo, ut dirigens scilicèt, & utens.

157 *Statuimus* ergo ut nobis longè probabilius, quod Logica utroque modo se gerit in propria materia, dirigendo scilicèt, & utèdo, ita ut intra proprios limites, & ab alijs scientijs præscindendo, directione gaudeat, & usu. *Vtraque* pars prob. simul. Logica, ut dirigens est Logica, docens, quomodo instrumenta sciendi conficienda sint, & Logica, ut utens, est, Logica eiusmodi doctrinam applicans ad exercitium conficiendi instrumenta sciendi; sed Logica in propria materia utroque modo se gerit: ergo in propria materia gaudet directione, & usu. Prob. min. Logica in propria materia tradit regulas, circa efficientiam cuiuslibet definitionis, divisionis, & argumentationis, insuperque iuxta tales regulas plura definit, & demonstrative probat, ut ex toto Logicę trac-

tatu constat: ergo in propria materia, & respectu illius Logica, & est dirigens, & est utens. *Explicatur.* Logica conficit definitionem, v. g. *universalis*, iuxta præcepta à se tradita circa definitionem in communi: ergo respectu illius definitionis, & est dirigens, seu docens, & est utens; sed universale definiendo non excedit Logica proprios limites, cum de universalitate agat, ut de propria materia: ergo intra proprios limites habet doctrinam, & usum.

158 *Obijcies* 1. Logica est ars ad inventa ad dirigendas alias scientias, non se ipsam; dirigens quippè debet à directio distingui; sed si Logica respectu propriæ materiæ gauderet directione, dirigeret se ipsam: ergo Logica non gaudet directione respectu propriæ materiæ. *Resp.* dist. mai. non se ipsam, *directè, & primariò*, conc. mai. *secundariò, & reflexè*, nego mai. & dist. min. *secundariò, & reflexè*, cõc. min. *primariò, & directè*. neg. min. & consequ. Logica, cum sit instrumentum sciendi, non tam quarritur propter se, quàm propter alias scientias, quibus deservit: undè ad hoc directè tradit regulas, ut intellectus eas applicando ad materias aliarum scientiarum, suum finem, qui est cognitio veritatis, consequatur, secundariò tamen, & per reflexionem etiam dirigit se ipsam, dum iuxta regulas generalitèr à se traditas plura definit, dividit, & demonstrat. Dirigens autem debet à directo distingui quoad actus dirigen-

tes, & directos, idest, actus, qui est directio, non ad sui, sed ad alterius elicentiã est directio, actus quippe docens, quibus requisitis debeat constare quælibet diffinitio, est directio ad actum in exercitio diffinientem; uterque tamen potest spectare, & elici ab eadem arte.

159 *Objicies* 2. ab opposito. Nullus actus Logicæ in propria materia est usus: ergo Logicæ in propria materia non est utens. Prob. antec. *Tum*, quia omnis actus Logicæ in propria materia est doctrina: ergo nullus est usus. *Tum*, quia si actus Logicæ in propria materia esset usus, idem esset, quia Logicæ in propria materia conficit demonstrationem, v. g. iuxta regulas à se traditas; sed hoc non sufficit, ut Logicæ sit propriè utens in propria materia: ergo. Prob. min. Etiam Philosophia, dum passiones de suo objecto demonstrat, conficit demonstrationem iuxta regulas Logicæ; & tamen hoc non sufficit, ut detur Philosophia (idem de quavis alia scientia) propriè utens, aliàs divisio in docentem, & utentem non esset peculiaris divisio Logicæ, sed communis omnibus scientiis: ergò.

160 *Confirm.* Si Logicæ conficiens demonstrationem in propria materia esset propriè utens, pars demonstrativa Logicæ non solum haberet doctrinã, sed etiam usum; consequens est contra Div. Thomam in 4. Metaph. lect. 4. dicentem, in parte Logicæ, quæ dicitur de

monstrativa, sola doctrina pertinet ad Logicam, usus verò ad Physicam, & alias scientias particulares: ergò falsum est antecedens.

161 *Resp. neg.* antec. ad eius 1. prob. disting. antec. omnis est doctrina eius, cuius est usus, neg. antec. alterius, cuius non est usus conced. antec. vel sine ulla prolixâ distinctione, concessio antec. neg. consequ. Restat enim ulterius probare, quod ratio doctrinæ sit incompatibilis cum ratione usus in eodem actu, quod nunquam probabitur, hic enim actus: oratio explicans essentiam rei est clarior illas sed diffinitio est oratio explicans essentiam diffiniti: ergo est clarior illo, est doctrina, & usus respectu diversorum; est quippe doctrina respectu diffinitionis, quam docet debere esse clariorem diffinito, sed est usus regularum demonstrationis, quàm conficit, ut, qualis debeat esse diffinitio, demonstratur.

162 *Ad 2. prob.* eiusdem antec. concessio mai. neg. min. Nam quid est propriè usus, nisi applicatio regularum ad determinatam materiam? Ad min. prob. conc. sequelam, in qua concedenda nullum est absurdum, nam iuxta Div. Thomam in sequenti confirmatione adductum in parte demonstrativa doctrina pertinet ad Logicam, usus verò ad Philosophiam, & ad alias scientias: alix ergò scientiæ sunt iuxta Ang. Præcept. utentes, dum ex directione Logicæ, huius applicant regulas ad cõstructionem suatum de

demonstrationum: cum hoc tamen compatitur, quod divisio in docentem, & utentem sit respectu Logice aliquo titulo specialis. *Tum* quia intra eandem scientiam, & ab eadem, & docetur, quomodo instrumenta sciendi conficienda sint & plura conficiuntur. *Tum*, quia plura tradit principia disponendi probabiliter in materia cuiuslibet scientiæ, respectu cuius disputationis Logica est utens activè, ut infra constabit.

163. *Ad confirm.* concessa mai. neg. min. & ad testimonium Div. Thom. constat explicatio ex supra dictis; cum enim Logica sit instrumentum sciendi, non tam quaeritur propter se, quam propter alias scientias, quibus deservit, unde illius usus attenditur præcipuè respectu aliarum scientiarum, & respectu harum docet D. Th. quod Logica quoad partem demonstrativam non habet usum propriè dictum, activum scilicet, sed solam doctrinam, quia (iuxta doctrinam propugnandam §. sequente) Logica purè directivè concurrat ad demonstrationes aliarum scientiarum, ac proindè ipsa est quoad hoc usitata passivè; non tamen negat D. Thomas usum activum Logice in propria materia, licet talis usus, quia minus principalis, ibi non meminerit. An autem ex hac doctrina inferatur Logica docentem, & utentem esse distinctos habitus postea constabit.

164. Hæc D. Thomæ explicatio melius percipietur, si observes,

quod respectu Logice hoc est discrimen inter partem demonstrativam, & alias partes in ordine ad alias scientias, in ordine ad quas præcipuè attenditur usus Logice: quod respectu demonstrationum aliarum scientiarum Logica tantum potest habere concursum in earum formam artificiosam, & cum ad hanc solum directivè concurrat iuxta statim dicenda, sit consequens, quod nullus sit usus activus Logice in illas. Cum autem in materijs aliarum scientiarum sunt discursus probabiles opinativi, aut fallaces, præter concursum directivum ad formam syllogisticam præbet sæpè Logica aliquam ex præmissis; ex quibus conclusio deducitur, ut videre est alijs omissis, in hoc syllogismo communi in materia philosophiæ formato; *contraria sunt circa idem; sed amor, & odium sunt contraria: ergo sunt circa idem;* ubi præter formam syllogisticam debetur Logice præmissa maior, ex qua, & ex alia præmissa philosophica infertur probabiliter illa philosophica conclusio: cum autem assensus præmissarum efficiat assensum conclusionis, indè fit, quod quantum ad conclusionem propositam concurrat effectivè, seu activè, & non solum directivè, Logica, cuius est illa præmissa, ac proindè quod quantum ad partem topicam, opinativam, aut sophisticam, habeat usum activum, quo activè utatur principijs à se traditis, ut activè concurrat in assensum ex eo generatum.

STATVITVR CONCVRSVS PVRE
directivus Logica quoad demonstra-
tiones aliarum scientiarum.

165^s **D**VM alie scientiæ de-
 monstrativè procedunt, & ut scientiæ, non utuntur principijs Logicæ, utpotè quæ sunt extranea ab earum obiectis, & demonstratio petit per proprias causas, & principia procedere; undè solùm dubitatur, an forma artificiosa, sub qua disponuntur ad inferendam cõclusionem sit effectivè à Logica, vel solùm directivè; & esse purè directivè à Logica prob. Philosophia, v. gr. efficit suas demonstrationes quoad modũ etiam artificiosum: ergo Logica ad talem modum concurrens putè directivè concurrit. Prob. ant. Philosophia efficit suas demonstrationes quoad substantiam, quoad principia scilicèt, seu præmissas, quibus nitũtur: ergo etiam quoad modum artificiosum, quodales præmissæ disponuntur. Antec. ab omnibus conceditur, & pro consequ. Modus, qui per se non efficitur, sed resultat ad substantiæ positionem, fit à principio agente substantiam; sed modus ille artificiosus, cum sit forma rationis, non fit per se, sed resultat ad positionem substantiæ demonstrationis: ergo fit ab eodem principio, à quo fit substantia demonstrationis, ac proindè fit per actum philosophicum, per quem fit substantia demonstrationis.

166^s **C**onfirm. Logica est scientia docens docere, dirigēs scilicèt intellectum ad scientiarum acquisitionem, & earum perfectionem; ergo exercet hoc munus directionis erga alias scientias; sed si ipsa est, quæ efficit demonstrationes aliarum scientiarum, non est quomodo directionis munus erga eas exercent; quia non erga substantiã demonstrationũ, quæ ad Logicam nullo modo spectant; non quoad formam artificiosam, quia nulla facultas dirigitur ad id, quod ipsa nequit efficere: ergo vel directio Logicæ sistit in ipsa, vel si alias scientias dirigit, harum demonstrationes non efficit.

167^s **D**enique virtutes morales eliciunt suos actus iuxta regulas prudentiæ, quin prudentia actus illos coëfficiat; voluntas apprehenditur bonum iuxta apprehensionem intellectus, quin apprehensio effectivè concurrat ad amorem; actiones tandè externæ versantur circa propriam materiam exequendo regulas artis, quin ars residens in intellectu plusquam directivè influat in eas: ergo, ut Philosophia per suos actus applicet regulas demonstrandi ad propriam materiam, sufficit, quod Logica directivè concurrat, omni excluso concursu effectivo.

168^s **O**bjiciet. Philosophia nequit efficere id, quod est totalitèr extra spheram suę virtutis; sed forma artificiosa demonstrationis est totalitèr extra spheram virtutis Philosophiæ, cũ talis forma sit ens

rationis, quod totaliter est extra sphaeram philosophicam: ergo talis forma artificiosa nequit effici à Philosophia.

169. *Confr.* 1. Quia actus fidei formatae, quae dicitur fides viva, involunt ordinem ad obiectum charitatis, nequit fides se sola tales actus formatos elicere sine influxu effectivo charitatis; sed actus Philosophici, ut artificiosè ordinati, involunt ordinem ad obiectum Logicae; ergo nequit Philosophia se sola tales actus elicere sine influxu effectivo Logicae. *Confr.* 2. Sic Logica praebet alijs scientijs, & ministrat instrumenta sciendi, sicut ars frænofactiva praebet, & ministrat frænum arti equestri; sed ars frænofactiva efficit frænum, quod ministrat, non ars equestri, cui illud ministrat: ergo Logica efficit instrumenta, quae scientijs ministrat, non scientia, cui ea ministrat.

170. *Resp.* concess. mai. disting. min. forma artificiosa, *ut signatè specularanda*: conc. min. quia proprietates, & affectiones formae rationis investigare, & demonstrare ad solam pertinet Logicam: forma rationis, *ut secundario exequenda*: neg. min. quia prout sic considerata cadit intra sphaeram virtutis Philosophiae adiuncta directione Logicae; nam talis forma resultat ex substantia actus, quam ponit Philosophia; sicut actus virtutum, ut à prudentia signatè attingendi, sunt extra sphaeram virtutum residentium involuntate, ut tamen hic, & nunc

prudenter exequendi sunt intra sphaeram earum, accedente prudentiae directione, & sine ullo prudentiae concursu effectivo.

171. *Ad 1. Confr.* neg. causa lem mai. causalis enim est, quia charitas, utpotè virtus perficiens voluntatem, non ordinat actus virtutum ostendendo, & proponendo obiectivè, sed impellendo, & movendo subiectivè, quod sine concursu effectivo stare nequit: at Logica sequitur modum movendi intellectus, proponendo scilicèt, & ostendendo, & hoc modo ordinat obiecta, qui modus limites directionis non excedit.

172. *Ad 2. Confr.* neg. mai. Si ly *sicut* dicat paritatem in omnibus, secus si dicat similitudinem quoad aliquid, quoad hoc scilicèt, quod Logica praebet instrumenta sciendi alijs scientijs, & frænofactiva praebet etiam frænum equestri: discriminantur tamen in modo praebendi, quo fit, ut consequentia sit nulla, quia frænum est per se factibile; forma autem artificiosa rationis non est per se factibilis, sed per resultantiam, ad positionem scilicèt substantiae actus scientifici; *Et in isto* argumentum: nam si frænum fieret ex argento, quod frænofactiva nequit disponere, deberet effici ab argentario, opus dirigente, & non efficiente frænofactiva; forma ergo rationis, cum resulter ex substantia actus philosophici, quam Logica non attingit, à Philosophia debet effici, opus dirigente, & non efficien-

cientie Logica. Hinc sequitur, quod cum cõmuniter dicitur Logicam esse instrumentum sciendi, non de instrumento subiectivo, & quod effectivè concurret, est intelligendum, sed de instrumento obiectivo, quatenus scilicet Logica proponit ordinata obiecta, quorum ostensione alix scientiæ in suis demonstrationibus dirigitur.

§. III.

Resolvitur dubium principale.

173 **S**IT conclusio. *Logica docens & utens est idem realitèr habitus cum sola distinctione quoad munera.* Est communis inter Thomist. & merito, cum eam satis insinuet S. D. cum quia opusc. 70. & 4. Meth. & alibi sæpè, ut agat de Logica utente, & docente prout distinctis, interferit reduplicationem dicens: Logica prout docens considerat intentiones, prout utens, utitur ad concludendum; at reduplicatione utimur cum extrema sola ratione distinguuntur; undè, ut de homine discurrente, & sentiente loquamur, veluti de distinctis, necessariù est dicere sub reduplicatione, homo, ut animal sentit, ut rationale discurret; quod necessarium non esset si de duobus realitèr distinctis loqueremur: ut enim verè dicamus hominem discurrensem, & Leonem rugire, nulla est expectanda reduplicatio: ergo:

174 *Prob. ratione.* Ille habitus nõ distinguitur realitèr ab altero, cujus actus supra actum alterius

non addit difficultatem; usus, qui est actus Logicæ utentis, nullam addit difficultatem supra actum Logicæ docentis, qui est doctrinæ; ergo habitus Logicæ utentis non distinguitur realitèr ab habitu Logicæ docentis. Mai. patet. Nam habitus ponuntur ad vincendas difficultates, & min. prob. Usus consistit in applicandis regulis, & doctrina in illis explicandis; sed post explicationem regulatum Logicæ nulla est difficultas in earum applicatione: ergo usus supra doctrinam non addit difficultatè. Prob. min. Difficultas in applicandis regulis vincitur doctrina, & explicatione: ergo post explicationem, nulla est difficultas in applicandis regulis. Prob. anteced. Tum quia ex duobus incipientibus audire Logicam, promptius, & facilius conficit primum syllogismum, cui mellius explicatus est modus efficiendi syllogismos, & qui prædictum modum mellius didicit, ille verò tardius, cui modus ille non bene fuit explicatus, vel non æquè bene illum percepit: ergo difficultas in applicando vincitur explicatione, & doctrina. Tum, quia adolescens lente procedens in constructione syllogismi, pergit auspiciis Magistri suggerentis, hic medium, ibi majorem extremitatem colloca, nunc medium repetere: jam, ut concludas directè, majorem de minori prædica extremitatem: ergo difficultas in usu vincitur instructione.

175 *Confirm.* Post explicatas re-

32 cl 7
1757

Art. 3. *Quomodo Logica docens, & utens, &c.*

gulas est nova difficultas in operis cōstructione, quando, vel opusefficiendum est per aliam potentiam ab ea, quæ regulas docet, vel in materia, cui applicandæ sunt regulæ, reperitur difficultas, quæ per ipsas vinci non potest; sed in Logica ex nullo ex his capitibus potest suboriri difficultas: ergo in Logica post explicatas regulas nō est nova difficultas in operis cōstructione.

Ma. declaratur exemplis: etenim idēd post explicatas regulas musica est nova difficultas in cantu, quia regulæ intellectu, cantus gutture exercetur: idēd calēs regulas scribendi, novam invenit difficultatem ad scribendum in marmore quia incisio marmoris affert secū difficultates, quibus per regulas scribendi non succurritur; nec aliud apparet, ex quo difficultas in operis cōstructione post regulas explicatas possit provenire: ergo. Minor. verō quoad primam partem patet: nam eadem potentia intellectiva addiscuntur, & applicantur regulæ syllogizandi: quoad secundā prob. nam materia, cui applicantur regulæ, vel est propria ipsius Logicæ docentis, ut cum definit, dividit, & demonstrat ipsas, & hanc difficultatem vincit ipsa Logica docens, sicut quælibet facultas per se vincit difficultatem propriæ materiæ, vel est materia aliarum scientiarum, & ex hac (si demonstrativè proceditur) non oritur difficultas vincenda per Logicam: *Tum*, quia in ea non habet usum activum. *Tum*, quia difficultas orta

ex materia Philosophiæ tantum per habitum Philosophiæ vincitur. Si verō procedit disputativè, vincitur per Logicam docentem, quia vincitur per habitum, cuius sunt principia, & sunt principia Logicæ docentis in parte topica; ergo nulla difficultas oritur ex materia, ad quam vincendam necessaria sit Logica utens realitèr à docente distincta.

176. *Confirm.* Ad construendam demonstrationem in Philosophia circa motum; v. g. sufficit Logica docens cum habitu Philosophico, qui motum, ut propriam materiam contemplatur: ergo ad conficiendam demonstrationem in Logica circa definitionem v. g. sufficit Logica docens cum habitu, qui definitionem, ut propriam materiam contemplatur; sed hic est ipsa Logica docens: ergo sola Logica docens sine habitu à se distincto sufficit ad demonstrandas proprietates definitionis, ac per consequens ad utendum.

177. *Denique* prob. conclusio. Dilectio Dei, & proximi procedunt ab eodem habitu charitatis, quia sunt actus ordinatè se habentes, ita ut unus sit primariùs, & alter secundariùs; sed hoc modo comparantur doctrina, & usus in Logica: ergo procedunt ab eodem habitu. Prob. min. Idēd dilectio Dei, & proximi ita comparatur, quia ex quo aliquis diligit Deum, habet sufficiens motivum ad dilectionem proximi; sed ex quo ali-

quis docetur à Logica præcepta in parte demonstrativa, topica, & sophistica, habet sufficientia principia ad disponendam demonstrationem, & ad probabiliter, sive apparenter concludendum: ergo doctrina, & usus Logicæ comparantur inter se, ut actus primarius, & secundarius.

177 *Dices.* Disparem esse rationem; quia cum charitas sit habitus supernaturalis, dat posse ad omnes actus charitatis, qui obiectum formale ipsius attingunt: at Logica, cum sit habitus acquisitus nostris actibus, solum dat facilitatem ad actus similes eis, quibus est productus. Contra est. Habitibus acquisitus non solum præstat facilitatem ad actus similes illis, quibus est productus, sed, & ad illos, qui post ipsos, & in virtute eorum absque alia qua nova difficultate possunt elici: sed post doctrinam nulla in usu restat difficultas, ut probatum manet: ergo habitus Logicæ genitus actu docente, dat facilitatem, non solum ad doctrinam, sed ad usum.

§. IV.

Solvuntur argumenta.

178 *O*bjectis 1. Post explicatas regulas Logicæ, est nova difficultas in illarum usu: sed ad novam difficultatem vincendam requiritur novus habitus: ergo præter habitum requisitum ad doctrinam, exigitur ad usum novus habitus. Prob. mai. *Tum* quia stat, quod quis sit promptus in explicandis, & penetrandis regulis syllogis-

morum, & sic tardus in eorū constructione: ergo post explicationem est nova difficultas in usu. *Tum* quia habitus acquisitus præstat solum facilitatem ad actus similes eis, per quos est genitus: sed Logica generatur per actus, qui sunt doctrina, & non usus, cum primus actus, quo generatur Logica, non supponat doctrinam, cuius posset esse usus: ergo habitus Logicæ sic genitus est tantum facilitas ad actus, qui sunt doctrina ac proinde restat post eundem difficultas ad actus, qui sunt usus. *Tum* quia ex repetitis actibus, qui sunt usus, augetur facilitas ad utendum, non ad docendum: ergo facilitas ad unum non est facilitas ad aliud.

179 *Confirm.* Post rectum iudicium de agibilibus, est nova difficultas formalis in eligendo, nam adhuc iudicio distante esse temperate comedendum, restat difficultas formalis in eligendo temperatam comestionem, idcircoque requiritur habitus temperatiæ ad illam vincendam: ergo post actus Logicæ distantis constructionem syllogismi, restat nova difficultas formalis in eius constructione.

180 *Resp.* dist. mai. est nova difficultas *formalis*: neg. mai. *materialis*: conced. mai. & disting. min. ad novam difficultatem *formalem*: conc. mai. *materialem*: neg. min. & conseq. Sicut peritus Artifex domum lentè componet, si ministri lapides, & ligna diligenter non afferant: sicut velocissimus Scriptor scribet morosè, si materia mala

mo exprimenda prompte non occurrat memoriæ; ita facilis in explicandis, & applicandis regulis potest adhuc in actuali applicatione aliqua experiri difficultatē; sed materialē tantum, ortam scilicet ex defectu specierum, ad quorum usum facultates internæ, ut potè in exercitacōe ministeriū suum promptè non exhibent: eiusmodi autem difficultas non vincitur per habitū artis, sed aliundè superatur, ut patet in duobus exemplis adductis.

181 *S. Hinc ad 1. Mai. prob. dist. antec. & sic tardus defectu habitus applicantis regular: neg. antec. defectu facultatis ministrantis materiam: conc. antec. & sub data distinctione facultatis formalis, & materialis neg. conf. Ad 2. prob. dist. mai. præstat solum primariò: conc. mai. secundariò: neg. mai. & cōces. min. neg. conseq. quia habitus præstans primariò facilitatem ad doctrinā, ex consequenti, & secundariò est facilitas ad actus, qui supra doctrinam non addunt difficultatem formalem, quales sunt actus usus spectantis ad eandem potentiam. Ad 3. prob. neg. antec. quia cum usus non sit quævis operis constructio, sed quæ præceptis artis actu dirigitur, non ita usus repetitio, quin doctrina repetatur, & consequenter si augetur utens, augetur docens. *Vel iuxta dicta resp. augetur usus facilitatem materiale consistentē in specierū expedita excitatione; facilitatem verò formale non augeti nisi per maiorem regularum penetrationē, sicut ex eorum oriatur cognitione.**

182 *Ad confir. neg. conseq. q. ia iudicium illud, & electio pertinet ad diversas potentias, iudicium nempe ad intellectum, & electio ad voluntatem; ad doctrinā, & usus Logicæ pertinent ad eandem potentiam, scilicet intellectum.*

183 *Dices. Iudicium de agibilibus, & imperium præcipiens, quæ agenda sunt, sunt actus pertinentes ad solum intellectum; & tam è unus addit supra alterum novam difficultatem formalem, unde D. Th. 2. 2. q. 51. art. 1. & 2. distinctos assignat ad utrumque habitus virtutum, sine finem scilicet ad rectè iudicandum, & prudentiam ad rectè imperandū: ergo solutio est nulla. Resp. dist. mai. ad solum intellectū elicitivè: conced. mai. quia uterque actus elicitur ab intellectu: *connexivè: neg. mai.* nam imperiū conneatur cum voluntate, quam movet, & in qua movenda propter ipsius libertatem, & indifferentiam est nova, & specialis difficultas; at doctrinā, & usus Logicæ spectant omnino ad intellectum, nam & si voluntas sit, quæ intellectum applicat (sicut, & quemcumque actum ad usum; hæc dependentia à voluntate est generalis pro quovis actu, & quæ si affert novam difficultatem, non vincitur per habitum Logicæ, sed per virtutem, seu habitum studiositatis.*

184 *Obijcies 2. Habitus, qui non est scientia, realitè differt ab habitu scientifico; sed Logica utens non est scientia, benè verò Logica docens: ergo sunt habitus realitè dif-*

distincti. *Conf.* Habitus distinguuntur per actus, & obiecta distincta in esse scibilis; sed obiectum Logicæ utentis non est scibile, ac proinde actus eius non est scientificus, obiectum verò Logicæ docētis est scibile, & cōsequēter actus eius est scientificus: ergo Logica docēs est habitus distinctus ab habitu Logicæ utētis.

185. *Urgetur.* Nullus actus opinativus est actus elicited ab habitu scientifico, qualis est habitus Logicæ docētis; sed aliquis usus activus Logicæ est actus opinativus, ut ex D. Th. sæpè hoc asserente cōstat; ergo aliquis est usus activus Logicæ, qui non eliciatur ab habitu docente ac proinde, qui pro sui eliciētia petat habitum à docente distinctum.

186. *Resp.* dist. mai. qui non est scientia *absolutè*: conc. mai. qui non est scientia *solum reduplicativè*: neg. mai. & dist. min. non est scientia Logica utens *reduplicativè in quantum utens*: conc. min. *absolutè* neg. min. & conseq. Sicut rationale in quantum rationale reduplicativè non esse animal infert rationale, & animal per rationem distingui, secūs realitèr, quia rationale absolutè est animal; ita Logicā utentem in quantum utentem reduplicativè non esse scientiam infert eam à docente, quæ est scientia, per rationē distingui, non tamen realitèr, quia absolutè est scientia, in sensu scilicet identico, & specificativo. Quæ doctrina amplius explicabitur (præter dicenda art. seq.) q. 3. de Præcisionibus obiectivis.

187. *Ad confirm.* dist. mai. per

actus, & obiecta distincta *ex equo*: cōc. mai. distincta solit n penes *primarium, & secundarium* neg. mai. & dist. min. obiectum Logicæ utentis non esse scibile *in re*: conc. min. *in obliquo*; neg. min. Licet usus non sit ex se, & reduplicativè actus scientificus, est tamen compositio ipsius scientiæ, & sic est actus secundarius ab eodem habitu elicited.

188. *Ad id*, quo argumentum urgetur, ut respondeatur, observandum est, quod in materia cuiuslibet scientiæ tres solent cōmunitèr partes distingui; pars scilicet *analytica*, seu demonstrativa, *topica*, seu probabilis, & *sophistica*, seu fallax: Pars demonstrativa est illa, in qua iudicatur de veritate rerum per harum proprias causas, & principia; sicque hæc pars in unaquaque scientia impenditur in demonstrandis passionibus de obiecto scientiæ: Pars topica ea est, in qua proceditur disputativè ex principiis probabilibus verosimilitèr suadentibus utramque partem, ex quibus principiis, si eliciatur assensus resolutorius erga unam partem, opinio generatur. Pars denique *sophistica* est illa, in qua ex principiis solum apparētèr veris falsum cōcluditur. Harum partium diversitatis ratio est; quia in cuiuslibet scientiæ materia plures sunt erga eius obiectum discursus planè demonstrativi, & cōvincentes: alij non ita, sed solum probabiles, & quilibet sub iudice relinquunt; alij denique cavillis, & fallacibus arguendi formis impliciti, quibus veritas obumbratur, seu

deluditur: & licet habitus scientificus (atpotè virtus intellectus infallibilis è determinas ad verum) nec opinativè, nec fallacitèr possit procedere, ac proindè habitus elicientes actus opinativos, ut fallaces sint omninò diversi ab habitu scientiæ; quia tamen tales discursus formantur in materia scientiæ, ad hanc dicuntur pertinere, & illius nomine insigniuntur; qua ratione discursus in materia Philosophiæ, sive sit demonstrativus, sive opinativus, sive fallax, semper dicitur discursus Philosophicus.

189. *Ex quibus resp. ad argumentum, concet. mai. dist. min. aliquis usus activus Logiciæ, idest, habitus insigniti nomine Logiciæ, est actus opinativus, conc. min. Habitus qui propriè sit Logica docens, neg. min. & dist. conseq. aliquis usus activus Logiciæ, idest, habitus insigniti nomine Logiciæ, conc. conseq. Logiciæ propriè talis, neg. conseq.* Sicut nullus dubitat, quod habitus opinativus differt realitèr ab habitu scientifico, ita nec dubitandum venit, quod usus activus habitus opinativi, qui est actus opinativus, non possit elici ab habitu scientifico: restat ergo: quod AA. oppositi probent talem usum activum esse actum Logiciæ docentis, & demonstrantis, vel quod nullus sit usus in parte demonstrativa, quod supra ostendimus esse falsum.

190. *Dices.* Logica propriè sup. ta, ut docens non solum docet, & dirigit constructionem syllogismi demonstrativi, sed etiam opinativi:

ergo sicut actualis constructio demonstrationis est usus activus iuxta nos Logiciæ docentis, ita, & constructio syllogismi opinativi, sed syllogismus sic constructus est actus opinativus, qui iuxta dicta nequit elici ab habitu docente; utpotè scientifico: ergo datur aliquis actus, qui cum sit usus activus Logiciæ docentis, petat pro sui elicientia habitum à docente distinctum.

191. *Uterius.* Saltèm dispositio probabilis est usus activus Logiciæ docentis, cum Logica iuxta Div. Thom. in 4. Metaphys. lect. 4. doceat modum disputandi probabilitèr in qualibet scientia ex principiis secundarum intentionum; sed disputatio probabilis generat opinionè ab habitu scientifico diversam: ergo aliquis est usus activus Logiciæ docentis impotens ab habitu docente procedete. Omnia constant, & min. videtur expressa D. Th. in 1. Post. lect. 1. dicentis: *Ex discursu facto per Logicam utentem ratio totalitèr declinat in unam partem contradictionis licet cum formidine alterius: discursus ergo probabilis affert secum assensum formidolosum, in quo opinio consistit.*

192. *Sed replica* manifestè instantur in parallogismo generante errorem, cum Logica non solum doceat quis syllogismus sit opinativus, sed quis sit fallax, & quomodo fallaciæ committantur, quin assensus erroneus sit usus, sed abusus Logiciæ docentis. *Quare* ad 1. disting. anteced. sed etiam opi-

opinativi, ut sciatur, quis assensus sit opinativus, & ex quibus generetur conc. conseq. ut eliciatur assensus opinativus neg. conseq. Logica docens ostendit quidem, & demonstrativè, quid sit, & ex quibus constet syllogismus opinativus, & huius doctrinæ usus activus est constructio syllogismi opinativi exempli causa formati ad ostensionem suarum regularum, ut cum dicit: *Syllogismus opinativus est, qui conficitur ex principijs purè probabilibus, ut iste, vel iste (conficiendo syllogismum) & talis generat opinionem;* quod totum non petit habitum à docente distinctum. Quod si ulterius progrediens intellectus præstet assensum ex vi præmissarum probabilium, talis assensus, in quo opinio consistit, non est usus activus, sicut nec exercitium Logicæ docentis, sed cuiusdam habitus opinativi nomine Logicæ insigniti, si in materia Logicæ sit formatus discursus; ac proinde nullus est usus activus, qui titulo talis perat habitum à docente distinctum.

193. Hinc ad 2. replicam dist. mai. disputatio probabilis cum determinatione assensus ad unam partem neg. mai. sine tali assensu, & cum sola inquisitione veritatis. conced. mai. & dist. min. disputatio probabilis cum determinatione assensus ad unam partem generat opinionem conc. min. sine tali assensu, & cum sola inquisitione veritatis, neg. min. & conseq. Nam primo modo sumpta disputatio probabilis solum importat inquisitionem veritatis, & examen

probabilitatis utriusque partis, quod disponitur intellectus ad scientiã, ac proinde potest esse usus activus & exercitium scientiæ docentis disputare probabiliter; sicut calor disponens ad ignem producitur ab agente efficiente formam ignis. Secundo modo sumpta dicit assensum formidolosum scientiæ contrariũ, ac proinde nequit esse usus illius. Nec Div. Thom. docet aliquid huic solutioni contrarium; nam licet sæpè ratio medio discursu probabili declinet per assensum formidolosum in unam partem, restat ulterius probare, quod ita semper contingat, & quod dum contingit, sit talis assensus usus activus Logicæ docentis, & non habitus opinativi, qui dicitur Logica utens, quia aliqua ex præmissis, vel utraque est in materia Logicæ.

ARTIC. III.

UTRUM LOGICA SIT SCIENTIA,
& ars.

194. UT clariori modo procedamus, prius determinabimus, an Logica sit scientia, & sub qua formalitate illi cõpetat ratio scientiæ, & postea decidetur, quomodo ei cõveniat ratio artis. Scientiæ actualis, & habitualis discrimẽ insinuavimus in Proœmio, quod discrimẽ cõsistit in eo, quod scientia actualis est actus scientiæ habitualis, & scientia habitualis est habitus, à quo procedit scientia actualis: scientia habitualis est habitus certus, & evidens per demonstrationẽ adquisitus, & actualis scientia, est actualis cog-

cognitio demonstrativa, evidens assensus media demonstratione comparatus.

§. I.

Statuitur duplex conclusio.

195 **S**icut prima Conclusio, *Logica est propriè, & simpliciter scientia.* Conclusio est communis, & expressè propugnata cum à Philosopho 1. Priorù cap. 1. tum à D. Th. in 4. Metaph. lect. 4. & opusc. 70. q. 5. art. 1. & 1. 2. q. 57. art. 3. & alibi passim: & prob. Logica est habitus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus: ergo est propriè & simpliciter scientia. Patet consequ. & antec. prob. in Logica sunt plures demonstrationes, quibus certo, & evidentè demonstrantur plures passiones, seu proprietates de eius objecto, sed tales demonstrationes non possunt alium habitum generare, quam habitum Logicæ: ergo Logica est habitus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus. Prob. mai. in Logica demonstratur de definitione, quod sit clarior definitio; de divisione, quod debeat tradi per mēbra, quorū singula sint inferiora diviso; de syllogismo debere cōstare tribus terminis: demonstratur insuper syllogismum demonstrativum generare scientiam, probabilè generare opinionem, sophisticum verò generare errorem; demonstratur præterea de terminis suppositio; ampliatio, &c. de propositione oppositio, equipotentia conversio, de universali prædicabilitas: ergo.

196 *Consi. m.* Habitus, qui ex

primis propriis, & certissimis principiis deducit evidentè conclusiones necessarias, & æternæ veritatis, est habitus propriè, & simpliciter scientificus; sed habitus Logicæ est huiusmodi: ergo est habitus propriè, & simpliciter scientificus. Prob. min. Logica ex his principiis, *dici de omni, dici de nullo, que sunt eadē uni tertio, sunt eadē inter se,* quæ principia sūt prima, certissima & sibi propria, infert per evidentè consequentiā syllogismum debere cōstare tribus terminis, legitimè concludi in Darij, & his similia plura, quæ sūt cōclusiones necessariæ, & æternæ veritatis: ergo est habitus deducens evidentè ex primis, propriis, & certissimis principiis conclusiones necessarias, & æternæ veritatis.

197 *Secunda conclusio. Ratio scientiæ competit Logicæ titulo docentis, non titulo utentis, sed ut utenti.* Sensus conclusionis colligitur ex dictis in artic. præcedente scilicet, quod cum reduplicatione, & præcisivè loquendum sit de Logica sub munere docentis, & sub munere utentis, ratio sciētiae competit ei reduplicativè, ut docenti, & non ut utenti reduplicativè, licet absolutè habitus Logicæ utrumque munus completens sit scientificus, ut ex prima conclusione patet; sicut licet homo absolutè sit discursivus, tamen ratio discursivi non competit ei titulo animalis, sed titulo rationalis: quamvis in sensu identico etiam animal sit discursivum. Et quidem quoad primam partem

conclusio est certissima; nam Logica, ut docens, est, quæ ea omnia supra relata demonstrat, ea siquidem est, quæ demonstrativè docet diffinitionem debere esse clariorem diffinito, syllogismum debere constare tribus terminis, universale esse prædicabile, & alia huiusmodi: ergo Logica titulo docentis, seu in quantum docens re-duplicativè, est scientia.

198 *Quoad 2. verò partè prob.* Scientia est, quæ demonstrat passionés de suo objecto; sed Logica in quantum utens passionés non demonstrat de suo objecto: ergo in quantum utens non est scientia. Prob. min. Logicam demonstrare passionés de suo objecto, est, docere proprietates modi sciendi; sed Logica in quantum utens non docet proprietates modi sciendi, aliàs in quantum utens esset formalitèr docēs, cuius cōtrariū supponimus: ergo in quantum utens non demonstrat passionés de suo objecto.

199 *Confirm.* Scientia, ut talis procedit modo resolutorio circa universalia, & necessaria; sed Logica, ut utens procedit modo compositivo circà singularia, & cōtingentia: ergo, ut utens non est scientia. Prob. min. Logica ut utens procedit cōponendo, & construendo syllogismum, ipsum ponens sub existentia: sed syllogismus non nisi in singulari, & contingentèr existit: ergo, ut utens procedit modo compositivo circà singularia, & contingentia.

200 *Dices, quod Logica, ut*

utens passionés demonstrat, siquidem nil aliud est demonstratiōne construere, quàm in ipso exercitio demonstrare; nec ex hoc sequitur, quod sit utens in quantum docens respectu eiusdem, sed diversorum; nam est utens respectu regularum demonstrandi, quibus utitur conficiendo demonstratiōnem, & est docens respectu diffinitionis, v. g. cuius naturam media demonstratiōne docet, ut nos, ipsi observavimus, art. præc. n° 52. Similitèr licèt scientia procedat modo resolutorio, & signatè tendat circa universalia, & necessaria, permittit tamen (nec excludit) modū compositivū mentalem, quo exercitiū procedat circà singularia, & contingentia, aliquam in singulari demonstratiōnem conficiendo.

201 *Sed contra est.* Licèt ratio scientiæ non excludat, sed permittat modum compositivum mentalem circà singularia, & contingentia, qua ratione munera docendi, & utendi identificamus in eodem habitu scientifico Logicæ; tamen ratio scientiæ nulli habitui competit titulo procedendi tali modo compositivo: sed Logica in quantum utens est Logica, ut procedens formalitèr modo compositivo circà singularia, & contingentia: ergo ratio scientiæ, quæ supponitur convenire Logicæ nō convenit ei formalitèr titulo utensis. Prob. mai. Ratio scientiæ non cōpetit alicui habitui ex eo formalitèr titulo, ex quo nō habet procedere modo resolutorio circà universalia

& necessaria, cum nil magis exactum à formali munere scientiæ, quam tendere resolutorie circa universalia, & necessaria; sed ex titulo procedendi modo compositivo circa singularia, & contingencia nullus habitus habet formalitèr procedere modo resolutorio circa universalia, & necessaria, ut ipsa solutio fateatur: ergo nulli habitui competit ratio scientiæ titulo talis modi compositivi, quem permittit. Sicut quia sentire provenit ex ea ratione, quæ est principium sensationis, non competit homini sensatio titulo rationalitatis, quam animalitas permittit, sed titulo animalitatis, vi cuius solius habet homo esse principium sensationis.

202 *Confirm.* exemplo, quo se solet munire doctrina solutionis, & quod retorquetur in ipsam. Et si ratio scientiæ permittat modum compositivum proprium artis liberalis, qua ratione idem habitus Logicæ, & est scientia, & est (iuxta postea dicenda) ars liberalis, tamen Logica non est scientia reduplicativè in quantum ars, quia rationes scientiæ, & artis sunt formalitèr diversæ, & oppositæ iuxta Div. Thom. 1. 2. quæst. 57. art. 3: ergo etsi ratio procedendi modo resolutorio circa universalia, & necessaria, permittat modum compositivum circa singularia, & contingencia, undè idem Logicæ habitus est resolutorius, & compositivus, tamen quia ut scientificus petit procedere modo reso-

lutorio, non erit scientificus formalitèr titulo procedendi modo compositivo.

203 *Hinc iam* rejicitur quoad aliam partem solutio. Nam iuxta ipsam Logica dum media demonstratione docet aliquid circa naturam definitionis, nõ est utens respectu definitionis, aliàs esset utens & docens respectu eiusdem cõtra id, quod solutio nobiscum supponit; sed dum media demonstratione docet aliquid circa naturam definitionis, solius definitionis proprietatè demonstrat: ergo ut utens nil demonstrat, & consequentèr, ut utens nõ est scientia. *Explicatur.* In hac demonstratione Logicali, *omnis oratio explicans naturam rei est clarior illa; sed definitio est oratio explicans naturam rei, ergo est clarior illa;* solius definitionis proprietatem demonstrat Logica; sed iuxta solutionem, & iuxta veritatem Logica in tali demonstratione non est utens respectu definitionis: ergo Logica ut utens nil in tali demonstratione demonstrat.

204 *Confirm.* ab opposito. Iuxta solutionem talis demonstratio est usus, & doctrina respectu diversorum; usus quidem respectu regularum syllogismi, quas aplicat illi materiæ, doctrina verò respectu definitionis, cuius naturam exponit; sed Logica media ea demonstratione nil demonstrat de syllogismo, benè verò de definitione: ergo Logica in ea demonstratione nil demonstrat ut utens, benè verò ut docens:

ergo si solum est scientia in quantum aliquid demonstrat, solum est scientia in quantum docens. Quod à priori perdet ex eo, quod demonstrare non est applicare, utcumque formam syllogisticam huic, vel alteri materiæ, sed dicit ulterius iudicium resolutorium evidens veritatis, quæ mediâ demonstratione convincitur, iudicium autem eiusmodi, sive assensus, est quid diversum à structura demonstrationis, de qua sola structura curat Logica, ut utens.

§. II.

Solvuntur argumenta.

205 **O** Bije. 1. contra primam, & principalem conclusionem; Philosophum tum lib. 1. Rhetor. cap. 2. dicentem: *Si quis Dialecticam, & Rhetoricam, ut scientias, & non ut facultates pertractet, imprudens est, & earum naturam subvertit.* Tum in 2. Metaph. lect. apud Div. Thomam 5. ubi docet absurdum esse simul quærere scientiam, & modum sciendi, intelligens nomine modi sciendi, Logicam: ergo juxta ipsum Logica non est scientia, alias qui ipsam quæreret, simul quæreret scientiam, & modum sciendi. *Quod confirm.* ex eo, quod instrumentum est alterius rationis à re, cui deservit, sicut modus à re, quam modificat: sed Logica est instrumentum, & modus sciendi, seu scientiæ: ergo non est scientiæ.

206. Resp. Quod Philosophus in primo testimonio loquitur de Dialectica, seu Logica, ut utente in parte topica, & probabili, quatenus scilicet per argumenta probabilia discutit circa utramque partem tentans, & parans viam ad scientiam juxta dicta in artic. præced. n. 185. in quo usu non se gerit, ut scientia formaliter, sed dispositivè. In secundo testimonio sensus Philosophi est planus, nempe absurdum esse quærere simul modum sciendi, & scientiam à modo sciendi distinctam, secus tamen illam, quæ idem est scientia, quia modum, seu methodum sciendi præstat scientiis, cuius generis est Logica. *Hinc* ad confirm. om. missa. mai. disting. min. Logica est modus sciendi *obiectivè*: conc. min. *subiectivè*: neg. min. agit quidem Logica, ut de objecto, de instrumento, & modo sciendi, ex quo solum sequitur, quod id, de quo agit, non sit scientia, non tamen, quod ipsa in se subiectivè non sit scientia.

207. Replicabis. Una species non ordinatur ad alias sub eodem genere contentas: sed Logica ordinatur ad alias scientias: ergo ipsa non est species sub genere scientiæ contenta, ac proinde non est scientia. *Disting.* mai. una species non ordinatur ad alias, ut ad finem intrinsecum. & immediatum: conced. mai. ut ad finem extrinsecum. & remotum: neg. mai. & disting. min. Logica ordinatur ad alias scientias, ut ad finem extrinsecum, & remotum: conc.

conced. min. *intrinsicum*, & *immediatum*: neg. min. Finis intrinsicus Logicæ est contemplatio proprii obiecti, extrinsecus verò veritas aliarum scientiarum; ut latè explicuimus artic. 2. num. 89. & præter exempla ibi adducta, constat, quod virtutes ordinantur ad charitatem, ut ad finem extrinsecum, & si sint species sub genere virtutis contentæ.

208. *Obijc. 2.* Logica non solum complectitur partem demonstratiuam, sed etiam topicam, opinatiuam, & sophisticam; sed Logica in parte topica, opinativa, & sophistica nequit esse scientia: ergo Logica non est scientia. Dist. mai. complectitur ea omnia, ut partes *obiectiuas*, de quibus plura demonstrat: conc. mai. ut partes *subiectiuas*, seu ut exercita subiectiva ipsius habitus Logicæ: neg. mai. & iuxta hanc explicationem: neg. min. Pars quippè opinativa, & sophistica sunt partes obiectivæ, seu inadequata, & partialia objecta, de quibus scientificè agit Logica demonstrando, quod syllogismus opinativus generat opinionem, & sophisticus errorè, & utrumque rectè definiendo, eiusque partes exponendo, in quibus omnibus nõ minùs scientificè se gerit; ac in ipsa parte demonstrativa. Ipsum autem in exercitio opinari, vel sophisticè, seu falso assentiri, non est actus, seu exercitium habitus Logicæ, cuius naturam modo exponimus, sed alterius habitus opinativi, aut fallacis nomine Logicæ utentis insig-

niti, eo quod aliqua ex præmissis, vel utraque, ex quibus conficitur discursus, spectat ad Logicam iuxta iam dicta in toto art. præced. in parte autem topica, seu probabili ipsum etiam in exercitio disputare probabiliter, si sit sine assensu, est secundarium Logicæ exercitiũ viam parans ad scientias; si verò sit cum assensu, est opinio scientiæ contraria; ac proindè non est exercitium Logicæ, sed cuiusdam habitus opinativi Logicæ nomine insigniti, ut in loco citat. latè explicuimus.

209. *Obijc. 3.* Habitus, cuius obiectum formale non est certò cognitum, non est habitus scientificus, cum obiectum scientiæ debeat esse certò præcognitum, ut de eo scientia passionem demonstrat, iuxta dicenda in q. 10. Poster. sed obiectum Logicæ non est certò cognitum, ut patet ex tot, diversisque circa illud sententiis relatis art. 2. ergo Logicæ habitus non est scientificus.

210. *Resp.* disting. mai. Cuius obiectum formale non est certò cognitum, quoad rationem explicitam, & sufficientem, ut de eo passionem demonstrantur: conc. mai. quoad implicitam, & ad finem scientiæ parum conducentem: nego mai. & disting. min. non est certò cognitum, quoad rationem explicitam, & conducentem: neg. min. quoad implicitam, & parum conducentem: conc. min. & neg. conseq. Omnes conveniant in eo, quod obiectum Logicæ sunt instrumenta sciendi, ac proindè quod

sunt quoddam artificium ignoti manifestativum, quod sufficit, ut de ipsis plura demonstrantur: quod verò ejusmodi instrumenta sunt pro formali aliquid reale, vel rationis (ad quod discrimen tota reducitur sententiarum diversitas) de materiali se habet, parumque conducit ad finem Logicæ; undè qui tenet definitionem pro formali esse aliquid reale, & qui tueretur eam esse aliquid rationis, uno, & eodè modo illam definiunt, & demonstrat esse clariorem definitione.

211 § *Obije.* 4. Demonstratio non est objectum scientiæ, sed ejus actus, & exercitium, cum exercitium scientiæ sit demonstratio. Logica objectum est demonstratio, cū de demonstratione plura doceat Logica: ergo Logica non est scientia. *Confir.* Demonstratio præcedit scientiam, cum scientia adquiratur demonstratione; sed demonstratio non præcedit Logicam, cum Logica doceat quid sit demonstratio: ergo non est scientia.

112 § *Resp.* dist. mai. non est objectum scientiæ realis: conc. mai. scientiæ rationalis, & reflexivæ: neg. mai. & concessa min. neg. consequ. scientia quippè rationalis, & reflexiva, qualis est Logica, demonstratio est actus, & objectum; nam demonstrando docet Logica naturam demonstrationis. *ad confirm.* concessa mai. dist. min. demonstratio facta a lumine naturali, non præcedit Logicam: neg. minor. Demonstratio facta artificialiter non præcedit Logicam: conced. min. per

demonstrationem primo modo factam adquiritur Logica, ut postea inclinet ad artificiosè examinandam illius naturam; de quo expresso agemus art. 7.

213 § *Obije.* Tandem, contra eandem conclusionem. Facultas, cuius objectum non est simpliciter scibile, non est simpliciter scientia; sed ens rationis, quod est objectum Logicæ, non est simpliciter scibile: ergo Logica non est simpliciter scientia. prob. min. scibilitas est passio entis: ergo quale fuerit ens; talis erit scibilitas; sed ens rationis non est simpliciter ens, cum sit tantum umbra, & similitudo entis, ac proinde tantum secundum quid sit ens: ergo non est simpliciter scibile.

214 § *Confir.* Nulla scientia potest primario determinare intellectum ad attingentiam entis rationis, sed Logica determinat primario intellectum ad attingentiam entis rationis, cum hoc sit objectum specificativum, & primum Logicæ: ergo Logica non est scientia. Prob. mai. Omnis habitus intellectualis determinat primario intellectum ad attingentiam objecti specificativi, & primarij ipsius intellectus, cum habitus sit determinatio potentia ad idem objectum, à quo speciem accipit potentia; sed ens rationis non est objectum specificativum, & primum intellectus, sed præcisè secundarium: ergo cum scientia sit habitus intellectualis, nulla scientia determinat primario intellectum ad attingentiam entis rationis.

215 *Vergetur.* Species cuiuslibet scientiæ est realis; sed quod specificatur ab ente rationis non habet speciem realem: ergo vel Logica non specificatur ab ente rationis, vel non est scientia. Cætera patent, & min. prob. Quod specificatur ab ente rationis, eam solum habet speciem, quam ei dat ens rationis, siquidem specificativum est, quod dat speciem specificato; sed ens rationis nequit dare speciem realem: ergo quod specificatur ab ente rationis, non habet speciem realem.

216. *Resp. concessa mai. neg. mia.* Ad eius prob. disting. antec. scibilitas est passio entis *absolutè sumpti*, neg. antec. est passio entis *ut cum altero connexi*, conc. antec. & disting. conseq. quale fuerit ens, *ut cum altero connexum*, conc. conseq. *absolutè sumptum*. neg. conseq. Ens absolutè sumptū est ens sine addito, & prout dicit ordinem ad esse, seu existere, & in hoc sensu ens rationis non est simpliciter, & absolutè ens, cum solum existat secundum quid, & obiectivè. Ens ut cum altero connexum est ens, ut respiciens prædicatum, quod verè, & necessariò affirmetur de ipso, & in hoc sensu ens rationis est simpliciter ens, quia plura de ipso possunt verè enunciari per propositiones necessarias, & æternæ veritatis, ut quod sit ens fictum, quod consistat in cognosci, quod possit subijci, & prædicari, & alia huiusmodi, quod expressè docuit D. Thom. q. 7. de potentia art. 1. ad 1. ubi docet ens

dici dupliciter. Uno modo quod dicitur per decem predicamenta; alio modo, quod significat veritatem propositionum. Primo modo (inquit S. D.) non potest dici aliquid ens, nisi in re aliquid ponat: Secundo modo, potest dici ens omne illud de quo affirmativa propositio formari potest, etiam si in re nihil ponat, per quem modum privationes, & negationes entia dicuntur. Cum ergo scibilitas sit passio entis non in prima, sed in secunda acceptione, sit consequens, quod ens rationis sit verè scibile, & si absolutè non sit verè ens, & sit scibile simpliciter, licet absolutè sit tantum secundum quid ens.

217. *Esti instes 1.* Connexio entis rationis cum suis passionibus non minus est connexio rationis, ac proinde connexio ficta, ac ipsum ens rationis: ergo sicut propter hoc, ens rationis est ens secundum quid, etiam connexio illius cum suis passionibus est secundum quid connexio; sed scibilitas est talis per nos, qualis est connexio: ergo scibilitas entis rationis est secundum quid scibilitas, consequenterque ens rationis non est simpliciter scibile. *Secundo instabis.* Passiones (si quæ sūt) entis rationis, sunt quid fictum, sicut ipsum ens rationis: sed inter extrema ficta nequit dari connexio vera, ac proinde, nec quæ simpliciter sit talis: ergo talis connexio non est simpliciter talis. *Instabis 3.* Quilibet essentia in tantum est simpliciter connexa cum suis passionibus in quantum est causa, à qua verè dimanant passiones; sed

ab ente ficto nequeunt verè dimanare passionēs, vera quippè dimanatio est propria veri entis, quale est solum ens reale: ergo nō datur connexio talis simpliciter entis rationis cum suis passionibus: *Denique* Quod non est simpliciter cognoscibile, non est simpliciter scibile, cum cognoscibilitas sit superior ad scibilitatem; sed ens rationis non est simpliciter cognoscibile, nam cognoscibilitas est passio entis absolute sumpti, & diximus ens rationis non esse simpliciter ens absolute sumptum: ergo non est simpliciter scibile.

218° *Sed omnes* hæ replicæ instantur manifestè. Tum in ipso ente rationis, quod esse verè scibile à Metaphysica, & si secundariò, nequit negari, cum plura de illo certò, & evidentè demonstret Metaphysica: quo supposito, omnes instantiæ factæ contra scibilitatem simpliciter entis rationis, & quæ impugnant (ideòque instantur) eius veram scibilitatem: stat quippè, quod ens rationis, & si secundum quid ens, & quid fictum sit verè connexum cum suis passionibus, ac proinde quod connexio sit verè talis, est dō sit inter extrema ficta, & denique quod habeat passiones, quæ possint de ipso verè demonstrari, hæc enim omnia necessum est fateri, ut sit verè scibile: ergo stabit quod non sit simpliciter ens, tamen sit simpliciter scibile. Tum in quantitate (quæ cum sit accidens) est instantur secundum quid, & tamen est simpliciter scibilis à scientiis Ma-

thematicis, quas specificat: non ergo infertur legitime, quod ens rationis non sit simpliciter connexum cum passionibus, & consequenter simpliciter scibile, ex quo non sit simpliciter ens.

219 *Quare ad 1. instantiam:* disting. antec. est connexio rationis *presuppositivè*, & *pro implicito:* conc. antec. *formaliter*, & *explicitè:* nego anteced. & conseq. quia quod connexio sit realis, vel rationis, de materiali se habet, & solum attenditur in ea, quod sit connexio necessaria, & infallibilis, vi cuius prædicatum de ente rationis enunciabile aliter se habere non possit: connexio quippè ut talis duorum solum exprimit inseparabilitatem utriusque, sive utrumque sit reale, sive rationis, quod de materiali se habet. *Ad 2. instantiam:* concess. mai. neg. min. cuius falsitas patet in exemplo adducto, cum vera scibilitas ad veram connexionem sequatur: vera enim connexio pro formali nil aliud explicat, nisi quod unum sine alio, saltim exigentialiter, esse non possit, quod potest reperiri, & si alias extrema sint ficta.

220 *Ad 3. instantiam:* disting. mai. à qua verè dimanant passionēs, dimanatione *formaliter*, vel *virtualiter tali:* conc. mai. *formaliter tali præcisè.* neg. mai. & sub eadem distinctione: neg. minor. Virtualis dimanatio dicitur quævis connexio, sive Physica, sive Logica, dum modo sit talis, ut ex vi antecedentis sequatur infallibiliter, & à priori
con.

consequens, hoc enim sufficit ad veram scibilitatem. Sic Metaphysica demonstrat de ente attributa, quæ non sunt distincta, nisi penes explicitum ab ipso, ac proinde, quæ formalitèr non dimanant ab eo; sic etiam in Logica à priori demonstratur, quod modus sciendi sit directivus operationum intellectus, & quod definitio sit clarior definitio.

221 *Ad ultimam disting. mai.* quod non est simpliciter cognoscibile *cognoscibilitate complexa* non est simpliciter scibile: conc. mai. *cognoscibilitate incomplexa*: neg. mai. cognoscitur aliquid incomplexè, cum primo absolutè cognoscitur, & cum in hac cognitione ens rationis dependeat ab ente reali, quia per huius speciem cognoscitur, inde fit, quod ens rationis non est simpliciter cognoscibile incomplexè, & in hoc sensu verà est minor argumenti. Cognoscitur verò aliquid complexè, cum aliud prædicatum affirmatur, aut demonstratur de illo, & hoc modo ens rationis non dependet formalitèr ab ente reali, sed præsuppositivè tantum, in quo sensu falsa est minor, & nullà consequentia, quia sola cognoscibilitas complexa est formalitèr superior ad scibilitatem.

222 *Ad confirm. principalis argumenti*: neg. mai. ad eius prob. iterum: neg. mai. quia cum intellectus se extendat primariò ad aliqua obiecta, & secundariò ad alia, sicut indiget habitibus per se pri-

mo determinantibus ad illa attingenda, ita quibus per se primo determinetur ad attingenda ista. *Nec* inconsequentia ulla est in eo, quod dixerimus ens rationis ut scibile non dependere formalitèr ab ente reali, & modo dicamus esse obiectum secundarium, de cuius ratione est non attingi sine dependentia ab obiecto primario. *Nam* quod in tali modo scibilis nõ dependeat, non probat, quod absolutè non dependeat, ac proinde, nec quod absolutè non sit obiectum secundarium. Hinc cum aliquid demonstramus pro hoc statu de rebus spiritalibus, talis demonstratio, & scibilitas non dicit formalitèr dependentiam à rebus materialibus, & nihilominus, quia absolutè nequeunt pro hoc statu intelligi nisi per species rerum materialium, sola quidditas materialis, seu rei materialis est obiectum primarium, proportionatum intellectus pro hoc statu. Aliud est ergo non exprimere dependentiam sub hac, vel illa talitate, aliud non dependere absolutè.

223 *Quod si dicas.* De ratione obiecti secundarij est non attingi, nisi dependentèr ab obiecto primario: ergo si ens rationis ut scibile nõ attingitur dependentèr ab ente reali, ut scibile non est obiectum secundarium. *Deinde.* Post detectam difficultatem in attingentia obiecti primarij, nulla restat difficultas formalis in attingentia secundarij: ergo nequit dari habitus, quo per se primo determinetur,

sur, & fiat facilis intellectus, ad attingendum obiectum secundarium.

224. *Resp. ad 1. concessio antec. dist. conseq. non est obiectum secundarium respectivè ad hanc attingentiam Logicalem, ut talis attingentia est: conc. conseq. ut attingentia intellectus est: neg. conseq.* Attingentia quippe scientifica entis rationis potest considerari, ut talis attingentia, & ut attingentia intellectus est: ut talis attingentia est, non exprimit dependentiam ab ente reali, quia dependere ab illo est quid commune omnibus actibus intellectus à solo ente reali specificatis; cæterum secundum communem rationem attingentiæ intellectus ab illo dependet, quia intellectus attingentia non foret, nisi aliquomodo connotaret ens reale, cuius species est semper causa, & origo cuiuscumque actus. Sicut actus charitatis erga Petrum non differt ab actu charitatis erga Paulum, quia attingit Petrum in ordine ad Deum, in hoc enim potius conveniunt illi duo actus: tamen actus charitatis non foret, si Petrum non attingeret in ordine ad Deum, à quo solo specificatur habitus charitatis. Sed hæc spectant ad lib. 3. Animasticum, ubi art. 3. probamus ex professo ens rationis esse obiectum tantum secundarium intellectus.

225. *Ad 2. replicam* disting. antec. Post devictam difficultatem in attingentia obiecti primarij habitus nulla restat difficultas

in attingentia obiecti secundarij eiusdem habitus: conced. antec. In attingentia obiecti primarij potentia, non est difficultas in attingentia obiecti secundarij potentie: neg. anteced. In quoque argumentum, nam in via Div. Thomæ per quamlibet demonstrationem ita vincitur difficultas formalis erga obiectum primarium habitus, ut alius habitus non sit necessarius ut constabit art. 6. & tamen non ita vincitur per illam difficultas erga obiectum primarium intellectus, ut alij habitus demonstrativi non dentur erga illud, alias unus tantum habitus scientificus sufficeret ad omnia scibilia: nulla est ergo paritas quoad hoc inter obiectum primarium potentie, & habitus. Hinc intellectus est primario specularivus, & tantum secundario practicus in probabili sententia plurium negantium differentias per se primo specularivi, & per se primo practici posse ulli enti competere; cum tamen evidens sit intellectum indigere, præter habitus specularivos, habitibus, quibus per se primo determinetur ad actus practicos.

226. *Ad id tandem*, quo argumentum urgebatur, concessa mai. neg. min. Ad prob. dist. mai. quam ei dat per modum forme intrinseca ens rationis: neg. mai. per modum termini extrinseci: conced. mai. & dist. min. ens rationis nequit dare per modum forme intrinseca speciei: re idem conced. min. per modum termini extrinseci: neg. min. &

con.

conseq. Specificativum intrinsecum, ac proinde forma intrinseca Logica est ordo ad suum obiectum, qui ordo est realis, & indistinctus ab entitate Logica, quæ per se ipsam dicit ordinem ad suum obiectum: specificativum extrinsecum est ipsum obiectum, quod talem Logica ordinem terminat, & hoc est ens rationis, quod nihilominus potest dare speciem realem, quia eam sic dare per modum termini extrinseci nil aliud est, quam quod in attingentia illius essentia habitus, vel actus consistat.

227 *Si dicas.* Ab specificativo extrinseco dependet specificatum; sed ens reale nequit dependere ab ente rationis, cum perfectius ab imperfectiori pendere non possit; ergo nec extrinsecè potest specificari Logica ab ente rationis. *Neg. min.* quia perfectius potest indigere imperfectiori, ac per cõsequens dependere, quæ ratione verè dependet forma à materia, est d̄ sic longè perfectior materia: dependet ergo Logica ab ente rationis, quia in huius attingentia consistit essentia Logica. Sed de hoc latè lib. 2. de Anima q. 3. art. 2. in qua agimus de specificativo scientiarum.

228 *Si instes.* Scientia non utcumque dependet ab obiecto primario, sed dependet ab eo, ut à fine, undè ordinatur ad ipsum; sed finis est perfectior his, quæ ordinatur ad ipsum: ergo obiectum primariū scientiæ est perfectius scientia. *Dist. mai.* dependet ab eo, ut à fine. *latè jumpto conc. mai.* ut à fine

strictè jumpto: neg. mai. Actiores quippe immanentes sunt se ipsis finis potentia, undè obiectum, ad quod ordinantur, est earum finis latè, & prout est idem, ac terminus, nec enim Logica instituta est propter ens rationis, sed propter attingentiã illius; in quo sanè differunt ab actionibus transeuntibus, quæ sunt propter suum obiectum, ut propter proprium finem; calefactio enim est propter calorem, & ædificatio propter ædificium: finis autem latè talis, & prout est idem, ac terminus, etsi possit, non tamen necessariò petit excedere, simpliciter in perfectione specificatum, sed solum secundum quid, sub expressione scilicet specificantis, de quo latè in loco citat.

229 *Contra secundam conclusionem* obije. Logica in quantum utens est Logica in quantum construit demonstrationem; sed est scientia in quantum construit demonstrationem: ergo est scientia in quantum utens. *Prob. min. Tum* quia est scientia in quantum demonstrat; sed construere demonstrationem est ipsum demonstrare: ergo est scientia in quantum construit demonstrationem. *Tum* ex hoc ipso. Uti regulis scribendi nil aliud est, quam iuxta ipsas in exercitio scribere, & uti regulis ædificandi nil aliud est, quam iuxta ipsas in exercitio ædificare: ergo uti regulis demonstrandi, & sciendi, nil aliud est, quàm iuxta ipsas in exercitio demonstrare, & scire; sed construere demonstrationem nil aliud est, quam uti regulis de-

demonstrandi, & sciendi: ergo nil aliud est quam in exercitio demonstrare, & scire.

230 *§ Confirm.* Philosophia, ut utens Logicę præceptis ad suas demonstrationes cõficiendas est verè, & propriè scientia, nullus enim dixit, quod Philosophia (idem de reliquis scientijs) amittat rationem scientiæ per hoc, quod utatur Logica ad suas demõstrationes cõficiendas: ergo ipsa Logica, ut utès suis præceptis ad demonstrationes cõficiendas est sciëntia. Explicatur Logica dirigit Philosophiam; ut scientiã formalitèr, aliàs esset falsum in sensu formali, quod Logica dirigit alias scientias; sed Logica dirigit Philosophiam, in quantum hæc utitur regulis Logicæ ad demonstrationes cõficiendas: ergo Philosophia est scientia, in quantum utitur regulis Logicæ ad demonstrationes cõficiendas, ac per consequens ipsa Logica, ut utens suis regulis ad cõfruemdam demonstrationem est scientia.

231 *§ Urgetur.* Mentalis constructio demonstrationis est formalitèr discursus, cum sit opus tertie operationis intellectus; sed non est discursus purè probabilis, opinativus, aut sophisticus, cum supponamus syllogismum esse demonstrativum: ergo est discursus formalitèr scientificus, ac proindè scientia formalitèr.

232 *§ Resp.* Prænotando ex dictis in art. præcedente, quod cum idem indivisibilis actus Logicæ sit doctrina, & usus, dubium non est,

an actus cõficiens demonstratio nem sit demonstrativus, sed an sit demonstrativus eius, cuius est usus, seu in quantum est usus; cum enim actus subeat denominationem usus respectu regularum, quas applicat, & denominationem doctrinæ respectu illius obiecti, cuius est assensus, & cuius naturam docet; parum intererit quoad præsens litigium probare, quod actus utens, si vè usus sit demonstrativus (quod fatemur) si ulterius non probeatur hoc habere in quantum est applicatio, & usus, ac proindè respectu cuius unice denominatur usus ille actus; alitèr, idem actus formalitèr in quantum usus erit doctrina, & è cõverso, contra id, quod ex art. præcedente supponimus; usum scilicèt, & doctrinam esse duo munera inadæquata eiusdem actus, & habitus: ac proindè quod præsens litigium est de usu formalitèr ut tali, & ut à munere doctrinæ distincto.

233 *§ Hinc ad argumentum concess. mai. neg. min. Ad 1. prob. dist. mai. Est scientia in quantum demonstrat secundum quod demonstrare dicit assensum erga obiectum demonstratum: conc. mai. secundum quod involvit applicationem regularum: sub dist. Est scientia identi: conc. mai. formalitèr: neg. mai. & dist. min. constructio demonstrationem est ipsum demonstrare secundum quod ly demonstrare involvit applicationem regularum: conc. min. secundum quod dicit assensum erga obiectum: neg. in sensu formali min. & cons. Ille actus formalitèr ut constructio syllogismi nil aliud*

est, quam applicatio regularum, de quibus nil demonstrat, nec ut talis applicatio dicat rationem assensus erga obiectum demonstratum, in quo assensu, & doctrina stat formaliter ratio scientiæ.

234 *Ad 2. min. prob. concessio* anteced. dist. conseq. Uti regulis demonstrandi, & sciendi est ipsum demonstrare, & scire obiectum cuius ille actus est doctrina: conc. conseq. regulas, quarum est usus: neg. conseq. nam aliud est, quod ille actus utens regulis sit scientia obiecti, cuius naturam docet; aliud, quod hoc habeat, ex quo est applicatio regularum, de quibus nil demonstrat: ut applicatio enim, & usus eodem modo se haberet, si vè materia, ad quam applicantur regulæ, esset demonstrativa, si vè non; imò si litteris A. B. C. applicarentur; quod si materiam demonstrativam petit, eam non petit titulo usus, sed titulo doctrinæ scientificæ, quæ solum erga veritates necessarias versatur. Nec est simile de actionibus in antecedente relatis, siquidem nec in formatione materiali characterum, nec in actione ædificativa est ratio doctrinæ, sicut in usu, de quo loquimur, & de quo est litigium, ut à munere doctrinæ distincto. Est tamen aliquid simile quoad hoc, quod sicut utens regulis ædificandi ædificat domum, non regulas; quibus utitur; ita utens regulis demonstrandi demonstrat, non regulas, quibus utitur, sed obiectum, cuius naturam docet.

235 *Ad confirm. disting. antec.* Philosophia utens Logicæ præceptis est scientiæly ut specificati vè sumpto: conc. anteced. sumpto reduplicati vè: neg. anteced. & conseq. Nec per hoc intendimus, quod Philosophia titulo utentis Logica amittat rationem scientiæ; aliud est enim, quod perdat rationem scientiæ; aliud quod rationem scientiæ non explicet, seu non dicat, hoc secundum asserimus; secus primum. Hinc ad explicatiōnem: disting. mai. Logica dirigit Philosophiam ut scientiam formaliter ly ut dicente id, ad quod immediatè dirigit: neg. mai. dicente id, ad quod mediatè dirigit: conc. mai. scientifica veritas assensus demonstrativi Philosophici (idem de reliquis scientijs) est finis extrinsecus & mediatas Logicæ dirigentis, intrinsecus autem, & immediatas est artificiosa demonstrationis dispositio iuxta dicta supra art. 2. hæc autem artificiosa dispositio prout comparata ad Logicam eius naturam docentem, & eius proprietates demonstrantem, denominat Logicam formaliter scientiam; prout est autem usus in exercitio, & applicatio regularum, nec Logicam, nec quamvis habitum ut utentem denominat formaliter scientiam, licet quia ad hoc est ille usus, ut proprietates entis mobilis Philosophia scientificè doceat, dicatur, & rectè Logicam dirigere alias scientias.

236 *Ad id, quo argumentum* urgetur: disting. maior. Mentalis

constructio syllogismi in formaliter discursus, quoad id quod discursus involvit applicationis regularum: conced. mai. quoad assensum resolutoriū. neg. mai. in sensu formali, & conced. min. neg. conseq. nam in illa applicatione nō explicatur formaliter ratio scientiæ, sed artis conpositivo modo iuxta regulas procedentis, & qui modus in illa materia demonstrativa reducitur ad scientiam, etsi scientia formaliter non sit, nisi ex quo est doctrina resolutoriè procedens erga obiectū. Ex quibus constat, quod licet totus habitus Logicæ (utpotè indivisibilis entitas) adquiratur demonstratione, hoc solum probat, quod Logica utens sit identicè sciēcia, quia non petit titulo utentis, & modo compositivo procedentis adquiri demonstratione, sed titulo docentis, & resolutoriè procedentis.

§. III.

Statuitur tertia conclusio.

237 **L**ogica est propriè, & simpliciter ars liberalis.

Antequam conclusio proberetur, notandum est 1. ex Philosopho lib. 6. Ethic. cap. 4. quod ars est habitus cum vera ratione factibus, vel ut inquit D. Thom. 1. 2. q. 57. art 3. est *recta ratio operum faciendorum*, id est dictamen, sive iudicium rectum docens quomodo sit opus faciendum: ubi observà quod *facere* dupliciter accipitur, vel strictè, pro actione scilicet transeunte

in exteriorem materiam, ut vire fecare: vel latè pro qualibet operatione, sive interna, sive externa, quæ non sit actio strictè sumpta, in quo sensu intelligere est facere. Hinc ortum habuit celebris artiū divisio in mechanicas, & liberales: Mechanicæ sunt, quæ exercentur per potentias corporis, quod servilitè subiectum est animæ; hæ sunt strictè factivæ, & earum numerus continetur hoc versu.

Rus, Nemus, Arma, Rates, Vulnera, Lana, Faber.

In quibus verbis significantur, Agricultura, Venatoria, Militaris, Nautica, Chirurgica, Textoria, & Fabrilis: Liberales dicuntur, quæ exercentur per potentias animæ, quæ libera est; suntque septem, hoc versu comprehensæ:

3 *Lingua, Tropus, Ratio Numerus, Tonus, Angulus, Astra.*

Id est, Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, & Astrologia.

138 **N**otandum est 2. quod ars duas requirit cōditiones, alteram ex parte materiæ, alteram ex parte formæ, sive regularum: ex parte materiæ petit, quod non sit determinata, sed indifferens ut fiat, & non fiat, vel ut benè, & malè fiat, ex parte verò regularum requiritur, quod singulæ sint certæ, & universales; quibus notatis,

238 **P**robatur conclusio ex D. Thom. lib. 1. Poster. lect. 1. dicente: *Ars quaedam necessaria est, quæ sit di-*

directiva actus rationis, & hac est ars Logica, & idem asserit opusc. 70. reddens rationē, cur inter ceteras Scien- tias, Mathematicæ, & Logi- ca artes dicantur. Deindē, prob. rati- onē, Ars propriē, & simpliciter liberalis est, quæ per certas, & uni- versales regulas dirigit ad opus, non servile, sed liberum, & quod ex se est indifferens, seu potest bene, & malè fieri; sed Logica est huiusmodi: ergo est propriē, & simpliciter ars liberalis. Mai ex prænotatis constat, & min. prob. quoad regulas quidem, quia Logi- cæ regulæ pro constructione ins- trumentorum sciendi, definitionis scilicet, divisionis, & argumenta- tionis, sunt omninò certæ, & uni- versales; quod autem opus, ad cuius constructionem dirigit, non sit servile, sed liberum, patet, cum non sit opus corporis, sed rationis quæ in homine ceteris potentijs præest: quod autem sit indifferens ex parte materiæ dirigibilis constat ex dictis supra art. 2. §. 1. ergo minor est vera.

240. *An autem sicut Logicam dicimus esse propriē, & simplici- tē artem liberalem, dicenda sit propriē; & simpliciter ars, quæ- tionem continet de nomine, utrum scilicet, Artes liberales sint propriē, & simpliciter artes.* Si enim atten- datur ad earum materiam, cum opus ad quod dirigit, sit opus se- cundum quid, & eius constructio non sit propriē factio, actio scilicet transiens in externam materiam, quæ sola propriē est actio de præ-

dicamento actionis; videtur qui- dem dicendum eas non esse pro- priē, & simpliciter artes, si qui- dem artem dixit Philosophus esse habitum cum vera ratione factivum; undē D. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. vocat Logicam similitudinariē artem. Si verò attendatur, quod per certas, & determinatas regu- las dirigit, non minus, quam aliæ artes, videtur, quod sint simplici- tē artes, & quod licet nomen *ars*, attenda sua impositione, sit imposi- tum ad significandas artes mecha- nicas, in quo sensu definit artem Philosophus; attēta tamen signifi- catione, quam habet ex usu, etiam significat artes liberales, quæ con- sueverunt etiam dici absolute artes, idēque D. Thomas in lo- cis citat. absolute Logicam vocat artem; sicut lux propriē dicitur in spiritualibus juxta eundem S. D. 1. part. q. 61. art. 1. non pro- prietate primæ impositionis, sed usus. Dissidium ergo est de voce, in quo liceat cuilibet sic, vel aliter loqui.

241. *Contra* propositam conclu- sionem videtur ob stare, quod ars exigit aliquas condiciones oppo- sitas scientiæ, ut procedere modo compositivo circā singularia, & contingentia, & quæ possunt be- nē, & malè fieri, cum ab opposito scientia procedat modo resolutio- rio circā universalia, quæ per se habēt esse, & aliter se habere non possunt; undē Philosophus in 6. Ethic. cap. 4. artem divisit contra scientiam; ergo nequit eidem ha- bi-

bitui competere ratio scientiæ, & artis.

242° Resp. Quod ars mechanica exigit condiciones repugnantes scientiæ, non tamen ars liberalis: nam licet scientia sit circa universalia modo resolutorio procedens; quoad suos actus primarios, permittit tamen (nec excludit) quoad actus secundarios modum compositivum, iuxta dicta in secunda conclusione: ex quo solum sequitur, quod formaliter, in quantum scientia, non sit ars, non tamen quod non sit ars, quod exemplis supra est confirmatum. Similiter etiam in ipsa materia, seu actu, circa quem est scientia, est indifferens, ut conjunctus cum alio actu, seu apprehensione componat rectam definitionem, quam non componeret, si cum alio coniungeretur, & idem de objectis materialibus, seu quæ sunt materia; nam hic conceptus tam formalis, quam obiectivus *animal*, si coniungatur cum *rationali* componet definitionem hominis, secus si non coniungatur; & sic est materia bene, vel male disponibilis, licet definitio ipsa, si semel definitio est, nequeat esse defectuosa iuxta dicta supra art. 2. §. I. quod etiam accidit in quacumque arte, nam licet domus, si semel est domus, necessario debeat habere, quæ ratio domus exigit, possunt tamen lapides, & ligna, vel bene disponi, ut existat domus: vel male ita ut quid diversum à domo existat. Philosophus autem divisit ibi contra scientiâ artem mecha-

nicam: vel si de liberali etiam est ibi sermo, sufficit, quod ratio scientiæ sit formaliter diversa ab arte; per hoc quod ars positivè petit modum compositivum, quem permittit, & non petit ratio scientiæ. Sic rectè dividitur bonum in honestum, utile, & delectabile, quin ex hoc inferatur, quod idem bonum non possit triplicem illam rationem boni in se adunare.

ARTIC. V.

UTRUM LOGICA SIT SCIENTIA
practica, vel speculativa?

243° **T**OT sunt in hac parte sententiæ quod modis potest resolvi quæstio, nam alij Logicam, nec esse practicam, nec speculativam, alij simul practicam, & speculativam; nonnulli purè practicam, plerique tenent esse tantum speculativam. Dissidium tamen ferè totum videtur de voce, cum tota difficultas sita sit in statuendo quid sit praxis; sed cum in ipsa principalis dubij resolutione, necessum sit probare, quod opus, ad quod dirigit Logica, non sit praxis, ut probetur Logicam esse scientiam speculativam, idèò ne praxis quidditatem seorsim investigantes indigeamus postea probationes repetere, praxis explanationem inter confirmandam conclusionem subiiciemus: pro qua.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

§. I.

TRADITUR DISCRIMEN INTER
scientias practicas, & specu-
lativas.

244 **D**ifferunt scientiæ practicæ,
 & speculativæ ex fine,
 ex objecto, & ex mo-
 do procedendi. Differunt ex fine,
 quia juxta Philosophum lib. 6.
 Metaph. text. 3. *Speculativa: finis*
veritas, practica: autem opus, id est,
 habitus speculativus querit scire
 propter scire: practicus querit
 scire, ut operetur. Ubi observanda
 sunt duo. *Primum* est, quod finis sic
 distinguens huiusmodi scientias,
 debet esse finis scientiæ, ad quem
 scilicet et ipsa ab intrinseco ordina-
 tur, non finis scientis, ad quem sci-
 licet habens scientiam illam ordi-
 nat; qua ratione Philosophia est
 scientia speculativa, etiam si quis
 eam addiscat propter aliquod opus
 faciendum, quia ipsa ex se, non ad
 opus, sed ad contemplationem
 veritatis ordinatur; è contra verò
 Medicina est scientia practica, li-
 cèt quis eam querat propter præci-
 sè sciendū, quia illa ex se inclinatur
 ad opus. *Secundum* est, quod finis sic
 discernens non debet esse finis so-
 lum huius, vel alterius actus, sed
 finis totius scientiæ; unde scientia
 erit speculativa, si objectum attri-
 butionis sit verum, cuius contem-
 platio propter se ipsam queratur:
 erit autem practica, si objectum
 attributionis sit opus, cuius const-
 ructio principalitèr intendatur.

Ex quo obiter colligitur nullam
 scientiam (etiam superioris ordi-
 nis) posse esse simpliciter, & pri-
 mario practicam, & speculativam,
 quia repugnat, quod totius scientiæ,
 quæcumque illa sit, finis prin-
 cipalis sit contemplatio, & simul
 totius scientiæ finis principalis sit
 operis constructio.

245 *Differunt* ex objecto; quia
 scientia practica agit de re opera-
 bili, ut operabilis; speculativa, verò,
 vel non agit de re operabili, vel
 non agit de ea, ut operabili. Agere
 de re operabili, ut operabili, est
 agere de re operabili medio actu
 distante quomodo opus facien-
 dum sit, ac proinde actus practi-
 cus debet esse proxima regula ope-
 ris. Hinc iste actus *animæ rationalis*
est immortalis, practicus non est,
 licèt ex eo possit remotè sumi oc-
 casio operandi, quia ipse nil de ope-
 re efficiendo distat: & ex his duo-
 bus actibus, qui videntur equivale-
 re: *triangulus habet tres angulos, trian-*
gulus debet fieri ex tribus angulis, pri-
 mus est speculativus, quia naturam
 trianguli considerat, nil ex modo
 tendendi distans circa illius effi-
 cientiam; secundus verò est practi-
 cus, quia modum, quo debeat
 fieri triangulus præscribit.

246 *Differunt* tandem ex modo
 procedendi, quia scientia specu-
 lativa modo tantum resolutorio
 petit procedere, etsi quoad actus
 aliquos secundarios permittat pro-
 cedere modo compositivo; scientia
 verò practica positivè, & prin-
 cipalitèr petit modum compositi-

Resolvitur dubiam.

tivum, ita ut si quem habet processum resolutorium, sit propter modum compositivum, quem principaliter intendit. Procedere modo resolutorio est procedere demonstrando veritatem per causas & principia: procedere modo compositivo est procedere tradendo modum, quo res est ponenda sub existentia: sed quia ipse modus efficiendi opus potest tradi demonstrativè, ut si quis demonstret domum debere fieri ex parietibus, tecto, & pavimento, quia ordinatur ad defendendum nos ab incommodis temporum, quæ est demonstratio per causam finalem: ideo non assentimur his, qui tenent nullam dari scientiam practicam, quia scilicet habitus practicus petit procedere modo compositivo. *Tum*, quia solemne est apud Philosophos dividere scientias in practicas, & speculativas. *Tum*, quia Medicina quoad partem theoreticam est scientia, & tamen secundam D. Thom. in opusc. 70. secundum se totam est practica. *Tum*, ex dictis: nam si habitus finis sit res operabilis, ut modo compositivo operabilis, est habitus practicus, etsi talem modum demonstrativè tradat, est habitus scientificus; sed stat, quod habitus demonstrativè tradat, seu doceat quomodo res operabilis, quam ut talem habet pro fine, sit ponenda in re: ergo stat, quod habitus sit practicus, & scientificus. His
suppositis.

247 **L**ogica est scientia simpliciter speculativa, & solum secundum quid, seu similitudinariè practica. Ita omnes Thomistæ, & communiter Scotistæ contra AA. ex Schola Societatis quorum aliqui Logicam partim practicam, & partem speculativam, alij simpliciter practicam esse defendunt. Et quidem quoad secundam partem conclusio ex eo videtur certa; quia ut Logica sit similitudinariè, & secundum quid practica, sufficit quod dirigat ad aliquid, quod sit ad modum cuiusdam operis, & ad modum praxis: sed constructio syllogismi, ad quam dirigit Logica, & si non sit opus simpliciter, est tamen ad modum cuiusdam operis, & praxis: ergo Logica secundum quid, & similitudinariè est practica; & hoc est, quod dixit D. Thom. 1. 2. q. 57. art. 3. ad 3. quod *in ipsis speculabilibus est aliquid per modum cuiusdam operis, pura constructio syllogismi, aut orationis congrua.* Difficultas ergo est in illa particula exclusiva *solum*, quam apponimus, & qua intendimus Logicam esse ita similitudinariè practicam, ut simpliciter practica non sit, sed purè speculativa.

248 *Prob. 1. ex Angelico Precept. 2. 2. q. 51. art. 2. ad 3. dicente: Etiam in speculativis alia ratio-*
na-

nalis scientia est Dialectica, qua ordinatur ad inquisitionem veritatis, & alia scientia demonstrativa, quæ est veritatis determinativa; ubi Dialecticâ, seu Logicam numerat inter scientias speculativas. Sed expressius, & oppositæ sententiæ fundamentum rejiciens tum in loco supra cit. ex 1. 2. ubi postquã dixit esse etiam in ipsis speculabilibus aliquid per modum cuiusdam operis, ut constructio syllogismi, & orationis congruæ, subdit: *Et quicumque ad huiusmodi opera rationis habitus speculativi ordinantur, dicuntur per quandam similitudinem artes.* Tum 2. 2. q. 47. ad 3. ubi ait: *Quia ratio speculativa quoddam facit, puta syllogismum, propositionem, & alia huiusmodi, in quibus proceditur secundum certas, & determinatas vias, inde est, quod respectu horum potest salvari ratio artis, non autem ratio prudentiæ, & idem invenitur aliqua speculativa ars, non tamen prudentia.*

249 Ex his non solum constat, quod Div. Thomas senserit, quod Logica sit speculativa, sed etiam quod non sit practica, & quod ad rationem practicæ suadendam, est insufficientis fundamentum oppositæ sententiæ. Ideo enim Logica esset simpliciter practica, iuxta AA. oppositos, quia ordinatur ad opus, ad constructionem scilicet instrumentorum sciendi, ad eius efficientiã dirigens per certas, & determinatas regulas; sed hoc fundamentum iudicat D. Thom. insufficientis ut sit practica, siquidem asserit, quod *ratio speculativa est, quæ eiusmodi opera facit, & quod habitus,*

ad eiusmodi opera ordinati, sunt speculativi; ergo sensit nullum esse caput, ex quo Logica sit simpliciter practica.

250 Hinc prob. 2. conclusio ratione. Scientia, cuius unicus finis est recta speculatio, ita est simpliciter speculativa, ut non sit simpliciter practica; sed Logica est scientia, cuius unicus finis est recta speculatio; ergo ita est scientia simpliciter speculativa, ut non sit simpliciter practica. Min. ex prænotatis est certum; nam hoc ipso, quod finis scientiæ sit recta speculatio, est simpliciter speculativa; aliàs si iste finis est unicus, nullus restat finis, à quo ei proveniat denominatio simpliciter practicæ: erit ergo ita simpliciter speculativa, ut non sit simpliciter practica. Min. verò prob. unicus finis Logicæ est ita ordinare, & disponere objecta, ut intellectus in eis attingendis rectum obiectum vel modum indagandi veritatem; sed totum hoc nil est aliud, quã rectè speculari, cū totū sistat in recta veritatis contèplatione: ergo unicus finis Logicæ est rectè speculari.

251 Confir. & explicatur idem unicus finis Logicæ non esset rectè speculari, quia finis intrinsecus illius est constructio instrumentorum sciendi, quam suis regulis dirigit; sed dirigere ad hanc constructionem est dirigere ad ipsum nec rectè speculari: ergo Logica nullum alium finem habet, nisi rectè speculari. Prob. min. Dirigere ad illam constructionem est dirigere ad id, quod exequens intellectus

nil aliud facit quam recte speculari: ergo est dirigere ad ipsummet recte speculari. Patet conseq. & antec. probat. Dirigere ad illam constructionem est dirigere ad id, quod exequens intellectus clarè, & distinctè attingit, vel naturam obiecti media distinctione, vel eius multipliciter media divisione, vel eius tandem comperit proprietates media demonstratione, hæc enim sunt omnia instrumenta, ad quorum constructionem dirigit Logica; sed totum hoc exequens intellectus nil aliud facit; quam rectè speculari: ergo est dirigere ad id, quod exequens intellectus nil aliud facit, quam rectè speculari.

252. *S* Dices totum hoc esse rectè speculari, attento ordine ad obiectum, cuius natura partes, vel proprietates scientificè dignoscuntur, attenta tamen illa constructione, ut facta ex directione Logicæ est opus quoddam, & *praxis*, Logicam dirigentem denominas practicam; eadem enim cognitio, quæ in ordine ad obiectum, contemplatum per ipsam, est speculario, ut est quoddam opus factum, seu factibile iuxta regulas est *praxis*, per ordinem ad quam habitus dirigens dicitur practicus.

253. *S*ed contra est 1. ex dictis. Quod cū speculario habeat ea, quæ exiguntur, ut intra lineam speculationis recta sit, nequit esse finis alius cuius habitus simpliciter practici, nam rectitudo speculationis, ut talis, est purè de linea speculationis

sed habitus dirigens ad hoc, quod speculario fiat iuxta ipsius regulas, dirigit ad hoc, quod speculario habeat, quæ exiguntur, ut intra lineam speculationis recta sit: ergo quod speculario fiat iuxta regulas dirigentes nequit esse finis, ob quæ habitus dirigens sit simpliciter practicus. Contra 2. Nec speculario ipsa, nec modus speculationis, dum modus est exactus, ut speculario sit recta intra lineam purè speculativam, potest esse finis nisi habitus simpliciter speculativi; sed Logica suis regulis intèdit modum, qui est exactus, ut speculario sit recta intra lineam purè speculativam, cum mediis instrumentis sciendi attingat intellectus distinctè, & ordinatè obiecta, in quo modo stat rectitudo debita speculationi intra lineam purè speculativam: ergo finis Logicæ adhuc ut dirigentis nequit esse finis nisi habitus simpliciter speculativi.

254. *A*licè impugnatur solutio- nis doctrina, & conclusio roboratur. Opus, ad quod dirigit Logica, non est *praxis*: ergo Logica ad ipsum dirigens nō est practica. Prob. antec. *Praxis* est opus alterius potentie ab intellectu, cum constructio instrumentorū sciendi sit opus solius intellectus: ergo non est *praxis*. Prob. mai. *Tim* expresso Ang. Præcept. testimonio 1. 2. q. 7. art. 1. ubi ait: *Duplex est opus, exterius, & interius; practicum ergo, vel operatum, quod dividitur contra speculati-*

um, sumitur ab opere exteriori, ad quod non habet ordinem habitus speculativus; ergo practicum sumitur ab opere exteriori, extra intellectum scilicet existēte; sed praxis est opus à quo sumitur practicum, seu ratio practici: ergo praxis est opus exterius, opus scilicet extra intellectū, sive diversæ potētix ab intellectu. Tum, quia praxis est opus cōtra distinctum ab speculatione; sed quod præcisè est opus solius intellectus, seu intra ipsam, est speculatio: ergo praxis est opus, quod sit alterius potētix ab intellectu.

255° Nec valet si dicas, quod praxis non est formalitèr speculatio, potest tamen cum illa identicè coincidere, nam eadem hominis definitio, quæ per ordinem ad obiectum est speculatio, ut est quoddam opus factibile iuxta regulas, est praxis, & opus aliquo modo exterius respectu habitus dirigentis.

256° Nam contra est 1. ex præiacto D. Thom. testimonio: opus, à quo sumitur ratio practici, est opus contra divisum ab opere interiori, intra intellectum scilicet manentes; sed opus, quod præcisè dicitur ab A. A. oppositis exterius, quia non elicitur ab habitu dirigente, est opus verè interius, verè scilicet intra intellectum manens: ergo non est opus, à quo sumatur ratio practici, ac proinde nō est praxis. Deindè. Opus præcisè exterius respectu habitus dirigentis, est opus, ad quod habitus speculativus ordinatur, habitus scilicet speculatio-

nem ipsam (quæ iuxta solutionem est opus) eliciciens; sed D. Thom. nomine operis exterioris intelligit opus, ad quod habitus speculativus non ordinetur, seu non dicat ordinem: ergo opus, quod, est praxis, non est opus exterius præcisè, quia non elicitur ab habitu dirigente, sed quia elicitur ab alia potētia ab intellectu.

257° Contra 2. sola extensio ad opus facit aliquem intellectū esse practicum iuxta D. Thomam q. 14 de Verit. art. 4. ergo dum intellectus non se extendit ad opus, non est practicus; sed non se extendit ad opus, dum opus, circa quod versatur, nō est opus alterius potētix ab intellectu: ergo solū opus alterius potētix ab intellectu est praxis, à qua intellectus sit practicus. Omnia constant præter min. subsumptam, quæ sic prob. se extendere, est extra se tendere; sed intellectus extra se non tendit, dum non versatur circa opus, quod sit opus alterius potētix; ergo non se extendit ad opus, dum id circa, quod versatur, non est opus alterius potētix. Nec dicas, quod dum intellectus non sistit in cognitione obiecti sed transit ulterius ad dirigendum quomodo cognitio sit faciendæ satis extenditur. Nam cōtra est, quia intellectus extra se nō tendit dum tendit ad solam cognitionem; sed dum præcisè dirigit quomodo sit faciendæ cognitio, ad solam cognitionem tendit: ergo extra se non tendit, dum præcisè dirigit quomodo sit faciendæ cognitio.

258 *Contra 3.* Dum solutio asserit, quod ipsa cognitio, & speculatio, ut est quoddam opus per certas regulas dirigibile, est praxis vel per hoc intendit quod sit admodum alicujus operis, & admodum alicujus, quod similitudinariè sit praxis, vel intendit, quod simpliciter, & absolute sit opus, & praxis. Si primum, non est ad rem presentis litigij; secundum, autem est falsum: ergo solutio penitus est nulla. Min. quo ad 1. partem patet, nam minimè dubitamus, quod in ipsis speculabilibus est aliquid per modum cuiusdã operis, ut docuit nos supra D. Thomas, ex quo deduximus Logicam esse secundum quid & similitudinariè practicam. Quo ad 2. verò partem prob. Opus simpliciter tale, & simpliciter praxis est opus, quod est finis scientiæ simpliciter practice; sed speculatio, ut dirigibilis non est opus, quod sit finis scientiæ simpliciter practice: ergo nec est opus simpliciter tale, & simpliciter praxis. Prob. min. Opus quod est finis scientiæ practice est opus, quod respicit intellectus, ut per ipsum operetur, non ut contempletur, alias semper sisset in contemplatione, quod est proprium scientiæ speculative, ut contra distinctè a practica; sed speculatio ut dirigibilis, est opus, quod respicit intellectus, ut per ipsum opus contempletur, siquidem tale opus est ipsa contemplatio ergo speculatio, ut dirigibilis, non est opus, quod sit finis scientiæ practice.

259 *Denique.* Si speculatio, ut

dirigibilis esset opus sufficiens denominare simpliciter operativum seu practicum habitum dirigentem, etiam sufficeret ad sic denominandum habitum, ipsam speculationem elicientem; consequens est falsum, alias nulla esset scientia purè speculative contra communem omnium acceptionem: ergo falsum est antecedens. Prob. sequela. *Tum*, quia opus sufficiens denominare simpliciter operativam, aut practicam facultatem ad ipsum dirigentem, eadem, inò maiorem proprietate denominabit simpliciter operativam, aut practicam facultatem ipsum opus elicientem, & ut ita dicam, practicantem, quia propter quod nunquodque tale, & illud magis: si enim habitus dirigens: quia dirigit ad speculationem faciendam, est operativus, magis operativus erit ipse habitus speculationem eliciens. *Tum*, quia habitus directivè operativus, & habitus executivè operativus sūt correlativa, nam id ipsum facit habitus exequens, quod faciendum præscribit habitus dirigens: ergo si dirigens est simpliciter operativus, & inò simpliciter practicus, etiam erit simpliciter operativus, & inò practicus, habitus speculationem exequens. *Tum*, tandem: nam practicum, & operativum idem sonat quoad presens apud D. Thom. supra dicentem: *Practicum ergo, vel operativum: quod dicitur contra speculativum; sed si semel speculatio est simpliciter opus, habitus ipsa eliciens est simpliciter operativus: ergo practicus.*

§. III.

Solvuntur argumenta.

260 **O** Bije. i. D. Thom. lib. 1. Metaph. lect. 3. docentem, quod Logica non queritur propter se, sed ut inductoria ad alias scientias; sed scientia speculativa queritur propter se, propter solam scilicet contemplationem veritatis: ergo Logica non est scientia speculativa.

261 **C**onfr. Scientia, quæ idem contemplatur, ut operetur, est scientia simpliciter practica; sed Logica contemplatur, ut operetur: ergo est scientia simpliciter practica. Prob. min. Logica eatenus contemplatur instrumenta sciendi, ut intellectum dirigat ad eorum constructionem; ergo idem contemplatur, ut operetur.

262 **R**esp. concessa maior. disting. min. Scientia speculativa principalis queritur propter se: conced. min. scientia speculativa ministerialis: neg. min. & conseq. faremur Logicam non esse scientiam speculativam principalem, ut Philosophia, Metaphysica, & alia huiusmodi, quæ queruntur propter se; est tamen scientia speculativa ministerialis, ad hoc scilicet inventa, ut alijs scientijs præbeat rectum modum indagandi veritatem, & sic non tam queritur propter se, quam propter alias scientias, quibus intra lineam speculationis deservit.

263 **S**i dicat. Logica non solum deservit scientijs speculativis, sed etiam practicis, siquidem scientias etiam practicas dirigit: ergo ordinatur ad aliquid extra genus speculationis, & consequenter est practica. Disting. antec. sed etiam practicis; ut scientia sunt: conc. antec. ut practica sunt: neg. antec. & conseq. Docet Logica, seu dirigit scientias practicas, ut desinientes; dividentes, & demonstrantes recte procedant in indaganda veritate, ex qua parte illæ scientiæ non excedunt fines contemplationis; excedunt autem illos, quia totum hoc ordinant ad opus exterius, de quo tamen Logica non curat.

264 **A**d confir. disting. mai. Quæ idem contemplatur, ut operetur opus, quod simpliciter est tale, & ab speculatione diversum: conc. mai. Opus quod est ipsa speculatio: neg. mai. & dist. min. contemplatur, ut operetur opus, quod est ipsa speculatio: conced. min. opus ab speculatione diversum: neg. min. & conf. Nam scientia practica habet pro fine opus, quod non sit ipsa contemplatio, quia habere pro fine opus, quod ipsa contemplatio sit, nil aliud est, quam habere pro fine ipsum contemplati, quod est finis scientiæ speculativæ; constructio autem instrumentorum sciendi est opus secundum quid, & tale, quod est ipsa contemplatio; qua ratione Philosophia, & alia scientiæ huiusmodi construant suas demonstrationes, quin idem sint scientiæ practicæ, sed purè speculativæ.

265 Dices. Logica dirigens ad eiusmodi constructionem non dirigit, ut contempletur: ergo dirigit ad opus, quod non est contemplatio, sed praxis. Prob. antec. Logica dirigit Philosophiam, v. gr. ut hæc iuxta regulas Logicæ circa definitionem efficiat definitionem hominis; sed Logica per definitionem hominis non contempletur: ergo non dirigit, ut contempletur.

266 Resp. omisso anteced. dist. consequens: Dirigit ad opus, quod non est contemplatio *ipsius Logicæ*: omit. consequens: *alterius scientiæ*: neg. conseq. Opus, ad quod dirigit Logica, sunt objecta aliarum scientiarum ut ordinate disposita, actus verò, quos dirigit, sunt actus aliarum scientiarum, quibus talia objecta attingunt, & quibus actibus Logica non contempletur, quia non sunt elicitæ ab ipsa: contemplantur tamen aliæ scientiæ, quia sunt earum exercitia, & contemplationes; undè numquam dirigit ad aliquid, quod si extra genus contemplationis, quod erat necessarium, ut esset practica. *Nec ex hoc inferas, quod Logica non contempletur; quia aliud est, quod non contempletur per opus, ad quod dirigit, aliud, quod non contempletur per actus, quibus ad eius modi opus dirigit, & per actus etiam quibus talis operis naturam docere primum est verum, & proprium scientiæ speculative ministerialis, que propter aliarum scientiarum contemplationem est pri-*

marid instituta; secundum autem est omninò falsum. *Omissimus* autè antec. quia sermo est de directione aliarum scientiarum, quam primariò intendit scientia ministerialis, qualis est Logica; nam si sermo sit de directione, qua reflexè, & secundariò Logica dirigit se ipsam, falsum est, quod non dirigit, ut ipsa contempletur; nam cum iuxta regulas definitionis à se traditas diffinit, v. g. *universale*, dirigit ad opus, per quod ipsa Logica naturam universalis contempletur.

267 Objic. 2. Etsi opus, ad quod dirigit Logica, sit secundum quid opus, seu sit ipsa speculatio; sufficit, quod modo directivo ad ipsius efficiendam tendat, ut sit scientia simpliciter practica: ergo tota doctrina, cui nitimur, non subsistit. Prob. anteced. 1. Hoc sufficit, ut agat de re operabili, ut operabili, distando scilicet quomodo efficienda sit; sed agere de re operabili, ut operabili, est proprium scientiæ simpliciter practicæ: ergo hoc sufficit, ut sit scientia simpliciter practica. Prob. 2. anteced. Tendere modo directivo ad efficiendam speculationis, est procedere modo compositivo; non resolutorio; sed scientia purè speculative procedit modo resolutorio non compositivo: ergo sic tendere sufficit, ut non sit scientia purè speculativa, ac proinde, ut sit scientia practica. Prob. 3. *idem antec.* Scientia purè speculativa sistit in contemplatione sui objecti; sed scientia, quæ dirigit quomodo sit

est

efficienda speculatione, non sinit, in cognitione sui obiecti: ergo non est pure speculativa.

268 *Confir.* 1. Actus, quod prudentia dicitur hic, & nunc esse philosophandum, est actus simpliciter practicus: & tamen opus, quod dicitur eliciendum, est ipsa Philosophica speculatione: ergo ipsa speculatione potest esse opus, à quo actus dicitur illius efficientiam sit practicus. *Confirm.* Esse secundum quid operativam sufficit, ut ars liberalis sit simpliciter ars iuxta sententiam quam supra in art. preced. reputavimus probabilem: ergo etiã sufficit, ut scientia sit simpliciter practica, cum non minus sit de ratione artis ordinari ad opus, quam de ratione scientiæ, seu facultatis practiciæ.

269 *Resp.* neg. antec. Ad eius 7. prob. dist. mai. Hoc sufficit ut agat de re operabili, ut operabili *intra intellectum*: conc. mai. *extra intellectum*: neg. mai. & dist. min. agere de re operabili, ut operabili *extra intellectum* est proprium scientiæ practiciæ: conc. min. agere de re operabili ut operabili *intra intellectum*. neg. min. & conseq. Id, de quo agit scientia practica, debet esse res operabilis simpliciter, quæ scilicet sit simpliciter opus, & ad cuius efficientiam dirigere, non sit dirigere ad ipsummet rectè speculari, cuiusmodi opus non est ipsa speculatione, à d quam dirigit Logica. *Inloque* argumentum in Arithmetica, quæ est de re operabili; sed quia opus numerandi est opus in-

tra intellectum, ipsa est scientia pure speculativa.

270 *Ad 2. prob.* antec. disting. mai. est procedere modo compositivo *ad extra*: neg. mai. *ad intra*: conced. mai. & dist. min. Scientia speculativa procedit modo resolutorio, non compositivo *ad extra*: conced. min. non compositivo *ad intra*: neg. min. & conseq. quia modus compositivus proprius scientiæ practiciæ, & quem excludit scientia speculativa, est modus compositivus *ad extra*, quo scilicet, opus, quod non est ipsa contemplatio, ponitur sub existentia; non modus compositivus *intra intellectum*; aliàs scientiæ pure speculatiæ suas construens, & componentes demonstrationes essent practiciæ, seu non essent pure speculatiæ. *Ad 3. prob.* dist. mai. Scientia speculativa *principalis*, & *propter se intenta* sinit in contemplatione sui obiecti: conced. mai. scientia speculativa *ministerialis*, & *inventa propter alias*, subdist. sinit in contemplatione sui obiecti, *excludendo ordinem ad aliud extra genus contemplationis*: conc. mai. *ad aliud intra genus contemplationis*: neg. mai. Scientia speculativa ministerialis, qualis est Logica, non sinit in sola speculatione sui obiecti, sed ulterius ex hac transit ad dirigendum alias scientias ad constructionem instrumentorum sciendi, quæ scientiis deserviant; sed cum hoc totum sinit *intra lineam speculationis*, non est undè Logica inducat rationem practiciæ.

271 *Ad 1. confir.* concessa mai.

disting. min. Opus quod dicitur elicendum, est ipsa Philosophica speculatione, ut speculatione, & actus dependens à solo intellectu; neg. min. ut actus dependens ab applicatione voluntatis; conc. min. & neg. absolutè consequ. Quia denominatio practici in actu prudentiæ non sumitur ab speculatione, sed ab applicatione voluntatis, quæ est actus alterius potentie ab intellectu: Prudentia enim immediatè dicitur, quando, & in quibus circumstantiis voluntas debeat applicate intellectum ad speculandum, ut speculatione sit honesta, non ut sit vera intra lineam speculationis, de qua veritate speculatione prudentia non curat. Nec ex hoc sequitur, quod Logica sit practica, quia actus, quos dirigit, dependent in sui elicentia ab applicatione voluntatis. Nam aliud est, quod dependeat; aliud, quod dirigantur à Logica, ut dependent à voluntate: Logica enim dicitur rectitudinem eorum speculatione, sive eliciantur in debito tempore, sive non eliciantur, sive voluntas applicans ad illos sit honesta, sive in honesta, de quo non curat Logica, nec ad ipsam ullo modo attinet.

272 Ad 2. confir. ommissio antec. neg. consequ. Nam, & si ars non sit strictè operativa, habet per quid formaliter distinguatur à scientia, esse scilicet directivam per certas & determinatas regulas, quod accidit scientiæ, at practicum, si non sit strictè operativum, non habet per quid distinguatur à speculatione

no: nam dirigere ad opus, quod est late tale, & quod est ipsa rectitudo speculationis, est habere pro solo fine ipsum rectè speculari, quod est formale munus scientiæ purè speculatione

273 Denique objec. Logica dirigit diffinitionem vocalem: hæc est opus externum: ergo dirigit opus externum, & consequenter est practica. Disting. mai. dirigit diffinitionem vocalem, quoad eius sonum materialem: nego mai. quoad eius significationem internam: conced. mai. sed secundum hanc diffinitio vocalis non est opus externum, sed internum, & solius intellectus, undè neg. consequ.

ARTIC. VI.

VTRVM LOGICA SIT SIMPLEX
qualitas?

274 **S**upponimus cum communi jam inter AA. sententia quod scientia habitualis, de qua sola loquimur, consistit in qualitate ex vi prioris demonstrationis relicta per modum feminis, qua intellectus redditur facilis ad similes demonstrationes conficiendas, quæ facilitas nomine habitus designatur; & inquirimus, an hæc facilitas, sive habitus scientificus sit simplex qualitas. Nec disputamus, sed supponimus Logicam esse unam scientiam secundum speciem a thomam; unitate desumpta ab uno obiecto attributionis, & ab uno sine intellectu, ad quem omnes scientiæ tractatus referuntur,

quatenus nil Logica considerat, quod non ordinet ad perfectam notitiam sui obiecti attributionis comparandam; nec enim conceduntur etiã a defendentibus scientiam esse compositam qualitate plures Logicæ specie distincta. Hac igitur unitate specifica supposita, vertitur in verum, an Logica sit composita qualitas ex pluribus habitibus, ita ut alius habitus adquiratur per primam demonstrationem, alius per secundam, & sic de reliquis; vel an potius sit unicus indivisibilis habitus, qui adquisitus per primam demonstrationem sufficit ad omnes, & singulas scientiæ conclusiones demonstrandas.

§. I.

Statuitur Conclusio.

275 **L**ogica est simplex qualitas. Oppositum sustinent frequentè cum Scoto eius Discipuli; & plerique PP. Societatis; nostram tamen conclusionem, præter Thomistas omnes, quos inter PP. Complutenses semper connumeratos volumus, ut à quibus Angelica Doctrina magni splendoris incrementum accepit, tenet etiam Rubius, Caberus, Vazquez, Valencia, Salas, quos refert, & sequitur P. Quiros disp. 14. sect. 3. Propugnat illam ex professo Angelicus Doctor 1. 2. q. 54. art. 4. in corpore, ubi ait: *Habitus est perfectio potentie, omnis autem perfectio proportionatur suo perfectibili; unde*

sicut potentia, cum sit una, ad multa se extendit secundum quod conveniunt in aliquo uno, id est, in quadam ratione obiecti, ita etiam habitus ad multa se extendit secundum quod habent ordinem ad aliquid unum, puta ad unam rationem obiecti. Et infra: Si consideremus habitum secundum ea ad que se extendit, sic invenimus in eo quandam multipliciter, sed quia hæc multipliciter est ordinata ad aliquid unum, ad quod principaliter respicit habitus, inde est, quod habitus sit simplex qualitas, non constitutus pluribus habitibus, etiã si ad multa se extendat. Vbi non solum docet clarissimè nostram sententiam, sed rationem à priori illius assignat.

276 **Prob.** igitur conclusio præposita D. Thom. ratione. Habitus adquisitus per primam demonstrationem Logicam est simplex qualitas; sed habitus adquisitus per primam demonstrationem Logicam, est facilitas ad omnes demonstrationes Logicas: ergo facilitas ad omnes demonstrationes Logicas est simplex qualitas, ac proinde Logica consistens in facilitate ad omnes suas demonstrationes est simplex qualitas. **Prob. min.** Habitus adquisitus per primam demonstrationem Logicam est facilitas ad omnes demonstrationes, quæ continentur sub eodem specificè motivo; sed omnes demonstrationes Logicæ continentur sub eodem specificè motivo: ergo est, facilitas ad omnes.

277 **Min.** videtur certa ex eo, quod motivum, cui Logica nititur ad

omnes suas demonstrationes, est specificativum formale Logicæ; sed hoc specificativum est unum, & idem specificè, aliàs Logica non esset una specificè scientia contra id ipsum, quod supponitur: ergo omnes suas demonstrationes respicit Logica sub eodem specificè motivo. Mai. autem prob. Habitus acquisitus per primam demonstrationem Logicam est facilitas ad omnes demonstrationes; quæ supra primam non addunt novam difficultatem formalem, cum novus habitus pro sola una difficultate formali vincenda desideretur; sed quæ continentur sub eodem specificè motivo, non addunt supra primam novam difficultatem formalem; cum per primam sit devicta: ergo est facilitas ad omnes contentas sub eodem specificè motivo. Et hoc videtur intentum D. Thomæ illis verbis: *Sed quia hæc multiplicitas est ordinata ad aliquid unum (obiectum scilicet, seu motivum formale) ad quod principaliter respicit habitus, indè est, quod habitus sit simplex qualitas.*

278° *Confirm. & explicatur.* Motivam, cui Logica nititur ad omnes suas demonstrationes eliciendas, est modus sciendi, ut sic; sed hoc motivum est idem formalitèr, & specificè respectu Logicæ: ergo Logica respicit omnes suas demonstrationes, ut contentas sub eodem specificè motivo, ac proinde est simplex qualitas. Mai. constat ex eo, quod modus sciendi est motivum formale Logicæ, ut est obiec-

tum attributionis illius sive ut est ratio attingendi omnia objecta materialia Logicæ; sed est ratio attingendi omnia objecta materialia Logicæ secundum quod est modus sciendi, ut sic, seu secundum rationem communem modi sciendi: nam prout est talis, vel talis species modi sciendi nequit hoc habere, ut de se patet: ergo modus sciendi ut sic, seu secundum rationem communem modi sciendi est motivum, cui Logica nititur ad omnes suas demonstrationes eliciendas. Min. autem probat. Illud motivum est idem formalitèr, & specificè, quod solum admittit materialem diversitatem in esse motivi; sed huiusmodi est modus sciendi respectu Logicæ, cum sive adsit, sive desit quælibet determinata species modi sciendi, salvetur motivum assensus Logici, dum modus sciendi non desit: ergo modus sciendi ut sic, secundum rationem communem, est idem formalitèr, & specificè motivum respectu Logicæ.

279 Dices, quod in modo sciendi ut sic salvatur vage, vel in genere motivum assensus Logici; non tamen salvatur motivum huius vel illius assensus specificè, quia assensus alicuius proprietatis definitionis pender, ut à motivo, non à modo sciendi, utcumque, sed à tali modo sciendi, definitione scilicet: undè licet idem sit motivum formale omnium demonstrationum quasi genericè sumptarum, secus sumptarum specificè.

280 *Contra* est v. Illa particularis proprietates demonstratur à Logica de definitione, quæ est quidam modus sciendi, quia contenta sub formali motivo modi sciendi: ergo licet id, quod demonstrat, & de quo demonstrat, sit aliquid particulare, motivum tamen demonstrandi est modus sciendi secundum rationem communem. *Explicatur.* Licet, dum intellectus attingit hominem non solum attingat ens, sed tale ens, ratio tamen formalis motiva attingendi illum est ratio entis, quæ est ratio formalis intellectus, & in qua omnia objecta ab ipso attracta conveniunt: ergo licet dum Logica attingit demonstrativè proprietatem definitionis, talem modum sciendi attingat, attingit tamen illum sub ratione formali motiva modi sciendi, qui est objectum attributionis Logicæ, & in quo omnia objecta à Logica attracta conveniunt.

281 *Contra* 2. Habitus Logicæ demonstrans proprietatem definitionis non attingit illam iuxta solutionem, quia modus sciendi est, sed quia talis modus sciendi, & idem de habitu erga divisionem, & de habitu erga demonstrationem: ergo his habitibus nequit resultare Logica, quæ sit una scientia specie; consequens est contra id, quod supponitur, dum de simplicitate Logicæ disputatur: ergo falsum est antecedens. Cætera patent, & prima consequenter prob. Quia Philosophia, & Lo-

gica non attingunt sua objecta sub una communi ratione scibilis, sed quælibet attingit suum objectum sub ratione talis scibilis, non resultat ex eis una specificè scientia totalis attingens objecta sub ratione communi scibilis: ergo si ex habitibus, in quorum collectione dicunt consistere Logicam, quilibet attingit suum objectum sub ratione talis modi sciendi, non poterit ex his resultare una specificè scientia Logicalis, quæ attingat objecta sub ratione communi modi sciendi.

282 *Confirm.* Logicæ incumbit per se attingere modum sciendi, ut est objectum attributionis illius; sed est objectum attributionis illius, ut est ratio attingendi quidquid Logica attingit, hoc enim est proprium cuiuscumque objecti attributionis: ergo per se incumbit Logicæ attingere modum sciendi, ut est ratio attingendi, quidquid Logica attingit. *Tum*, sic sed si quilibet ex habitibus, qui dicuntur componere Logicam, tendit ad suum objectum, ut est talis modus sciendi, nunquam à Logica attingitur modus sciendi, ut est ratio attingendi quidquid Logica attingit, siquidem semper attingitur, quia talis modus sciendi, sub qua talitate nequit omnia objecta à Logica attracta comprehendere: ergo licet dum Logica attingit definitionem (& sic de alijs speciebus) talem modum sciendi attingat non tamen attingit illum, quia

quia talem, sed quia modum sciendi, sub ratione scilicet sibi, & alijs communi.

283. *§ Alièr formatur ratio Div. Thomæ ex verbis in prima parte illius testimonij contentis. Logica tendit ad omnia sua objecta, ut conveniunt in una ratione formali: ergo est simplex qualitas. Anteced. constat, cum supponamus esse unam specificè scientiam: consequ. verò prob. Potentia est simplex qualitas, quia attingit omnia sua objecta, ut conveniunt in una ratione formali: ergo si Logica attingit omnia sua objecta, ut conveniunt in eadem ratione formali, Logica est simplex qualitas. Prob. consequ. Perfectio debet proportionari suo perfectibili; sed Logica, cum sit habitus, est perfectio potentia: ergo si potentia, quia attingens sua objecta sub una ratione formali, est simplex qualitas, Logica erit propter eandem rationem simplex qualitas.*

284. *§ Dices disparem esse rationem, quia potentia, cum ex natura sua sit in actu primo determinata ad omne verum, cum nullo verò in particulari commensuratur, ac proindè una existens ad omne verum se extendit: at habitus acquisitus commensuratur cum actibus, à quibus generatur, & consequenter nequit idem habitus se extendere ad alios actus dissimiles specificè, quales sunt actus ad alia instrumenta sciendi, seu objecta terminati.*

285. *Sed contra 1. Licet verum*

fit, quod potentia una existens est determinata ad omne verum, ratio tamen huius determinationis est, quia omnia attingit sub una ratione formali, nempe veri: sed Logica, etsi habitus acquisitus, omnia sua objecta attingit sub unica ratione formali modi sciendi: ergo etsi habitus acquisitus, una existens erit determinata ad omnia sua objecta. Prob. mai. Idè nulla potentia una existens se extendit ex natura sua ad verum, & bonum quia nulla est, quæ verum, & bonum attingat sub ratione utriusque communi. Idè similiter plures sunt sensus externi, nec unus datur, qui sit determinatus ad omne sensibile externum, quia nullus est, qui omnia sensibilia externa attingat sub ratione una omni sensibili externo communi, sed alius terminatur ad sensibilia sub ratione colorati, ut visus, alius sub ratione sonori, ut auditus, & sic de alijs: ergo idè potentia intellectiva una existens est determinata ad omne verum, quia omnia attingit sub una ratione formali veri.

286. *Contra 2. Quod potentia sit ex se determinata ad omne verum, secus habitus acquisitus, probat quidem, quod unus habitus non se extendat ad omnia ista, ad quæ se extendit una potentia, non tamen probat, quod unus non se extendat ad ea objecta, quæ respectu ipsius cadunt sub eadem ratione formali; sed hoc ipso non probatur, quod Logica attingens sua objecta sub eadem ratione for-*

mali non sit simplex qualitas: ergo disparitas assignata non obstat, ut Logica sit simplex qualitas. Mai. explicatione ipsa constabit: cum enim habitus sit determinatio potestatis, nequit habere amplam ad rationem formalem sicut potentia, & consequenter nequit unus existens esse determinatus ad omne verum, sicut potentia, propter disparitatem maioris amplitudinis potentiae supra habitum; unus tamen existens debet se extendere ad ea obiecta, respectu quorum militat eadem ratio, quae militat, ut potentia una existens se extendat ad omnia, nam quoties eadem militat ratio, idem quoque debet consequens inferri: sed ratio militans in potentia, ut una existens se extendat ad omnia, est quia omnia attingit sub eadem ratione formali, ut probatum est: ergo si in Logica respectu obiectorum, quae attingit, militat haec ratio attingendi scilicet illa sub eadem ratione formali, unus existens habitus se extendat ad omnia sua obiecta. *Alia* conclusionis probationes, quibus superiores roborantur, referamus lib. 2. de Anima, quae st. 3. art. 2. de unitate scientiarum; revera enim non conciliatur recte unitas specifica scientiae cum plurium habituum compositione integrali.

§. II.

Solvuntur argumenta:

287 **P**rimò contra rationem desumptam ex Angel. Praecept. obijcies. Perfectio, & perfectibile non debent proportionari quoad simplicitatem: ergo ex quo potentia intellectiva sit simplex qualitas, non sequitur, quod Logica, quae est perfectio illius, sit simplex qualitas. Probat. antec. Species intelligibiles, habitus, & actus sunt perfectiones potentiae intellectivae, & tamen in una simplici potentia intellectiva sunt plures species, habitus, & actus: ergo perfectio, & perfectibile non debent proportionari quoad simplicitatem.

288 *Confirm.* Sub una formali ratione veri specificante unam potentiam intellectivam continentur plura obiecta, quae sint formalia comparative ad species, actus, & habitus, & si sint materialia respective ad potentiam. Similiter intra eandem rationem formalem scientiae sunt plura obiecta, quae sint formalia respective ad plures, & diversos actus, qui à scientia eliciuntur, & si sint materialiter tantum diversa respectu scientiae: ergo sub una ratione formali modi sciendi possunt contineri plura obiecta, quae sint formalia respective ad plures habitus partiales, & si sint materialia respectu Logicae.

289 *Resp.* ex dictis disting.

antec. Perfectio, & perfectibile non debent proportionari, quoad simplicitatem, dum non adest ratio proportionis: conc. antec. dum adest: neg. antec. & conseq. Ratio quare perfectibile (potentia scilicet intellectiva) est una, est, quia omnia sua obiecta attingit sub eadem ratione formali veri; ex hoc autem non sequitur, quod si perfectibile est unum, perfectio illius non sit nisi una, ita, ut pluribus habitibus, speciebus, & actibus, potentia intellectiva non possit perfici, quia quoad hoc non adest ratio proportionis, cum amplior sit ratio formalis potentiae, quam ratio formalis cuiuscumque speciei, actus, & habitus. Sequitur tamen, quod quaecumque perfectio ex his, una existens se extendat ad ea obiecta, quae respectu ipsius cadant sub eadem ratione formali, ac proinde sequitur, quod Logica attingens omnia sua obiecta sub eadem ratione formali sit simplex qualitas.

290 Si dicas: ergo si actus, & species, attingerent plura obiecta sub eadem ratione formali, unica species, & unicus actus ad omnia illa sufficerent. Cur ergo non sic contingit, sed pro singulis obiectis singulae species, singulique actus communiter desiderantur?

291 Resp. conc. conseq. Ideoque una species intellectus Angelici sufficiens est ad plurima obiecta ut conveniant in aliqua ratione representabilis, & idem de actibus, qui possunt se extendere ad omnia ea, quae respectu ipsorum cadant

suo eadem ratione formali. Cur autem species, & actus plus regulariter multiplicentur pro obiectorum diversitate, quam habitus, & multo plusquam potentia; ratio sumitur ex dictis; cum enim maior sit amplitudo potentiae, amplior quoque est, & universalior eius ratio formalis, quam ratio cuiuscumque habitus, & huius ratio formalis amplior, quam ratio formalis actus, & speciei: species enim ab uno obiecto immissa cum ipso commensuratur, & actus ad quatuor cum obiecto per modum tendentiae actualis determinatae, ac proinde per modum tendentiae magis limitatae, quam tendentia per modum principij, & actus primi facilitantis, qualis est tendentia habitus.

292 Ad confirm. neg. conseq. Quia in eo, quod sub una ratione formali veri respectu potentiae continentur plures habitus, non sequitur ex una parte, quod potentia attingat sua obiecta sub eadem ratione formali, & ex alia, quod non sit una, & simplex, cum habitus non sint partes potentiae, sed determinationes complentes ipsam. Similiter dicimus de actibus respectu scientiae, cum huius non sint partes actus sed exercitia, quae a scientia eliciuntur. Si autem sub una ratione formali modi sciendi essent plures habitus, cum hi essent partes, in quarum collectione consisteret Logica, fieret ex una parte, quod Logica non esset una, & simplex perfectio, cum tamen ex alia attingat

geret omnia sua objecta sub eadem ratione formali.

193 *Obijc.* 2. contra conclusionem. Actus erga definitionem attingit modum sciendi, ut determinatum ad talem speciem modi sciendi: ergo habitus per ipsum productus solum est facilitas ad talem speciem modi sciendi, ac proinde alius habitus desideratur, qui sit facilitas ad alias species modi sciendi. *Dist. antec.* attingit modum sciendi, ut determinatum, ly *ut dicente id. quod attingit:* conc. ant. *dicente motivum, quare attingit:* neg. antec. & conseq. Sicut actus intellectus attingens tale ens, non attingit illud, quia tale, sed quia ens, in qua entis ratione omnia objecta ab intellectu acta conveniunt; ita actus Logicæ attingens definitionem, attingit talem modum sciendi, non quia talem, sed quia modum sciendi, in qua communi ratione omnia objecta à Logica acta conveniunt.

294 *Dices.* Esti actus erga definitionem attingat illam, quia modum sciendi, taliter tamen attingit illam, ut ultra definitionem nequeat se extendere: ergo habitus per talem actum productus non poterit ultra definitionem se extendere. Patet conseq. nam effectus nequit excedere virtutem suæ causæ: ergo si actus ille causans habitum nequit se extendere ultra definitionem, nec habitus causans poterit ultra se extendere.

295 *Resp.* Instando in primis in exemplo posito; nam actus attingens

genitale ens, & si illud attingat quia ens, nequit tamen ultra illud se extendere, & tamen nequit dari potentia intellectiva ad tale ens determinata, & impotens ultra se extendere. *Deinde* concesso ante e. neg. conseq. Ad eius prob. disting. antec. nequit excedere virtutem suæ causæ *adequata* conced. antec. *sua cause inadequata* neg. antec. & conseq. Actus ille non est se solo causa habitus Logicæ, sed simul cum habitu primorum principiorum, & cum potentia ipsa, quæ ad plura se extendit, qua ratione, etsi actus sit transiens causat habitum permanentem, quia non causat se solo habitum, sed simul cum potentia, quæ habitum in permanentia excedit. Actus ergo circa definitionem causat cum potetia habitum, qui sit facilitas non solum erga definitionem, sed erga quoscumque actus non addentes novam difficultatem formalem, qualem non addunt quicumque actus convenientes cum actu definitionis in eadem ratione formali, sub qua inspicitur à scientia.

296 *Sed ex hoc* obijcies 3. Facilitas ad actus erga definitionem non est facilitas ad actus erga syllogismum: ergo habitus Logicæ circa definitionem non est habitus Logicæ circa syllogismum. Patet conseq. nam habitus nil aliud est quam facilitas. Ant. ve. ò probat. r. ab experientia ipsa, quæ constat, quod postquam intellectus est facilis in definiendo, habet sæpè difficultatem in syllogizando: sed

si facilitas circa primum eiet facilitas circa secundum; facilis in diffiniendo esset facilis in syllogizando, cum forma eiusdem speciei, semper, vel nunquam, faciliter ad eisdem actus: ergo. Prob. 2. idem antec. Habitus acquisitus non facilitat intellectum, nisi ad actus similes eis, per quos generatur; sed actus circa syllogismum non sunt similes, sed dissimiles actibus circa diffinitionem: ergo facilitas generata ex actibus circa diffinitionem non est facilitas ad actus circa syllogismum.

297 *Constr.* Actus circa diffinitionem precedunt circa distinctam veritatem obiectivam, & ex diversis principiis, ac actus circa syllogismum: ergo facilitas circa diffinitionem non est facilitas circa syllogismum. Antec. est certum, cum hic actus *diffinitio est clarior suo diffinitio* distinctam omnino veritatem attingat, ac iste *syllogismus ex puris negativis nil concludit*, & ex diverso penitus principio, ex hoc scilicet, *omnis explicatio est clarior re explicata*, quod principium est quid diversum à quocumque alterius veritatis principio. Conseq. verò prob. *Tum*, quia ideò facilitas ad conclusionem unius scientiæ non est facilitas ad conclusionem alterius, quia, & distincta veritas est, & per distincta principia ab unaquaque scientia probatur. *Tum*, quia ex quo sis facilis in probando diffinitionem esse clariorem diffinitio, non apparet quomodo sis facilis in probando syllogismum ex puris ne-

gativis nil concludere, aut tribus debere terminis constare.

298 Resp. neg. anteced. Ad eius 1. prob. disting. mai. facilis in diffiniendo habet *scèpè* difficultatem *materialem*, & *extrinsecam* in syllogizando, conc. mai. difficultatem *formalem*, & *intrinsecam*, neg. mai. & sub eadè distinctione min. neg. conseq. Sicut impotentia est duplex, alia intrinseca, & formalis consistens in improportione cum obiecto, qua ratione visus est impotens attingere sonum, alia extrinseca, & materialis consistens in defectu applicationis obiecti, sicut visus est impotens attingere coloratum, quod non est visui applicatum media specie: Ita difficultas est duplex, alia formalis, & intrinseca, alia materialis, & extrinseca: prima consistit in defectu inclinationis ex parte habitus, qui defectus contingit, quando obiectum, in cuius attingentia est difficultas, non contraetur sub ratione formali, ad quam habitus facilitat, sicut habens habitum Logicæ potest experiri difficultatem formalem ad actum Philosophiæ erga ens mobile, quia hoc non continetur sub ratione formali obiecti Logicæ. Difficultas materialis, & extrinseca consistit in defectu applicationis materiæ, quæ applicatio fit medijs speciebus, & harum usu, & coordinatione.

299 Sicut ergo stat te habere potentiam quoad intrinseca ad aliquem actum, visionè, v. gr. obiecti distantis, & illam absolutè elicere

non posse propter defectum speciei, quam non potes adquirere, & cuius defectus aliundè, approximate obiecto, reparatur; ita stat te posse faciliter quoad intrinseca (posito habitu circa definitionem) elicere actum syllogizandi, quem tamen faciliter absolutè non potes elicere propter defectum specierum, quas non potes de facili adquirere, & coordinare, qui defectus non per novum habitum, sed per extensionem præexistentis ad novam materiam, adquisitis speciebus, reparatur. Sic si parvulo nullas habenti species infunderetur miraculosè habitus scientificus, præfaret ipsi intrinsecam, & formalem facilitatem, cum habitus sit essentialitè facilitas; & tamen, ut exiret in actum, restaret difficultas vincenda, non per acquisitionem habitus; sed specierum, quæ tantum deerant ad faciliter operandum. Et in sententia Adversariorum fatentium ad unam demonstrationem sufficere unicum habitum, dum in ea demonstratione magis exercetur Intellectus, redditur facilius, quin novum adquirat habitum: quælibet ergo nova facilitas non convincit absolutè novum habitum.

300. Ad 2. eiusdem mai. prob. concessa mai. disting. min. Actus circa syllogismum non sunt similes, *materialitè*, & quoad rationem particularem attractam: conc. min. *formalitè*, & quoad motum attingendi: neg. min. & consequ. Sicut actus intellectus attingentes dil-

tincta obiecta sunt dissimiles inter se, hæc tamen dissimilitudo est materialis comparative ad potentiam; respectu, cuius sunt similes formalitè, in ratione scilicèt formali veri, quæ est ratio formalis potentie intellectivæ; ita actus Logicæ erga definitionem, & syllogismum inter se sunt suis particularibus rationibus dissimiles, sunt tamen similes formalitè comparative ad Logicam, cum eorum obiecta cadant sub eadem ratione formali modi sciendi, ad quam primo, & per se faciliat Logica.

301. Ad confirm. disting. antec. Procedunt ex diversis principiis *materialitè*: conc. antec. ex diversis *formalitè*: neg. antec. nam principia, ex quibus Logica semper procedit, sunt ipsa natura modi sciendi, ad quam de materiali se habet, quod sit natura huius, vel illius modi sciendi. Ex quo constat ad primam consequ. prob. cum diversæ scientiæ ex diversis formalitè principiis procedant. Ad 2. eiusdem consequ. prob. inquirimus, & nos undè appareat, quod ex quo aliquis sit potens intelligere formicam, sit potens (ut revera est) intelligere Angelum? Profecto non aliundè, nisi quia formica intelligitur, quia *ens*, in qua ratione Angelus cum ipsa convenit, undè potens intelligere formicam, valet etiam intelligere Angelum; paritèr ergo in nostro casu facilis in probando proprietatem definitionis, facilis quoque est quoad intrinseca in probanda proprietate syllogis-

mi; quia à Logica probatur proprietates de diffinitione, quia modus sciendi, in qua ratione convenit cum ipsa syllogismus.

302 Dices Logica probat proprietatem diffinitionis, non quia modus sciendi precisè, sed quia talis est modus sciendi, nam esse convertibilem cum diffinito non convenit diffinitioni, quia modus sciendi est, aliàs omni modo sciendi convenit, sed quia talis est modus sciendi; sed facilitas in probando proprietatem diffinitionis, quia talis modus sciendi est, nequit esse facilitas in probanda proprietate syllogismi: ergo facilis in prima proprietate probanda non est facilis in probanda.

303 Resp. dist. mai. Quia talis est modus sciendi, *ly quia dicente rationem, de qua demonstrat proprietatem: conc. mai. dicente causam, seu motivum ultimè movens Logicam ut illam proprietatem demonstrat.* neg. maior. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Sicut intellectus attingit hominem, quia ens, non quia de homine solum cognoscat esse ens, sed quia ratio, ob quam cognoscat illam particulare essentiam hominis, est quia homo est ens; ita Logica dicitur probare illam particularem proprietatem diffinitionis, quia modus sciendi est, non quia solum modum sciendi cognoscat, aut de solo illo probet eam proprietatem, sed quia ratio, ob quam de talis modo sciendi illam proprietatem probat, est, quia modus sciendi est.

304 Si instes. Modus sciendi diversificatur formalitèr, & specificè, dum ad talem, ut talem descendit speciem modi sciendi: ergo ut contractus ad diffinitionem dicit diversitatem formalem, & specificam à se ipso, ut contracto ad divisionem, vel syllogismum, ac proindè habitus Logicæ terminatus ad talem speciem modi sciendi respicit diversam formalitèr, & specificè rationem obiectivam ab habitu circa diffinitionem, & consequentèr est diversus habitus.

305 Resp. disting. anteced. Diversificatur formalitèr, ut est totum genericum, & potentiale ad sua inferiora: conced. antec. ut est ratio formalis obiectiva omnium specierum: neg. antec. & sub eadem distinctione primi consequentis, neg. secundam conseq. quæ sub inferitur. Instantia est manifesta in obiecto formali cuiusvis potentix: color enim diversificatur formalitèr, & specificè per contractionem ad album, nigrum, aliasque coloris species, quin inde inferatur diversificari formalitèr in esse obiecti potentix visivæ: habet se ergo de materiali ad rationem obiecti diversitas huius in esse rationis genericæ contrahibilis per varias species. Sed quo modo hæc duo coherant, exponimus ex professo in lib. 3. de Anima q. 10. art. 3. difficultas enim est communis in cuiusvis potentix obiecto, & ad citat. locum spectans.

306 Obi. 4. Productio habitus per

per primam demonstrationem Logicam, secunda demonstratio producit habitum; non habitum præexistentem, & iam productum: ergo producit habitum distinctum, & consequenter Logica componitur ex pluribus habitibus. Prob. mai. *Tum*, quia secunda demonstratio est eiusdem activitatis cum prima; sed prima producit habitum: ergo secunda. *Tum*, quia demonstratio est ipsa productio habitus; sed non stat productio sine termino producto: ergo secunda demonstratio producit habitum. *Confirm.* Cum scientia circa obiectum secundæ demonstrationis non stat error circa ipsum, error enim & scientia circa idem sunt incompatibilia; sed cum habitu producto per primam demonstrationem stat error circa obiectum secundæ demonstrationis: ergo habitus productus per primam non est scientia circa obiectum secundæ demonstrationis.

307 *Resp. neg. mai. Ad eius* 1. prob. concessis præmissis, neg. conseq. Quia licet secunda demonstratio sit ex se productiva habitus, de facto illum non producit per accidens, quia scilicet invenit productum, sed præexistentem extendit ad novam materiam. Sic actio, qua intenditur calor, ipsum posset producere, non tamen producit; sed auget, quia productum invenit. Sic Sacramentum Pœnitentiæ ex se productivum primæ gratiæ, eam sæpè non producit, sed auget, quando scilicet eam invenit iam pro-

ductam, & denique in sententia cõtraria actus similis ei, per quem habitus est genitus, habitum poterat ex se producere, quem tamen de facto non producit. *Nec sequitur frustra esse illam viam secundæ demonstrationis; quia* ab intrinseco & essentialiter non est irreducibilis ad actum, cum si à secunda demonstratione inciperet (ut absolute potest) intellectus, illa produceret habitum.

308 *Ad 2. prob. neg. mai.* Quia demonstratio non est primariò ipsa habitus productio, sed primariò est actus contemplans scientifice obiectum, & secundariò tantum est productio habitus, unde potest reperiri sine hoc munere secundariò producendi habitum: sicut in sententia opposita actus demonstrativus similis ei, per quem habitus est productus, potest reperiri & de facto reperitur sine munere producendi habitum, etsi sit ex se productio habitus.

309 *Ad confirm. disting. mai.* Cum scientia *expedita*, & *extensa* circa obiectum secundæ demonstrationis non stat error circa illud: conced. mai. cum scientia *nondum expedita*, & *extensa*, neg. mai. Sicut enim cum fide circa unum mysterium stat error invincibilis circa aliud nondum debite applicatum quia nondum sufficienter promulgatum, ex quo non sequitur, quod pro secundo mysterio sit querenda nova fides, sed quod ad illud de beat extendi habitus fidei præexistens; ita ex quo cum scientia cir-

ca obiectum primæ demonstrationis fiet error circa obiectum secundæ nondum debite per alteram demonstrationem applicatū, non sequitur necessitas novi habitus, sed quod præexistens debeat per secundam demonstrationem ad huius obiectum applicari. Videatur D. Thom. ubi supra, qui expressis ferè verbis nostram solutionem tradit.

310 Denique obijcies. Logicam esse simplicem qualitatem esse unum numero habitum; sed esse unum numero habitum non rectè probatur ex unitate formali obiecti: ergo omnia hucusque dicta nullius sunt ponderis ad suadendam conclusionem. Prob. minor. Unitas numerica habitus, sicut, & cuiuscumque accidentis, sumitur in via Div. Thomæ ab unitate numerica subiecti, non ab unitate formali obiecti, à qua solum detumitur unitas specifica habitus: ergo huius unitas numerica non rectè probatur ex unitate formali obiecti.

311 Si dicas. Ex unitate formali obiecti solum inferri per consequentiam immediatam, quod Logica sit una scientia specie, mediatè tamen etiã inferitur unitas numerica illius, quia duo habitus, & duo accidentia solo numero distincta nequeunt esse in eodem numero subiecto.

312 Minus rectè quidem: Nam solutio planè fatetur, quod ratio Div. Thom. ab omnibus eius Discipulis in præsentibus proposita

innutilis est ad suadendam simplicitatem habitus, quod enim hanc probet mediatè, non provenit ex præsentibus ratione, sed ex alia omninò diversa, qua D. Th. probat duo accidentia solo numero distincta cuiuscumque generis sunt, non posse esse in eodè subiecto: Ut quid ergo in expendenda hac ratione ex unitate obiecti formalis desumpta inutilitèr infudamus in questionem, in qua, non unitas specifica vertitur in utrum, sed numerica, quæ est idem iuxta solutionem cum simplicitate? Et certè alienum satis est à D. Thoma, quod ubi expresso propugnabat habitus simplicitatem, uteretur ratione ex se, & ab intrinseco inutili ad simplicitatem suadendam.

313 Quare. Vel neg. mai. quia simplicitas, nec est unitas numerica, nam quantitas est una numero, & tamen simplex nõ est, sed composita; nec est unitas specifica, nõ homo unus est specificè, & non est simplex, sed compositus: est ergo simplicitas prædicatum pertinens ad specificationem, vel essentiam habitus, ac proinde ab obiecto formali desumenda. Vel ommissa mai. neg. min. ad cuius prob. consequ. Nam in accidentibus respectivis, & quæ non afficiunt subiectum præcisè propter se, sed ut in aliud tendat, probato semel, quod in ordine ad illud aliud multiplex non requiritur, probatur ex hac ipsa ratione ex consequenti eius unitas numerica. Undè adhuc permissio, & non concessio, quod duplex nu-

mero accidens posset esse in eodem subiecto, Logica non esset multiplex numero habitus, quia ad attingenda obiecta Logicalia (ad quod nunquam datur (ut stant sub eadem ratione formali), unicus habitus sufficit, ac proinde subiectum alio habitu non indiget.

ARTIC. VII.

AN LOGICA SCIENTIA SIT simpliciter necessaria ad alias scientias adquirendas?

314 **N**otabis 1. Dupliciter dici aliquid necessarium ad aliquem finem,

nempè simpliciter, & secundum quid; necessarium simpliciter est illud, sine quo finis nequit obtineri, quomodo cibus est necessarius ad conservationem vitæ: Necessarium secundum quid est illud, sine quo finis posset absolute obtineri, cum illo tamen melius obtineretur, quomodo Equus est necessarius ad iter agendum: Hoc secundo necessitatis genere ostendimus in proximo Logicam esse necessariam ad adquirendas scientias, necessariam, inquam, id est, valde utilem: procedit ergo dubium de necessitate simpliciter.

315 **N**otabis 2. Duplicem esse scientiæ perfectionem, substantialem scilicet, & extensivam: scientia substantialiter perfecta est certa, & evidens cognitio rei per causas cognoscendo eas esse causas rei, & rem ex vi illarum aliter se ha-

bere non posse: est scientia extensiva perfecta, cum prædicta cognitio habetur non tantum de una, vel altera veritate; sed de pluribus, vel de omnibus spectantibus ad scientiam; quando igitur scientia gaudet substantiali perfectione, & tantum extenditur ad unam, vel alteram conclusionem, dicitur scientia in statu imperfecto; quando verò præter substantialem perfectionem, habet etiam extensivam, dicitur scientia in statu perfecto; & de scientia sub utraque consideratione procedit dubium.

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

316 **L**ogica artificialis non est simpliciter necessaria ad adquirendas scientias in statu imperfecto. Ita Malus, Sanchez, Complut. Didacus a Jesu, Joann. à S. Thom. Linze, Moneta, & frequentius extra Scholam Div. Thomæ contra Sot. Araujo, Gallego, Navarro, Lerma, Patra, Amicum, & alios RR. ex nostris in manuscriptis.

317 **P**rob 1. Qui certò, & evidenter cognoscit præmissas esse veras, & conclusionem ex illis inferri, habet scientiam illius conclusionis saltem in statu imperfecto; sed sine Logica artificiali potest intellectus certò, & evidenter cognoscere præmissas esse veras, & conclusionem ex illis inferri: ergo sine Logica artificiali potest adqui-

ri scientia saltem in statu imperfecto: Mai. est certa, nam certo, & evidentè cognoscens præmissas esse veras, & conclusionem ex illis inferri, cognoscit rem per causam & quod illius est causa, & quod aliè se habere non potest: hoc, & non ampliùs, requiritur ad substantialem rationem scientiæ: ergo habet scientiam quoad substantiam illius conclusionis.

318 *Min. autem* quoad 1. partem etiam est certa; nam præmissæ possunt esse prima principia, quorum veritas ad Logicam non pertinet, sed ad habitum primorum principiorum, & ulterius etiam si non sint principia, possunt esse propositiones necessariæ in materia Philosophiæ, aut alterius scientiæ, omninò diversæ à Logica, ac proindè quarum veritas non spectet ad Logicam. Quoad 2. verò partem in qua stat difficultas prob. Qui certo, & evidentè cognoscit sine Logica artificiali præmissas esse veras, certo, & evidentè cognoscit extrema identificari cum medio in præmissis: ergo certo, & evidentè cognoscit inde sine Logica extrema identificari inter se. Antec. est certam, cum in tali identitate consistat præmissarum veritas, & conseq. prob. Intellectus solo lumine naturæ, ac proindè sine Logica artificiali, cognoscit evidentè quod extrema identificata cum medio non possunt non identificari inter se, hoc enim est principium lumine naturæ notum: ergo evidentè cognoscens independentè

à Logica artificiali, quod extrema identificantur cum medio, inde evidentè quoque cognoscit independentè ab illa, quod extrema identificantur inter se. *Tum fr;* sed conclusionem inferri ex præmissis nil aliud est, quam quod extrema, quia identificata cum medio, identificentur inter se: ergo certo, & evidentè cognoscit independentè à Logica artificiali intellectus conclusionem inferri ex præmissis.

319 *Explicatur.* Quia lumine naturæ est notum, quod omne totum est maius sua parte, ubicumque aliquis viderit totum, cognoscer evidentè illud esse maius sua parte: ergo quia lumine naturæ notum est, quod quæ sunt eadem unè tertio, sunt eadem inter se, ubicumque viderit intellectus duo aliqua esse identificata cum tertio, cognoscer evidentè illa identificari inter se.

320 *Dicitur* 1. Quod ad scientificam cognitionem conclusionis non sufficit, quod cognoscatur conclusionem inferri ex præmissis, sed requiritur, quod cognoscatur bene inferri; bonitas autem illationis nequit evidentè cognosci sine Logica, quia cum talis bonitas sit passio consequentiæ, nequit evidentè cognosci nisi media demonstratione, qua statim generatur Logica.

321 *Sed contra est* 1. Sine Logica artificiali potest evidentè iuxta solutionem cognosci, quod conclusio inferretur ex præmissis: ergo, & quod

quod bene inferitur Prob. conseq. Inferri ex præmissis est idem formaliter, ac bene inferri, nam quod bene non inferitur, non inferitur, malè enim inferri non est inferri.

Explicatur. Inferri ex præmissis veritatem conclusionis, est veritatem conclusionis connecti cum veritate præmissarum; sed si conclusio malè inferitur ex præmissis, illius veritas non connectitur cum veritate præmissarum, ut per se patet: ergo si malè inferitur, non inferitur; ac proinde si essentia consequentiæ consistens in inferri ex præmissis potest evidentè solo lumine naturæ cognosci, potest quoque evidentè cognosci lumine naturæ bonitatis illationis, cum inferri, & bene inferri in nullo differant ex parte obiecti.

322 *Nec dicas*, vel quod licèt bonitas consequentiæ sit de eius essentia, intellectus se solo non potest evidentè cognoscere talem essentiam, quia nequit sine demonstratione, & discursu cognoscere essentias rerum, quæ consistunt in discursu, qualiter in illo consistit essentia consequentiæ: *Vel quod* bonitas consequentiæ, quam dicis illius passionem, consistit in conformitate cum regulis artis, & implicat cognoscere sine arte consequentiam esse formatam conformitèr ad regulas artis.

323 *Nam* contra primam partem solutionis est ipsius æquivocatio; aliud est enim, quod essentia consistens in discursu nequeat cognosci sine discursu, qui sit obiectum

cognitionis; aliud, quod nequeat cognosci sine cognitione, quæ sit discursiva. *Primum* est verum, quia si discursus est, qui cognoscitur: ergo discursus est obiectum cognitionis, sicut si cognoscitur homo, homo est obiectum cognitionis: ergo nequit discursus cognosci, quin discursus sit obiectum illius cognitionis. *Secundum* est falsum, & manifestè prob. illius falsitas: *Tum* ex dictis, nam cum essentia rerum non convenient rebus per aliquod medium, sed immèdiate, non habent medium, per quod probentur, aut demonstrentur, licèt possint definitivè explicari, aut aliter clarius, ut percipiantur, exponi: ergo nullius rei essentia indiget cognitione discursiva, ut ab intellectu evidentè cognoscatur: *Tum*, quia intellectus potest definire, & de facto definit discursum, ut dum definitivè tradit ex quibus debeat constare demonstratio; sed definitio non est discursus: ergo discursus ipse cognoscibilis est sine discursu.

324 *Contra* secundam partem solutionis est, quod iuxta ipsam solum nequit cognosci sine arte, quod consequentia sit conformis regulis artis: sed ut cognoscatur conclusio bene absolute inferri ex præmissis, necessariam non est, quod cognoscatur eius conformitas cum regulis artis. *Tum*, quia intellectus solo lumine naturæ cognoscit evidentè extrema identificata cum tertio non posse non identificari inter se, ac proinde

cognoscens evidentèr in præmissis extrema identificari cum medio, illud cognoscit evidentèr identificari inter se, sive hoc sit conforme, sive non, cum regulis artis, de quo non curat. Tum, quia consequentiam, sive discursum esse conformem regulis artis supponit eius intrinsecam rectitudinem, & bonitatem, ad quam sequitur eius conformitas cum regulis artis; sed eius intrinseca bonitas, & rectitudo consistit in eo, quod conclusio infallibiliter inferatur ex præmissis: ergo sine hoc quod cognoscatur talis conformitas, potest evidentèr cognoscere intellectus conclusionem infallibiliter inferri ex præmissis. Ad quid ergo simpliciter necessaria cognitio conformitatis cum regulis, si semel quod evidentèr cognoscatur præmissas esse veras, & conclusionem inferri infallibiliter ex illis, habetur quoad substantiam scientia talis conclusionis?

325^a Dices 2. Intellectus evidentèr cognoscere conclusionem infallibiliter sequi ex præmissis, ex suppositione, quod cognoscatur præmissas esse rectè dispositas in modo, & figura ad inferendam conclusionem; huius autem rectè dispositionis cognitio nequit haberi sine Logica artificiali, quæ sola docet quomodo præmissæ disponendæ sint, ut inferant conclusionem: ex quo sequitur etiam, quod licet sine Logica possit evidentèr cognosci veritas præmissarum absolutè, non tamen, ut præmissæ sint, ut dicere scilicet dispositas ad inferendam conclusionem.

326^a Sed contra est 1. Ut intellectus evidentèr cognoscat conclusionem esse infallibiliter connexam cum præmissis, sufficit, quod evidentèr cognoscat hic, & nunc præmissas non posse esse veras, nisi sit etiam conclusio vera, in hoc enim stat connexio veritatis unius cum alio; sed ad hoc non est necessaria illa signata cognitio rectæ dispositionis præmissarum: ergo si sola hæc cognitio dependet simpliciter à Logica artificiali, sine Logica artificiali potest evidentèr cognoscere intellectus conclusionem esse connexam cum præmissis. Cætera patent, & min. prob. In hoc syllogismo. *Omne quod currit, movetur, homo currit, ergo movetur*, intellectus sine eo, quod cognoscat an præmissæ sint in modo, & figura, imò nec quid sit modus, aut figura, cognoscit evidentèr, quod si homo currit, movetur, ad eiusmodi quippe evidentem ad eò veritatem nullius artis beneficio in liget lumen naturale; sed præmissas illas hic, & nunc non posse esse veras, nisi conclusio sit vera, nil aliud est, quam quod si homo currat, moveatur, id est, quod non currat, nisi moveatur: ergo sine illa cognitione, quam necessariam intendit solutio, potest intellectus evidentèr cognoscere hic, & nunc præmissas non posse esse veras, nisi sit etiam conclusio vera.

327^a Contra 2. Sine eo quod intellectus cognoscat, quid sit subiectum, quid copula, quid prædicatum, & consequenter sine eo quod cog-

cognoscat propositionem debere constare subiecto, copula, & predicato, potest cognoscere evidenter & de facto sic cognoscit veritatem huius propositionis: *Omne totum est maius sua parte*; ut est innegabile: ergo adiuncta alia præmissa, qua ad oculum, ut aiunt, possit constare, aliquod compositum esse totum ex his, vel alijs partibus, cognoscat evidenter solo lumine naturæ illud esse maius sua parte: ergo evidenter solo lumine naturæ cognoscat veritatem præmissarum esse hic, & nunc connexam cum veritate conclusionis. Prob. conseq. *Tum*, quia sicut bonitas dicitur passio consequentiæ; & per regulas Logicæ examinatur recta dispositio præmissarum ad inferendum, ita veritas est passio principij enunciativi, & per regulas Logicæ examinatur recta dispositio illius, ut scilicet constet subiecto, copula, & predicato; sed hoc non obstante, cognitio rectæ dispositionis principij enunciativi necessaria non est ad evidens iudicium veritatis enunciationis: ergo non obstante primo, cognitio rectæ dispositionis præmissarum necessaria non est ad evidens iudicium bonitatis consequentiæ.

328 *Tum*, quia conclusionem illam esse hic, & nunc connexam cum veritate præmissarum in nullo alio consistit nisi in eo, quod non sit compositum illud esse totum, quin sit maius sua parte; sed hoc evidenter cognoscit hic, & nunc intellectus independentè

ad eo, quod cognoscat præmissas esse recte dispositas, si semel cognoscit evidenter hic, & nunc independentè à cognitione rectæ constructionis propositionis, quod *omne totum est maius sua parte*, evidens enim iudicium huius veritatis non comparitur secum falsitatem de eo, quod aliquod totum sit maius sua parte: ergo vel sine Logica artificiali nequit evidenter cognosci veritas illius enunciationis, quod est appertè falsum, vel sine ea potest evidenter cognosci connexio præmissarum cum illa conclusione.

329 *Confirm.* & simul omnia dicta roborantur. Facta clarissima demonstratione in *Darij*, & concessis præmissis, quilibet etiam ignarus Logicæ concedit sine formidine, imò convincitur, & cogitur concedere consequentiæ, ut experientia patet: ergo evidenter cognoscit connexionem conclusionis cum præmissis. Prob. conseq. *Tum*, quia non est solum probabile, sed evidens, quod omnibus per se, nulla spectata ratione, apparet verum iuxta Div. Thomam 2. 2. q. 1. art. 4. *Tum*, quia intellectus noster sola veritatis evidentia potest necessitari, & cogi, ut asserat rem ita esse: ergo si concessis præmissis, omnes statim convicti concedunt consequentiæ, eius vim percipiunt evidenter.

330 *Si dicas* ex his tantum haberi, quod intellectus habeat scientiam solum materialiter talem illius conclusionis, secus for-

malum, quia ad hanc necessarium est, quod sciens sciat se scire, sciendo rationem sui sciti. *In contra est*, quia vel solutio loquitur de scientia reflexa signata, qua signatè sciat quis se scire; vel de exercita, qua exercitè sciat rationem sui sciti, & se in exercitio scire. *Si primum*, sine ullo veritatis fundamento desideratur illa scientia reflexa, ut directa cognitio sit quoad substantiam scientifica; idè enim scientia illa reflexa verè affirmat cognitionem directam esse scientificam, quia verè ita est, quod cognitio directa est scientifica, & non è converso, Idè hæc est scientifica, quia per scientiam reflexam ita esse affirmatur: ergo cognitio directa est scientifica independentè à reflexa. *Si secundum*, hoc est, quod convincunt discursus facti; si enim sine Logica artificiali cognoscit evidentè intellectus præmissas esse veras, & cum veritate conclusionis connexas, idè que assentitur conclusioni: ergo cognoscit evidentè exercitè rationem illius conclusionis, & consequenter exercitè percipit se scire illam.

331 Deniquè prob. conclusio ex Div. Thoma 9. Metaphy. lect. 7. dicente: *Potest homo aliquantè exire in scientia, & virtutis actum, antequam habeat habitum scientia, & virtutis, quo adeptus, perfectè operatur*: Ex quibus sic formatur argumentum. In demonstratione, qua Logica generatur, datur sine Logica assensus scientificus, & cognitio

evidens exercita bonitatis consequentiae, cum totum hoc ipsam Logicam præcedat: ergo nec ad assensum scientificam, nec ad cognoscendam evidentè bonitatem consequentiae est simpliciter necessaria Logica. *Confirmat*. Non minus dependet actus scientificus Philosophicus ab habitu Philosophiae, qui illum elicit principaliter, quam à Logica, quæ directivè tantum, & ministerialiter illi deservit; sed actus scientificus Philosophicus potest elici sine habitu Philosophiae: ergo, & sine habitu Logicae.

332 *Si dicas*, quod in prima demonstratione, qua Logica generatur, cognoscitur evidentè bonitas consequentiae sine Logica formali, non tamen sine Logica virtuali; quia prima demonstratio est ea, qua ipsa bonitas consequentiae demonstratur, cumque conclusio virtualiter se ipsam præcedat in præmissis sit consequens, quod ad conclusionem primæ demonstrationis non devenitur sine aliquali notitia prævia bonitatis consequentiae.

333 *Contra est* 1. Nam undè probas, nisi petendo principium, esse indispensabiliter requisitum, quod prima demonstratio Logicalis sit ea, in qua signatè inferatur pro conclusione ipsa bonitas consequentiae, & non posse absolutè intellectum (& regulariter sic accidit) incipere à demonstratione alicuius proprietatis modi sciendi in communi, vel ab ostensio-

ne maioris claritatis definitionis supra definitam? Præsertim, cum definitio sit prima species modi sciendi, quæ explicanda occurrit, & de qua itatum traditur, quod sit clarior suo definito, quia *omnis oratio explicans essentiam rei est clarior illa & definitio est oratio explicans essentiam rei*, quæ præmissæ clarissime evidentes, nescimus cur non convincent intellectum ad assertum illius conclusionis, *definitio est clarior definito?* Unde ergo probatur, cum res sic regulariter contingat, quod intellectus spectet notitiam illam signatam bonitatis consequentiæ ut prædictæ veritati firmiter assentiatur?

334 *n* Contra 2. Nam Logica iudicatur ab AA. oppositis necessaria simpliciter ad quamlibet demonstrationem, quatenus debet præcedere dirigendo, quomodo præmissæ sint disponenda, seu quomodo, & ex qua us sit faciendæ demonstratiõ; sed ad hoc nequit deservire cognitio illa bonitatis consequentiæ ut virtualiter præcedens in præmissis. Tum quia cognitio dirigens debet esse expressio cognitione directa; sed cognitio illa ut virtualiter præcedens in præmissis non est huiusmodi, cum sit cognitio implicita, quæ necessariò est confusior cognitione ipsa expressa præmissarum. Tum, quia nulla cognitio potest se ipsam dirigere, unde hic actus: *Omnis propositio debet consistere subiecto, copula, & predicato* nequit dirigere ad faciendam hanc eandem propositionem, sed aliam distinctam; nec per lineam, quam quis efficit rectam potest dirigi ut

ipsamet efficiat; sed cognitio conclusionis in præmissis est ipsamet cognitio præmissarum: ergo per illam nequit intellectus dirigi ad rectam dispositionem ipsarum præmissarum.

§. II.

Solvuntur argumenta.

335 **O** Bicies 1. Div. Augustinum lib. 2. de Ordine, cap. 13. dicentem: *Sola Logica docet, docere, & sola scientes facere potest*: ergo sine Logica nemo potest fieri sciens. *Consim.* ex Div. Thoma pluries docente, quod alix scientiæ dependent à Logica: & præsertim lib. 1. Poster. cap. 1. ubi ait: *Ars quedam necessaria est, scilicet Logica, quæ sit directiva operum rationis, per quam homo in ipso actu rationis ordinatè, promptè, & sine errore procedat*; sed procedete sine errore est necessarium simpliciter ad quamlibet scientiam quomodo-libet acquirendam: ergo. *Item* iuxta S. Doct. ibidem, nequit haberi iudicium certum de effectibus, nisi per eorum resolutionem in prima principia: sed sine Logica non stat hæc resolutio in prima principia: ergo nec aliquod iudicium certum de effectibus, seu conclusionibus.

336 *Resp.* Quod sola Logica inter scientias est quæ doctrinalliter, & directivè potest face-

re scientes, quia sola ipsa docet modum scientiæ; ex quo solum sequitur, quod ut quis media doctrina, & disciplina adquirat scientias, necessaria sit Logica: non tamen sequitur, quod ad acquirendas scientias absolute, & per inventionem sit omninò necessaria Logica, quia sine noticia eius regularum, possunt fieri quam plures discussus plenè demonstrativi, & convincentes. *Ad confirm. resp. D. Thomam* intelligendum esse de dependentia secundum quid, & quoad melius esse, quam non negamus; & ad testimonium adductum, eo concessio, ut iacet: *disting. min. procedere absolute sine errore est necessarium simpliciter: conc. min. procedere faciliter sine errore, neg. min. Logica solum est simpliciter necessaria ad procedendum faciliter sine errore, ad procedendum autem absolute sine errore tantum est necessaria secundum quid, id est valde utilis. Ad ultimam neg. min. quia sine Logica potest, & si non ita faciliter, reddi ratio à priori conclusionis; imò quæ sit ratio à priori conclusionis in materia Philosophiæ, non docet Logica, sed Philosophia ostendens, quod homo v. gr. sit risibilis, quia rationalis: Logica enim solum docet assumendum esse pro medio conclusionis, quod Philosophia invenit esse rationem à priori, sive causam conclusionis.*

337 *Obijcies 2.* Nulla scientia etiam in statu imperfecto potest adquiri sine demonstratione, cum

scientia ut habitus per demonstrationem adquisitus; sed demonstratio nequid fieri sine Logica: ergo nulla scientia in statu etiam imperfecto potest adquiri sine Logica. *Prob. min.* Nequit facere demonstrationem, qui non scit quomodo, & ex quibus sit facienda demonstratio; sed hoc sine Logica nequit sciri: ergo sine Logica nequit fieri demonstratio.

338 *Resp. concessio mai. neg. min.* Ad eius prob. *dist. mai.* qui non scit *saltem in actu exercitio* quomodo, & ex quibus sit facienda demonstratio: *conc. mai.* qui non scit *signatè & artificiosè*: *neg. mai.* Sicut ignarus Grammaticæ loquitur sæpè congruo sermone, & si signatè non sciat quomodo, & ex quibus sermo congruus coalescat, & sicut ignarus Rhetoricæ ornatè dicit, quin regulas benedicendi degustaverit; ita nesciens signatè quomodo, & ex quibus sit facienda demonstratio, potest naturali intellectus facultate disponere plures discussus evidentes, quibus plenè vincatur ad assensum unius, vel alterius veritatis, quin ad hoc indigeat consulere regulas Logicæ, quæ ad solam illam signatam cognitionem artificij est necessaria.

339 *Replicabis 1.* Compositum artificiale sola arte potest fieri; sed demonstratio est compositum artificiale: ergo sola arte (ac proinde sola Logica) potest fieri. *Replicabis 2.* Demonstratio non generat scientiam in eo, qui materialitèr tantum demonstrat, idè quipè

quippe plures Philosophi, & Div. Thom. demonstrationes non generant scientiam in aliquibus, quia non percipiunt illas esse demonstrationes; sed qui nescit signatè, & artificiosè naturam demonstrationis, materialitèr tantum demonstrat: ergo scientiæ non adquiruntur ab eo, qui signatè, & artificiosè nescit naturam demonstrationis. Prob. min. Qui dicit verum nesciens se dicere verum, materialitèr tantum dicit verum: similiter qui operatur propter finem, nesciens rationem, ob quam tenet in finem, materialitèr tantum agit propter finem: ergo qui demonstrat nesciens se demonstrare, materialitèr tantum demonstrat.

349. Resp. disting. mai. Compositum artificiale, si sit artificiale in actu secundo sola arte potest fieri: conc. mai. si sit artificiale in actu primo: neg. mai. Artificiale in actu secundo est, quod de facto fit per artem, & ab hac extrinsecè denominatur, & illud implicat ex terminis non fieri per artem: Artificiale in actu primo dicitur, quod est capax, ut per artis directionem fiat, & istud potest fieri sine arte; quia potest natura, licèt non ita facilitèr, se sola patrare esse summi artis. Sic non semel sermo evadit congruus sine subsidio Grammaticæ: Sic natura Medicinæ operè destituta in pristinam se sæpè salutem restituit. Est ergo demonstratio ex se compositum artificiale in actu primo, ac proindè potens

sola natura intellectualis facultate componi.

341. Nec valet. Si dicas: Demonstratio ex se includit dispositionem in modo, & figura; sed talis dispositio est artificiosa in actu secundo: ergo demonstratio ex se est compositum artificiale in actu secundo. Nam concess. mai. dist. min. talis dispositio, ex se, & essentialitèr est artificiosa in actu secundo: neg. min. accidentalitèr: conced. min. & neg. conseq. Est talis dispositio artificiosa in actu secundo, quando fit cum attentione ad regulas artis; cæterum hæc attentio non est simpliciter necessaria, quia sine illa resultat naturalitèr eiusmodi dispositio in ipso exercitio discurrendi.

342. Ad 2. replicam concessa mai. neg. min. Ad eius prob. dist. antec. Qui dicit verum nesciens exercitè se dicere verum, dicit verum materialitèr: conced. antec. nesciens signatè, & reflexè: neg. ant. & applicata similiter distinctione alteri parti, seu exemplo antecedentis, disting. conseq. ergo qui demonstrat, nesciens saltem in actu exercitio se demonstrare, materialitèr demonstrat: conc. conseq. nesciens in actu signato, & reflexè: neg. conseq. Sicut potest quis dicere verum formalitèr per hoc præcisè, quod in exercitio advertat identitatem extremorum, quam affirmat, ita potest quis formalitèr demonstrare per hoc, quod in actu exercitio advertat connexionem unius cum alio, quæ per ly ergo signi-

nificatur, quin necessum simpliciter sit, quod signatè præcognoscat naturam demonstrationis, sicut nec ad primum desideratur necessariò, quod præcognoscat quid sit dicere verum, & ex quibus debeat constare oratio, ut dicat verum; quæ solutio satis patet ex dictis inter probandam conclusionem. *Nec* idèò demonstrationes Philosophicæ Aristot. & D. Thom. non sunt apud aliquos demòstrationes, quia ignorent Logicam, sed quia non penetrant connexionem obiectivam mediij cum proprietate, quod non spectat ad Logicam, sed ad Philosophiam, aut ad illam scientiam, à qua fit demonstratio.

343 *Obijcies* 3. Non potest quis certò, & evidentè assentiri alicui conclusioni, quin certò, & evidentè cognoscat bonitatem consequentiæ; sed bonitas consequentiæ nequit certò, & evidentè cognosci sine Logica: ergo sine Logica nequit quis certò, & evidentè assentiri alicui cõclusioni. Prob. min. Nequit certò, & evidentè cognosci passio alicujus essentia nisi cognoscat demonstrativè, nam cum propositio euniciens passionem de subiecto non sit immediata, nequit per lumen principiorum attingi, & idèò indiget ad sui evidentem cognitionem, quod cognoscat medio discursu demonstrativè probante, media saltim diffinitione subiecti, cum subiecto convenire; sed bonitas est passio consequentiæ: ergo nequit evidentè cognosci, nisi

cognoscatur demonstrativè: ergo quin præcedat Logica. Hæc ultima consequentia patet, quia per cognitionem demonstrativam bonitatis consequentiæ acquiritur statim Logica: ergo si præcedit necessariò cognitio demonstrativa bonitatis consequentiæ, necessariò Logica præcedit.

344 Resp. prætermittitur mai. neg. min. Ad eius prob. permissa mai. dist. min. Bonitas *consistens in conformitate cum regulis demonstranda* est passio consequentiæ: conc. min. *consistens in proportione cum fine intrinseco demonstrationis*: neg. minor. & disting. conseq. nequit evidentè cognosci bonitas *in illa conformitate cum regulis consistens*, nisi cognoscatur demonstrativè: ommit. conseq. *consistens in proportione cum fine intrinseco*: neg. conseq. Sicut in domo & est bonitas consistens in conformitate cum regulis edificandi, & est bonitas consistens in conformitate cum proprio fine, hoc est in proportione ad defendendum nos ab incommodis externis, & quidquid sit de prima cõformitate, secunda non est passio, sed essentia domus; ita in discursu demonstrativo, & est bonitas consistens in conformitate cum regulis demonstrandi, & est bonitas consistens in proportione cum proprio fine, hoc est in connexionem mediij cum extremitatibus; apta ad convincendum intellectum circa connexionem extremitatū inter se; & quidquid sit, an prima sit passio, quod parum refert ad præsens, cum pro-

baverimus eius cognitionem necessariam non esse ad evidentem assensum conclusionis; secunda bonitas non est falsio; sed essentia consequentia, ac proinde cognoscibilis in exercitio evidentè absque demonstratione solo lumine principiorum.

345 *Permississimus* autem, seu prætermisissimus tam primam propositionem, quam secundam maiorem argumenti, & ommississimus quoad primam partem distinctionis, consequens. *Tum*, quia dum dici-mus bonitatem adhuc primariam, & essentialem consequentia debere evidentè cognosci, non hoc concedimus de cognitione signata quidditatis consequentia, seu talis bonitatis, non enim est necessum, quod quis signatè cognoscat adhuc diffinitivè, seu doctrinalitè in quo consistat talis consequentia bonitas, ut assensum præstet evidentem cuilibet conclusioni, sicut non requiritur signata cognitio essentia veritatis, imò nec propositionis, ut formet iudicium evidens de eo, quod propositiones per se nota sint veræ; idèoque prætermisissimus primam maiorem, ne multiplici adèò argumenti distinctione, solutio principalis minus clara redderetur. *Tum*, quia etsi falsio nequeat signatè evidentè cognosci, nisi demonstrativè, potest exercitè evidentè cognosci sine demonstratione; qua ratione, ut intellectus evidentè hic, & nunc cognoscat primum aliquod principium enuntiativum esse ve-

rum demonstratione non iniget, & si veritas sit falsio principij enuntiativi; sed quia hæc ex professo discutere non est presentis instituti, idèò permississimus secundam propositionem maiorem, & consequ. quoad primam partem distinctionis.

346 *Instabis* adhuc 1. Bonitas illa primaria consequentia est demonstrabilis per illa principia *dici de omni*, & *que sunt eadem uni versio*; ergo est falsio. *Instabis* 2. Bonitas consequentia cognoscitur in exercitio ea cognitione, qua cognoscuntur conclusio, & præmissæ, ut illativæ; sed conclusio & præmissæ ut illativæ non cognoscuntur lumine principiorum; ergo nec bonitas consequentia.

347 *Neg. anteced.* Non enim rigo-rôsè demonstratur; sed explicatur per illa principia bonitas primaria consequentia: sicut per illa posses explicare ipsam essentiam (in quocumque illam ponas) consequentia, si argueres sic; ubi salvatur principium *dici de omni*, est verè consequentia, salvatur in *Darij*; ergo modus *Darij* est verè consequentia. *Ad* 2. instantiam concessis præmissis, neg. consequ. sicut non valet: effectus prout penetrati in causa præsentè cognoscuntur eadem cognitione, qua causa præsentè cognoscitur; sed causa præsentè cognoscitur intuitivè; ergo, & effectus prout in ipsa penetrati cognoscuntur intuitivè: est enim ea cognitio æquivalentè duplex, quæ prout terminatur ad conclusionem est

mediata ; & scientifica , ut verò terminatur ad bonitatem primariam consequentia est immediata , & luminis principiorum , sicut in exemplo posito , cognitio , quæ est intuitiva causæ præsentis , est abstractiva respectu effectus possibilis , quem in ipsa penetrat .

348. Objc. 4. Assensus firmus alicuius veritatis nequit haberi sine Logica , ac proinde nec assensus evidens : ergo Logica est simpliciter necessaria ad quemcumque assensum scientificum . Prob. antec. Ignarus Logicæ quolibet parallogismo dimoveretur facile ab assensu veritatis , cum nesciat in quo oppositi sophismatis defectus consistat : ergo assensus non est firmus . *Confirm.* Nequit intellectus certò , & evidenter assentiri conclusioni , nisi evidenter cognoscat sibi proponi veram demonstrationem , ut distinctam ab argumento sophisticò ; sed intellectus nequit discernere demonstrationem ab argumento sophisticò sine Logica , quia sine illa nequit cognoscere defectus , qui possunt accidere argumentis , quæ cognitio necessaria est ad illam discretionem : ergo .

349. Resp. dist. antec. Nequit haberi sine Logica assensus firmus *per se* . & *ex natura sua* : neg. antec. *per accidens* , & *ratione subiecti* : permitto antec. & neg. conseq. Sicut contra prima principia possunt opponi plura sophismata , quæ ignarus Logicæ nesciet solvere , & tamen sine Logica assensus talium principiorum est certus , & evi-

dens , ita contra quemcumque veritatem scitam possunt opponi plura , quæ ignarus Logicæ non poterit solvere , quin inde inferatur talem assensum non esse certum , & evidentem ; nam huic evidentiæ , & certitudini non obstat , quod sit facile mobilis à subiecto per accidens , & ratione non perfecte dispositionis subiecti , dum sit firmus , & patens difficilè , aut nullatenus amoveri talis assensus ex natura sua , ex vi scilicet mediæ , cui innotuit , & quod convincit intellectum ad assensum . Præterquamquod sicut Logica non est simpliciter necessaria ad ullam veritatem cognoscendam , ita nec ad ullum errorem vitandum , nam inventa veritate , fugatur error ; undè licet sine Logica nesciat signatè , in quo consistat , aut quis sit defectus , poterit absolute (etsi non facilitè) sine illa quemvis defectum , & errorem cavere ; & in suo assensu perseverare ; qua ratione permisimus , & non concessimus , quoad secundam partem distinctionis antec.

350. *Ad confirm.* disting. mai. Nisi evidenter cognoscat *exercitè* , & *in particulari* sibi proponi veram demonstrationem , ut distinctam ab argumento sophisticò : conc. mai. nisi evidenter hoc cognoscat *signatè* & *in universali* : neg. mai. Non cognoscat sine Logica quid sit demonstratio , quid parallogismus ; at cognoscat hunc discursum in particulari , non fallaciter ; sed verè manifestèque concludere , & hoc sufficit , ut assensus ille sit certus ; si-
cut

cut assensus principiorum est certus in eo, qui nescit signatè, & in universali, quid sit principium, & in quo differat ab errore.

351 *Denique obijcies.* Logica respectu scientiarum est causa universalis; sed sine influxu causæ universalis nullus potest effectus produci: ergo sine Logica nulla scientia adquiri valet. *Disting.* mai. est causa universalis principalis: neg. mai. & sine huius influxu verum est effectum non posse produci, qua ratione nullus in his sublunariis potest effectus produci sine influxu corporum cœlestium: Est causa universalis per modum instrumenti directivi contenti eminentè in causa principali, scilicet intellectu: conc. mai. cæterum sine huius generis causæ universalis, valent absolutè effectus produci à causa principali eminentè continente illam instrumenti virtutem.

352 *Dices.* Et si prudentia concurrat ad actus virtutum per modum instrumenti eminentè contenti in intellectu, ita tamen est necessaria, ut nullus actus sit substantialitè virtuosus, nisi sit regulatus dictamine Prudenti: ergo pariter dicendum de Logica:

353 *Resp.* Logicam, & prudentiam in aliquo quoad necessitatem convenire, & in aliquo differre; conveniunt in eo, quod sicut ad primam demonstrationem, qua generatur Logica, non concurrat directio Logicæ, cum nullus actus dirigat se ipsum iuxta supradicta, ita ad primos actus, quibus generatur pru-

dentia, non concurrat propter eandem rationem directio ipsius, cum tamen illi actus sint substantialitè virtuosus, sicut est substantialitè scientifica prima demonstratio, qua generatur Logica. Differunt autem in eo quod cum voluntas sit potentia cæca indigens simpliciter directione rationis, nullus illius actus potest esse virtuosus, nisi reguletur recto, & prudenti rationis dictamine ac proinde nisi prudentia saltem actualis ad ipsum concurrat, quia scilicet prudens dictamen non continetur in virtute potentiæ elicentis principalitè actum virtuosum, cuius contrarium contraria de causa accidit in Logica, cum huius influxus eminentè contineatur in virtute potentiæ intellectivæ, quæ est ipsa potentia eliciciens quemcumque actum scientificum.

§. III.

ALIIS DVABVS CONCLVSIONIBVS
resolvitur dubium.

354 **S**ecunda conclusio. Etiam ad scientias in statu perfectò id est quoad extensionem ad omnes suas conclusiones demonstrandas, non est simpliciter necessaria Logica artificialis. Prob. quælibet veritas cuiuscumque scientiæ est demonstrabilis in quatuor modis primæ figuræ; sed ad demonstrandum in his modis Logicam artificialis non est simpliciter necessaria, cum in his modis bonitas consequentiæ statim appareat, ut ex-

dictis constat: ergo potest quælibet veritas cuiuscumque scientiæ, demonstrari sine Logica artificiali. *Confirm.* Sine Logica artificiali potest scientia quælibet extendi ad unam conclusionem demonstrandam: ergo ad omnes. Prob. consequ. quia non est maior ratio unius, quam omnium.

355 Si dicas: Non est maior ratio de una, quàm omnibus divisivè, est tamen maior ratio, ut se extendat ad unam, quam ad omnes collectivè. *Contra est.* Tunc potentia, quæ valet ad omnes actus sumptos divisivè, non valet ad omnes sumptos collectivè, quando ex elicientia unius redditur debilior ad alterum, ut patet in potentia de amdulativa, qua aliquis potest ad quinque passus, & non potest ad septem, quia quamvis ita distet septimus à quinto, sicut quintus à tertio, continuatione ipsa fatigatur; ac intellectus una demonstratione non torpescit, sed redditur habilior ad alteram: ergo si valet sine Logica ad omnes divisivè demonstrationes unius scientiæ, valet sine illa ad omnes collectivè.

356 Obijc. Etsi intellectus reddatur habilior cognitione unius veritatis ad cognitionem alterius, stat, quod non possit omnes veritates naturales collectivè sumptas cognoscere sine speciali gratia, quas tamè divisivè sumptas potest sine speciali gratia cognoscere. Similiter licet voluntas possit sine speciali gratia unum, vel alterum præceptum sequi, tamen

omnia præcepta collectivè: ergo licet sine Logica possit fieri una, vel altera demonstratio, aut omnes divisivè, nequeunt tamen sine illa fieri omnes collectivè. *Confirm.* 1. Aliquis actus est adeo difficilis, ut sine gratia speciali illum non possit efficere voluntas, licet se sola, possit alios actus faciliores elicere, Similiter: aliqua infirmitas est ita gravis, & difficilis curationis, ut sine ope Medicinæ nequeat curari, & si quam plures aliæ non ita graves solius naturæ facultate possint curari: ergo licet sine Logica possint efformari plures demonstrationes philosophicæ, v. g. aliqua tamen erit adeo difficilis, ut nequeat sine Logica fieri.

357 *Confir.* 2. Demonstrationes scientificæ possunt formari in modis imperfectis syllogismorum secundæ, & tertiæ figure, in quibus non statim apparet bonitas consequentiæ; sed opus est explicatione, & reductione ad modos perfectos; at hæc reductio, & explicatio fieri nequit sine Logica: ergo ad plures demonstrationes scientificas est simpliciter necessaria Logica.

358 Urgetur. Si absque Logica posset extendi alia quævis scientia ad omnes suas demonstrationes, posset sine Logica intellectus esse facilis circa dispositionem syllogisticam tot demonstrationes efficiendo, & reperendo rectè syllogisticè dispositas: consequens est omninò falsum. *Tum*, quia facilitas circa formam syllogisticam nequit provenire, nisi unice ab habitu erga

erga illam facilitantē, quā solus est habitus Logicæ. Tum, quia Logicam esse simpliciter necessariā ad minus ad faciliter procedendū scientificè, nos ipsi facemur, quod falsum esset, si esset sine illa facilis erga tot demonstratorum formam syllogisticā: ergo falsum est, quod sine Logica possit extendi aliqua scientia ad omnes suas conclusiones demonstrandas.

359 *Resp.* dist. antec. stat, quod non possit *physicè* omnes veritates collectivè sumptas cognoscere, neg. antec. stat, quod non possit *moraliter*: conc. antec. & similiter applicata eadē distinctione alteri antecedentis exemplo neg. cōseq. quia in præsentī non loquimur nisi de potentia physica, in qua physice præcontineantur actus scientifici independentè à Logica, cui non obstat impotentia moralis orta ex debilitate naturæ, & quam sanat specialis gratia, non Logica. *Hinc* ad primam confirm. quoad primam paritatem ant. resp. nulum esse actum naturalē adeò difficilem, quem non possit physice elicere voluntas, etsi non possit moraliter nisi speciali gratia iuventur; sed hæc impotentia moralis est, ut diximus, de qua præsens litigiū non curat. *Ad alteram* verò paritatem neg. quod sit aliqua infirmitas arte Medica curabilis, cuius curationem non possit etiam efficere, & ad invenire natura intellectuales, quidquid enim potest intellectus cum arte, potest se solo absolute, etsi non faciliter,

360 *Ad 2. confirm.* Potest concedi totum, quā inde inferatur aliquid contra conclusionem, in qua non asserimus, quod Logica non sit simpliciter necessaria ad omnibus modis demonstrandas veritates; sed quod nō est simpliciter necessaria ad omnes veritates demonstrandas; ex quo autem sit necessaria ad tali modo demonstrandum, in modis scilicet imperfectis, non sequitur eius necessitas ad absolute demonstrandum, cum omnes veritates cuiusvis scientiæ possint demonstrari in modis perfectis, & sic non demonstrari illo modo. *Vel aliter* potest dici, quod cum adhuc in illis modis salvetur scientia cōsequentiæ, nam legitime concludunt, potest absolute intellectus illam sine reductione ad modos perfectos cognoscere evidenter, licet maiori cum difficultate, quā in modis perfectis, ubi statim apparet vis consequentiæ.

361 *Ad id*, quo argumentum urgetur, dist. mai. posset sine Logica intellectus esse facilis circa dispositionem syllogisticam *facilis* (inquam) *in ea exercenda*: conc. mai. *in ea docenda*, & *signatè speculanda*: neg. mai. à solo habitu Logicæ potest provenire facilitas in edocenda forma syllogistica, & in eius proprietatibus demonstrandis, aut artificiosè signatè, & in actu secundo dignoscendis, quia solus ille est facilitas ad hoc, imò sine illo, non est potentia ad formam rationis, ut artificiosè signatè concipiendam, quia ars est simpliciter necessaria

ad operandum cum arte: ceterum potest sine Logica dari facilitas ad formam syllogisticam exercendam absolute, quia hæc facilitas non distinguitur ab habitu illius scientiæ, cuius demonstrationes repetuntur, & qui facilitans primario ad elicientiam suarum demonstrationum, faciliat secundario, & ex consequenti ad dispositionem syllogisticam, quæ ibi exercetur, per quod constat ad 1. min. prob.

362. Ad 2. min. prob. respond. quod Logica est simpliciter necessaria ad faciliter scientificè procedendum, nulla facta suppositione, supposito tamen, quod intellectus plures sine illa demonstrationes in materia, v. g. Philosophiæ elicitur, & difficiliter sine illa elicitur, potest iam esse facilis sine illa in philosophando; sicut postquam quis affluens est magno labore sine ope Magistri ad formandos characteres, invenietur facilis in eis efformandis, quin inde inferatur subsidium doctrinæ, & directionis Magistri non esse necessarium ad absolute facilius scribendum.

363. Ultima conclusio: *Logica est simpliciter necessaria ad perfectionem accidentalem scientiarum.* Prob. nam cum eilibet scientiæ ex proprio munere incumbat demonstrare, & excludere errorem, ipsius est perfectio accidentalis, quod sciatur in universali regulæ faciendi demonstrationes, & quosvis defectus vitandi: ad hoc est Logica

simpliciter necessaria: ergo est simpliciter necessaria ad perfectionem scientiarum accidentalem.

QUÆST. II.

DE ENTE RATIONIS.

Disputatio de Ente rationis
D in cõmuni propria est Metaphysicæ, cuius est agere de communi ratione entis; quia tamen artificium obiectivum modi sciendi continetur pro formali subente rationis, consuevere Logici ad plenioram notitiam secundarum intencionum (quas in suis artefactis per se considerat Logica) entis rationis quidditatem investigantes; quibus, & nos morem gerentes sequentes disputationes subijcimus.

ARTIC. I.

AN ENTUR ENTIA RATIONIS?

2. **E**NS *rationis* idem sonat, ac ens in ratione, seu ens dependens à ratione; ceterum tripliciter potest aliquid dependere à ratione *effectivè* scilicet *subiectivè*, & *obiectivè*: *effectivè* pendes quidquid ab intellectu producit, ut actus intelligendi; *subiectivè* dependet quod in eo recipitur, & subiecitatur, ut species intelligibiles; & habitus scientifici: *obiectivè* verò pendet quidquid ei obijcitur, vel ab ipso cognoscitur. Verum inter

obiectā ab ipso cognita alia sunt, quæ habent, vel possunt habere esse verè, & realitèr in rerum natura, alia, quæ nullum aliud esse possunt habere præter illud esse cognitum, seu obiectivum. Inquirimus ergo de ente rationis in ultima acceptione, quia in alijs acceptionibus ens rationis est quid reale & modo tantū agimus de ente rationis, ut opponitur enti reali, in qua consideratione docuit D. Th. 1. p. q. 16. art. 3, ad 2. ens rationis esse illud, quod cum in se non sit ens, apprehenditur ab intellectu, ac si esset ens: vnde communiter definitur, *quod tantum habet esse obiectivè in intellectu*, id est, in se nihil est, & concipitur, ac si esset, ut Hyrocervus, qui nequit in re existere, & concipitur, ac si esset.

§. VNIC.

Dantur entia rationis.

3 **N**egant entia rationis Picus Mirandul. Valles. Marien. & Spinula, à quibus latum unguem non distant, qui illud putant consistere, vel in denominatione extrinseca, vel in aggregato extremis realibus. Sententia tamen communis Philosophorum cum Arist. & D. Thoma, à quibus nobis recedere non licet, prob. Nominis entis rationis intelligitur, quod tantum habet esse obiectivè in intellectu; sed dantur plura, quæ tantum habet esse obiectivè in intellectu: ergo dantur entia ra-

tionis. Prob. min. Et; quibus repugnat existere, & concipiuntur ab intellectu, tantum habent esse obiectivè in intellectu; sed plura dantur huiusmodi: ergo dantur plura, quæ tantum habent esse obiectivè in intellectu. Prob. min. repugnat existere Hyrocervum, alterū Deum, & alia huiusmodi penitus chymærica, & repugnantia, sed hæc & similia concipiuntur ab intellectu: ergo. *Hæc ratio* sufficiat pro nunc, præscindendo ab illis, in quibus miscetur litigiū circa quidditatē, & modum efficientiæ entis rationis, de quibus infra.

4 *Obije.* 1. Repugnat, quod aliquid in re esse non possit, & possit concipi ab intellectu: ergo repugnant entia rationis Prob. antec. 1. repugnat aliquid concipi ab intellectu, quod prius non fuerit in sensu; sed quod in re non potest esse, non fuit prius in sensu, cum sensus solum sit sensibile in re existentium: ergo repugnat concipi ab intellectu, quod in re esse non potest Prob. 2. antec. repugnat concipi ab intellectu, quod cum ente reali non habet similitudinem, cum nihil possit ab intellectu cognosci, nisi per speciem entis realis; sed quod in re nequit existere, non habet similitudinem cum ente reali: ergo quod in re nequit existere, nequit concipi ab intellectu.

5 *Resp.* neg. antec. Ad eius 1. prob. disting. mai. quod prius non fuerit in sensu *per speciem propriam, vel alienam*: conc. mai. *præcisè per speciem propriam*: neg. mai. & dist. min.

non fuit prius in sensu per speciem propriam: conc. min. alienam: neg. min. & conseq. non præcessit species propria entis rationis in sensu, quia hæc non datur, præcessit tamen species entis realis, ad cuius instar cognoscitur: sicut concipimus Angelos, quos sensus prius non percepit, quia percipit alia obiecta, per quorum species concipimus Angelos. Ad 2. prob. dist. mai. quod cum ente reali non habet similitudinem, vel *univocam*, vel *analogam*: conc. mai. *univocam præcisè*: neg. mai. Sicut Deum concipimus per speciem creaturarum, cum quibus analogicè tantum convenit, ita per speciem entis realis concipere possumus ens rationis, quod cum ipso habet similitudinè analogam cum sit ens apparens, seu umbra entis.

6 Obije. 2. Omne ens præter Deum habet causam; sed ens rationis causam non habet: ergo non datur. Prob. min. Si aliquam causam haberet, maximè intellectum; sed intellectus nequit esse causa illius: ergo non habet causam. Prob. minor. Intellectus est causa realis, ac proindè causans media causalitate reali; sed causalitas realis nequit terminari ad ens rationis, cum solum quid reale possit esse terminus causalitatis realis: ergo intellectus nequit esse causa entis rationis.

7 Resp. neg. min. Ad prob. disting. mai. Intellectus causat media causalitate reali, *questi realis essentialitè*: conc. mai. *que sit realis*

lis influxivè: neg. mai. & applicata distinctione min. vel neg. absolute conseq. vel dist. conseq. Intellectus nequit esse causa entis rationis *realitè influens in illud*: conced. conseq. *influens metaphoricè, & intentionaliter*: neg. conseq. Non habet ens rationis causam, quæ realitè communicet illi esse; habet tamen causam, quæ cognoscendo id, quod non est, ac si esset, dat illi esse obiectivum, quod antea non habebat; undè causalitas illius non est realis realitate influxus, sed realitate entitatis; quod est, eam esse realem cognitionem, sed intentionalem tantum, & metaphoricam causalitatem.

8 Si dicas: Ergo intellectus non verè, & realitè fingit ens rationis, sed tantum metaphoricè, *neg. conseq.* Quia ipsum metaphoricè causare est verè fingere, imò quia verè est fictio, non est realis, sed metaphorica causalitas; & ens rationis est verè quid fictum, imò, idèd ens rationis est, & non reale, quia verè quid fictum est: sicut Cæsar pictus non est vere, sed metaphoricè Cæsar, verè tamen est Cæsar pictus, & idèd non verè: sed metaphoricè Cæsar, quia verè est quid pictum. Sed de his, & alijs, quæ possunt opponi, commodius infra, cum statuamus, in quo consistat ens rationis.

9 Denique obije. Ex possibili- tate entis rationis sequuntur hæc duæ contradictoriæ simul veræ: *Negatio entis rationis non est ens ratio- nis; Negatio entis rationis est ens ratio- nis*

tionis: ergo ens rationis non datur. Prob. ant. In primis negativa est vera, nam de negatione formæ verè negatur forma, quid enim magis verum, quam quod negatio formæ non est forma? Ergo negatio entis rationis non est ens rationis. Quoad 2. verò prob. Omnis negatio est ens rationis, quia ens rationis dividitur in negationem, privationem, & relationem, ut suo loco constabit: ergo negatio entis rationis est ens rationis.

10 Resp. neg. ant. Ad prob. resp. quod negatio potest sumi remotivè, & positivè: sumitur remotivè, cum sumitur ut removens ab existendo formam, quam negat; sumitur positivè, cum ipsum remove concipitur ad modum formæ, vel ac si esset aliquid; sicut si cæcitas sumatur remotivè nil aliud est, quam non videre, sumpta vero positivè concipitur ac si esset aliquid adiacens visui, qua ratione significatur per hoc nomen positivum *cæcitas*: Negatio igitur entis sumpta remotivè non est ens rationis, quia ipsum negat, & removet; ut tamen concepta admodum formæ positivè est ens rationis, quia ipsam sic concipiendo, ac si esset aliquid, fit ens rationis; undè contradictoriæ illæ non sunt veræ respectu eiusdem, cum propositio negativa sit vera, negatione entis rationis remotivè sumpta, non ut concepta per modum formæ positivæ; affirmativa autem è converso est vera de negatione entis rationis concepta ad-

modum formæ positivæ, & non remotivè sumpta.

11 Si dicas. Negatio visus etiam concepta admodum formæ positivæ non est visus, cæcitas enim non est visus: ergo negatio entis rationis adhuc concepta per modum formæ positivæ non est ens rationis. *Disting.* conseq. non est ens rationis, illud scilicet, quod signatè negat, conc. conseq. aliud, quod exercitè ibi fit ipsam concipiendo, neg. conseq. Sicut inintelligibile signatè est intelligibile exercitè, quia dum affirmo signatè aliquid esse inintelligibile, ipsum exercitè intelligo, alias non conciperem id ipsum, quod affirmo; ita negatio entis rationis, quæ signatè non est ens rationis, est exercitè ens rationis, quia dum concipio illam negationem signatam, ac si esset aliquid, formo exercitè ens rationis: undè etiam si negatio negaret signatè omnem entitatem rationis hac expressione *negatio omnis entis rationis*, adhuc esset exercitè ens rationis propter infinitam syncategorematicè vim reflexivam intellectus, sicut propter ipsam negatio signatè omnis intelligibilitatis est intelligibilis exercitè. Sed de his plura diximus in disp. Dialecticis propugnantes nomina transcendentia in tota etiam latitudine sumpta posse infinitari.

ARTIC. II.

QVĪD SIT SEV IN QVO CONSISTAT
ens rationis?

§ II.

Statuitur prima conclusio.

12. **E**NS rationis non consistit in
denominatione extrinseca.

Denominatio extrinseca dicitur illa, quæ provenit à forma extrinseca, ut denominationes visû, cogniti, dilecti, & aliæ huiusmodi, quæ proveniunt à visione, cognitione, & dilectione omnino extrinsecis obiectis, quæ ab ipsis denominantur. Afferimus huiusmodi denominationes non esse entia rationis, ac proinde in ipsis non consistere ens rationis, quæ sententia communis est apud Logicos, & Metaphysicos, si paucos excipias.

13. Prob. Ens rationis nequit consistere in aliquo reali, sed denominatio extrinseca est realis: ergo nequit consistere in denominatione extrinseca. Prob. min. Petrum esse visum, vel cognitum, quæ sunt denominationes extrinsecæ, nihil aliud est, quam videre, vel cognoscere Petrum: sed videre, vel cognoscere Petrum est aliquid reale: ergo denominatio extrinseca est realis. Confir. Effectus formalis formæ realis est realis: sed esse visum, vel cognitum est effectus formalis formæ realis: ergo est realis.

14. Si dicas: Effectus formalis formæ realis ponentis aliquid reale in subiecto est realis, at visus nihil reale ponit in re visa.

15. Contra est. Effectus formalis formæ ponentis aliquid reale in subiecto est realis, quia forma est realis, & realitèr ponitur in subiecto; sed forma, quæ nihil ponit, est realis, & realitèr terminatur ad subiectum: ergo etiam effectus formalis formæ nil ponentis in subiecto est realis. Prob. conseq. nam sicut effectus formalis prioris formæ est ipsamet forma communicata subiecto, ita effectus formalis posterioris formæ est ipsamet terminata ad subiectum: ergo si effectus prioris formæ est realis, quia forma est realis, & realitèr communicatur subiecto, effectus posterioris formæ erit realis, quia forma est realis, & realitèr terminatur ad subiectum.

16. Confir. Sicut visio denominat videntem eum, à quo egreditur, ita denominat visum id, ad quod terminatur: sed quia realitèr egreditur, denominat realitèr videntem: ergo quia realitèr terminatur, denominabit realitèr visum. Denique. Ens rationis non datur independentèr ab aliqua fictione: sed obiectum esse visum, vel cognitum, datur independentèr ab omni fictione: ergo obiectum esse visum vel cognitum non est ens rationis. Prob. min. per hoc præcisè, quod videas, vel cognoscas obiectum, obiectum est visum, vel cognitum: sed ut videas, vel cognoscas obiectum, nulla desideratur fictio: ergo nulla desideratur fictio: ut obiectum sit visum, vel cognitum.

Obiic.

17 *Obije.* 1. Denominatio cogniti tantum existit obiectivè in intellectu: ergo est ens rationis. *Prob. ant.* Denominatio cogniti nō existit realitèr in rebus: ergo existit tantum obiectivè in intellectu. *Confirm.* 1. Quod nequit existere, nisi dependentèr ab operatione intellectus, est ens rationis: sed denominatio cogniti nequit existere in dependenti ab operatione intellectus, scilicèt cognitione: ergo est ens rationis. *Confirm.* 2. Omne ens reale, vel est substantia, vel accidens: denominatio cogniti non est substantia, vel accidens: ergo non est aliquid reale, ac proindè est ens rationis.

18 *Resp.* neg. antec. Ad eus prob. neg. antec. quia denominatio cogniti de materiali importat rem cognitam, & de formali cognitionem ipsam; & licèt cognitio non existat in rebus cognitis, existit tamè realitèr in rebus, hoc est, in rerum natura, cum sit ens reale realitèr obiectivè existens in intellectu. *Ad 1. confirm.* dist. mai. quod nequit existere nisi dependentèr ab intellectus operatione *signatè* est ens rationis: conc. mai. ab intellectus operatione *absolutè* neg. mai. verbum enim mentis nequit existere nisi dependentèr ab operatione intellectus, & tamen est ens reale, dependet ergo denominatio cogniti à cognitione, imò est ipsa cognitio pro formali, non tamen pendet à cognitione, quia sit fictio, quia ut obiectum denominetur cognitum, nulla *fictio* est

necessaria. *Ad confirm.* neg. min. nam denominatio cogniti pro formali est accidens, scilicèt ipsa cognitio, pro materiali verò est substantia, si res cognita sit substantia vel est accidens, sit res cognita sit accidens.

19 *Obije.* 2. Denominatio realis provenit à forma reali; sed denominatio cogniti non provenit à forma reali: ergo non est realis. *Prob. min.* Cognitio nō est forma realis rei cognita; ergo denominatio cogniti non provenit à forma reali. *Prob. antec.* Res cognita non est subiectum reale cognitionis: ergo cognitio non est forma realis rei cognita.

20 *Neg min.* Ad prob. disting. antec. cognitio non est forma realis *realitèr informans rem cognitam*: conc. antec. *realitèr denominans*: neg. antec. ad denominationem purè extrinsecam sicut non requiritur forma intrinseca, ita nec forma, quæ informet rem denominatam, unde hæc non debet esse subiectum inhesionis, in quo scilicèt in hæreat forma; sed denominationis, quod scilicèt realitèr denominet forma ad ipsum realitèr terminata.

21 *Dices:* Ergo si denominationem cogniti, aut visū concipiat intellectus, ac si esset aliquid inhærens obiecto, faceret ens rationis. *Conced.* conseq. sed tunc non concipitur, ut denominatio extrinseca; sed ut quid intrinsecum: ac proindè ut denominatio extrinseca numquam est ens rationis.

Obije.

22 *Obj. 3.* Aliquæ sunt denominationes extrinsecæ, quæ non sunt aliquid reale: ergo saltim in his verum non habet nostra conclusio. Antec. prob. denominatio dextri, & sinistri, qua v.g. denominatur dextra, vel sinistra columna eo quod ad dexteram, vel sinistra alicuius stat, est denominatio extrinsecæ; sed hæc denominatio nõ est realis: ergo. Prob. min. *Tum*, quia ut denominatio sit realis, debet forma denominãs, vel intrinsecè, vel extrinsecè applicari subiecto denominato, sed manus, à qua columna denominatur dextra, nullo modo applicatur ipsi; sed omninò disparate se habet ad columnã, ergo talis denominatio nõ est realis. *Tum* etiam: nam denominationes istæ nõ possunt intelligi sine habitudine unius ad alterum; sed hæc habitudo non est realis: ergo consistunt in habitudine, seu respectu rationis. *Deniquè* fit argumentum de denominatione extrinsecæ coexistèntium, quæ nequit esse habitudo realis, cum per hoc quod *Hispanus* v.g. existat in rerum natura, dum existit *Turca*, nullam dicat realem habitudinem ad *Turcam*.

23 *Resp. neg. antec.* Ad prob. neg. min. ad eius primam prob. concess. mai. neg. min. quia manus non omninò disparate se habet ad columnam, sed aliquomodo illi applicatur per maiorem approximationem, quæ realis est, in quocumque illa consistat, cum à parte rei columna sit in loco viciniore, seu propinquiori dextræ, quam sinis-

træ, quod est columnam esse dextram potius, quam sinistram. Ad 2 min. prob. neg. min. quia à parte rei, & nullo intellectu considerante, datur maior proximitas columnæ ad unam, quam ad alteram manum, proximitas autem, sicut, & distantia, realis habitudo est. Ad argumentum ex coexistentia desumptum resp. quod denominatio coexistentium sumitur à tempore, in quo illi duo existunt; ad tempus autem, ut ad mensuram extrinsecam suæ durationis dicunt in re habitudinem *Hispanus*, & *Turca*.

§. II.

Statuitur secunda Conclusio.

24 **E**NS rationis non consistit in aggregato ex extremis realibus, & cognitione ea falsò adunante. Tenent hanc conclusionem nostri Thomistæ, quibus adhærent *Suar.* *Oviedo*, *Hurtado*, *Arriaga*, *Quiros*, *Franciscus Alphons.* *Merinero*, contra *Héricce*, *Sforcia*, *Lince*, *Serna*, & plures *RR.* & prob. Aggregatum ex extremis realibus, & cognitione falsò adunante talia extrema, est potēs realitèr existere; sed ens rationis est impotens realitèr existere: ergo ens rationis in tali aggregato non consistit. Prob. min. Aggregatum, cuius omnes partes sunt reales, ac proindè potentes realitèr existere, est potens realitèr existere, cum aggregatum nil aliud sit præter partes; sed partes illius aggregati sunt reales, siquidem omnes eius partes sunt ipsa

ipfa extrema realia, & cognitio, quæ etiam est quid reale: ergo tale aggregatum est potens realiter existere.

25. *Confirm.* & explicatur. Quoties partes alicuius totius possunt realiter existere, & etiam unio illarum in ratione unientis illas, totum potest realiter existere, cum totum nihil aliud sit præter suas partes unitas; sed partes huius aggregati v. g. *mons aureus*, *mons scilicet*, & aurum possunt realiter existere; aliàs etiam potest realiter existere unio illarum in ratione unientis illas: ergo aggregatum illud potest realiter existere. Probat. min. quoad 2. partem, quæ sola est difficilis. Unio illarum partium in ratione unientis ipsas est iuxta A.A. contrarios cognitio falsa, ut falso adunans illas; sed potest realiter existere, & de facto (cum fingitur *mons aureus*) existit realiter cognitio falsa, ut falso adunans illas, existit quippe illa cognitio idè falsa, quia falso adunat reales partes; ergo potest realiter existere unio earum partium in ratione unientis illas.

26. *Vnde nulla* dignoscitur solutio, qua A.A. solent occurrere asserentes, idè aggregatum illud non posse realiter existere, quia unio partium illius est falsa, cognitio scilicet falso adunans, & si partes singulæ possint realiter existere. *Nulla est* (inquam) huiusmodi solutio: nam ex dictis supra quæst. 1. art. 2. § 4. sententia contraria non concedit cognitioni

tingenti, vel falso adunanti: correspondere ex parte obiecti unionem fictam, qua obiectivè uniantur illa extrema: ergo unio eorum extremorum est indistincta ab ipsa cognitione, imò est ipsa cognitio falso adunans; sed hæc cognitio realiter existit: ergo aggregatum illud tale est, ut eius partes, & earum unio realiter existant, ac proindè aggregatum illud realiter existit.

27. *Confirm.* amplius. Cognitionem illam falso adunare talia extrema, vel est repræsentare unionem falsam, & fictam, vel est se ipsa esse unionem extrinsecam talium extremorum, omni unione obiectiva seclusa? Si hoc secundum; cognitio ipsa falso adunans, & extrinsecè denominans falso unita talia extrema potest, & de facto existit sæpè realiter, seu in rerum natura: ergo si hæc est eorum unio, unio talium extremorum sæpè existit in rerum natura, ac proindè aggregatum existet sæpè in rerum natura, quod potius est negare entia rationis, quàm eorum existentia admissa, quidditatem investigare.

Si dicatur primum: Ergo idè dicitur cognitionem illam falso adunantem esse unionem, quia repræsentat unionem falsam, & fictam, qua ipsa extrema obiectivè falso uniantur: ergo aggregatum illud non consistit præcisè in ipsis extremis realibus, & cognitione reali falso adunante. Probat. hæc consequent. *Tum*, quia iam præ-

præc. partes, & cognitionem, dicit illam unionem obiectivè fictam *Tum*, quia, nisi entia rationis neges, aggregatum illud, ut ens rationis, debet constare in aliquo, ex quo formalitèr habeat non posse existere realitèr, aliàs non erit ens rationis sed reale; sed si ab illa unione obiectivè ficta præscindas, nil dicit aggregatum, quod sit impotens existere realitèr, nam partes possunt realitèr existere, & simul cognitio falsò adunans: ergo vel aggregatum non est ens rationis, vel non consistit præcisè in extremis realibus, & cognitione falsò adunante.

28 *Obijc.* 1. Stat, quod omnes partes sint incorruptibiles, & quod totum sit corruptibile, ut patet in homine, cuius materia, & forma sunt incorruptibiles, & tamen homo ipse est corruptibilis; ergo stat, quod omnes partes sint reales, & tamen aggregatum ex eis resultans non sit reale, sed rationis.

29 *Confirm.* Cum eo, quod partes componentes totum sint simplices, stat, quod totum ex eis resultans non sit simplex, sed compositum, ut patet in exemplo adducto, partes enim hominis materia, & forma sunt simplices, & homo ex eis resultans est quid compositum: ergo idem quod prius. *Urgetur* in sententia non admittente modum unionis à materia, & forma distinctum stat, quod existant omnia, quæ

involvit totum, & tamen totum non existat: ergo stat quod sint in re possibilia quæcumque involvit aggregatum, & quod aggregatum sit impossibile, seu non possit in re existere. Antec. patet; nam quæcumque involvit totum, sunt partes, & realis unio inter ipsas; sed stat, quod modo existant corpus, & anima hominis, ac proinde unio ab eis in ea sententia indistincta, quin homo modo existat: ergo stat existere omnia, quæ involvit totum, & quod totum non existat.

30 *Resp.* Scire, quod totum sit corruptibile, & si partes sint incorruptibiles, dummodo unio sub exercitio unionis sit corruptibilis, sive dummodo possit deficere exercitium uniendo illas, in quocumque pro nunc consistat, qua ratione, & si materia, & forma hominis sint incorruptibiles, homo tamen est corruptibilis, quia unio earum partium sub ratione unientis exercitè illas est corruptibilis, id est, quia potest deficere (in quocumque consistat) exercitium uniendo illas; at præter partes aggregati, quæ sunt parentes in re existere, potest in re existere unio illarum sub exercitio uniendo ipsas; nam cum in sententia opposita talis unio, ut exercitè uniens, sit cognitio falsò adunans, omni alia unione ex parte obiecti exclusa, talis cognitio falsa, & ut falsò adunans sæpe

existit realitèr, ac proinde non est undè aggregatum sit impotens in re existere, seu sit formalitèr impossibile.

31 *Ad confirm. neg. conseq.* Quia denominatio compositi est propria denominatio totius, in eo, quod differt à partibus: undè non mirum, quod toti, & non partibus competat, cum ex plurium simplicium compositione resultat totum; & est idem ac si argueres, *omnes partes totus sunt partes: ergo compositum ex eis non est totum, sed pars*, quæ consequentia ex ipsis terminis, ex quibus constat, apparet nulla; at denominatio potentis existere in re est denominatio competentis indifferentèr partibus, & toti, imò toti provenit talis denominatio à partibus ut unitis, nam idè totum potest existere in re, quia partes ut unitæ possunt, vel non, existere in re; undè implicat totum esse impotens realitèr existere, si possint realitèr existere quæcumque involvit totum.

32 *Ad id*, quo argumentum urgetur, dist. ant. Stat quod existant omnia, quæ involvit totum, *ut sub exercitio componendi totum*, & tamen totum non existat, neg. antec. stat, quod existant *aliter*, quin totum existat, conc. antec. In ea sententia, etsi realitas unionis non differat ab entitatibus materiæ, & formæ, requiritur tamen de connotato, ut ratio unionis exerceatur, quod detur actio unitiva, defectu cuius deficit exercitiū unionis, etsi hæc quoad entitatem existat,

de quo in lib. 1. Physicor. At in sententia, quam impugnamus, cum præter partes potentes realitèr existere, existat unio earum sub exercitio uniendi, cum hoc consistat in exercitio falsò adunandi, quod exercitium sæpè existit, indè est, quod sunt possibilia quæcumque involvit totum, ut exercitè componentia totum, ac proinde nequit totum esse impotens in re existere.

33 *Obijcies 2.* Si quia ens rationis est aliquid impotens in re existere, non posset adæquatè consistere in aliquo reali, cuius generis sunt extrema realia, & cognitio falsò adunans, nec inadæquatè sumptum posset in re existere ens rationis; sed potest ens rationis consistere saltim inadæquatè in aliquo reali: ergo etiam adæquatè, vel ratio est nulla. Prob. min. in ipsis aggregatis, de quibus est litigium, *ut hircocervus, mons aureus*, & alia huiusmodi; hoc quippè aggregatum *mons aureus*, quod supponitur esse ens rationis, consistit inadæquatè saltim in ipsis extremis, seu partibus, monte scilicèt, & auro, cum non sola unio sit aggregatum; sed partes ex quibus componitur, sunt verus, & realis mons, realeque, & verum aurum: ergo consistit in adæquatè, saltim tale ens rationis in aliquo verò, & reali.

Prob. min. Tura, quia illum montem concipit tale aggregatum apprehendens, quem falsò concipit unitam, seu identificatum cum auro;

auro; sed solum verum montem concipit falsò identificatum cum auro, mons quippè fictus potest esse identificatus cum auro, & solum repugnat, quod verus mons identificetur cum auro: ergo concipit verum montem, tale aggregatum formans, ac proindè mons, ex quo aggregatum formatum componitur, est verus mons, & idem de auro. *Tum*, quia idem mons concipitur per illam apprehensionem, ac per hoc iudicium, seu propositionem *mons est aureus*; sed qui format hoc iudicium concipit verum montem, ergo & qui format, seu apprehendit illud aggregatum. Prob. min. formans tale iudicium, propositionem format omninò impossibilem, quia scilicèt affirmat inter montem, & aurum dari identitatem, quàm dari est impossibile; sed sola identitas inter verum montem, & aurum est impossibilis: ergo affirmat identitatè inter verum montem, & aurum, ac proindè concipit verum montem, & aurum. *Deniquè*, qui contradicit tali propositioni dicens *mons non est aureus* concipit verum montem, quia idè talis propositio est vera, quia verus mons non est aureus: ergo, & quia affirmat dicens *mons est aureus*, cum contradictoriæ sint eiusdem de eodem.

44 *Si dicas* ex his tantum convinci; quod partes illius aggregati sint verus mons, & verum aurum materialitè, & ex parte rationis, *que*, secus verò formalitè, & ut componentes illud aggregatū, quia

mons componit illud, ut identificatus cum auro, & verus mons nequit esse identificatus cum auro.

35 *Respondeo* quidem: Sed ex quo habetur, quod iniunctæ probationes minoris intendunt, nisi de voce sit litigium: nam cum in solutione dicitur, quod extrema, quæ componunt aggregatum, sunt verus mons, & verum aurum, licèt non *ut componunt*, hæc reduplicatio nil addit supra ipsa extrema, quæ componunt, nisi solam compositionem, quam reduplicat: ergo si præcisè *ut componunt* (& non alitè) sunt aliquid fictum, compositio sola, seu unio extremorum est ficta, extrema verò ipsa non sunt ficta; sed hoc idem intendunt expressè probationes minoris, scilicèt, quod compositio sola, seu unio extremorum sic ficta, extrema verò ipsa non sint ficta: ergo per illam solutionis reduplicationem nil aliud habetur, nisi id ipsum, quod minoris probationes intendunt. *Explicatur*, quod misericordia Divina concipitur ut distincta à iustitia, non est, quod misericordia ficta concipitur, sed quod vera misericordia sic concipitur distincta, tota fictione consistente in distinctione sola rationis, quam inter illas perfectiones formamus: ergo quod mons concipitur, ut identificatus cum auro, non est, quod fictus mons concipitur, sed quod verus mons fictè concipitur identificatus cum auro, tota fictione consistente in sola identitate.

36 *Si dicas*: Quod etiam dum per

per rationem distinguimus prædicata identificata, prædicatum *prout sic distinctum* ab alio concepto est quid fictum, & idem de quavis re, quam cum aliqua secunda intentione concipimus.

37 *In contra est*, nam prædicatum reduplicativè *prout distinctum* esse aliquid fictum, non est prædicatum esse fictum, sed solam distinctionem; aliter cum perfectiones divinas inadæquatè concipimus, non solam fingeremus distinctionem, sed in aliquo vero sensu fictas perfectiones conciperemus, & veneremur, quo nil absurdius. Nam si rursus dicas non esse fictas absolute, & ex parte rationis, *quæ*, bene verò ut distinctas reduplicativè. *Rursus* inquitur, quid sub his reduplicacionibus velit ex parte obiecti exprimere solutio, si solâ distinctionem non asserit fictam, ut intendunt probationes factæ? Qui enim asserit quod album, ut album reduplicativè (& non aliter) est accidens, nil aliud verè dicit, quam quod albedo est accidens; subiectum autem illius non est accidens: ergo si misericordia Divina v.g. ut distincta reduplicativè (& non aliter) à iustitia est aliquid fictum, qui ut sic distinctam illam concipit, solam distinctionem fictam concipit nullatenus verò misericordiam fictam.

38 *Quare* ad argumentum concessio, quod verus mons, & verum auram sint partes illius aggregati, neg. tamen, quod ens rationis consistat adhuc inadæquatè in aliquo reali: nam aggregatum illud præcisè

pro formali est aliquid rationis, pro identitate scilicet, sive unione extremorum, & cum hæc identitas, sive unio, nullo modo sit vera, & realis, indè fit, quod ens rationis in nullo reali consistat, & si pro substracto dicat aliquid reale: sicut album est concretum accidentale, quia forma est accidens, & si substractum sit substantia:

39 *Si in flos*. Mons conceptus, ut identificatus cum auro, nequit esse verus mons, siquidem monti concepto ut identificato cum auro essentialitè repugnat existere, ac proindè nequit esse verus mons; sed qui format illud aggregatum, concipit montem ut identificatum cum auro: ergo non concipit verum montem, & consequentè licet materialitè sit verus mons, ut componens tamen illud aggregatum, & ut sic conceptus, non est verus mons. *Confr.* Gratia concepta, ut existens in eodem subiecto cum peccato, est gratia ficta, nam est gratia concepta sine prædicato sibi essentiali expellendi peccatum, & consequentè est gratia repugnans: ergo mons conceptus, ut identificatus cum auro, est mons fictus, & repugnans, cum sit prædicatum essentialè veri montis exclusio identitatis cum auro. *Vergetur* ex D. Augustino tract. 26. in Joan. ubi contra Arriam hæreticè asserentem filium esse inæqualem Patri, sic ait: *Alium cogitas non est ipse filius*, Et post pauca: *Aliud est eius filius aliud, quod tu dicis* ergo concipiens filium cum inæqualitate ipsi repugnante, non

non concipit verum filium: ergo concipiens montem cum identitate ipsi repugnante verum montem non concipit.

40 *Resp.* dist. mai. Mons conceptus ut identificatus cum auro *identitate verè, subiectivè, & in re tali*, nequit esse verus mons: conc. mai. *identitatè solum obiectivè, & apparentèr tali*: neg. mai. Imò illa identitas ideò solum fictè, & apparentèr est identitas, quia inter verum montem, & verum aurum apprehenditur; sicut è còverso ideò distinctio inter animal, & rationale est distinctio ficta, & rationis, quia vera animalitas, & vera rationalitas solum per rationè possunt distingui. *Ex quo constat ad insertam probationè;* nam illam dist. monti concepto ut identificato cum auro repugnat existere, *existentia qua reddatur existens identitas, cum qua fictè concipitur*, conc. *existentia, qua reddatur existens mons, qui cum identitate ficta concipitur*, neg. ex quo solum sequitur, quod idéritas sit ficta, non verò mons, qui cum illa concipitur: sicut misericordix Divinx conceptæ ut distinctæ à iustitia repugnat existere existètia, qua reddatur existèns distinctio illa rationis, cum qua concipitur, non tamen qua reddatur existens misericordia, quæ cum illa distinctio concipitur; ex quo solum sequitur, quod distinctio sit ficta nò tamen, quod còcipiatur misericordia ficta. *Quod si dicas: ergo mons reduplicativè ut identificatus cum auro est quid fictum, siquidem prout*

si identificato repugnat existere. *Conced.* conseq. nam hoc solum est identitatem esse fictam, de cuius fisione non est litigium: sicut misericordiam Divinam reduplicativè ut distinctà à iustitia esse aliquid fictum, est solum distinctio-nem esse fictam, de quo non est dubium.

41 *Ad confir.* eodem modo *resp.* Quod gratia concepta coexistens cum peccato est gratia fictè concepta coexistens, non tamen est gratia ficta, nam gratiæ fictæ non repugnat coexistere cum peccato. *Nec* repugnantia talis còplexi consistit in eo, quod gratia còcipiatur sine aliquo prædicato sibi essentiali, cum possit res inadæquatè concipi sub uno prædicato, & non sub alio, quin per hoc repugnantèr, sed præcisivè concipiatur: repugnantia ergo stat in prædicato illo superaddito coexistentiæ cum peccato, quæ coexistentiæ repugnat gratiæ, quam concipio verè talem, nam sola cæxistentia, seu compositio peccati, & gratiæ verè talium est repugnans.

42 *Hinc constat ad testimonium* Div. August. Arrius enim aliquid cogitabat, quod non erat filius, & si filium cogitaret; nam cogitabat filium inæqualem, & filius non est in re inæqualis, quod est inæqualitatem esse fictam, non tamen filium nisi reduplicativè ut inæqualem iuxta iam dicta; soli enim verò filio attribuitur falsò inæqualitas, & contra fidem, quæ æqualitatem de verò filio prædicat.

§. III.

Ultima Conclusio.

43 **E**NS rationis consistit in esse purè ficto, adæquatè distincto ab omni reali, & verè possibili.

Prob. 1. & à priori ex dictis conclusio. Ens rationis est, quod tantum habet esse obiectivè in intellectu, idest, nullum aliud potest habere esse, præter illud esse obiectivum in intellectu, ut ex eius diffinitione constat; sed omne ens reale, verèque possibile aliud potest habere esse, præter esse obiectivum in intellectu: ergo vel entia rationis negantur, vel illa consistunt in esse purè ficto, ac proindè adæquatè distincto ab omni ente reali, & verè possibili.

44 *Prob. insuper conclusio.* Ens rationis consistit in aliquo esse ficto impossibili, & adæquatè distincto ab omni possibili, si tale esse fictum possit ab intellectu cognosci: cum idèd negetur à contrarijs in illo esse purè ficto consistere, quia non posset ab intellectu cognosci; sed potest ab intellectu cognosci: ergo in illo consistit ens rationis. Prob. min. in quavis propositione essentialitèr falsa, in hac v. g. *Homo est equus*, seu *homo est idem cum equo*: per hanc enim propositionem repræsentatur intellectui identitas inter hominem, & equum: ergo cognoscit intellectus talem identitatem, cum intellectus cognoscat quidquid ipsa per propositionem,

seu cognitionem repræsentatur, sed talis identitas est purè ficta, impossibilis, distincta adæquatè ab omni verè, & realitèr possibili: ergo cognoscitur ab intellectu esse purè fictum, impossibile, distinctum adæquatè ab omni verè, & realitèr possibili.

45 *Dices* quod dicta propositio, seu cognitio repræsentat ex parte obiecti subiectum, de quo prædicatum affirmat, & ipsum prædicatū, quod de illo affirmat, identitatem verò non repræsentat ex parte obiecti, quia ipsa cognitio est se ipsa identitas intentionalis eorum extremorum, ex quo tendit modo unitive in illa extrema.

46 *Sed contra est* 1. Illa propositio, seu cognitio est essentialitèr falsa: ergo repræsentat aliquid ex parte obiecti, quod revera nequit ita esse in re. Patet conseq. Nam propositio est vera, vel falsa, à conformitate, vel dissonantia repræsentationis ipsius cum re, ac proindè si est essentialitèr falsa, aliquid repræsentat, quod nequit ita esse in re: sed sola identitas inter hominè, & equum nequit esse in re, homo quippè, & equus à parte rei sunt: ergo illa cognitio præter hominè, & equum repræsentat ex parte obiecti eorum identitatem. *Explicatur.* Per illam cognitionem, seu propositionem aliquid affirmatur revera impossibile, cum talis propositio sit revera impossibilis: sed sola identitas inter illa extrema est revera impossibilis: ergo affirmat, ac proindè repræsentat ex parte ob-

iecti illorum extremorum identitatem.

47 *Contra 2.* Cognitio illa entitativè sumpta non est identitas extremorum: ergo solum potest esse eorū identitas cognitio illa representativè sumpta; sed cognitionem representativè sumptam esse identitatem, est, identitatem representare ex parte obiecti, sicut imaginem Cæsaris esse Cæsarem representativè, est, representare Cæsarem: ergo illa cognitio representat ex parte obiecti identitatem illorum extremorum, ac proinde eum talis idéitas sit revera impossibilis, representatur, & cognoscitur aliquid revera impossibile. Omnia constant, & primum antec. prob. *Tum*, quia cognitio entitativè sumpta est vera, & realis entitas, quæ prout sic in nullo verò sensu potest dici impossibilis; ac illa cognitio, seu propositio, qua ratione est identitas extremorum, dicitur verè, & absolutè impossibilis: ergo vel se ipsa non est identitas illorū extremorum, vel non est identitas cognitio entitativè sumpta. *Tum*, quia formās illam propositionem affirmat hominē esse idem cum equo; sed non affirmat suam cognitionē entitativè sumptam, aliās cognitio illa esset reflexa, cognitio scilicet cognitionis, & ulterius esset cognitio vera, nam cognitio affirmat datam cognitionē (dum datur) identificantem intentionaliter illa extrema, est cognitio omninō vera: ergo cognitio entitativè sumpta nō est se ipsa extremorū identitas.

48 *Ex his dignoscitur*, quod dum solutio asserit cognitionem esse se ipsa intentionalem idéitatem extremorum, quia modo univocè dicit in extrema, si per ly *modo univocè* intelligit modum, qui se teneat entitativè ex parte cognitionis, falsum asserit; nam quidquid est in cognitione entitativè consideratum, est ens verum, & reale, à quo in nullo verò sēsu potest denominari (ut revera denominatur): propositio illa, seu cognitio impossibilis; nec ab obiecto accipit ullā denominationem cognitio purè entitativè sumpta. Si autem talis modus univocè se teneat representativè ex parte cognitionis: ergo cognitio representat ex parte obiecti unionem extremorum, nam cognitionem representativè esse unionem, nil aliud est, quam representare ex parte obiecti unionem; sed unio inter illa extrema est revera impossibilis: ergo per cognitionem illam representatur ex parte obiecti aliquid revera impossibile.

49 *Quod si dicas* representari quidem per illam cognitionem identitatem veram aliorum extremorum falsò tamen applicatam extremis illius propositionis, homini, scilicet, & equo, in quo nihil involvitur impossibile. *In contra est* ex dictis, quia falsò applicari identitatem per illam cognitionem est talem cognitionem esse falsam in illa applicatione: ergo cognitio entitativè sumpta non est applicatio; sed representativè sumpta cum cog-

cognitio non dicatur vera, vel falsa nisi per conformitatem, vel dissonantiã suę representationis cum re, quam repræsenteat: ergo repræsenteat unionem ex parte obiecti falsò, & chymericè applicatam illis extremis; sed prout sic illa unio est revera impossibilis: ergo ex parte obiecti repræsenteat aliquid revera impossibile. *Alio* plura possent pro roboranda conclusione subjici; sed quia ex dictis possunt facile deduci, à prolixiore rationũ extensione supersedemus.

50. *Obje.* 1. Ens purè fictum, & adæquatè distinctum ab omni realitèr possibili non est verè cognoscibile; sed ens rationis est verè, cognoscibile: ergo ens rationis nõ est ens purè fictum, & adæquatè distinctum ab omni realitèr possibili. Probat. maj. 1. Quod est purè fictum non est nisi fictè cognoscibile, cum unumquodque eo modo sit cognoscibile, quo est ens; sed quod non est nisi fictè cognoscibile, non est verè cognoscibile: ergo quod est purè fictum, non est verè cognoscibile. Prob. 2. eadem maj. Ens purè fictum, non est realitèr cognoscibile, ut ex se patet: ergo nõ est absolutè cognoscibile. Prob. cons. Non est absolutè cognoscibile, quod intellectus nequit cognoscere; sed intellectus nequit cognoscere, quod non est realitèr cognoscibile: ergo si ens purè fictum non est realitèr cognoscibile, nec est absolutè cognoscibile. Probat. min. Intellectus nequit cognoscere nisi realitèr; sed quod non est rea-

litèr cognoscibile nequit intellectus cognoscere realitèr: ergo nequit intellectus cognoscere, quod non est realitèr cognoscibile.

51. *Confirm.* Quidquid est verè cognoscibile, præcedit cognitionem sui, cum sit illius obiectum, & omne obiectum cognitionis cognitionem præcedat; sed ens purè fictum nequit sui cognitionè præcedere: ergo non est verè cognoscibile. Prob. min. Effectus nequit præcedere suam causam; sed cognitio entis purè ficti est causa illius, cum cognitio ipsum attingens sit, quæ ipsum fingit, & dat ei illud esse fictum: ergo nequit sui cognitionem præcedere.

52. *Urgetur.* Quidquid est verè cognoscibile non ideò est cognoscibile, quia cognoscitur, sed ideò cognoscitur, quia est cognoscibile; sed ens purè fictum non cognoscitur, quia est cognoscibile; sed potius est cognoscibile, quia cognoscitur: ergo non est verè cognoscibile. Cætera patent, & min. prob. Unumquodque in tantum est cognoscibile, in quantum est ens, cum cognoscibilitas sequatur ad entitatem; sed ens purè fictum ideò est ens, quia cognoscitur, cum per cognitionem ipsam, quia cognoscitur, fingatur, & habeat esse: ergo ideò est cognoscibile, quia cognoscitur.

53. *Sed dum hæc, & alia similia urgent Adversarij, ipsis argumentis, quibus signatè intendunt suadere suam sententiam, illam exercitè cõvincunt falsam: si enim ens purè*

purè fictum non est cognoscibile, quomodo ipsi illud cognoscunt, dum de illo disputant? Nec enim concedent, quod non cognoscunt id, de quo disputant; & paritèr nequeunt rationabiliter negare ens purè fictum esse intelligibile, si illud non intelligant; de eo enim, quod nullo modo apprehendimus, vel intelligimus, non possumus rationabiliter aliquid affirmare, vel negare: ipsi ergo videntur teneri sua argumenta solvere. *Quare ad argumentum resp. dist. mai. Ens purè fictum non est verè cognoscibile, cognoscibilitate, qua subiectivè sit verè talis: conc. mai. qua obiectivè sit verè talis: neg. mai. & dist. min. Ens rationis est verè cognoscibile, cognoscibilitate, qua obiectivè sit verè talis: conc. min. qua subiectivè sit verè talis: neg. min. & conseq.*

¶ *Constat traditæ distinctionis ratio ex dictis supra q. 1. Proem. art. 4. in quo nos docuit Div. Thom. quod sicut ens dupliciter usurpatur, & prout dicit ordinem ad esse, qua ratione ens rationis, seu ens fictum, non est verè ens, & prout verificat propositionem, in quo sensu etiam entia ficta possunt dici verè entia, cum non minus, quàm entia realia, verificent propositionem affirmantem de ipsis esse quid fictum, seu de ipsis negantem esse vera entia; ita intelligibilitas potest sumi dupliciter subiectivè seu transcendentaliter, qua ratione est passio entis predicamentaliter sumpti, sive ut dicit ordinem ad esse, in quo sensu intelligibilitas entis fic-*

ti non est verè intelligibilitas; sed fictè, sicut entitas ad quam sequitur; & potest sumi obiectivè, seu enuntiabiliter, in quo sensu est passio entis prout verificat propositionem; ac proinde est verè talis in hac acceptione, sicut in hac acceptione verè dicitur ens id, ad quod sequitur. Nec mirum, quod ens subiectivè actum, & intelligibilitas, quæ subiectivè sumpta est fictè talis, sit obiectivè vera intelligibilitas; nam sicut imago Cæsaris apparenter tantum est Cæsar, verè tamen est apparentia Cæsaris, seu verè est Cæsar apparès, ita entitas ficta est tantum apparenter, & fictè entitas, verè tamen est apparentia entis, seu verè est ens apparens, & fictum, veritate (inquam) non subiectiva, & transcendentali; sed obiectiva, & enuntiabili.

54 ¶ *Hinc constat ad 1. prob. mai. Ad 2. illius prob. dist. anteced. Ens purè fictum non est realiter intrinsecè cognoscibile: conced. antec. realiter extrinsecè: neg. antec. & conseq. capacitas intrinseca entis ficti ut cognoscatur, non est realis, sicut realis entitas non est entitas ficta, cum qua identificatur, & sic ens fictum non est intrinsecè realiter cognoscibile; at cognoscibilitas extrinseca illius est realis, quia hæc non identificatur cum ipso ente ficto; sed cum ipso intellectu potente realiter cognoscere ens fictum.*

55 ¶ *Instabis 1. Nequit intellectus realiter cognoscere, quod est intrinsecè incapax ut realiter cog-*

noscat; sed ens purè fictum est intrinsecè incapax, ut realitèr cognoscatur: ergo ipsum nequit intellectus realitèr cognoscere. *Instabis* 2. Quidquid intellectus realitèr cognoscit, ipsi realitèr obijcit: ergo quod nequit realitèr obijci intellectui, nequit ab ipso cognosci realitèr; sed quod realitèr intrinsecè nō est cognoscibile, nequit realitèr obijci intellectui: ergo nequit ab ipso cognosci realitèr. *Vrgetur.* Iuxta solutionē nequit ab intellectu cognosci, quod est realitèr incognoscibile tam intrinsecè, quā extrinsecè; sed potest ab intellectu fingi incognoscibile tam intrinsecè, quā extrinsecè, cum nulla sit chymera, quam intellectus nō possit apprehendere, & fingere: ergo potest ab intellectu apprehendi, ac proindè cognosci, quod, quia incognoscibile etiam extrinsecè, nō potest ab ipso cognosci, quo quid implicantius, & absurdius?

56 *Resp. ad 1. instantiam concessa mai. neg. min.* nam aliud est, quod capacitas intrinseca entis ficti non sit realis, aliud, quod non sit capacitas, ut cognoscatur realitèr: Primum est verum, & à nobis concessum, secundum autem est falsum: nec mirum, quod capacitas intrinseca non sit realis, & sit capacitas, ut cognoscatur realitèr, cum realis cognitio sit ipsi extrinseca in nullo præiudicans eius entitati fictæ. *Ad 2. instantiam disting.* antec. ipsi realitèr obijcitur, *vel in se, vel in alio:* conc. antec. *in se præcisè:* neg. antec. & conseq. Nequit

ens fictum realitèr intrinsecè in se obijci, bene tamen realitèr extrinsecè, & in alio, in specie scilicet, quæ formalitèr primariò repræsentans ens reale, repræsentat virtualitèr secundariò ens rationis. *Ad ultimam resp.* Quod si daretur aliquid revera incognoscibile tam intrinsecè, quā extrinsecè, illud nullatenus posset cognosci: at fictè solum potest aliquid apprehendi utroque modo incognoscibile, & sic in ipso exercitio cognoscitur, nam propter vim reflexivam syncategorematicè infinitam intellectus, nihil est ita incognoscibile signatè, quod non sit cognoscibile exercitè. Et quidem si tale incognoscibile nullo modo potest cognosci, quo modo de illo disputatur, an sit, vel non cognoscibile? Et quomodo obijciens negat posse cognosci, si ut hoc rationabilitèr neget, debet ipsum saltem in exercitio cognoscere?

57 *Hinc ad confirm.* principalis argumenti, resp. dist. mai. quod est verè cognoscibile præcedit sui cognitionem *speculativam:* conced. mai. *practicam:* neg. mai. & disting. min. Ens rationis nequit præcedere sui cognitionem *practicam:* conced. min. *speculativam:* neg. min. & conseq. Cognoscitur speculativè ens rationis, cum ipsius, vel ut iam facti, vel ut factibilis, essentiam speculantes cognoscimus esse quid fictum, in quo nil fingimus; sed fictionè, ut est in se, cognoscimus, cuius generis cognitionem præcedit omninò ens rationis illam speculativè.

cificās. Cognoscitur practice, cum in iplo exercitio fingitur per cognitionē attingentem res aliter, ac sunt in se, ut cum intellectus intendens attingere distinctē prædicata distinctiva hominis, attingit animal, ut prædicatum commune, & distinctū à rationali, fingens in iplo exercitio cognitionis distinctionem, quæ in re non est, cuius cognitionis objectum primarium, & signatū non est illa distinctio ficta, sed objectum tantum secundariū, & exercitium, quod non petit cognitionem præcedere. Licet possit dici, quod tale ens rationis subsequitur cognitionem practicam in genere causæ efficientis, & illam præcedit in genere causæ formalis extrinsecæ, sicut eodem modo est prior, & posterior calor respectu actionis calefactivæ ipsam causantis iuxta dicta supra q. 1. art. 1.

§ 8. *Ad id*, quo confirmatio urgebatur, concessa mai. neg. min. Ad eius prob. disting. mai. Unumquodque in tantum est cognoscibile, in quantum est ens, *ly in quantum dicente rationem, vel motivam, vel terminativam*: conc. mai. *motivam præcisè*: neg. mai. Ens reale, quod movet intellectum media sui specie, cognoscitur quia est antecedens ad ipsam cognitionem; at ens rationis, quod non movet, sed terminat, cognoscitur, *ut sit*; sicut quid quid subijcitur causalitati Divinæ, subijcitur quia ens, non quia creatura sine prius entia, quam subijciantur, sed potius, quia subijcuntur, *ut sint entia*.

§ 9. *Si dicas*: Iuxta concessa, omne verè cognoscibile non est tale, quia cognoscitur, sed cognoscitur, quia est cognoscibile; sed si ens fictum cognoscitur, quia ens solum terminativè, prius cognoscitur, quam sit cognoscibile, cum prius cognoscatur, quam sit ens: ergo non est verè cognoscibile. *Resp.* maiorem esse veram de cognoscibilitate speculativa, quæ sequitur ad ens, non præcisè ut in actu, sive ut existens, sed ad ens, vel in actu, vel in potentia, qua ratione purè possibilis sunt cognoscibilia, & si nō sint entia in actu; & hoc etiam modo ens rationis est cognoscibile, antequam per fictionem sit ens in actu; sive enim exercitio fingatur, sive non, verum est esse quid fictum, impotens in re existere, quod si existit, purè obiectivè existit.

60. *Obije.* 2. Ens purè apparet nequit cognosci; sed ens purè fictum est ens purè apparet: ergo ens purè fictum nequit cognosci. Prob. mai. nequit cognosci, quod cum verè ente non habet aliquam similitudinem, deficiet enim species per quam aliquomodo representetur; sed ens purè apparet nullam habet cum verè ente similitudinem: ergo. *Explicatur.* Ut imago Cæsaris sit verè Cæsaris similitudo, requiritur, quod licet non sit verè Cæsar, sit tamen verè similis ipsi Cæsari; sed ens purè apparet, eum revera non sit ens, nequit esse vera similitudo veri entis, non ens enim nullius est similitudo: ergo

nequit per similitudinem veri en-
tis cognosci, & sic nequitullo mo-
do cognosci.

61 *Resp. neg. mai.* Ad eius prob.
disting. mai. Quod cum verò ente
non habet aliquam similitudinem
vel unicam, vel analogam; conced.
mai. *univocampræcisè*: neg. mai. &
applicata distinctione min. neg.
conseq. Nec obstat maior proba-
tionis explicatio: licet enim ens
purè apparens non sit sicut imago
Cæsaris, vere veritate subiectiva,
& transcendentali similitudo veri
entis, quia subiectivè, & in se est nõ
ens, benè tamè veritate obiectiva,
& enunciabili iuxta dicta num. 53.
verè namque concipitur ab intel-
lectu, ac si esset ens, verèquè de
illo, vel affirmatur esse quid fictũ,
vel negatur posse realitèr existere:
undè Div. Thom. 1. part. q. 16. art.
3. ad 2. ait. *Non ens non habet in se,
undè cognoscatur, sed cognoscitur in
quantũ n̄ intellectus facit illud cognof-
cibile; undè verũ fundatur in ente, in
quantũ non ens est quoddam ens ra-
tionis, apprehensum scilicèt à ratione,
ipsum ergo non ens apprehèditur,
ac si esset aliquid, ac proindè ut in-
duens aliquam similitudinem cum
verò ente.*

62 *Objec. 3.* Intellectus affir-
mans hominem esse Equum facit
ens rationis consistens per nos in
identitate, quam affirmat; sed hæc
identitas non est ficta: ergo non
consistit ens rationis in aliquo esse
fictõ. Prob. min. intellectus affir-
mat eam identitatem, in cuius af-
firmatione falsum asserit: ergo nõ

affirmat identitatem fictã. ut patet
conseq. Nam hominem, & Equum
identificari fictã identitate nõ est
falsum, sed verum. *Explicatur.* Eam
identitatem affirmat intellectus,
quàm dari est impossibile, cum
propositio illa sit omninò impossi-
bilis; sed solam veram, & realem
idèntitatem dari inter illa extrema
est impossibile, fictã enim idèntitas
de factõ datur inter illa: ergo intel-
lectus affirmat idèntitatem veram,
& realem inter illa extrema.

63 *Confirm.* Si talis identitas
esset fictã, & impossibilis, verificæ-
rentur de ea dux contradictoriæ,
scilicèt, *si poneretur in re, existeret
talis identitas; si poneretur in re, non
existeret talis identitas*, nam cum ta-
lis idèntitas sit impossibilis ex eius
positione utrumque sequitur; sed
implicat aliquid, ex cuius positio-
ne sequatur dux contradictoriæ:
ergo implicat, quod talis identitas
sit purè fictã.

64 *Resp. concessa mai. neg.
min.* Ad eius prob. concessõ ante-
ced. disting. conseq. non affirmat
identitatem fictã, *ut si Fãm*: con-
ced. conseq. *ut veram*: neg. conseq.
Nam ut falsum asserat intellectus,
non requiritur, quod identitas,
quam affirmat, sit vera, sic enim
propositio non esset falsa, sed, quod
identitas, quàm affirmat, ut verã,
sit fictã; idè enim propositio illa
falsa est, quia per illam affirmatur
ut vera identitas, quæ nequit esse
nisi fictã. *Hinc ad explicationem
concessis præmissis dist. conseq.
affirmat identitatem veram, &*

realem, idest, qua appareat vera, & realis: conc. consequ. qua si vera, & realis: neg. consequ. Intellectus enim affirmat dari in re eam identitatem, quæ sibi realis apparet, quod quidem est omninò impossibile, cum identitas, quæ vera est tantum apparenter, nequeat in re existere.

65 Ad cõfir. resp. Quod si talis identitas poneretur in re, existeret, & non existeret, hæc enim est natura impossibilis, ut si existit, cum cõtradictione existat, ac proindè, quod si ponatur in re, existat, & nõ existat. Cæterũ non idè dicendè sunt veræ cõtradictoriæ conditionales, quæ circa illud formantur, nec quæ adducuntur in argumento, sunt contradictoriæ, cum particula si in utraque propositione affirmetur; debebant enim sic formari iuxta Dialecticæ regulas: Si poneretur in re, existeret talis identitas. Non si poneretur in re, existeret talis identitas, ex quibus negativa est falsa, cum neget sequi ex hoc, quod poneretur in re, quod existeret, quod est falsum, nam si ex eo, quod impossibile ponatur in re, sequitur utrumque, ergo falsum est, non sequi, quod existat, etsi verum sit etiam sequi, quod non existat.

ARTIC. III.

QUOTPLEX SIT ENS RATIONIS?

66 **T**Riplici divisione solet communiter dividi ens rationis. Primo dividi-

tur in ens rationis ratiocinatæ, seu cum fundamento in re, & in ens rationis ratiocinãtis, seu sine fundamento in re. Secundo dividitur in privationem, negationem, & relationem. Tertio, & ultimo dividitur in primam, & secundam intentionem. De sufficientia harum divisionum est nobis sygillatim agendum.

§. I.

PROBATVR SUFFICIENTIA PRIMÆ divisionis.

67 **P**rimam divisionem rectam non esse sustinent aliqui quibus visum est omnia entia rationis esse chymærica, ac proindè nullum dari ens rationis ratiocinatæ: Hi sunt Hérice, Serna, Arriaga, Oviedo, P. Lince, alii qui autem, quos supresso nomine refert P. Franciscus Alfonsus, idem sustinent ex opposito motivo existimantes omnia entia rationis fingi cum fundamento in re, & idè nullum esse chymæricum, seu rationis ratiocinantis. Communis tamen sententia, celebrisque divisio desumpta ex D. Thoma 1. 2. q. 1. art. 3. & alibi sæpè deferenda non est.

68 Sit conclusio: *Aliqua sunt entia rationis cum fundamento in re, & aliqua sine fundamento in re, ac proindè recta est prædicta entis rationis divisio.* Prob. quoad 1. part. Sæpè res invitant intellectum, ut eas cognoscant cognitione, per quã formatur ens rationis: ergo sæpè fit ens ra-

tionis cum fundamento in re. Pa-
 tet conseq. Nam fundamentum in
 re, ut fiat ens rationis, nil aliud est,
 quam occasio invitās intellectum
 ad cognoscendam rem cognitione
 fingente ens rationis. Antec. verò
 prob. ea, qua cum in re sint idem,
 habent tamen operationes diver-
 sas, invitāt intellectum, ut ab ipso
 cognoscantur ut distincta, cum ex
 operationibus, quas experitur, su-
 mat congruenter occasionem in-
 tellectus ad sic, vel aliter cognos-
 cendas res, quarum sunt illę ope-
 rationes; sed sæpè fit ens rationis
 cognitione attingente ut distincta
 ea, quę et si in re sint idem, habent
 tamen operationes diversas: ergo
 sæpè invitāt res, ut cognoscantur
 cognitione, per quā formatur ens
 rationis. Min. prob. ex eo, quod re-
 gularitèr accidit in cognitione at-
 tingente prædicata diffinitiva ali-
 cuius, v. g. hominis ut distincta, eo
 quod animalis operationes alię sūt
 ab operationibus rationalis, qua
 cognitione formatur inter anima-
 litatem, & rationalitatem, quę in
 re sunt idem, distinctio rationis.

Si dicas: Nulla res præbet funda-
 mentum, ut concipiatur aliter, ac
 est in se: ergo nullum fit ens ratio-
 nis cum fundamento. Resp. disting.
 antec. ut concipiatur aliter ac est
 in se ab intellectu attingente res intui-
 tivè, & per adequatas species: conc.
 antec. ab intellectu inadquatè concip-
 iente res: neg. antec. ex quo solum
 sequitur, quod intellectus divinus
 vel Angelicus, non concipiat res
 aliter, ac sūt in se, secus humanus.

qui sæpè nequit plura clarè, & dis-
 tinctè cognoscere, nisi plura e via
 rationis formando.

69 *§ Hinc* prob. secunda pars
 conclusionis. Intellectus nulla à
 rebus data occasione fingit sæpè
 entia rationis, ergo fiunt sæpè en-
 tia rationis sine fundamento in re.
 Prob. antec. nullam dant res occa-
 sionem, ut intellectus concipiat
 hircocervum, identitatem homi-
 nis cum Equo, & alia huiusmodi
 figmenta, quorum formationi ipsa
 pugnantium naturarum experien-
 tia opponitur: ergo talia figmenta
 fiunt, nulla data occasione à re-
 bus. *Confirm.* Intellectus potest cla-
 rè, & distinctè concipere homi-
 nem, quin concipiat illum, ut idem
 cum Equo, sicut, & hircum sine
 identitate cum cervo, quin potius,
 nec hominem, nec hircum, prout
 sic identificata, verè concipit: er-
 go purè pro libito format intellec-
 tus similia figmenta.

§. II.

ADÆQUATE DIVIDITVR ENS RA-
 tionis in negationem, privationem,
 & relationem.

70 *A* Nequam conclusio probe
 tur, supponendum est,
 quod negatio est carentia forme in
 subiecto incapaci, ut carentia visus
 in lapide: privatio est carentia for-
 me in subiecto apto nato ad illam ha-
 bendam, ut carentia visus in homi-
 ne: relatio est respectus ad aliquid, ut
 modo præcisaamus à relationis
 præ-

prædictæ amœralis, & transcendentalis differentiis, utraque enim est respectus ad aliquid. *Rursus* privatio, & negatio possunt considerari per modum remotionis formæ, in quo sensu tenebras, v.g. dati, nil aliud est quam lucem non existere, sub qua consideratione privatio, & negatio non sunt species entis rationis, cum nil involvant fictum; & possunt considerari positivè, quatenus scilicet concipiuntur, ac si essent aliquid afficiens subiectum, ut cum tenebras cœcipimus, ut nigredinem per aërem diffusam, qua cognitione fit ens rationis, undè de privatione, & negatione in hac secunda acceptione loquimur.

71 ^S Conclusio igitur proposita desumitur ex Philosopho, qui 4. Metaphysicæ prædictas tantum species entis rationis numeravit, & ex D. Thom. q. 21. de veritat. art. 1. dicente: *Id, quod est rationis, tantum potest esse duplex, scilicet relatio, vel aliqua negatio, omnis enim positio absoluta aliquid in rerum natura, existens significat.* Ubi nõ solum conclusionem docet, sed eiustradit rationem, qua prob. Ens rationis est, quod cum in se non sit ens reale, concipitur admodum entis realis; sed sola privatio, negatio, & relatio sunt huiusmodi; ergo sola privatio, negatio, & relatio sunt entia rationis, & consequenter adæquacè dividitur in illa tria ens rationis, Prob. mia. Privatio, negatio, & relatio non sunt in proprio conceptu entia realia, & omne aliud ab eis est in proprio conceptu ens reale:

ergo sola privatio, negatio, & relatio, cum in se non sint ens reale, concipiuntur admodum entis realis. Ant. quoad id quod excludit, videtur cõstare, tñ quia nullus hucusque dubitavit, quin substantia, quantitas, & sic de reliquis prædicamentis, præter relationem, sint in proprio conceptu entia realia. Tñ. quia omnia alia sunt quid positivum, & absolutum; at iuxta D. Thom. ubi proximè omnis positio absoluta aliquid in rerum natura existens significat: ergo.

Quod ad id verò, quod positivè, asserit, de negatione, & privatione, eas scilicet non esse in proprio conceptu entia realia, res est certa & quoad relationem prob. tum ex D. Thom. 1. p. q. 28 art. 1. dicente. Solum in his, qua dicuntur ad aliquid, inveniuntur aliqua secundam rationem tantum, & non secundum rem, quod non est in aliis generibus quia alia genera, ut quantitas, & qualitas, secundam propriam rationem significant aliquid alicui inherens, & subdit statim S. D. pro relatione rationem, quia qua dicuntur ad aliquid significant secundum propriam rationem solum respectum ad aliquid, id est, purum respectum explicat, in quo nil realitatis exprimitur. Tñ, quia relatio nec explicat aliquid esse reale; quod ponat in subiecto, cum non explicet esse in ordine ad subiectum, sed ad terminum, nec quod ponat in termino, cum sit purus respectus omninò extrinsecus termino: ergo in proprio conceptu nullum explicat esse reale.

Explicatur. Licet intellectus sæpè concipiat admodum substantiæ, quod substantia non est, & admodum quantitatis replentis vacuum quod non est quantitas, non tamen ob hoc debet dici, quod datur substantia rationis, aut quantitas rationis; sed hoc est præcipuum motivum oppositæ sententiæ, ut præsentis divisionis sufficientiam impugnet: ergo, & divisio est sufficiens, & oppositum fundamentum est nullum. Prob. mai. & explicatur. Et si cum sit ens rationis, concipiatur aliquid admodum entis realis, & quod fictè appareat, ac si esset ens reale, tamè nullus dicet, quod dantur entia realia rationis, hoc enim exterminis implicat: ergo quia ens rationis non dicitur illud, quod obiectivè apparet res, quæ concipitur admodum entis, sed illud solum, quod dum in se non sit ens, concipitur, admodum entis. *Hinc* sit, quod cum apprehenditur aliquid, ac si esset substantia; & datur ibi apparentia obiectiva substantiæ, & quod concipitur cum illa apparentia, ac si esset substantia, sicut datur apparere ens reale, & quod intellectus concipit cum illa apparentia entis realis: sicut ergo non dicitur rationis ens reale, cuius apparentiam gerit, quod concipitur, sed id, quod cum illa apparentia concipitur; ita non dicitur rationis substantia, cuius apparentiam gerit, quod concipitur admodum illius, sed id, quod cum in se sit aliqua negatio, privatio, aut relatio, ad instar substantiæ concipitur; ens enim rationis est

id, quod cum in se non sit ens, concipitur, & apparet, ac si esset ens.

72 *Nihilominus obijc.* 1. Actio in proprio cõceptu non explicat realitatem: ergo vel datur actio rationis, & sic divisio non est adæquata, vel ratio conclusionis est nulla. Prob. antec. Actio in proprio cõceptu non dicit inhærentiam, sed respectum ad agens per modum egressiõnis; sed quia relatio dicit respectum in proprio cõceptu, non dicit in proprio cõceptu realitatem: ergo actio non dicit in proprio cõceptu realitatem.

73 *Resp.* neg. antec. Ad prob. dit. mai. Sed respectum ad agens, respectum per modum actualitatis: conced. mai. *purum respectum:* neg. mai. Relatio in proprio cõceptu explicat purum respectum, in quo nil exprimitur realitatis, nec in subiecto, nec in termino: actio autem, & si non explicet in proprio cõceptu inhærentiã, explicat in proprio cõceptu rationem actualitatis agentis, seu actualitatis active, quæ cum ente ficto dicit in proprio cõceptu oppositionem.

74 *Obijc.* 2. Privatio est reale principium generationis: ergo non est ens rationis. *Confirm.* Privatio, & negatio ut remotiones formæ; sunt à parte rei, ac proinde prout sic non sunt entia rationis, sunt autem entia rationis, quatenus concipiuntur, ac si essent aliquid positivum, sed quatenus concipiuntur ac si essent aliquid positivum, non sunt privatio, & negatio, hæ enim ut tales, nõ sunt aliquid positivum ergo

ergo ut negatio, & privatio non sunt entia rationis.

75 *Resp.* dist. antec. Est principium reale generationis privatio, ut est *præcisè non ens*: conc. antec. ut hoc non ens concipitur, ac si esset aliquid: neg. ant. & in hoc secundo sensu, non in primo, privatio est ens rationis. *Ad confirm.* dist. mai. Privatio, & negatio, ut remotiones formæ, sunt à parte rei, non entia conc. mai. sunt à parte rei entia neg. mai. & neg. min. quia etiam cōceptæ ut aliquid positivam illæ remotiones sunt privatio, & negatio, tenebra quippè etiam concepta admodum nigredinis, sive ut nigredo per aerem diffusa est privatio lucis, denominatione sumpta, nō à nigredine ad cuius modum concipitur: sed à remotione lucis, quæ concipitur admodum nigredinis.

76 *Dices.* Dum intellectus nititur apprehendere, quod in re non est relatam, ac si esset relatam format ens rationis, quod non est negatio, sed relatio iuxta ipsam divisionem, quam in præsentia propugnamus; & tamè tunc casus relatio non est id, quod cōcipit admodum alterius; sed id, ad cuius modum concipit negationem relationis: ergo casus rationis non semper est id, quod concipitur admodum alterius; sed etiam est id, ad cuius modum aliquid concipitur.

77 *Resp.* neg. mai. Nam solùm datur relatio rationis, cum intellectus nititur apprehendere quomodo unum se habeat in ordine ad alterum fingendo respectū inter ipsa;

dum enim fingit relationem divini dominij ad creaturas, & relationem Magistri ad discipulos, non intendit apprehendere quomodo se habeat negatio relationis; sed quomodo se habeat Dominus relatè ad subditos, & Magister ad discipulos, ac proindè nititur cognoscere veram relationem non dicentem in proprio conceptu realitatem, quod si negationem relationis nitatur apprehendere, ac si esset relatio, tunc finget ens rationis, quod sit negatio, non minus, ac cum alias negationes concipit, ac si essent formæ positivæ.

78 *Obijc.* 3. Dantur plura entia rationis, quæ non sint privatio; negatio, aut relatio: ergo divisio non est adæquata. *Prob.* ant. 1. Unitas universalis est unitas rationis; sed unitas universalis non est negatio, aut privatio, cū sit aliquid positivum, nec est relatio, cū unitas sit aliquid absolutum: ergo. *prob.* 2. Cum Angelus concipitur admodum corporis, fit ens rationis, nam cōcipitur, quod nō est corpus admodum corporis, quod nequit esse sine aliqua fictione; sed illud ens rationis, quod tunc casus fit, nō est privatio, negatio, aut relatio: ergo idè quod prius. *Prob.* 3. Cum fingitur alter Deus, aut mons aureus, datur ibi substantia ficta, & dum cōcipimus vacuū, admodum dimensionū replentium spatium, dantur ibi dimensiones fictæ, ac proindè datur ficta quantitas indimensionibus consistens: ergo alia à relatis in divisione sunt entia rationis.

79 *Resp. neg. ant.* Sive de entibus rationis cum fundamento in re, sive de chymericis sit sermo: ratio enim D. Thom. qua conclusionem firmavimus, vel de omnibus probat, vel de nullis. Ad 1. prob. ant. *concef. mai. neg. min.* quoad 1. p. licet enim unitas fundamentaliter sumpta, id est, res, quæ est una, sit aliquid positivum, unitas tamen proformali est quid negativum, cum unitas consistat in carentia pluralitatis; sed cuiusnam pluralitatis sit carentia unitas, quæ ut aliquid positivum concipit intellectus in natura universali, dicitur in q. seq.

80 Ad 2. prob. eiusdem antec. *dilt. mai.* cum Angelus concipitur admodum corporis *purè connotativè* fit ens rationis, *neg. mai. substantivè aut entitativè*, *concf. mai.* Cognoscere Angelum admodum corporis *purè connotativè*, est cognoscere illum per speciem corporis, qualiter necessarium est, quod ipsum cognoscat intellectus noster in presenti statu non aliter intelligens res, quæ per species à sensibilibus acceptas, in quo nulla est fictio; sed solum cognitio connotativa attingens Angelum per comparationem ad corpus, sicut nulla est fictio in eo, quod Romanam cognoscã ad instar Matriti. Cognoscere Angelum admodum corporis *substantivè* est cognoscere ipsum ac si esset corpus corporeitate ei applicando; etsi hoc modo concipiatur (quod regulariter non accidit scientibus Angelos esse incorporeos) Angelus, fiet ens rationis consistens in identitate ficta

Angeli, & corporis, quæ identitas ficta est relatio rationis.

81 Ad *concf. resp.* Iuxta dicta, quod cum fingitur alter Deus, datur ibi substantia ficta obiectivè, id est substantia est id, ad cuius instar aliquid fictè concipitur, non tamen substantia est id, quod fictè concipitur admodum alterius, ac proinde non datur substantia rationis; fingitur ergo tunc casus ens rationis, quod est relatio, cum intellectus non nitatur apprehendere negationem alterius Dei; sed quomodo se habeat Deus, ut alter, & distinctus à Deo Optimo Maximo, quæ diversitas est relatio rationis. Similiter fictio montis aurei consistit in identitate ficta, quæ est relatio rationis, inter verum montem, & aurum. Cum autem concipitur vacuum admodum dimensionum replentium spacium; fit ens rationis, quod est negatio, aut privatio, cum id, quod intellectus nititur apprehendere, sit vera remotio corporis replentis vacuum.

§. III.

Examinatur tertia divisio.

28 **U**T examinetur ultima divisio entis rationis in primam & secundam intentionem, advertendum est, quod intentio, prout ad intellectum attinet, est duplex, formalis scilicet, & obiectiva: formalis est ipsa cognitio, sive actus, quo intellectus intencionaliter intedit, sive tendit in obiectum, idèòque intentio dicitur. Obiectiva est obiectum, in

in quo, per talem actum tendit in relectus. Loquimur in presenti de intentione obiectiva, non de formali, quam manifestum est non esse speciem entis rationis, cum sit realis cognitio suum habens esse reale. *Rursus*. Intentio obiectiva dividitur in primam, & secundam intentionem. Prima intentio obiectiva est obiectum secundum quod terminat primam sui cognitionem, quæ est prima intentio formalis: secunda verò intentio obiectiva est obiectum, ut cognitum, seu secundum ea, quæ conveniunt ipsi, quia cognitio, & ut terminanti secundam intentionem formalem: sed quia hæc aliquali explicatione, & discussione indigent, ut ostendatur rectitudo divisionis.

83 *Sit prima conclusio*. Prima intentio obiectiva aliquando est ens reale, aliquando est ens rationis. Conclusio quoad primam partem est manifesta; nam prima intentio obiectiva est obiectum secundum quod terminat sui primam cognitionem, sive, ut primò cognitum; sed obiectum, ut primò cognitum aliquando est ens reale, hæc enim cognitione homo cognoscitur primò modo, qui est aliquid reale; ergo prima intentio obiectiva aliquando est ens reale. *Quoad 2. verò* probat. Obiectum cognitionis, quæ primò cæcitas concipitur, est prima intentio obiectiva, cum sit obiectum terminans primam cognitionem; sed obiectum cognitio nis, quæ primò cæcitas concipitur, est aliquid rationis, cum cæcitas

attingatur, ac si esset forma positiva: ergo prima intentio obiectiva aliquando est ens rationis.

84 *Confirm.* Relationes Magistri, Doctoris, dexteri, & sinistri, divini dominij ad creaturas, aliarque similes sunt relationes rationis; sed hæ non sunt secundæ intentiones, sed primæ: ergo plures primæ intentiones sunt entia rationis, Prob. min. Relationes illæ nõ conveniunt rebus, ut cognitio, earum enim fundamentum nõ est cognitio; sed doctrina, distantia, & potestas: ergo plures primæ intentiones sunt entia rationis.

85 *Objic.* Prima intentio obiectiva est obiectum secundum id, quod habet in re; hoc enim est, quod primò ei convenit, & primò cognoscitur, ideòque à Dialecticis dicitur terminus primæ intentionis, qui significat aliquid secundum id, quod habet in re; ergo nulla prima intentio est ens rationis. *Confr.* Secunda intentio obiectiva est quæ cõvenit rebus, ut cognitio; sed omne ens rationis cõvenit rebus, ut cognitio; ergo omne illud est secunda intentio obiectiva.

86 *Resp. dist. antec.* Est obiectum secundum id, quod habet in re, *vel formalitèr, vel fundamentalitèr proxime*, conc. antec. *formalitèr præcisè*, neg. antec. & conseq. Fundamentum proximum primæ intentionis convenit rebus ex se ipsis, in quo differt à secunda intentione, quæ (iuxta dicenda) semper debet fundari in rebus, ut cognitio, & secundum statum, quem habent in

intellectu: at non semper est formalitèr aliquid reale prima intentio obiectiva, nam sepè obiecta, ut primò cognita sunt aliquid rationis, ut patet in exemplis positis. Ad confir. concessa mai. dist. min. Omne ens rationis cōvenit rebus, ut cognitis, ly ut dicente causam effectivam, conc. min. dicente fundamentam proximum, neg. min.

87 *Secunda conclusio.* Secunda intentio obiectiva semper est aliquid rationis. Est D. Thomæ in 4. Metaph. lect. 4. & opusc. 42. cap. 21. & ipsius ratione prob. Secunda intentio convenit rebus, ut cognitis; sed rebus ut cognitis non convenit aliquid reale: ergo secunda intentio non est aliquid reale. Si dicas quod rebus, ut cognitis convenit aliquid reale, extrinseca scilicet denominatio cogniti, undè quia natura fuit priùs cognita sine differentijs, postea cognoscitur ut pluribus communis.

88 Cōtra est. *Tum*, quia solutio potius impugnat dari entiarationis quod satis manet in antecedentibus reiectum, quam eorum existentia supposita, presenti adversetur conclusioni. *Tum*, quia secunda intentio obiectiva est prædicatum, quod secundo intelligimus de rebus cōveniens ipsis ut cognitis; sed denominatio, cum sit ipsa cognitio extrinseca cogniti nō est huiusmodi, nam talis denominatio, cum sit ipsa cognitio extrinsecè terminata ad obiectū, nō cognoscitur per eandem cognitionē: ergo secunda intentio nō est eiusmodi denominatio. Pro-

bat. mai. Secunda intentio formalis, cum sit nova, & secunda attentio, aliquid secundo de novo intelligit de re: ergo secunda intentio obiectiva est aliquid prædicatū, quod secundo, & novo intelligimus de re.

89 *Tertia conclusio.* Fundamentū proximū secundæ intentionis semper est aliquid rationis. Est contra aliquos ex nostris existimātes fundamentum proximum secundæ intentionis esse extrinsecā denominationē cogniti, contra quos prob. Secunda intentio obiectiva est, quæ fundatur proximè in rebus, ut cognitis; sed non cognitis ut sunt in se: ergo alitèr, ac sūt in se, ac proindè fundatur proximè in rebus, ut involventibus formā rationis. Prob. min. *Tum*, quia res cognita, ut sunt in se, non præbent proximè fundamentum eidem intellectui, ut alitèr, ac sunt in se cognoscantur. *Tum*, quia aliās intellectus perfectè intelligens res, ut sunt in se posset proximè ex hoc habere fundamentū ad eas cognoscendas alitèr, ac sunt in se. *Tum*, quia rem esse extrinsecè cognitam est quid indifferens, ut denuo cognoscatur, vel ut est in se, vel alitèr, ac est in se, ac proindè nequit esse fundamentū proximū, ut cognoscatur alitèr, ac est in se. *Dènique* fundamentum proximum secundæ intentionis est occasio ex parte rei proximè invitans intellectum, ut eam conticiat alitèr ac est in se; sed denominatio extrinseca cogniti non est occasio ex parte rei, cum tantum sit in intellectu cognoscente: ergo.

Patet

90 Patet ex his, quod tertia hæc divisio entis rationis sit adæquata; omne enim ens rationis, vel est prima, vel secunda intentio, cum vel resultet ex cognitione, qua primò res concipitur, vel qua consideratur secundum ipsi convenientia ex vi prioris cognitionis per intellectum.

ARTIC. IV.

*AN ENS RATIONIS POSSIT
existere per existentiam sui fun-
damenti?*

91 **S**icut essentia entis realis consistit in prædicatis, per quæ quidditative diffinitur, & existentia consistit in actu, quo talia prædicata constituuntur extra causas, ita ens rationis habet suam essentiam, quæ consistit in esse purè obiectivè in intellectu, & existentiam, qua nedum possibiliter, sed actu exercitè ponitur illud esse obiectivum: cum enim quidditatem entis rationis speculantes cognoscimus sine ulla fictione (hoc enim verum est) ipsum esse quid fictum, vel fictibile ab intellectu, tunc nullam ei existentiam tribuimus, præter extrinsecam denominationem cogniti: cum verò in exercitio apprehendimus aliquam rem, aliter, ac est in se, tunc reducimus ad exercitium, & existentiam illud esse purè obiectivum, quod erat purè possibile per ordinem ad cognitionem potentem ipsum fingere.

§. I.

*NULLVM ENS RATIONIS POTEST
existere per existentiam esse fun-
damenti.*

92 **H**ÆC conclusio, qua directè resolvitur dubium, omnia entia rationis comprehendit, si vè quæ fundantur proximè in aliquo reali, ut de primis intentionibus rationis diximus in art. præced. si vè quæ fundantur in aliquo rationis, ut secundæ intentiones, & prob. ex D. Thom. sæpè docente; quod tunc fit ens rationis, quando actu consideratur: ex quo elicitur ratio probans veritatem conclusionis quoad utramque partem. Ens rationis nequit existere, nisi dum actu fingitur ab intellectu, cum sit ens fictum essentialitè pendēs in esse, & conservari ab actu fingente; sed per hoc quod fundamentum illius existat, ipsum ens rationis fundatum nō fingitur actu ab intellectu: ergo nec existit. Prob. min. actu fingi ab intellectu non stat sine actu considerari, & cognosci ab intellectu; sed per hoc, quod fundamentum existat, non consideratur, & cognoscitur ab intellectu ens rationis fundatum: ergo nec fingitur.

93 Prob. deindè specialitèr de entibus rationis, quæ proximè fundantur in aliquo reali. Ens rationis existens per existentiam realē sui realis fundamenti esset ens rationis existens realitèr: implicat in terminis ens rationis existens realitèr, aliàs esset ens reale, & non rationis: ergo implicat ens rationis existens per existentiam realē sui

sui fundamenti realis. Prob. mai. Ens existens per existentiam realem, & realiter ipsi communicatam est ens existens realiter; sed ens rationis existens per existentiam realem fundamenti existeret per existentiam realem, & realiter ipsi communicatam: ergo existeret realiter. Mai. est evidens cum effectus formalis formæ realis, & realiter communicata nequeat non esse effectus realis. Minor. verò prob. *Tum*, quia existentiam realem realiter communicari nil aliud est, quam reddere essentiam existentem ante omnem operationem, & fictionem intellectus; sed si existeret per existentiam realem redderetur existens ens rationis ante omnem operationem, & fictionem intellectus: ergo. *Tum*, quia existentiam realem haberet, antequam actu obijceretur intellectui, & ab ipso cognosceretur, hoc enim est, quod opposita affirmat sententias sed hoc est habere realiter communicatam existentiam realem: ergo.

§ II.

Solvuntur argumenta:

94 **O**bjicies 1. Potest ens rationis representari per speciem realem, potest insu per cognosci, & attingi per actum realem: ergo potest existere per existentiam realem.

95 Resp. neg. conseq. Nam ex quo antecedens sit verum, solum sequitur, quod ens rationis deno-

minetur representatum realiter, & cognitum realiter, quæ denominationes reales, cum sint extrinsecæ, nullomodo præjudicant eius entitati fictæ; ac existere realiter, cum sit denominatio, & effectus formalis intrinsecus, non cõpatitur cum eius entitate purè ficta repugnat enim ens purè fictum, & distinctum ab omni ente reali, realiter existere. *Nec valet*, quod conceptus est ultima actualitas objecti; nam in primis falsum est conceptum omninò extrinsecum objecto esse illius ultimam actualitatem, ut suo loco constabit. *Deindè*, etsi sit ultima actualitas, est actualitas extrinsecæ, cuius realitas in nullo præjudicat entitati intrinsecæ objecti purè ficti.

96 Dices. Potest ens rationis existere per existentiam realem) & non existere realiter: ergo ratio nostra est nulla. Prob. antec. *Tum*, quia potest (& de facto sic evenit, humanitas Christi D. existere per existentiam Verbi infinitam, & æternam, quin existat ab æterno, aut infinite: ergo potest ens rationis existere per existentiam realem, quin existat realiter. *Tum* ex hoc ipso, nam si existentia infinita potest communicare effectum existendi, & non infinite, cur enti rationis non poterit communicare existentia realis effectum existendi, & non realiter?

97 Resp. neg. antec. Ad eius 1. prob. neg. conseq. Quia existentia, & si æterna, & infinita, non denominat infinite, & ab æterno exist-

tentem naturam; cui ad æterno non competit, & quam infinite non perficit, qualiter humanitatem Christi non perficit, nec ei ab æterno competit existentia Verbi; at existentia realis, per quam existeret ens rationalis, & esset realis, & ipsi realiter competeret, cum ipsi competeret iuxta oppositam sententiam ante omnem fictionem intellectus, ac proinde redderet ipsum existens realiter.

98 *Ad 2. prob. antec. resp.* Quod nulla forma potest communicari, quin tribuat aliquem effectum specificum, & cum ablato conceptu realitatis, solus restet in existentia reali conceptus communissimus existentie, qui prout sic nequit communicari, inde fit, quod nequeat communicare effectum existendi, & non existendi realiter: at ablato conceptu, seu effectu infinite in subsistentia Verbi, restat conceptus existentie realis substantialis supernaturalis, cuius est capax humanitas, quin ei tribuat infinitatem, cuius est incapax.

99 *Objc. 2.* Potentia potest existere sine actu: ergo potest existere esse obijcibile, quin actu obijciatur; sed ens rationalis consistit in esse obijcibile: ergo potest existere ens rationalis, quin actu obijciatur. *Confr.* Si non posset existere ens rationalis, quin actu obijceretur, & cognosceretur, posset naturaliter existere essentia sine passionibus, sive proprietatibus, intellectu enim fingente essentiam, & ulterius progrediēte ad cognoscendas, sive

fingendas proprietates, existeret essentia, quin existerent eius proprietates; sed hoc est impossibile: ergo potest existere ens rationalis; quin actu cognoscatur.

100 *Resp. dist. antec.* Potentia *Physica* potest existere sine actu, conc. antec. Potentia *Logica*, neg. antec. & conseq. Potentia *Physica* est potentia ad actionem, vel passionem, & potest res existere, quin aliud agat, vel recipiat, ac proinde potest existere sine actu: at potentia *Logica* nil aliud est, quam non repugnantia ad existendum, unde implicat existere sine actu, quia actus talis potentie est ipsa existentia, & implicat aliquid existere sine existentia: cum ergo in ente rationalis idem sit existere, ac actu obijci, sicut nequit esse obijcibile existere sine existentia, ita nequit existere quin actu obijciatur. Solutionis veritas patet in ipso ente reali, quod est quoddam esse realiter producibile, & nequit tale producibile existere ante quam producat.

101 *Ad confr. conc. mai. neg. min.* Quia licet in entibus realibus sit inconveniens, quod existat essentia sine proprietatibus, in entibus rationalibus hoc nullum est inconveniens; quia cum eorum esse sit quid fictum consistens in cognosci, non inconvenit, quod unum existat sine altero, quoties unum potest cognosci sine altero.

102 *Objc. 3.* Cæcitas est ens rationalis; sed nullo intellectu considerante, existit cæcitas: ergo existit ens.

ens rationis, nullo intellectu considerante. Prob. min. Nullo intellectu considerante, & à parte rei, homo privatus visu denominatur cæcus; sed denominatur cæcus à cæcitate; ergo existit cæcitas ipsum denominans, nullo intellectu considerante.

103 *Resp.* disting. mai. Cæcitas *remotivè sumpta* est ens rationis; neg. mai. *sumpta positivè*; conc. mai. disting. min. nullo intellectu considerante existit cæcitas *remotivè sumpta*; conc. min. *sumpta positivè*; neg. min. & conseq. Cæcitas solum est ens rationis ut concepta, ac si esset quædam forma positiva, & hoc modo non existit nisi in intellectu eam considerante; at *remotivè sumpta*, & prout est idem ac non visus, verè *remotivè* existit nullo intellectu considerante, cæterum prout sic non est ens rationis; sed realis *remotio*; seu privatio visus. *Nec minoris* probatio oppositum convincit; quia cum entia rationis sint minime entitatis, sufficit quod eorum fundamentum existat, ut detur absoluta denominatio, qua ratione Deus dicitur absolute Dominus ab æterno creaturarum, etsi ab æterno non existat absolute relatio dominij; sed eius fundamentum; & similiter homo denominatur absolute cæcus à parte rei, quin à parte rei existat absolute cæcitas; sed eius fundamentum, *remotio* scilicet visus. Et similiter signa ad placitum absolute denominantur talia, per hoc quod fundamentum existat.

ARTIC. V.

UTRUM SOLVS INTELLECTVS
efficiat entia rationis?

104 **S**I nominis ethymologia attendatur certum est, quod ens rationis à sola ratione, seu intellectu possit fieri, cum idè sonet ens rationis, ac ens à ratione: Accipitur ergo in præsentia, ut disputationi sit locus, ens rationis pro ète ficto, & obiectivè tantum existente in aliqua potentia, & inquisimus, an solus intellectus possit illud formare: cum enim sint in nobis potètiæ præter intellectum, nimirum voluntas, sensus externi, & interni, de his omnibus dubitatur, an sint causæ effectivæ entis rationis, vel unicè intellectus possit illud efficere.

§. I.

VOLUNTAS NON EFFICIT ENTIA
rationis.

105 **C**onclusio est communis inter Logicos, & Metaphysicos contra Scotum, Arriaga, Bonæ Spei, & Olcina, & prob. Potentia, quæ non format sibi obiectum, non efficit entia rationis, cum facere ens rationis sit dare esse obiectivum ei, quod antea non erat ens; sed voluntas non format sibi obiectum; ergo non efficit entia rationis. Prob. min. Potentia formans sibi obiectum reddit illud sibi intentionaliter præsens;

sed voluntas non reddit obiectum sibi intentionaliter praesens. *Tum*, quia semper fertur in obiectum, ut iam sibi propositum ab intellectu. *Tum*, quia reddere praesens intentionaliter obiectum est illud ad se intentionaliter trahere, & intra se constituere; sed voluntas non trahit res ad se, sed potius fertur ad res, ut quoddam pondus, & inclinatio in illas: ergo voluntas non format sibi obiectum.

106 *Confirm.* & explicatur. Potentia, quae si aliquando attingit aliquid fictum, fictionem praesupponit, & non facit, non format ens rationis; sed voluntas, si attingit aliquid fictum, fictionem praesupponit, & non facit, cum voluntas semper feratur in obiectum, ut sibi ab intellectu propositum: ergo non format ens rationis.

107 *Obijc.* Voluntas saepe subordinat Deum creaturis, cum creaturas anteponit Deo; sed talis subordinatio est quid fictum, & ens rationis: ergo saepe format ens rationis. *Confirm.* Voluntas saepe attingit res aliter, ac sunt in se: ergo saepe facit entia rationis. *Prob. ant.* Voluntas saepe amat ut bonum, quod in re bonum non est, cum saepe tendat in bonum apparens: ergo saepe attingit res aliter, ac sunt in se.

108 *Resp. disting. mai.* Voluntas saepe subordinat affectivè semper profectivè Deum creaturis: conc. mai. affectivè: neg. mai. & concess. min. neg. conseq. Quia voluntas solum profectitur obiecta eo ordine, quo proposita sibi sunt ab

intellectu, unde si ordo est ens rationis, non efficitur à voluntate; sed ab intellectu, cuius solius est ordinare, sive ordinata proponere.

109 *Si dicat.* Ex eo quod voluntas supponat fictum (idem de quocumque alio ente rationis) illum ordinem, non sequitur, quod illum non efficiat: ergo solutio est nulla. *Prob. antec.* Nihil prohibet, quod ens rationis semel, & iterum fingatur per diversos actus: ergo nihil prohibet, quod voluntas fingat ordinem iam fictum ab intellectu.

110 *Disting. antec.* Ex eo, quod voluntas supponat per accidens fictum illum ordinem non sequitur, quod illum non efficiat, conc. antec. Ex eo, quod illum supponat essentialiter, & ex modo tendendi iam fictum neg. anteced. Ens rationis iam fictum per unum actum potest iterum fingi per alium, qui ex modo tendendi non supponit illud fictum, qua ratione ens rationis factum à Petro, potest etiam à Joanne fingi, & idem intellectus potest per unum actum fingere ens rationis, quod iam per alium fingit, quia sequenti actui accidit, quod obiectum praesupponatur fictum: ac voluntas ex suo essentiali modo tendendi supponit illum ordinem iam fictum cum sic, & non aliter tendat in obiectum, ut erat ab intellectu propositum.

111 *Ad confirm. disting. antec.* Voluntas saepe attingit res aliter, alietate à se facta, ac sunt in se, neg. antec.

antec. alietate ad se præsupposita: conced. ant. & neg. conseq. nam licet voluntas sæpè tendat in bonum, quod in re non est bonum, bonitas tamen illa apparens, in quam tendit, non ab ipsa fabricatur, sed ab intellectu, ad ipsam enim solum spectat prosequi obiectum, ut ab intellectu propositum.

112 *Instabis.* Sæpè voluntas amat ut bonum, quod intellectus iudicat esse malum: ergo tunc bonitas fingitur à voluntate. *Pterius* Sicut voluntas supponit obiectum cognitum ab intellectu, ita intellectus supponit illud repræsentatum per speciem impressam: ergo sicut hoc non obstante, intellectus efficit ens rationis, ita voluntas illud efficere valebit.

113 *Ad 1. instantiam,* disting. antec. quod intellectus *speculativè* iudicat esse malum: conc. ant. quod *practicè* iudicat esse malum: neg. antec. cum enim voluntas non possit velle malum, ut malum, requiritur, ut aliquod obiectum amet, quod illud proponat intellectus ut bonum non quidem affirmando expressè illud esse bonum, sed iudicando, quod hic, & nunc debet tamquam bonum, & cõveniens amari, quod est practicè bonitatem fingere. *Ad 4. disting.* ant. ita intellectus supponit, ita quoad obiectum *primarium*: conc. antec. ita quoad obiectum *secundarium*: neg. ant. nam præter, id quod formalitè repræsentat species, cognoscit plura intellectus, quibus propter sui in fingendo *secunditatem* vel in cognoscendo imper-

fectionem, dat esse obiectivum, & quæ prout sic facta solum virtualitèr, seu in actu primo supponebantur in specie impressa.

§. II.

SENSVS EXTERNI NULLVM
faciunt ens rationis.

114 *Conclusio* est inter AA. communitèr recepta contra Arriaga, & nonnullos Scotistas. & probat. Sensus externus nil efficit, quod sit obiectivè in ipso: ergo cum ens rationis habeat esse obiectivum in potentia illud formate, sensus externus non facit ens rationis. Prob. ant. *Tum*, quia sensus externus non format idolum, seu imaginem, media qua sensibile sit obiectivè in ipsis, ut q. 6. de Anim. art. 2. ostendemus. *Tum*, quia quidquid attingit sensus externus existit extra ipsum: ergo nil efficit, quod sit obiectivè in ipso.

115 *Obije. 1.* Sensus externi attingunt plura, quæ in re non sunt ac si essent, gustus enim febricitantis attingit ut amarum, quod in re non est amarum sed dulce; similicèr visus videt in collo Columbar, & in Yride colores, qui tantum apparentèr sunt tales, & baculum existentem subtus aquas videt curvum, cum sit rectus: ergo fingunt plura, ac proindè faciunt entia rationis.

116 *Resp. neg. ar.* Quod inducta exempla non suadent: gustus enim febricitantis percipit veram, & rea-

lem amaritudinem humoris cholericici, quo lingua est infecta, & quo impeditur percipere dulcedinem cibi, similiter visus in colo Columbae, & in Yride veram videt similitudinē colorum, quæ ex reflexione lucis, sic vel aliter dispositæ ibi formatur, licet veri colores non sint, hoc est, ex extrinseco mixti temperamento promanātes, sicut colores naturales permanentes; & idem dicimus de curvitate baculi, cuius vera similitudo formatur ex refractione specierū per medium turbatum immixtarum. Et quidem tam colores Yridis, quàm curvitatē baculi repræsentat speculum è regione positum, quin propterea speculum formet ens rationis. An autem, & quomodo ex hoc sumat intellectus occasionem, ut fallatur, sicut, & alia, ex quibus præsens pendet dubium, explicamus. expofesso in q. 6. de Anim. art. 3. & q. 7. art. 1.

117 *Objc.* Color in communi est ens rationis; sed visus attingit colorem in communi; ergo attingit; & consequenter facit ens rationis. Prob. min. Potentia visiva specificatur à colore in communi; sed quælibet potètia attingit suum specificativum: ergo potentia visiva attingit colorem in communi. *Confirm.* Potentia visiva attingit ut separata, quæ in re separata non sunt, sed coniuncta, attingit enim in pomo colorem, non attracto sapore; similiter cum à longè videt aliquod corpus, percipit illud esse coloratum, quin percipiat, an sit

album, vel nigrum, & consequenter præscindit gradum genericum à specifico: ergo facit distinctionem rationis,

118 *Vergetur.* Visione exteriori percipimus tenebras, cum visus percipiat hic esse lucem, ibi lucem non esse, quod est tenebras percipere; sed perceptio tenebrarū est formatio entis rationis, cum tenebræ nihil sint, & percipiuntur, ac si essent aliquid: ergo visione exteriori formamus ens rationis.

119 *Resp.* dist. mai. Color in communi *communitate formali* est ens rationis, conc. mai. *communitate fundamentali*: neg. mai. color formaliter communis est color abstractus ab hac, vel illa specie coloris, & sic dicit unitatem rationis; color fundamentaliter communis sunt omnes colores prout convenientes, & similes in hoc, quod est esse colores, in quo nil rationis involvitur. & sub hac consideratione non sub prima, attingitur à visu & ipsum specificat.

120 *Ad confirm.* disting. antec. Attingit ut separata, quæ sunt coniuncta *per identitatem*: neg. anteced. quæ sunt coniuncta *per accidens*: sub disting. *faciendo inter expectationem*, neg. anteced. *attingendo præcisè unum, alio non attracto*; conc. antec. Ex colore, & sapore realiter distinctis, & per accidens coniunctis, percipit visus colorem non percepto sapore, qui est extra sphaeram visus, in quo nulla est fictio, quæ esset, si color ut separatus à sapore obijceretur visui.

Cum

Cum autem videt à longe corpus, attingit remissè visus tam rationem coloris, quàm rationem talis coloris, utramque eodem modo confusè percipiendo, & non discernendo, in quo nulla est fictio, sicut nec distinctio, aut præcisio.

121 Ad id, quo argumentum urgetur, disting. mai. Visione exteriori percipimus *positivè* tenebras: neg. mai. *negativè*, aut *remotivè*: conc. mai. percipere *positivè* tenebras est eas videre, seu attingere per modum obiecti visi, & hoc modo nequeunt percipi à visu. Eas percipere *negativè*, est non percipere lucem, & hoc modo negativo, seu indirecto tenebras attingere, non est ullo modo formare ens rationis.

§. III.

**SENSVS INTERNI NON FORMANT
entia rationis.**

122 **P**RÆter sensus externos quatuor communiter recensentur in nobis sensus interni, qui dicuntur, sensus communis, æstimativa, phantasia, seu imaginativa, & memoria, quorum sensuum distinctio, & munera explicanda spectant ad Animasticum: Afferimus modo nullum ab ipsis formari ens rationis, quæ conclusio est contra Pat. Suarez, Rubium, Arriaga, Merinero, quibus adhærent ex nostris Prado, & Lince, prob. Porentia,

quæ nequæ cognoscere non ens, ut ens, nequit facere entia rationis, cum ens rationis sit non ens cognitum, ut ens, seu ac si esset ens; sed nullus sensus internus potest cognoscere non ens, ut ens: ergo nec formare entia rationis. Prob. min. 1. Sola illa potentia, quæ potest discernere inter ens, & non ens, potest cognoscere non ens, ut ens, cum cognoscere non ens, ut ens, utriusque extremi discretionem exposcat; sed nullus sensus internus potest discernere inter ens, & non ens, hoc enim est proprium intellectus, cuius solius obiectum est ens, in quantum ens: ergo nullus sensus internus potest cognoscere non ens, ut ens.

123 *Prob. 2.* eadem minor. & explicatur probatio præcedens. Cognoscere non ens ut ens, est cognoscere admodum entis negationem omnimodam entitatis; sed nullus sensus internus potest cognoscere admodum entis omnimodam negationem entitatis. *Tum*, quia omnimoda negatio entitatis est extra spheram cuiuscumque sensus ad sola sensibilia ab intrinseco determinati. *Tum*, quia solus ille potest cognoscere admodum entis omnimodam negationem entitatis, qui cum universalissimam rationem entis attingat, potest per connotationem ad ipsum ens opposita percipere; sed solus intellectus est huiusmodi secus aliquis sensus: ergo.

124 *Prob. 3.* eadem min. Cognoscere non ens, ut ens, ut requiritur ad formationem entis rationis, est cognoscere aliquid revera impossibile, cum ens rationis consistat in aliquo impossibili adæquate distincto ab omni possibili; sed nullus sensus internus potest cognoscere aliquid revera impossibile: ergo nequit cognoscere non ens, ut ens, ut ad formationem entis rationis requiritur. *Prob. min. Et explicatur* Intellectus ad distinctionem sensus penetrat intima rei eam intus legendo, idè que intellectus dicitur, quasi intus legens, quæ doctrina, communiter recepta, est Div. Thom. q. 1. de Verit. art. 12. & alibi sæpè, ex quo prob. min. Nullus sensus penetrat essentialiam rei sed eius tantum accidentia externa; sed hoc ipso nullus sensus potest cognoscere impossibile: ergo cum ens rationis consistat in aliquo impossibili, nullus poterit cognoscere, & consequenter nullus poterit efficere ens rationis. *Prob. min. Tum*, quia repugnancia ad existendum, à qua aliquid dicitur impossibile, provenit ex essentialia rei cum hoc, vel illo prædicato pugnançe, ex eo enim, quod homo sit essentialitè rationalis, provenit impossibilitas hominis irrationalis. *Tum*, quia hoc ipso quodcumque monstrum sensus efformet, ut Hircocervum, & montem aureum, sola accidentia illius cognoscunt, nempe figuram montis sub colore aureo, & figuram Hircocervi; sed in his nil involvitur

impossibile, nam in imagine, externa possunt depingi eo prorsus modo, quo per internum sensum fuere percepta: ergo.

125 *Objicies 1.* Sensus interni attingunt plura, quæ non sunt, ac si essent: ergo faciunt entia rationis. *Prob. ant. Tum*, quia imaginativa multoties apprehendit rem ut præsentem, cum sit absens. *Tum*, quia eadem potentia cognoscit montem aureum efficiens ex speciebus montis, & auri terriam speciem representantem montem aureum, ut docet D. Thom. 1. p. q. 12. art. 9. *Tum*, aliis exemplis: Canis enim noctu aggreditur umbram, & in eam latrat, putans profectò esse quid aliud; Ovis fugit ab homine Lupina pelle vestito, non nisi quia fallitur, apprehendens eum ut Lupum; & Passeres quandoque rostro impetunt vuas pictas, ac si veræ forent, & huius generis alia plura possent adduci: ergo sensus interni attingunt plura, quæ non sunt, ac si essent.

126 *Resp.* rationi conclusionis insistendo, dist. antec. Attingunt plura, quæ non sunt, nec possunt esse: neg. antec. quæ non sunt, possunt tamen esse: conced. antec. & neg. consequ. quia ens rationis non est quodcumque non existens; sed non existens simpliciter, & repugnantè, cui scilicèt repugnet existentia realis, alias ab ente reali realitè possibili non differret. Hinc ad 1. prob. antec. concedo antec. neg. consequ. quia non præ-

præfens non est non ens absolute; sed cum addito, in hoc scilicet loco, vel in hac temporis mensura, unde sensus, qui sic absens, siue non præfens concipit, ut præfens, ens simpliciter tale apprehendit, cum comparatione tamen materialia, & exercita ad hunc locum, vel ad hoc tempus, quod totum est omnino possibile. Ex his ad 2. prob. resp. Quod actu imaginativæ solum apprehenduntur accidentia exteriora montes aurei, quæ ut imaginativæ objecta nullam dicunt repugnantiam; sed possunt in externa imagine depingi, licet præbeant occasionem intellectui essentias montis, & auri penetranti, ut ex utraque formet identitatem omnino impossibilem.

133 Ad 3. prob. antec. resp. Nil impossibile in præfatis exemplis cognosci, nil fingi: Canis enim aggreditur, & latrat in eandem figuram, quam refert umbra, & quam confusè cognosceus nescit discernere, quid sub ipsa lateat, vel non lateat: Ovis similiter cognosceus pellem Lupi sibi infensi, eius inimicitiam per æstimatoriam apprehendit, & sic fugit nesciens discernere, an illa figura sit quod appareret, & idem de Passeribus, qui videntes in pictura colorem, & figuram vuarum, eas impetunt, ut similibus accidentibus ducti veras vuas solent appetere.

133 Objc. 2. Sensus internus ex ordinatione ad intellectum, & conjunctione cum illo potest

discurrere iuxta Div. Tho nam 1. part. q. 78. art. 4 ergo ratione eiusdem subordinationis, & conjunctionis potest efficere entia rationis. Prob. conseq. *Tum*, à paritate rationis. *Tum*, quia discursus importat respectus rationis antecedentis ad consequens, & è converso.

134 Resp. Quod potentia inferior ex conjunctione, & subordinatione ad superiorem potest quidem perfectius operari, quam si talem conjunctionem non haberet, ceterum hoc debet intelligi intra suam spheram, non extra illam, seu in eo, quod est proprium privativè potentie superioris, ut ab inferiori distinctæ, hoc enim non esset potentiam inferiorem perfici; sed destitui per additionem perfectionis ipsi repugnantis. Discursus ergo, qui conceditur alicui sensui interno hominis ex conjunctione ad rationem, est discursus materialis per exercitam comparationem unius sensibilis cum alio, qui discursus non transcendit spheram sensibilitatis, cum non percipiat ordinem prædicati ad subiectum, nec antecedentis (& sic patet secundæ probationi) ad consequens, sicut discursus formalitèr talis, qui est proprius intellectus; ut amplius ostendemus q. 81. de Anima art. 2. at percipere non ens, est proprium privativè illius potentie, cuius obiectum est ens in quantum ens, cui non ens opponitur, quo obiecto solus gaudet intellectus,

135 Si istes: Quia intellectus habet pro obiecto, ens, potest non ens ipsi oppositum attingere, ut ens, sive admodum entis: ergo quia obiectum sensus est sensibile, potest non sensibile ipsi oppositum attingere, ut sensibile, sive admodum sensibilis: sed attingere non sensibile admodum sensibilis est attingere, & efficere ens rationis: ergo sensus potest efficere ens rationis.

136 Resp. neg. conseq. Si de non sensibili simpliciter tali intelligatur, ut debet, ad hoc, quod inferatur sensum efficere ens rationis; non sensibile quippe est omnino extra sphaeram sensus ad sensibilia, & materialia determinati, qua ratione non est extra sphaeram intellectus non ens, quia potentia ita immaterialis, & universalis ad cuiuscumque generis, & quomodocumque cognoscibilia extenditur. Et quidem argumentum probat, quod visus possit attingere non coloratum, auditus non sonorum, & sic de singulis sensibus externis, quod patet quam sit falsum.

137 Ex dictis inferitur conclusio, quæ directe respondeat titulo articuli, quæ talis est. *Solus intellectus format entia rationis.* Et sic prob. Intellectus format entia rationis, & nulla alia potentia ab intellectu format illa: ergo solus intellectus format entia rationis. Anteced. Quoad primam partem est evidens, &

quoad secundam constat ex precedentibus; siquidem nec voluntas, nec sensus, sive externi, sive interni formant entia rationis: ergo nulla alia potentia ab intellectu format entia rationis.

ARTIC. VI.

AN INTELLECTVS DIVINVS FACIAT entia rationis?

138 **A**liqui videntes ex una parte, quod entia rationis non possunt nisi fingendo fieri, & ex alia inter eorum fieri, & cognosci non discernentes, nè cogrentur falsiter Deum fingere, negaverunt illa cognoscere. Hi sunt Vazquez, Alarcon, Cabeto, & Carrauel, quorum sententia rejicitur à cæteris AA. & merito. *Tum*, quia Deus iuxta Psalmistam cognoscit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt; sed nequit cognoscere cogitationes vanas, per quas sæpissimè entia rationis formantur, quin cognoscat entia rationis formata, præsertim cum cognitio Divina sit comprehensiva: ergo cognoscit entia rationis. *Tum*, quia Deus perfectissimè cognoscit omnem veritatem; sed chymæram à nobis cognitam esse quid fictum, & ens rationis est quædam veritas: ergo. *Tum*, quia absurdum est Deum nescire id, de quo disputamus; sed disputamus de Ente rationis: ergo

ergo cognoscit ens rationis. *De
niquè ex D. Thom. 1. parte quæst.
14. art. 9. dicente: Quæcumque sunt
in potentia creaturæ; sive opinandi, si-
ve imaginandi, sive quocumque modo
significandi, cognoscit Deus. Hoc
supposito, sit conclusio.*

§. I.

INTELLECTVS DIVINVS
*nullum potest efficere ens
rationis.*

139 **O**ppositum subſtinent
plures, quorum alij
omniam, alij quo-
rundam tantum entium rationis
efficientiam Deo concedunt; nos-
tra tamen ſententia, quæ commu-
nior eſt inter Thomiſtas, prob.
Intellectus cognoscens omnia, ut
ſunt in ſe, non poteſt formare en-
tia rationis; ſed intellectus Divi-
nus cognoscit omnia, ut ſunt in
ſe: ergo non poteſt formare entia
rationis. Min. eſt certa; nam res
non cognoscuntur perfectiſſimè
niſi cognoscantur, ut ſunt in ſe;
ſed intellectus Divinus cognos-
cit omnia perfectiſſimè: ergo
cognoscit omnia, ut ſunt in ſe.
Maj. autem prob. Efficere ens
rationis eſt cognoscere rem aliter
ac eſt in ſe; ſed intellectus cog-
noscens omnia, ut ſunt in ſe, non
poteſt cognoscere rem aliter ac
eſt in ſe: ergo nec efficere ens
rationis. Cætera patent, & ma-
ior ſuadetur ex hoc, quod ut fiat
ens rationis, debet cognosci id,

quod non eſt, ac ſi eſſet; ſed cog-
noscere id, quod non eſt, ac ſi
eſſet, eſt cognoscere rem aliter,
ac eſt in ſe: ergo, ut fiat ens ra-
tionis, debet cognosci res aliter
ac eſt in ſe.

140 Dices 1. Quod Deus po-
teſt cognoscere rem aliter ac eſt
in ſe, quando ipſa non poteſt cog-
noſci, ut eſt in ſe, nam hoc ipſo
cognitio evadit conformis cum
obſectò, idque contingit in ente
rationis, quod nequit cognosci, ut
eſt in ſe.

141 Sed contra eſt 1. Ut fiat
ens rationis, petitur iuxta ſolu-
tionem, quod res cognoscatur
aliter, ac eſt in ſe; ſed Deus ne-
quit cognoscere rem aliter ac
eſt in ſe: ergo nequit facere ens
rationis. Explicatur. Quia error,
& falſitas petunt, ut ſiant, quod
res cognoscantur aliter ac ſunt in
ſe, nequeunt fieri à Deo omnia
cognoscente, ut ſunt in ſe; & quia
peccatum petit, ut fiat, quod res
amentur aliter ac ſunt in recta
ratione, nequit peccatum fieri à
Deo omnia amante, ut eius rec-
tiſſima ratio dicat, neque in his
exemplis prodeſt recursus ad hoc
quod obſectà petunt ſic cognosci,
& amari, quia hoc ipſum probat,
quod quia talem imperfectionem
petunt, ut ſiant, nequeant fieri à
Deo, cui omnis imperfectio re-
pugnat: ergo ſi ut fiat ens rationis,
petitur cognitio rei aliter ac eſt in
ſe, hoc ipſum probat non poſſe ens
rationis fieri à Deo omnia cognos-
cente ut ſunt in ſe.

142 Contra 2. Nullum est cognoscibile, quod non possit, & petat cognosci cognitione conformi cognoscibilitati ipsius; sed omnis cognitio conformis cognoscibilitati ipsius est cognitio obiecti, ut est in se: ergo nullum est cognoscibile, quod non possit: & petat cognosci, ut est in se, & consequenter nequit concedi cognitio rei aliter ac est in se, quæ non sit Deo repugnans. Explicatur. Vel quod cognoscitur est aliquid positivum, vel aliquid negativum; si negativum, potest cognosci, ut non ens, & sic cognoscitur, ut est in se; si positivum, potest cognosci, ut habens esse subiectivè, si sit ens reale, vel obiectivè tantum in intellectu ipsum fingente, si sit ens rationis, & quo vis modo cognoscuntur res, ut sunt in se: ergo nullum est cognoscibile, quod non possit cognosci, ut est in se. Sed quia solutionis doctrina nititur æquivocationi explicandæ postea in solutione argumentorum, ideò ab ulteriori illius impugnatione supersedemus.

143 Dices 2. Deum non posse cognoscere res aliter ac sunt in se per assensum, benè tamen per dissensum, ut cum negat Hircocervum existere; tunc enim obijciuntur intellectui Divino illa extrema ut identificata, quæ in re non sunt identificata, ut de ipsis sic identificatis neget posse existere à parte rei.

144 Sed contra 1. ex dictis. Quævis cognitio rei aliter, ac est

in se, est disconformis obiecto, siquidem non repræsentat ipsum ut est in se; quid est enim aliud cognitionem esse disconformem, quam per illam repræsentari obiectum, & non ita repræsentari, ut ipsum est in se, quod est repræsentari aliter ac est in se? Sed cognitio disconformis in sui repræsentatione obiecto, est Deo repugnans: ergo si semel efficere ens rationis est cognoscere rem aliter ac est in se, sive id contingat per assensum, sive per dissensum, repugnat Deum efficere entia rationis. Contra 2. Intellectus Divinus non eget, sicut humanus, duplici actu, alio, quo apprehendat Hircocervum, alio, quo dissentiat ab eius esse negans ipsum, sed unico actu, & unico icu dissentit ab eius esse, negans illud: sed hoc ipso cognoscitur per illum actum Hircocervus, ut vere est in se: ergo dum tale obiectum attingitur per illum actum dissensus ab intellectu Divino, cognoscitur, ut est in se. Cætera patent, & min. suadet ex eo, quod per talem actum Hircocervus repræsentata: unicè ut non existens, sive ut non potens habere esse à parte rei; sed Hircocervus verè non existit, nec potest habere esse à parte rei: ergo attingitur verè, ut est in se.

145 Dices 3. Quod ut fiat ens rationis, non requiritur cognitio rei aliter ac est in se, sed quod intellectus det esse obiectivum obiecto incapaci habendi aliud esse, ad quod sufficit quo-

quovis modo cognoscere obiectum revera impossibile, si per assensum, si per dissentium, si per dependentem, si per independentem ab alio intellectu; nam hoc ipso, quod tale impossibile quovis modo cognoscatur, habet tantum esse objective in intellectu ipsum cognoscente, in quo esse pure obiectivo consistit ens rationis.

146 Sed contra est 1. Illud esse obiectivum, quod tribuit intellectus obiecto incapaci existendi, vel est esse obiectivum pure extrinsecum, quod est esse cognitum, vel est esse obiectivum intrinsecum, medio quo objective appareat intellectui, & obijciatur ac si esset ens: si primum, non fit ens rationis; si secundum, cognoscitur res aliter, ac est in se: ergo vel falso conceditur. Deum efficere entia rationis, vel falso negatur ipsum cognoscere res aliter, ac sunt in se. Min. quoad primam partem est certa: nam esse obiectivum pure extrinsecum, quod est esse cognitum, est denominatio extrinseca indistincta à cognitione; sed hæc est ens reale, non rationis: ergo dare esse obiectivum pure extrinsecum, quod est esse cognitum, non est dare aliquod esse, quod sit ens rationis. Quoad 2. verò probat. Obiectum apparere, & obijci ac si esset ens, cum revera non sit ens, est apparere, & obijci aliter ac est in se; sed per cognitionem repræsentatur, & cognoscitur, eo modo, quo obijciatur:

ergo cognoscitur aliter ac est in se, si apparet, & obijciatur, ac si esset ens.

147 Si dicas non requiri, quod obijciatur ut ens; sed quod utcumque obijciatur intellectui, ut contingit cum per hunc actum, non existit chymera, dissentit intellectus ab ipsius existentia: Solutio hæc præoccupata manet ex dictis; ut enim intellectus faciat ens rationis cognoscendo aliquod impossibile, requiritur, quod tale impossibile habeat ex vi cognitionis esse obiectivum, quod ex se non habebat, & quod obijciatur intellectui, & per ipsam cognitionem repræsentetur; sed non esse obiectivum pure extrinsecum, quod est esse cognitum. Tum, quia est aliquid reale. Tum, quia esse cognitum non obijciatur, nec cognoscitur per eandem cognitionem: ergo requiritur, quod ex vi cognitionis habeat aliquod esse intrinsecum, quo appareat, & obijciatur intellectui, cum revera nullum in se esse habeat; sed apparere, & obijci, ut habens aliquod esse, quod revera in se nullum esse habet, est apparere, & obijci, ut ens, quod in se nullo modo est ens: ergo requiritur, quod cum in se non sit ens, obijciatur, ut ens. Deindè. Nullum fit ens rationis cum quidquid cognoscitur, datur in re eo modo, quo cognoscitur; sed ex dictis numer. 144. per illum actum dissensus, chymera cognoscitur unice, ut non existens; ergo cum

à parte rei detur: hoc quod est non existere chymaram, nullum fit per talem actum ens rationis.

148 Contra 2. Cognoscere ens rationis dependentèr ab alio, ut factum scilicèt, vel factibile ab alio intellectu, nō est illud facere: ergo falsò asserit solutio, quod ad formationem entis rationis sufficit quovis modo cognoscere ens rationis, sive independentèr, sive dependentèr ab alio intellectu. Prob. antec. 1. Cognitio entis rationis, ut ab alio facti est purè speculativa, cum suum obiectum supponat; sed cognitio formans ens rationis non est purè speculativa; sed practica, obiectum non supponens: ergo non est cognitio entis rationis, ut ab alio facti. Prob. 2. Cognitio formans ens rationis facit illud absolutè transire de non esse ad esse; sed quæ supponit factum, & ut factum attingit non facit illud transire absolutè de non esse ad esse, cum, supponat ipsius esse: ergo non format illud. Denique. Si Deus ab æterno cognoscens entia rationis, ut à nobis factibilia, ea ab æterno faceret, sequitur intellectum humanum ea non efficere, cum à Deo præventus illa iam facta inveniat: consequens etià admittatur à P. Izquierdo in suo Pharo, disp. 12. quæst. 5. prop. 5. est satis extraneum, & ipsa singularitate contra communem omnium DD. consensum satis refellitur: ergo falsum est antecedens.

***

§. II.

Solvuntur argumenta.

149 **O** Bije. 1. Intellectus cognoscens entia rationis format illa, cum totum esse entis rationis sit cognosci; sed intellectus Divinus cognoscit entia rationis: ergo facit illa. Dist. mai. Intellectus cognoscens entia rationis, ut facta, vel factibilia ab alio format illa: neg. mai. cognoscens entia rationis independentèr ab eo, quod ab alio sint facta, vel factibilia: conced. maior. & sub eadem distinctione minor. neg. conseq. Cognitio, quæ terminatur ad ens rationis, ut factum, vel factibile ex vi alterius cognitionis est purè speculativa denominans illud extrinsecè cognitum, & hoc modo cognosci non est esse entis rationis nisi tantum extrinsecum, quod iuxta dicta est aliquid reale: cognosci ergo, quod est esse entis rationis, est cognosci practicum, vi cuius resultat aliquid intrinsecum fictum, & obiectivum, supra quod cadat denominatio extrinseca cogniti, quod esse obiectivum intrinsecum non resultat nisi ex cognitione, qua id, quod non est, concipitur ad modum entis.

150 Instabis 1. Illa cognitio, vicinius existit ens rationis, facit illud; sed ex vi cognitionis quæ cognoscit Deus ens rationis, ut à nobis factibile, existit ens rationis.

nis, cum ex vi illius habeat esse obiectivum in intellectu Divino: ergo talis cognitio facit illud. Instabis 2. Cognitio, qua non ens cognoscitur admodum entis, efficit iuxta solutionem ens rationis: sed cognitione, qua Deus cognoscit ens rationis, ut à nobis factibile, cognoscitur non ens admodum entis: ergo cognitio illa efficit ens rationis. Prob. min. Cognitione illa cognoscitur ens rationis, ut est cognoscibile; sed solum est cognoscibile admodum entis: ergo cum ens rationis sit revera non ens, per illam cognitionem cognoscitur non ens admodum entis.

151 Resp. concessa mai. neg. min. Quam inserta probatio non evincit; nam ex vi illius cognitionis ens rationis habet in intellectu Divino esse obiectivum solum extrinsecum, quod est esse cognitum, secus tamen esse obiectivum intrinsecum, in quo consistit ens rationis.

152 Si dicas. Cognitio divina terminatur ab æterno ad esse obiectivum intrinsecum entis rationis, quod est factibile à nobis, cum quidquid Deus cognoscit, ab æterno cognoscat, sed non terminatur ab æterno ad esse obiectivum intrinsecum, quod ens rationis habeat ex se, nec quod habeat ex vi cognitionis creatæ, nam hæc ab æterno non existit: ergo terminatur ad esse obiectivum intrinsecum, quod habet ex vi ipsius cognitionis divinæ.

153 Resp. dist. mai. Terminatur ab æterno ad esse intrinsecum obiectivum possibile: conc. mai. ad esse intrinsecum actuale: neg. mai. & dist. min. quoad secundam partem; sed non terminatur ad esse intrinsecum, quod habeat actu ex vi cognitionis creatæ: conc. min. quod habeat possibiliter: neg. min. & conseq. Et hæc qui se vera sunt loquendo de scientia necessaria, qua Deus cognoscit necessario ens rationis, ut possibile; sicut enim necessario cognoscit ab æterno creaturas, non, ut existentes actu; sed, ut possibles, in quibus sic cognitis solum ponit denominationem extrinsecam cognitivarum; ita necessario cognoscit ab æterno esse intrinsecum possibile entis rationis cognoscendo esse à nobis factibile, in quo solum ponit extrinsecam denominationem cogniti: at si sermo sit de scientia contingente libera, qua Deus etiam ab æterno attingit entia rationis à nobis facienda, vel, ut futura, vel ut existentia, illa scientia attingit ens rationis futurum, vel existens ex vi cognitionis creatæ iam etiam ab æterno futuræ, vel si mavis, iam existentis in mensura æternitatis, de quibus Theologi l. p. q. 14.

154 Ad 2. instantiam disting. mai. Cognitio, qua non ens cognoscitur admodum entis si ex vi talis cognitionis habeat esse admodum entis, facit ens rationis: concedi. mai. Si iam supponatur habens esse admodum entis: neg. mai. & disting.

ting. min. cognoscitur non ens ad modum entis, quod independenter ab ea cognitione est ad modum entis: conced. minor. non ens, quod ex vi illius cognitionis sit ad modum entis: neg. min. & consequ. Sicut cum Deus cognoscit humanum iudicium falsum, cognoscit ex parte obiecti falsum ad modum veri, idest, cognoscit in iudicio creato existere obiectivè rem aliter, ac est in se sub specie, & apparentia veri, quin propter hoc ex vi cognitionis Divinae habeat esse falsum ad modum veri: ita cognoscens ens rationis, ut factum, vel factibile à nobis cognoscit ex parte obiecti non ens ad modum entis, idest, cognoscit non ens habere esse obiectivum in nostro intellectu ad modum entis, quin ex vi cognitionis Divinae habeat esse ad modum entis, quod necessarium erat, ut cognitio Divina esset practica, & non purè speculativa ponens præcisè in obiecto extrinsecam denominationem cogniti.

155 Ex his constat ad aliam objectionem, quæ adducitur pro roboranda doctrina solutionis assignatæ primò nostræ rationi num. 140. scilicet, quod cognoscere ad modum entis id, quod est ad modum entis, est cognoscere rem, ut est in se; & cum ens rationis sit quid ad modum entis, illud sic cognoscendo efficere, erit cognoscere rem, ut est in se. Constat quidem; nam antec. est verum de cognitione, quæ ex parte obiecti attingit

non ens ad modum entis; quia ipsa iam erat ad modum entis independenter ab illa cognitione; secus verò de cognitione, vi cuius habet esse ad modum entis, quod independentè ab illa non erat ad modum entis: hæc secunda cognitio format ens rationis, cæterum attingit rem aliter ac est in se, fingendo in ipsa esse, quod in re non habet, ac proindè est cognitio repugnans Deo; prima verò cognitio, etsi Deo competat, est purè speculativa purè denominans obiectum extrinsecè cognitum.

156 Obijc. 2. & potest esse replica contra præcedentem solutionem. Intellectus Divinus non solum cognoscit non ens à nobis cognitum esse ad modum entis; sed etiam ipse cognoscit illud ad modum entis: ergo non solum cognitione speculativa, sed practica, attingit non ens ad modum entis; & consequenter facit ens rationis: Prob. antec. 1. Intellectus Divinus nil potest cognoscere nisi ad modum sui obiecti specificativi; sed obiectum specificativum illius est ens: ergo vel nō cognoscit non ens, vel cognoscit non ens ad modum entis. Prob. 2. Idè nos cognoscimus non ens ad modum entis, sive ens rationis ad modum entis realis, quia illud cognoscimus, nō per speciem propriam; sed per speciem entis realis; sed etiam Deus illud cognoscit per speciem entis realis: ergo. Prob. 3. Deus cognoscit quæcumque sunt quocumque modo cognoscibilia iuxta Div.

Div. Thomam 1. part. quæst. 14. art. 9. sed ens rationis est cognoscibile admodum entis realis: ergo illud cognoscit ad modum entis realis.

157 *Resp. neg. antec. Ad eius 1. prob. resp.* Quod nil potest intellectus Divinus cognoscere nisi ratione sui specificativi, & per attributionem ad illud, secus tamen admodum illius; sicut creaturas cognoscit ratione Divinæ essentia, in qua virtualiter continentur; sed non cognoscit eas admodum suæ essentia. *Ad 2. prob. disting. min.* Quia illud cognoscimus per speciem entis realis, *talem, quæ sit deficiens, & inadequata:* conced. maior. quia *practisè* illud cognoscimus per speciem entis realis: neg. mai. & disting. min. Deus illud cognoscit per speciem *comprehensivam, & excedentem* entis realis: conced. min. *inadequatam, & deficientem:* neg. min. Nos cognoscimus cognitione practica, v. gr. ut plura, quæ sunt idem, distinctionem rationis formando, & cognoscendo eam, ac si esset, quia cognoscimus per species inadequate repræsentantes rem, sicque concipimus distinctionem inter animal, & rationale, inter divina attributa, & alia huiusmodi: at Deus cognoscit omnia per speciem, & si non propriam; sed alienam, excedentem tamen, & comprehensivam, undè, & si cognoscat distinctiones rationis à nobis factas, & conceptas admodum distinctionum realium, ipse ta-

men eas non efficit. *Ad 3. prob. disting. mai.* cognoscit quæcumque sunt quocumque modo *ex parte obiecti* cognoscibilia: conc. mai. quocumque modo *ex parte cognitionis:* neg. mai. Sicut de opinabilibus cognoscit Deus ea esse cognoscibilia opinativè, ipse tamen non cognoscit ea opinativè, ita cognoscit non entia esse cognoscibilia admodum entis, ipse tamen ea admodum entis non cognoscit.

158 *Obijeies 3.* Deus cognoscit privationem, sed cognoscere privationem est formare ens rationis: ergo Deus efficit entia rationis. *Prob. min.* Cognoscere privationem, tenebras v. g. est dare illis esse obiectivum, quod in re non habet: ergo est efficere ens rationis.

159 *Confirmat.* Cognoscere impossibile positivo independenter ab alio intellectu est facere entia rationis; sed Deus cognoscit plura impossibilia positiva independenter ab intellectu creato: ergo facit entia rationis. Mai. est certa, nam impossibilia positiva ea parte, qua cognoscuntur, debent habere aliquod esse intrinsecum distinctum à cognitione; qua verò parte sunt impossibilia, & ab alio intellectu independentia, illud esse obiectivum intrinsecum, nec habent in re, nec in alio intellectu: ergo habent illud tantum in intellectu, ea cognoscere, ac proinde ab ipso fingitur tale esse intrinsecum. Min. verò prob. Nam intel-

Intellectus Divinus cognoscit independentè ab intellectu creato impossibilitatem alterius Dei, sicut, & impossibilitatem chymaræ, quorum obiectorum impossibilitatem nequit cognoscere, quin cognoscat talia obiecta, chymaram, scilicèt, & alterum Deum, quæ sunt impossibilia positiva.

160 *Resp.* ex dictis num. 144. quod privatio potest cognosci dupliciter, & idem de negatione, vel per assensum, v. gr. in exemplo tenebrarum, cognoscendo aerem esse tenebrosissimum, vel per dissensum, cognoscendo non esse lucidum: primò modo concipiuntur tenebræ, ac si essent aliquid, & admodum formæ positivæ, quia ex modo tendendi affirmativo tribuitur eis aliquod esse; & hic modus attingendi privationem non competit Deo, nisi modo purè se tenente ex parte obiecti, & dependentè ab intellectu humano, quatenus cognoscit verè à nobis posse affirmari aerem esse tenebrosissimum, ipse tamen id non affirmat. Secundò modo per dissensum, cognoscitur privatio immediatè à Deo, quia tunc cognoscitur, ut verè non ens, in quo sic remotivè cognito solum ponit esse obiectivum extrinsecum, denominationem scilicèt cogniti. *Vnde* disting. maior. Deus cognoscit privationem *per dissensum*: conc. mai. *per assensum*: neg. mai. & disting. min. cognoscere privationem *per assensum*

est facere ens rationis: conc. min. *per dissensum*: neg. min. quia per dissensum solum datur privationi esse extrinsecum, non intrinsecum, in quo consistit ens rationis.

161¹ *Hinc* ad confirm. disting. mai. Cognoscere impossibilia positiva *per assensum* est facere ens rationis: conc. mai. cognoscere ea *per dissensum*: neg. mai. & applicata distinctione minori, neg. consequ. nam ut ex dictis constat, cum in Deo non præcedat simplex apprehensio eius iudicium, extrema solum obijciuntur intellectui Divino ut repræsentata per eius iudicium: per hoc autem iudicium *non est possibilis alter Deus, nequit chymara existere.* Alter Deus, & chymara obijciuntur ut quid remotum, & negatum, quatenus Deus cognoscendo sui singularitatem cognoscit non esse alterius Dei, & cognoscendo suam Omnipotentiam cognoscit non esse chymaræ, quia ex modo tendendi ea cognoscat admodum entis, sive cum aliquo esse, quomodo ea cognosceret, si affirmativè tenderet per assensum in illa.

162 *Obijcies* 4. Plura entia imperfectissima producit Deus absque ulla imperfectione: ergo potest entia ficta producere, & efficere, absque ulla fictione. *Confirm.* Deus concurrat cum creatura ad formationem entis rationis, siquidem causat simul cum nostro intellectu cognitionem, qua fingi:

gitur: ergo vel ens rationis potest fieri per causalitatem veram, & realem, vel Deo non repugnat causalitas metaphorica, & ficticia; *Urgetur*. Supposito Christi D. in natura assumpta repugnat fictio: & tamen in illa formavit entia rationis, quia in ea efficiebat plures propositiones, & discursus: ergo formatio entis rationis non est fictio.

163 *Resp.* nego conseq. Quia alia entia physicè imperfecta sunt in se imperfecta; sed non petunt essentialitèr modum producendi imperfectum: at ens fictum, & est fictum, & petit essentialitèr pro sui formatione modum cognoscendi fictè, quia essentialitèr petit fieri per cognitionem attingentem non ens admodum entis, quod sine fictione non salvatur *Ad confir.* neg. antea. & ad eius insertam prob. resp. quod Deus causat illam cognitionem intellectus nostri, ut est vera actio, secus tamen, ut est fictio, quia sub hac ratione nequit terminare concursum verum, & realem, qualis est concursus Divinus.

164 *Nec valet* si dicas, quod quidquid non avertit à Deo causatur ab ipso. *Non quidem valet*, nam error speculativus non avertit à Deo in sensu, in quo communitèr dicitur de peccato, quod est aversio à Deo, & tamen talis error à Deo non causatur. *Nec propterea* dicimus, quod cognitio faciens ens rationis necessariò sit actus erroneus, aut falsus; non enim con-

vertuntur in actibus intellectus subterfugere causalitatem Dei, & esse falsum, restat enim præter falsitatem titulus fictionis, quæ ut talis nequit terminare veram, & realem causalitatem, qualis est causalitas Divina impotens influere per influxum metaphoricum, & in propriè talem, ut exigat ratio fictionis.

165 *Ad id*, quo argumentum urgetur, resp. dist. mai. Supposito Christi D. in natura assumpta repugnat fictio *assertiva*: conc. mai. *apprehensiva*: neg. mai. nam assertiva est error contradicens divinæ veritati, eiusque obiectum destruens, ac proindè repugnat Christo; fictio autem apprehensiva, etsi attingat rem alitèr ac est in se, non tamen illam affirmando, & idèò Christo; ut homini non repugnat: ex hoc autem malè inferitur; quod formatio entis rationis non sit necessariò fictio repugnans intellectui Divino, cuius actui repugnat fictio etiam purè apprehensiva.

166 *Denique* obijcies difficile testimonium Div. Thomæ 1. p. q. 15. art. 2. ad 3. dicentis: *Respectus ideales, quibus multiplicantur idæe non causantur à rebus; sed ab intellectu Divino comparante essentiam suam ad res.* Sed tales respectus sunt respectus rationis: ergo respectus rationis causantur ab intellectu Divino.

167 *Prolixa*, & à Logico instituto aliena disputatio esset hic subiicienda circa Divinam idæam,

eiusque multipliciter, ut genouus sensus testimonij adducti pro dignitate explicaretur; sed quia res est Theologica, & quae in cit. quaest. 15. expresso discutitur, ideò breviter. *Respond.* explicando mai. Respectus idæales causantur *formaliter* ab intellectu divino: neg. maior. *fundamentaliter*: conced. mai. & disting. min. tales respectus *sumpti formaliter* sunt respectus rationis: conc. min. *sumpti fundamentaliter*: neg. min. & conseq. Fundamentum talium respectuum est divina essentia, non utcumque, sed cognita ut diversimodè imitabilis à creaturis, cumque intellectus Divinus sic diversimodè imitabilem cognoscat essentiam suam, præbet fundamentum, ut intellectus creatus illam supremam essentiam in plures distributam idæas concipiat fingendo varios in illa respectus ad diversa factibilia, sicque fundamentaliter dicuntur causari respectus à Deo, non à rebus, à quibus *formaliter* causantur, non à Deo.

168 *Nec valet*, quod tales respectus dicuntur ibi à D. Thom. esse ab æterno in Deo, & quod fiunt à Deo per computationem, quam facit essentiae suae ad res. *Nam* sicut ut dicatur, quod ab æterno sunt in Deo plura attributa, sufficit, quod ab æterno sit fundamentum distinctionis, qua ut plura concipiuntur; ita ut dicatur, quod ab æterno sunt in Deo plures idæae, seu plures respectus idæales,

sufficit quod fundamentum pluralitatis respectuum ab æterno existat. *Dicitur* autem Deus comparans essentiam suam ad res, non quia eam concipiat cum habitudine, quam verè non dicit ad illas, sed quia cognoscit eam connexam, ut revera est, cum rebus, quae est comparatio connexiva, quae per modum habitudinis quoad nos explicatur. Sed de his plura in citat. loco Theologi.

ARTIC. VII.

PER QUEM ACTUM INTELLECTUS fiat ens rationis?

166 **C**VM ex actibus intellectus quidam sint apprehensivi, quidam iudicativi, quidam discursivi, & ex his alij sunt veri, alij falsi, alij tandem absoluti, & alij comparativi, sive connotativi, quatenus rem cum aliqua habitudine concipiunt, inquiritur per quosnam existis fiat ens rationis, quam difficultatem presentibus conclusionibus breviter resolvemus.

170 *Sic prima conclusio.* Ens rationis semper fit per cognitionem comparativam, sive connotativam. Ita communiter Thomista. Et prob. Ens rationis semper fit per actum cognoscentem unum, cum habitudine ad alterum: ergo semper fit per cognitionem comparativam. Conseq. patet ex dictis, & anteced. prob. Semper fit ens rationis per actum, quo

quo non ens concipitur ad modum entis : ergo semper fit per actum cognoscentem unum cum habitudine ad alterum. *Explicatur.* Cum intellectus concipiendo privationem lucis ad modum nigredinis facit ens rationis nec nigredinem, nec privationem lucis absolute concipit, in his enim absolute concipiendis nullum fit ens rationis : ergo concipit privationem lucis connotative ad nigredinem, & ad modum illius, ac proinde comparative in sensu explicato.

171 *Objc.* Ens rationis, quod fit per actum comparativum est relatio rationis, ordo scilicet rationis ad alterum ; sed non omne ens rationis est relatio rationis, cum præter ipsam sint species entis rationis privatio, & negatio : ergo non omne ens rationis fit per actionem comparativam.

172 *Resp.* disting. mai. Ens rationis, quod fit per actum comparativum, est relatio secundum esse rationis : neg. mai. vel secundum esse, vel secundum dici, seu transcendentalis : conced. mai. & disting. min. Non omne ens rationis est relatio rationis, relatio secundum esse : conced. min. relatio secundum dici, sive transcendentalis : neg. min. & conseq. Sicut in relatione reali alia relatio est prædicamentalis, & secundum esse, cuius scilicet totum esse est in ordine ad aliud, ut relatio Patris ad filium, totum enim esse Patris est in ordine ad filium, alia est relatio

transcendentalis, & secundum dici, ut effectus ordinantur ad causam ; sed totum, esse effectus non est ordinari ad causam ; ita proportione quadam in entibus rationis est aliqua habitudo quasi transcendentalis omnibus entibus rationis communis, scilicet habitudo effectuum ad intellectum ea causantem efficienter, & ad ens reale, ut causam quasi exemplarem, ad cuius instar concipiuntur, & vi cuius exigunt semper fieri per actionem comparativam ; præter hanc autem connotationem ; sive habitudinem communem, est relatio rationis secundum esse, cuius totum esse est in ordine ad terminum, & quæ constituit speciem quandam entis rationis à negatione, & privatione distinctam.

173 *Secunda conclusio.* Ens rationis potest fieri per quamlibet ex tribus operationibus intellectus. Probat. quantum ad simplicem apprehensionem contra plures ex Schola Societatis. Tum, ex Div. Thoma opusc. 42. cap. 2. docente, quod tunc fit ens rationis, quando intellectus nititur apprehendere quod non est : ergo ut fiat ens rationis, sufficit apprehensio. Tum ratione Simplici apprehensione cognoscit intellectus non ens ad modum entis : ergo simplici apprehensione fit ens rationis. Prob. anteced. Id cognoscit intellectus simplici apprehensione, quod cognoscit nil de illo affirmando, vel negando ;

sed sic sæpè eognoscit non ens ad modum entis, ut cum cognoscit montem aureum, tenebras ad modum nigredinis, & similia; nec affirmando, nec negando cadari: ergo simplici apprehensione cognoscit non ens ad modum entis. *Confirm.* Ut intellectus affirmet per secundam operationem montem aureum esse impossibilem, requiritur, quod mons aureus, qui nullum esse habet in re, præcedat obiectivè in intellectu; at non sic præcedit nisi ex vi simplicis apprehensionis; cum sola simplex apprehensio iudicium nostrum necessariò præcedat: ergo vi apprehensionis simplicis habet mons aureus esse tantum obiectivè in intellectu, & consequenter vi illius fit ens rationis.

174 *Obijcies.* Cognitio factiva entis rationis est actio comparativa, ut ex prima conclusione constat; sed simplex apprehensio nequit esse actio comparativa: ergo actio factiva entis rationis nequit esse simplex apprehensio. Probat. *min.* *Tum*, quia cognitio comparativa est cõpositiva, applicat enim unum alteri, ac proindè unum cum altero componit; sed simplex apprehensio cõpositiva non est: ergo non est cognitio cõparativa. *Tum*, quia cognitio comparativa non est repræsentativè simplex, cum attingat plura; sed simplex apprehensio est actus repræsentativè simplex: ergo.

175 *Confirm.* Cognitio factiva

entis rationis non est conformis cum obiecto, cum rem attingat aliter ac est in se; sed simplex apprehensio semper est conformis cum obiecto: ergo cognitio factiva entis rationis non est simplex apprehensio. *Urgetur.* Implicat, quod effectus, hic, & nunc existat ab una causa, & quod simul hic, & nunc destruat ab alia, esset enim simul, & non esset talis effectus; sed hoc sequeretur ex eo, quod ens rationis fieret per apprehensionem simplicem: ergo implicat fieri per illam. *Prob. min.* Mons aureus v. gr. existens hic, & nunc per apprehensionem destrueretur per iudicium hic, & nunc simul existens, & negans montem aureum esse possibilem: ergo existens ab una causa simul destrueretur ab alia.

176 *Resp.* concessa mai. neg. min. Ad eius 1. prob. dist. mai. Cognitio comparativa est cõpositiva per modum affirmationis unius de altero: neg. mai. per modum connotationis unius ad alterum: conced. mai. & hoc secundo modo, licet non primo, potest esse cõpositiva simplex apprehensio, ut cum Romam apprehendimus ad instar Matrini nil affirmando, vel negando; sed cognoscendo Romam, non cognitione absolutas sed connotante Matritum. *Similiter* ad 2. prob. disting. mai. cognitio comparativa non est repræsentativè simplex, simplicitate excludente habitudinem unius ad alterum. *conq. mai. excludente affirmatio.*

tionem, seu unionem unius cum altero neg. mai. Simplex apprehensio est repræsentative simplex per exclusionem affirmationis unius de alio, secus per exclusionem habitudinis unius ad aliud, Pater enim est obiectum simplicis apprehensionis, & tamen est obiectum, quod nequit attingi sine habitudine ad filium.

177 *Ad confirm.* constat ex dictis in quæst. Procæmiali, nam licet simplex apprehensio sit semper conformis cum obiecto quoad prædicata formalitèr repræsentata in specie, secus tamen quoad prædicata, quæ tantum sunt ibi virtualitèr. Præterquamquod cum simplex apprehensio est connotativa, non attingit necessariò obiectum per speciem propriam, ac proinde potest esse non conformis ubiecto. *Nec ex his inferas*, & quod simplex apprehensio sit actus falsus, & quod ens rationis necessariò exigit fieri per actum falsum; nam licet omnis actus falsus sit non conformis obiecto, non tamen è converso, omnis non conformis obiecto est falsus; nam ad hoc requireretur, quod esset disconformis per modum affirmationis, aut negationis alicuius prædicati, vel quod de subiecto affirmaretur, cum ipsi in re non conveniret, vel quod cum in re conveniret subiecto, de ipso negaretur.

178 *Ex his inferitur*, ne in alia conclusione expressio probanda tempus insumamus, quod licet

ens rationis possit fieri per actum falsum, non tamen exigit necessariò fieri per actum falsum. Prima pars patet; nam hic actus *homo est equus* est essentialitèr falsus; sed per hunc actum fit ens rationis, identitas scilicèt, sicut hominis cum equo; ergo ens rationis potest fieri per actum falsum. Quoad secundam verò partem prob. Tum ex dictis, quia potest fieri ens rationis per simplicem apprehensionem, in qua non est formalitèr veritas, nec falsitas. Tum, quia potest fieri per iudicium omninò verum, ut per hoc *homo est rationalis* sunt secundæ intentiones subiecti, & prædicati, quas illud iudicium, nec affirmat, nec negat; sed exercitè ibi fiunt, & cognoscuntur per illud iudicium, quod solam affirmat identitatem.

179 *Hinc iam ad id*, quo argumentum urgetur, concessa mai. neg. min. Ad prob. neg. anteced. Nam iudicium negans montem aureum esse possibilem opponitur, & destruit iudicium affirmans illum esse possibilem, non tamen opponitur; sed componitur cum apprehensione eiusdem, ut possibilis, hæc enim est indifferentis, ut supra obiectum illius cadat, vel assensus medio iudicio affirmativo, vel dissentus medio iudicio negativo.

180 *His circa primam partem conclusionis propositæ num. 173. stabilitis*, prob. eius secunda pars, scilicèt, quod per secundam ope-

rationem intellectus nant entia rationis. Unio impossibilis prædicati cum subiecto existens obiectivè in intellectu est ens rationis; sed hanc unionem efficit secunda operatio: ergo secunda operatio efficit ens rationis. Probat. min. Nam in hac propositione *homo est Equus* secunda operatio efficit unionem prædicati cum subiecto; sed talis unio est impossibilis, & existit obiectivè in intellectu: ergo. *Confirm.* Ex dictis nam quodlibet iudicium nostrum eadem tendentia, qua signatè, & ut quod prædicat unum de alio, exercitè, & ut quo attingit, & efficit respectus, quibus invicem se respiciunt subiectum, & prædicatum, isti enim respectus resultant ex actu, quo unum dicitur de alio; sed tales respectus sunt respectus rationis: ergo per tale iudicium, seu compositionem mentalem, fiunt entia rationis.

181 *Viraque ratio* potest facile applicari tertiæ operationi: Etenim connexio ficta unius cum altero est ens rationis; sed hanc connexionem efficit tertia operatio, cum v. gr. ex hoc quod Petrus sit homo infert illum esse hincibilem: ergo tertia operatio efficit ens rationis. *Deindè.* Respectus antecedentis, & consequentis, maioris, & minoris extremitatis sunt secundæ intentiones rationis; sed prædictos respectus efficit tertia operatio, fiunt enim, intellectu disponente præmissas, & ex eis aliquid inferente: ergo. *Contra*

hanc, & præcedentem conclusionem nihil se offert, quod non maneat solum ex dictis.

QUÆST. III.

DE UNIVERSALIBUS.

Inter species entis rationis primum locum obtinet universalitas in consideratione Logica, ideòque præsens tractatus specialiori discussione eget inter reliquos: *Tum*, quia ab eo pendet exacta notitia omnium prædicabiliù, quæ sub universali velut sub proprio genere continentur, indeque etiã pendet cognitio prædicatorum superiorum, & inferiorum, ut debitè prædicamenta coordinentur. *Tum*, quia occasione universalitatis agitur in præsentia de distinctione, unitate præcisione, que graduum rem constituentium quibus difficultatibus nulla extat inter Logicos celebrior.

ARTIC. I.

AN DENTUR VNIVERSALIA
in rebus?

§. I.

MULTIPLEX ACCEPTIO VNIVERSALIS
præmittitur.

2 **U**niversale, attenda vocis impositione, est unum versus plura, sive unum respiciens plura,

plura, & est triplex, universale in causando, universale in representando, & universale in essendo, aut predicando. Universale in causando est causa, qua plures effectus diversa rationis potest causare, ut Deus, cuius causalitas ad omnia se extendit, & Sol, qui cuncta sublunaria producit. Universale in representando est id, quod representat plura, ut species Angeli, & hæc vox homo. Universale in essendo, aut predicando est iuxta Philosophum 7. Metaphys. lect. apud D. Thomam 13. quod pluribus in esse natum est, vel iuxta ipsam 1. Perhiermen. lect. apud D. Thom. 10. quod de pluribus natum est predicari; quibus locis elicitur communi plausu recepta hæc universalis in essendo, aut predicando diffinitio, scilicet *unum in multis, & de multis*; in multis, ut eius denotetur universalitas in essendo; de multis, ut eius exprimat universalitas in predicando: quæ non tam sunt duo genera universalitatis, quam unum & idem, cuius essentia est aptitudo ad essendum in multis, & cuius proprietas est aptitudo, ut predicetur de multis. Relictis universalis in causando, de quo Metaphysica, & universalis in representando; de quo agit Dialectica, de solo universalis in essendo, aut predicando præsens procedit disputatio.

3. Ex præmissa universalis diffinitione aliqua colliguntur conditiones requisitæ, ut aliqua natura denominetur universalis in

essendo. *Requiritur 1.* Quod sit una perfectè, quæ conditio explicatur per ly *unum* positum in diffinitione, ut contrapositum ad multa, quod enim perfectè unum non est multiplex quoddammodo, & diversum est; & hac ratione, nec æquivoca, quæ in sola voce conveniunt, nec analogica, quorum ratio communis est partim eadem, & partim diversa, possunt esse universalia. *An autem* talis perfecta unitas rationis, qua universale est formalitè unum, debeat esse intrinseca, vel potius purè extrinseca, pender ex dicendis circa præcisiones obiectivas, vel formales, & ex his, quæ circa efficientiam universalis dicenda sunt, de quibus postea.

4. *Requiritur 2.* Quod natura sit potens esse in multis, ita ut multiplicetur in illis; nam universale est natura, quæ cum in re sit, aut possit esse multiplex, sit una per intellectum abstrahentem illam à differentiis, quibus sit multiplex: hac ratione natura Divina universalis Logicè non est, quia licèt una sit in pluribus personis, non tamen in pluribus Dijs. *Nec obstat*, quod si universale est natura perfectè una, excludit sui multiplicationem cum qua pugnat unitas. *Nam* unitas perfecta opponitur quidem multiplicationi, & sic natura ut inferioribus multiplicata, & divisa, non est una, non tamen opponitur multiplicabilitati, id est, natura universalis est natura una.

potens in pluribus multiplicari: sicut totum perfectè unitum non est divisum, est tamen divisibile, seu potens dividi, quia divisio est, non divisibilitas, quæ opponitur unioni.

5. *Requiritur 3.* Quod natura universalis possit esse in multis per identitatem realem cum illis, id est, per identitatem excludentem realem sui distinctionem ab illis; quod requisitum patet, quia requiritur, quod possit esse ita in multis, ut possit verè affirmari de illis, & nil potest verè affirmari de illo, cum quo non est realitèr idem. *Non tamen* requiritur, quod sit idem per rationem cum illis, nam universale est natura, quæ respicit multa ut sibi inferiora, alitèr non compararetur ad illa ut universalis; inter superiùs autem, & inferiùs aliquam distinctionem saltem rationis intercedere necessum est.

6. *His conditionibus ex ipsa* universalis diffinitione elicitis, & præsuppositis; dividitur universale in essendo in universale Metaphysicum, & Logicum. Universale metaphysicum est natura abstracta à differentijs, ut cum homo consideratur, non consideratis differentijs individualibus, per quas contrahitur, ut sit Petrus, vel Paulus; quod universale idèò dicitur (alijs omissis titulis) metaphysicum, quia proprium est metaphysicæ res considerate, ut abstractas ab omnibus differentijs, seu conditionibus, quibus in-

dividantur, ita; ut non solum de ipsis sic abstractis agat; nam hoc etiam habent alia scientiæ, quæ de singularibus non dantur; sed agat de his, quæ rebus conveniunt ut abstractis, & quia abstractis, cuiusmodi est unitas competens naturæ, quia à singularibus abstractæ. Universale Logicum non solum est natura; sed insuper respiciens plura, in quibus potest esse, & de quibus prædicari potest, qui respectus est secunda intentio directiva intellectus, ut verè, & ordinatè concipiat prædicata rerum, ac proindè pleno iure pertinens ad Logicam.

7. *Sed ut omnis vitetur confusio* circa universale Logicum, de quo specialitèr agimus, observandum est, quod illud potest tripliciter accipi, *fundamentalitèr remotè, fundamentalitèr proximè, & formalitèr.* Universale Logicum fundamentalitèr remotè sumptum est substantiam, sive naturam, quæ denominatur universalis, ut homo, qui universalis est respectus Petri, & Pauli. Universale fundamentalitèr proximè, quod est idem, ac universale metaphysicum, est natura abstracta ab inferioribus, ut homo consideratus sine numerica individuorum diversitate. Universale Logicum formalitèr est natura non solum considerata sine differentijs; sed insuper respiciens positivè plura inferiora, ut potens esse in illis, & prædicari de illis.

8. Circa præsens igitur dubium duo sunt extreme opposita placita, aliud Platonis, inter antiquos Philosophos celebre, existimantis apud Aristotel. 7. *Metaphys.* cap. 8. dari naturas universales à singularibus separatas, per se existentes, æternas, & improductas, realitèrque communes ipsis singularibus, quasi quasdam idéas, ex quarum participatione suo tempore singularia formantur, sicut ex impressione sigilli in cera variæ formantur sigillationes materialitèr tantum distinctæ.

Huic placito aliud extreme oppositum fuit Nominalium admittentium quidem universale in representando, secus verò in essendo, nam voci, sive conceptui in significando, vel representando universali negabant correspondere ex parte obiecti aliquid commune. Sed quia ab hac Nominalium sententia, & si communiter rejecta, parum, vel vix tenuis distare iudicamus RR. qui ex una parte concedentes universalia in essendo, ex alia negant ea ex parte obiecti esse quid distinctum à singularibus, cuius placiti impugnatio pendet præcipue ex dicendis circa præcisiones obiectivas; ideò Nominalium sententiam in presenti rejiciemus præcisè, ut ad præsens spectat ne eadem repetamus dubia, & incipientium Logicorum captum confundamus.

§. II.

NULLVM DATVR VNIVERSALE IN
essendo realitèr separatum à singularibus.

9. HÆC conclusio statuitur contra delirium Platonium, & prob. 1. Nil realitèr separatum ab aliquo, potest de ipso vere prædicari, cum prædicatio vera requirat necessariò extremorum identitatem; sed omnis natura universalis in essendo potest, & de facto prædicatur verè de singularibus, ut est manifestum: ergo nulla natura universalis in essendo est realitèr separata à singularibus. *Prob. 2.* Natura realitèr separata à singularibus est realitèr una, & natura, quæ verè de ipsis prædicatur, est cum ipsis realitèr identificata; sed repugnat natura creata, quæ sit realitèr una, & sit cum pluribus realitèr identificata: ergo vel natura illa non potest verè prædicari de singularibus, & sic non est natura universalis, vel non est realitèr separata à singularibus. *Probat. 3.* Repugnat ens positivum, æternum, & improductum, à Deo distinctum; sed natura humana, v.g. est ens positivum à Deo distinctum: ergo repugnat natura humana, æterna, & improducta.

10. *Obijcies.* Scientiarum obiecta sunt necessaria, & indefectibilia sed obiecta scientiarum sunt naturæ universales: ergo dantur naturæ universales necessariae, &

indefectibiles. *Tunc sc.* sed non sunt necessariae, & indefectibiles prout in singularibus, quia quidquid est in singulari est contingens, & defectibile: ergo dantur naturae universales extra singularia, & ab eis separatae. *Confirmat. 1.* Haec propositio *homo est risibilis* est aeternae veritatis: ergo eius obiectum est aeternum; sed nil realiter identificatum cum singularibus est aeternum: ergo datur homo ab aeterno à singularibus realiter separatus, & distinctus. *Confirm. 2.* Obiectum nostri intellectus, qui potentia spiritalis est, nequit esse aliquid materiale, sicut è converso obiectum potentiae materialis nequit esse aliquid spirituale; sed omne realiter identificatum cum singularibus materialibus est materiale: ergo obiectum nostri intellectus, quod est universale, nequit esse aliquid identificatum cum singularibus materialibus, ac proinde datur universale ab ipsis realiter separatum.

11. *Hoc erat* fundamentum Platonis, quo motus dum Heracliti, & Cratili negantium scientias delirium impugnat, in aliud incidit. *Resp.* ergo disting. mai. Obiecta scientiarum sunt necessaria, & indefectibilia quoad connexionem: conc. mai. quoad existentiam: neg. mai. & hoc modo sunt indefectibiles naturae repertae in singularibus; cum enim dicitur, quod homo necessario est risibilis non est sensus, quod necessario, semper existat homo, qui est risibi-

lis, sed quod si homo existat, numquam sine risibili existat; quod est necessariam esse, non existentiam hominis, sed eius connexionem cum risibili. *Ex his patet* ad 1. confirm. Obiectum enim illius propositionis est aeternum quoad connexionem praedicati cum subiecto; ideòque propositio dicitur aeternae veritatis.

12. *Instabis.* Scientiae ita sunt de universalibus, ut non detur scientia de singularibus, quia singularia sunt contingencia, & defectibilia, obiectum autem scientiae est indefectibile, & necessarium; sed si sola necessitas quoad connexionem desideratur in obiecto scientiae, non est cur scientiae ita sint de universalibus, ut non sint de singularibus: ergo vel obiectum scientiae est necessarium etiam quoad existentiam, vel datur scientia de singularibus. Caetera patent, & min. prob. ex eo quo singularia habent necessariam connexionem cum pluribus praedicatis, cum omnibus scilicet illis, quae sunt propria naturae, cuius sunt individua, Petrus enim necessario connectitur cum risibili, admirativo, & alijs huiusmodi proprietatibus hominis; connectitur praeterea ut singulare cum hoc quod sit individuum, quod constat hac numero anima, & alijs etiam huiusmodi: ergo si sola necessitas quoad connexionem desideratur in obiecto scientiae, non est cur scientia non sit de singularibus;

13. *Resp.* concessa mai. neg. min. Ad prob. disting. antec. Singularia habent necessariam connexionem ratione naturæ specificæ cum pluribus prædicatis; conced. antec. ratione sui, & quæ singularia subdisting. habent necessariam connexionem cum pluribus, per quæ possit essentia individui aliquomodo quoad nos explicari; conced. antec. quæ possint de ipso verè quoad nos demonstrari: neg. antec. & consequ. Petrus quidem necessariò est admirativus, cæterum hæc cum admirativo, & cum aliis naturæ passionibus connexio non competit Petro quia tali, sed quia homini, non enim quia Petrus, sed quia homo, est admirativus; undè licet quod demonstratur à scientia se extendat etiam ad singularia participantia naturam, non tamen demonstratur de singularibus, ut talibus, & idè de singularibus ut talibus non datur scientia. Connexio autem cum eo, quod sit individuum, & cum eo, quod constet hac anima, est connexio cum suis constitutivis, quæ non demonstrantur, sed per ipsa aliquomodo essentia individui explicatur. Proprietates autem individuales, quæ differentiam individualement afficiunt, nequeunt de ipsa quoad nos demonstrari. *Tum*, quia differentia individualis est nobis ignota. *Tum*, quia illæ affectiones non ita sunt propriæ huius, ut aliæ omninò similes in altero non reperiantur, undè etsi per ipsas, Petrus v. gr. vel Paulus

aliquomodo notificentur, non tamen possumus illas de Petro demonstrare.

14. *Hæc* quidem vera omninò sunt de individuo exercitè sumpto. Petro scilicet, vel Paulo: si tamen individuum consideretur signatè, & in communi, ut exprimitur his nominibus *individuum, singulare, prima substantia*, potest concedi, quod de ipso sit scientia, quæ solum pugnat cum defectibilitate, & contingentia individui, sive singularis exercitè sumpti, in quo solo sensu singulari re est defectibile: re vera enim, quidquid sit de demonstratione strictè tali, plura constat certò convenire quidditati individui, ut à ratione specifica distincti, per quæ certò saltim distinctivè sciatur essentia individui, licet hæc ipsa ita variis, & æquivocis accidentibus sint potestèa in exercitio confusa, ut vix possit constare quid hic, & nunc conveniat Petro, quod alteri omninò similè in his individuo nequeat convenire.

15. *Si ultrovis* instes. Scientiæ, ita agunt de necessariis, ut saltim connexio extremorum sit necessaria; sed connexio extremorum non distinguitur ab ipsis extremis: ergo si ab æterno datur connexio inter hominem v. gr. & risibile, ab æterno dantur extrema, nempe homo, & risibile.

16. *Resp.* concessa mai. disting. minor. Connexio intrinseca extremorum non distinguitur ab

extremis: conc. mai. Connexio extrinseca: neg. min. Connexio extrinseca est ipsamet Divina Omnipotentia determinata ex se ad hoc, ut numquam hominem sine risibilitate producat, vi cuius determinationis, sive connexionis extrinsecae propositio illa est ab aeterno vera. An autem connexio intrinseca cum extremorum essentia identificata, quae ab aeterno non est nisi possibiliter, sit ab aeterno aliquod esse nominale (non existentiale), signatum, alterius est loci, de quo agimus in Philosoph. quaest. 7. art. 2. *Et quidem argumentum Platonis manifestè instatur. Datur enim scientia de motu, Philosophia scilicet, quin ex hoc inferatur dari motum per se subsistentem, sive stantem, aliàs motus non foret; similiter hac propositio: homo est corruptibilis est necessaria, quin ab aeterno existat homo corruptibilis, cum homo Platonice non sit iuxta ipsum corruptibilis: aliud est ergo necessitas connexionis, aliud necessitas existentiae.*

17. *Hinc ad 2. confirm. argumenti disting. mai. Obiectum nostri intellectus non est aliquid materiale materiali modo attractum: conc. mai. attractum modo spirituali: neg. mai. Nec inferta ibi paritas oppositum vincitur; quia potentia inferior, qualis est materialis, nequit ullo modo se extendere ad obiectum spirituale, quod est obiectum potentiae superioris spiritualis; at è converso poten-*

tia superior spiritualis; potest se extendere ad obiectum potentiae inferioris materialis, dum illud attingat modo sibi proportionato; per speciem scilicet spirituales; repraesentantem obiectum sine materiae conditionibus individualibus.

§. III.

DANTUR IN REBUS NATURAE universales in essendo distinctae ab universalibus in repraesentando.

18. **H**ÆC secunda conclusio, contra sententiam Nominalium militat, ex præse docetur à Philosopho in 1. Perhierm. cap. 5. dicente: *Quasdam res (non ergo sola nomina) esse universales, quasdam particulares. Tum in ante prædicam. cap. 2. ubi univoca diffinit, quorum nomen est commune, & ratio significata est eadem: ergo nomini communi correspondet res significata communis.*

Sed nè in æquivoco laboremus, & ut sensus conclusionis propositæ antequam ipsa probetur, clare percipiatur, observare oportet, quod dari in rebus naturas universales dupliciter potest intelligi; primò, ita, ut in re, sive realiter detur non solum homo v. gr. qui denominatur universalis, verum etiam ipse status præcisionis, & universalitatis; & in hoc sensu nequit procedere conclusio

sio, siquidem ut ex dictis contra Platonem constat, nullum datur à parte rei universale à singularibus separatum, cum quidquid existat à parte rei, non aliter existat, quam ut in singulari. In alio autem sensu potest intelligi, ita, ut licet natura, quæ denominatur universalis, sit in se, & à parte rei identificata cum singularibus, sine illis tamen obijciatur intellectui, ut quid omnino distinctum à conceptu representante, unde non solus conceptus, sed ipsa res (& sic accipitur dari in rebus universalibus) ut à conceptu distincta sit universalis: quod licet pendeat præcipue ex dicendis in art. 4. circa præcisiones obiectivas, ut notabimus num. 8. tamen in præsentia contra Nominalium sententiam assumitur probandum.

19^a Prob. igitur conclusio ratione. Voci, si vè conceptui *homo* v. g. aliquid ex parte obiecti correspondet distinctum ab ipsa voce, & conceptu, quæ dicuntur universalia in representando; sed illud, quod eis ex parte obiecti correspondet, est universale in essendo: ergo datur universale in essendo distinctum ab universalibus in representando. Mai. est evidens, nam quod significatur per vocem, sicut, & quod representatur per conceptum non est ipsa vox, aut conceptus representans; sed quid aliud, quod est obiectum representationis eorum. Minor. verò prob. Universale in essendo est quod identificatur eum pluri-

bus, & de ipsis prædicatur; sed tale est obiectum correspondens significationi illius vocis, aut conceptus, homo scilicet, identificatur enim cum Petro, & Paulo, & de ipsis prædicatur: ergo obiectum correspondens significationi illius vocis est universale in essendo.

20^a Confirm. Plures scientiæ habent pro obiecto res ipsas, non voces, aut conceptus, scientia enim agens de Cælo, ut Philosophia, aut agens de quantitate, ut Arithmetica, vel Geometria, non de his vocibus *Cælum*, *Quantitas*; sed de rebus per ipsas significatis agunt; sed agunt de universalibus, cum omnium scientiarum obiectum sit aliquid universale: ergo non solum voces, aut conceptus; sed res ipsæ sunt universales.

21^a Dices correspondere quidem ex parte obiecti illi conceptui aliquid ab ipso distinctum, illud autem esse ipsa singularia ita confuse cognita, ut ex vi illius conceptus *homo* non possit discerni ullum singulare; & in ratione sic confuse cognitorum constituantur per ipsam cognitionem confusam.

22^a Sed contra 1. Nam deprehenditur in primis, quàm parum, aut nil distent, ut supra notavimus, Patroni huius solutionis, nempe negantes præcisionis obiectivas, à sententia Nominalium concedentium sola universalia in representando: Etenim iuxta so-

lutionem universale, quod vocant in essendo, nil aliud est, quam ipsa singularia, & confusa cognitio ea extrinsecè denominans confusè cognita; sed singularia ipsa non sunt quid unum, sed plura, & solùm dicuntur unum ab unitate extrinseca cognitionis confusæ, cuius unitas est præcisè unitas in repræsentando: ergo solùm admittitur unum, quod sit unum præcisè in repræsentando: ergo non in essendo: ergo non admittitur universale in essendo, siquidem hoc debet esse unum in ea linea in qua est universale. *Confirm.* Quod constituitur formalitèr per universale in repræsentando, non distinguitur ab universali in repræsentando, cum nullæ res distinguatur formalitèr ab eo, per quod formalitèr constituitur; sed illud, quod AA. vocant universale in essendo, constituitur formalitèr iuxta ipsos per repræsentationem cognitionis confusæ, quæ est universalitas in repræsentando: ergo quod dicitur universale in essendo, est revera indistinctum formalitèr ab universali in repræsentando. Est ergo eorum sententia revera indistincta à sententia Nominalium.

23 *Contra* 2. Huic voci *homo* correspondet ex parte obiecti, ut à significatione vocis distinctum aliquid affirmabile de pluribus, cum non vox ipsa significans, nec conceptus repræsentans; sed obiectum repræsen-

tatum sit, quod affirmatur de Petro, & Paulo; sed singularia ipsa non sunt aliquid affirmabile de pluribus: ergo quod illi voci correspondet ex parte obiecti, ut à significatione vocis distinctum, non sunt singularia. *Si dicas*, correspondere ex parte obiecti aliquid affirmabile de pluribus, non secundum se totum; sed secundum aliquam sui partem, quæ ibi apparet ad instar totius.

24 *Contra* est. Nam in primis sequitur ex solutione, quod totum integrale sit universale, aqua, v. gr. maris respectu suarum partium, licèt enim non possit secundum se totum verè prædicari de qualibet parte, secundum aliquam tamen partem sui potest de qualibet parte verè prædicari, de qualibet enim guta potest secundum aliquam guttam prædicari mare: consequens est falsum, cum confundat totum integrale cum toto universali, & potentiali, partesque integrantes cum partibus subiectivis: ergo falsum est antecedens.

25 *Confirm.* Illi voci *homo* correspondet immediatè ex parte obiecti aliquid, quod verè potest affirmari de Petro; sed non posset verè affirmari de Petro, si secundum totum significatum Petro non conveniret: ergo si singularia secundum totum, quod dicunt, nequeunt verè prædicari de Petro, singularia non sunt, quod immediatè correspondet illi voci ex parte obiecti. Prob. min.

min. Ideò hæc propositio *Anima est homo* est falsa, quia licet aliquid, quod includit prædicatum, conveniat subiecto, non tamen convenit illi secundum totum prædicatum. Explicatur. Ut propositio affirmativa sit vera, requiritur, quod totum significatum ex parte prædicati conveniat subiecto, undè hæc est falsa, *Anima est homo*; sed hæc propositio affirmativa *Petrus est homo* est vera: ergo totum significatum ex parte prædicati convenit subiecto; sed iuxta solutionem singularia solum secundum aliquam sui partem conveniunt subiecto, & non secundum totum, quod dicunt: ergo singularia non sunt significatum, quod immediatè correspondet illi voci.

36^a Denique. Conceptus, si vè vox communis repræsentat immediatè aliquid, quod verè potest affirmari de Petro, & supra quod potest immediatè cadere distributio: ergo non repræsentat immediatè singularia, nec collectivè, nec divitivè, ac præindè ea immediatè non repræsentat. Prob. conseq. Si repræsentaret immediatè singularia collectivè, non repræsentaret immediatè aliquid, quod posset affirmari verè de Petro, nam singularia collectivè sumpta non possunt de Petro verè prædicari, licet enim Petrus sit aliqua pars illius collectionis, non est tamen illa collectio, qua ratione

Petrus est plures homines est propositio omninò falsa: ergo non significantur immediatè per illam vocem singularia collectivè. Si autem immediatè repræsentaret singularia disjunctivè, non posset distribui, qua ratione aliquis homo significans disjunctivè singularia non potest distribui: ergo non significat singularia disjunctivè. Alias urgentiores probationes omittimus, quia pendet ex dicendis circa præcisiones obiectivas, & circa formam constitutivam universalis.

37^a Obijcies 1: Vox universalis primæ intentionis, v. gr. homo significat immediatè aliquid potens existere à parte rei; sed quidquid à parte rei potest existere est singulare: ergo significat immediatè aliquid singulare. Confirm. Homo, ut significatus per illam vocem, potest existere; sed sine singularitate non potest existere: ergo non significatur sine singularitate. Argumentum manifestè instatur in sententia obijcientium: singularia enim non possunt in re existere sine differentia unius ab altero: & tamen non significantur per illam vocem cum differentia, qua differt unum ab altero, cum iuxta ipsos per illam vocem, seu conceptum repræsententur singularia, & appareant, ita confusa, ut nequeat unum discerni ab altero.

28^a Resp. ergo dist. maj. Vox homo significat immediatè ali-

quid potens existere à parte rei, quoad rem significatam: conc. mai. quoad modum sub quo significatur: nego mai. & concessa min. disting. conf. q. ergo significat immediate aliquid singulare, id est, aliquid, quod idem est singulare: conced. conseq. quod formalitèr, obiectivè est singulare: neg. conseq. ex quo ad confirm. disting. mai. homo, ut significatus per illam vocem potest existere, ly ut dicente rem, que significatur: conced. mai. dicente modum, sub quo significatur: neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Res significata per ly homo potest in re existere, non tamen potest existere sub modo solitudinis, & præcisionis, sub quo exercitè significatur; ex quo non sequitur; quod non significetur præcisivè à singularibus; sed quod præcisio à singularibus non fit respectu vocem significata, qua ratione significatur per hanc vocem præcisio à singularibus, vel per terminum secundæ intentionis, fit tamen modus ex parte obiecti exercitus, sub quo homo significatur.

29^s Obijcies 2. Terminus communis significat plura divisim, ut constat ex eius definitione, quam tradunt Dialectici: ergo termino communi non correspondet ex parte obiecti aliquid unum; sed plura. Nec conseq. Quia ut ab eisdem Dialecticis exponitur significare plura divisim est significare unum seorsim affirmabile de pluribus.

30^s Si inthes. Unum affirmabile de pluribus est totum divisibile in plura; sed totum nil aliud est præter partes: ergo significare unum affirmabile de pluribus nil aliud est, quam significare partes, sive plura. Resp. concessa mai. disting. min. totum actuale nil aliud est præter partes: conc. min: totum potentiale: neg. min. & conseq. Totum potentiale est ratio communis obiectiva distincta formalitèr à partibus, quas cum contineat in potentia, non per eas; sed per aliquid distinctum obiectivè ab eis constituitur, unde animal non constituitur per hominem, & Equum, quos respicit ut partes subiectivas; sed per vivens sensibile, quod à rationali, & inibili distinguitur obiectivè, ac proinde tale totum aliquid aliud est obiectivè formalitèr præter partes: totum verò actuale, sive physicum, nil aliud est, quam eius partes, quas actu continet, & quibus actu constituitur, qua ratione homo anima, & corpore constituitur.

31^s Obijcies 2. Res significata per terminum communem potest prædicari de quolibet singulari; sed de singulari nequit prædicari universale: ergo universale non est res significata per terminum communem. Prob. min. 1. Totum nequit prædicari de parte; sed universale est totum respectu singularis, & singulare respectu universalis est pars: ergo universale nequit prædicari de

singulari. *Prob. min. 2.* Hæc propositio. *singulare est universale*, est falsa: ergo universale nequit prædicari de singulari. *Prob. denique.* Si daretur natura universalis, quæ posset prædicari de Petro, & Paulo, Petrus, & Paulus identificarentur cum uno tertio, cum homine scilicet, nam uterque eorum homo: ergo identificarentur inter se, quia quæ sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se: Consequens est falsum: ergo non datur natura communis Petro, & Paulo, quæ de ipsis prædicetur.

32^a *Resp.* Concessa mai. neg. min. *Ad eius 1. prob.* disting. mai. Totum *actuale* nequit prædicari de parte: conc. mai. Totum potentiale: neg. mai. Totum actuale cum actu includat suas partes, excedit quamlibet divisivè sumptam, ac proinde non potest de qualibet prædicari, qua ratione dicimus hominem non posse prædicari de anima; at totum potentiale cum non includat actu suas partes; sed tantum in potentia, ratione illius, quod actu dicit, partem non excedit, cum in qualibet parte reperitur, qua ratione vivens sensibile, quod actu dicit animal, tam in Equo, quam in homine reperitur, ut quid utriusque commune, ac proinde potest animal de quolibet ex illis prædicari.

33^a *Ad 2. min. prob.* concessio antec. disting. conseq. Universale, *quoad secundam intentionem universalis* non prædicetur de sin-

gulari: conc. conseq. *quoad naturam*, quæ denominatur universalis: neg. conseq. Sicut prædicatum est id, quod dicitur de subiecto, & tamen hæc est falsa: *subiectum est prædicatum*, ita universale prædicatur de singulari, & tamen hæc est falsa, *singulare est universale*; & ratio utriusque est eadē, quia sicut dum dicitur, quod prædicatum dicitur de subiecto, non est sensus, quod secunda intentio, sive respectus prædicati sit, quod dicatur de subiecto; sed res, quæ à secunda intentione prædicati denominatur; ita universale prædicari de singulari non est, quod secunda intentio universalis dicatur de singulari; sed res, quæ denominatur universalis; per illas enim voces *universale*, & *singulare* significantur, ut quod respectus universalis, & singularis, per illas autem *homo*, & *Petrus* significantur ut quod, & signatè solum res ipsæ, quæ à secundis intentionibus denominantur, secundæ autem intentiones solum exercitè, & ex modo significandi; qua ratione, etsi homo sit species, & Petrus sit homo, hæc tamen propositio: *Petrus est species* est falsa.

34^a *Ad ultimam prob. resp.* neg. conseq. & ad eius insertam *prob.* Explico ante. Quæ sunt eadem unitertio sunt eadem inter se. *si tertium sit unum perfecte*: conc. antec. si sit imperfectè unum sola unitate præcisionis: neg. antec. nam quod ita est unum, revera est multiplex in re, & catenas fit

unum quatenus cognoscitur præcise à differentiis, quibus in re est divisum, & consequenter ex identitate Petri, & Pauli cum homine, qui ideò præcisè est unus, quia concipitur sine distinctivo, quod in re habet, non sequitur identitas realis, & perfecta Petri, & Pauli inter se. Alia plura possent obijci, quæ tamen opportunius obijciuntur in art. sequentibus, à quorum resolutione pendet præcedens doctrina.

ARTIC. II.

AN GRADVS SUPERIORES, ET INFERIORES distinguantur distinctione formali ex natura rei?

35 **G**Radus nil aliud sunt, quàm prædicata metaphylica, superiora, & inferiora alicuius rei, v. gr. ratio *substantia, corporis, viventis, animalis, rationalis*, & etiam differentiæ individuales, per quæ omnia prædicata alia aliis superiora constituitur Petrus, quæque gradus dicuntur, quia dum ea cognoscimus, quasi ascendimus, & descendimus. Probavimus eos non ita distingui, ut superiores dentur realitèr separati ab inferioribus: modo inquirimus utrùm aliqua minori distinctione fecerantur à parte rei.

§ I.

Status questionis aperitur.

36 **S**upponendum est 1. Distinctionem esse carentiam iden-

titatis, tunc enim duo distinguuntur, quando unum non est alterum: sunt autem duo distinctionum genera indubitata, nempe distinctio realis, & rationis: distinctio realis est, quæ datur in re antecedenter ad operationem intellectus: distinctio rationis est, quæ à parte rei non datur; sed per rationem fingitur. Hæc distinctio rationis, alia est rationis ratiocinantis, id est, sine fundamento in re, alia cum fundamento in re, quæ dicitur distinctio rationis ratiocinatæ, quarum expositionem dedimus, supra q. 2. art. 2.

37 **S**upponendum est 2. Quod inter distinctionem realem, & distinctionem rationis hoc modo explicatas non potest excogitari distinctio media. *Tum*, quia distinctio est passio entis; sed duplex tantum est ens, nimirum reale, & rationis, ut docuit Philosoph. lib. 4. *Metaphysic. dicens Omne ens esse in re, vel in sola apprehensione*: ergo duplex tantum est distinctio realis videlicet, & rationis. *Tum*, quia inter esse ante operationem intellectus, & non esse ante operationem intellectus non datur medium; sed iuxta explicationem supra positam distinctio realis est, quæ datur ante operationem intellectus, & distinctio rationis, quæ non datur ante operationem intellectus: ergo inter illas sic explicatas non datur distinctio media. Nec eam in prædicto sensu asseruit Scotus, teste Merinero, disput. 1. de Universalibus, num. 12.

38 Supponendum est 3. Quod distinctio realis, quæ datur ante operationem intellectus subdividitur in distinctionem realem entitativam, & distinctionem realem modalem: distinctio realis entitativa est distinctio, quæ versatur inter rem, & rem, quæ solent esse mutuo separabiles, quo pacto distinguuntur Petrus, & Paulus, corpus, & anima. Distinctio realis modalis est quæ versatur inter rem, & modum, ex quibus modus nequit existere sine re, bene tamen res sine modo, quâ ratione distinguuntur Petrus, & eius sessio.

39 ^J Ultra has distinctiones ab omnibus communiter receptas aliam meditatus est Subtilis Doctor, quam mediam vocat inter distinctionem realem, & rationis, non quia non sit distinctio realis, prout distinctio realis est idem, ac distinctio à parte rei; sed quia non est realis entitativa, seu distinctio realis entitativam; sed formalitativam, sicque est media inter distinctionem realem sic acceptam, & distinctionem rationis, nam nec est distinctio rationis, quia est distinctio à parte rei, nec est distinctio entitativa, cum non inter entitates; sed inter formalitates eiusdem rei versetur; eam autem propriè dicendam distinctionem formalem ex natura rei docent Scotistæ; *formalem*, quia est inter eiusdem rei formalitates; *ex natura rei*, quia non beneficio intellectus; sed ante omnem operationem intellectus

convenit rebus ex earum propria natura, huiusmodique distinctio ne subsistent cum suo Doctore distingui gradus superiores, & inferiores. Oppositam tamen sententiam defesunt non solum Thomistæ omnes; sed, & alij DD. communiter.

§. II.

NULLA DATUR FORMALIS DISTINCTIO ante omnem operationem intellectus inter gradus superiores, & inferiores eiusdem rei.

40 ^S Conclusio ista falsim traditur à D. Thom. qui ad verificanda prædicata ex se contradictoria de eadem re, ad nullam aliam recurrit distinctionem, quàm ad distinctionem rationis, ut artic. seq. constabit. Constat etiam ex eodem Angelic. Præcept. 1. part. q. 50. art. 2. ad 1. dicente. *Genus, & differentia in Angelo non accipiuntur secundum aliud, & aliud, sed secundum unum, & idem quæ tantum differunt secundum considerationem nostram*: non ergo differunt alia actuali distinctione, quæ intellectus considerationem præveniat.

41 ^J Prob. insuper conclusio ratione, quæ distinctio media impugnatur. Distinctio media est duplex formalitas realitèr identificata, & formalitèr in re distincta; sed implicat duplex formalitas realitèr identificata, & formalitèr in re distincta: ergo implicat

cat distinctio media. Prob. min.
 1. Duplex formalitas in se formaliter distincta est duplex formalitas in re distincta, ut ratio formalis, & definitio obiectiva unius non sit in re ratio formalis, & definitio obiectiva alterius, idè enim adstruitur distinctio hæc, ut postea constabit, ab Scoto inter duas formalitates eiusdem rei, animalitatem scilicet, & rationalitatem, quia una non est de conceptu definitivo alterius, nec ratio formalis unius est ratio formalis alterius; sed si duplex illa formalitas est realiter identificata, implicat, quod ratio formalis, & definitio obiectiva unius non sit in re ratio formalis, & definitio obiectiva alterius: ergo implicat, quod sit realiter identificata, & sit formaliter in re distincta. Prob. min. Identificari realiter formalitates est unam formalitatem esse in re alteram; sed formalitates ipsæ sunt rationes formales, & definitiones obiectivæ sui ipsius, sive unius, & alterius: ergo implicat formalitates realiter identificari, quin ratio formalis, & definitio obiectiva unius sit ratio formalis, & definitio obiectiva alterius.

428 Confir. & explicatur. Quia ratio formalis, & definitio obiectiva rationalitatis, v. gr. non est ratio formalis, & definitio obiectiva animalitatis, animalitas, & rationalitas distinguuntur distinctione formali: ergo si ratio formalis, & definitio obiectiva unius

per intellectum tantum non sit ratio formalis, & definitio obiectiva alterius, tantum per intellectum, & non in re, erit illa distinctio formalis inter utramque. Patet conseq. Nam effectus eo modo datur, quo datur causa formalis illius; sed causa, vel ratio distinctionis formalis inter illas formalitates, est, quod ratio, & definitio unius non sit ratio, & definitio alterius: ergo si hæc causa, vel ratio in re non est, distinctio illa formalis non erit in re; sed per intellectum tantum. Tunc sic, sed implicat, quod illa duplex formalitas sit realiter identificata, sive sit in re altera, & quod ratio formalis, & definitio obiectiva unius non sit in re ratio formalis, & definitio obiectiva alterius, cum (ut probatum est) ipsæ formalitates sint rationes formales obiectivæ sui ipsius: ergo implicat quod illa duplex formalitas sit realiter identificata, & quod sit formaliter in re distincta.

438 Per quam rationem sic confirmatam, & expositam præcluditur communis evasio consistens in eo, quod ratio, quare duplex illa formalitas distinguitur formaliter in re, est, quia ratio formalis unius non est formaliter in re ratio formalis alterius; ex discursu autem facto solum colligitur, quod in re ratio formalis unius sit identice, & materialiter, secus formaliter, ratio formalis alterius; unde aliud est quod identitas, quam convincit

ratio facta, sic identitas in re formalitatum, quod non negat Scotus, aliud verò, quod sit identitas formalis, de qua est litigium, & quæ ratione facta non suaderetur.

44 *Præcluditur* (inquam) nam unum esse in re entitativè alterum, nihil aliud est, quàm entitatem unius esse in re entitatem alterius; unum esse formalitèr in intellectu alterum, nil aliud est, quàm quod in intellectu ratio formalis unius sit ratio formalis alterius: ergo unum esse in re formalitèr alterum, nihil est aliud, quàm rationem formalem unius esse in re rationem formalem alterius; sed discursu facto probatur, quod ratio unius sit in re ratio formalis alterius: ergo non solum probatur identitas realis formalitatum; sed identitas formalis, quæ talis sit in re. *Uterius.* Quia esse entitativè alterum; est, entitatem unius esse entitatem alterius, implicationem involveret, qui diceret entitatem unius esse in re entitatem alterius, & nihilominus entitativè in re distinguui; sed ex terminis (ut postea contrahatur ad præsentem materiam) duo esse formalitèr idem, est, quod ratio unius sit ratio formalis alterius: ergo, qui ex una parte dicit, quòd ratio formalis unius est in re ratio formalis alterius, & ex alia, quod formalitèr in re distinguuntur, implicatoria involvit.

45 *Prob. 2. min. primi syllogismi.* Duplex formalitas forma-

liter in re distincta, & realiter identificata est duplex formalitas realitèr distincta, & realitèr identificata; sed implicat duplex formalitas realitèr identificata, & realitèr distincta: ergo implicat duplex formalitas illa distinctione media distincta. *Prob. maj.* Formalitas in re distincta ab altera est formalitas realitèr distincta ab illa, cum esse realitèr distinctum ab altero, nil aliud sit, quàm in re distinguabillo, sed unam formalitatem esse formalitèr in re distinctam ab alia est esse in re distinctam ab illa; quia quod illa distinctio sit formalis, non tollit iuxta eius defensores, quod absolutè sit in re distinctio: ergo duplex formalitas formalitèr in re distincta est duplex formalitas realitèr distincta, & cum aliàs sit realitèr identificata, erit realitèr identificata, & realitèr distincta.

46 *Si* dicas quod illa distinctio, etsi actu in re sit distinctio, non est tamen absolutè dicenda distinctio realis, ne videatur talis distinctio, qualis est inter duas entitates mutuo separabiles, aut inter entitatem separabilem à modo; sed dicenda est realis formalis, quia versatur inter formalitates in separabiles eiusdem rei, quæ proprius dicitur distinctio formalis ex natura rei.

47 *Contra* est 1. Nam quod est actu tale in re, absolutè est tale realitèr, bonum enim absolutè tale in re est bonum realitèr, & absolutè existens in re est ab-

soluè existens realitèr: ergo quòd actu absoluè est in re distinctum, absoluè est distinctum realitèr. Nec inseparabilitas suadet oppositum; nam licèt separatio sit signum distinctionis, in illa tamen non consistit, non enim sunt aliqua distincta, quia separantur; sed separantur, quia sunt distincta, undè cum distinctione potest componi inseparabilitas, si aliundè sit connexio essentialis inter extrema distincta, ut patet (aliis omis- sis) in Divinis Personis realitèr distinctis, & essentialitèr inter se connexis: Restat ergo, quod distinctio absoluè realis nil aliud sit, quam distinctio actu talis in re, & consequentèr non est, undè illa distinctio sit media; sed absoluè est dicenda distinctio realis.

48^m *Contra 2.* Quidquid sit de voce, illa duplex formalitas est actu in re distincta, hæc enim propositio sine ullo addito est vera, cum distinctio illa absoluè sit distinctio in re: ergo illa duplex formalitas non est actu in re identificata. Patet consequèr. Nam quæ distinguuntur, eo in sensu, in quo distinguuntur, non identificantur: ergo si de illa duplici formalitate est absoluè verum, quod est actu in re distincta, est absoluè quoque verum, quod non est actu in re identificata. *Tunc sic;* sed si ulterius est realitèr entitativè identificata; absoluè est verum, quod est actu in re identificata, cum identitas realis entitativa sit abso-

lute, & sine addito identitas: ergo illa duplex formalitas talis est, ut de ipsa absoluè verificetur, est actu in re identificata, & non est actu in re identificata, quod manifestè implicat.

46^m *Contra 3.* Animalitas, ut in re distincta illa distinctione à rationalitate, existit realitèr, & è converso similiter hoc est verum de rationalitate: ergo vel distinguuntur entitativè in re animalitas, & rationalitas, vel non distinguuntur in re formalitèr. Antec. est certum, nam quod animalitas in re existat, & similiter rationalitas, tam certum est, quàm in re existere hominem; quòd autèr existat in re, ut distincta in re à rationalitate, patet ex ipsa sententia; quam impugnamus, aliàs illa distinctio non existeret in re, ut ab Scotistis propugnatur. Consequèr prob. Distinctio entitativa in re talis est, quæ in re versatur inter duo entia realia, sive inter duas entitates reales; sed si animalitas ut in re distincta à rationalitate (& è converso) existit realitèr, animalitas, & rationalitas distinguuntur distinctione, quæ in re versatur inter duas entitates reales, inter animalitatem, & rationalitatem scilicèt, quæ cum realitèr existant, sunt entitates reales: ergo. *Explicatur.* Ens reale nil aliud est, quam ens existens, aut potens existere realitèr: ergo distinctio, quæ in re datur inter duo extrema, quarum quodlibet, ut in re distinctum ab alio

realiter existit, est in re distinctio inter duas entitates reales; sed distinctio illa est in re inter duo, quorum quodlibet, ut distinctum in re ab alio, realiter existit: ergo est distinctio in re inter duas entitates reales.

50 *Prob. 3.* Illa min. principalis. Si duplex formalitas realiter identificata posset esse in re formaliter distincta, humanitas Petri v. gr. realiter identificata cum Petreitate esset ab illa formaliter in re distincta; cum eodem distinctionis genere asseratur natura specifica à gradu individuali distincta, quo gradus alij defenduntur distincti; sed hoc implicat: ergo illa distinctio implicat. *Prob. min.* Nam humanitas Petri, ut in re distincta formaliter à Petreitate, vel est in re identificata cum humanitate Pauli, vel non est in re identificata cum humanitate Pauli, nam cum hæc sint contradictorie, nullum potest in re dari medium, quidquid sit, an medium præcisionis possit admitti: si est in re identificata cum humanitate Pauli: ergo eadem in re natura est in pluribus suppositis, Petro scilicet, Paulo, & aliis individuis, realiter distinctis, quod extra Mysterium ineffabile Trinitatis manifestè implicat. Si non est in re identificata: ergo humanitas Petri, ut in re distincta à sua singularitate, Petreitate scilicet, est hæc humanitas, & non illa; sed est hæc per suam singularitatem: ergo prout in re dis-

tincta à sua singularitate est hæc, & singularis: quod eodem modo implicat.

51 *Si* dicas, quod humanitas Petri, ut in re distincta à Petreitate est in re eadem formaliter cum humanitate Pauli, non tamen est eadem singulariter, seu numericè. *Contra est*, nam hæc videtur sola repetitio nominum, non solutio, identitas enim formalis est verè identitas in re, sicut distinctio formalis est verè in re distinctio, cum illud additum *formalis* non sit additum diminuens quantum ad hoc, quod verè sit distinctio, vel identitas in re: ergo humanitas Petri in re identificata formaliter cum humanitate Pauli est verè identificata in re cum illa: ergo datur una, & eadem in re humanitas, seu natura existens in pluribus suppositis, quod est Mysterium Trinitatis ad res creatas deijcere.

52 *Confirm.* Humanitas Petri est in re distincta à sua singularitate: ergo humanitas Petri, & eius singularitas sunt duæ formalitates, quarum hæc in re non est illa; sed est hæc, & non illa, per singularitatem: ergo ut distincta à sua singularitate est iam singularis. *Explicatur.* Humanitas, ut in re distincta à sua singularitate, est hæc formalitas, & non illa, scilicet singularitas; sed humanitas seorsum à singularitate non est hæc formalitas, & non illa, quia alias seorsum ab hæcitate esset hæc, quod implicat

cat: ergo non datur humanitas, quæ sit in re à sua singularitate distincta. *Alias* possemus rationes subijcere, quibus fundamenta oppositæ sententiæ infringerentur; sed quia hæ sunt instantiæ, quas inter solvenda argumenta opponemus, ideò ab eis modo superfedemus.

§. III.

Solvuntur argumenta.

53. **O** *Bijcies* 1. De una, & eadem in re formalitate non possunt ante operationem intellectus verificari propositiones ex se contradictoriæ; sed de animalitate, & rationalitate verificantur propositiones ex se contradictoriæ: ergo animalitas, & rationalitas non sunt à parte rei una, & eadem formalitas. Prob. minor. Ante omnem operationem intellectus verificatur de animalitate Petri, quod est ratio conveniendi cum Equo, & de rationalitate non esse rationem conveniendi cum Equo; sed esse, & non esse rationem conveniendi cum Equo ex se sunt contradictoriæ: ergo.

54. *Hoc argumentum*, quod est totum robur oppositæ sententiæ, dissolvendum est expresse in artic. sequente, in quo disputatur, an detur à parte rei inter prædicata identificata aliqua capacitas actu talis ad suscipienda indepen-

dentem ab operatione intellectus prædicata ex se contradictoriæ; unde ne idem ociose repetamus, videatur ibi eius solutio. *Pro nunci* Resp. concessa mai. neg. min. ad cuius prob. neg. mai. Nam falsum est, quod rationalitas non sit à parte rei ratio conveniendi, licet à parte rei sit ratio disconveniendi; eadem enim in re prædicata; si non sint perfectè similia aliis prædicatis, sunt in re similia, & dissimilia, non tamen sunt, & non sunt similia, in quo solo est contradictio. *Et argumentum* quidem instatur; nam si esse, & non esse tale in re suadet distinctionem in re: ergo esse tale, & non esse tale realitèr suadet distinctionem realem, quod tamen in sententia Scoti est falsum, qui essentiam Divinam sola distinctione ex natura rei distinguit à Paternitate, cum tamen entitas relativa Patris, seu Paternitas, non communicetur realitèr filio, ipsi si realitèr communicata entitate absoluta, essentia scilicèt Divina.

55. *Obijcies* 2. Quæ differunt diffinitione, distinguuntur ex natura rei; sed animalitas, & rationalitas differunt diffinitione: ergo distinguuntur ex natura rei. Min. est certa; nam animalitas diffinitur, *ratio sentiendi*, & rationalitas, *ratio discurrendi*. Min. verò prob. 1. Diffinitio explicat naturam rei: ergo quæ differunt diffinitione, differunt ex natura rei. Prob. mai. 2. Quæ differunt

essentialitèr, differunt in re, cum distinctio essentialis non pendeat à fictione intellectus; sed quæ differunt definitione, differunt essentialitèr: ergo quæ differunt definitione, differunt in re. *Prob. 3. mai.* Distinctio, & rei distinctæ natura convertuntur: ergo nequit esse multiplex distinctio, quin distinctum sit multiplex ex natura rei.

59 *Hoc argumentum,* quod etiam est præcipuum fundamentum Scoti, multiplicem patitur instantiam, unam, vel alteram insinuare sufficiat: Persona Divina, & ratio Divina diversis definitionibus distinctur, & tamen non distinguuntur illa distinctione ex natura rei; similiterque virtus exsiccativa in sole non distinguitur in re à virtute calefactiva eiusdem, cum tamen virtus calefactiva, & exsiccativa diversis definitionibus distinctantur. Idem evenit in intellectu nostro, intelligentia enim, & ratio diversimodè distinctur, & in voluntate libertas, & natura; quin intellectus, ut intelligentia differat in re à se ipso ut ratio est, nec voluntas ut libertas differat in re à se ipsa ut natura. *Præterquamquod* argumentum, vel probat distinctionem absolutè, & simpliciter realem, vel nullam; quia essentia distincti, ut in re considerata nihil aliud est, quam eius entitas, & è converso, hæc est essentia ut in re distincti.

57 *Respond.* ergo disting. mai. Quæ differunt definitione adæquata cum re, ut est in se differunt in re, seu ex natura rei: omit. maior. quæ differunt definitione inadæquata: neg. maior. & sub eadem distinctione min. neg. consequ. Non omnis distinctio adæquatur cum re, ut est in se; sed ut à nobis concepta, quia res distinctimus, ut eas concipimus, cumque inadæquatè rem sæpè concipiamus eam dividendo in plures formalitates, eam quoque distinctimus pluribus definitionibus, quarum quælibet est adæquata cum re, ut inadæquatè concepta, non tamen cum re, ut est in se. Hinc illæ definitiones animalitatis, & rationalitatis adæquantur cum ipsis, ut conceptis, & ut significantur à nobis per illas voces, secus tamen cum ipsis, ut in re, cum in re non detur animalitas, quæ non sit simul rationalitas, aut irrationalitas. *Vnde* ad r. probat. mai. disting. anteced. Distinctio explicat naturam rei, ut à nobis concepta: conced. anteced. ut est in se, subdisting. si distinctio sit adæquata: conced. anteced. si inadæquata: neg. anteced. & consequ.

58 *Si inserta:* Unius rei nequit dari duplex conceptus, nam distinctio conceptus sumitur à distinctione obiecti: ergo nec duplex distinctio, & consequenter diversa distinctio arguit diversitatem in re. *Neg. anteced.* Quod non convincit inserta probatio, nam ad

ad distinctionem conceptus sufficit distinctio virtualis obiecti, æquivalentia scilicet illius ad plura, vi cuius intellectus noster habet fundamentum, ut unam rem in plures dividat formalitates, quas diversis conceptibus concipiat; qua ratione intellectus perfectè rem comprehendens uniconiactu, & conceptu eam cognoscit. Hinc conceptibilitas animalis est in re eadem actu conceptibilitas cum conceptibilitate rationalis, & si virtualitè sit diversa ab illo.

59 *Ad 2. probat. maior. disting. maior. Quæ differunt essentialitè differunt in re, si differant essentialitè adquatè: conced. maior. si essentialitè inadquatè: neg. mai. & disting. min. quæ differunt diffinitione adquatè differunt essentialitè: conced. min. inadquatè, subdisting. differunt essentialitè, differentia essentiali rationis: conced. min. reali: nego min. & conseq. differentia rationalis ab animali dicitur essentialis, quia est inter prædicata essentialia, non tamen, quia ipsis essentialitè conveniat, aliàs in omni statu conveniret, convenit enim ipsis accidentalitè, & per intellectum dividentem unam in re essentiam in varia prædicata, quæ omnia sunt rei essentialia, & si reduplicativè, ut distincta non sint ei essentialia.*
Ad 3. prob. disting. anteced. Diffinitio, & rei natura, ut concepta à diffiniente convertuntur: con-

ced. anteced. & rei natura, ut est in se, subditting. si diffinitio sit adquatè cum re, ut est in se: conced. anteced. si inadquatè: neg. antec. & sub eadem diffinitione, neg. conseq.

60 *Si infles. Ergo si homo adquatè sit diffiniendus, debet diffiniri cum sua singularitate, cum homo in re non sit homo nisi in singulari; consequens est falsum, aliàs de singularibus esset diffinitio: ergo, vel repugnat diffinitio adquatè rei, quod est absurdum, vel doctrina solutionis est falsa. Resp. disting. conseq. Si homo si diffiniendus adquatè, adæquatione cum ipso, ut est in re, debet diffiniri cum sua singularitate: conced. conseq. adæquatione cum ipso, ut conceptio præcise à singularibus: neg. conseq. nec ex hoc sequitur, quod de singularibus, ut exercitè existentibus detur diffinitio, ly ut dicente statum, vi cuius detur diffinitio, licèt de ipsis exercitè existentibus detur; nam ipsa sic exercitè existentia, & non quia exercitè existentia, habent connexionem necessariam cum pluribus, quibus eorum essentia in individuo notescit; licèt quia differentia individualis est nobis ignota, & proprietates individuales non satis etiam nobis certæ, à nobis rectè diffiniri non possint singularia, quæ à comprehendente rem, & unde individuatio pendet, possunt exactissimè diffiniri.*

62 *Obijcies Repugnat com-*
 po

positio in re talis, quæ sit sine ex-
tremorum distinctione in re tali,
cum compositio sit distinctiorum
unio; sed inter animal, & rationa-
le datur compositio, quæ in re est
compositio, seu quæ est compositio
realis: ergo animal, & rationa-
le differunt distinctione in re tali;
sivè reali. Prob. min. Inter ani-
mal, & rationale datur compositio
metaphysica; sed compositio me-
taphysica est realis, aliàs non re-
pugnet Deo, cum compositio sic-
ta, & per nostros conceptus, non
est, undè Deo repugnet: ergo inter
animal, & rationale datur com-
positio realis.

62 *Confirm.* Contrahibile,
& contrahens differunt à parte
rei, cum relativè opponantur; sed
animal, & rationale comparantur,
ut contrahibile, & contrahens,
cum animal contrahatur per ra-
tionale: ergo differunt realitèr.
Probat. Natura humana est reali-
tèr communicabilis pluribus, cum
realitèr communicetur pluribus;
sed singularitas non est realitèr
communicabilis pluribus, Petri-
tas enim nulli alteri à Petro est
communicabilis: ergo natura hu-
mana non est idem realitèr cum
sua singularitate.

63 *Respond.* concessa mai.
neg. min. Ad eius prob. concessa
mai. neg. min. Nam compositio
metaphysica est compositio in-
ter prædicata, quorum unum cum
fundamento in re concipitur, ut
quid superius, & potentiale res-
pectualterius, cum tamen in re

utrumque prædicatum sit omninò
idem realitèr, quod totum sit be-
neficio intellectus rem inadæqua-
tè concipientis. *Nec propterea* talis
compositio non repugnat Deo,
cui repugnat præbere fundamen-
tum, ut aliquod illius prædicatum
concipiatur talitèr distinctum ab
alio, ut illud in suo conceptu non
includat, quæ non inclusio desi-
deratur necessariò ad compositio-
nem metaphysicam, fundamen-
tum enim huiusmodi distinctio-
nis est aliqua subiecti potentiali-
tas, quæ Deo repugnat. Sed de hoc
expresso agemus infra quæst. 8.
art. 2.

64 *Ad confirm.* disting. mai.
Contrahibile contrahibilitate
physica, & contrahens differunt à
parte rei: conc. mai. Contrahi-
bile *contrahibilitate purè Logica*: neg.
mai. animal non est realitèr con-
trahibile per differentias; quia
non datur animal in re, sivè reali-
tèr seorsim à differentiis, nisi na-
turam Platoniceam fingas, & nisi
consequentèr teneas dari natu-
ram, quæ realitèr una sit in plu-
ribus: est ergo contrahibilicas
(idem de relatione) illa purè Lo-
gica, & per rationem, quatenus
intellectus videns omnia anima-
lia esse similia in ratione anima-
lis, apprehendit animal, ut quid
unum, & indifferens ad plura,
cum revera animal sic indifferens
& contrahibile non detur à parte
rei.

65 *Si inder* 1. Animal ita est
contrahibile per rationè, ut ipsi

accidat rationale, unde invenitur animal realitèr separatum à rationali in tot irrationalium speciebus: ergo ita est contrahibile per rationale, ut realitèr differat ab illo. *Si instes 2.* Animal ita est contrahibile per rationale, ut rationalitas nullo modo sit de essentia animalitatis. *Tùm*, quia animalitas hominis est indistincta essentialitèr ab animalitate Equi, quòd nequit componi cum eo quòd rationalitas sit de essentia animalitatis. *Tùm*, quia idèd ens non est univocum, nec genus; sed analogum ad sua inferiora, quia horum differentia sunt de essentia entis; sed animal non est analogum; sed univocum, & genus ad sua inferiora, quorum differentis contrahitur: ergo ita contrahitur per rationale, ut rationalitas nullo modo sit de essentia animalitatis. *Tunc sic*; sed quod nullo modo est de essentia alterius, in re est distinctum ab illo, alitèr aliquomodo, idest, in re esset de essentia illius: ergo ita contrahitur animal per rationale, ut rationale differat in re, sivè realitèr ab animali.

66 *Resp.* ad 1. instantiam disting. anteced. ut ipsi *metaphysicè*, & *præcisivè considerato* accidit rationale: conc. anteced. ut ipsi *physicè*, & *prout est in re* accidat rationale, neg. antec. & conseq. quia solùm quod *physicè*, & *prout in re* accidit alteri, distinguitur realitèr ab illo, secùs, quod ipsi *præcisivè sumpto* accidit, aliàs suaderet inf-

tancia, quod rationalitas est entitas omninò distincta ab entitate animalis, quod opposita sententia reputat fallum. Nec inserta probatio est ad rem, quia aliàs animalitas distingueretur realitèr distinctione rei à re à rationalitate, cum realis separatio mutua, qualis est illa, quam probatio obijcit, vel realem distinctionem rei à re suadeat, vel nullam. Undè dicendum est, quod ex parte rei invenitur separata à rationalitate animalitas Equi v. g. sed non aliqua animalitas, quæ sit realitèr còmunis Equo, & homini, nam à parte rei non datur una animalitas; sed plures, etsi propter similitudine præbeant fundamentum, ut concipiantur, ac si esset una animalitas omnibus communis.

67 *Ad 2. instantiam* disting. anteced. Ita ut rationalitas nullo modo sit de essentia animalitatis *præcisivè*, & *metaphysicè considerate*: conc. antec. *physicè*, & *ut est in se sumpte*: neg. antec. Nec animalitas hominis est essentialitèr *physicè* sed tantum *metaphysicè* indistincta ab animalitate Equi: nec ens idèd est analogum, quia differentie sunt de eius essentia *physica*, hæc enim *physica* identitas non attenditur à conceptu *metaphysico* rei *præcisivè* considerate, ac proindè non impedit univocationem illius; sed quia sunt de essentia *metaphysica* entis, nam quævis differentia sub quavis *re-duplicatione* est ens. quod è *converso* se habet in differentis *contra-*

trahentibus animal, de cuius conceptu metaphysico non sunt, ideò que univocationem non impediunt, sunt tamen de essentia physica ipsius, ideòque impediunt distinctionem physicam, sive in re talem.

68 *Ad id*, quo urgebatur argumentum, disting. mai. Natura humana *una in re* est realitèr communicabilis pluribus; neg. mai. Natura humana *in re multiplex*: conc. mai. & concel. min. neg. conseq. Dum dicitur, quod natura humana est realitèr communicabilis pluribus, est realitèr in pluribus, & aliæ locutiones huiusmodi non est sensus, quod natura eadem identitate aliqua in re vera tali sit in pluribus, hoc enim esset dicere Mysterium Trinitatis ad res creatas; sed sensus est, quod multiplex in re natura, quæ tamen propter similitudinem dicitur una natura, unitate in re solùm fundamentali, & per intellectum formali, est realitèr in pluribus, naturam enim Petri; seu quæ est in Petro, nequit realitèr alterius individui esse natura, nisi novum Trinitatis Mysterium adstruas in rebus creatis. Sed de hoc ex professo agendum est infra art. 3. & 6.

69 *Denique* obijcies. Quia sepsio non est entitas; sed modus, & si distinguatur realitèr à Petro, non tamen distinguitur realitèr entitativè; sed realitèr modalitèr: ergo quia rationalitas non est entitas; sed formalitas, & si distinguatur realitèr ab animalitate,

non tamen realitèr entitativè; sed realitèr formalitèr; sed distingui realitèr formalitèr est distingui distinctione ex natura rei, quæ vocatur media, quia nec est realis entitativa, nec per rationem tantum: ergo datur distinctio media inter animalitatem, & rationalitatem.

70 *Propter* hanc instantiam ex distinctione reali modalitèr desumptam unus, vel alter, ex Thomistis etiam, reputat parum efficacem rationem, qua ut efficacè impugnetur communitèr distinctio media, desumpta ex eo, quod sicut non datur medium inter ens reale, & rationis, ita nec distinctio media inter realem, & rationis, quam rationem alijs terminis proposuimus supra numer. 45. dum secundò probavimus minor. principalem. *Sed quam* levè fundamento, & ob solam apparentiam vocum hoc dicatur, constabit ex solutione argumenti, cuius anteced. non solùm est falsum, sed, & falsum supponit; modum scilicèt non esse verum ens realè, & ideò falsò in tè colligit distingui realitèr modalitèr non esse distingui realitèr entitativè; modus enim, qui ut verè distinctus à re, quam modificat, existit realitèr, qua ratione non erit verum ens reale? Aliud est ergo; quod distinctio illa non sit inter rem, & rem, quia modus non significatur ut res; sed ut determinatio rei, quod litigium est de voce aliud, quod distinctio illa, non sit
rea:

realis entitativa, cum modus verè sit ens, & entitas, & distincta realitèr entitas ab entitate rei modificata. Ex hoc autem nil inferitur pro distinctione media, nisi illa voce tenus dicatur media, revera tamen sit distinctio entitativa; nam si ita est, rem tenentes de litigio vocis non curamus.

ARTIC. III.

AN INTER GRADVS SUPERIORES,
& inferiores detur distinctio intrin-
seca virtualis?

71 *¶* CUM ex dictis in artic. precedente constet, quòd gradus superiores, & inferiores nullam in re habeant actu distinctionem formalem; restat, ut examinemus, an in re gaudeant aliqua distinctione virtualitèr tali: & licèt dubium hoc circa tales gradus excitetur, comprehendit etiàm generalitèr quæcumque prædicata in re identificata, an scilicèt cum tali in re identitate sit componibilis distinctio virtualis intrinseca. Nec de solis prædicatis creatis procedit dubiù, eodem enim modo censemus repugnare, vel non repugnare distinctionem intrinsecam virtuale prædicatis divinis summa in re gaudentibus identitate, quo repugnare, vel non repugnare propugnetur cum identitate prædicatorum rei creatæ: quia tamen fas non est Logicis immiscere Theologica, & in Theologia maxime

difficilia, de solis prædicatis creatis loquemur relinquentes Theologicis quid inde deducendum sit erga divina. —

72 *¶* Notandum est autem primo quòd nomine distinctionis intrinsecæ virtualis potest intelligi æquivalentia eiusdem rei ad plura realitèr distincta, quoad varios effectus causandos, seu quoad diversa munera præstanda; & in hoc sensu certum omninò debet esse dari distinctionem intrinsecam virtualem; nam ut alia omitramus exempla, anima nostra una, & indivisibilis æquivaleret propter sui eminentiam animabus Platæ, & Bruti quoad præstandos effectus formales vegetandi, & sentiendi, ea enim sola homo vegetat, sentit, & discurrit, ac si triplici anima realitèr distincta constaret: & in præsentì materia animal assimilat Petrum Equo, & rationale dissimilat, ac proinde æquivalent diversis formis, in ordine ad assimilandum, & dissimilandum, cum tamen sint una, & eadem res, ut supponimus ex dictis.

73 *¶* Notandum est 2. Quod eiusdem distinctionis nomine potest etiàm intelligi distinctio purè fundamentalis, fundamentum scilicèt, quod una, & eadem res præbet intellectu nostro, ut eam in distinctas formalitates dividat; ac proinde apprehendat in ea quandam multipliciter, cum in re nulla sit actu multiplicitas; quod fundamentum solet dici di-

distinctio virtualis, non quia actu sit distinctio; sed tantum in potentia, seu in virtute, quatenus est capacitas, ut beneficio intellectus sit distinctio, à parte rei tamen solum est in actu fundamentum distinctionis, non distinctio. In hoc sensu certum est etiam dari eiusmodi distinctionem virtua-lem; seu fundamentalem, nam intellectus cum fundamento in re distinguit in Petro hæc duo prædicata animal, & rationale, ac si in re essent distincta.

74 *Notandum est* 3. Quod nomine distinctionis intrinsece virtualis potest denique intelligi æquivalentia eiusdem rei ad plura realiter distincta quoad munus suscipiendi sine contradictione prædicata ex se contradictoria, ita, ut sicut de rebus realiter distinctis sine ulla contradictione verificentur prædicata ex se contradictoria, quia propter realem subiecti diversitatem, contradictionem non exercent respectu diversorum, ita de eadem re sine contradictione verificentur propter illius æquivalentiam ad plura in munere suscipiendi contradictoria, ac si de rebus diversis dicerentur. Et in hoc sensu procedit dubium, quod adhuc potest intelligi, vel de capacitate immediata eiusdem rei ad suscipienda prædicata contradictoria, vel de capacitate mediata, quæ alia non est à fundamento, quod præbet res, ut divisa per intellectum in varias formalitates, ratione talis divi-

tionis, & non prout à parte rei; prædicatum, quod de una formalitate affirmatur, negetur de alia, ut actu iam per rationem distincta; in hoc secundo sensu iam insinuavimus distinctionem virtua-lem esse nobis acceptam, & in artic. seq. amplius constabit: Pro-cedit ergo dubium de distinctione virtuali sumpta pro capacitate im-mediata eiusdem rei ad prædicata ex se contradictoria.

§ I.

NON DATUR DISTINCTIO VIRTVA-lis intrinseca consistens in capacitate im-mediata eiusdem rei, ut de ipsa verificentur prædicata ex se contradictoria.

75 *Conclusionem* istam esse de mente D. Thom. convincitur ex eo, quod Angelic. Præceptor, ut salvet adhuc in Divinis, quod prædicata ex se contradictoria verificentur sine contradictione de eodem ad nul-lam aliam recurrit distinctionem, quàm ad distinctionem rationis: ergo non datur distinctio virtualis consistens in capacitate ad prædi-cata contradictoria ante distinc-tionem rationis, aliàs ad illam fecisset recursum Div. Thom. Antec. constat ex plurimis D. Tho-mæ testimonijs, quæ videri pos-sunt apud Illust. Godoy 1. p. q. 2. disp. 5. §. 4. sufficiat unum valde expressum adducere ex 1. p. q. 39. art. 2. ad 2. ubi ait: *Ad secundam*

dicendum quod in quantum essentia, & personæ in divinis differunt secundum intelligentiæ rationem, sequitur, quod aliquid possit affirmari de uno, quod negatur de alio. Unde ita tenet prædicatus Mag. cum pluribus alijs Thomistis nil aliud nomine distinctionis virtualis intelligentibus, quam fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ. Teneant præterea nostram conclusionem Hurtado, Arriaga, Oviedo, Quiros, Izquierdo, & alij pluri mi RR.

76^a Probat. conclusio ratione. Tunc de aliquo verificantur prædicata contradictoria à parte rei, cum idemmet prædicatum realiter affirmatur, & realiter negatur de illo; sed implicat in una, & eadem re capacitas ad hoc, ut à parte rei, seu realiter idem prædicatum affirmetur, & negetur realiter de ipsa: ergo implicat in una, & eadem re capacitas ad eiusmodi prædicata contradictoria, ac proinde implicat distinctio virtualis in tali capacitate consistens. Probat. min. Prædicatum, quod realiter affirmatur de subiecto, realiter identificatur cum illo, & prædicatum, quod realiter negatur de subiecto, realiter distinguitur ab illo; sed implicat, quod idem prædicatum realiter identificetur, & realiter distinguitur ab uno, eodemque subiecto, seu ab una, eademque re: ergo implicat in una, & eadem re capacitas ad hoc, ut idem prædicatum realiter affirmetur,

& negetur de ipsa. Cætera patent; & mai. ex sola terminorum explanatione fit manifesta, nam tunc prædicatum realiter affirmatur de re, quando res est realiter illud prædicatum, & tunc realiter negatur de re, cum res non est realiter tale prædicatum; sed esse realiter illud prædicatum est cum illo realiter identificari, & non esse realiter illud est ab illo realiter distingui: ergo prædicatum, quod realiter affirmatur, & realiter negatur de subiecto, realiter identificatur, & realiter distinguitur ab illo.

77^a Confirmat. Propositiones contradictoriae non possunt esse simul veræ; sed propositiones contradictoriae sunt affirmatio, & negatio eiusdem prædicati de eodem subiecto: ergo affirmatio, & negatio eiusdem prædicati de eodem subiecto non possunt esse simul veræ; sed distinctio virtualis consistit in eo, quod de uno, eodemque subiecto, seu re, verè affirmetur, verèque negetur idem prædicatum, ac proinde consistit in capacitate, ut affirmatio, & negatio eiusdem prædicati de eodem subiecto, seu re, sint simul veræ: ergo implicat eiusmodi distinctio virtualis.

78^a Dices: Non dari capacitatem, ut de re omnino eadem verificentur prædicata contradictoria, dari tamen capacitatem, ut verificentur de re solum realiter eadem, virtualiter tamen distincta, quia tunc casus subiectum af-

firmationis, & negationis non est omnino idem, ut exigit contradictio.

79^s Sed contra est. Distinctio virtualis est capacitas unius, & eiusdem rei ad suscipienda prædicata contradictoria: ergo dicere, quod eadem res, quia virtualiter distincta, est capax suscipiendi prædicata contradictoria, nil aliud est dicere, quam quod est capax suscipiendi prædicata contradictoria, quia est capax suscipiendi prædicata contradictoria, quod est idem omnino, mutata voce, repetere: *Et ulterius*; sed argumentum factum probat repugnare eiusmodi capacitatem: ergo probat repugnare eiusmodi virtualem distinctionem. Unde sententia opposita sistit tota in vitioso circulo, suadet enim sibi eandem rem esse virtualiter distinctam, quia est capax suscipiendi prædicata contradictoria, & rursus persuadet esse capacem suscipiendi prædicata contradictoria, quia est virtualiter distincta.

80^m *Confirm.* & explicatur. Res non ideò sunt distinctæ, quia capaces suscipiendi sine contradictione prædicata ex se contradictoria; sed ideò sunt capaces suscipiendi sine contradictione prædicata ex se contradictoria, quia sunt distinctæ: ergo iuxta præsentem materiam distinctionis virtualis prius debet intelligi; & suaderi rem esse virtualiter distinctam, ut inde inferatur, quod sit

capax suscipiendi sine contradictione prædicata ex se contradictoria. *Quid est ergo*, vel in quo consistit illa distinctio virtualis præintellecta ad eiusmodi capacitatem? Ea namque consistere nequit in capacitate suscipiendi sine contradictione prædicata ex se contradictoria. *Tum*, quia nequit consistere in eo, quod est posterius ipsa, & quod datur, quia præintellegitur ipsa, sed res ideò est capax, quia virtualiter distincta, & non è converso: ergo non consistit formaliter in capacitate. *Tum*, quia ratio facta probat repugnantiam capacitatis, quia est ad terminum repugnantem, nimirum, quod eadem res sit, & non sit in sensu reali idem prædicatum, quo nil repugnantius ex se, cum impossibile sit idem, & in eodem sensu simul esse, & non esse: ergo ne tota solutio sistat in hoc, quod illa res est capax; quia est capax, distinctio virtualis præintellecta consistere debet in aliquo à capacitate illa distinctio: quid est ergo illud?

81 *Si dicas* talem distinctionem virtualem consistere in eminentia rei, vi cuius habet plures formalitates, seu virtualitates, non formaliter; sed æquivalenter, vel virtualiter.

82^m *Contra est.* Nam solutio novas quidem exhibet voces; sed in quibus nil additur supra primam solutionem, quod verè sit argumenti facti solutio. *Quid enim est habere à parte rei* (nam

in hoc sensu procedit debium) plures formalitates, seu virtualitates? Nam vel illæ virtualitates sunt plures formaliter à parte rei, vel plures solum virtualiter: *Si plures formaliter*: ergo à parte rei hæc virtualitas non est formaliter illa, & sic distinguetur ab aliâ, vel distinctione absolute reali, vel distinctione media ex natura rei, utrumque reputatur, etiam ab exhibentibus solutionem, falsum, & in præcedentibus manet impugnatum. *Si plures solum virtualiter*, aut æquivalenter, vel per hoc denotatur pluralitas solum fundamentalis, idest, fundamentum distinctionis per intellectum, & hoc non sufficit ad verificationem duplicis prædicati contradictorij, ante omnem operationem intellectus, quia aliâs verificarentur de re aut omnem sui actualem distinctionem, cum tamen prædicata contradictoria nequeant verificari nisi de actu distinctis: nec de distinctione virtuali in hoc sensu procedit dubium.

Restat ergo ut illæ virtualitates, vel formalitates sint à parte rei plures virtualiter, aut æquivalenter, quia cum sint una, & eadem res, æquivalent tamen pluribus realiter distinctis in munere suscipiendi prædicata ex se contradictoria, nam in alijs muneribus æquivalere, & res est certa, & à præsentis dubio extranea, ut ab initio notavimus. Sed implicat unam, & eandem rem æquivalente

pluribus in hoc munere, quia implicat unam, & eandem rem esse, & non esse realiter idem prædicatum: ergo de primo ad ultimum nil aliud exhibetur pro solutione illis vocibus *eminentia*, *æquivalentia*, quam ipsa capacitas, quam implicantem probat argumentum factum.

83 *n. Confirm. 1.* Quia nulla res eadem realiter potest producere se ipsam, qui diceret unam, & eandem rem æquivalente pluribus realiter distinctis in munere productionis, ita ut se ipsam realiter produceret, ac si plures realiter foret, æquivalentiam poneret repugnantem; sed eandem rem identificari realiter, & realiter distingui ab eodem prædicato, est se, & non esse realiter idem prædicatum est repugnans: ergo qui quoad hoc munus asserit unam, & eandem rem æquivalente pluribus realiter distinctis, ita, ut realiter sit, & non sit idem prædicatum, ac si plura realiter distincta foret, æquivalentiam asserit repugnantem.

84 *n. Confirm. 2.* Eminentia rei sufficit, ut res eadem æquivalent pluribus quoad operationes, & effectus valde diversos, & in hoc consistit eminentia rei; sed æquivalentia ad plura quoad operationes, & effectus valde diversos non infert æquivalentiam in munere suscipiendi prædicata contradictoria: ergo eminentia rei non luadet æquivalentiam, quam contraria sententia intendit.

Prob. min. Anima rationalis, una, & eadem forma, æquivaleret animæ Plantæ, quæ est principium vegetandi, & non sentiendi, & animæ Bruti, quæ est principium sentiendi, & non intelligendi, nec non suam habet æquivalentiam respectu formæ Angelicæ, quæ est principium intelligendi, non vegetandi, aut sentiendi: & tamen de anima rationali non verificatur, quod ea vegetamus, & non vegetamus, sentimus, & non sentimus, intelligimus, & non intelligimus: ergo æquivalentia quoad operationes, & effectus diversos non suadet æquivalentiam quoad munus suscipiendi prædicata contradictoria.

85r *Vergetur.* Unum non potest æquivalere alteri in eo, quod alteri convenit sub ea ratione, sub qua differt ab illo, seu ob quam differt ab illo, hoc enim non esset æquivalere alteri; sed esse formaliter alterum, v. gr. Sol æquivaleret igni quoad calefacere, non tamen ita, quod Sol sit formaliter calidus, quia calefacere medio calore in se formaliter habito est proprium ignis ea ratione, qua differt à sole, undè illud non esset æquivalere igni; sed esse formaliter ignis; sed suscipere in sensu reali sine contradictione prædicata ex se contradictoria convenit pluribus realiter distinctis, quia realiter distinctis: ex hoc enim provenit, quod non sit idem in re, de quo realiter affirmatur, & realiter negatur prædicatum, quo

solo modo impeditur realis contradictio: ergo uni, & eidem rei differenti à pluribus realiter distinctis ex eo, quod est una, & eadem realiter, nequit convenire suscipere in sensu reali sine contradictione prædicata ex se contradictoria.

86 *§ Prob. insuper* conclusio exemplificando assignatam rationem repugnantiam in prædicatis, circa quæ potissimè excitatur hoc dubium. Eatenus de animali, & rationali sumptis à parte rei verificarentur in sensu reali sine contradictione prædicata ex se contradictoria, quatenus à parte rei rationale non esset realiter ratio conveniendi cum Equo, cum tamen animal à parte rei sit ratio conveniendi cum Equo; sed falsum est, quod rationale à parte rei non sit realiter ratio conveniendi cum Equo: ergo non verificantur de illis gradibus prædicata ex se contradictoria in sensu, in quo dubium procedit. Prob. min. 1. Si rationale à parte rei non esset, seu non esset realiter ratio conveniendi cum Equo, rationale distingueretur realiter à ratione conveniendi cum Equo, unum enim esse à parte rei, & non esse à parte rei, seu realiter, aliud, est ab illo realiter distingui; sed falsum est, quod rationale distinguitur realiter à ratione conveniendi cum Equo, aliàs distingueretur realiter ab animali, quod est ratio conveniendi cum Equo; ergo falsum est, quod rationale non sit

fit realitèr ratio conveniendi cum Equo. *Explicatur*, & *urgetur*: Animal, & ratio conveniendi cum Equo nec virtualitèr distinguuntur in opposita adhuc sententia: ergo quod non est realitèr ratio conveniendi cum Equo, non est realitèr animal; sed rationale non est realitèr ratio conveniendi cum Equo: ergo rationale non est realitèr animal; quo nil falsius, & contra identitatem realem animalis, & rationalis, quam opposita etiam sententia supponit.

878 *Probat. 2. eadem min.* Animal est ratio conveniendi cum Equo; sed rationale est realitèr animal: ergo rationale est realitèr ratio conveniendi cum Equo. *Prob. consequ. Tum*, ex illo notissimo principio: *Quæ sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se*, undè quod realitèr identificatur cum animali, quod se ipso est ratio conveniendi cum Equo, nequit non identificari realitèr, ac proindè nequit non esse realitèr ratio conveniendi cum Equo. *Tum*, quia aliàs nullus syllogismus ex vi formæ rectè concluderet, nisi procederet ex propositionibus omninò identicis, siquidem nequit concludere nisi in vi medijs virtualitèr indistincti, & præmissis, in quibus medium est virtualitèr indistinctum in sensu opposita sententia ab extremis, sunt propositiones omninò identicæ, v. gr. hæc, aut aliæ similes: *Ensis est instrumentum aptum ad feriendum; sed gladius est Ensis* ex quibus inferatur identicæ gladij,

cum instrumento apto ad feriendum: nec aliorum, nomine nisi solo differentium, identitas posset ex vi formæ rectè unquam concludi. *Ex quo* ulterius inferatur, quod ars syllogistica est omninò inutilis ad probandam, aut identitatem realem, aut distinctionem realem extremorum, quæ non sit identitas, aut distinctio virtualis, cum realis identitas, aut distinctio realis, ut talis, inferri debeat ex identitate, aut distinctione realitèr tali cum medio, quæ ex vi formæ est iuxta sententiam oppositam inutilis ad inferendam: undè solum, quia res sic se habent, non verò ex vi formæ probat distinctionem realem extremorum hic syllogismus, *Petrus non est Equus: Bucephalus est Equus: ergo Bucephalus non est Petrus*, quod est reddere prorsus inutilem artem syllogisticam.

§ II.

Solvuntur argumenta:

88 *0* *Bijcies 1.* Prædicata essentialia Petri, scilicet animal, & rationale, sunt una, & eadem res: sed hæc suscipiunt prædicata contradictoria à parte rei: ergo una, & eadem res est capax suscipiendi à parte rei, seu realitèr, prædicata contradictoria, ac proindè datur distinctio intrinseca virtualis in huiusmodi capacitate consistens. *Prob. min.* Animal à parte rei est ratio assi-

milandi hominem Equo, & rationale à parte rei non est ratio assimilandi hominem Equo: ergo suscipiunt à parte rei prædicata contradictoria. Anteced. quoad 1. partem constat, & quoad 2. probat. Rationale à parte rei est ratio dissimilandi hominem Equo, cum homo à parte rei sit dissimilis Equo; & non ratione alterius, quam rationalitatis: ergo rationalitas à parte rei non est ratio assimilandi hominem Equo. Patet consequ. Tum, quia idem prædicatum nequit esse ratio assimilandi, & dissimilandi. Tum, quia rationale ita dissimilat hominem Equo, ut nullo modo conveniat Equo: ergo ita dissimilat, ut nullo modo assimilet, nam ratio assimilandi debet utrique extremo convenire.

89° Resp. neg. min. Ad prob. neg. antec. quod 2. partem, & ad eius prob. concessio antec. neg. consequ. Ad eius 1. prop. dist. antec. Idem prædicatum metaphysicè, & præcisivè sumptum nequit esse ratio assimilandi, & dissimilandi omitt. antec. idem prædicatum realitèr sumptum subdisting. nequit esse ratio assimilandi, & dissimilandi, si sit ratio assimilandi perfectè, conced. antec. si sit ratio assimilandi imperfectè, neg. antec. Imò cum similitudo propriè sumpta, & ut ab identitate differens, debeat esse inter distincta, non possunt duo inter se assimilari, quin in ratione, in qua sunt similia (si de ea, ut à parte rei existit, sit sermo)

sint etiam dissimilia; unde quod rationale à parte rei sit ratio assimilandi in gradu specifico, non obicit, ut sit ratio assimilandi in gradu generico animalis, ut identificato cum gradu specifico, hoc enim aliud non est, quam rationale esse realitèr animal. Omisimus autem antec. intellectum de prædicato, seu formalitate præcisivè sumpta nam cum iuxta D. Thomæ sententiam propugnandam infra quæst. 7. quælibet differentia etiam metaphysicè, & reduplicativè accepta, sit formalitèr ens, est dissimilis, etiam metaphysicè sumpta, alteri differentie simul cum similitudine cum illa in ratione entis; & ideò, ut ab hoc præscindamus modo, omisimus antec. restringentes præsentem doctrinam ad prædicatum realitèr sumptum.

90° Ad 2. consequ. prob. dist. antec. Ita dissimilat, ut nullo modo conveniat Equo nec rationale, nec aliquid rationali simile, neg. antec. rationale præcisè, conced. antec. & nego consequ. quæ etiam apud Adversarios debet esse nulla, siquidem iuxta ipsos, & iuxta veritatem, animalitas hominis realitèr sumpta est ratio assimilandi hominem Equo, cum tamen animalitas hominis realitèr sumpta non conveniat Equo, aliàs eadem realitèr forma creata esset in pluribus; non solum realitèr; sed specificè distinctis. Sicut ergo animalitas hominis realitèr sumpta est ratio assimilandi illam Equo, quia, & si

talis animalitas realiter sumpta non fit in Equo, est tamen in illa alia animalitas animalitati hominis similis, ita rationalitas hominis realiter sumpta est ratio assimilandum hominem Equo, quia & si Equo non conveniat rationalitas, convenit tamen aliquid simile rationalitati realiter sumptæ, animalitas, scilicet, in qua Equus est similis hominis animalitati, quæ à parte rei est ipsa hominis rationalitas.

91. *S. Si dicas.* Ut animalitas sit ratio assimilandum hominem Equo, necessum est, quod homo, & Equus sint animalia: ergo vel homo, & Equus sunt rationalia, vel rationalitas non est ratio assimilandum hominem Equo. Deinde sequitur ex solutione, quod hæc sit vera, & concedenda. *Equus est similis homini in rationalitate*, quo nil falsius videtur, & absurdus.

92. *S. Pro solutione* horum, & plurium, quæ sola æquivocatione vocum sunt difficilia, observa 1. Quod rationalitas (idem de animalitate) potest sumi dupliciter, vel absolute, & prout significatur à nobis hac voce *rationalitas*, vel cum illo addito, à parte rei, seu *realiter sumpta*; & licet utroque modo sit vera rationalitas, primò tamen modo solum dicitur conceptum metaphysicum, & proprium rationalitatis præcisive ab omni eo, quod solum identice est rationalitas, nominamus enim sicut concipimus, & concipimus rationalitatem præcisive ab om-

ni eo, quod non est metaphysicè rationalitas. Secundò verò modo, & cum illo addito dicitur rationalitas omne id, cum quo à parte rei identificatur, seu quod realiter est rationalitas. Hinc absolute debet concedi hæc, *rationalitas non est ratio conveniendi hominem cum Equo*, debet tamen negari hæc, *rationalitas à parte rei, seu realiter non est ratio conveniendi cum Equo*, quia in prima denotatur, quod rationalitas, ut significata per illud nomen, & ut præcisive concepta, non est ratio conveniendi hominem cum Equo, quo nil verius, cum non constituitur metaphysicè per rationem conveniendi; sed disconveniendi, imò sit metaphysicè ipsa ratio disconveniendi, in secunda verò denotatur, quod rationalitas non identificatur realiter cum ratione conveniendi, quo nil falsius, cum realiter sit animalitas. Propter eandem rationem hæc est absolute vera: *Animalitas non est ratio dissimilandum hominem Equo*, hæc autem falsa: *Animalitas à parte rei, seu realiter sumpta, non est ratio dissimilandum hominem Equo*.

93. *S. Observa 2.* Quod Equum esse similem homini in rationalitate potest dupliciter accipi, vel ita, ut *ly in rationalitate* denotet id, in quo stat ex parte Equi similitudo cum homine, & sic est falsa, cum Equus non sit rationalis, vel ita ut denotet id, quod ex parte hominis terminat similitudinem Equi cum ipso, qua ratione

rationalitas est ratio assimilandi hominem Equo, non Equum homini, hæc enim est animalitas Equi similis animalitati, quæ est realitèr rationalitas.

94 *Ex his habetur solutio primæ, & secundæ instantiæ. Ad 1. enim resp. dist. ant. Ut animalitas præcisè etiam sumpta si ratio assimilandi hominem cum Equo, necessum est, quod homo, & Equus sint animalia conced. antec. ut sit ratio assimilandi animalitas solum realitèr sumpta neg. antec. & neg. consequ. quia de rationalitate hominis non verificatur esse rationem assimilandi, nisi cum illo addito realitèr, in quo solo sensu procedit dubium, non de rationalitate prout à nobis per illam vocem significatur, prout sic enim involvit distinctionem rationis, cum qua illam concipimus, de quo in artic. sequente. Ut autem rationalitas sit à parte rei ratio assimilandi hominem Equo, non requiritur, quod Equus sit rationalis; sed quod sit aliquid realitèr simile rationalitati hominis physicè sumptæ. Hinc colliges de animalitatè, & rationalitate, ut significatis præcisè per illas voces, verificari prædicata ex se contradictoria, de quo iterum, ut diximus, in art. seq. de ipsis, verò, ut in re sunt, non verificari: unde Deus enuntiat illa prædicata contradictoria de animalitate, & rationalitate, ut à nobis distinctis, vel signatè, vel exercitè; ipse tamen ratione sui ea non affirmat, quia ipse nequit distinctionem ra-*

tionis formare, & aliàs ille formalitates nulla in re gaudent actuali distinctione.

95 *S Hinc ad 2. instans. neg. sequel. Esset tamen concedèda illa propositio, si ly in rationalitate non contrahatur cum Equo; sed cum homine, & accipiatur non de rationalitate absolute, & ut significatur per illud nomen; sed præcisè ut est à parte rei; est enim rationalitas realitèr sumpta, vi cuius homo assimilatur Equo, & est realitèr sumpta vi cuius terminat similitudinem Equi cum ipso, ad quod non requiritur aliud, quam quod Equitas sit in re similis humanitati etiam prout in re sumptæ, nam sic sumpta est realitèr ipsa rationalitas: Hinc est falsa hæc homo, & Equus assimilantur in rationalitate, denotatur enim rationalitas utrique communis, & cum nec à parte rei (hoc enim in quacumque forma creata repugnat) sit communis utrique, nec per intellectum, & præcisè sùpra sit ipsis communis, quia Equus non est rationalis, hinc est propositione illam esse absolute falsam; est tamen vera hæc, in rationalitate realitèr sumpta homo est similis Equo, ex cuius solius falsitate poterat rectè inferri verificatio intenta duplicis prædicati ex se contradictorii.*

96 *Obijc. 2. Rationalitas à parte rei fundat distinctionem rationis ab animalitate, licet enim non sit à parte rei distinctio rationis, fundamentum tamen illius est à parte rei; sed animalitas à parte rei non fundat distinctionem rationis*

à se ipsa: ergo de ipsis à parte rei verificantur prædicata ex se contradictoria, scilicet fundare, & non fundare distinctionem rationis. Explicatur. Animalitas ante operationem intellectus potest concipi sine rationalitate, licet enim non concipiatur sine rationalitate ante operationem intellectus, posse tamen concipi sine illa convenit ei ante operationem intellectus; sed rationalitas non est conceptibilis sine rationalitate: ergo de eis ante operationem intellectus verificatur esse, & non esse conceptibiles sine rationalitate.

§ 67 Resp. dist. mai. Fundat distinctionem rationis ab animalitate præcisivè sumpta conced. mai. realitèr sumpta neg. mai. & nego in hoc sensu min. Quia etiam rationalitas prout à parte rei fundat distinctionem rationis à se ipsa præcisivè considerata, undè eandem distinctionem quam fundat, vel non fundat à parte rei animalitas à rationalitate, fundat vel non fundat rationalitas à se ipsa; tota namque realitas fundat distinctionem, cum tota præbeat occasionem intellectui, ut eam in plures formalitates dividat. Nec ex hoc sequitur, quod rationalitas præcisivè sumpta non sit rationalitas; sed solum sequitur, quod non sit rationalitas prout est à parte rei, id est non negante identitatem rationis; distinguitur enim rationalitas præcisivè sumpta distinctione rationis à se ipsa prout invenitur à parte rei, sicut, & ab animalitate prout est à parte rei;

nam licet rationalitas præcisivè accepta sit rationalitas, quæ est à parte rei, non est tamen rationalitas prout à parte rei.

98 § Ad explicationem resp. Quod ante operationem intellectus exercitè, & effectivè sumpta, sive sumptam ut exercitè efficientem distinctionem rationis, animalitas est conceptibilis sine rationalitate, non tamen ante operationem intellectus obiectivè, & signatè sumptam, sive ut signatè involventem distinctionem rationis; sicut supra diximus Deum affirmare prædicata contradictoria de animali, & rationali, ut involventibus saltem signatè nostram distinctionem rationis, non de ipsis prout à parte rei: si enim concipiatur ut à parte rei, unum sine altero nequit concipi; sed de his in art. seq. ubi iterum materiam præsentis instantiæ attingemus.

99 § Obijcies 3. In actu contritionis, qui est odium peccati propter Deum summè dilectum, reperitur ratio amoris, & odij; amoris quidem Dei, & odij peccati; sed amor terminatur realitèr ad Deum, & odium non terminatur realitèr ad Deum: ergo cum formalitas odij, & amoris sit in illo actu eadem realitas, de eadem realitate verificatur terminari, & non terminari realitèr ad Deum. Minor. pro 1. parte est certa, & pro 2. prob. Odium, denominat odio habitum obiectum, ad quod realitèr terminatur; sed Deus non denominatur odio habitus ab actu

contritionis: ergo formalitas odij in illo actu terminatur realiter ad Deum.

100 *S* Resp. concessa mai. neg. min. Ad eius prob. disting. mai. Odium denominat odio habitum aliquod obiectum, ad quod terminatur, conced. mai. *Omne obiectum*, ad quod terminatur, subditting. odium, quod purè, seu adequatè sit odium, conced. mai. quod inadèquatur tantum est odium, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Idem actus formalitèr, si æquivalentèr sit multiplex, diversis obiectis diversas potest tribuere denominationes, quin verificetur, quod totus in re terminetur, & non terminetur ad illa; denominatio enim non correspondet actui adequatè sumpto, ut est in re; sed ut inadèquatur consideratò à nobis sub una formalitate, sub qua illum nominamus *odium*, vel sub alia, sub qua ipsum dicimus *amorem*, qua ratione idem etiam virtualitèr actus intellectus divini dissentientis ab aliquo obiecto propter motivum divinum omnino verum, est dissentus obiecti, quod denominat negatum, & assensus motivi, quod affirmat. *S*

101 *S* Denique obicitur. Si ratio conclusionis esset efficax, etiam non esset admitenda distinctio virtualis inter prædicata divina identificata, cum ab ipsis omnis implicatio, & contradictio sit excludenda; sed hoc est falsum: ergo vel datur distinctio virtualis inter prædicata creata

identificata, vel ratio conclusionis est nulla. Prob. min. Intellectus, & voluntas identificantur in Deo, & similiter essentia, & Paternitas, & tamen filius non procedit per voluntatem, & procedit per intellectum, similiterque Paternitas non est filiatio, cum tamen essentia sit filiatio: ergo respectu divinorum hoc est falsum.

102 *S* Respond. concessa mai. neg. min. Ad eius prob. disting. min. quoad 1. partem: Filius non procedit per voluntatem, ut hoc nomine significatur à nobis voluntas, conced. min. non procedit per voluntatem realitèr sumptam, neg. min. & similiter dist. min. quoad 2. partem. Paternitas non est filiatio, sumpta filiatione prout significatur illa voce filiatio conced. min. sumpta adequatè prout in re existit, neg. min. & conseq. in sensu enim adequato illa prædicata prout sunt in re, falsum est: Tum, quod filius non procedat per voluntatem, aliàs non procederet per realitatem, quæ est voluntas, & sic nec per intellectum procederet: Tum, quod Paternitas non sit filiatio, aliàs non esset realitas, quæ est filiatio, & sic non esset essentia: undè illæ propositiones verificantur de illis prædicatis, ut ab intellectu creato inadèquaturè conceptis, & per illas voces significatis; repugnante enim intellectu creato, repugnant etiam in Deo intellectus, voluntas, essentia, & realitatio, ut diversimodè nominabi-

les, & concontribiles, ac proinde repugnarent cum veritate necessaria, ut de illis verificentur prædicata contradictoria. Sed de his satis, sunt enim (ut diximus) Theologica, & in Theologia maximè difficilia.

ARTIC. IV.

AN INTER PRÆDICATA
identificata detur præcisio
obiectiva?

103^m **L**atissimè de huius dubij materia agunt Logici RR. nil non necessarium putantes in dubio hac tempestate satis celebri, & varijs arguendi formulis implicato: nos tamen, quantum fas sit, alibi dicta perstringemus, nec persequentes omnia, nec necessaria omittentes. Negaverunt præcisiones obiectivas Nominales, quorum doctrinam iterum Scholis invexerunt. Hurtado, Arriaga, Tellez, Oviedo, Quiros, Bonæ Spei, & alij RR. Cæteri AA. eas propugnant cum D. Thoma in locis infra citandis.

104° Pro intelligentia tamen dubij nota, quod præscindere (cum separare sonet) prædicata identificata nil aliud est, quam ex duobus realitèr identificatis attingere unum, alio prætermisso, undè præcisio est duplex, formalis scilicèt, & obiectiva, formalis est actus intellectus attingens quidem totum obiectum quoad omnes suas formalitates; sed non

ita clare quoad omnes, ut de illis omnibus possit reddere rationem: obiectiva est divisio unius formalitatis ab alia ex parte obiecti correspondens, ita ut una formalitate affecta, sive cognita, alia formalitas ex parte obiecti verè maneat incognita.

105° Rursus præcisio alia est negativa, alia positiva. Negativa, ut cum cognoscitur unum nil cogitando de alio identificato cum ipso. Positiva, ut cum cognoscitur unum, ipsum discernendo, & ut distinctum cognoscendo ab alio identificato cum ipso.

§. I.

INTER PRÆDICATA IDENTIFI-
cata datur præcisio
obiectiva.

106° **D**ocet Div. Thomas conclusionem hanc sapissimè nam præter testimonia in artic. anteced. insinuata; in quibus ad verificanda sine contradictione prædicata ex se contradictoria de extremis identificatis recurrit ad distinctionem, & præcisionem rationis; eam apertè tradit 1. part. quæst. 4. art. 3. dicens: *Duplex est abstractio per intellectum, una quidem secundum quod universale abstrahitur à particulari, ut animal ab homine, & in hac abstractione non remanet id, in quo fit abstractio, remota enim ab homine differentia rationali non remanet in intellectu homo; sed solum animal;* sed

sed remanere in intellectu solum animal, remoto rationabili, est præcindi obiectivè animalà rationali: ergo iuxta D. Thom. præcinditur obiectivè animalà rationali. Alia sunt plurima S. Doct. testimonia apud A. A. nostræ sententiæ videntia, ex quibus aliqua inter disputandum subijciemus.

107. *Ratione prob. 1. conclusio.* Præcisio obiectiva datur, cum cognoscitur una formalitas; altera non cognita identificata cum ipsa; sed cognoscitur una formalitas, altera non cognita identificata cum ipsa: ergo datur præcisio obiectiva. Prob. min. Principium sentiendi in homine est formalitas identificata cum principio ratiocinandi; sed cognoscitur principium sentiendi in homine, non cognito principio ratiocinandi: ergo cognoscitur una formalitas, altera non cognita identificata cum ipsa. Prob. min. Non cognita ratiocinatione, non cognoscitur principium ratiocinandi, sed cognoscitur principium sentiendi in homine, non cognita ratiocinatione: ergo cognoscitur principium sentiendi in homine, non cognito principio ratiocinandi. Cetera patent, & maior constat ex eo, quod nequit cognosci aliqua habitudo, non cognito termino habitudinis; sed principium ratiocinandi est habitudo quædam ad ratiocinationem: ergo non cognita ratiocinatione, non cognoscitur principium ratiocinandi.

108. *Si dicas, quod cognos-*

citur principium sentiendi in homine, non cognito clare principio ratiocinandi, non tamen non cognito absolute principio ratiocinandi; hoc autem secundum erat necessarium, ut daretur præcisio obiectiva, nam primum solum probat præcisionem formalem, quam Adversarij non negant; sed propugnant.

109. *Contra est 1. Sed cognoscitur principium sentiendi in homine, non cognito absolute principio ratiocinandi: ergo præcinditur obiectivè principium sentiendi à principio ratiocinandi: Prob. min. subsumptam.* Cognoscitur principium sentiendi in homine, non cognita absolute ratiocinatione: ergo cognoscitur principium sentiendi in homine, non cognito absolute principio ratiocinandi. Patet consequens ex dictis quia non cognito absolute termino habitudinis, non cognoscitur absolute habitudo; sed principium ratiocinandi est quædam habitudo ad ratiocinationem: ergo hæc absolute non cognita, non cognoscitur absolute principium ratiocinandi.

110. *Contra 2. & roboratur præcedens probatio. Ideo cognito homine per hæc cognitionem animal cognosceretur saltem confuse rationale, quia per illam cognitionem attingitur tota entitas ex parte obiecti, et non in ordine ad omnia connotata, in ordine tamen ad sensationem, quæ est proprium connotatum animalis: sel*

falsum est, quod tota adæquate entitas ex parte obiecti attingatur per illam cognitionem: ergo cognoscitur animal, non cognito absolute rationali. Prob. min. Tota entitas ex parte obiecti non cognoscitur absolute, dum absolute ignoratur aliqua formalitas illius entitatis; sed dum absolute ignoratur connotatum rationalitatis, absolute ignoratur aliqua formalitas illius entitatis, nimirum rationalitas, quæ absolute ignorata manet, ignorato absolute illius connotato: ergo falsum est totam entitatem attingi ex parte obiecti, cum homo cognoscitur per illam cognitionem *animal*.

III *Contra 3.* Cum ex aliquibus signis, vel ex aliqua operatione communi seu simili in homine, & Bruto, cognoscitur homo, ut cum ex motu à longè viso, vel ex alia sensatione cognoscimus illud obiectum esse animal, ignorantes quodnam sit animal; in hoc (inquam) casu ita cognoscimus animal in homine, ac si nullatenus illud esset rationale: ergo ita cognoscimus animal, ut absolute, sive nullo modo cognoscatur rationale. Anteced. patet. *Tum*, quia ita obijcitur, & immittit speciem in eo casu obiectum media illa operatione seu signo, ac illam immitteret, & obijceretur, si non esset rationale; sed ita cognoscitur, ut obijcitur, & ut speciem immittit: ergo ita cognoscitur, ac si non esset

rationale. *Tum*, quia ex vi medi, ex quo nequit intellectus immediate colligere, nisi quod obiectum sit animal, ita immediate cognoscit illud, ac si solum esset animal, & consequenter, ac si non esset rationale; sed ex vi illius signi, sive operationis nequit intellectus immediate colligere, nisi quod obiectum sit animal: ergo ita cognoscit immediate illud ac si solum esset animal. *Conseq. verò prob.* Ita cognoscere obiectum, ac si non esset rationale, est ita cognoscere illud, ac cognosceretur, si non esset rationale; sed si cognosceretur, ac si non esset rationale, nullo modo cognosceretur rationale: ergo dum cognoscitur obiectum, ac si non esset rationale, ita cognoscitur, ut nullo modo cognoscatur rationale.

III *Confirmat. 1.* Attingere obiectum per ordinem ad unam operationem, & ipsum non attingere per ordinem ad aliam, quando ordo ad unam, & alteram operationem est idem realiter, est ex parte obiecti præscindere; sed attingitur homo per hanc cognitionem *animal* in ordine ad unam operationem, nempe sensationem & non in ordine ad aliam, scilicet discursum, & aliàs ordo ad unam, & aliam est idem realiter: ergo ex parte obiecti præscinditur. *Min.* quoad 1. part. est ipsa solutio, & quoad 2. patet ex eo, quod entitas constitutiva hominis, quæ realiter est una, & eadem, est quæ se ipsa talem ordinem dicit:

Mal. autem non minus certa vi detur; nam attingere entitatem per ordinem ad unam operationem, & non per ordinem ad aliam est attingere ordinem ad unam, non attacto ordine ad aliam: ergo si ordo ad utramque est idem realitèr, attingitur unum, alio non attacto identificato cum ipso, ac proindè præcinditur obiective. Quod si dicas totum ordinem attingi ex parte obiecti, & absolute cognosci, & si non cognoscantur omnia connotata illius. Inquiram ex dictis, quomodò cognoscatur absolute ordo ad discursum, cum nullo modo cognoscitur discursus?

113^r Confirmat. 2. Dum homo cognoscitur hac cognitione animal, aliquid ex parte obiecti apparet, quod ex parte obiecti non apparet, dum cognoscitur hac cognitione rationale, & è converso: ergo præcisio non est potè formalis, seu ex parte actus; sed etiam obiectiva, sive ex parte obiecti tenens. Patet conseq. & ant. prob. Ita cognoscitur homo hac cognitione animal, ut ex vi illius possis affirmare de homine animal, & non possis affirmare rationale, & è converso, ita cognoscitur hac cognitione rationale, ut vi illius possis affirmare rationale, & non possis affirmare animal: ergo aliquid ex parte obiecti apparet ex vi unius cognitionis, quod ex vi alterius non apparet ex parte obiecti. Antec. continet ipsam doctrinam oppositæ sententiæ, & con-

seq. prob. Nam si nil apparet ex parte obiecti per unam cognitionem, quod non apparet per alteram, vel irrationabiliter procedet intellectus affirmando unum præ alio, vel æquè poterit affirmari unum, ac aliud.

114^r Si dicas, idem apparere ex vi unius cognitionis ex parte obiecti, ac ex vi alterius, tota enim entitas obiecti apparet ex vi utriusque seu per quamlibet, licèt non eodem modo attingatur per unam cognitionem, ac per alteram, tota diversitate se tenente ex parte cognitionum, non ex parte obiecti.

115^r Contra obstat 1. Ex dictis, nam quoties ex parte obiecti nulla apparet ratio unius præ alio, æquè poterit intellectus affirmare unum ac aliud. Obstat 2. Modus, qui non competit purè entitativè cognitioni; sed etiam repræsentativè idest, qui non solum est modus essendi, seu in essendo; sed etiam in repræsentando, correspondet ex parte obiecti, quidquid enim competit repræsentativè cognitioni, correspondet ipsi ex parte obiecti; sed modus ille diversus, quo cognoscitur homo ea duplici cognitione, est modus diversus, qui competit cognitioni repræsentativè: ergo modus ille diversus se tenet ex parte obiecti: ergo per illas cognitiones cognoscitur homo non solum diverso modo: sed ut diverso modo se habens: ergo aliquid cognoscitur per unam, quod non cognoscitur per alteram.

116° Explicatur. Intellectus cognoscens hominem hac cognitione *animal*, solam animalitatem expressè cognoscit, de illa entitate, aliàs etiam ex vi talis cognitionis poterit affirmare rationale: ergo talis cognitio exprimit solam animalitatem: ergo sola animalitas correspondet pro expresso ex parte obiecti, ac proinde ex parte obiecti etiam est aliqua præcisio. Prob. hæc ultima consequ. Intellectum exprimere sua cognitione aliquod prædicatū non est illud exprimere entitativè; sed representativè, id est, est expressio cognitionis in esse representantis, sed quod competit cognitioni in esse representantis, correspondet ex parte obiecti: ergo si cognitio illa solam animalitatem exprimit, sola animalitas correspondet pro expresso ex parte obiecti. Recollantur dicta tum q. 1. art. 2. tum tota ferè q. præced. de Ente rationis.

117° Urgetur. Vel cognoscere confusè rationalitatem cognitione, per quam tota entitas hominis cognoscitur hac expressione *animal*, est absolutè cognoscere rationalitatem, vel non est absolutè cognoscere illam? Si hoc secundum: ergo animalitas est absolutè cognita per illam cognitionem, & non est absolutè cognita rationalitas identificata cum ipsa, ac proinde, vel datur præcisio obiectiva, vel hæc inutilitèr impugnatur ex contradictione cognoscendi, & non cognoscendi, eandem realitèr entitatem. Si cognoscitur absolutè:

ergo Philothophus, qui solo lumine naturali cognoscit Dei unitatem, solo lumine naturali cognoscit absolutè Trinitatem, cum Personarum Trinitas sit summè identificata cum Dei unitate. Et ulterius, cum quilibet, & cuiuscumque potentia actus, vel omnes obiecti formalitates realitèr identificatas attingat absolutè, vel nullam, debet concedi, quod homo potest viribus naturæ absolutè diligere Deum finem supernaturalem, cum naturæ viribus possit diligere Deum finem naturalem, & uterque finis sit idem realitèr: Consequens utrumque est falsum, & quod nullus Theologus concedet: ergo falsum est antecedens.

118° Prob. 2. conclusio. Animal distinguitur à rationali distinctione rationis; sed hæc distinctio est obiectiva: ergo cum distinctio eo in sensu, in quo est distinctio, sit quædam separatio, aut præcisio, datur inter animal, & rationale præcisio obiectiva. Mai. est certa, & min. probat. Ea distinctio talis est, ut vi ipsius animal, & rationale sint plura obiecta, seu sint plura ex parte obiecti: ergo est distinctio rationis obiectiva. Prob. anteced. Ea distinctio rationis talis est, ut vi ipsius represententur ab intellectu animal, & rationale, ut distincta, aliàs nullo modo cognoscerentur, ut distincta, ac proinde distinctio rationis suo effectu caret; sed quod representatur ut distinctum, ex parte obiecti est distinctum, & consequentèr ex parte
ob.

obiecti est plura: ergo distinctio illa rationis talis est, ut vi ipsius animal, & rationale sint ex parte obiecti plura.

119° Si dicas, quod ex vi distinctionis rationis animal, & rationale non sunt revera plura; sed sunt plura apparenter, quatenus apparent, ut plura, nec intellectus cognoscit animal, & rationale, ut quid distinctum, licet distincto modo cognoscat utrumque.

120° Contra est 1. Nam quid est esse plura, non revera; sed apparenter. Si enim his terminis intenditur, quod animal, & rationale non sunt in re, sive realiter, plura, hoc idem, & nos asserimus qui distinctionem realem ab ipsis relegamus, & consequenter in hoc sensu solutio erit extra rem dubij. Si verò eis terminis intenditur, quod non sunt plura ex parte obiecti, licet pluralitate, & distinctione per rationem facta, in quo sensu procedimus; in contrarium obstat. Distinctio, quæ representatur per cognitionem, est distinctio se tenens ex parte obiecti: quid enim per cognitionem representatur, correspondet ex parte obiecti; sed distinctio animalis à rationali representatur per cognitionem: ergo se tenet ex parte obiecti. Prob. min. Distinctio illa rationis talis est, ut vi ipsius sint apparenter plura animal, & rationale: ergo talis est, ut plura representativè: ergo talis est, ut pluralitas representetur per cognitionem, sive per cognitionem

representetur, ut plura, quid enim aliud est respectu cognitionis esse ex vi illius apparenter tale, quam esse tale representativè ex vi illius, & consequenter ex vi illius representari ut tale?

121° Contra 2. & roboratur impugnatio præcedens. Distinctio rationis inter animal, & rationale talis est, ut non consistat formaliter in ipsis diversis cognitionibus, quibus diversimodè cognoscuntur: ergo talis est, ut ex parte obiecti se teneat. Patet consequ. & ant. prob. Distinctio consistens formaliter in diversitate cognitionum est distinctio realis, cum diversitas unius cognitionis ab alia sit realis: ergo vel distinctio inter animal, & rationale non consistit formaliter in diversis cognitionibus, vel distinctio rationis est realis. Explicatur. Vel distinctio inter animal, & rationale est distinctio per rationem ly per denotante causam efficientem vel denotante causam formalem: si denotante causam efficientem; ergo cognitio est causa effectiva distinctionis inter ipsa ut obiecta, ac proinde distinctio se tenet ex parte obiecti. Si causam formalem ergo distinctio rationis inter animal & rationale, est formaliter ipsa diversitas cognitionum, quibus distincto modo denominatur cognita eadem entitas animalis rationalis; sed hæc diversitas est realis, cum sit diversitas duplicis cognitionis distinctæ realiter: ergo distinctio rationis est realis, quod evertit bonam partem Metaphysicæ.

122^a Contra 3. Distinctio animalis à rationali talis est, ut non solum cognoscatur distincto modo; sed cognoscatur ut distinctum: ergo est distinctio, quæ se tenet ex parte obiecti Prob. antec. Intellectus verè cognoscit, & iudicat, quod homo sentit, *quia animal*, & non sentit, *quia rationalis*; similiterque cognoscit, quod *quia rationalis*, discurret, & non discurret, *quia animal*: ergo non solum cognoscit ea prædicata distincto modo; sed cognoscit ea ut distincta. Antec. continet propositiones verissimas, quæ ut tales conceduntur ab omnibus, & consequ. prob. Tunc intellectus cognoscit aliqua prædicata non solum distincto modo; sed ut distincta, quando cognoscit convenire uni ex parte obiecti aliquid, quod alteri cognoscit non convenire; sed esse id, vi cuius homo sentit, & vi cuius homo discurret, est aliquid conveniens animalitati, & rationalitati ex parte obiecti: ergo intellectus cognoscens, quod animal, & non rationale, est id, cur homo sentit, & è converso, quod rationale, & non animal, est id, cur discurret, cognoscit prædicata non solum distincto modo; sed ut distincta.

123^a Nec dicas, quod sensus illarum, & similium, propositionum accipiendus est ita, ut non de prædicatis sumptis obiectivè; sed ut substant. cognitionibus diversis, & per eas apparent, propositiones illæ verificentur; sensus enim est: *homo per cognitionem animalis apparet principium*

sentienti, & non apparet principium sentiendi per cognitionem rationalem; & simili modo exponitur secunda propositio, aliæque similes sensum formalem importantes.

124^a Nam contra obstat, quod expositiones istæ sunt alienæ à communi modo concipiendi prædictas propositiones, undè vel hoc solo titulo sustinenda nõ esset opposita sententia asserens enim, quod homo, quia animal, sentit, non quia rationalis, & similiter, quod discurret, quia rationalis, non quia animal, non intendit exprimere nostrum modum intelligendi; sed modum, quo hominis animalitas, hominisque rationalitas se habent circa exercitium sentiendi, & discurrendi, quasi dicat; animalitas est homini ratio sentiendi, & non est homini ratio sentiendi, rationalitas, ut præcisè, & divisim accepta ab animalitate: verificantur ergo illæ propositiones de animalitate, & rationalitate sumptis obiectivè.

125^a Obstat 2. Hominem apparere per cognitionem animalis, ut principium sentiendi, & non sic apparere per cognitionem rationale, est per primam cognosci ut principium sentiendi, & non sic cognosci per secundam; sed ut principium rationandi; quid est enim apparere per cognitionem ut tale, nisi cognosci ut tale; aliter tota illa apparentia non est aliud, quam cognitio ipsa, seu modus illius purè entitativè acceptus, & sic voce tenus dicitur apparere: sicut, quod

entitas imaginis sit lapidea, vel lignea, dum in esse representativo sint pares, non notificant diverso modo Prototypum, nec per unam alio modo apparet in esse formali imaginis, ac per aliam: si ergo homo apparet per unâ cognitionem, ut principium sentiendi, & non sic apparet per aliam, cognoscitur, & representatur per unam ut principium sentiendi, & non sic representatur per aliam: ergo ex parte obiecti præcinditur homo, ut principium sentiendi, à se ipso ut principium ratiocinandi.

126^m Obstat 3. Si sensus illarum propositionū esset ille, quem eiusmodi circumlocutionibus solutio intendit, non posset asserere tales propositiones, qui nō cognosceret cognitiones, quibus illa prædicata diversimodè cognoscuntur, cum homo in ratione apparētis ut principium formalitèr sentiendi, & nō ratiocinandi, constituatur iuxta oppositam sententiam per extrinsecâ denominationem apparentis indistinctam pro formali ab hac cognitione *animal*: ergo si præcisè ut apparet per illâ, est principium sentiendi, non ratiocinandi, qui hoc asserit de homine, non solum cognoscit animal, sed & cognitionem, quia ut principium sentiendi apparet: at hoc est falsum, & satis absurdum, cum cognitio, sive iudiciū illud directè tēdat in hominis prædicata, non in cognitionem ipsam, per quam apparet: ergo sensus illarum propositionum non est ille, quem solutio intendit, & sic præ-

dicata illa concipiuntur, ut obiectivè distincta.

137^m *Confirm. 1.* Differentiæ sunt extra essentiam generis, rationale v. g. extra essentiam animalis; sed si genus, & differentia non distinguerentur obiectivè, hoc esset falsum: ergo non distinguuntur distinctione, quæ præcisè sit talis ex parte actus; sed etiam quæ talis sit ex parte obiecti. Mai. est expressa Philosophi lib. 3. metaph. text. 10. necnon D. Thom. 1. p. q. 3. art. 1. & q. 85. art. 1. ad 1. & in lib. de Ente, & Essentia cap. 3. ubi ait: *Genus non est in differentia, sicut pars essentia eius; sed solum sicut ens extra quidditatem, & essentiam, & idèd genus non predicatur de differentia per se loquendo.* Minor autem probat. Quia idèd ens non potest esse genus, quia differentia non sunt extra essentiâ illius iuxta expressam D. Thomæ Doctrinam 1. p. q. 3. art. 5. sed si genus, & differentia non distinguerentur nisi distinctione, quæ talis esset ex parte actus, nulla esset ratio, ut ens non esset genus, siquidem ens, & differentia diversis etiam actibus cognoscuntur, in qua cognitionum diversitate consistit tota distinctio generis, & differentia iuxta sententiam oppositam: ergo vel ratio generis non petit, quod differentia sint extra essentiam illius, vel differunt distinctione, quæ se teneat ex parte obiecti.

128^m *Confirm. 2.* Ita differunt genus, & differentia, ut ex illis fiat compositio metaphysica: ergo differunt obiectivè. Anrec. ex Phi-

lopho, & Div. Thoma communiter recipitur, & conseq. prob. *Tum*, quia cōpositio metaphysica, quia compositio, est distinctorum unio, & quia compositio purè metaphysica, ut à physica compositione diversa, non est unio distinctorum realiter; sed si distinctio generis, & differentie sit purè ex parte actus, consistens scilicet in diversis cognitionibus, esset distinctio realis, ac proinde genus, & differentia formaliter, ut talia distinguerentur realiter: ergo non est distinctio ex parte actus, sed ex parte obiecti. *Tum*, quia talis compositio est unio generis, & differentie, animalis scilicet, & rationalis, non cognitionum, cognitio enim animalis non est genus, nec cognitio rationalis est differentia hominibus. *Tum* quia compositio metaphysica est cōpositio ex duobus, velut ex actu, & potentia; sed una cognitio non se habet, ut potentia, & altera, ut actus, bene verò ratio obiectiva animalis comparatur, ut potentia ad rationem obiectivam rationalitatis, quæ se habet, ut actus: ergo ea compositio (ac proinde distinctio) se tenet ex parte obiecti.

§. II.

SOLVITVR, ET INSTATVR PRÆCIPUUM oppositæ sententiæ argumentū.

129 **O**bjc. 1. Data præcisione obiectiva, verificarentur de eadem entitate prædicata cōtradictoria; sed talis verificatio

est impossibilis: ergo, & præcisio obiectiva. Prob. mai. Cognosci, & non cognosci sunt prædicata cōtradictoria; sed data præcisione obiectiva, verificaretur de eadem entitate, quod cognosceretur, & non cognosceretur, nam cognosceretur animal, & non cognosceretur rationale, cum tamè animal; & rationale sint eadem entitates: ergo data præcisione obiectiva, verificarentur de eadem entitate prædicata cōtradictoria.

130 **R**esp. dist. mai. Verificarentur prædicata cōtradictoria de eadem entitate *eadem realiter, & distincta per rationē.* conc. mai. *eadem realiter, & per rationem:* neg. mai. & dist. min. Est impossibilis talis verificatio de eadem entitate, *eadem realiter, & per rationem:* conc. min. *eadem realiter, & per rationem distincta:* neg. min. & conseq. Quia cum omnis distinctio includat affirmationem, & negationem (id enim quod distinguitur ab altero, est ipsum, & non alterum) sit consequens, quod de extremis quibuslibet inter se distinctis possint verificari prædicata cōtradictoria: cum ergo animal, & rationale, et si identificata realiter, sint tamè extrema per rationem distincta, possunt de eis enunciari prædicata cōtradictoria; qua solutione perpetuo usus est Angel. Præcep. dum diluit argumentū intendens suadere aliquam implicationē in Divinis ex verificatione duplicis prædicati cōtradictorii, ut in art. præc. insinuavimus, & generaliter approbat

bat doctrinam solutionis in q. 7. de Potent. art. 1. ad 5. dicens: *De eo, quod est idem re, & differens ratione, nil prohibet contradictoria prædicari, ut dicit Philosophus 1. Physic. sicut patet, quod idem punctum re, differens ratione, est principium, & finis, & secundum quod principium, non est finis.*

131. Instas 1. Non minus contradicunt cognosci, & non cognosci, quam existere, & non existere, produci, & non produci, sed distinctio rationis non sufficit, ut de animali, & rationali realiter identificatis verificetur, unum produci, & alterum non produci, unum existere, & alterum non existere; ergo nec sufficit, ut ex eis unum cognoscatur, & non alterum.

132. Instas 2. Distinctio rationis non sufficit, ut unum extremum non sit realiter alterum: ergo non sufficit, ut unum extremum non sit realiter id, quod realiter est alterum; sed si sufficeret, ut verificarentur prædicata contradictoria, cognosci scilicet, & non cognosci, unum extremum non esset realiter id, quod realiter est alterum, ergo distinctio rationis non sufficit, ut verificentur prædicata contradictoria. Prob. min. subsumpta. Animal, data illa præcisione, & distinctione, esset realiter cognitum, & rationale non esset realiter cognitum: ergo rationale non esset realiter id, quod realiter esset animal nempe cognitum, ac proinde unum extremum non esset realiter id, quod realiter est alterum.

133. Instas 3. Distinctio ratio-

nis non sufficit, ut de eadem entitate verificentur, nec prædicata contraria, nec privative opposita, eadem enim entitas ratione diversarum formalitatum nequit esse albedo, & nigredo, scientia, & error, cæca, & videns: ergo nec sufficit, ut ratione plurium formalitatum per intellectum tantum distinctarum, verificentur prædicata contradictoria, cum maior oppositio sit contradictoria, quam contraria, & privativa.

134. Confirm. Si sola distinctio rationis sufficit, ut de extremis realiter identificatis verificentur prædicata contradictoria, ruit ars syllogistica innixa illis principiis. *Quæ sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se, dici de omni, & dici de nullo,* horum enim principiorum veritas consistit in eo, quod quidquid affirmatur de subiecto, affirmetur de omni identificato cum illo, & quid quid negetur de subiecto, negetur de omni identificato cum illo; sed verificari contradictoria de identificatis est, quod id, quod affirmatur de subiecto, seu de uno extremo, non affirmetur; sed negetur de alio identificato cum ipso: ergo si distinctio sola rationis ad hoc sufficit, ruit ars syllogistica.

135. Urgetur. Extrema non ideo sunt distincta, quia de ipsis verificentur sine contradictione prædicata ex se contradictoria; sed ideo sine contradictione verificantur; quia sunt distincta, ut nos ipsi propugnavimus art. præc. ergo ut de animali, & rationali verificetur

sine contradictione cognosci, & non cognosci, debent animal, & rationale præsupponi distincta. Sed distinctio rationis non præsupponitur, cum resultet ex cognitione ipsa præscindente, qua unum cognoscitur, & aliud non cognoscitur: ergo vel animal, & rationale plusquam per intellectum differunt, vel cognosci, & non cognosci nequit sine contradictione verificari de ipsis.

136.º Resp. ad 1. instantiam concessis præmissis, neg. conseq. Redditur enim nõ causa pro causa: tum enim predicata cõtradiçtoria possunt verificari de extremis sola ratione distinctis, quando unum predicatum cõvenit uni extremo secundum eam rationem, in qua distinguitur ab altero, & quia cognosci, & non cognosci sic verificatur de animali, & rationali, nam animal cognoscitur secundum rationem conveniendi cum Equo, in qua ratione differt à rationali, quod per illam cognitionem non cognoscitur, ided sine contradictione potest verificari cognosci, & non cognosci de ipsis sola ratione distinctis, ac existere nequit competere animali, nisi secundum eam rationem, in qua convenit cum rationali, cum competat ipsi capacitas ad existendum (sicut, & cuilibet enti) ex conceptu possibilis, ut à ephymra distincti, undè de nullis identificatis potest verificari existere, & non existere, & idem respectu animalis, & rationalis, de produci, & non produci, cum esse

producibile proveniat ex cõceptu utrique cõmuni: quia tamen produci convenit filio in Divinis secundum rationem relativam, in qua differt ab essentia, esto filiatio, & essentia identificentur; filius producitur, & essentia Divina non producitur. Quæ doctrina est D. Thom. in 1. dist. 1. q. 5.

137.º Ad 2. instantiam concessio antec. dist. conseq. Ut unum extremum prout est à parte rei non sit id realiter, quod est realiter alterum: conc. conseq. præcisive acceptum: neg. conseq. nequit beneficio distinctionis rationis fieri, ut unum extremum prout à parte rei non sit quidquid à parte rei, seu realiter est alterum; potest tamen vi illius fieri, quod unum extremum præcisive sumptum, & ut sic præcisum nõ sit realiter id, quod est realiter alterum, cum predicatum tale est, ut conveniat uni extremo secundum eam rationem, in qua differt ab alio extremo, præferri cum illud predicatum, scilicet cognitum, nil reale ponat in obiecto, præter extrinsecam denominationem; undè animal, ut distinctum formaliter à rationali, esse realiter cognitum, nil aliud est, quàm esse id, supra quod præcisive acceptum cadit immediate illa denominatio, quæ immediate non cadit supra rationale.

138.º Hinc inferes, quo modo accipiendum sit, cum dicitur, quod animal est realiter cognitum, & quod rationale non est realiter cognitum, potest enim diversimodè accipi, ex cuius diversitatis intelli-

gentia pender, quod vel concedatur ut verum, vel neguetur ut falsum. Pro quo nota, quod inter nomina substantiva, & adiectiva hoc est ex D. Thom. in 1. dist. 5. q. 1. art. 1. discrimen, quod substantiva supponunt, id est, afferunt secum suppositum, seu subiectum cum forma, adiectiva verò non afferunt suppositum; sed applicant immediatè formam, seu significatum suum formaliter substantivo. Hinc sensus huius propositionis, *rationalis non est realitèr cognitum*, si cognitum sumatur substantivè, est hic, *rationalis non est res, quæ realitèr cognoscitur*, & hæc est falsa in casu etiam præcisionis attingentis animal, nam licet rationale non cognoscatur, est tamen realitèr res, quæ cognoscitur, aliàs non esset realitèr animal. Si verò *ly cognitum* sumatur adiectivè, facit illa propositio hunc sensum, *rationalis formalitèr non est immediatè in se ipso cognitum realitèr*, & hæc in casu præcisionis est vera, nam cum solum animal cognoscatur, non cadit supra rationale immediatè denominatio cogniti desumpta à cognitione reali; sed supra animal ut obiectivè distinctum à rationali: sicut in Divinis hæc est falsa, *essentia est realitèr generans*, si generans sumatur adiectivè, & est vera, si sumatur substantivè; nam licet essentia non generet, est tamen res, quæ generat, utpotè identificata cum Patre generante.

139 Ex his colligitur, quod per hoc, quod animal sit realitèr cognitum, & rationale non sit cogni-

tum realitèr, non ideo habet animal aliquid novum prædicatum, cum quo realitèr identificetur, & à quo realitèr differat rationale: nam cum *ly cognitum* sumatur adiectivè, esse animal realitèr cognitum, addit solum supra animal realem cognitionem denominatam, à qua ipsum animal realitèr distinguitur, & unitatem rationis obiectivam, vi cuius animal obiectivè distinguitur à rationali, nam esse realitèr cognitum animal, non est esse realitèr aliquam rem, quæ nõ sit realitèr rationale; sed est præcisè, esse ipsummet animal ut tale formalitèr, & ut distinctum distinctione rationis à rationali, supra quod animal sic distinctum cadit realis denominatio cogniti per cognitionem animal, quæ non cadit supra rationale. Undè non valet, si cognitum sumatur adiectivè, *rationalis non est realitèr cognitum*, ergo differt realitèr à cognito, quia per non esse realitèr cognitum nõ denotatur non esse realitèr aliquam rem, quæ realitèr non sit animal, quod est cognitum; valeret tamen, *rationalis non est realitèr res quæ est cognitum*; ergo distinguitur realitèr (supposito, quod rationale sit, & etiam cognitio) à cognito scilicet animali: sed tunc casus antec. est falsum: sicut non valet, *Essentia divina non est realitèr generans*, ergo distinguitur realitèr à generante, valeret tamen: *Essentia divina non est realitèr res, quæ generat*; ergo differt realitèr à generante; sed antec. est omninò falsum.

130 Undè tandem habetur;

quod per hoc, quod animal sit realiter cognitum, & rationale non sit cognitum realiter, non ideo animal identificatur cum duobus extremis realiter distinctis, quæ identificatio entitati creatæ repugnat, & solum, ut ineffabile quodam veneramus in Myserio Trinitatis in quo essentia identificatur realiter cum tribus personis realiter distinctis. Habetur, inquam, nam, & si animal identificetur (ut supponimus) cum rationali, & cum cognito, quod affirmatur de animali, nam propositio affirmativa, ut hæc *animal est realiter cognitum*, petit identitatem extremorum; hoc tamen non identificari cum duobus realiter distinctis, quia esse cognitum dicit pro formali solam denominationem cogniti, quæ pro formali, nec cum animali ipso identificatur, & pro materiali dicit ipsummet animal, ut animal, & ut obiectivè per rationem distinctum, à quo sola distinctione rationis discernitur rationale.

141. Ad 3. instantiam principalem concessio ant. neg. consequ. Cuius adiuncta probatio oppositum suadet, quia ex eo, quod est maior (intensivè scilicet) oppositio contradictoria, inter quomodolibet distincta exercetur, nam quævis distinctio cum includat affirmationem, & negationem, facit, ut unum extremum sit ipsummet, & non alterum; ut autem aliæ oppositiones, utpotè minores intensivè, dentur, maiorem exposcunt distinctionem, quia ad illas non sufficit, quod unum

extremum sit ipsummet, & non alterum; sed ultra requiritur, quod sit aliquid oppositum alteri, quæ doctrina traditur expresse à Div. Thom. in 1. dist. 5. q. 1. art. 1. ad 1. dicente: *Plura requiruntur ad alias oppositiones, quàm ad oppositionem contradictoriam quia se habet ex additione ad ipsam; undè non oportet quod si contrarietas non invenitur, nisi in diversis realiter, quod affirmatio, & negatio invenitur in diversis realiter.*

142. Ad confirm. resp. Quod ars sillogistica rueret, si prædicatum quod cõvenit animali, ut est à parte rei, non conveniret à parte rei omni identificato cum animali, non tamen si prædicatum, quod cõvenit animali formalitèr sumpto, & ut obiectivè præciso, negetur de rationali, ut significatur hac voce *rationale*, & ut formalitèr differt ab animali: cum ergo dicitur de animali *cognosci*, & de rationali negatur *cognosci*, rationali non accipitur, ut est à parte rei, nam, ut à parte rei, est animal, de quo falsò diceretur non cognosci; sed accipitur rationale ut significatur hac voce *rationale*, hoc est, ut obijcitur intellectui præscidenti, qua ratione non cognoscitur ex vi actus attingentis animal ut animal.

143. Dices: Ergo ut syllogismus rectè concludat, nulla extremitas debet distingui nec per rationem à medio: ergo una saltem ex præmissis debet cõstare terminis synonõmis, alitèr distinguetur ut, a quæ extremitas per rationem à medio: consequens evellit utilitatè artis syllo-

logisticæ: ergo falsum est id, ex quo sequitur. Cætera patent, & prima cōseq. videtur ex solutione inferri legitimè: idè enim non valet hic syllogismus, *hoc animal cognoscitur, hoc animal est rationale, ergo rationale cognoscitur*, quia cum rationale distinguatur per rationè ab animali, quod cognoscitur, potest convenire esse cognitum animali, & non convenire; sed negari de rationali, quia possunt contradictoria verificari de distinctis per rationem.

144. Resp. neg. absolutè conseq. Ad cuius prob. dist. antec. Idèò præcisè non valet; quia distinguuntur per rationem: neg. antec. idèò, & quia medium cognitum scilicèt, convenit animali secundum rationem, in qua differt à rationali: conc. antec. Undè utilitèr concludit quilibet syllogismus legitimè constructus, & si non constet terminis synonymis, dum medium non affirmetur de una extremitate secundū illam rationem, in qua differt ab altera. Hinc iste (& similes) syllogismus rectè concludit hoc animal existit, hoc animal est rationale, ergo rationale existit, quia, & si extremitates differant ratione, existere tamen convenit ipsis ex conceptu utriusque cōmuni. Syllogismus autem, quem assertit obiectio, & iste: *Res cognita est cognita, rationalitas est res cognita, ergo rationalitas est cognita, & iste omnis animalitas hominis est rationalitas, cognoscitur animalitas hominis, ergo cognoscitur rationalitas, necnon iste qui cognoscit animalitatem, cognoscit id quod est animalitas; sed rationalitas est ani-*

malitas, ergo cognoscit rationalitatem, sunt omnino fallaces, & nec eis, aliis que similibus cōmittitur defectus arguendi ab identica ad formalè: ex eo enim quod rationale sit animal, quod est verū præcisè in sensu identico, intenditur in omnibus illis, quod cōveniat rationali formalitèr ut tali, quod animali cōvenit præcisivè sumpto, & ut obijcitur in intellectu distinctum à rationali.

145. Si in iste Ergo hic syllogismus non concludit, *rationalitas est discursivum, hoc animal est rationale, ergo hoc animal est discursivum*, convenit enim esse discursivum rationali secundum rationem, in qua differt ab animali. Nego conseq. Nam licèt discursivum conveniat rationali, ut differenti ab animali, non tamen convenit ipsi, quia differenti præcisè, ita, ut nisi, ut differenti non conveniat, qua ratione convenit animalicognitū hac cognitione animal, quod enim illa sit cognitum adiektivè (iuxta superius dicta) cōvenit ipsi ut distincto à rationali, ita, ut ipsi, nisi ut obiectivè distincto nequeat convenire, & tunc diversitas per rationem mediæ ab extremitatū, quando talis est, ut ipsi quia diversa, & non alitèr, mediū non conveniat, quod alteri extremitati ratione sui formalitèr competit; alia de materiali se habet illa diversitas, com mediū competit extremitati etiam ut identificata cum alia, & hoc evenit in discursivo quod etsi proprium rationalis, ut distincti specificativè ab

animali, nõ tamen reduplicative, & præcisè, quia distincti, cum etiã sit discursivum rationale ut identificatum cum animali.

146 ¶ Nec argumentum, quod ex destructione artis syllogisticæ desumitur, maiorem habet difficultatem in nostra sententia, quàm in opposita, imò alio ex titulo maiorem habet difficultatem. Quod habeat eandem difficultatè prob. in hoc syllogismo, *hæc animalitas clarè & evidentè cognoscitur; hæc animalitas est rationalitas, ergo rationalitas clarè, & evidentè cognoscitur*, præmissæ sunt vere, & consequens falsum iuxta doctrinã præcisionis formalis, nam ex vi huius cognitionis animal clarè cognoscitur animalitas, quæ est rationalitas, & tamen rationalitas, etsi absolute cognoscatur, clarè non cognoscitur: si ergo præmissæ sunt iuxta ipsos rectè dispositæ, ex præmissis veris rectè dispositis inferretur falsum, quod destruit principiũ bonæ consequentiæ; & ex quo cætera dependent. Idem videre licet in hoc syllogismo. *Petrum esse animal est illum esse rationalem; sed affirmo Petrum esse animal, ergo affirmo illum esse rationalem*, nam præmissæ sunt veræ, dum animal præscinditur formalitèr, & consequens pro eodem casu præcisionis falsum. Habet etiam ex alio titulo maiorem difficultatem, nã nil apud Dialecticos magis receptum, quàm quod non varietur appellatio, ut syllogismi rectè concludant, qui defectus variationis appellationis in disputationibus fre-

quens locum iam nõ habet, nam si quod convenit quomodolibet etiã in sensu formali, alicui extremo, debet ipsum convenire alteri, eo solo titulo, quod à parte rei utrumque est idem realitèr, nil intererit, quod arguatur ab identica ad formalem, & consequentèr quod varietur appellatio, ut nihilominus syllogismi rectè concludant.

147 ¶ Ad id tandem, quo urgebatur argumentũ, resp. Quod ante cognitionem præscindentem supponuntur animal, & rationale distincta fundamentalitèr, & æquivalentèr, quatenus eadè entitas pluribus æquivaleret quoad varios effectus præstandos, & diversa munera excedenda: & ratione huius æquivalentiæ præbet intellectui nostro occasionem, ut eam entitatem in plures dividat formalitates, vi cuius divisionis, & distinctionis suscipere potest sine contradictione predicata ex se contradictoria, nam de ipsis, ut à parte rei, nequeunt verificari, etsi in ipsis à parte rei sit fundamentum ad distinctionem, & consequentèr ad verificationem; distinctione per intellectum facta: non tamè requiritur, quod distinctio actualis præsupponatur independentèr à præcisione, sufficit enim, quod fiat per eam, nam cum talis cognitio sit practica, & effectiva distinctionis, non debet præsupponere independentèr ab ipsa, quod ipsa efficit, sicut nec actio calefactiva præsupponit calorè, quem ipsa introducit; si enim præcisio distinctionè efficit, cognosci, & non cogi

cognosci non verificantur nisi de actu distinctis pro aliquo priori à quo, & dependentia, licet non priori in quo, & independentè ab ipsa cognitione, quam præcedit, & subsequitur in diverso genere causa distinctio rationis obiectiva. Videantur dicta in q. 1. art. 2. nam quæ intendunt probare talem distinctionem esse purè extrinsecam cum ipsa cognitione identificatam opportunius solventur §. 4.

148^d Dices: Data possibili præcisione obiectiva, animal est à parte rei cognoscibile sine rationali, quia à parte rei. habet aptitudinè, ut præcisum cognoscatur hac cognitione *animal*, qua cognoscitur sine rationali, & rationale à parte rei non est cognoscibile sine rationali, non enim præbet fundamentum ut præscindatur à se ipso; sed esse, & non esse cognoscibile sine rationali sunt predicata cōtradictoria: ergo data præcisione obiectiva, verificantur predicata cōtradictoria de animal, & rationali, ut sunt à parte rei, quod nos ipsi reputavimus impossibile art. præc.

149^d Resp. dist. mai. Animal à parte rei est cognoscibile, ut à parte rei est sine rationali: neg. mai. animal à parte rei est cognoscibile præcisivè sine rationali: cōc. mai. ceterum in hoc sensu rationale, etiam à parte rei est cognoscibile præcisivè sine rationali, undè nulla contradictio verificatur. Pro quo observa ex didis in art. præc. quod ly à parte rei potest se tenere, ex parte prædicati, cognoscibilis scilicet

licet, & sic factum est, quod animal possit cognosci à parte rei sine rationali, quia non est capax, ut si cognoscatur adæquatè prout est à parte rei, cognoscatur sine rationali. Alio modo potest ly à parte rei se tenere ex parte præcisè subiecti, & facit hunc sensum, animal prout à parte rei est capax, ut cognoscatur præcisivè à rationali, ita, ut capax sit à parte rei, licet in ordine ad actum præscindentè, ceterum in hoc sensu etià est capax à parte rei rationale, ut præcisivè à se ipso cognoscatur, cum etiam ea entitas prout à parte rei, sit entitas animalis rationalis, sive præcisivè cognoscatur cognitione *animal*, sive cognitione *rationale*, cognoscitur quovis modo præcisivè ab animali & rationali prout à parte rei, siquidem prout à parte rei, nec animal sine rationali, nec rationale sine animali, ut per quamlibet ex illis cognitionibus representatur: undè solum prout involvunt iam aliquo modo distinctionem factam ab actu præscidente, verificatur, quod animal nō cognoscibile sine se ipso sit cognoscibile sine rationali.

§. III.

Instatur præcedens argumentum.

150^d HÆC pro vera doctrinæ defensione, & pro solutione ex D. Tho. desumpta subiecitimus; modo restat ostendere, quod si aliqua essetaria grader argumentum ex contradictione desumptum, ea non minus præcedunt sententia opposita propugnans præcisiones formales: sicut enim sunt predicata

ex se cōtradictoria cognosci, & nō cognosci, ita sunt ex se contradic-
toria, apparere, & nō apparere, cog-
nosci clarè, & non cognosci clarè,
esse affirmabile, & nō esse affirma-
bile; sed data præcisione formali
per hâc cognitionē animal apparet,
cognoscitur clarè, & est affirma-
bile ex vi illius animal, & non ap-
paret, nec clarè cognoscitur, nec
ex vi illius est affirmabile rationa-
le: ergo vel ex nostra sententiâ nul-
la revera cōtradictio sequitur, vel
eadem sequitur ex sententiâ propug-
nante præcisiones formales.

15^m Si dicas 1. Relata prædicata
verificari quidem de entitate ani-
malis rationalis, cæterum verifi-
cantur de ea ut in volvente conno-
tata realitèr distincta, ac proindè
mirum non est, quòd ubi realis dis-
tinctio intercedit, quæ ex se viden-
tur contradictoria, sine contradic-
tione inveniantur.

15ª Contra est. *Tum*, quia ex dic-
tisiater probandam cōclusionem
cōstat, eandem implicationem ad
esse (vel nullam in utroque casu) in
eo, quòd res cognoscatur per ordi-
nem ad unum cōnotatū, & non per
ordinem ad aliud, quando ordo ad
utrumque est idem realitèr, ac potest
adesse in eo, quòd eadem entitas
cognoscatur, & non cognoscatur:
sed cognosci clarè animal, & non
cognosci clarè rationale est iuxta
solutionē cognosci totam entitatē
per ordinē ad unum cōnotatum, &
non in ordine ad aliud, cum tamen
ordo ad utrumque sit idem realitèr:
ergo vel eadem entitas potest cog-

nosci, & non cognosci, vel nequit
cognosci clarè, & nō cognosci cla-
rè. *Tum*, quia viso à longè colorato,
albo, v.g. potest cognosci clarè co-
lor, & clarè non cognosci albedo;
sed respectu coloris, & albedinis,
nō sunt facilè assignabilia diversa
cōnotata, imò, nec cōnotata: ergo
inutilis est eiusmodi recursus. *Tum*
quia viso à longè animali, Equo, v.g.
cognoscitur clarè animal, quin cla-
re cognoscatur hinnibile; & tamē
sensario, & hinnitus sunt idem con-
notatū realitèr, hinnitus enim est
realitèr sensatio. *Deniquè*, si absque
contradictione verificas cognosci
clarè, & non cognosci clarè de ea-
dem entitate per ordinē ad diversa
cōnotata, cur sine contradic-
tione verificari non poterit cognosci
& non cognosci eandem entitatē
per ordinem ad diversa cōnotata,
& sic dabitur obiectiva præcisio
per ordinem ad illa? Non enim
magis ex se contradicunt cognosci
& non cognosci, quàm cognosci
clarè, & non cognosci clarè.

15³ Si dicas 2. Quod instātia con-
vincit idē militare inconveniēs in
verificatione illius duplicis prædi-
cati, scilicèt, *cognosci clarè, & non cog-
nosci clarè*, quòd militat in verifica-
do *cognosci, & non cognosci*; ceterum in
sententiâ præscindentū solum for-
malitèr nō verificantur priora præ-
dicata, quia cognitione, qua clarè
cognoscitur animal, etiā cognosci-
tur clarè rationale; & generalitèr,
quovis modo cognoscatur unū præ-
dicatū, cognoscitur eodem modo
quidquid identificatur cum ipso.

154 *Contra* est. Nam in primis ipsa solutio ex se falsa adeò apparet, ut vix impugnatione egeat; quis enim dicat, quòd dùm à longè vidèò animal aliquod moveri, eadem claritate, qua percipio ipsum esse animal, percipio ipsum esse tale, vel tale animal. Hoc enim manifestè cōtradicit experientiæ, cum ex ea constet, me discernere, quòd illud obiectum sit animal, & non discernere, quòd nã, seu cuiusnam speciei sit animal: at si utrumque clarè cognoscerem, utrumque discernerem ergo. *Deindè* Sequitur ex solutione, quòd dùm ex effectibus naturalibus demonstrat solo lumine naturali Philosophus Deum existere, demonstrat quoquè solo lumine naturali Authorem supernaturalè existere, & sicut evidentè solo lumine naturali demonstrat unitatem Dei, Personarum etiam Trinitatem solo naturali lumine evidentè demonstrat, quo nil absurdus. *Deniquè* Cognoscere clarè rationale, est discernere rationale; nunc rogo, quomodo ex vi huius cognitionis *animal*, discernas rationale? Discernere quippè rationale, ut animal, est implicatio in terminis, nam sub hac expressione *animal*, rationale non discernitur; sed confunditur, ac proindè discernere ipsum, ut animal, non est ipsum discernere; sed ulterius non minus implicat in terminis, quòd ipsum discernas, ut rationale, per cognitionem, qui ipsum exprimit, ut animal: ergo implicat, quòd ex vi huius solius cognitio-

nis *animal* cognoscatur clarè rationale.

155 *Si tandem dicas*, quòd cognosci clarè, & non cognosci clarè, ceteraque prædicata ex se contradictoria adducta in instantia, non verificantur absolutè de entitate obiectiva hominis; sed ut involvente ipsos actus præcipientes formalitèr, qui quidem actus realitèr differunt.

156 *Contra* est. Nam clarè cognosci, apparere, affirmari, aliaque huiusmodi, etsi demus esse diversos modos tendendi se tenentes subiectivè ex parte cognitionum, non tamen ita ut extrinsecè saltem nò denominent obiecta clarè cognita, apparentia, & affirmata; ergo dum cognoscitur homo hac cognitione *animal*, & non cognoscitur hac cognitione *rationale*, denominatur clarè cognitum animal, & non denominatur clarè cognitum rationale; sed denominari clarè cognitum, & non denominari clarè cognitum, sunt prædicata ex se contradictoria, saltem extrinsecè: ergo cum rationale; & animal sint eadem entitas, de eadem entitate verificantur contradictoria extrinsecè: *Tunc sic*; sed negantes præcisiones obiectivas, idèò eas negant, quia reputant impossibile, quòd de eadem realitèr entitate verificentur prædicata contradictoria etiam extrinsecè, ut apud ipsos videre licèt: ergo vel nulla est contradictio in præcisione obiectiva, vel eadem militat in præcisione formali.

157ⁿ *Confirm.* Data præcissione formali, animal præscinditur formaliter à rationali, & non præscinditur formaliter à se ipso; sed præscindi formaliter, & non præscindi formaliter sunt prædicata ex se contradictoria, ergo hæc verificantur data præcissione formali.

158ⁿ *Si dicas:* Quod animal præscinditur formaliter à se ipso, in sensu, in quo præscinditur à rationali, & in sensu, in quo non præscinditur à se ipso, nec à rationali præscindit: nam præscindi formaliter animal à rationali nil aliud est, quam quod ex vi huius cognitionis animal, tota entitas ita appareat, ut non possit dicere, *est rationale*, & hoc nec de ipso animali potest dicere in vi illius cognitionis animal, ac proinde in eo sensu etiam animal præscindit formaliter à se ipso: & similiter animal non præscindi formaliter à se ipso, est, quod ex vi illius cognitionis ita appareat tota entitas, ut possis dicere de illa, *est animal*, hoc autem non solum de animali; sed etiam de rationali potest dicere in vi illius cognitionis animal, ac proinde in eo sensu, nec à rationali præscindis.

159ⁿ *Contra est.* Nã de conceptu cuiuscumque præcissionis est, quod id, quod præscinditur, maneat aliquo modo, quo non manet id, à quo præscinditur, aliàs quid, & à quo præscinditur? Ergo si in eodẽ sensu manet animal, quo manet vel non manet rationale, vel animal non præscindit formaliter à rationali, vel præcisio formalis voce

tenus, & hæc fundamento, dicitur præcisio. Ex quo haberetur, quod ex vi huius cognitionis sapiens, v.g. præscinderetur formaliter Divina Iustitia à misericordia, nam si rationale non apparere per hanc cognitionem animal, sufficit, ut dicatur rationale præscindi formaliter nihil certius, quam quod per illam cognitionem sapiens, nec iustitia, nec misericordia appareant: consequens est absurdum: ergo falsum est id, ex quo sequitur.

160ⁿ *Deindè* obstat urgentèr ex dictis: Nam iuxta solutionem tota entitas apparet animal ex vi illius cognitionis, & non apparet rationale; sed apparere, & non apparere sunt prædicata contradictoria: ergo cùm tota illa entitas animalis rationalis sit una, & eadem, de una & eadem entitate verificatur prædicata contradictoria. *Et ne fiat* recursus ad ipsas cognitiones realitèr distinctas assumo eandẽ cognitionem, hanc scilicet animal, qua cognoscitur homo, vel aliud animal visum à longè moveri, quin cognoscatur hac cognitione rationale, vel hac irrationale; ea cognitio animal talis est, ut media ea de tota entitate obiecti cognoscas clarè animal, & non cognoscas clarè rationale; sed tam entitas, de qua illud clarè cognoscis, quã id, quod clarè cognoscis, est idem realitèr cum rationali, quod non cognoscis clarè: ergo media hac cognitione cognoscis clarè, & non cognoscis clarè de eadem realitèr entitate idem realitèr prædicatum.

161 *Vergetur.* Cum in dicto casu cognoscis obiectum hac sola cognitione *animal*, non cognoscis clarè ipsam cognitionem, quia illud cognoscis, non est enim ille actus cognitio reflexa cognitionis; sed immediatè, & directè est cognitio obiecti: vel ergo ea cognitio denominat clarè cognitum, *ut quod rationale*, vel ipsum non denominat clarè cognitum, *ut quod*: Si primum; impugnandus eris ex dictis contra solutionem positam, n. 153. Si secundum; ergo ea cognitio denominatur clarè cognitum, *ut quod animal*, & non denominatur clarè cognitum, *ut quod rationale*; sed denominari ab una forma clarè cognitum, *ut quod* & non sic denominari ab eadem sunt cōtradictoria; ergo de eodem realitè prædicato verificantur prædicata cōtradictoria; & consequentè, vel nulla sequitur ex præcisione obiectiva cōtradictio, vel eadem sequitur ex præcisione formali.

162 *Ex dictis* inferuntur duo. Primum est, quod minus rectè aliqui defendentes cum Thomistis præcisiones obiectivas, excludunt ab extremis, inter quæ datur præcisio, distinctionem rationis obiectivam, sola extrinseca denominatione contenti. *Tum*, quia iuxta dicta inter probandam conclusionem distinctio consistens formalitè in diversitate cognitionum est realis ac proindè distinctio rationis erit distinctio realis, sicque nec compositio metaphysica subsistet, vel ea erit compositio cognitionum,

non prædicatorum obiecti, quæ omnia, ut satis absurda reiecit. *Tum*, quia ea distinctio purè extrinseca, & si realis, non minuit; sed auget difficultatem argumenti ex cōtradictione desumpti; nam cum prædicata cōtradictoria nequeant verificari de re, nisi ut aliquo modo distincta, vel cognosci, & non cognosci, verificarentur de ipsis cognitionibus, in quibus consistit distinctio, & sic ea cognitio, præciscens esset semper reflexa, nec esset præcisio obiecti, sed cognitionis cōtra ipsam sententiam, quam nobiscum propugnant: vel committeretur circulus nugatorius: eo enim posset cognosci *animal*, & non cognosci (sine cōtradictione) rationale, quia sunt aliquo modo sufficiente distincta, & idè essent aliquo modo sufficiente distincta, quia cognoscitur *animal*, & non cognoscitur rationale.

163 *Ansertur 2.* Quod inutilem faciant aliqui recursum ad diversa phantasmata, in quibus afferunt intellectum cognoscere obiecta, ut media distinctione reali phantasmatum, cōtradictionis nodum dissolvant. *Tum*, quia, & si intellectus non intelligat pro hoc statu, nisi dependentè à phantasmate, non tamen in ipso, aut medio ipso; sed medio conceptu spiritali res intelligit, de quo in lib. 3. de Anima. *Tum*, quia assuro idem phantasma, hoc scilicet phantasma *animal*, & propono respectu illius argumentum factum: hoc Phantasma *animal* substituit pro animal,

malis, & non substituit pro rationali; sed substitucere, & non substitucere sunt praedicata ex se contradictoria: ergo de eodem realiter phantasmate, & respectu eiusdem realiter obiecti verificantur praedicata contradictoria. Deinde In illo Phantasmate *animal* cognoscitur animal, & in illo eodem non cognoscitur rationale; sed rationale, & animal sunt idem realiter: ergo idem realiter cognoscitur, & non cognoscitur in eodem realiter phantasmate. Quare standum est solutioni, quam ex D. Thom. desumpsimus supra num. 130. quamque alibi saepe tradit, ut constat ex dictis in artic. praecedente.

§. IV.

Reliqua argumenta solvuntur.

164° **O** *Bijcies* 2. Intellectus media hac cognitione *ens* nullo modo intelligit connotata propria substantiae, & accidentis, scilicet, *existere per se, vel in alio*; & tamen aliquo modo intelligit media illa cognitione *ens* substantiam & accidens, cum non admittatur à Thomistis conceptus obiectivus entis ab inferioribus praecisus: ergo ratio conclusionis est nulla. *Et quidem* omnia argumenta pro nostra sententia facta manifestè insistantur in ente; apparet enim esse per hanc cognitionem, quin per illam appareat tale, vel tale esse; & tamen haec apparentia non est ex parte obiecti, aliàs ex parte

obiecti praescinderet à tali, vel tali esse: ergo ex hoc, quod appareat, representetur, discernaturque animal per hanc cognitionem *animal*, quin appareat, representetur, aut discernatur rationale, non bene inferitur, quod tota haec praecisio non se teneat purè ex parte actus; sed etiam sit praecisio ex parte obiecti.

156° *Confirm.* Visus (idem de qualibet potentia materiali) est incapax praecisionis obiectivae, aliàs posset suo actu facere universale: & tamen viso à longè colorato, percipit colorem, & discernit, quin percipiat, aut discernat talem, vel talem colorem: ergo ex rationibus pro conclusione propositis non inferitur praecisio, quae sit obiectiva.

166° *Resp.* Quòd ex rationibus propositis pro conclusione inferitur legitime praecisio, quae non sit purè formalis; sed se teneat etiam ex parte obiecti, ac proinde sit praecisio obiectiva; quoniam autem praecisio obiectiva debeat esse, perfecta scilicet, an imperfecta, hoc ex aliis principiis ab his, quae in praesenti firmavimus, pender, Pro quo observa, quod praecisio obiectiva est duplex, alia perfecta, & quae solet dici praecisio *penès exclusens, & exclusum*, alia imperfecta; & quae solet dici praecisio *penès explicitum, & implicitum*. Primi generis praecisione praescindit genus à differentiis, quaelibetque ratio superior anivoca à suis inferioribus ut insinuatum manet n. 127. & ex pro-

professo propugnabitur infra q. 4. de genere, diciturque præcisio hæc penès *excludens*, & *exclusum*, quia non solum intelligitur animal, v. g. sine rationale, verum excludit à suo conceptu obiectivo metaphysico rationale, ita, ut licet propter identitatè utriusque sit verum absolute, quòd animal est rationale, in sensu tamen reduplicativo, & formali sit falsum; animal enim in quantum animal, nec est rationale, nec irrationale; sed præcisè vivens sensibile.

167° Secundi generis præcisione præscindit ens à modis, seu differentijs entis, licet enim qui intelligit ens, ut exprimitur hac voce *ens*, non intelligat differentias substantiæ, & accidentis, ut argumentum rectè probat, sunt tamen de conceptu obiectivo entis sub quacumque reduplicacione cognito: nam cum quolibet differentia, in quantum talis etiam sit ens, nequit ens esse extra cõceptum illius, nec differentia quolibet potest esse extra conceptum entis, quod sub quavis consideratione in se includit. Hinc dicitur hæc præcisio penès *explicitum*, & *implicitum*, quia licet ens, ut ens, differentias non exprimat; eas tamen ut ens imbibit, & in se implicat, qua ratione nec ens dicit conceptum univocum; sed analogum, nec ex ente, & eius differentia fit compositio metaphysica, qualis fit ex genere, & differentia, quia talis compositio fit ex duplici cõceptu, seu prædicato, quorum unum non habeat in se aliud, vel includat; &

idem dicendum de prædicatis Divinis, quibus compositio metaphysica repugnat, licet enim unum non exprimat aliud, & intelligatur sine alio, aliud tamen propter sui illimitationem includit.

168° Hinc cum postea quaest. 7. de transcendentia, analogia, & præcisione entis dicitur à nostris, quòd dum intelligitur ens, ibi intelliguntur *implicitè* substantia, & accidens, non hoc intendunt, quòd ibi aliquo verò modo intelligatur: aliter, si *implicitè* intelligere sit verè, & absolute intelligere, qui lumine naturali solo demonstrat Dei unitatem, verè, & absolute intelligeret eodem actu Trinitatè, cum in sententia Thomistica nulum prædicatum Divinum præscindat præcisione excludentis, & exclusi ab alio prædicato identificato cum ipso. *Sensus* ergo est, quòd substantia, & accidens sunt de cõceptu metaphysico entis pro *implicito*, ita ut quacumque præcisione utaris, ens imbibat ea inferiora, etsi ea non exprimat, cum enim inferiora sint metaphysicè formalitèr entia, nequeunt esse extra quemcumque conceptum, qui sit conceptus entis.

169° Ex his constat solutio ad argumentum, qui enim intelligit præcisivè ens hac cognitione *ens*, nullo verò modo intelligit propria connotata inferiorum entis, sicque nullo verò modo intelligit media ea cognitione substantiam, & accidens; ex hoc autè male contra conclusionem insurgis, cum

Thomistæ non negent præcisionem obiectivam entis; sed talem præcisionem, qualem habet ratio generica à differentijs, scilicet *penès excludens, & exclusum*, non tamen, quæ sit *penès implicitum, & explicitum*, non quia intelligendo ens intelligantur eadem cognitione eius inferiora; sed quia sunt de essentia metaphysica pro implicito entis præcisi, ita ut de ipso nequeat negari, sicut verè negatur, & quòd animal, ut animal, sit rationale, & quòd rationale formalitèr, ut tale, sit animal.

169 *S. Ad confirmat. resp.* Quòd visus, ceterique sensus non dicuntur præscindere obiectivè, nisi tantum occasionalitèr, præbent enim occasionem intellectui, ut inter rationes sensibiles identificatas distinctionem faciat, & sic unam ab altera præscindat. *Hinc* in casu colorati à longe visi dicimus, quòd visus utrumque attingit, & colorem, & talem colorem, sicut semper attingit colorem in singulari: propter distantiam tamen, ita remissè informatur speciei representatione, ut discernere vix possit albedinem, etsi eam, tenuissime factim, discernat. *Et quidem* sensus externi capaces non sunt præcisionis formalis, quæ verè sit talis, aliàs sensus externi operatione fieret universale, quòd est absurdum: quòd ergo A.A. oppositi respondeant pro neganda præcisione formali, quam concedunt intellectui, idem nos respondendumus pro neganda sensui præcisione

obiectiva, quam intellectui concedimus.

170 *S. Obijcies* 3. Qui indivisibile attingit, aut totum, aut nihil attingit; sed animal, & rationale sunt ex parte obiecti entitas indivisibilis: ergo vel animal non attingitur, vel animal rationale attingitur. *Confirm.* Qui concipit hoc obiectum *substantia supernaturalis*, nequit affirmare, an sit verum ens, vel chymæra; & tamen nequit præscindere ex parte obiecti substantiam supernaturalem ab ente, & chymæra, repugnat enim, quòd non sit verum ens, vel chymæra: ergo, etsi intellectus possit cognoscere animal, ita ut nequeat affirmare rationale, vel irrationale, non iteò sequitur, quòd cognoscens animal præscindat à rationali, & irrationali.

171 *S. Resp.* dist. mai. Si sit indivisibile, tam realitèr, quam per rationem: conc. mai. si sit indivisibile, solum realitèr: neg. mai. aliàs non posset etiam attingi clarè unum quin clarè attingeretur aliud, quòd Adversari negant. *Ad confirm.* concessa mai. dist. min. nequit præscindere, *perfectè, & quoad implicitum*: concedo min. *imperfectè, & quoad explicitum*: neg. min. & neg. conseq. quia de essentia metaphysica animalis non est rationale, vel irrationale, sicut est de essentia metaphysica substantiæ supernaturalis, si hæc non repugnat, ratio entis illà transcendens, vel ratio chymæra, si eiusmodi substantia repugnet; quò tamen non obstante, potest quoad explici.

citum ab utroque præciendi, quia nec explicat esse proprium entis, nec repugnantiam propriam chymaræ.

172° Deniquè obijc. Distinctio rationis inter animal, & rationale, non est obiectiva, seu non se tenet ex parte obiectorum: ergo nec præcisio. Paret consequ. ex dictis, & antec. prob. 1. Per hoc præcisè, quòd intellectus distinguat animal à rationali, animal est per rationem distinctum ab alio; sed ut intellectus distinguat animal, nulla ex parte obiecti desideratur distinctio, intellectum quippè distinguere consistit formalitèr in actu distinguente, scilicèt, in cognitione attingente animal sine rationali: ergo nulla desideratur distinctio ex parte obiecti, ut animal distinguatur per rationem à rationali. *Prob. 1. idem ant.* Talis distinctio rationis est unitas rationis, qua scilicèt animal obijcitur, ut in se unum, & distinctum ab omni non ipso; sed eiusmodi unitas non se tenet ex parte obiecti. *Tum* quia non facile assignabitur in quo consistat. *Tum*, quia si se teneret ex parte obiecti, attingeretur per cognitionem præscindentem; sed per hanc cognitionem animal eiusmodi unitas non attingitur; sed solum animal: ergo non se tenet ex parte obiecti.

173° *Confirm. 1.* Maiorem connexionem habet animal cum unitate reali, quàm cum unitate rationis ficta obiectivè; sed potest animal cognosci præcisivè sine prima, aliàs non posset cognosci sine ra-

tionali: ergo potest etiam cognosci sine secunda. *Confirm. 2.* Distinctio rationis talis est, qualis compositio per rationem, seu metaphysica; sed hæc compositio non est obiectiva, cum prædicata divina per rationem distincta nequeant subire obiectivam compositionem: ergo nec distinctio rationis est obiectiva.

174° *Argumenti materiam sæpè* tetigimus tum quæst. 1. art. 2. ubi ex professo ostendimus obiectum Logicæ non consistere formalitèr in ipsis actibus diffinientibus, aut dividendentibus, nec in denominatione extrinseca ab ipsis desumpta, Tum tota quæst. 2. nec non inter probandam præsentem conclusionem. *Quare neg. antec. Ad eius 1. prob. dist. mai.* Per hoc præcisè, quòd intellectus distinguat animal est per rationem distinctum extrinseca: conc. mai. *intrinsicè*, subdisting. *vialitèr*, & *in fieri*: conced. mai. *formaliter*, & *in facto esse*: neg. mai. Distinctio inter animal, & rationale nequit esse realis, ac proindè nequit formalitèr consistere in ipsis cognitionibus; sed solum effectivè, quatenus per cognitionem introducit, seu ex vi illius resultat distinctio, qua obiecta formalitèr, & completè denominentur distincta, quæ vialitèr solum, & in fieri denominabantur distincta per actionem distinguentem; quæ doctrina exemplo cujuscumque actionis introducentis formam in materia invenitur roborata, & explicata in citat. quæst. 1. art. 2.

175. *Ad 2. prob. antec. concessa* mai. neg. min. Ad cuius primam prob. dicimus, quod unitas positiva obiecti præcisiuè affecti animalitatis, v. gr. consistit in carentia pluralitatis, ut concepta per modum formæ efficientis positivæ animal, illudque reddens positivè formalitèr unum in se, & distinctum à differentijs, per quas contrahitur. Unitas verò negativa consistit in eo, quod obijcitur ipsum animal, non obiectis differentijs, quibus diversificatur, sive ac si solum esset animal, sicut in sententiâ opposita consistit talis unitas in eo, quod per cognitionem appareat animal, & non appareant differentia. Prior unitas signatè attingitur, & exprimitur hac cognitione, *Genus*, & per vocem secundæ intentionis significatur; secunda verò exercitè solù, & ex consequenti attingitur per cognitionem, qua signatè, & directè attingitur animal, eo modo, quo supra q. 1. art. 2. diximus attingi: respectus subiecti, & prædicati per iudicium signatè enuntiatis animal, v. gr. de homine; unitas enim negativa nõ tam consistit in exclusione pluralitatis, quàm in præcisione ab illa, quæ exercitè in concreto representatur per cognitionem signatè representantè solùm animal per quod constat ad 2. prob.

176. *Ad 1. confir. resp. dist. mai.* Maiorem connexionem in esse rei: conc. mai. in esse obiecti: neg. mai. & concessa. mai. neg. consequ. si cuius in sententiâ opposita, etsi maiorem habeat connexionem anti-

mal cum unitate reali intrinsecâ, quàm cum extrinsecâ desumptâ ab apparentia, seu representatione clara cognitionis, potest nihilominus apparere, seu clarè cognosci sine prima unitate, & non potest apparere, seu clarè cognosci sine secunda.

177. *Ad 2. confir. concessa mai. neg. min.* Nec inserta probatio illam suadet, quia licet compositio metaphysica exigat extrema per rationem distincta, non tamen potest talis compositio resultare ex extremis quomolibet per rationem distinctis; requiritur enim talis distinctio, ut una ratio obiectiva aliam non includat in suo conceptu metaphysico, & non sufficit, quod illam non exprimat, qua ratione, nec unum prædicatum Divinum, etsi ab alio penès explicitum distinctum obiectivè, facio compositionem metaphysicâ cum illo, nec ens cum differentijs, à quibus solùm pro expresso præscindit obiectivè.

178. *Ex dictis infertur*, quod gradus superiores, & inferiores sola distinctione rationis, actu formalitèr distinguuntur; non enim distinguuntur actu à parte rei distinctione reali simpliciter, cum sint gradus ab eadem indivisibili entitate proveniente in genere causæ formalis; nec distinguuntur actu formalitèr à parte rei distinctione media, seu formali ex natura rei, ut ostendimus art. 2. nec distinctione virtuali, quæ sit distinctio actu, & cuius beneficio suscipiant à parte

rei prædicata contradictoria, ut art. 3. monstravimus: solum ergo ex dictis ibi distinguuntur à parte rei virtualiter, in hoc sensu, quòd ratione æquivalentiæ ad plura eadem entitas præbet nostro intellectui fundamentum, ut eam in plures formalitates dividat, seu distinguat, quæ distinctio est actu formaliter distinctio per intellectum tantum: differunt ergo distinctione formali actuali solum per rationem, etsi fundamentum distinctionis sit actu à parte rei.

ARTIC. V.

IN QUONAM STATU SIT NATURA
una, & communis pluribus?

179° **O**stendimus supra artic. 1. huius quæst. quòd natura una, & pluribus communis, qua unitate, & communitate est universalis, non datur realiter separata à singularibus: modò restat indagare, an prædictis gaudeat, vel in statu contradictionis ad singularia, vel in alio statu ex his, in quibus Logici, necnon Metaphysici, solent considerare naturam. Et quia communitas, quasi consequitur unitatem, ex eisdemque principijs utrumque determinatur, ut ex dicendis constabit, idedò, non divisim; sed simul pro unitate, & communitate naturæ universalis præsens dubium excitatur.

***

§. I.

Prænotantur aliqua.

180° **N**otandum est 1. Quòd unitas potest sumi, vel latè, vel strictè: accipitur latè, cum accipitur pro conformitate, vel similitudine, aut proportionem duorum in aliquo prædicato, seu munere; qua ratione plura similia, in ratione, in qua sunt similia, reputantur unum, & hæc cõformitas dicitur latè unitas, cum reverà distinctionem, & diversitatem includat, undè solet proprius dici unitas fundamentalis, quatenus similitudo plurium in aliqua ratione, fundamentum est, ut intellectus concipiat ea, ut unum. *Unitas* strictè sumpta est carentia distinctionis, aut divisionis, undè quot modis fuerit distinctio, tot modis erit unitas. *Distinctio* autem est duplex, formalis, & materialis: *Distinctio* formalis est distinctio per principia formalia, hoc est, per prædicata essentialia, qualiter dicuntur formaliter differre homo, & Equus. *Distinctio* materialis, quæ etiam solet dici distinctio numerica, est distinctio per principia materialia, id est, per prædicata individualia, qua ratione differunt numericè Petrus, & Paulus.

181° Hinc consequenter unitas est duplex, formalis scilicet, & materialis. *Unitas* formalis est carentia divisionis per principia formalia, quæ sunt prædicata essentialia

rei, qua ratione duo individua eiusdem speciei solent dici unum formalitèr. *Unitas materialis* est carentia divisionis per principia materialia, seu individuantia, qua ratione Petrus est unus numero, quia est materialitèr indistinctus. *Et quia* divisio formalis subdividitur in genericam; & specificam, unitas etiam formalis alia est generica, alia specifica. *Generica* est, quæ distinctionem genericam excludit, ut homo & Equus, qui non differunt genere, sunt unum genericè. *Unitas specifica* est, quæ excludit distinctionem specificam, ut Petrus, & Paulus, qui specie non differunt, dicuntur unum specificè. *Ex his* unitatibus illa dicitur maior, quæ magis excludit de distinctione, sicut minor, quæ minus de distinctione excludit; undè unitas generica, quæ nec distinctionem specificam, nec numericam excludit, est minus unitas, quàm specifica, quæ solam distinctionem numericam secum cõpatitur: specifica autèm est minor, quàm unitas numerica, quæ est omnium maior, cum excludat distinctionem genericam, specificam, & numericam.

182. ³ *Notandum est* 2. Quòd natura, quæ denominatur universalis, potest in triplici statu considerari, scilicèt, *secundum se*, ut contracta ad *singularia*, & *prout in intellectu*. Primus status dicitur status solitudinis, in quo solum consideratur predicata essentialia naturæ; undè quòd positivè convenit naturæ secundum se, in omni statu ei

competit, cum in quocumque statu comittentur naturam eius prædicata essentialia. Secundus status est status concretionis ad singularia, & ad exercitam naturæ existentiam, in quo statu plura ei conveniunt, quæ ipsi secundum se, aut in alio statu non competunt, nam in tali statu plura habet accidentalia, quæ ipsam necessariò non comittantur. *Tertius* status est status præcisionis, in quo considerantur, quæ ultra prædicata essentialia, ei conveniunt beneficio intellectus, ut ratio generis, speciei, & similibus; & quia hæc accidentalia quoque sunt, sicut, & ipse status, non petunt ad esse semper naturæ in quovis statu.

183. ³ *Vt igitur* ad id, in quo est difficultas, debentiamus, supponendum est 3. Quòd natura prout in intellectu gaudet unitate positiva, & communicabilitate, seu aptitudine ad essendum in multis: quæ unitate, & aptitudine (in quocumque pro nunc consistat) est universalis. Ratio est, quia natura prout in intellectu habet statum, vi cuius sit, aut denominetur universalis formalitèr; sed ut sit formalitèr universalis, requiritur, quòd gaudeat unitate positiva, & aptitudine ad essendum in pluribus, ut ex diffinitione universalis explicata supr. art. 1. manifestè constat: ergo eiusmodi unitate, & aptitudine gaudet natura prout in intellectu. Mai. constat ex eo, quòd licèt impugnetur ab omnibus natura uni-

versalis Platónica separata realitè à singularibus, & aliqui videantur tribuere universalitatem naturæ, vel secundum se, vel etiam prout contractæ ad singularia, conveniunt tamen omnes in eo, quòd saltem prout in intellectu sit universalis; licèt sub dubio sit, in quo talis universalitas consistat, de quo, præter dicta tùm in artic. immediatè præced. tùm artic. 1. expresso disputabitur in artic. sequentibus.

184 Similiter, ut in dubium debet supponi, quòd natura prout in singularibus est una unitate similitudinis, & conformitatis, quam in artic. descripsimus, quæque dicitur unitas fundamentalis, hæc enim consistit in eo, quòd natura reperta in uno singulari sit similis naturæ repertæ in altero; sed natura reperta in Petro, v. gr. est similis naturæ Pauli, nam sicut Petrus est homo, ita Paulus est homo: ergo natura prout in singularibus est una fundamentalitè, hoc est, est una unitate similitudinis, & conformitatis.

185 *Reducitur*: Ergo litigium ad unitatem propriè sumptam, pro carentia scilicèt distinctionis, aut divisionis, & inquiritur, an præter unitatem numericam, qua in unoquoque individuo gaudet natura, Petrus enim est unus numero, habeat quoque unitatem formalem à numerica distinctam, & vi cuius natura prout in Petro, in Paulo, & cæteris individuis sit una, & eadem natura formalitè, ita ut licèt

numericè multiplicetur in illis, illæsam nihilominus retineat unitatem formalem. Et idem etiam est litigium respectu naturæ secundum se, an scilicèt gaudeat secundum se, seu essentialitè considerata, aliqua unitate. Et quia unitas alia est positiva, vi cuius scilicèt excluditur pluralitas; alia negativa, & quæ consistit in eo, quòd natura non dicat pluralitatem, de utraque procedit præsens dubium sicut, & de duplici natura communitate; alia negativa, quæ consistit in eo, quòd natura nulli sit individuo appropriata, undè ipsi non repugnet esse in pluribus, alia positiva, & vi cuius natura sit absolutè, & positivè apta ad essendum in pluribus.

§ II.

EXCLVDITVR VNITAS, SIMILITÈRQUE COMMUNITAS TAM POSITIVA, QUAM NEGATIVA, à NATURA INSTANTU CONTRADICTIONIS.

186 *SIT* prima conclusio: *Natura, ut à parte rei existens in singularibus, non est una unitate formali positiva.* Opposita sententia tribuitur communitèr Scotto in lib. 2. sent. distin. 3. q. 6. quia licèt non dubitet quamvis naturam creatam numericè multiplicari, & dividi in singularibus, docet nihilominus illæsam remanere unitatem formalem, quia divisionem numericam non habet natura ex se; sed à singularitate, à qua

distinguitur distinctione formali ex natura rei; licet alij contendant solam unitatem negativam propugnasse Subt. D. in natura contracta. Conclusio tamen proposita prob. Natura prout in singularibus est multiplex, & divisa: ergo prout in singularibus non est una unitate positiva. Antec. patet, nam in Petro, & Paulo sunt duae naturae, in creatis enim nequit una, & eadem natura esse in pluribus suppositis, conseq. verò prob. Naturam esse unam unitate positiva, est, naturam excludere sui divisionem, cum unitas positiva divisionem excludat; sed natura multiplex, & divisa non excludit divisionem, siquidem illam habet: ergo si prout in singularibus est multiplex, & divisa; prout in singularibus non est una unitate positiva.

187. Dices, quod natura in statu contractionis est diversa realiter, & numericè, est tamen una formaliter, quia divisio numerica non opponitur unitati formali; sed solum unitati reali numericæ.

188. Sed contra est 1. Illa unitas formalis verè est talis à parte rei, verèque à parte rei existit: ergo est unitas realis: ergo natura una illa unitate positiva est absolute una, & eadem natura realiter; sed ulterius est absolute multiplex realiter, cum à parte rei sit divisio divisione, quae absolute facit naturam multiplicem realiter: ergo est absolute eadem realiter natura, & multiplex natura realiter; solumque est fallum, & manifestè

implicans: ergo fallum est id, ex quo sequitur. Omnia constat ex dictis in art. 2. contra distinctionem mediam, cuius impugnationibus, hæc quoque impugnatur sententia de unitate formali naturæ, utpotè quæ ex distinctione media, ortum trahit.

198. Contra 2. Naturam prout in Petro, & prout in Paulo servare illam unitatem formalem, est, quòd natura prout in Petro, & prout in Paulo sit natura eadem aliqua identitate verè, & in re tali, aliter, vel unitas illa formalis non erit propriè unitas, vel non manebit à parte rei illa in statu contractionis; sed repugnat, quòd natura creata in pluribus sit suppositis realiter distinctis, & quòd sit eadem natura identitate, verè, & in re tali: ergo repugnat, quòd natura prout in singularibus servet illam unitatem formalem. Minus constat ex eo, quòd naturam vera identitate eadem esse in pluribus realiter distinctis, est proprium naturæ divinæ, quæ eadem est in tribus Divinis Personis.

190. Nec sufficit si dicas, quòd natura divina est eadem individualiter in tribus Personis, natura verò humana v.gr. est eadem formaliter, secus tamen individualiter; in Petro, & Paulo.

191. Nam contra est, quia individualitates diversas cum natura identificata ipsam non diversificare realiter in esse naturæ, non minus difficile apparet, & excellens, quàm quòd plures personalitates cum

natura identificata ipsam realiter non distinguant; sed primum aperte fatetur solutio, propugnatque in natura creata: ergo nec minus difficilè, nec minus excellens quid fatetur de natura creata, quamquod in Supremo Trinitatis Mystero fatemur Catholicè de natura Divina. *Explicatur.* Iuxta doctrinam solutionis natura creata nullam accipit in se diversitatem ex diversis individuacionibus, quibus individuatur; sed manet à parte rei illæsa in sua unitate propria naturæ, sicque est una natura cum pluribus individuacionibus realiter distinctis; sed non minus difficilè est, quod sit una à parte rei natura cum pluribus singularitatibus realiter distinctis, quamquod sit una, & eadem natura cum pluribus personalitatibus distinctis: ergo non minus excellens, quid fatemur de natura creata, quamquod veneramur in natura Divina.

192 *Confirmat.* Natura in Petro, & Paulo, ut distincta in re distinctione illa media, est in re eadem omninò natura: ergo in Petro, & Paulo solæ singularitates sunt distinctæ, natura verò manet in re indistincta: ergo Petrus, & Paulus non sunt plures homines; sed unus homo. Probi. conseq. *Tum*, quia ideò tres Personæ in Divinis non sunt plures Diji: sed unus Deus, quia licet personalitates sint plures, natura Divina est eadem realiter in illis: ergo si in Petro, & Paulo est eadem in re

natura, estò singularitates sine plures, Petrus, & Paulus non erunt plures homines; sed unus homo. *Tum*, quia ideò primum est verum, quia quæ significantur nomine substantivo, quale est Ily Deus non dicuntur plura, nisi forma plurificetur, nomina enim numeralia adiuncta nomini substantivo numerant formas iuxta D. Thomam 1. part. q. 39. art. 3. sed homo est nomen substantivum, formaque significata est natura humana: ergo Petrus, & Paulus non sunt plures homines, si natura humana est in illis una, & eadem natura.

193 *Vergetur.* Natura Petri perseverat in re una, & eadem cum natura Pauli aliqua identitate verè tali, etli non identitate numerica, & materiali: ergo cum desinit esse, vel incipit existere Petrus, incipit esse, vel desinit esse in re aliquid Pauli. Patet consequent. Nam quid magis Pauli, quam eius natura; ac incipiente existere, vel desinente Petro, incipit esse, vel desinit natura Pauli, siquidem incipit, vel desinit esse natura Petri, quæ aliqua vera identitate est natura Pauli: ergo incipit, vel desinit esse aliquid Pauli. Consequens autem, quàm absurdum sit, satis patet, ex eo enim sequitur, quod solum individuum primo existens in aliqua natura, simpliciter incipiat, similiterque solum desinat simpliciter esse individuum, quod ultimo perit; nam

nam alia individua, præter primum, iam supponebant sui propriam naturam à parte rei existentem, sicut; & illam relinquunt existentem, quæ aliud post se reliquant existens individuum.

194 *Secunda conclusio. Nec unitas formalis negativa competit naturæ in statu contractionis.* Prob. Natura una unitate negativa, est natura nulli individuo appropriata; sed natura prout in statu contractionis est natura appropriata individuis: ergo natura prout in statu contradictionis non est natura una unitate negativa. *Confirm.* Natura una unitate negativa est natura, cui non repugnat esse in pluribus, & identificari cum illis; sed naturæ in statu contractionis repugnat esse in pluribus, & identificari cum illis: ergo natura in tali statu non est una unitate negativa. Prob. min. Natura in statu contradictionis est natura in singulari, natura scilicet, quæ est in Petro, vel quæ est in Paulo; sed natura, quæ est in Petro, repugnat esse, & identificari cum pluribus: ergo repugnat esse, & identificari cum pluribus natura in statu contractionis.

195 *Si dicas, quod naturæ Petri repugnat identificari cum pluribus, non ex se, & ratione naturæ, sed ratione hæccitatis, cum qua de facto identificatur in Petro. Contra est.* Naturæ Petri ratione identitatis cum hæccitate,

sive singularitate Petri repugnat identificari cum pluribus; sed naturæ Petri repugnat casus, in quo non identificetur cum singularitate Petri: ergo repugnat absolute casus, in quo natura Petri identificetur cum pluribus: ergo ipsi naturæ Petri repugnat ex se identificari cum pluribus, cum ipsi ex se repugnet non identificari cum singularitate, ex qua iuxta solutionem habet non posse identificari cum pluribus.

196 *Confirm. & explicatur.* Naturæ Petri ex se non repugnare, quod identificetur cum natura Pauli, vel denotat, quod repugnantia non oritur ex natura metaphysicè, & præcisivè considerata; vel quod non oritur ex ipsa, ut in re distincta (distinctione scilicet media) à Petreitate: si primum, non est ad rem; si secundum, est omnino falsum: ergo solutio ex omni parte est nulla. Min. Quoad 1. part. est certa, nam natura sub illa præcisione est natura, vel secundum se, vel prout in intellectu, de quo statu motu non disputamus. Quoad 2. verò partem prob. Naturæ Petri, ut in re distinctæ à Petreitate, repugnat non esse naturam Petri: ergo ipsi, ut in re distinctæ à Petreitate, repugnat identificatio cum natura Pauli. Prob. conseq. cui convenit antecedens, convenit consequens, quod ex antecedenti legitime infertur; sed ad repugnantiam cum eo, quod non sit natura Petri, sequitur legitime repugnantia cum

eo, quòd identificetur cum natura Pauli: ergo si natura Petri, ut in re distincta à Petreitate, convenit repugnantia ad primum, convenit quoque ipsi, ut in re distincta à Petreitate, repugnantia ad secundum.

107. *Connfirm.* 2. Natura Petri, ut est in re, non repugnat ex se, quòd identificetur cum natura Pauli: ergo natura Petri, ut in re est, potuit ex se realitèr separari ab eo, cum quo realitèr identificatur, & identificari cum eo, à quo est realitèr separata: Consequens est manifestè implicatorium: ergo falsum est antecedens. Probat. 1. conseq. quæ sola probatione eger. Natura Petri est realitèr identificata cum singularitate Petri, & est realitèr separata à singularitate Pauli; sed ut sit natura Pauli, requiritur, quòd identificetur cum singularitate Pauli; & sit realitèr separata à singularitate Petri: ergo si natura Petri, ut in re est, non repugnat ex se, quòd identificetur cum natura Pauli, potuit, quantum est ex se, separari ab eo, cum quo identificatur, & identificari cum eo, à quo est separata.

198. *Urgetur.* Natura Petri non convenit realis identitas cum singularitate ratione ipsius singularitatis, cum identitas duorum ex natura utriusque proveniat: ergo natura Petri petit identitatem realem cum singularitate Petri, ratione sui, & non ratione singularitatis: sed quòd ratione sui petit identitatem cum singularitate Petri,

ratione sui habet repugnantiam, ut sit natura Pauli, ut ex dictis patet: ergo ipsi natura Petri, ut à singularitate distincta, repugnat identificatio cum natura Pauli.

196. *Hinc inferitur*, quòd non solam unitatem negativam; sed unitatem etiam positivam teneantur propugnare in natura contracta AA. oppositi, quidquid in contrarium plures reclamant. Naturam quippè esse unam unitate positiva, est, quòd natura Petri, & Pauli sit una, & eadem natura, identitate aliqua in re tali; sed si natura Petri, ut à Petreitate distincta, non habet per quid distinguatur (in quo consistit unitas negativa) à natura Pauli, natura Petri, & Pauli est eadem natura, identitate aliqua in re tali: ergo vel non est una negativè natura Petri, & Pauli, vel est una positivè. Probat. min. Hoc esse, & illud esse, & hoc non esse distinctum ab illo in aliqua ratione ab extremis participata, est esse idem in tali ratione cum illo, cum carentia distinctionis in ratione utriusque extremo conveniente sit identitas in tali ratione, supposita extremorum existentia: sed natura Petri, ut distincta à Petreitate est in re, sicut, & natura Pauli, ut à sua singularitate distincta, & aliàs prout sic existentes non habent per quid distinguantur in ratione natura, quam utraque participat: ergo natura Petri, & Pauli est una, & eadem natura identitate aliqua in re tali.

200. *Explicatur* ideò non valer.

Ens rationis non distinguitur realitèr ab ente reali, ergo est idem realitèr cum illo, quia ens rationis non est extremum reale, aut realitèr existens, sicque antecedens negativum, quod verificatur per non suppositionem extremorum, non infert consequens illud affirmativum: similiter non valet: Lapis est, & homo est, & homo, & lapis non distinguantur in ratione accidentis: ergo in ratione accidentis sunt idem; quia cum ab ipsis non participetur ratio accidentis, verificatur non distingui in tali ratione, per non suppositionem illius, ex quo malè infertur affirmatio identitatis in tali ratione; at si Petrus est homo, Paulusque est homo, & Petrus, & Paulus non essent in re distincti homines, Petrus, & Paulus (per legitimam consequentiam) essent in re unus homo: Tunc sic. Sed natura humana Petri, & Pauli, ut formalitèr in re distincta à singularitatibus, est in re, & ut formalitèr in re distincta à singularitatibus non habet in re, per quid distinguatur in esse naturæ: ergo à parte rei est eadem natura humana, identitate in re tali, identitate scilicèt formali, quæ sicut distinctio formalis media est verè identitas à parte rei.

201. *Ex his habetur, quòd à parte rei non datur unitas formalis distincta in re ab unitate numerica; talis enim unitas formalis esset unitas, qua natura, ut à sua individuatione distincta, esset una formalitèr à parte rei in omnibus individuis, aliter natura omnium*

individuum est multiplex, & diversa realitèr secundum omnem sui rationem prout à parte rei, sicque nullam aliam habet in re unitatè, quam numericam, qua gaudet in hoc individuo distincta ab alia unitate numerica, qua gaudet in alio; sed probatum est nullam dari unitatem, qua natura sit à parte rei una formalitèr, vel positivè, vel negativè in omnibus individuis: ergo non datur à parte rei unitas formalis distincta in re ab unitate numerica.

202. *Tertia conclusio. Natura in statu contractionis non est communis pluribus, nec positivè, nec negativè, consequentèr non datur universale formalitèr à parte rei. Conclusio hæc legitimè deducitur ex præcedentibus, undè breviter probatur, & primò prob. quoad 1. part. Natura communis pluribus positivè est natura, quæ in se una existens, potest identificari cum pluribus realitèr distinctis; sed natura in statu contractionis non est natura, quæ una existens, possit identificari cum pluribus realitèr distinctis: ergo in statu contractionis non est communis pluribus positivè. Min. prob. ex dictis. Tum, quia à parte rei non datur natura una. Tum, quia à parte rei natura Petri, v.g. ita est natura Petri, ut non possit esse natura Pauli. Tum, quia in eo, quòd natura servàs omninò illæsam unitatem naturæ communicetur pluribus realitèr distinctis per identitatem cum illis, consistit Mysterium Ineffabile Trinitatis, in qua*

natura divina in multiplicata identifi-
catur cum tribus personis reali-
tèr distinctis, quòd de nulla natura
creata fas est dicere.

203) *Prob. deindè* conclusio quoad
2. p. Natura communis negativè
est natura ex se nulli appropriata,
ac proindè est natura, cui ex se non
repugnat identificari cum pluribus,
sed ex dictis constat, quòd natura
in statu contractionis est ex se (hoc
est, ut à singularitate distincta) ap-
propriata individuo, & cui ex se (in
eodè sensu) repugnat identificari
cum plurimis; ergo in statu contrac-
tionis non est communis pluribus
negativè. *Confir.* Naturæ Petri e-
pugnat identificari cum alijs à Pe-
tro, divisivè ab identitate cum Pe-
tro, repugnat etiam identificari cum
alijs in sensu composito identitatis
cum Petro: ergo repugnat absolutè
identificari cum pluribus. *Min. confir.*
Nam in sensu composito identi-
tatis cum Petro est Petrus, cui es-
sentialitèr repugnat identificari
cum alijs individuis. *Ma.* autem
prob. Cui repugnat dividi ab iden-
titate cum Petro; repugnat aliquid
divisivè ab identitate cum Petro;
sed naturæ Petri repugnat dividi
ab identitate cum Petro: ergo re-
pugnat identificari cum alijs divisivè
ab identitate cum Petro. *Ex quo*
probatum manet, quòd eiusmodi re-
pugnantia convenit in re naturæ
ex se, ut distinctè scilicèt à Petrei-
tate, nam repugnantia, ut non iden-
tificetur cum Petreitate, nequit ra-
tione Petreitatis convenire, unde
vel ipsa natura, sine ulla in re dif-

inctione (ut nos dicimus) est Petrei-
tas: vel si in re distinguatur, ipsi ut
in re distinctæ convenit repugnan-
tia.

204) *Ex his probata* manet tertia
pars conclusionis, quæ per modum
corollarij inferretur ex alijs; nam
universale formalitèr est natura,
quæ una, & eadem existens identi-
ficatur cum pluribus, sed probatum
est, quòd nulla natura in re una ma-
nens potest identificari cum pluri-
bus, & natura prout in statu con-
tractionis est natura prout in re, si-
ve realitèr sumpta: ergo naturam pro
ut in statu contractionis, ac proin-
dè natura, ut à parte rei existens
nequit esse formalitèr universalis.
Quod confir. ex D. Tho. 1. p. q. 85.
art. 2. ad 2. asserente, quòd denomi-
natio universalis cõpetit rebus a-
tione solius abstractionis intellec-
tualis: non ergo cõvenit ipsis prout
in re-

§. III.

Solvuntur Argumenta.

205) *O*bjicit 1. contra primam
conclusionè. Unitas for-
malis est carentia divisionis penès
principia formalia; sed Petrus, &
Paulus à parte rei carent divisio-
ne penès principia formalia natu-
ræ humanæ; ergo à parte rei sunt
unum formalitèr in natura huma-
na, ac per consequens natura hu-
mana utriusque est à parte rei ea-
dem formalitèr natura. *Pr.* ob. *min.*
Petrus, & Paulus à parte rei ca-
rent distinctione specifica, non sun-
enim distinctæ speciei; sed caren-
tia

ia distinctionis specificæ est carentia distinctionis penes principia formalia naturæ, in his quippe consistit species rei: ergo Petrus, & Paulus carent divisione penes principia formalia.

206 *Conf.* Quia homo, & Equus à parte rei non sunt eiusdè speciei, distinguuntur realitèr formalitèr: ergo si Petrus, & Paulus à parte rei non sunt distinctæ speciei, à parte rei sunt unum formalitèr.

207 *Resp.* concessa mai. neg. mai. Ad eius prob. dist. mai. Carent à parte rei distinctione specifica, *sumpta specie fundamentalitèr: conc. min. sumpta specie formalitèr: subdisting.* carent distinctione specifica, *per negationem suppositi;* per hoc scilicet, quod species formalitèr non datur à parte rei, *conc. mai. per participationem rationis, in qua non differunt: neg. mai.* Tunc enim carentia distinctionis in aliqua ratione infert identitatem in illa, cum eiusmodi ratio participatur ab extremis, si autem non participatur ab extremis, carentia distinctionis non infert identitatem, qua ratione diximus n. 200. non valet. *Homo, & lapis non differunt in ratione accidentis: ergo sunt idem in ratione accidentis, & similiter non valet, Deus non est distincta speciei à creatura, ergo est eiusdè speciei cum illa,* quia scilicet Deus in nulla est specie: Similitèr ergo Petrum, & Paulum carere à parte rei distinctione specifica, seu non esse distinctæ speciei, non infert, quòd à parte rei sint idem in specie, nisi

tantum fundamentalitèr, quia à parte rei non datur species formalitèr, cum species formalitèr sit secunda intentio, quæ independenter ab operatione intellectus non datur: datur tamen fundamentalitèr; sed cum fundamentalitèr sumpta nil aliud sit, quàm similitudo naturæ huius individui cum natura alterius, ex huius divisionis carentia solum infertur unitas proportionis, & conformitatis, quæ improprie est unitas iuxta notata in initio dubij.

208 *Hinc cum dicitur, quòd carentia distinctionis specificæ est carentia divisionis penes principia formalia. Resp.* Quod in eodem sensu, in quo est carentia distinctionis specificæ est carentia divisionis penes illa principia: carentia enim distinctionis specificæ sumpta specie formalitèr, est carentia divisionis penes principia formalia metaphysicè, vel præcisivè còsiderata, quia solum præcisivè sumpta denominantur à secunda intentione speciei; unde sicut verificatur, quòd Petrus, & Paulus carent à parte rei distinctione specifica, per negationem suppositi, scilicet, quia nec unitas, nec distinctio in specie formalitèr sumpta datur à parte rei, ita verificatur, quòd carent divisione penes principia formalia præcisivè sumpta, quia prout sic sumpta non dantur illa prædicata à parte rei: Et sicut verificatur, quòd carent distinctione specifica, sumpta specie fundamentalitèr, quia à parte rei sunt
idem

idem in specie fundamentaliſſer, ita verificatur, quòd carent diviſione penes principia formalia, ſumpta diviſione pro diſſimilitudine; ſunt enim à parte rei unum in principijs formalibus, unitate ſimilitudinis, ex qua ſumit fundamentum intellectus, ut Petrum, & Paulum concipiat ut unum, & idem in ratione hominis.

209 / *Dices*. Ergo Petrus, & Paulus ſunt à parte rei eiſdem ſpeciei fundamentalis; ſed ſpecies fundamentalis nil aliud eſt, quàm natura eorum ſpecifica: ergo à parte rei eſt eadem in utroque natura ſpecifica. *Uterius*. Petrus, & Paulus à parte rei non ſunt actualiter eiſdem ſpeciei: ergo à parte rei ſunt actualiter diſtinctæ ſpeciei: conſequens eſt falſum: ergo falſum eſt id, ex quo ſequitur.

210 / *Reſp.* ad r. *instantiam* conſeſſa conſ. diſt. min. ſubſumptam: Species fundamentalis nil aliud eſt quàm natura ſpecifica, præſiſſivè *conſiderata*: neg. min. *conſiderata*, ut eſt in re, ſubdiſt. *conſiderata*, ut eſt in re *abſolutè*, neg. min. ut eſt in re, *relatè ad naturam alterius individui*: conc. min. & diſting. conſeq. eſt eadem à parte rei, *unitate ſimilitudinis* natura ſpecifica: conc. conſeq. eſt eadem *unitate identitatis*: neg. conſeq. natura ſpecifica præſiſſivè ſumpta, & in qua ſic præſiſſivè ſumpta ſunt idem Petrus, & Paulus, non eſt ſpecies fundamentalis, ſed formalis: eſt autem ſpecies fundamentalis, ut eſt realitè à parte rei, non quòd dem abſolutè ſumpta natura Petri,

nec abſolute ſumpta natura Pauli, ſed natura Petri ut ſimilis, & proportionè habens cum natura Pauli, ſic enim, eſt multiplex ſic realitè, fundat ratione proportionis, & convenientiæ unam ſecundam intentionem ſpeciei, qua apprehenditur ab intellectu ut una, & eadem natura communis Petro, & Paulo.

211 / *Ad 2. instantiam* conſeſſo ant. neg. conſeq. Quæ eodem vitio laborat, ac præcedentes, nam cum ſpecies actu talis non detur à parte rei; Petrus, & Paulus à parte rei nec ſunt actu, ſivè actualitè eiſdem, nec diverſæ ſpeciei; niſi ſpeciem ſumas fundamentalitè, tunc enim concedendum eſt, quòd actualitè ſunt eiſdem ſpeciei fundamentalis; ſi hæc identitas impropriè eſt talis, cum ſolum ſit unitas, ſeu identitas ſimilitudinis, & proportionis iuxta iam dicta.

212 / *Hinc ad conſirm.* principalis argumenti. *Reſp.* Quòd homo, & Equus ſunt diſtinctæ ſpeciei, tam *conſiderata* ſpecie formalitè, quàm fundamentalitè, unde non miſtùm, quòd diſtinguantur formalitè à parte rei; cæterum Petrus, & Paulus à parte rei ſunt eiſdem ſpeciei ſolum fundamentalitè, quòd præciſè arguit unitatem formalem impropriè talem, unitatem ſcilicèt proportionis, & conformitatis.

213 / *Si dicitur*. Quòd homo, & Equus non ſunt à parte rei eiſdem ſpeciei, nec actualitè, nec fundamentalitè, inferit, quòd à parte rei

non sint idem realitèr formalitèr: ergo quòd Petrus, & Paulus non sint à parte rei distinctæ speciei, nec actualitèr, nec fundamentalitèr infert, quòd à parte rei sint idem realitèr formalitèr. Nego consequent. quæ manifestè instatur. Nam, quòd homo, & Equus non sint à parte rei eiusdem speciei, nec actualitèr, nec fundamentalitèr, infert, quòd non sint idem realitèr formalitèr; & tamen, quòd Deus, & creatura non sint à parte rei distinctæ speciei, nec actualitèr, nec fundamentalitèr, non infert, quòd à parte rei sint idem realitèr formalitèr. Defectus ergo consistit in eo, quòd sæpè diximus, nam cum ratio speciei actualis, ex qua sola potest inferri identitas formalis, non detur à parte rei, malè colligitur ex eo, quòd Petrus & Paulus à parte rei non sint distinctæ speciei actualis (quod verificatur per non suppositionem speciei) quòd sint idem formalitèr à parte rei, cum aliàs ex non distinctione in specie fundamentalis, quam Petrus, & Paulus à parte rei participant, sola unitas proportionis colligatur.

214 *Si instes.* Homine, & Equum non esse à parte rei eiusdem speciei fundamentalis; infert, quòd realitèr formalitèr differant à parte rei: ergo Petrum, & Paulum esse à parte rei eiusdem speciei fundamentalis, infert, quòd à parte rei sint idem realitèr formalitèr.

215 *Resp. dist. antec.* Infert, quòd realitèr formalitèr differant

à parte rei, *differentia sumpta pro disconvenientia, & dissimilitudine:* conc. antec. *differentia sumpta, pro carentia identitatis:* neg. anteced. & dist. consequ. Esse eiusdem speciei fundamentalis infert, quòd à parte rei sint idem realitèr formalitèr, *unitate similitudinis, & convenientia:* conc. consequ. *unitate identitatis:* neg. consequ. Duo esse idem in specie fundamentalitèr sumpta solum infert esse idem impropriè unitate scilicèt conformitatis, & similitudinis, quæ impropriè est unitas, & consequentèr ab opposito non esse eiusdem speciei fundamentalis, ex suppositione, quòd extrema datur, solum infert, quòd non sint unum formalitèr, unitate solius disconvenientiæ, & dissimilitudinis, non unitate identitatis.

216 *Quod si tandem instes:* Ergo Petrus, & Paulus à parte rei distinguuntur realitèr formalitèr: ita, ac realitèr formalitèr differunt Petrus, & Bucephalus, siquidem ex maiori illa unitate inter Petrum, & Paulum, nulla carentia distinctionis propriè talis infertur iuxta solutionem. *Resp. dist. consequ.* Distinguuntur realitèr formalitèr, ita *supra distinctione pro carentia identitatis in re talis:* conced. consequ. *sumpta pro diversitate seu dissimilitudine:* neg. consequ. est inter Petrum, & Paulum maior à parte rei similitudo, at non est à parte rei maior unitas propriè talis, sive identitas, ita enim potest adæquatè produci, & annihilari Petrus, non producto, nec annihilato, Pau-

Paulo; sicut potest adæquate produci, aut annihilari, intacto Bucephalo; contrariæque apprehensio ortum trahit ex illa voce *formaliter* falsò apprehensa, ut denotante aliquã à parte rei unitatem ab unitate numerica in re distinctam; cum à parte rei talis unitas distincta nõ detur. Hinc Petrus, & Paulus sunt magis idem, imò sunt idem in natura specifica præcisivè considerata, & non sunt idè in natura specifica sic considerata Petrus, & Bucephalus; in ipsa verò prout à parte rei est adæquatè, nec sunt magis, nec minus idè, cum adæquatè non sũt idem, nisi unitate similitudinis; iuxta quem sensum (& si improprium) dici solet, quòd Petrus, & Paulus non differũt realitèr formalitèr, cum realitèr formalitèr differant homo, & Equus.

217 *Obijcies* 2. Natura hominis, ut definitur, est una; sed definitur, ut est à parte rei: ergo à parte rei est una. *Confirm.* Inter Petrum, & Paulum intercedit similitudo realis, ut nos facemur; sed similitudo fundatur in unitate iuxta Philosophum lib. 5. Metaph. cap. 15. ergo inter Petrum, & Paulum datur unitas realis: non numerica: ergo formalis. *Resp. concess. mai. neg. min.* Nam licèt definiatur natura, quæ est à parte rei, non tamen prout est adæquatè à parte rei; sed ut præcisa à singularibus. *Ad confir. concessa mai. dist. min.* fundatur similitudo in unitate cõformitatis, quæ improprie est unitas: conc. mai. in unitate identitatis, quæ est unitas

proprie: neg. min. imò cum similitudo operat versari inter distincta, potius ex similitudine colligitur carentiã identitatis.

218 *¶* Contra 2. conclusionem obijcies. Naturam esse unam negativè nil aliud est, quàm quòd ex se, & ratione sui divisionem non habeat; sed natura humana in Petro, & Paulo non habet ex se, & ratione sui divisionem, alias eam in omni statu haberet, & sic non esset una in intellectu: ergo natura humana in Petro, & Paulo est una negativè. *Confir.* Quod convenit naturæ secundum se, in omni statu debet ei competere; sed natura secundum se est negativè una, ut propugnabitur statim: ergo in statu contractionis est una negativè.

219 *¶ Resp. conc. mai. dist. min.* Non habet ex se, idest, *ex sui essentia metaphysica præcisivè accepta, divisionem* conc. min. ex se, idest, *ex ipsa physivè sumpta*: neg. min. *Ly ex se, & ly secundum se*, qui termini frequentes sunt apud AA. oppositos in præfenti, si denotent, divisionem non oriri ex essentialibus naturæ præcisivè sumptæ in sui consideratione metaphysica, verum habent; sed extra rem, cum de natura prout sic non procedat disputatio præfens; si verò denotèt, quod nature prout in re accidat divisio, est falsum: *Tum*, quia natura prout in re est singularitas ipsa sine ulla in re distinctione actuali. *Tum*, quia distinctione in re permissa, ipsa ut à singularitate distincta formalitèr in

re, petit realem identitatem cum singularitate, repugnatque ipsi non identificari cum singularitate, ac proinde ex se est natura multiplex realiter.

220. *Ad confirm.* constabit plenè §. sequenti, pro nunc resp. Quod quidquid convenit naturæ secundum se ratione status, & præcisionis, non convenit ei in omni statu, & eiusmodi est unitas negativa, ut per propositionem affirmativam enuntiata de natura secundum se.

221. *Contra 3. conclusionem* obijcies. Natura humana, v. gr. actu existit in pluribus à parte rei: ergo datur in re natura potens existere realiter in pluribus, ac proinde positivè communis. Probat. 1. conseq. Ab actu ad potentiã valet consequentia: ergo si in re datur natura existens realiter in pluribus, datur in re natura potens existere realiter in pluribus. Prob. 2. eadem conseq. Actus, & potentia sunt in eodem genere sed actus existentie in pluribus est realis ergo potètia, seu aptitudo ad essendum in pluribus. Prob. 3. eadem conseq. Actus non destruit, sed perficit potentiã, undè intellectio non destruit, sed perficit intellectũ; sed status contractionis est status, in quo natura reducitur ad actum existendi in pluribus: ergo in statu contractionis retinet natura aptitudinem, ut sit in pluribus.

222. *Confir.* Sicut natura determinatur per singularitatẽ, ita materia determinatur per formas sed

materia determinata per unã formam est realiter capax, ut habeat alias formas: ergo natura determinata per unam singularitatẽ, seu ad unum singulare, est realiter capax, ut sit in aliis singularibus.

223. *Ex his* formatur argumentum pro suadendo universalis formalitèr à parte rei. Natura enim universalis formalitèr est natura una, & apta, ut sit in pluribus; sed à parte rei datur natura una, & apta, ut sit in pluribus, ut ex argumento præcedenti constat: ergo à parte rei datur universale formalitèr. *Quod confirm.* ex D. Thoma 1. part. q. 86. art. 1. afferente, quod objectũ nostri intellectus est quidditas universalis; sed objectũ nostri intellectus datur à parte rei: ergo à parte rei datur natura universalis. *Urgetur.* Datur à parte rei particulare: ergo universale, nam sunt mutuo correlativa particulare, & universale.

224. *Resp. disting. antec.* Natura humana, una in re existens, actu existit in pluribus: neg. antec. Natura humana, in re divisa, & multiplex actu existit in pluribus: conc. antec. & dist. conseq. ergo datur in re natura, multiplex, & divisa, potens existere in pluribus: conced. conseq. Natura in re una, potens existere in pluribus: neg. conseq. quia ut natura esset in se positivè communis, necessum erat, quod una existens in re, posset esse in pluribus, nam hoc ipso, quod in re sit multiplex natura, non datur in re natura pluribus communis.

Dicet

225 *Dices:* Naturam esse unam, & potentem esse in multis sine sui divisione, & multiplicatione in illis non sufficit, nec requiritur ad rationem universalis, aliàs natura divina, quæ una, & eadem est in pluribus, sine sui divisione, esset logicè universalis; sed natura esse communem pluribus positivè requiritur, ut natura sit universalis: ergo non debet esse ita communis pluribus, ut in multiplicata possit esse in pluribus. *Præterquamquod,* natura nequit unitatem retinere simul cum sui multiplicatione in pluribus, unum, enim, & plura, opponuntur: ergo, vel requiruntur duo contradictoria ad rationem universalis, vel natura, quæ à parte rei est in pluribus per sui divisionem, & multiplicationem in illis, à parte rei est universalis.

226 *Resp.* Posse in primis omnimitti totum syllogismū primæ instantiæ, nam licet non requiratur, quod natura una possit esse in pluribus, retinendo cum actu essendi in pluribus unitatem, requiritur tamen, quod cum unitate componat potentiam ad essendum in pluribus, quod non verificatur de natura à parte rei, cum non sit una à parte rei. *Deinde resp.* concessis præmissis, dist. conseq. non debet ita esse communis pluribus, ut in multiplicata *physicè* possit esse in pluribus; conc. conseq. *Vi per rationem in multiplicata* possit esse in pluribus: neg. conseq. Requiritur ad rationem universalis iuxta dicta art. 1. quod natura una possit esse in

pluribus per sui divisionem, & multiplicationem realem in illis, quod cum impossibile sit cum unitate reali, seu quæ à parte rei sit talis, repugnat, quod à parte rei divisa, & multiplicata natura concipiatur ut una, & eadem, propter omnium illam participantium similitudinem, sicque per intellectum, & præcisivè una prædicetur de pluribus, in quibus actu est multiplicata, de quo in artic. ultimo huius quæst. expofesso agimus. *Ex hoc* autem constat ad 2. instantiam; nam unitatem rationis, & præcisivè talem benè potest retinere natura cum sui reali multiplicatione in individuis.

227 *Ad 1. conseq.* principalis argumenti prob. dist. antec. Ab actu ad potentiam *Logicam, & obiectivam* valet consequentia: conc. antec. Ab actu ad potentiam *physicam, & subiectivam*: neg. antec. & dist. conseq. ergo si datur natura realitè existens in pluribus, datur in re natura, quæ in re una possit esse in pluribus: neg. conseq. quæ in re *multiplex* possit esse in pluribus: conc. conseq. Potentia physica, & subiectiva est potentia realitè perfectibilis per suum actum à potentia distinctū, qua ratione intellectus noster est potentia physica subiectiva respectu intellectiois. Potentia autem obiectiva, & Logica est non repugnancia imbibica formalitè in actu, cuius est potentia, qua ratione ipsa intellectio, v.g. habet eiusmodi potentiā respectu sui; si enim intellectio exercetur: ergo

non repugnat exerceri, & similiter, si existentia existit: ergo non repugnat, ut existat: Ab actu ergo ad potentiam physicam non valet semper consequentia, ut patet in adductis exemplis existentie, & intellectiois, valet tamē ab actu ad potentiam Logicam, & obiectivā, quia si res est, ergo non repugnat esse: ex hoc autem solum infertur, quod si à parte rei existit natura multiplex, & divisa in pluribus, nō repugnat à parte rei talis natura multiplex, & divisa existens in pluribus: non tamen infertur, quod detur una à parte rei natura realiter potēs esse, seu exerceri per actum existendi in pluribus.

228 *Ad 2. conseq. prob. dist. mai. Actus, & potentia Logica, seu obiectiva, & actus sunt in eodē genere: conc. mai. Actus, & potentia physica seu subiectiva: neg. mai. quia cum actus non semper arguat potentiam physicā, hæc non erit, nec eiusdem, nec diversi generis cum illo actu, utpotē potentia de subiecto non supponēte respectu talis actus. Nec cum hic audis potentia Logicam, & obiectivam vocibus his intelligas potentia aliquam fixam, ut ly Logica solet frequentē usurpari in hoc tractatu, accipitur enim pro non repugnantia, quæ, quia imbibita formalitē in ipso actu, contraponitur potentie physice, & subiective realitē perfectibile per actum à potentia distinctum, licet talis non repugnantia realis sit, sicut, & actus, cum quo est formalitē identificata: in re quippē datur*

non repugnantia, ut multiplex in re natura sit in pluribus.

229 *Ad 3. conseq. prob. respond. Quod actus nullam destruit potentiam; nam si actus non arguat potentiam physicam, illam non destruit, liquidem talis potentia nunquam existit potentia autem Logica est formalitē ipse actus, qui nequit se ipsum destruere: ex hoc autem malē infertur, quod cum actu existendi in pluribus retineat natura aptitudinē physicam, ut sit in pluribus; potentia enim, quæ nunquam potuit existere, nec retineri potuit, nec destrui per actum, sicut nec perfici.*

230 *Ad confirm. disting. mai. Sicut natura determinatur per singularitatem, ita materia per formam sicut, & eodem modo: neg. mai. sicut, & diverso modo: conc. mai. & concessa min. neg. conseq. Materia determinatur per formam, ut per aliquid à se realitē distinctum, & à quo entitas intrinseca materie non dependet, undē non mirum, quod perseverante entitate materie sub hac forma, perseveret realis subiectiva capacitas materie cum eius entitate identificata ad alias formas; at natura solum per rationem contrahitur, & determinatur ad singularitatem, cū qua realitē identificatur, & qua ablata, perit entitas intrinseca nature: undē repugnat, quod natura determinata per hanc singularitatem ad hoc individuum habeat veram capacitatem, qua possit esse in alijs.*

231 Si dicas. Et si naturæ repugnet esse in aliis individuis, non tamen repugnat illi ex se, seu ratione suis, sed ratione singularitatis, à quâ determinatur: ergo permanet in re communis, saltem negativè. Resp. ut supra, quod si ly ex se denotet prædicata specifica naturæ conceptæ præcisivè à singularitate, anteced. est verum, sed non ad rem; si autem denotet essentiam naturæ, ut in re existit, est ad rem, sed tamen est falsum, quia prout in re, seu realitèr est ipsa singularitas, cui esse in alio manifestè repugnat.

232 Ex his constat solutio ad argumentū intendens suadere, quod detur universale formalitèr à parte rei, procedit enim ex his, quæ falsò supponit vera, cum naturam à parte rei unam nō suasserint præcedentes probationes. Ad Confirmat. ex D. Thom. resp. quod obiectum intellectus est quidditas universalis, universalitate fundamentalitèr sumpta, nam sumpta formalitèr, solum est obiectū particularis actus præscindens imperfectè ens, seu quidditatem ab hac, vel illa quidditate, de quo ex professo agimus lib. 3. de Anima, necnon postea quæst. 7. art. ultim. aliquid attingimus; ex quo autem detur universale solum fundamentalitèr à parte rei, nil infertur contra conclusionem.

233 Ad id, quo argumentum urgetur, dist. antec. datur à parte rei particulare *Physicè*: conc. antec. datur à parte rei particulare *Logicè*:

neg. ant. & conseq. quia correlativum universalis solum est particulare Logicè, quod non datur in re, quia cōstituitur per respectum ad universale, qui respectus à parte rei non existit, datur tamen particulare physicè, quod nil est aliud quam ipsa natura in individuo.

§. IV.

DECERNITVR VNITAS, ET COMMUNITAS NATURÆ SECUNDUM SE.

134 SI T prima conclusio. *Natura secundum se non est una unitate positiva, undè secundum se non est cōmunis pluribus positivè.* Conclusio quoad 2. partem infertur ex prima, ut constabit infra, & quoad 1. partem prob. 1. ex Ang. Præcept. cap. 4. de Ente, & essentia, ubi sic habet: *Si queratur, utrum ista natura sit una, vel plures, neutrum dicendum est, quia utrumque est extra intellectum humanitatis. & utrumque potest sibi accidere: Si enim pluralitas esset de ratione eius, nunquam posset esse una, cum tamen una sit secundum quod est in Socrate: Similiter, si unitas esset de intellectu, & ratione eius, tunc esset una & eadem natura Socratis, & Platonis, nec posset in pluribus pluralificari: Sed esse naturam secundum se unam positivè, est, quod unitas sit positivè de ratione, idest, de essentia naturæ: ergo iuxta Div. Thomam natura secundum se non est una positivè.*

235 Prob. 2. ratione ex his verbis elicita. Naturam secundum

se esse unam positivè, cui, quòd ipsa essentialitèr sit una; sed natura non est essentialitèr una, ergo secundum se non est una positivè. Mai. constat ex prænotatis initio dubij, cum natura secundum se solùm dicat prædicata essentialia, idemq; sit natura secundum se, ac natura essentialitèr sumpta. Min. autem prob. 1. Si natura esset essentialitèr una, pugnaret essentialitèr cū sui multiplicatione, & pluralitate, repugnaretque eam multiplicari, sicut hac ratione repugnat homo hincibilis, quia titulo rationalitatis pugnat essentialitèr cum hincibilitate; sed natura non pugnat essentialitèr cum sui multiplicatione, siquidè de facto multiplicatur in individuis: ergo non est essentialitèr una. Prob. 2. eadem min. Quod essentialitèr cōveniat alicui, in omni statu ipsi convenit, cum essentia rei sit in quocunque statu, in quo sit res; sed naturæ in statu contractionis nō. competit unitas, ut probatum manet: ergo non est essentialitèr una.

236. Ex his prob. secunda pars conclusionis, quam etiam probat D. Thom. ubi supra his verbis: *Si communitas esset de essentia hominis, tunc in quocunque inveniretur humanitas, inveniretur etiam communitas*: ex quibus verbis elicitor ratio, quæ eadem est cum præcedente. Naturæ in statu contractionis non competit communitas, ut probatum manet: ergo natura essentialitèr, sumpta non est communis. Pareat conseq. Nam quod essentialitèr

cōpetit naturæ, in omni statu competit ipsi. *Tunc sic*. Sed naturam secundum se esse communem positivè, est, quòd essentialitèr sumpta sit communis: ergo non est secundum se communis.

237. *Confirm.* Natura pluribus positivè communis est natura, quæ una in se existens, potest communicari pluribus; sed natura secundum se non est huiusmodi: ergo non est communis pluribus positivè. Prob. min. *Tum*, quia natura non est essentialitèr una, ut probatum est: ergo non est essentialitèr natura una, & apta, ut sit in pluribus. *Tum*, quia natura, quæ una existens, possit communicari pluribus, est natura universalis; sed natura nō est essentialitèr universalis, alias in nullo statu posset esse singularis, & ad unum tantum determinata: ergo idem quod prius. *Tum*, quia natura non est essentialitèr una, & apta, unitate, & aptitudine, quæ sint talia solùm per rationè, ens enim rationis nequit esse prædicatum essentialiale naturæ humanæ, v. gr. sed ulterius, nō est essentialitèr una, & apta unitate, & aptitudine; quæ sint talia realitèr, cum probatum sit, quòd omnis unitas realis est numerica, cum qua repugnat conjugii aptitudo, ut sit in pluribus: ergo natura non est essentialitèr una, & apta, ut in pluribus.

238. *Arguetur.* Natura humana essentialitèr apta, ut sit in pluribus, est natura, cui in aliquo statu reali possit cōpetere aptitudo ad essentialitèr in pluribus, cum omnia præ-

dicata essentia talis naturæ sine prædicata realitas; sed in nullo statu reali potest naturæ humanæ competere aptitudo, ut sit in pluribus, nam omnis status realis naturæ humanæ est status contractionis, in quo repugnat ipsi (ut probatum manet) esse in pluribus: ergo natura humana non est essentialitèr apta, ut sit in pluribus.

239^a Si dicas, quod aptitudo illa competit naturæ pro priori ad singularitatem, in quo priori natura est indifferens, ut contrahatur ad hoc singulare, vel illud. *Contra est* nihil est realitèr prius se ipso; sed natura est realitèr ipsa singularitas: ergo non est realitèr prior singularitate: ergo si solū in illo priori competit aptitudo, in nullo statu reali competit ipsi aptitudo, & cōsequentèr non competit ipsi essentialitèr. *Deindè.* Vel naturam Petri v. gr. in illo priori esse indifferenter, est, quod pro illo priori non explicet determinationem ad hanc singularitatem, vel est, quod explicet positivam aptitudinem ad plures singularitates: si primum, ea indifferentia est purè negativa, de qua modo non litigamus, non dicere quippè determinationem est præcisè non exprimere repugnantiam, ut sit in pluribus, quæ non expressio repugnantix est indifferentia purè negativa. Si secundum: ergo natura pro illa priori est positivè potens realitèr, ut separetur à Petreitate, cū qua realitèr identificatur, & ut identificetur cū alia singularitate à qua realitèr distin-

guitur, & separetur. Consequens manifestè implicat: ergo falsum est id, ex quo sequitur.

240. Ultima conclusio. *Natura secundum se est una negativè, ac proinde secundum se est communis pluribus negativè.* Prob. conclusio quoad 1. p. Naturam esse unam negativè est naturam non esse plures, seu non dicere pluralitatem; sed natura secundum se non dicit pluralitatem: ergo natura secundum se est una negativè. Mai. ex sepe dictis constat, nam unitas negativa non tam est unitas, quàm præcisio à pluralitate, unde quod pluralitatem non dicit, est unum negativè. Min. autè prob. Natura essentialitèr sumpta nō dicit pluralitatem: ergo cum natura secundū se sit natura essentialitèr sumpta, natura secundum se non dicit pluralitatem, Prob. antec. 1. Si natura essentialitèr sumpta diceret pluralitatem, in quovis statu, & ubicumque esset natura, pluralitatem diceret; sed hoc est falsum, cum natura, nec prout in intellectu, nec prout in hoc singulari, Petro scilicet, pluralitatem dicat: ergo essentialitèr eam non dicit Prob. 2. antec. ex illis verbis D. Thomæ supra positis: *Si queratur, verum ista natura possit dici una, vel plures neutrum dicendum est, quia utriusque est extra intellectam humanitatis:* ergo natura essentialitèr sumpta, nec dicit unitatem, nec pluralitatem: ergo essentialitèr sumpta non dicit pluralitatem. Patet hæc consequ. Tum, ex ipsa forma arguendi à negatione utriusque partis ad ne-

gationem alterius. Tum, quia hominem secundum se, nec esse album, nec esse non album, infert bene, quod homo secundum se non sit albus, id est, non dicat esse album; ergo naturam secundum se, nec esse unam, nec esse plures, bene infert, quod secundum se non sit plures, id est, non dicat esse plures, seu pluralitatem.

241^v *Explicatur*, quod aër secundum se, seu essentialiter, non sit lucidus; nihil aliud est, quam quod essentialiter non dicat lucem, nec requiritur; quod essentialiter dicat aliquid excludens lucem; per hoc enim præcisè, quod essentialiter non dicat, nec tenebras, nec lucem; sed ab utroque præscindat, verum est, quod essentialiter non dicit esse lucidum; ergo ut natura essentialiter non sit plures, non requiritur, quod essentialiter excludat pluralitatem, sed sufficit, quod nec pluralitatem, nec exclusionem illius dicat, nam hoc ipso, essentialiter sumpta non dicit esse plures, seu non est plures.

242^v *Confirm.* Natura secundum se diffinitur diffinitione, quæ est una, & simplex diffinitio; significatur insuper per terminum univocum, v. gr. per ly *homo*; sed quod significatur termino univoco, & quod una diffinitione diffinitur, est aliquomodo unum; ergo natura secundum se est aliquomodo una, non positivè, ut probatum est: ergo est una negativè. Qui discursus est D. Thomæ opusc. 42. cap. 7. dicentis: *Est tamen in ipsa natura absolutè accepta secundum quod non est in inferioribus*

considerata, aliqua unitas, cum diffinitio eius sit una, & nomen unum, ut patet.

243^v *Hinc prob.* 2. pars conclusionis. Naturam esse communem negativè, est, eam nulli individuo esse appropriatam; sed natura secundum se, seu essentialiter, nulli est individuo appropriata. Tum, quia si essentialiter esset alicui individuo appropriata, non posset concipi, ut indifferens ad plura individua, cum eius essentia non esset tunc casus, quæ conciperetur, quod patet, quàm sit falsum. Tum, quia natura essentialiter non dicit determinationem ad aliquam singularitatem, ac proinde, nec appropriationem: ergo essentialiter, seu secundum se est communis pluribus negativè.

§. V.

Solvuntur argumenta:

244^v *O* *Bijctes* 1. contra primam conclusionem. Potest aliquid convenire alicui essentialiter, & ei in omni statu non competere. ergo ex eo, quod natura in statu contractionis non sit una positivè, male intulimus, quod ipsa essentialiter, seu secundum se, non sit una positivè. Prob. antec. Habitui convenit essentialiter esse difficile mobilem à subjecto, & similiter quantitati cõperit essentialiter existètia divisibilitatis: & tamè habitus potest per accidens, & in aliquo statu, non esse difficile; sed facile mobilis à subjecto, similiterque quan-

quantitas in minimo naturali non exigit divisibilitatem, cum quantitati minimi naturalis divisio repugnet: ergo quòd alicui competit essentialiter, potest per accidens, & in aliquo statu ei non cōpetere.

245. *Resp.* neg. antec. Ad eius prob. ex natura habitus desumptam dist. mai. Habitui convenit essentialitèr esse difficile mobilem *exactivè*, & radicalitèr: conced. mai. proxime, & formalitèr: neg. mai. & disting. min. Habitus potest in aliquo statu non esse difficile mobilis proxime, & formalitèr: conc. mai. radicalitèr, & exactivè: neg. min. & conseq. Habitus essentia consistit in eo, quòd petat diù durare, quæ exigentia non deficit illi, etiã quando ab extrinseco, & per accidens, nec diù durat, nec potest diù durare. Ad alteram prob. ex natura quantitatis formatam disting. mai. Quantitati competit essentialitèr exigentia divisibilitatis *Physicæ*: neg. mai. exigentia divisibilitatis *Mathematicæ*: conc. mai. divisibilitas physica est capacitas divisionis, & separationis realis partium, quæ capacitas in minimo naturali non est, cui repugnat in partes dividi, & separari realitèr; ceterum cum huius generis divisibilitas, non sit, quæ exigitur essentialitèr à quantitate, mixta non est, quòd ipsi, prout in minimo naturali non competit; competit tamen ipsi in minimo naturali divisibilitas *Mathematicæ* consistens in eo, quòd diversæ partes possint per intellectum designari, quæ divisibilitas,

sivè eius exigentia, est essentia quantitatis.

246. *Resp.* Dices. Stat, quòd aliquid non conveniat alicui secundum se, & quòd ei in aliquo statu conveniat, & similiter stat, quòd aliquid non repugnet alicui secundum se, & tamen ei in aliquo statu repugnet: ergo stat, quòd aliquid conveniat alicui secundum se, & quòd in aliquo statu illi non conveniat.

247. *Resp.* Concesso antec. quoad utramque partem, neg. conseq. nam cum status hic, vel ille plura addat supra predicata essentialia, quæ sola dicit natura secundum se, potest ratione superadditi aliquid convenire, vel repugnare, quòd naturæ secundum se ab omnibus illis præscindenti, nec conveniat, nec repugnet: qua ratione homo, cui in singulari convenit albedo, & repugnat esse in pluribus secundum se, non est albus, nec repugnantiam habet cum esse in pluribus: at si quod convenit essentialitèr alicui, in aliquo statu non competeret, periret essentia rei, utpotè suis predicatis essentialibus destituta.

248. *Obijcies* 2. Ad ens positivum reale sequitur unitas positiva realis: sed natura secundum se est ens positivum reale: ergo natura secundum se gaudet unitate positiva reali. *Confrim.* Unum ex predicatis essentialibus naturæ est unitas positiva realis: sed natura secundum se dicit omnia sua predicata essentialia: ergo dicit unitatem positivam realem.

249° *Resp.* dist. mai. Ad ens positivum reale in statu existentiae sequitur unitas positiva realis: conc. mai. in statu praecisionis: neg. mai. cum enim alia unitas realis non sit, nisi numerica, natura, quae secundum se praescindit a singularitate, unitatem realem non dicit, quam tamen dicit in statu existentiae; sicut bonitas, est sit passio entis, solum sequitur ad ens sub existentia. *Ad confirm.* resp. quod unitas positiva realis est praedicatum essentiale physicum naturae, nam pertinet ad essentiam illius, ut in re existit; non vero est praedicatum essentiale metaphysicum, nam natura secundum praedicata essentialia metaphysica tam ab unitate, quam a pluralitate praescindit.

250° *Obijcies* 3. Natura praecedit singularitatem, cum sit prior accidentibus, cuius generis est singularitas; sed natura, ut praecedens singularitatem, est una per se ipsam, & non per singularitatem: ergo natura ex se, sive ratione sui, est una. *Confirm.* Id, quod multiplicatur, prius erat unum; sed natura multiplicatur in singularibus: ergo priori ad singularia erat una.

251° *Resp.* disting. mai. Natura praecedit realiter singularitatem: neg. mai. per rationem: conced. mai. & neg. min. quia dum intelligitur praecedens, intelligitur praecise non explicans pluralitatem, quod est esse unam pure negativè. *Nec obstat*, quod singularitas sit accidens, est enim accidens metaphysicum, quia est extra conceptum

metaphysicum naturae, non tamen est accidens physicum ac proinde natura realiter non praecedit singularitatem. *Ad confirmat.* disting. mai. Id, quod multiplicatur, prius erat unum; *nostro modo concipiendi*: conced. mai. in re: neg. mai. Nos enim concipimus, quasi prius fuisset unum, quod multiplicatur in pluribus, ad quod praebet fundamentum unitas conformitatis inter illa plura; in re tamen nulla praecedit unitas; sed eatenus dumtaxat dicitur multiplicari, quatenus producantur in multis multae naturae realiter.

252° *Obijcies* tandem contra eandem conclusionem. Natura secundum se est una negativè, ut in ultima conclusione propugnabimus: ergo natura secundum se est una positivè. *Prob. conseq.* Naturam esse unam negativè, est, non esse divisam, esse vero unam positivè, est, naturam esse non divisam, seu (quod idem est) est excludere divisionem; sed si natura secundum se non est divisa secundum se est una negativè, secundum se est una positivè. *Prob. min. 1.* quia bene valet; *Natura secundum se non est divisa ergo secundum se est non divisa*, arguitur enim à negativa ad affirmativam variato praedicato penes finitum, & infinitum, qui modus arguenti rectus est, ut constat ex Dialectica, cap. 18. sed antecedens est verum: ergo consequens etiam est verum. *Prob. 2.* eadem min. Utrumque contradictorium

nequit simul alicui deficere sed *divisum*, & non *divisum* sunt contradictoria: ergo si de natura secundum se negatur esse divisam, debet affirmari esse non divisam. *Prob. 3.* Quod caret divisione, est non divisum, sed si natura secundum se non est divisam, secundum se caret divisione. *Prob.* denique, si natura secundum se non est divisam, necessarium non est divisam; sed quod necessarium non est divisum, necessarium est non divisum: ergo si secundum se non est divisam, secundum se est non divisam.

253. *Resp. neg. conseq. Ad prob. concessa mai. neg. min. Ad eius 1. prob. neg. mai.* Nam ille locus arguendi non tenet in reduplicativis, ut patet (pluribus instantiis omissis) in hac communi instantia, *homo secundum se non est albus; ergo secundum se est non albus*, quae consequentia est nulla, cum homo secundum sua essentialia, nec dicat albedinem, nec illam excludat. Ratio autem, quare dum cum aliqua reduplicatione, seu praecisione arguitur, non teneat) & sic resp. secundae min. probationi) consequentia, est quia ille locus arguendi fundatur in eo, quod utrumque contradictorium nequeat *absolue* deficere rei, & cum in reduplicativis non negetur, vel affirmetur *absolue* praedicatum de subiecto; sed sub interposita reduplicatione, aut praecisione, fit consequens, quod rei possit sub illa reduplicatione deficere utrumque contradictorium, quia sub illa reduplicatione

deficere, non est deficere absolute. Hinc homini secundum se, nec albedo, nec non albedo convenit, quia sub illa reduplicatione, *secundum se*, seu ex vi praedicatorum essentialium, ab utroque praescindit.

254. *Ad 3. prob. min. disting. mai. quod caret contrariè, & repugnantèr divisione, est non divisum: conced. mai. quod caret solum praecise: neg. mai. & disting. min. natura secundum se, caret praecise divisione: conced. min. caret repugnantèr: neg. min. & conseq. carere praecise divisione, est pure eam non dicere, seu non habere; carere divisione repugnantèr est dicere aliquid divisionem excludens; ex eo autem quod natura non dicat (quod praecise requiritur, ut non sit divisam) divisionem, male inferitur, quod dicat aliquid divisionem excludens, quod erat necessarium, ut esset non divisam.*

252. *Ad ultimam min. prob. respond. quod haec propositio natura necessariè (seu essentialiter) non est divisam potest dupliciter accipi, vel ita, quod per eam denoteretur naturam esse necessitam, ut non sit divisam, seu quod sit necessarium eam non esse divisam, & sic est omnino falsa, numquam enim posset esse divisam, & consequenter necessariè esset non divisam, siquidem necessariè excluderet sui divisionem. Alio modo potest ita intelligi, natura non est necessariè divisam, sive, non est necessarium, quod sit di*

visa, & ex hoc minime inferitur, quòd necessariò sit nõ divisa, quia ex quo non habeat necessitatem, seu non sit prædicatum eius necessarium divisio, perperam inferitur, quòd sit eius prædicatum necessarium non divisio, seu exclusio divisionis, ut constat ex dictis: Naturam ergo secundum se non esse divisam, non est idem, ac necessarium esse, quòd non sit divisa, quo solo modo valeret argumentum: est tamen idem, ac non esse necessariò divisam; sed ex hoc non colligitur alia propositio, quam argumentum intendit: undè si *ly non* cadat etiam supra *ly necessariò*, propositio est vera; sed consequentia indè deducta est mala; si verò cadat præcisè supra *esse divisam*, consequentia est bona; sed propositio, cui nititur, est falsa.

2565 *Objicies* contra ultimam conclusionem. Quod convenit naturæ secundum se, in omni statu ei convenit; sed esse unam negativè non convenit naturæ in statu contractionis: ergo natura secundum se non est una negativè. *Confirm.* Natura secundum se nulli individuo est appropriata: ergo, vel natura secundum se est positivè communis pluribus, vel nullo modo est communis secundum se. Prob. conseq. Idèò natura prout in intellectu est positivè communis pluribus, quia prout in intellectu nulli individuo est appropriata: ergo nulli individuo esse appropriatam secundum se, vel infert in natura secundum se po-

sitivam communitatem, vel nullam.

257 *Respond.* disting. mai. Quod *positivè* convenit naturæ secundum se, ei convenit in omni statu: conc. mai. quod ei convenit *negativè*: neg. mai. & huiusmodi est unitas negativa, quæ dicitur naturæ secundum se convenire, non per hoc, quòd aliquid eius prædicatum essentialiter sit unitas; sed quia nullum eius prædicatum essentialiter est pluralitas, nam per hoc præcisè quod non dicat essentialitè pluralitatem, dicitur natura una negativè. *Sed observa*, quòd licèt hoc ita sit, & legitimè deductum ex D. Thoma dicente ubi supra, quòd natura ista, *nec est una, nec est plures*, quod idem est, ac non dicere pluralitatem: nihilominus cum natura secundum se dicat prædicata essentialia metaphysica, nõ quomodocumque; sed ita solitarie, & nudè accepta, ac si non essent identificata cum singularitate, sit consequens, quòd licèt *signatè* dicat prædicata essentialia, *exercitè* tamen dicit statum præcisionis, & solitudinis, sub quo concipitur, dum sola, & nuda cognoscuntur essentialia, & ratione huius præcisionis est ibi *exercitè*, & obiectivè quædam unitas rationis, quæ resultat ex cognitione attingente signatè prædicata essentialia; non affecta singularitate, cum qua identificantur, iuxta dicta supra art. 4. Hinc naturam essentialitè esse unam negativè, nil aliud est, quàm nõ esse essentialitè plures, quop.

quod non tam est convenire ei aliam quam unitatem, quam non convenire ei pluralitatem: esse verò unam ex parte status, sub quo sola, & nuda essentia consideratur, est habere unitatem obiectivam, quæ est aliqua forma rationis, quæ ad singularia non descendit, sicut nec status solitudinis.

285. *Si dicas:* Ergo iam aliquid convenit naturæ secundum se, quod non convenit ei in omni statu, illa scilicet unitas rationis. Resp. dist. conseq. Secundum se, idest, ex vi prædicatorum essentialium: neg. conseq. secundum se, idest, ratione status solitudinis, sub quo considerantur prædicata essentialia: conced. conseq. quia status solitudinis non est prædicatum essentialiale; sed modus præcisionis ibi exercitus, qui ad singularia non descendit. *Nec obstat,* quod natura secundum se præscinditur ab omni prædicato sibi accidentali, ac proinde nequit dicere illam unitatem, quæ sibi accidit, sicut, & status solitudinis, ad quem consequitur. Nam sicut natura secundum se nequit præscindi ab eo, quod sit cognita, etsi cognosci sit prædicatum ipsi accidentale; ita nequit præscindi ab unitate quæ necessariò consequitur cognitionem, qua cognoscitur, dum secundum se, idest, dum prædicata essentialia sola, & nuda attinguntur. Præscinditur ergo natura secundum se ab omni sibi accidentali, tanquam à prædicato signa præcognito, nam signatè sola essentialia apparent, nequeunt

tamen signatè apparere essentialia sola, quin ibi unitas attingatur exercitè.

259. *Si ulterius* instes. Natura cum illa unitate rationis consecuta ex vi status præcisionis; est natura prout in intellectu; sed natura secundum se non est natura prout in intellectu: ergo natura secundum se nullo modo dicit, illam unitatem. Resp. dist. mai. est natura prout in intellectu secundum, quod natura in intellectu contraponitur nature secundum se: neg. mai. alio modo, quo non opponitur ipsi: conc. mai. & concessa min. dist. conseq. ergo natura secundum se, idest, essentialitè, nullo modo dicit illam unitatem: conc. conseq. secundum se, idest, ratione status committentis sola, & nuda prædicata essentialia, neg. conseq. Natura prout in intellectu differt à natura secundum se in eo, quod prout in intellectu dicit signatè non solam rei essentialiam; sed etiam ipsa accidentia rationis, quibus essentia rei subternitur, qua ratione significatur per has voces, *genus, species,* & similes, natura verò secundum se dicit signatè sola prædicata essentialia rei, qua ratione significatur per hæc nomina primæ intentionis, *animal, homo,* & similia; sed cum necessè sit, quod dum sola, & nuda cognoscuntur prædicata metaphysica, attingantur præcise à singularibus, cum quibus sunt in re identificata, necessum quoque est ibi exerceri, & resultare unitatem præcisioni correspondentem, quæ

tamen signatè non appareat inter rei prædicata essentialia, idèdque dicitur, & verè, quòd natura non est essentialitèr, nec una, nec plures, ac proindè, quòd non dicit essentialitèr pluralitatem.

260 *Si tandem dicas*: Illa unitas competens naturæ ex vi status solitudinis est unitas positiva: ergo vel malè conceditur naturam secundum se esse unam negativè vel falsò negatur esse unam positivè. Respond. quod, etsi illa unitas sit positiva: Nam est carentia pluralitatis, quam ibi concipit exercitiè intellectus, ut quid positivum, dum attingit signatè nudam essentialiam rei; cum tamen inter essentialia naturæ non appareat, vi illius non exprimit natura *secundum se*, idèst, *essentialitèr* aliquid repugnans multiplicationi; sed manet natura essentialitèr sumpta indifferens, ut vel sit una positivè, vel plures, in qua non determinatione consistit esse essentialitèr unam negativè: de quo statim amplius art. sequentibus.

261 *Hinc ad confirm. argum. resp. concesso antec. neg. conseq. Ad prob. dist. ant.* Idèd natura prout in intellectu est positivè cõmunis, quia nulli est appropriata, *exclusivè*, & *repugnantèr*: conc. ant. *purè præcisivè*: neg. antec. & conseq. quæ solutio constat ex dictis.

ARTIC. VI:

IN QVO CONSISTAT, ET PER
quem actum fiat universale meta-
physicum?

262 **E**X dictis in hac quæst. art. r̄ constat, quòd universale metaphysicum est natura abstracta ab inferioribus, undè duo dicit, & natura, quæ cognoscitur, nò cognitivis differentiis, quæque est subtractivè universalitatis, & ipsam abstractionem, quæ est forma constitutiva huius concreti, *universale*. Certum est naturam in nulla re determinatè consistere; sed posse esse, vel ens reale, vel rationis; quælibet enim natura, sive realis, sive rationis, sive substantia, sive accidens, dum plura habeat sub se inferiora univocè similia potest esse subiectum universalitatis metaphysicæ. Devolvitur ergo difficultas ad formam, qua constituitur universale, in qua nam scilicèt hæc forma consistat.

263 *Circà actum verò*, quo fit universale metaphysicum, unum est certum, fieri scilicèt per actum abstrahentem naturam ab inferioribus, cum tale universale sit natura abstracta ab inferioribus: quia tamen duplex est abstractio, alia intellectus agentis, qui cognoscitivus non est, & cuius munus sistit in producendo, seu educendo ex phantasmate species intelligibiles, alia abstractio intellectus possibilis, sive passibilis, qui recipiens species ab intellectu agente

productas, elicit cum eis intellectionem; ideò de utriusque potentia abstractione procedit dubium, cum aliqui A.A. sentiant fieri universale per primam abstractionem, alijs necessariam iudicariibus abstractionem intellectus possibilis. Rursus abstractio intellectus possibilis est duplex; alia negativa, qua scilicet cognoscitur natura: non cognitis singularibus; alia positiva qua cognoscitur natura cognoscendo etiam singularia, à quibus natura abstrahitur.

§. I.

DETERMINATUR FORMA UNIVERSALIS Metaphysici.

264 **SIT** prima conclusio: *Forma constitutiva universalis metaphysici non est cognitio confusa, qua singularia indistinctè cognoscuntur.* Hæc conclusio satis, superque videtur probata ex dictis tum art. 1. de Universali in essendo distincto ab universali in representando. Tum art. 4. de Præcisionibus obiectivis. Primi enim generis probationes poteris in presenti adducere si ita arguas: Cognitio confusa singularium est universalis solum in representando: ergo quod in ratione universalis constituitur per talem cognitionem, non distinguitur pro formali ab universali in representando: ergo si universale metaphysicum constituitur per eiusmodi cognitionem, non admittitur universale in essendo,

quod formaliter differat ab universali in representando. *Quod si ita est, redeunt impugnationes ibi positæ, quibus nominalium sententia impugnatur.* Secundi generis probationes ex art. 4. desumptæ suadent etiam præsentem conclusionem; cognitio enim abstrahens rationem superiorem à differentiis inferiorum, animal, v. gr. à differentiis hominis, & Equi, aut hominem à differentiis Petri, & Pauli, præscindit obiectivè rationem superiorem à differentiis inferiorum; sed cognitio illa confusa non sic præscindit obiectivè rationem superiorem à differentiis inferiorum: ergo vel universale metaphysicum non constituitur ipsa cognitione abstrahente, vel hæc non est cognitio confusa singularium, seu inferiorum. Huius discursus mai. prob. omnibus rationibus pro præcisione obiectiva factis.

165 *Sed ex his prob. insuper conclusio.* Universale metaphysicum dicit pro formali unitatem positivam; sed singularia, ut confuse cognita non dicunt pro formali unitatem positivam: ergo universale metaphysicum non est pro formali singularia, ut confuse cognita, & consequenter non consistit formaliter in cognitione confusa; à qua singularia denominantur confuse cognita. Prob. min. Singularia ut confuse cognita dicunt pro formali ipsas differentias, quas cognitio confusa attingit, cum ab illis, non præscindat: ergo

ergo non dicit unitatem positivam pro formali. Pater conlg. Nam unitas positiva est carentia divisionis, & pluralitatis; sed quod dicit pro formali differentias, quibus natura dividitur, & plurificatur, non dicit pro formali carentiam divisionis, & pluralitatis: ergo non dicit pro formali unitatem positivam.

266^p Si dicas, quod singularia, ut confuse cognita dicunt pro formali, non differentias; sed confusam earum cognitionem, quæ est unitas, non intrinseca; sed extrinseca, cuius solius est capax, & qua sola constituitur natura in ratione universalis metaphysici.

267^p Contra est 1. Singularia, ut confuse cognita dicunt pro formali cognitionem confusam eorum; sed non dicunt cognitionem entitativè acceptam, ut ex se est manifestum: ergo dicunt pro formali cognitionem confusam representativè sumptam: ergo dicunt pro formali divisionem, & pluralitatem, ac proinde, ut confuse cognita non dicunt pro formali unitatem. Prob. hæc consequ. Cognitionis representativè sumpta dicit formalitè illud, quod representat; sed cognitio confusa singularium representat eorum divisionem, & pluralitatem, siquidem ab hac non præscindit in sui representatione: ergo si singularia dicunt pro formali cognitionem confusam, dicunt pro formali pluralitatem. Ex quibus reicitur

unitas illa extrinseca; idè enim singularia dicunt intrinsecè pluralitatem, quia intrinsecè in se non solum sunt similia, sed sunt plura, & dissimilia: ac cognitio confusa non solum representat eorum similitudinem; sed eorum pluralitatem, & dissimilitudinem, siquidem ab his non præscindit in sui representatione: ergo cognitio confusa nequit esse adhuc extrinsecè eorum unitas.

268^p Contra 2. idè cognitio esset unitas extrinseca singularium, quæ confuse cognoscuntur, quia per eam non apparet expressè, nisi eorum natura, & non nisi confuse attinguntur differentie, quibus plurificantur; sed hoc ratio est nulla, ut sint unum unitate, qua constituitur universale: ergo vel hoc non constituitur unitate purè extrinseca, vel non constituitur unitate consistente in cognitione confusa. Prob. min. Per hanc cognitionem *Populus*, vel *Civitas* solum confuse concipitur differentia Civium inter se, & tamen ex vi huius cognitionis non habent Cives unitatem adhuc extrinsecam, quæ desideratur ad rationem universalis, non enim habent unitatem, vi cuius possint sic confuse cogniti de quolibet prædicari, ut universale requirit: ergo non discerni, aut apparere, sed confundi differentias singularium, non sufficit, ut habeant unitatem, qua universale constituitur.

269 *Nec satisfacit*, si dicas, quòd hæc cognitio *Civitas* exprimit ex parte modi pluralitatem, quam ex modo tendendi non exprimit hæc cognitio *homo*. Nam quid est rogo, exprimere ex parte modi, si ex parte obiecti nihil illi expressioni correspondet? Etenim ille diversus modus tendendi, & exprimendi, non est talis representativè, nam si talis esset representativè, ipsi responderet diverso modo ex parte obiecti natura, quæ apparet, ac singularia, quæ non apparent, & consequenter iam aliqua daretur præcisio obiectiva; si autem nõ est modus talis representativè, quænam, seu in quo stat diversitas, ut unum obiectum sit unum unitate universali, secus alterum? Deinde, ideo illa cognitio *Civitas* representat ex parte modi pluralitatem, quia *Civitas* idem est formaliter, ac collectio plurium *Civium*; sed species humana idem est formaliter ac collectio omnium hominum; ergo cognitio *homo*, quæ speciem humanam representat, exprimit ex parte modi pluralitatem. Rursus cognitio *Civitas* non alia ratione non representat aliquid indifferenter affirmabile de pluribus, nisi quia saltem confuse representat *Civium* differentias; ergo vel cognitio *homo*, nec confuse representat hominum differentias, vel non representat aliquid indifferenter affirmabile de pluribus. Videantur dicta art. 1.

270 *Urgetur*. Cognitio abstractans naturam à differentijs en-

tativè sumpta non est forma, qua natura redditur una, & universalis; ergo est cognitio representativè sumpta; sed cognitionem representativè sumptam reddere naturam unam est representare unitatem in natura: ergo unitas, qua redditur natura una, ex parte obiecti se tenet in ipsa natura, & sic non consistit formaliter in cognitione. Sed quia hæc ex professo manent probata art. 4. ab ulteriori conclusionis probatione super sedemus.

271 *Sit secunda conclusio*. Natura non constituitur formaliter universalis metaphysicè per actum præscindentem illam obiectivè à differentijs; sed per entitatem rationis resultantem in obiecto ex tali actu præscidente. Conclusio prob. ex dictis art. 4. Natura redditur formaliter universalis metaphysicè per id, quo redditur formaliter præcisè obiectivè à singularibus; sed non redditur formaliter præcisè obiectivè à singularibus per cognitionem, sed per unitatem rationis; ergo per unitatem rationis, & non per cognitionem obiectivè præscindentem constituitur formaliter universale metaphysicum. Mis. quæ sola est difficilis, manet prob. art. 4. præsertim à num. 118. ubi distinctionem, & unitatem prædicati præcisivè attracti probavimus non consistere in ipsis cognitionibus præscidentibus; sed in unitate rationis obiectiva.

227 *Obijcies* 1. Div. Thomæ
R alle-

asserentem opusc. 56. q. 1. *universale est unum unitate cognitionis; & opusc. 55. ait: Esse formale universale est in anima, & non in rebus, & l. p. q. 85. art. 2. ad 2. inquit: Cum dicitur universale abstractum, duo intelliguntur, scilicet ipsa natura rei, & abstractio, seu universalitas.* Pro eodem ergo reputat D. Thom. abstractionem, quæ est actus intellectus, & universalitatem; & unitatem etiam ponit in ipsa unitate cognitionis, quæ habet esse in anima, & non in forma ficta, quæ se teneat ex parte rerum.

273. Resp. explicando 1. Div. Thomæ testimonium: Est unum unitate cognitionis, *effectivè* conc. formalitèr: neg. Est enim unum unitate resultante in objecto ex cognitione naturæ per modum unius, non tamen est unum per ipsammet cognitionem: hanc esse mentem Div. Thom. clarè ex ipso monstravimus art. 4. nec non tota q. 2. de Ente rationis. *Ad 2. testimonium* dicimus, quod esse formalis universalis est in anima *objectivè*, non *subiectivè*, qualitèr sunt in anima cognitiones, quæ in ipsa subiectantur. *Ad 3. testimonium* disting. consequ. pro eodem reputat abstractionem *passivam*, & universalitatem conc. consequ. abstractionem *activam* neg. consequ. Abstrac-
tio activa est actus præscindens naturam à singularibus; abstractio passiva est unitas rationis ex cognitione præscidente resultans univ-
ersalitas ergo quæ natura est formalitèr universalis, non in activa,

sed in passiva abstractione forma; litèr consistit.

274. *Obijcies* 2. Naturam esse universalem metaphysicè est extrinseca denominatio: ergo non est formalitèr universalis unitate rationis objectiva; sed unitate extrinseca cognitionis abstrahentis: Prob. antec. 1. Denominatio extrinseca est, quæ convenit subiecto ab extrinseco; sed talis est universalitas respectu naturæ, cum hæc non sit ab intrinseco universalis: ergo est denominatio extrinseca. Prob. 2. antec. Naturam esse abstractam à singularibus est denominatio extrinseca; cum nil aliud sit, quam esse inadæquatè cognitam; sed naturam esse universalem metaphysicè, est, esse abstractam à singularibus: ergo idem quod prius. Prob. 3. idem antec. Naturam esse metaphysicè universalem non est quid falsum, & chymæricum: ergo est denominatio extrinseca. Prob. consequ. Quælibet forma intrinseca constituens naturam universalem est falsa, & chymærica, cum non sit vera, & realis: ergo si naturam esse metaphysicè universalem non est quid falsum, & chymæricum, universalitas non est forma intrinseca, sed extrinseca denominatio.

275. *Confir.* Natura constituitur universalis metaphysicè per formam, quæ redditur una, & apta, ut comparetur ad plura: talis est cognitio, quæ attingitur in distinctè singularia: ergo talis cognitio est forma universalis metaphysicè.
Prob.

Prob. min. Singularia, ut tubitant prædictæ cognitioni, apparent unum pluribus communicabile, cum ex vi talis cognitionis nulla appareat inter singularia differentia: ergo per illam cognitionem redditur natura una, & apta, ut comparatur ad plura.

276 *Resp. neg. anteced.* Ad eius 1. prob. dist. mai. Denominatio extrinseca est, quæ convenit subiecto ab extrinseco, *formaliter*: conc. mai. *effectivè*: neg. mai. universalitas, & si efficienter sit ab extrinseco, quia efficiens universalitatem (intellectus scilicet) sic quid extrinsecum naturæ, forma tamen, à qua formaliter sumitur denominatio universalis, convenit ab intrinseco naturæ, non dimanativè, sed receptivè, nam unitas rationis recipitur in natura, non realiter, sed obiectivè, quatenus apprehenditur, ac si naturam intrinsecè afficeret. Ad 2. prob. dist. mai. Naturam esse abstractam *causaliter*, & *inferi* est denominatio extrinseca: conc. mai. *formaliter*, & *complete*: neg. mai. & applicata distinctione min. neg. conseq. Actio abstractans, cum sit practica, solum in fieri, & *causaliter* denominat naturam abstractam, quæ complete, & *formaliter* denominatur talis ab unitate rationis per cognitionem illam introducta, ut in simili explicuimus eum quæst. 1. art. 2. tum in hac quæst. art. 4. universalitas autem consistit in forma, qua natura est complete, & *formaliter* universalis.

277 *Ad 3. anteced. probat.* concesso antec. neg. conseq. ad cuius prob. neg. antec. Quia falsum est, quod affirmatur existere, cum revera non existat, & chymæricum dicitur, quod nullo prælucente in re fundamento, temerè fingimus: quo circa unitas rationis naturæ universalis nec falsa est, nec chymærica, quia illam intellectus de natura non affirmat, sed illam apprehendit in natura cum fundamento in reali similitudine, vèraque conformitate inferiorum prædictam naturam participantium.

278 *Ad confirmat. neg. min.* ad prob. disting. antec. Apparent singularia, ut unum, *unitate collectionis*: conced. antec. *unitate communi indifferentè pluribus*: neg. antec. nam licet explicitè non appareant differentia singularium per eam cognitionem, attinguntur tamen confusè, quod sufficit, ut impediant communitatem, nam redditur natura una, unitate solius collectionis, quæ de quolibet singulari nequit affirmari.

§ II.

STATVITVR ACTIO, QVA FIT
universale metaphysicum.

279 **T**ERTIA conclusio. *Universale metaphysicum non fit per abstractionem intellectus agentis.* Prob. conclusio. Per actionem, qua fit universale metaphysicum, existit unitas illud constituens in

ratione universalis, cum productio rei ponat omnia rei constitutiva sub existentia; sed per abstractionem intellectus agentis non existit unitas, qua constituitur universale metaphysicum: ergo per talē actionem non fit universale metaphysicum. Probat. min. Per talem actionem, nec existit natura sub unitate reali, nec sub unitate rationis: ergo non existit sub unitate constituyente universale. Antec. quoad 2. partem est certum, nam unitas rationis nequit existere nisi ex vi actus, qui sit cognitio, cum esse entis rationis sit cognosci; sed abstractio intellectus agentis non est actus, qui sit cognitio: ergo. Quoad 1. verò partem prob. Unitas realis est unitas numerica, & singularis; sed per talem actionem non existit natura sub unitate numerica, & singulari, cum potius per illam natura abstrahatur à singularibus: ergo ex vi illius actionis non existit natura sub unitate reali.

280 *Si dicas*, quod natura existit ex vi illius actionis sub unitate reali, non intrinseca; sed extrinseca, quæ est denominatio extrinseca desumpta ab specie.

281 *Contra est*, nam iuxta dicta hucusque, unitas, qua constituitur universale metaphysicum est unitas intrinseca, & ex parte obiecti se tenens; sed denominatio extrinseca sumpta ab specie nō est huiusmodi. ergo non est formalitèr unitas universalis. Et quidem naturam postea cognosci, ut unam

non est denominatio extrinseca desumpta à cognitione, aliter totum sisset obiectum formale Logicæ in denominationibus extrinsecis, eadem enim est ratio de denominatione directi media cuiuslibet generis secunda intentione; erit sanè denominatio extrinseca ab actu dirigente desumpta: & ulterius, si naturam esse unam, est denominatio extrinseca, cum media illa unitate sit præcisa ab inferioribus, vel præcisio obiectiva nō dabitur, vel ea consistet pro formali in ipso actu præcidente; quorum quodlibet alienum est à doctrina Thomistica, quam in antecedentibus firmavimus: ergo consequentèr ad doctrinam communiter receptam intra scholam Angel. Præcept. sustineri nequit solutio.

282 *Confirm.* Obiectum representatum per illam speciem est natura, non multiplex; sed una; sed obiectum representatum per speciem non constituitur formalitèr per ipsam speciem: ergo natura non constituitur una unitate extrinseca proveniente formalitèr ab specie.

283 *Quod si* propter hæc, aliter rationi nostræ occurras, & dicas, quod natura representata per speciem est una unitate rationis, quæ unitas licet formalitèr, & explicitè nequeat fieri sine cognitione, virtualitèr tamen potest causari per speciem præviam, quia species debet representare naturam sub ea unitate, sub qua eam pos-

tea intellectus possibilis cognoscit.

284^a *Contra est.* Nam quidquid sit, an, & quomodo species representet unitatem rationis, hæc tamen non existit modo sufficiente ex vi representationis speciei productæ ab intellectu agente, ut ex vi talis actionis propriè existat universale metaphysicum: ergo nec modo sufficiente, ut ex vi illius propriè producat, & fiat universale metaphysicum. Patet conseq. cum productio rei eam ponat sub existentia, & ant. prob. Ex vi actionis, vi cuius non existit propriè unitas obiectiva rationis, qua constituitur universale metaphysicum, non existit propriè universale metaphysicum; sed ex vi actionis, quæ non est cognitio, nequit propriè existere unitas obiectiva rationis, cum ens rationis non existat, nisi dum actualitèr cognoscitur ab intellectu: ergo ex vi actionis productivæ speciei non existit propriè universale metaphysicum.

285 *Explicatur.* Ex hoc, quod modo cõservetur in memoria species representans relationem rationis, in qua universale Logicum consistit; non sequitur, quod modo cõservetur existens universale Logicum, nisi modo sit cognitio factiva ipsius: ergo ex hoc quod ab intellectu agente producat species representans unitatem rationis, in qua universale metaphysicum consistit, non colligitur, quod fiat, si vè reddatur existens univer-

sale metaphysicum, nisi detur cognitio effectiva illius unitatis.

286 *Ultima conclusio.* *Universale metaphysicum fit immediatè per abstractionem intellectus possibilis, tam negativam, quàm positivam.* Prob. 1. pars conclusionis. Per illam actionem immediatè fit universale metaphysicum, per quam fit immediatè fundamentum proximum universalitatis Logicæ, cum supra universale metaphysicum fundetur immediatè secunda intentio universalis Logici; sed per abstractionem negativam intellectus possibilis immediatè fit fundamentum proximum universalis Logici: ergo immediatè fit per illam universale metaphysicum. Prob. min. Per abstractionem negativam intellectus possibilis natura redditur una positivè, & indifferens ad plura; sed supra naturam unam positivè, & indifferentem ad plura fundatur immediatè universalitas Logica: ergo fit immediatè per talem abstractionem fundamentum proximum universalis Logici: Prob. min. Unitas, qua natura excludit differentias, est unitas positiva, & sub qua natura est indifferens ad plura, cum repugnantia ad essendum in pluribus proveniat à differentijs; sed per illam abstractionem natura redditur una obiectivè, cum cognoscatur, ac si in se esset una, qua unitate obiectiva excludit differentias: ergo fit immediatè per illam abstractionem natura una positivè, & indifferens ad plura.

287 *Secunda* verò pars conclusionis prob. Ideò per abstractionem negativam intellectus possibilis ponitur unitas positiva, cum indifferentia ad plura, quod est fundamentum universalitatis Logicæ, quia per talem abstractionem cognoscitur natura, exclusis differentijs; sed per abstractionem positivam cognoscitur natura, exclusis differentijs: ergo per eam ponitur etiam fundamentum proximum universalitatis Logicæ. Prob. min. Abstractio positiva separat naturam ab inferioribus, cognoscendo inferiora, à quibus eam separat, sed non stat separari naturam ab inferioribus, nisi exclusis differentijs, medijs quibus natura erat in inferioribus: ergo per abstractionem positivam cognoscitur natura exclusis differentijs.

§. III.

Solvuntur Argumenta.

288 **O** *Bijcie* t. cõtra primam conclusionem D. Th. opusc. 55. asserentem: *Quod una, & eadem natura, que singularis erat, & individuatur per materiam in singularibus hominibus fit postea universalis per actionem intellectus depurantis ipsam à conditionibus individuantibus, que sunt hic, & nunc.* Sed actio intellectus depurantis naturam est actio intellectus agentis producens speciem representantem naturam sine conditionibus individuanti-

bus; ergo per talem actionem fit natura universalis: non Logicè; ergo Metaphysicè.

289 *Resp.* explicando maior. Fit postea universalis per actionem intellectus depurantis, *fit mediatè* conced. mai. *immediatè* neg. mai. Nam cum intellectus agens producat speciem representantem naturam sine singularibus, qua specie determinatus intellectus possibilis cognoscit naturam, ac si in se esset una, obiectivam existentiam communicando unitati, fit consequens quod ab actione depurante initietur universalitas, cum ab ipsa ponatur species, quæ est necessaria, ut existat universalitas, quæ tamen solum existit ex vi actus, qui cognitio sit. Et quidem Ang. Præcept. sæpe docet) ut constat ex testimonijs supra positjs) quod universale est unum unitate cognitionis, per quod satis excludit ab efficientia immediata universalis actionem intellectus agentis, qui non est cognoscitivus.

290 *Obije.* 2. *Universale metaphysicum est natura una cum non repugnantia ad essendum in pluribus; sed per abstractionem intellectus agentis fit natura una cum non repugnantia ad essendum in pluribus: ergo per abstractionem intellectus agentis fit universale metaphysicum.* Prob. min. Per illam abstractionem abstrahitur natura à singularibus, à quibus provenit pluralitas, & distinctio, repugnantia que ad essendum in pluribus: ergo fit per talem abstrac-

tionem natura una cum non repugnantia, ut sit in pluribus. Patet consequenter. Nam illa actio facit naturam unam, & indifferentem, quæ tollit pluralitatem, vi cuius erat multiplex, & repugnabat esse in pluribus.

291 *Confirm. 1.* Natura nulli appropriata est natura una, & indifferens ad plura; sed per abstractionem intellectus agentis natura manet nulli appropriata: ergo manet una, & indifferens ad plura. *Confirm. 2.* Inter esse singulare, vel universale metaphysicè non datur medium; sed natura ex vi representationis speciei non est singularis: ergo est universalis.

292 *Resp.* concessa mai. dist. min. Per abstractionem intellectus agentis fit natura una, unitate, *quæ talis sit virtualitèr, & in actu primo* conc. min. *quæ talis formalitèr, & in actu secundo*, neg. min. & neg. consequenter, quia universale metaphysicum non fit nisi per illam actionem, vi cuius existunt formalitèr, & in actu secundo eius constitutiva, cuiusmodi est unitas, quæ ex vi representationis speciei solum in actu primo existit, quatenus existit id, quo determinatur intellectus, ut illi tribuat sua cognitione existentiam.

293 *Si dicas:* Voluntariè, & sine ullo profuso fundamento asseritur esse unitatem fictam unitatè universalis: ergo ex quo nequeat existere vi solius speciei unitas ficta, non benè inferitur, quod nõ existat ex vi illius unitas universalis.

Uterius illa species in actu secundo representat naturam, & non differentias, seu sine differentis: ergo natura representata est vi illius una in actu secundo. Deniquè. Natura representata per illam speciem actu est obiectum illius speciei: non multiplex: ergo unum; sed nõ unitate singulari: ergo actu unum unitate communi, & propria universalis metaphysici.

294 *Resp.* Quod satis rationabiliter adstruitur illa unitas rationis, imò nescimus qua doctrinæ consequentia oppositum asseratur intra Secolam D. Thomæ: si enim unitas extrinseca ab specie sumpta est formalitèr unitas universalis metaphysici, cum unitas speciei sit unitas universalis in representando, universale metaphysicum esset pro formali indistinctum ab universali in representando; quomodo ergo in sua vi manent rationes, quibus probamus universalis in essendo distincta omninò ab universali in representando? Deinde, cum media illa unitate natura fit una, & distincta à singularibus, si illa consistit pro formali in specie representativa distincta realitèr à singularibus, distinctio naturæ à singularibus erit distinctio realis, sicut supra arguebamus contra negantes præcisiones obiectivas, vel præcisionem, & distinctionem obiectivam statuentes in denominatione extrinseca ab actu præscindente desumptam. Denique, si semel naturam esse unam potest esse denominatio extrin-

feca, cur respectus (idem de alijs instrumentis logicalibus) quo constituitur in esse universalis Logici, non erit denominatio extrinseca ab actu comparativo desumpta? Hæc sanè, & alia, quæ ex his inferuntur, satis rationabiliter suadent, quod cum fundamento procedamus præsertim suppositis his; quæ velut indubia in Schola Div. Thomæ supra propugnâvimus.

295. *Ad 2. instantiam.* In isto in specie, vi cuius cognovi relationem rationis, asservata modo in memoria, & rogo, an ex vi illius existat modo (omni cognitione seculâ) universale Logicum. *Quare* cōcesso antec. neg. consequ. Nam ille est actus secundus representationis comparativè ad speciem, quæ suum munus exercet in actu secundo, dum per modum comprincipij fecundat intellectum ad cognitionem, non tamen est actus secundus unitatis representatæ, usque quo media cognitione fiat obiectivè præsens intellectui. Ad 3. respond.

Quod obiectum speciei impræssæ, ut actu sit obiectum illius, prout exigitur ab ipsa, sufficit, quod actu possibiliter sit, quod scilicet, detur actu possibilitas illius, quo modo entia rationis ex vi speciei impræssæ, qua representantur, possibiliter existunt; unde ex vi speciei productæ ab intellectu agente existit de facto in natura denominatio extrinseca representatæ virtualitè seu in actu primo sine differentijs; unitas tamen naturæ sic representatæ de facto non existit.

296. *Hinc ad 1. confr. resp.* Quod natura ex vi representationis speciei nulli est appropriata, non appropriatione in actu primo sumpta, & quæ sufficit, ut per speciem impræssam representetur modo proportionato speciei, non tamen modo sufficiente, ut existat. *Nec valet* si dicas: actu est illa species similitudo naturæ, & actu non est similitudo individuorum: ergo natura representata actu non est appropriata individuis. *Nam nulla est* consequ. solum enim inferitur, quod natura actu extrinsece denominetur representata, & non sic denominentur individua, ad quod non requiritur, quod non appropriatio, seu unitas, sit, aut existat, nisi tantum possibiliter, & in actu primo, quod sufficit, ut per speciem impræssam representetur.

297. *Ad 2. confirm. resp.* Quod ex vi representationis speciei nec natura est actu singularis, nec universalis metaphysicè, quia ille status est virtualitè tantum talis, & in actu primo, in quo nec singularitas, nec universalitas actu competunt naturæ, sicut nec particularitas Logica, nec universalitas competet naturæ ex vi abstractionis, quia ex vitalis ab utroque præscindit.

298. *Obijcies* contra ultimam conclusionem. Per abstractionem negativam intellectus possibilis nulla fingitur unitas in obiecto: ergo vel universale Metaphysicum non dicit unitatem, vel illud non fit per abstractionem.

negativam intellectus possibilis. Prob. antec. Per cognitionem naturæ secundum se nulla fingitur unitas in obiecto; sed abstractio negativa est cognitio naturæ secundum se: ergo per abstractionem negativam nulla fingitur unitas in obiecto.

299. *Confirmat.* Non fit universale Logicum fundamentaliter proximè, usquequo natura redditur proximè potens comparari ad inferiora in qua comparatione, seu respectu universale Logicum formaliter consistit, sed per abstractionem negativam intellectus possibilis non fit natura proximè potens comparari ad inferiora: ergo vel universale metaphysicum, non est id, supra quod immediate fundatur universalitas Logica, vel illud non fit per abstractionem negativam. Prob. infra. Non cognitis inferioribus, à quibus natura est abstracta, manet natura impotens proximè comparari ad illa, nequit enim intellectus comparare hoc ad illud, nisi cognoscat hoc, & illud; sed per abstractionem negativam non cognoscuntur inferiora, à quibus natura abstrahitur: ergo. Quod urgetur ex eo, quod natura nequit esse proximè apta ad eiusmodi respectum, in quo consistit universalitas Logica, dum est indifferens ad hanc, vel illam speciem universalitatis, intellectus enim debet attribuire determinatam intentionem universalitatis; sed non cognitis inferioribus, à quibus est abs-

tractum, v. gr. *coloratum*, hoc manet indifferens, tum ad intentionem generis, si comparatur ad hanc, & illam speciem coloris, tum ad secundam intentionem accidentis quinti predicabilis, si comparatur ad hoc, & illud subiectum coloris, hominem, v. gr. & Equum: ergo non cognitis inferioribus, natura non est proximè apta, ut comparatur ad illa.

300. *Resp. neg. anteced.* Ad eius prob. constat ex dictis in art. anteced. Nam natura secundum se ratione status est una positivè, cum ratione status habeat unitatè obiectivam præcisionis, qua excludit differentias inferiorum. Dicitur autem absolute, quod secundum se est una negativè, & absolute non dicitur, quod secundum se est una positivè, nisi cum illo addito, *ratione status*; quia *ly secundum se* idem sonat, ac essentialiter, & cum natura non sit essentialiter multiplex, in quo consistit esse unam negativè, inde fit, quod absolute dicitur, *natura secundum se est una negativè*; at cum essentialiter non excludat sui multipliciter, in qua multipliciter exclusionem consistit unitas positivè, idè absolute est falsum: *natura secundum se est una positivè*; addita tamen illa restrictione, *ratione status*, est vera, quia ratione status solitudinis, dicit unitatem qua pluralitatem excludit.

301. *Ad confirmat. resp.* Quod universale metaphysicum est fundamentum proximum universalitatis

tatis Logicæ, quod fundamentum ponitur per abstractionem negativam. Ad 1. prob. in contrarium dist. mai. non cognitis inferioribus, nec antecedentè ad comparationem, nec in exercitio illius, conc. mai. antecedentè præcisè neg. mai. & concel. min. neg. conseq. Sicut, ut cognoscatur natura secundum quod est radix suarum proprietatum, quod est cognoscere illam comparativè ad proprietates, non requiritur, quod proprietates prius absolute cognoscantur, sed sufficit quod tunc primo cognoscantur in ipso exercitio cognoscendi naturam comparativè ad illas; ita necessum non est, quod inferiora absolute præcognoscantur, ut natura possit ad illa comparari; sed sufficit, quod in ipso exercitio comparationis cognoscantur. Et utriusque ratio est, quia cum unum extremum est ratio cognoscendi alterum, sufficit quod cognoscatur illud, ut in ipso exercitio cognoscatur, & alterum, qua ratione cognoscuntur proprietates, dum natura illarum radix cognoscitur, quia scilicet natura est ratio cognoscendi proprietates; cum ergo solam illam naturam defendamus universalem (ut constabit quæst. sequente) quæ ex se infert possibilitatem plurimum inferiorum si sit consequens, quod possint inferiora cognosci, cum cognoscitur ipsa natura, quæ est radix, & ratio illorum.

302 Hinc ad id, quo probatio urgetur, resp. neg. antec. quia illa indifferentia naturæ est extrinseca, & quæ non tollitur per addi-

tionem fundamenti; sed per positionem termini, qui sufficienter ponitur, dum in ipso exercitio comparationis inferiora cognoscuntur, qua ratione, albedo indifferens, ut referatur relatione similitudinis ad aliam albedinem, vel relatione dissimilitudinis ad nigredinem, est nihilominus fundamentum proximum similitudinis, quia indifferentia illa est extrinseca, & quæ auferitur, non per additionem fundamenti, sed per positionem termini. *Alia* quæ militant contra ultimam partem eiusdem conclusionis, contra abstractionem, scilicet positivam, opportunius discutientur infra dum de universali Logico agamus.

ARTIC. VII

IN QVO CONSISTAT, ET PER
quem actum fiat universale
Logicum?

303 I Terum observare oportet, quod universali Logico, & est natura, quæ denominatur universalis, & ipsa universalitas, de qua sola procedit dubium, cum natura in nulla re determinatè consistat. *Præterea* observandum est, quod cognitio (quoad præsens litigium) alia est absoluta, alia comparativa; absoluta est, qua natura attingitur sine ordine ad inferiora; comparativa est, qua cognoscitur per ordinem ad illa. Rursus comparatio naturæ ad inferiora est duplex simplex,

plex, & composita: simplex est, qua natura apprehenditur, ut potens esse in pluribus: composita, qua affirmatur natura de pluribus.

§. I.

DECERNITUR FORMA VNIVERSALIS Logici.

204. **S**it prima conclusio. Universaliter Logicum formaliter constituitur per respectum rationis ad inferiora. Est communis inter Thomistas, & merito, cum eam expressè docuerit D. Thom. pluribus in locis; sed præcipuè in quæst. 7. de Potentia artic. 11. ubi ait: *Quod intellectus ad invenit relationes generis; & speciei considerando ordinem quod est in intellectu ad res ad extra.* Et 1. part. quæst. 28. art. 2. inquit: *Respectus significatus per ea, que dicuntur ad aliquid aliquando est tantum in ipsa apprehensione rationis conferentis unum alteri, sicut cum comparat hominem animali, ut speciem ad genus.* Et lib. 4. Metaphys. lect. 4. ait: *Ens rationis dicitur propriè de illis intentionibus, quas ratio ad invenit in rebus consideratis, sicut intentio generis speciei, & similia.* Cuius testimonij violentas sanè expositiones, & à mente S. Doct. valdè distantes reiecit supra quæst. 1. art. 2. satis enim constat ex sola relectione literarum, quod ratio generis, speciei, & similia universalium consistat formaliter iuxta Div. Thom. in respectu rationis distincto penitus ab omni ente reali.

305. **S**uadetur insuper conclusio ratione. Universale Logicum constituitur formaliter per respectum ad inferiora; sed non per respectum, qui sit realis; ergo constituitur formaliter per respectum rationis ad inferiora. Mai. videtur certa. Tum, quia universale Logicum formaliter ut tale est unum in multis, seu versus multa; sed unum versus multa dicit de formali respectum ad multa, scilicet inferiora: ergo constituitur formaliter per respectum ad inferiora. Tum, quia universale Logicum formaliter ut tale est superius; sed superius, ut tale, dicit pro formali respectum ad inferiora: ergo. Min. verò probat. Respectus, qui nullatenus est talis in re, non est respectus realis; sed respectus ille ad inferiora nullatenus est talis in re, cum à parte rei, nec detur una natura superior ad multa, nec apta, ut una manens sit in multis: ergo talis respectus non est respectus realis.

306. **S**i dicat. Maiorem huius discussus esse falsum, quia universale Logicum nil aliud est, quam natura abstracta ab inferioribus, ut potens cognosci in illis, sive ut cognoscibilis in illis; constituitur autem cognoscibilis in pluribus per cognitiones possibles, quibus potest cognosci in pluribus, non per aliquem respectum ipsius naturæ ad inferiora.

307. **C**ontra est. Forma, que dum actu existit, non reddit actu existens universale Logicum, non est constitutiva universalis Logici, concretum enim

enim formalitèr redditur existens ab existentia suae formae; sed cognitiones possibiles, dum actu existunt, non reddunt formalitèr existens universale Logicum: ergo hoc non constituitur formalitèr per cognitiones possibiles. Prob. min. Cognitiones possibiles, dum actu existunt, reddunt naturam cognitā actu existentem in pluribus: ergo non reddunt formalitèr existens universale Logicum. Patet conseq. Nam universale Logicum non redditur formalitèr existens ab eo, quod ipsum iam existens supponit: sed cognosci, ut actu existens in pluribus supponit iam existentem aptitudinem ad essendum in pluribus, in qua aptitudine consistit formalitèr universale Logicum: ergo si per cognitiones possibiles, dum actu existunt, redditur natura existens in pluribus, per illas dum actu existunt, non redditur formalitèr existens universale Logicum.

308^a *Confirm.* Obiectum cognitionis non constituitur formalitèr per ipsam cognitionem: sed obiectum illarum cognitionum possibile est natura capax ad essendum in pluribus: ergo per cognitiones, non constituitur capax, ut sit in pluribus. *Urgetur.* Potentia non constituitur formalitèr potens cognoscere per cognitionem possibilem; sed per suam virtutem elicivam cognitionis: ergo obiectum non constituitur formalitèr potens cognosci per cognitionem possibilem; sed per rationem obiectivam potentem terminare cognitionem.

Patet conseq. Nam idè obiectum constitueretur cognoscibile per cognitiones possibiles, quia per cognitiones actuales constituitur cognitum; sed hæc ratio est nulla, siquidem potentia, quæ per cognitionem actualè constituitur cognoscens, non constituitur potens cognoscere, per cognitionem possibilem: ergo.

309^a *Si dicas 2.* Quod, & si natura sit universalis formalitèr ab aptitudine ad essendum in pluribus, hæc aptitudo non est talis ex parte obiecti; sed tantum ex parte modi cognoscendi, ac proindè non est respectus rationis.

301^a *Contra est.* Natura ex vi illius cognitionis, qua cognoscitur apta ad essendum in pluribus obijcitur, & apparet cognoscenti, ac si esset apta ad existendum in pluribus; sed quod obijcitur, & apparet cognoscenti, ex parte obiecti se tenet: ergo cognoscitur apta ex parte obiecti. *Confirm.* Modus ille cognoscendi naturam aptam ad essendum in pluribus est modus, qui talis est in representando, & non purè in essendo, aliàs non denominaret naturam, quam cognosci, aptam ad essendum in pluribus: ergo aptitudo naturæ ad essendum in pluribus representantur per cognitionem; sed quod representatur per cognitionem, ex parte obiecti se tenet: ergo illa aptitudo se tenet ex parte obiecti, ac proindè, si ex parte obiecti non est aptitudo, & respectus realis, respectus, & aptitudo, quibus con-

constituitur universale Logicum, non sunt aliquid reale. *Sed quia* in antecedentibus satis impugnata est doctrina solutionis, ab ulteriori illius impugnatione abstinemus.

311 *Secunda conclusio. Respectus ad inferiora, in quo consistit universale Logicum, non est respectus ad inferiora, ut à quibus natura est abstracta, nec est respectus ad inferiora, ut de quibus prædicatur, aut prædicari potest; sed est respectus ad illa, ut in quibus potest esse.* Prima pars conclusionis prob. Universale Logicum, ut ab universali metaphysico distinctum, est unum in multis, unum scilicet potens esse in multis; seu identificari cum multis; sed per respectum ad inferiora; ut à quibus natura fuit abstracta, non respicit natura multa, ut in quibus potest esse, & cum quibus potest identificari; sed potius, ut à quibus separatur, & dividitur: ergo universale Logicum non constituitur respectu, quo natura respiciat inferiora, ut à quibus est abstracta.

312 *Explicatur, & confirmatur.* Unum respiciens plura, ut in quibus potest esse, est unum respiciens plura, non ut terminum à quo; sed ut terminum ad quem; sed unum respiciens plura, ut à quibus est abstractum, est unum respiciens plura, ut terminum à quo, non ad quem: ergo unum respiciens plura, ut in quibus potest esse, non est unum respiciens plura, ut à quibus est abstractum, sed univer-

sale Logicum est unum respiciens plura, ut in quibus potest esse; hoc enim aperte constat ex illius definitione communi plausu recepta scilicet, *unum in multis*: ergo universale Logicum non est unum respiciens plura, ut à quibus est abstractum.

313 *Secunda pars conclusionis prob.* Universale Logicum non consistit in illo respectu, qui supponit universale Logicum; sed respectus ad plura, ut de quibus prædicatur, supponit universale Logicum: ergo universale Logicum, non consistit in respectu ad plura, ut de quibus prædicatur. Prob. min. Respectus naturæ ad multa, ut de quibus prædicatur, supponit prædicabilitatem, sicut quilibet actus supponit suam potentiam; sed dum natura est prædicabilis de multis iam est universalis Logicè, cum universale Logicum sit unum prædicabile de multis: ergo respectus naturæ ad plura, ut de quibus prædicatur, supponit universale Logicum.

314 *Tertia pars ex eadem ratione constat.* Respectus enim naturæ ad plura, ut de quibus potest prædicari, est prædicabilitas; sed prædicabilitas supponit universalitatem Logicam: ergo respectus naturæ ad plura, ut de quibus potest prædicari, supponit universale Logicum, ac proinde non constituit formaliter illud. Prob. min. Tum, quia prædicabilitas est passio universalitatis: ergo supponit uni-

universalitatem. Tūm, quia ucut actualis prædicatio supponit prædicabilitatem, ita posse prædicari de multis, supponit posse esse in multis, seu identificari cum multis; sed dum supponitur unum potens identificari cum multis, supponitur universale Logicum quod primo, & per se est unum in multis, ut inde sit unum de multis: ergo.

315 Hinc veritas ultimæ partis conclusionis fit manifesta, Tūm ab exclusione aliarum partium. Tūm, quia ex dictis universale Logicum consistit formalitèr in respectu, quo natura iam per abstractionem una respicit multa, ut terminum *ad quem*; sed huiusmodi est respectus ad plura, ut in quibus potest esse: ergo consistit formalitèr in respectu ad plura, ut in quibus potest esse. Denique. Universale in significando est unum respiciens plura, ut quæ potest significare; & universale in causando est unum respiciens plura, ut quæ potest causare: ergo universale in essendo est unum respiciens plura, ut in quibus potest esse.

§ II.

SOLVUNTUR QUÆ CONTRA
precedentes conclusiones
militant.

316 **C**ONTRA primam conclusionem obijc. 1. Universale Logicum formalitèr consistit in aptitudine naturæ, ut

fit in pluribus; sed respectus ad plura supponit aptitudinem ad essendum in pluribus, nam Ideo natura respicit plura, ut in quibus potest esse, quia habet aptitudinem, ut fit in illis, ergo universale Logicum formalitèr non consistit in respectu naturæ ad plura, ut in quibus potest esse.

317 **C**onfirmat. 1. Relatio ad plura non constituit universale Logicum, nec quatenus relatio est, aliàs quævis relatio constitueret universale Logicum, nec quatenus relatio unius ad plura, aliàs relatio Patris ad plures filios constitueret Patrem Logicè universalem: ergo universale Logicum non constituitur per relationem, seu respectum ad plura. Confirmat. 2. Universale Logicum prædicatur de inferioribus; sed relatio rationis non prædicatur de inferioribus: ergo non constituit universale Logicum.

318 **R**espond. disting. mai. Universale Logicum consistit in aptitudine *positiva* naturæ, ut fit in pluribus: conced. mai. in aptitudine *negativa*: neg. mai. & disting. min. Respectus ad plura supponit aptitudinem negativam, ut fit in pluribus: conced. min. positivam: neg. minor. & conseq. aptitudo negativa est non repugnantia ad essendum in pluribus, quæ non repugnantia præhabetur in natura, hoc ipso, quod à pluribus sit abstracta; aptitudo verò positiva est habitudo naturæ per modum superioris ad plura,

ra, ut in quibus potest esse, quæ sine relatione ad plura nequit intelligi. Unde cum dicitur, idem natura respicit plura, quia est apta, *ly quia*, & *ly idem* denotant illationem Logicam consequentis ab antecedente, non causam physicam, aut fundamentum; sicut cum dicitur Petrus est Pater, quia respicit filium, *ly quia* denotat illationem unius ad aliud, sola distinctione penes implicitum, & explicitum, cum Pater pro formali sit ipse respectus ad filium.

319. *Ad 1. confirmat.* concessa antec. neg. conseq. Non enim constituit universale Logicum relatio ad plura, nec quatenus relatio, nec quatenus relatio unius ad plura; sed quatenus relatio unius ad plura, ut in quibus potest esse, & cum quibus potest identificari. *Ad 2. confirm.* disting. mai. Universale Logicum, quoad naturam quæ denominatur universalis, prædicatur de inferioribus, conc. mai. quoad secundam mentionem universalitatis, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Et quidem aptitudo ad essendum in pluribus in quocumque illam ponas, non prædicatur de Petro, & Paulo, de quibus prædicatur homo, quin inde liceat inferre, quod non sit unum aptum esse in multis homo ut universalis.

320. *Obiectio 2.* contra eandem conclusionem. Universalitas est quædam species unitatis; sed relatio non est species unitatis,

cum relatio non sit carentia divisionis, nec reddat naturam indivisam; ergo relatio non est universalitas, & consequenter non est forma constitutiva universalis. *Confirmat.* Relatio, qua natura respicit inferiora, est in se singularis, cum sit effectus cognitionis singularis; ergo nequit esse constitutiva universalis. Prob. conseq. Singulare nequit constitui per formam, quæ in se sit universalis; ergo etiam è converso nequit universale constitui per formam, quæ in se sit singularis.

321. *Resp. disting. maior.* Universalitas pro fundamento est quædam species unitatis conced. mai. pro formali neg. mai. Quia universale est unum respiciens plura, ubi unitas se habet presuppositivè, respectus verò ad plura importatur de formali, sicut universale in causando est unum cum habitudine ad plures effectus, ita tamen, ut unitas supponatur, & respectus ad plura compleat formaliter conceptum causæ universalis. *Ad confirm.* neg. conseq. Quia alias nec in aptitudine consisteret universale, imò, nec esset assignabile in quo consisteret cum illud deberet esse talis conceptus, vel talis ratio, quæ esset hæc, & non illa, ac proinde singularis. *Ad prob. conseq. neg. conf.* Quia nulla est forma universalis, quæ determinet, & coarctet ad unum, & sic nequit constituere singulare, de cuius ratione est, quod naturam ad unum determinet sicut potest forma in se, ut quod
fin.

lingularis esse id, quo natura respiciat indifferentè plura, & sic reddere naturam universalem.

322. *Obijcies* denique contra eandem conclusionem. Naturam esse aptam ad existendum in pluribus, est, illam esse cognoscibilem in pluribus; sed per cognitiones posibles constituitur formalitèr cognoscibilis in pluribus: ergo per easdè constituitur formalitèr apta ad existendum in pluribus. Min. prob. Per cognitiones actu existentes constituitur natura actu cognita in pluribus: ergo per easdem ut posibles constituitur cognoscibilis in pluribus.

323. *In primis* falsa est mai. argumenti, quia naturam esse aptam ad existendum in pluribus respicit pro actu secundo esse actu in pluribus, non esse actu cognitam in pluribus, quod respicit pro actu cognoscibilitas in pluribus, & ulterius natura non ideò apta est ad essendum in pluribus, quia cognoscibilis in pluribus, sed ideò cognoscibilis, quia apta: non est ergo idem formalitèr esse aptam ad essendum in pluribus, ac esse cognoscibilem in pluribus. Deindè minor est absolutè falsa, quia potètia formalitèr constituta in esse cognoscentis per cognitionem actualem, non est formalitèr potens cognoscere per cognitionem possibilem, & sic etiam probatio min. deficit, etsi enim ommitatur antec. non inferatur conseq.

324. Quare argumentum solum potest habere aliquam vim ex

falsa suppositione, quod universalitas sit denominatio purè extrinseca cum ipsa cognitione pro formali identificata, ex quo intenditur inferre, quod sicut actu existere unam naturam in pluribus nll aliud est, quam extrinseca denominatio cogniti in pluribus, ita esse aptam ad essendum in pluribus sit sola denominatio extrinseca desumpta à cognitione possibili, quae potest cognosci esse in pluribus, quia ab eadem forma, ut possibili, denominatur res possibilis, à qua, ut in actu existente, denominatur actu exercitè existens. *Ceterum*, cum huiusmodi doctrina satis in antecedentibus reiecta, ab opposito procedamus, ideò aptitudinem in forma obiectiva naturae intrinseca constituimus, quae est in se intrinsecè terminas cognitionem licèt ab hac effectivè proveniat. *Vndè* ommissa mai. dist. min. Per cognitiones posibles constituitur cognoscibilis extrinsecè: in pluribus: conc. min. intrinsecè: neg. min. sicut albedinem esse visibilem, si purè extrinsecè sumatur, constituitur per visionem possibilem, aqua existente denominatur visa, cum tamen absolutè sit visibilis intrinsecè à sua entitate, ut connotante visionem possibilem.

325. *Contra* 1. partem secundae conclusionis obijcies. *Habitudo* naturae ad inferiora, ut ad terminum, à quo fuit abstracta, est habitudo naturae ad inferiora, ut ad terminum ad quem; ergo vel in secunda habitudine non consistit for-

formaliter universale Logicum, vel consistit in prima. Prob. ant. Idem motus physicus potest respicere idem punctum, ut terminum à quo, & ut terminum ad quem, ut patet in motu circulari, quo mobile tendit ad idem punctum à quo recessit: ergo eodē motu intellectuali, seu eadem habitudine, qua natura respicit inferiora, ut terminum à quo, respicit illa, ut terminum ad quem. Quod confirmatur ex eo, quod in voluntate idem actus est averfio, & conversio in Deum, odium enim Dei, quod est averfio à Deo, est conversio in ipsam, siquidem à Deo specificatur: ergo pariter.

326. *Possit omitti totum.* Quia non disputamus, an habitudo naturæ ad inferiora, ut ad terminum à quo, sit similis habitudo ad illa, ut ad terminum ad quem, sed an constituantur natura universalis per habitudinem ad inferiora, ut ad terminum à quo; & quidquid sit de primò, negamus secundum, asserentes, quòd respicere inferiora ut terminum à quo, non est forma universalis Logici; sed ipsa respicere, ut terminum ad quem, sive sit duplex respicere, sive unum tantum, de quo non curamus. *Resp.* Insuper neg. ant. ad cuius prob. neg. conseq. Quia motus physicus ex se petit formaliter, quòd sit inter duos terminos, à quo scilicet; & ad quem, undè si contingat (ut in motu circulari) quòd idem sit terminus à quo, & ad quem, motus sine sui variatione illum dupliciter

respicit: at cum motus intellectualis, seu tendentia per rationem talis, non sit necessariò inter duos terminos; sed attingat solum id, quòd per modum obiecti formalis ipsi correspondet, si obiectum, seu terminus est duplex formaliter, nequit esse eadem tendentia: & sic se habent inferiora, ut à quibus natura est abstracta, & divisa, & ut in quibus potest esse, sunt enim duo termini specificè diversi respectu habitudinis, quæ ex se non habet inter duplicem terminum oppositum versari.

327. *Ad confirm.* Ibi insertam neg. antec. Odium enim Dei esse sanè averfio à Deo, sed non est conversio in ipsum, etsi ab ipso dicatur specificari; quia actus, qui per se primò est fuga, & recessus ab aliquo, cuiusmodi est odium, specificatur à termino, à quo fugit, & recedit.

328. *Contra* reliquas eiusdem conclusionis partes obijcies. Essentia est perfectior proprietatibus; sed actualis prædicatio naturæ de inferioribus est perfectior aptitudine ad essendum in pluribus, & aptitudine, ut prædicetur de pluribus: ergo in actuali prædicatione consistit essentia universalis. Prob. min. Prædicatio fit medio iudicio affirmante naturam de inferioribus, quòd iudicium longè perfectius est simplici apprehensione, qua natura apprehenditur ut potens esse in multis, & ut potens prædicari de multis: ergo actualis prædicatio est perfectior.

327. *Confirm.* 1. Universale non pertinet ad considerationem Logicam, quatenus est, aut potest esse in multis, hoc enim spectat ad Metaphysicam; sed quatenus medio artificio Logico praedicatur, aut potest praedicari de multis; ergo in praedicabilitate consistit essentia universalis Logici formaliter. *Confirm.* 2. Quando actus sunt subordinati, sufficit una potentia respectu illorum, quo circa ab eadem potentia intellectiva procedunt apprehensio, iudicium, & discursus, quia sunt actus subordinati; sed existere in multis, & praedicari de multis sunt actus subordinati: ergo praedicabilitas, quae est potentia ad praedicari de multis non est distincta à potentia ad essendum in multis, quae est essentia universalis, ac proinde praedicabilitas non est proprietas universalis.

330. *Resp.* dist. mai. Essentia in rebus physicis est perfectior: conc. mai. in entibus rationis: neg. maior. Nam in physicis proprietates dimanant ab essentia, unde necessarium est perfectior; in entibus autem rationis non dicitur essentia id, à quo alterum dimanat; sed quod primo efficitur ab intellectu, primoque convenit subiecto, unde essentia non est necessarium perfectior. *Ad 1. confirm.* neg. antec. Nam licet esse in multis, quoad esse in se inspectum, non spectet ad Logicam, quoad secundam tamen intentionem, qui ut abstractum, & unum respicit per modum superioris illa

multa pertinet ex proprio munere ad Logicam, quae suam propriam artificium in eiusmodi ad invenit secundis intentionibus pro priori etiam ad illam secundam intentionem praedicabilitatis. *Ad 2. confir.* dist. mai. Quando actus sunt subordinati, sufficit una potentia in rebus physicis: conc. mai. in entibus rationis: neg. mai. nam quando potentia est rationis, quot fuerint cognitiones cognoscentes recipiunt per ordinem ad diversos actus, tot erunt potentiae, cum potentia eiusmodi non detur, nisi cognita natura ut apta ad hunc, vel illum actum: cumque per cognitionem, qua natura cognoscitur apta ad essendum in multis, non cognoscatur apta ad praedicari de multis, per cognitionem, qua fit potentia, ut existat in multis, non fit potentia, ut praedicetur de multis.

§. III.

DECERNITUR AETIO QVA FIT
universale Logicum.

331. **T**ertia conclusio. *Universale Logicum non fit per cognitionem absolutam; sed per comparativam naturae ad inferiora.* Haec conclusio sicut, & sequens, quasi corollarium est eorum, quae statuta sunt §. antecedentemque esse de mente Div. Thomae constat ex testimoniis ibi adductis, & prob. Cognitionis comparativa est (quoad praesens attinet) cognitio attingens naturam cum
rel-

respectu ad inferiora: seu universale Logicum non aliter fit, quam per cognitionem attingentem naturam cum respectu ad inferiora: ergo non aliter fit, quam per cognitionem comparativam. Prob. min. Universale Logicum consistit formaliter in respectu naturæ ad inferiora: ergo non aliter fit, quam per cognitionem attingentem naturam cum respectu ad inferiora.

332 *Nec dicas*, quod, & si universale Logicum consistit formaliter in tali respectu, ut tamen talis respectus, seu relatio resultet, sufficit, quod per abstractionem ponatur fundamentum proximum, nam statim resultat relatio, quin sit necessaria cognitio directè terminata ad illam.

333 *Nam contra est*. Relatio naturæ ad inferiora est relatio rationis, quæ nequit existere aliter, quam in esse cognito: ergo dum per cognitionem non attingatur respectus, non existet universale Logicum formaliter; sed cognitio, quæ attingit respectum naturæ ad inferiora, comparat naturam ad inferiora: ergo universale Logicum formaliter non existit, nisi ex vi actionis comparantis naturam ad inferiora.

334 *Obijcies*. Abstractio, per quam natura attingitur, non cognitis inferioribus, est actus absolutus; sed per talem abstractionem fit universale Logicum formaliter: ergo universale Logicum formaliter fit per cognitionem abso-

lutam. Prob. min. 1. Per contractionem naturæ ad singularia fit singulare formaliter: ergo per abstractionem naturæ à singularibus fit universale formaliter. Prob. 2. eadem min. Natura abstracta per intellectum à singularibus habet in illo statu quidquid haberet, si à parte rei esset separata à singularibus; sed si à parte rei esset separata à singularibus, à parte rei esset universalis formaliter. Prob. 3. Ex vi illius abstractionis natura est una, & apta ad essendum in pluribus, siquidem nulli individuo est appropriata, sed est indifferens ad omnia: ergo ex vi illius est formaliter universalis.

335 *Confirm. ex D. Thom. 1. p. q. 85. art. 2. ad 2. dicente: Ad esse abstractum sequitur in natura intentio universalitatis*; sed intentio universalitatis fit per actionem, ad quam sequitur: ergo fit per actionem, quæ natura abstrahitur à singularibus. *Urgetur*. Posito fundamento proximo relationis, resultat absque nova actione relatio; sed posita naturæ abstractione, ponitur fundamentum proximum relationis, in quo consistit universale Logicum: ergo seclusa alia actione, ponitur ex vi abstractionis universale Logicum formaliter.

336 *Resp. neg. min. ad eius 1. prob. dist. antec. Per contractionem fit singulare metaphysicè, & primo intentionaliter: conc. antec. Logicè, & secundo intentionaliter: neg. antec. Singulare Logicè, & secundo intentionaliter consistit in respectu*

tu subijcibilis per modum inferioris ad naturam, & indè natura paritèr constituitur in esse universalis Logicè per respectum superioris ad singularia, ut ad inferiora, licèt in esse universalis metaphysicè constituatur per abstractionem ab illis. *Ad 2. prob. min. resp. neg. mai.* Quia si natura esset in re separata à singularibus diceret in re, seu haberet realem respectum ad singularia, quem realem respectum nequit habere ut abstracta; respectum autem rationis nequit habere usque quo ab intellectus per actionem comparativam fingatur. *Ad 3. prob. dist. antec. est una, & apta, negativè, idest, non repugnans: conc. antec. positivè: neg. antec. primi generis indifferentia sufficit ad universale metaphysicum, ad universale verò Logicum aptitudo positiva desideratur; quæ solutio constat ex distis §. anteced.*

337 *Ad confirm. resp. explicando Div. Thomam ad esse abstractum; sequitur immediatè, & quovis alio secluso, intentio universalitatis: neg. mai. mediatè: conc. mai.* Sequitur enim ad esse abstractum intentio universalitatis, sed mediante nova consideratione comparativa, quæ solutio constat etiam ex dictis in simili §. antecedente, & eam esse de mente D. Thom. colligitur aperte ex testimoniis supra adductis, ubi docet, universale fieri, dum intellectus cõparat unum alteri. *Ad id, quo urgetur argumentum, dist. mai. Posito funda-*

mento proximo, resultat statim relatio realis: conc. mai. hæc enim naturali sequela cõsequitur fundamentum: relatio rationis: neg. mai. Nam hæc non fit, nisi ex vi cognitionis attingentis ipsa, undè concessa min. neg. conseq.

338 *Quarta conclusio. Universale Logicum non fit per actionem attingentem naturam cum respectu ad inferiora, ut ad terminum à quo abstracta fuit.* Constat de mente Div. Thom. in 1. sentent. dist. 2. quæst. 1. art. 3. ubi ait: *Ex hoc, quod intellectus intelligit animal, ut in pluribus speciebus, attribuit ei intentionem generis: ergo genus (idem de quolibet universalis) fit per actum quo natura intelligitur ut in multis, & non ut separata à multis.* Patet etiam conclusio ex supra statutis. Universale quippè fit per actum, quo attingitur id, in quo formalitèr consistit; sed non consistit formalitèr universale Logicum in respectu, quo natura respiciat multa, ut à quibus est abstracta; sed ut in quibus potest esse: ergo non fit per actum, quo cognoscatur respiciens multa, ut à quibus est abstracta, sed ut in quibus potest esse. *Nec obstat, quod posito fundamento (unitate scilicèt abstractionis) & termino, scilicèt singularibus, quæ cognoscuntur per talem abstractionem positivam, resultat relatio.* Nam ut iam diximus, hoc est verum in entibus realibus, secùs rationis, quæ cum consistant in cognosci, petunt, ut fiant, novam cognitionem.

339. *Si dicar.* Prædicabilitas est relatio rationis; & tamen fit sola cognitione fundamenti, scilicet universalis Logici: ergo etiam relatio rationis non petit, ut fiat, actionem distinctam ab ea, qua ponitur fundamentum. Min. constat ex eo, quod universale Logicum; hoc ipso, quod existat, est prædicabile de multis, cum hoc ipso, quod existat, sit unum in multis, & de multis: ergo cognitio effectiva universalitatis Logicæ, efficit etiam prædicabilitatem.

340. *Resp. neg. min. ad prob. resp. Universale, hoc ipso, quod existat, esse prædicabile, remotè, & radicalitèr, secus proximè;* quia hoc ipso, quod existat universale Logicum, potest ab intellectu comparari ad multa, ut ad ea, de quibus prædicari potest; non est tamen proximè prædicabile, donec ad multa, ut de quibus prædicari potest illud actu comparat intellectus.

341. *Ultima conclusio. Univer-*
sale Logicum non fit per comparationem
compositam, que est actualis affirmatio
naturæ de inferioribus, sed per compa-
rationem simplicem, que est apprehensio
naturæ, ut apta ad existendum in plu-
ribus. Prob. comparatio composita est actualis prædicatio naturæ de inferioribus; sed actualis prædicatio naturæ de inferioribus supponit naturam universalem, ac per consequens eam non efficit: ergo comparatio composita non efficit naturam universalem. Prob. min. Quilibet actus supponit

suam potentiam: ergo actualis prædicatio naturæ de inferioribus supponit naturam aptam, ut prædicetur de inferioribus; sed cum natura est apta, ut prædicetur de inferioribus, iam est Logicè universalis, cum iam sit una natura potens esse in multis, & prædicari de multis, in qua aptitudine universalitas, & inde prædicabilitas consistit, & inde prædicabilitas consistit, iuxta superius dicta; ergo actualis prædicatio supponit naturam universalem.

342. *Ex hoc autem pari ratione*
sequitur, quod universale Logicum
non fiat per comparationem discursivam: Tum, quia prædicatio actualis, eo quod supponit universale, non efficit illud; sed discursus supponit prædicationem, ac proinde supponit universale: ergo non efficit illud. Tum, quia ad discursum solum spectat comparate principia ad conclusiones; sed universale fit per comparationem naturæ ad inferiora, quæ alterius rationis est à prima comparatione: ergo discursus non efficit universale.

343. *Quoad 2. verò partem prob. conclusio. Universale Logicum fit per actum, quo natura cognoscitur ut apta ad existendum in pluribus; sed per simplicem apprehensionem cognoscitur natura apta, ut sit in pluribus, ergo per comparationem quæ sit simplex apprehensio fit universale Logicum.* Prob. min. Tum, quia de natura abstracta prædicamus aptitudinem, ut sit in pluribus: ergo apprehendimus eam aptam, ut sit in pluribus. Patet con-

seq. Cum iudicium nostrum procedat simplex apprehensio, prius enim apprehendit intellectus identitatem hominis cum animali, ut postea ferat sententiam per affirmationem, qua determinatè iudicat hominē esse animal. Tum, quia simplici apprehensione potest cognosci unum cum habitudine ad aliud, ut cum apprehenditur Pater, cognoscitur enim comparativè ad filium: ergo simplici apprehensione cognoscitur natura cum habitudine ad interiora. Videantur dicta in q. 2. art. ult.

344^a *Obijcies* Universale Logicum fit per actum, quo cognoscitur natura in pluribus; sed hic actus est comparatio composita: ergo fit per comparationem compositam. *Prob. min.* Concipere naturam ut in pluribus est concipere naturam ut identificatam cum pluribus; sed hoc nequit cognosci nisi per comparationem compositā, enuntiationem scilicet, qua sola denotatur identitas naturæ cum pluribus: ergo. *Confirm.* Facere universale est cognoscere unum in multis, & de multis: ergo per iudicium, & discussum potest fieri universale.

345^a *Possent* in primis omitteri præmissæ, & negari consequ. Quia identitas actualis naturæ cum inferioribus non solum potest iudicari, sed simpliciter apprehendi, imò, ut à nobis iudicium feratur super illam, debet in simplici apprehensione procedere. *Sed pro veritate*, aliter resp. dist. mai. per

actum quo natura cognoscitur in pluribus, actu existens in illis neg. mai. aptitudinaliter conced. mai. verum actus, quo natura cognoscitur apta ad essendum in pluribus; non est comparatio composita, sed simplex.

346^a *Instans* 1. Illo actu fit universale, quo cognoscitur natura; ut superior, & simul inferiora, ut potè illius correlativas sed inferiora nequeunt cognosci, nisi cognoscantur ut includentia naturam, nam cōstituuntur per inclusionem naturæ: ergo natura fit per actum, quo cognoscitur natura actu inclusa in inferioribus. *Instans* 2. Nam per illum actum fit natura universalis, per quem fit proximè capax prædicabilitatis; sed per actum, quo cognoscitur actu identificata cum pluribus, fit proximè capax prædicabilitatis, idè enim proximè potest prædicari de multis, quia est identificata cum multis: ergo fit universale per actum, quo natura cognoscitur identificata cum pluribus.

347^a *Resp.* dist. mai. Quo cognoscuntur natura, ut superior, & simul inferiora, utrumque in recto; neg. mai. natura in recto, & inferiora in obliquo: conc. mai. & neg. min. Quia licet inferiora constituantur physicè per inclusionem naturæ, Logicè tamen constituuntur per respectum subijcibilitatis ad naturam superiorem. *Ad instantiam*, concessa mai. neg. min. Quia sicut fundamentum proximum prædicationis est identitas prædicati cum sub.

subiecto, ita fundamentum proximum prædicabilitatis est aptitudo, ut prædicatum identificetur cum subiecto, quare natura fit proxime capax prædicabilitatis per actum, quo cognoscitur, ut identificabilis cum pluribus, sive ut apta ad existendum in pluribus.

348 *Ad confirm.* principalis argumenti resp. dist. mai. Facere universale est cognoscere *practicè* unum in multis, & de multis conced. mai. est cognoscere *speculativè*; neg. mai. iudicium autem, & discursus attingunt *speculativè* universale, quia cum supponant ipsum factum, vel factibile, inde procedunt, vel ad affirmandum, vel ad probandum universalitatem competere naturæ; solum autem *practicè* cognoscitur universalitas, cum in ipso exercitio comparatur natura ad inferiora, quod fit, dum apprehenditur cum habitudine superioris ad plura, ut ad sibi inferiora.

ARTIC. VIII.

AN UNIVERSALE SERVET IN ACTUALI PRÆDICATIONE UNIVERSALITATEM?

349 **H**OC instituimus dubiololum ut aptitudo universalis, quam hucusque explicuimus, plenius per suum actum innotescat: & licet primus actus sit contractio ad inferiora, quia tamen prædicatio est actus notior, & aliàs eadem militat ratio, ideo de prædicatione procedit dubium,

in quo partem affirmantem tenent communiter Thomistæ, cum quibus sit.

350 *Conclusio.* *Universale retinet in actuali prædicatione universalitatem.* Prob. homo, ut superior respectu Petri est universalis, sed in hac actuali prædicatione, *Petrus est homo*, prædicatur homo, ut superior respectu Petri: ergo ut universalis, & consequenter retinet in actuali prædicatione universalitatem. Prob. min. 1. In illa prædicatione prædicatur homo, ut præcisus à differentiis, ita ut nulla differentia individualis prædicetur de Petro, aliàs illa propositio non differret ab hac, *Petrus est Petrus*, vel ab hac, *Petrus est hic homo*, quod patet quàm sit falsum; sed homo; ut præcisus à differentiis individualibus est superior respectu Petri; ergo in illa prædicatione homo prædicatur ut superior respectu Petri. Prob. 2. *eadem min.* Illa prædicatio non est æqualis de æquali: ergo est superioris de inferiori. Patet consequ. & antec. ex eo constat, quia illa prædicatio non est singularis de singulari, aliàs non differret ab illis duabus propositionibus suppositis; sed hoc ipso non est æqualis de æquali, Petro enim, qui est singulare quoddam, solum singulare est æquale: ergo non est æqualis de æquali.

351 *Confirm.* Ut prædicatio illa sit vera, sufficit, quod res, quæ prædicatur, identificetur cum subiecto, nec requiritur, quod ut identificata, sive ut nullo modo distinc-

ta prædicetur de subiecto: ergo in illa prædicatione *Petrus est homo*, prædicatur homo de Petro, ut ab illius differentia individuali præcisus, ac proinde ut superior respectu Petri. Patet consequ. & ant. prob. Quia prædicatum in propositione affirmativa attribuitur subiecto, & cum illo componitur, ex quo resultant in subiecto, & prædicato relationes talium, quibus se mutuo respiciunt; sed hæc omnia non coherent cum eo; quod prædicatum non dicatur de subiecto, ut aliquomodo à subiecto distinctum: ergo sic dicitur, seu prædicatur de subiecto, ut aliquomodo scilicet ab ipso distinctum. Quod roboratur ex D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 12. in c. docente: *Quod in qualibet propositione affirmativa vera oportet, quod prædicatum, & subiectum significent idem secundum rem aliquomodo, & diversum secundum rationem*, & post pauca subdit: *Hinc verò diversitati, quæ est secundum rationem correspondet pluralitas subiecti, & prædicati, identitatem verò rei significat intellectus per ipsam compositionem.*

352. *Obijec. 1.* In hac propositione *Petrus est homo*: homo attingitur, ut identificatus cum Petro: ergo non attingitur, ut communis pluribus. Patet consequ. Quia natura identificata cum Petro est natura distincta ab ea, quæ cum rebus quibuslibet individualibus identificatur: ergo non est communis illis.

353. *Dist. ant.* Homo attingitur ut præcisè identificatus cum Petro: neg. ant. ut identificatus, &

ut aliquomodo distinctus: conc. antec. id enim, quod ex parte rei cognoscitur, & affirmatur, est realis identitas hominis cum Petro, cum tamen compositio sit distinctorum unio; necesse est extrema illa ex modo cognoscendi attingi ut distincta per rationem, ut ex D. Thom. vidimus quæst. proxime cit. 1. p. art. 12.

354. *Obijec. 2.* Natura communis dividitur in inferiora per cognitiones, per quas cognoscitur identificata cum illis: sed divisum non est in membris; illo modo, quo erat in se ante divisionem: ergo natura, quæ ante divisionem erat in se universalis, amittit universalitatem per cognitionem repræsentantem eam, ut identificatam cum inferioribus.

355. *Dist. mai.* Natura communis dividitur quoad rem cognitam materialiter sumptam: conc. mai. quoad rem cognitam formaliter sumptam: neg. mai. & concessa min. neg. consequ. natura communis materialiter sumpta est natura à parte rei multiplex, & divisa in inferioribus: natura verò formaliter communis est natura prout obiectivè præcisæ, & prout sic non dividitur, dum cognoscitur, ut identificata cum eis, concipitur enim natura sic præcisæ, modo compositivo, ut superior, ut determinabilis, & ut partibilis in inferiora, tanquam in partes subiectivas, ac subinde cognoscitur taliter homo identificatus cum Petro, ut possit tota eius natura prædicari de Paulo, tota quidem formaliter, & ob-

iektivè, licèt materialitèr solum prædicetur natura, quæ identificatur cum Petro.

356 Denique obijciat. In hoc complexo, *hic homo*, ly *homo* amittit universalitatem ratione hæcceitatis expressè representatæ per pronomen *hic*; ergo in hac propositione, *Petrus est homo*, ly *homo* amittit universalitatem ratione Petreitatis expressè representatæ in subiecto.

357 Resp. Quod si ly *hic homo* sumitur in vi termini incomplexi, est omninò singularis, quia partes non exercent ibi suam significationem; sed induunt novam, eamque simplicem, significationem: si tamē accipitur, ut terminus complexus, in quo partes seorsim significant, & se habent per modum determinantis, & determinabilis, ly *homo* servat universalitatem specificam, quia significat naturam distinctam ex modo concipiendi ab hæcceitate.

QUÆST. IV.

DE PRÆDICABILIBUS IN COMMUNI.

¶ Ratus Prædicabilium
1. ¶ T. Author fuit Porphyrius,
Patria Tyrus, natione
Phenix, professione primò Catholicus, dein de Apostata, & Christiani nominis hostis accerrimus, quo non obstante, SS. DD. & PP. libellum hunc commentariis illustrant propter eius utilitatem ad

ordinanda prædicamenta, undè idem Porphyrius illum inscripsit. *Is agoge ad Aristotelis categorias*, id est, introductionem, præviãque doctrinã ad prædicamentorum notitiã valdè necessariã.

ARTIC. I.

AN PRÆDICABILIA SUNT TANTUM QUINTA?

2. CUM Prædicabilitas sit passio universalitatis; nil aliud est prædicabile, quàm ipsum universale utpotens prædicari de pluribus; undè easdem conditiones, quas notavimus in quæst. præc. art. I. requiri ad universale, debet habere prædicabile, de quo agunt in præsentia Logici, videantur ibi, ne acta agamus. Nec rursus sermo est in præsentia de prædicabili pro-substracto, id est, de natura, quæ denominatur prædicabilis; non enim inquitur, an naturæ, quæ prædicantur, sint tantum quinque; sed an sint quinque tantum intentiones prædicabilium, sive prædicabilia sumpta formalitèr.

3. Sit conclusio. Prædicabilia sunt tantum quinque, nimirum Genus, Species, Differentia, Proprium, & accidens. Ita omnes AA. tam antiqui, quàm recentiores, qui divisionem illam iudicant exactissimam, & prob. Prædicabilia differunt penes diversos modos, quibus universalia prædicantur, seu prædicari possunt de inferioribus; sed modi, quibus uni-

universalia possunt prædicari de inferioribus, sunt tantum quinque: ergo prædicabilia sunt tantum quinque. Prob. min. Universale solum potest prædicari de inferioribus, vel essentialitèr, vel accidentalitèr, si essentialitèr, vel ut tota essentia inferioris, & sic est species; vel ut pars essentia, & si ut pars essentialis, vel ut pars potentialis, & est genus, vel ut pars actualis, & est differentia; si verò prædicetur accidentalitèr, vel prædicatur, ut accidens fluens ab essentia, necessariòque debitum subiecto, & est proprium, vel ut accidens purè contingentèr adveniens, & est accidens commune: ergo modi, quibus universale potest prædicari de inferioribus, sunt tantum quinque, scilicèt, *ut genus, ut species, ut differentia, ut proprium, & ut accidens.*

4. *Contra* hanc conclusionem tot possunt argumenta confici, quodè postea difficultatem ingerunt in hoc, vel illo prædicabilis nè tamen eadem repetantur, solum obijcientur, quæ contra ipsam divisionem videntur magis directè militare. *Obijcies* ergo 1. ad probandum prædicabilia esse plura quam quinque. Tot sunt prædicabilia, quot sunt prædicamenta; sed prædicamenta sunt decem; ergo, & prædicabilia. Mai. probat. *Tum*, quia tot sunt partes universalis, (ac proinde prædicabilia) quot sunt partes entis; sed partes entis sunt prædicamenta:

ergo tot sunt prædicabilia, quot prædicamenta. *Tum*, quia tot sunt prædicabilia, quot sunt modi prædicandi sed tot sunt modi prædicandi, quot sunt modi essendi, ac proinde quot sunt prædicamenta, quæ differunt penès diversos modos essendi; ergo tot sunt prædicabilia, quot sunt prædicamenta.

5. *Resp. neg. mai.* Ad eius 1. prob. disting. mai. tot sunt partes universalis *pro materiali*, quot sunt partes entis: conced. mai. *pro formali*, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia partes universalis pro materiali sunt naturæ, quæ dominantur universales, & has fatemur esse tot, quot sunt prædicamenta; partes autem universalis pro formali sunt intentiones prædicabilium, & istæ sunt tantum quinque, licèt sint decem prædicamenta. *Ad 2. resp.* Quòd tot sunt modi prædicandi, quot sunt modi essendi, non absolute; sed per modum superioris in inferiori, quod quinque tantum modis contingit.

6. *Obijcies* 2. Hæc prædicatio *Deus est homo*, est prædicatio universalis, & superioris de inferiori: & tamen non pertinet ad quatuor priora prædicabilia, cum nec essentialis, nec necessaria sit talis prædicatio, nec ulterius pertinet ad quintum prædicabile, cum humanitas uniatur Deo per se, & substantialitèr, quo modo non unitur cum subiecto accidens commune: ergo aliud prædicabile, præter illa

illa quinque, debet pro ea prædicatione assignari. *Confirm.* Si tres Personæ Divinæ allumerent tres humanitates, homo prædicaretur de qualibet illarum, ut universalis, & superior; sed non prædicaretur ut genus, differentia, proprium, aut accidens, ut ex se patet, nec aliàs prædicaretur ut species: ergo non prædicaretur ut prædicabile aliquod ex quinque assignatis. Prob. min. Species prædicatur de pluribus solo numero differentiibus; sed tres Personæ Divinæ non differunt solo numero, nam secundum D. Thom. quæ carent materia, non possunt solo numero differre: ergo homo non prædicaretur tunc casus, ut species de tribus Divinis Personis.

7. *Vgetur.* Differentia sub alterna, & infima constituunt duo prædicabilia differentia: ergo prædicabilia sunt plura, quam quinque. Prob. ant. Quia idè genus, & species constituunt duo prædicabilia diversa, quia genus prædicatur de pluribus specie differentiibus, species verò de differentiibus solo numero; sed differentia sub alterna, v. gr. *sensibile* prædicatur de pluribus differentiibus specie, de homine scilicet, & equo, & differentia infima v. gr. *rationale*, prædicatur de differentiibus solo numero, de Petro scilicet, & Paulo: ergo constituunt duo prædicabilia diversa.

8. *Resp.* Quod illa prædicatio *Deus est homo*, est prædicatio speciei, sicut illa, *Christus est homo*,

quia supposita notitia incarnatio nis, *ly Deus* non sumitur pro Deo absolute, ut præcisè subsistit in Deitate; sed pro Deo, ut terminante naturam humanam, & prout in ea subsistente; Deo autem subsistenti in natura humana, non accidentaliter, sed essentialiter cõvenit humanitas, est enim Deus univocè nobiscum homo, de quo Theologi 3. p. q. 26. art. 1. *Quod si* ab his pro nunc præscindendo, aliter respondere placet, dices cum alijs, quod sicut stat prædicatum esse substantiam, & nihilominus contingentèr prædicabiliter convenire subiecto, ut videre est in hac prædicatione, *anulus est aureus*, ita in exemplo argumenti, humanitas, quæ est natura substantialis, & media unione substantiali unita Deo, contingentèr nihilominus prædicabiliter convenit ipsi, quia libere humanitatem assumpsit, ac proindè quod ea prædicatio absolute spectat, quoad modum prædicandi, qui in præsentì præcipuè attenditur, ad quintum prædicabile, licèt res prædicata sit species substantialis media unione substantiali conveniens simpliciter subiecto.

9. *Ad confirm.* neg. min. quoad ultimam partem: Ad cuius prob. concessa mai. disting. min. Tres Personæ Divinæ, ut *Persona*, non differunt solo numero: conced. min. ut *individua natura humana*, neg. min. essent enim in illo eventu tres homines solo numero distincti, licèt Personæ non differ-

rent solo numero; homo enim est nomen naturæ, & in eo eventus distinguerentur solo numero naturæ assumptæ, licet personalitates, quas in recto importat *ly, persona*, non differre solo numero.

10. Ad id, quo argumentum urgetur, neg. antec. ad eius prob. neg. causalem mai. Non enim ideo præcisè constituunt duo diversa prædicabilia genus, & species, quia genus de specie differentibus, species verò de solo numero distinctis prædicetur; sed quia genus prædicatur *in quid completè*, ut pars potentialis essentiae inferiorum, species autem prædicatur *in quid completè*, ut dicens scilicet totam essentiam, qui modus diversus variat identitatem, cum maiorem identitatem dicat tota essentia cum constituto per ipsam, quam pars sola essentiae; at quod de pluribus specie, vel solo numero differentibus prædicetur, identitatem non variat, nec enim est maior identitas Philosophiæ, quàm albedinis, estò Philosophia solo numero distinctis conveniat, albedo verò conveniat specie etiam differentibus.

11. Si dicas. Diversitas prædicabilium desumitur ex diversitate termini, relatio enim prædicabilitatis est diversa, cum terminus est diversus; sed terminus, quem respicit differentia subalterna, scilicet, inferiora specie distincta, est diversus ab eo, quem respicit differentia infima,

scilicet inferiora solo numero distincta: ergo prædicabilia sunt distincta.

12. Resp. dist. mai. Diversitas prædicabilium desumitur ex diversitate termini *formalis*: conced. mai. *materialis*: neg. mai. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Terminus formalis differentie sunt inferiora, ut subiectibilia in quale essentialitè, & in hac ratione inferiora differentie subalternæ, & infimæ non differunt: quòd autem prædicta inferiora sint species, vel individua, est distinctio purè materialis comparative admodum prædicabilitatis differentie, & sic non facit diversa prædicabilia.

13. Obijcies 3. Ad probandum prædicabilia esse pauciora, quam quinque. Tot modis dicitur unum oppositorum, quot dicitur alterum teste Arist. 1. topic. cap. 13. sed universale, & particulare, seu superius, & inferius sunt opposita: ergo cum inferius duobus tantum modis dicatur, nempe species, & individuum, superius quoque erit tantum duplex, scilicet genus, & species. Confirm. 1. Tot sunt prædicabilia, quot sunt prædicata; sed Arist. in 1. topic. cap. 4. quatuor tantum numerat prædicata, scilicet *genus, definitionem, proprium, & accidens*: ergo quatuor tantum sunt prædicabilia.

14. Confirm. 2. Diversitas prædicabilium sumitur ex diverso modo prædicandi; sed duo tantum sunt modi prædicandi, scilicet *essen-*

essentialitèr, & accidentalitèr: ergo duo tantum sunt prædicabilia.

15. Resp. dist. mai. Tot modis dicitur unum, si sumantur, ut formalitèr opposita: conc. mai. si ut materialitèr opposita: neg. mai. at particularia formalitèr sumpta sunt quinque, quia constituuntur per subijcibilitatem ad naturam superiorem, & sicut quinque modis potest superius prædicari de inferiori, ita potest quinque modis inferius subijci superiori. Ad 1. confirm. dist. mai. Tot sunt prædicabilia, quot sunt prædicata Logica: conced. mai. quot sunt prædicata Topica: neg. mai. Prædicata topica sunt logica, ex quibus argumenta probabilia, seu topica formari possunt, & quia ad hunc finem eodem prorsus modo conducunt, species, diffinitio, & differentia, idcirco Aristotel. qui prædicto loco sola prædicata topica numeravit, hæc tria sub sola diffinitione comprehendit.

16. Ad 2. confirm. concessa mai. dist. min. Duo tantum sunt, in genere, vel in specie subalterna, modi prædicandi: conced. min. in specie infima: neg. min. Quilibet ex illis modis prædicandi, essentialitèr scilicèt, & accidentalitèr, dividitur in plures species infimas, unde solum sequitur, quod prædicabilia sint tantum duo in specie subalterna, non verò quod non sint quinque in specie infima.

17. Instas. Modi prædicandi intrinsecè, & extrinsecè, non consti-

tuunt duo prædicabilia in specie infima; unde istæ prædicationes, homo est visus, homo est albus, ad idem quantum prædicabile pertinent: ergo nec modi prædicandi separabilitèr, & inseparabilitèr, constituunt duo prædicabilia accidentis, quantum scilicèt, & quantum. Neg. consequ. Nam in primo exemplo, etsi sit diversus modus denominationis, non tamen connexionis, æquè enim cõtingentèr, competunt album, & visum his, de quibus, ut superiora, prædicantur; at in proprio, & accidente communi, modus connexionis est diversus; cum connexio proprii cum subiecto sit necessaria, connexio verò accidentis sit contingens.

ARTIC. II.

AN VNIVERSALE SIT GENVS AD quinque prædicabilia?

18. Naturas, quæ denominantur universales, non esse species unius generis res est certa, cum inter eas numerentur substantia, & accidens, ens reale, & rationis, quibus secundum se inspectis nequit genus commune assignari. Procedit ergo dubium de universali formalitèr sumpto pro secunda intentione universalis. In quo sensu sit nostra, communisque inter AA.

19. Conclusio universale est genus ad quinque prædicabilia. Prob. Genus est, quod prædicatur univocè in quid de pluribus differenten-

renibus specie; sed quinque prædicabilia differunt specie, & de eis prædicatur universale in quid, & univocè: ergo est genus ad quinque prædicabilia. Min. quoad primam, & secundam partem est certa; nam prædicabilia habent modos prædicandi, & essendi in inferioribus, essentialitèr distinctos, scilicèt, in quid, & in quale, necessariò, & contingentèr, completè, & incompletè; sunt præterea omnia prædicabilia pro formali essentialitèr universalia, quod enim essentialitèr est unum aptum prædicari de multis, essentialitèr est unum aptum esse in multis: ergo quinque prædicabilia differunt specie, & de eis universale prædicatur in quid. Quod autem prædicetur univocè de omnibus, prob. Ratio, quam simpliciter participant inferiora, univocè prædicatur de illis; sed rationem universalis participant simpliciter omnia prædicabilia, nam quodlibet ex illis est simpliciter unum aptum esse in multis: ergo universale prædicatur univocè de illis. *Quæ communis ratio ex solutione obiectionum maiorem statim lucem accipiet.*

20^a *Obijcies* 1. Modus prædicandi essentialitèr, & modus prædicandi accidentalitèr, non conveniunt univocè; sed ex prædicabilibus quædam prædicantur accidentalitèr, quædam essentialitèr: ergo prædicabilia in ratione prædicabilium non conveniunt univocè, ac subindè universale non

est genus ad illa. Prob. mai. Quæ prædicantur essentialitèr, sunt in inferioribus per se, quæ verò prædicantur accidentalitèr, sunt in illis contingentèr, & per accidens; sed modus essendi per se, & modus essendi per accidens non conveniunt univocè: ergo non conveniunt univocè modus prædicandi essentialitèr, & modus prædicandi accidentalitèr.

21^a *Confirm.* 1. Ad substantiam, & accidens nil datur commune univocum; sed quædam prædicabilia sunt substantiæ, & quædam sunt accidentia: ergo nil commune univocum potest dari ad omnia illa. *Confirm.* 2. Universale est unum potens identificari cum multis; sed accidens nequit identificari simpliciter; sed tantum secundum quid cum multis: ergo non est simpliciter, ac proindè, nec univocè, universale.

22^a *Resp. neg. mai.* Ad eius prob. concessa mai. dist. min. Modus essendi per se, & modus essendi per accidens non conveniunt univocè *in essendo absolute*: conc. min. *in essendo per modum superioris in inferiori*, neg. min. & consequ. Etenim esse hominem, est, esse simpliciter, & per se, esse verò album est esse secundum quid, & per accidens, cæterum album simpliciter, & non minus, quàm homo, est potens esse per modum superioris in inferioribus, quia quod convenit per accidens, æquè est aptum esse in inferioribus, quibus cõvenit per accidens ac illud, quod cõvenit per se.

23 *Ad 1. confirm. dist. mai.* Ad substantiam, & accidens primo intentionaliter sumpta nil potest dari commune univocum; conc. mai. *secundò intentionaliter sumpta*: neg. mai. & disting. minor. quædam prædicabilia pro *abstracto* sunt substantiæ, & quædam sunt accidentia: concedo min. *pro formali*: neg. min. & conseq. Pro formali omnia prædicabilia sunt accidens rationis, secunda scilicet intentio universalitatis, aut prædicabilitatis, in qua omnia conveniunt univocè, nam ita simpliciter est affirmatio, & prædicatio ea, in qua accidens dicitur de subiecto, sicut ea, in qua prædicatur substantia, licet prædicatum, quod prima simpliciter affirmat, non sit simpliciter ens, sicut quod affirmat secunda.

14 *Ad 2. confirm. concel. mai.* dist. min. Accidens, *in abstracto*, nequit simpliciter identificari cum multis: conc. min. *in concreto*: neg. minor. nequit albedo identificari cum subiecto, bene tamen album; quia album supponit pro subiecto habente albedinem, quod est idem cum substantia; quo circa non albedo; sed album, constituit quintum prædicabile.

25 *Instans.* Differentia pro propriissima, & communis non conveniunt univocè in ratione differentie, quia cum communis diversificet accidentaliter, diversificat secundum quid, sed accidens commune, cum prædicatur accidenta-

liter, prædicatur secundum quid: ergo non convenit univocè cum aliis prædicabilibus. *Concessa mai.* neg. min. Nam distinctio, seu differentia purè accidentalis, est distinctio secundum quid, cum relinquat intactam identitatem simpliciter talem; cæterum prædicatio accidentalis est simpliciter prædicatio, cum sit simpliciter affirmatio, estò quòd affirmat, sit tale secundum quid.

26 *Obijcies 2.* Si universale esset genus ad quinque prædicabilia, contineretur sub genere primo prædicabili, esset enim quoddam genus sub genere) quod est primum prædicabile) omnia genera comprehendente còntentum: consequens est falsum: ergo, & illud ex quo sequitur. Prob. min. Superius non potest contineri sub inferiori, alias esset respectu eiusdem superius, & inferius, sed universale est superius ad genus primum prædicabile: ergo nequit contineri sub genere primo prædicabili.

27 *Pro solutione* nota, quod cum intellectus noster sit reflexivus supra suos actus, potest cognoscendo iterum rem à se prius cognitam, supra intentionem rationis factam ex vi primæ cognitionis fundare aliam, quarum prima, etsi sit secunda intentio, dicitur prima relatè ad secundam, seu posteriorem, v. gr. in exemplo argumenti; postquam intellectus cognoscit naturam genericam comparative ad species, &

speciem comparativè ad individua, univé tribuit secundam intentionem generis, & alteri secundam intentionem speciei; postea abstrahit ab illis rationem communem universalis; in qua conveniunt, & hanc communem rationem universalis superiorem ad illa denominat genus per aliam secundam intentionem genericitatis superadditam priori intentioni universalitatis: undè quòd prius erat universale, est postea denominativè, & accidentalitèr genus, quia secunda intentio posterior accidit priori, sicut licèt homo sit homo, & sit species, essentialitèr tamen est homo, & accidentalitèr est species, quia secunda intentio speciei accidit.

28^a Ex *ipsis* inferitur 1. Quòd licèt omnia prædicabilia differant inter se, quia alterum est species, alterum genus, alterum differentia, &c. omnia tamen conveniunt in eo, quòd sint quædam species universalis sub ipso, ut sub genere contentæ, & sic ipsum genus primum prædicabile, quòd pro formali est essentialitèr genus relatè ad hanc, & illam speciem sibi inferiorem, est accidentalitèr, & denominativè species relatè ad universale: imò secundum prædicabile speciei, quòd relatè ad individua est essentialitèr species prædicabilis, est accidentalitèr species quædam universalis relatè ad suum genus, scilicèt universale.

29ª Inferitur 2. Quòd cum in hac

superadditione secundarum intentionum prima se habeat, velut essentialitèr, & secunda posterius advenièns se habeat accidentalitèr, non est necessum, quòd quæ accidentalitèr còveniunt rationi superiori, conveniant etiam inferioribus sub illa contentis, v. gr. in casu argumenti non valet, *species secundum prædicabile est universale; sed universale est genus: ergo species secundum prædicabile est genus* sicut non valet ista, *homo est species, Petrus est homo, ergo Petrus est species*, nam ratio speciei respectu hominis, & secunda intentio generis respectu universalis est quid accidentalitèr advenièns ipsis ratione abstractionis, & superioritatis ad sua inferiora, ac proindè ad inferiora non descendens.

30ª Inferitur denique, quòd in huiusmodi secundis intentionibus possunt concreta prædicari de abstractis, undè hæc propositio est vera, *specieitas est species*, quia ipsum abstractum specieitatis potest esse subtractum secundæ intentionis speciei superadditæ relatè ad universale; & similiter est vera hæc, *genericitas est species*, quia secunda intentio generis est abstractum denominatum à secunda intentione speciei in ordine ad universale. Alia plura possunt ex his colligi pro plurimis diluendis sophismatibus, quæ ex reflexione in infinitum harum secundarum intentionum formari possunt; sed sufficiant dicta pro captu incipientium.

Ex

31 *Ex his ad argumentum* facilis est solutio; nam disting. mai. contineretur *essentialiter* sub genere primo prædicabili: neg. mai. *accidentaliter*, & *denominativè*: conced. mai. Nam sicut animal, quod prædicatur in quid de pluribus differentibus specie, est *essentialiter* animal, & solum *denominativè* est genus sub genere primo prædicabili contentum; ita universale, quod in quid dicitur de prædicabilibus differentibus specie, *essentialiter* est universale, & solum *accidentaliter* est genus contentum sub genere primo prædicabili; unde non inconvenit, quod superius continetur *accidentaliter* sub inferiori, sicut nec quod idem secundum diversas considerationes, seu secundas intentiones, sit superius, & inferius, ut patet ex prænotatis.

32 *Instas 1.* Quia animal est superius ad hominem, nec *accidentaliter* potest sub homine contineri: ergo si universale continetur *accidentaliter* sub primo prædicabili, non est genus ad illud. *Instas 2.* Universale, ut genus, est superius ad omnia prædicabilia, ac proinde ad primam prædicabile; sed ut genus est inferius ad primum prædicabile: ergo secundum eandem rationem, & respectu eiusdem est superius, & inferius.

33 *Instas 3.* Universale *accidentaliter* est genus; sed genus est universale: ergo universale est ac-

cidentaliter universale: ergo vel non est *essentialiter* universale, vel non est *accidentaliter* genus. *Denique.* Species *divisive* alicuius generis non possunt ad invicem prædicari, album enim non est *accidentaliter* nigrum, nec è contra; sed si universale esset genus ad quinque prædicabilia, species *divisive* universalis prædicarentur ad invicem, genus enim esset species, & aliqua species esset genus: ergo universale, nec *accidentaliter*, est genus.

34 *Resp. ad 1. instantiam,* disting. antec. Ideò *præcisè*, quia animal est superius ad hominem, nequit *accidentaliter* sub homine contineri: neg. antec. Ideò, & *quia nec animal, nec secunda intentio generis continentur sub homine*: conced. anteced. Cæterum licet universale non continetur secundum se sub genere, continetur sub genere *secunda intentio generis*, à qua universale *denominatur accidentaliter* genus, quo circa potest universale contineri *accidentaliter* sub genere. *Ad 2. instantiam* respond. Quod universale, ut genus, est superius ad primum prædicabile, *ly ut dicente conditionem*, ut universalitas sit superior, non tamen dicente rem, quæ est superior, nam genericitas non est res, quæ est superior, hæc enim est universalitas, posita genericitate, ut conditione: similiter universale è converso est inferius, *ut genus*. *ly ut denotante rem*, quæ est inferior, nam genericitas, à qua

universale denominatur, est, quæ continentur, ut inferior, sub genere primo prædicabili omnia genera comprehendente, unde non est idem, nec eodem modo sumptum, quod est superius, & inferius.

35 *Ad 3. instantiam* conced. primam consequ. Sed ex qua non inferitur secunda, quia universale est universale essentialiter per semetipsum, & simul est accidentaliter universale per intentionem superadditam generis. Sicut in sententia eorum, qui tenent unum Patrem esse alteri similem per relationem similitudinis distinctam, à paternitate, Pater est per se, & per aliud relativus; ita universale, quod per se est universale, est etiam per secundam intentionem generis superadditam, ac proinde accidentaliter, universale.

39 *Ad ultimam instantiam* dist. mai. Species divisivæ generis si sint species substantiales, non possunt ad invicem prædicari conc. mai. species accidentales: neg. mai. Potentia quippè, & habitus sunt species divisivæ qualitatis, & tamen una de altera prædicatur, intellectus enim est sciens. Similiter relatio fundata in actione, & fundata in unitate sunt species relationis, & una de altera prædicatur, ut cum dicitur, unus Pater est similis alteri: album autem, & nigrum, non ideò, non prædicantur ad invicem, quia species sint divisivæ eiusdem generis: sed ob specialem

oppositionem inter albedinem, & nigredinem, propter quam in eodem subiecto non coherent.

37 *Obijcies 3.* Genus non transcendit differentias; sed universale transcendit differentias, quia differentia sunt universales: ergo universale non est genus. *Resp.* Quod differentia unius universalis ab alio est essentialiter, & per se ipsam differentia, qua unum differt ab alio, est tamen accidentaliter, & per secundam intentionem superadditam universalis, quatenus intellectus per actum reflexum comparat illam rationem differentia ad sibi inferiora, & sic ei tribuit secundam intentionem universalis unde universale, non transcendit differentias prædicabilium, ut sunt illorum differentia, quibus inter se differunt.

38 *Denique obijcies.* Universale est accidens quintum prædicabile, cum sit accidens rationis: ergo non est genus. *Distig. antec.* Est accidens quintum prædicabile, *comparativè ad hoc, & illum subiectum:* conc. ant. *comparativè ad hoc, illud universale:* neg. antec. nam sicut coloratum est accidens hominis, & equi, & tamen est essentia albi, & nigri; ita universale est accidens naturæ sensitivæ, vel spiritualis, est tamen de essentia generis, & speciei.

QUÆST. V.

DE GENERE, SPECIE,
individuo.

Descendimus ad prædicabilia in particulari, & quæ primo occurrunt sunt genus, species, & individuum, eaque omnia sub eadē comprehendimus quæstione, quia species sunt correlativa generis, & individua speciei, correlativa autem sunt simul natura, & cognitione.

ARTIC. I.

AN DEFINITIO GENERIS
sit bona?

Omissis variis acceptionibus generis, ut ad præfēs spectat, definitur à Porphyrio, quod prædicatur de pluribus differentiibus specie in eo quod quid, quā definitionem esse exactā probat communis Scholasticorum consensus; & propterea probatur, quia constat genere, & differentiā: ergo est bona. Prob. ant. singulas eius partes evolvendo.

3. Particula prædicatur de pluribus ponitur loco generis, nam in hoc, quod est prædicati de pluribus, omnia prædicabilia conveniunt; & cum id, quod prædicatur de pluribus, sit universale, quod in omnium prædicabilium definitione sub intelligitur, ly prædicari de pluribus

accipitur ita, ut supponat conditiones, quas supra diximus requiri ad rationem universalis. Reliquæ particulae ponuntur loco differentiæ, nam per eas differt genus à reliquis prædicabilibus: per particulam de pluribus differentiibus specie differt à specie, quæ est secundum prædicabile, nam species prædicatur de solo numero differentiibus, tali particula denotatur genus prædicari, ut partem essentiæ, & non ut totam essentiā, quia pluribus specie differentiibus nequit esse communis tota essentiā, undè propriè denotatur, quod genus prædicatur in quid incomplete, ut pars scilicet determinabilis per differentias ad singulas species, in quo stat potissimè discrimen ab specie; nam per hoc præcisè, quod inferiora differant numero, vel specie, non habetur diversitas prædicabilium essentialis iuxta dicta in q. præced. art. 1. 10.

4. Per particulam in eo quod quid, differt. ab alijs tribus prædicabilibus, differentiā, scilicet, proprio, & accidenti; ab his duobus, quia prædicantur in quale etiam ex parte rei prædicatæ; à differentiā verò, quia prædicatur in quale ex parte modi prædicandi. Pro cuius intelligentiā observa, quid significare essentiā, & substantiā, quale verò significare accidens qualificans, & determinans: undè illud prædicatur in quid ex parte rei prædicatæ, quod prædicat rem, quæ est de essentiā subiecti; illud autem prædicatur ex parte rei prædicatæ in quale, quod prædicat

rem, quæ est accidens qualificans subiectum, & extra essentiam illius. Hinc si genus compares cum proprio, & accidente, inuenies ab illis differre per prædicari *in quid*; quia tam proprium, quam accidens, dicunt aliquid, quod est extra essentiam subiecti, genus verò dicit partem essentia illius. Prædicari autem *in quid* ex parte modi est prædicari substantivè, per modum scilicet per se stantis, & ita ut per illud prædicatum possimus respondere quaestioni *quid est*; undè è converso prædicari *in quale* ex parte modi est prædicari adiectivè, seu per modum alteri adiacentis, & ita ut per illud prædicatum possimus respondere quaestioni *qualis sit res*.

Hinc si genus cum differentia compares, inuenies etiam ab ea in ratione prædicabilis distingui, quia genus, animal v. gr. prædicatur *in quid* etiam ex parte modi, quia prædicatur substantive, & ita ut interroganti, quid sit homo, aut equus, possimus respondere, *est animal*; differentia verò, etsi ex parte rei prædicata, prædicetur *in quid*, v. gr. rationale, quia est de essentia subiecti, ex modo nihilominus prædicandi prædicatur *in quale*, quia prædicatur adiectivè, & ita ut interroganti, qualis sit homo, rectè respondeamus, *est rationalis*. Ex quo colligitur, quod genus, tam ex parte rei, quam ex parte modi prædicatur *in quid*, per quod distinguitur, & à proprio, accidenteque communi, quæ tam

ex parte rei, quam ex parte modi prædicantur *in quale*, & à differentia, quæ ex parte modi prædicatur *in quale*, etsi ex parte rei prædicatur *in quid*.

5. *Obijcies* 1. ad probandum, quod genus in communi non possit diffiniri: Solum potest diffiniri, quod constat genere, & differentia; sed sola species constat genere, & differentia; ergo sola species potest diffiniri, ac proindè nequit diffiniri genus. *Confirm.* 1. Genera suprema, quia suprema, non possunt diffiniri; sed genus, ut genus, est superius ad suprema genera: ergo multò minus potest diffiniri genus, ut genus. *Confirm.* 2. Si genus posset diffiniri, diffiniretur per se ipsum, cum quævis diffinitio debeat constare genere, & differentia; sed nequit per se ipsum diffiniri, quia diffinitum non debet ingredi diffinitionem: ergo nequit diffiniri.

6. *Repf.* concessis præmissis dist. conseq. Sola species, quæ vel essentialitè, vel denominativè sit species, potest diffiniri: conc. conseq. quæ essentialitè præcisè sit species: neg. conseq. genus autem est denominativè species, & sic potest diffiniri, sicut potest diffiniri homo, qui denominativè tantum est species.

7. *Ad 1. confirm. rep.* Quod genera suprema pro materiali, id est, res, quæ denominantur genera suprema, nequeunt diffiniri, quia cum sint suprema, genere non constant, ac possunt diffiniri pro

formali, ratione scilicet secundæ intentionis, à qua denominantur genera: genus ergo, quod in præfenti diffinitur, non est superius ad genera suprema pro materia; sed solum pro formali, undè ex quo genera suprema non possunt primo intentionalitèr sumpta diffiniri, malè infertur, quod genus, ut genus, scilicet secundæ intentio generis, non possit diffiniri. Ad 2. confirmat. resp. Quod genus diffinitur per universale, quod in diffinitione obtinet rationem generis, undè universale ingreditur signatè, ratio autem generis exercitè, & non inconvenit, quòd genus diffiniatur per se ipsum exercitè, etsi non debeat diffiniri per se ipsum signatè: sicut cum diffinitur per animal, ut genus, animal ingreditur diffinitionem signatè, genericitas autem animalis non nisi committantèr, & in exercitio intrat diffinitionem.

8. *Objicies* 2. contra ipsam diffinitionem. Genera suprema prædicantur de differentibus genere, ut substantia prædicatur de spirituali, & corporea, quæ genere differunt: ergo genus non solum prædicatur de differentibus specie. *Confirm.* Genus prædicatur etiam, ut genus, de individuis, quæ solo numero differunt, ut animal de Petro, & Paulo: ergo idem quod prius.

9. *Resp.* disting. antec. Genera suprema prædicantur de pluribus differentibus genere, ut differunt

genere: neg. antec. ut differat specie subalterna: conc. antec. Spirituale enim, & corporeum sunt genera diversa comparativè ad inferiora, sunt verò species subalterne, ut comparantur ad suum genus, nempe ad substantiam, quæ prædicatur de ipsis, ut sunt species subijcibiles ipsi, ut generi. *Ad confir.* dist. antec. Genus prædicatur mediatè de individuis: conc. antec. immediatè: neg. antec. nec debuit exprimi ordo ad individua in diffinitione generis. *Tum*, quia relatio generis est per se & specificativè in ordine solum ad terminum immediatum. *Tum*, quia implicite continetur in illa particula *differentibus specie*, quod enim prædicatur essentialitèr de specie, ut pars illius; necessarium est prædicari de individuis, ut pars essentialis eorum, cum species sit tota essentia individui.

10. *S. Dices.* Dantur individua, de quibus genus prædicatur immediatè, individua scilicet incòpleta, seu generica, ut eum animal prædicatur de hoc, & illo animali: ergo terminus, quem immediatè respicit genus, non sunt tantum species.

11. *S. Pro solutione.* & ne eadem dubia bis examinentur, nota, quòd licet genus, animal, v. gr. non individuetur, nisi mediante specie; intellectus tamen potest concipere animal, ut individuum, quia concipiat differentiam intermediam speciei; quia nec de essentia animalis, nec huius animalis, ut talis, est aliqua differentia specifica, undè eadem individuatio,

quæ individuat animal mediante specie, potest concipi ut immediate efficiens, & individuans animal, quæ est doctrina D. Thom. opusc. 55. dicentis; *Intellectus apprehendit formam genericam universalem in hoc individuo, antequam deveniamus ad formam hominis, vel alterius speciei.*

12. *Hoc suppositio*, resp. Quodd genus prædicatur de individuis genericis, animal v. gr. de hoc, & illo animali, prædicatione speciei, quia proprium speciei est, quodd prædicetur dicendo totam essentiam illius, de quo prædicatur, animal autem dicit totam essentiam huius animalis; ita enim comparatur animal ad hoc, & illud animal, sicut homo ad hunc, & illum hominem. *Nec obest*, quodd talis species comparative ad hoc, & illud animal, nec est species subalterna, nec infima; nam ratio subalterna, vel infima convenit speciei per ordinem ad individua metaphysicè completa, secus per ordinem ad incompleta; per ordinem tamen ad illa prædicatur, ut species, quia prædicatur, ut dicens totam illorum essentiam, in quo stat quidditas secundi prædicabilis speciei.

13. *Obijcies 3.* Differentia subalterna prædicatur de pluribus differentibus specie, & prædicatur in quid, cum prædicetur essentialitèr: ergo diffinitio convenit alijs à genere. *Confirm.* Genus differt ab specie in modo prædicandi, sed diffinitio non explicat differen-

tiam generis à specie in modo prædicandi, cum per prædicari in quid conveniat cum specie: ergo diffinitio non est bona. *Vergetur.* Genus prædicatur de speciebus, ut subijcibilibus; sed species, ut subijcibiles, solo numero differunt: ergo non prædicatur de pluribus differentibus specie.

14. *Resp.* Quodd differentia subalterna prædicatur in quid, essentialitèr ex parte rei prædicatæ, ex parte tamen modi prædicandi prædicatur in quale. *Ad 1. confirm.* concess. mai. neg. min. Nam diffinitio per ly prædicari in quod de pluribus differentibus specie explicat, quodd prædicetur, ut pars potentialis essentia, & non ut tota essentia, in quo consistit proprius modus prædicandi speciei. *Nec obest*, quodd genus est secunda substantia, & secunda substantia significat iuxta Arist. in cap. de Substantia in quale quid, ac proindè genus prædicabitur in quale quid. Nam idèd secunda substantia dicitur significare in quale quid, quia in propositione, in qua secunda substantia dicitur de prima, cum secunda substantia sit prædicatum, se habet, ut determinatio subiecti, hoc enim est proprium prædicari, ut prædicari; quodd non obstat, ut ipsa prædicetur in quid, cum prædicetur substantivè.

15. *Ad id*, quo urgetur argumentum, dist. mai. Genus prædicatur de speciebus, ut subijcibilibus, ly ut dicente res, de quibus prædicatur, neg. mai. dicente conditionem,

ut de eis genus prædicetur: conc. mai. & dist. min. Species, ut subijcibiles solo numero differunt, id est, res quæ subijciuntur, solo numero differunt: neg. mai. intentiones ipse subijcibilitatis: conc. min. & neg. conseq. Nam animal, quod est genus, prædicatur de homine, & equo, ut subijcibilibus, ita, ut homo & equus, qui specie differunt, sint res, de quibus prædicetur; intentiones verò subijcibilitatis, sint pura conditio, ut ipsis prædicetur.

ARTIC. II.

QVOD SIT DIFFINITVM IN diffinitione generis?

16° **I**N quolibet concreto accidentaliter duo importantur subiectum scilicet, sive substractum, & forma: undè in hoc concreto genus importatur natura, quæ denominatur genus, & secunda intentio generis, cui natura substernitur, & à qua genus denominatur. Certum debet esse, quòd natura secundum se inspecta non est diffinitum huius diffinitionis. Tum, quia diffinitum est genus, & natura secundum se inspecta non est genus. Tum, quia diffinitum est id, cuius essentiam explicat diffinitio, & diffinitio hæc non explicat essentiam rei, quæ denominatur genus, secundum se sumptæ: imò secundum se sumptæ nequit unica diffinitione diffiniri, cum res, quæ denominatur genus, modo sit substan-

tia, modo accidens, aliquando sit ens reale, & sæpè sit ens rationis, quæ omnia secundum se sumptæ nequeunt unica diffinitione diffiniri.

17 *Similiter* est certum, diffinitum huius diffinitionis non est secunda intentio generis abstractè, & secundum se sumptæ quia diffinitio debet aliquomodo convenire diffinito, & hæc diffinitio nullo modo convenit secundæ intentioni secundum se sumptæ, genereitas quippè seorsim à subiecto, nec ut quod, nec ut quo prædicatur de pluribus differentibus specie in quid. Devolvitur ergo difficultas ad naturam, & secundam intentionem, ut componunt hoc concretum genus; sed cum prout sic possint tripliciter considerari natura, & secunda intentio, scilicet, vel utraq; in recto, vel natura in recto, & secunda intentio de connotato, vel tandem è contra, secunda intentio in recto, & natura de connotato, quòd triplici modo potest resolvi questio; idè alij tenent diffinitum esse aggregatum dicens in recto naturam, & secundam intentionem; alij esse naturam, ut connotantem secundam intentionem, ita, ut natura diffiniatur in recto, & secunda intentio in obliquo; alij denique sentiunt, quòd secunda intentio est diffinitum formale, & per se, ita ut ipsa sit, quæ diffinitur in recto, natura verò de connotato, quam ultimam sententiam post Caiet. amplectuntur

frequentius nostri, quibus consentiunt Scotistæ apud Merinero, cap. 2. de Genere, quaest. 1. cum quibus conclusio sit.

§. I.

DIFFINITIVM FORMALE QVOD IN
diffinitione generis est secunda intentio
inconcreto, sive, ut conno-
tans naturam.

18 ^o **P**rob. ratione. Diffinitivum formale quod in diffinitione generis est id, cuius essentia per eam innotescit, est enim diffinitio oratio explicans essentiam rei, id est, diffiniri; sed per hanc diffinitionem solum explicatur essentia genereitatis connotantis naturam, in qua genereitas exercetur: ergo sola genereitas; seu secunda intentio genereitatis connotantis naturam est diffinitivum formale quod diffinitionis generis. Min. cum exclusiva sit, & faciat hunc sensum: *secunda intentionis essentiam explicat, & nullius alterius explicat essentiam*, habet duas partes probandas: Prob. ergo contra alias sententias, quod alterius essentiam non explicet. Diffinitio generis nullo modo explicat essentiam rei, quæ substernitur genereitati: ergo nullius alterius à secunda intentione essentiam explicat. Patet conseq. cum in hoc concreto genus, quod supponitur diffiniri, nil aliud sit, quam res quæ substernitur secundæ intentioni, & ipsa secunda intentio.

Antec. autem prob. Nam explicatio re essentiam rei, quæ substernitur genereitati, est exprimere, in quo consistat, seu quid sit res, quæ substernitur genereitati; sed diffinitio nullo modo explicat quid sit res, quæ substernitur genereitati; sed quem effectum exerceat in illa genereitas: ergo nullo modo explicat essentiam rei, quæ substernitur genereitati.

19. ^o **Dices** 1. Quod ut subiectum, seu subtractum importetur in recto simul cum ipsa secunda intentione, non requiritur, quod diffinitio exprimat diffinitivè, quid sit subiectum; sed sufficit, quod ibi in confuso importatum sit id, de quo verificatur diffinitio; diffinitio autem generis solum verificatur de subtracto, natura enim; & non secunda intentio, est, quæ prædicatur de pluribus. Et idem dicendum de diffinitione cuiuslibet concreti accidentalis; eadem est enim ratio de cuiuslibet diffinitione, ac de diffinitione generis.

20. ^o **Dices** 2. Quod diffinitio non explicat essentiam subtracti absolute sumpti, bene tamen, ut subtracti, & reduplicativè, ut substantiæ secundæ intentioni, quod sufficit ut sit diffinitivum quod diffinitionis; cum alias sit id, pro quo supponit, & de quo verificatur diffinitio.

21. ^o **Sed contra** 1. solutionem obstat. Nam illud, quod est in recto diffinitivum alicuius diffinitionis debet per ipsam diffinitionem

innotescere; & explicari, est enim diffinitum, cuius essentia per diffinitionem exprimitur; sed diffinitio generis non explicat quid sit natura, quæ genericitati subternitur: ergo natura, quæ genericitati subternitur, non est in recto diffinitum illius diffinitionis. *Explicatur.* Licet in pluribus diffinitionibus rerum, quæ dicunt respectum ad aliud, seu aliud connotant, ponatur illud aliud, quod connotant, ut in diffinitione scientiæ ponitur scibile, & in diffinitione potentiæ, & habitus eorum obiectum, quia tamen illud aliud non est, cuius essentia per diffinitionem exprimitur, non est diffinitum talium diffinitionum, undè nec scibile est diffinitum in diffinitione scientiæ, nec obiectum in diffinitione potentiæ, & habitus; sed per diffinitionem concreti accidentalis non exprimitur essentia subtrahit; sed solum ponitur, & importatur, ut in quo suum effectum formalem exercet forma, quæ per diffinitionem exprimitur: ergo in diffinitione concreti accidentalis subtrahit non est diffinitum.

22. *Confirm.* Vel subtrahit diffinitur secundum aliquod, quod ex se habet, ut distinctum à forma, vel solum diffinitur, ut præcisè substat formæ, & unice secundum effectum formalem, quem habet ab illa: Primum est falsum; ex secundo autem infertur, quod non sit diffinitum aggregatum dicens in recto subtrahit, & formam: ergo aggregatum dicens in recto

naturam, & secundam intentionem non est diffinitum. Min. quoad 2. partem videtur certa, nam esse diffinitum subtrahit, præcisè ut substat formæ, & secundum effectum, quem habet ab illa, est diffinitum purè ratione formæ; ac proinde nullo modo ratione sui; sed esse diffinitum in recto simul cum forma est ipsum per se, & ratione etiam sui diffinitum: ergo si præcisè, ut subtrahit formæ, diffinitur subtrahit, ipsum simul cum forma non est in recto diffinitum.

23. *Quoad secundam* verò partem prob. min. Tum ex dictis, nam diffinitio non explicat quid sit secundum se subtrahit, aut in quo consistat, ut distinctam à forma: ergo subtrahit non est diffinitum secundum ea, quæ ipsi ex se conveniunt, ut à forma distinctum. Tum, quia diffinitio generis, & cuiuslibet concreti accidentalis, est unica, & simplex diffinitio; sed si explicaret, quid utraque pars ex se habeat, seu quid sit utraque pars, non esset unica diffinitio; sed plures, ut potè plures quidditates diversas explanans, & cum ipsis, ut pluribus, & diversis, adæquata: ergo non est diffinitum aggregatum, ut dicens in recto utramque partem.

24. *Vergetur.* Aggregatum, ut dicens in recto utramque partem est ens per accidens; sed ens per accidens non est unica diffinitione diffinitibile: ergo diffinitum in diffinitione concreti accidentalis, qui

unica diffinitione diffinitur, non est aggregatum dicens in recto utramque partem. Mai. videtur certa. Nam ens per accidens dicitur, quod constat pluribus quidditatibus ad diversa prädicamenta pertinentibus, ex talibus enim nequit unum per se resultare; sed aggregatum, prout dicens in recto utramque partem, dicit plures quidditates ad diversa prädicamenta pertinentes, cum dicat substantiã, & accidens: ergo est ens per accidens. Mai. autem prob. Tum ex D. Thom. & Philosopho 7. metaph. assertentibus, quod ens per accidens nequit diffiniri: Tum, quia diffinitio simpliciter talis, quæ scilicet, est una simpliciter diffinitio, unico constat genere, unicaque differentia; sed ens per accidens, cum pluribus, diversorumque prädicamentorum rebus constet, non gaudet unico genere, unicaque differentia; sed pluribus, & omninò diversis: ergo nequit unica diffinitione diffiniri.

25^a *Nec valet*, quod aggregatum non dicit ex æquo, & disparatè utramque partem, & si utramque in recto dicat; dicit enim partes, ut ordinatas, & ex quibus ut accidentaliter unitis per modum potentia, & actus, aggregatum resultat.

26^a *Nam ex dictis præcluditur solutio*: iuxta ipsius enim doctrinam aggregatum non diffinitur ut dicit in recto ordinem partium, aut compositionem, ipsaque partes in obliquo; sed ut dicit

in recto utramque partem; sed ut dicens in recto utramque partem est ens per accidens, quod nequit unica diffinitione diffiniri, cum prout sic dicat in recto plures quidditates ad diversa prädicamenta pertinentes, ergo prout dicens in recto utramque partem nequit unica diffinitione diffiniri. *Explicatur*. Licet aggregatum illud pro formali sit unum per se, quia forma est una, similiterque ordo, aut compositio duorum partium habeat unitatem, partes tamen, ut in recto consideratae, sunt plures quidditates completæ, quarum quælibet pertinet ad diversum prädicamentum; sed iuxta sententiam oppositam non est diffinitum; nisi ut dicens in recto utramque partem: ergo non est diffinitum aggregatum, nisi ut dicens plures quidditates completas, quarum quælibet ad diversum prädicamentum pertinet; sed prout sic est ens per accidens unica diffinitione non diffinibile: ergo non est diffinibile unica diffinitione, ut dicens in recto utramque partem.

27^a *Contra secundam autem solutionem principalem assignatam n. 20. obstat*: Nam natura reduplicativè, ut substans genericitati, ita diffinitur, ut diffinitio nil exprimat proprium naturæ, ut distinctæ à secunda intentione: ergo ita diffinitur, ut substans, quod natura nullo modo sit diffinitum, id enim, cuius essentiam non explicat diffinitio, non est diffinitum illius. *Explicatur*. Licet in diffinitione albi ponatur

corpus, tanquam id, in quo exercetur effectus formalis albedinis, scilicet, disgregare visum, tamen nil proprium corporis, ut ab albedine distincti, explicat diffinitio, per hanc enim diffinitionem, *corpus disgregativum visus*, omninò latet quid sit corpus; sed ut corpus dicatur diffinitum, ita debet explicari per diffinitionem, ut substans albedini, quod aliquomodo innotescat per illam quid sit corpus, aliàs, si solum albedinis essentiam explicat, sola albedo est diffinitum ergo quòd natura, ut substans diffiniatur, si nil proprium naturæ exprimit diffinitio, non sufficit, ut natura sit diffinitum.

28^a *Confirm.* Diffinitum cuiuslibet diffinitionis est id, cui per se convenit diffinitio, cum diffinitio nil aliud sit, quam essentia diffiniti; sed naturæ, adhuc reduplicativè, ut substans, non convenit per se prædicari de pluribus; sed per aliud, per secundam scilicet intentionem: ergo natura, adhuc prout substans secundæ intentioni, non est diffinitum. Nec dicas, quòd naturæ, ut substans, convenit prædicari de pluribus, ut quod per aliud, quod est aliquid sui, nempe per formam, secundam scilicet intentionem, quam formalitèr dicit natura, ut substans. Nam contra ex dictis est; natura, ut substans, ita est diffinitum quod iuxta sententiam oppositam, ut ipsa natura in recto sit diffinitum; sed ipsi in recto consideratæ convenit per

aliud prædicabilitas de pluribus, quod aliud accidit omninò naturæ in recto sumptæ: ergo vel diffinitio non convenit per se diffinito, quod est absurdum, vel falsum est, quod natura in recto sit diffinitum.

29^a *Explicatur.* Licet paries, ut substans albedini, sit essentialitèr id, quod habet albedinem, tamen adhuc, ut substans albedini, non est id, cui disgregare visum convenit per se, & essentialitèr, sed per accidens, & per aliud; ergo paritèr licet natura, ut substans genericitati, sit essentialitèr id, quod habet genericitatem, tamen adhuc, ut substans, non convenit per se, & essentialitèr prædicari de pluribus; sed per accidens, & per aliud. Patet conseq. & antec. prob. Paries, ut substans albedini, ita se habet in ordine ad disgregandum visum, ut tota ratio disgregandi sit albedo, sicut in aqua sustentante calorem, tota ratio calefaciendi est calor; sed albedo distinguitur à pariete, ut substans; ergo parieti, ut substans, non convenit essentialitèr, & per se; sed per accidens, & per aliud, disgregare visum.

30^a *Vergetur.* Natura, ut substans genericitati, non prædicatur de pluribus differentibus specie, nam hæc est falsa, *homo est animal, ut substans genericitati*, cum homo nequeat genericitati substare; ergo natura, ut substans genericitati, non est diffinitum. Prob. conseq. Ideò

negant A.A. oppositi, quòd secunda intentio sit diffinitum, quia secunda intentio non est, quæ prædicatur de pluribus differentibus specie, ut asserit diffinitio: ergo si natura, ut substat generitati, non prædicatur, natura ut substat generitati non est diffinitum.

31 *Nec prodest dicere*, quòd natura, ut substans, prædicatur, ly *ut* dicente conditionem, ut prædicetur, non rem, quæ prædicatur. Nam contra est, quia si natura sola est, quæ prædicatur: ergo ipsa sola est diffinitum *quod*. Patet consequ. Nam iuxta A.A. oppositos, quòd non prædicatur, *ut quod*, non est diffinitum *quod*, idèdque iuxta ipsos secunda intentio non est diffinitum *quod*, quia licèt, *ut quo* prædicetur, secùs tamen, *ut quod*: ergo si sola natura est, quæ prædicatur *ut quod*, sola ipsa est diffinitum *quod*: ergo diffinitum *quod* non est natura reduplicativè, ut substans; sed sola natura: sed nil proprium naturæ explicat definitio, & naturæ convenit omninò per accidens, & per aliud, prædicari: ergo diffinitum est id, quod nullo modo explicatur per definitionem, & cui diffinitio convenit omninò per accidens, & per aliud, quo nil falsius.

32 *Ex his patet iam minor*. Illa principalis primi syllogismi quoad id, quod positivè affirmat, scilicèt, quòd secunda intentio sit id, cuius essentiam explicat diffinitio; nam illius essentiam expli-

cat, cuius effectus formalis, exprimitur in diffinitione; sed prædicari de pluribus, quod exprimitur in diffinitione generis, est effectus formalis genereitatis connotata natura, ut subiecto, in quo exercetur: ergo diffinitio generis explicat essentiam genereitatis. *Confirm.* Licèt id, quod videtur, sit coloratum, obiectum tamen formale *quod* specificativum visus est color, connotato subiecto: ergo licèt id, quod prædicatur de inferioribus, sit genus, diffinitum tamen formale *quod*, est genereitas, connotato subiecto. Probat. consequ. Idèd primum est verum, quia subiectum coloris, quod dicitur coloratum, non videtur ratione sui; sed ratione coloris, obiectum quippè specificativum debet attingi ratione sui; sed diffinitio non debet convenire diffinito ratione alterius; sed ratione sui: ergo cum prædicari de pluribus conveniat naturæ ratione genereitatis, genereitas, & non natura, est diffinitum formale *quod*.

33 *Denique* probat. conclusio contra Thomistas oppositum sentientes. Per diffinitionem concreti Logici solum *ut quod* diffinitur, quod comprehenditur sub obiecto formali *quod* Logicæ; sed sub obiecto formali *quod* Logicæ solum comprehenditur secunda intentio in concreto, cum hæc sola sit obiectum formale *quod* Logicæ iuxta Thomistas: ergo sola secunda intentio in concreto est

est diffinitum formale quod huius diffinitionis. *Explicatur.* Obiectum formale quod Logicæ, cuius naturam Logica in communi considerat, est secunda intentio inconcreto: ergo talis considerationis Logicæ, nimirum in tractatu de Prædicabilibus, obiectum formale quod est talis secunda intentio, prædicabilis scilicet, in concreto; sed diffinitum quod per hanc, & reliquas prædicabilium diffinitiones, est obiectum formale quod talis considerationis Logicæ: ergo secunda intentio prædicabilis inconcreto est diffinitum formale quod harum diffinitionum, quibus prædicabilia diffiniuntur, ac proinde diffinitum formale quod diffinitionis talis prædicabilis, generis scilicet, est genericitas inconcreto.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

34 **O**bjicies pro prima sententia. Compositum substantiale dicens in recto materiam, & formam est una simpliciter quidditas unica diffinitione diffinibilis: ergo compositum accidentale dicens in recto subiectum, quod est velut materia, & forma, est una quidditas unica diffinitione diffinibilis. *Confirm. 1.* Unio civilis plurium partium sufficit, ut ex eis resultet totum politicum, nempe Civitas, unica diffinitione diffinibile; similiter ex

unione Logica partium syllogismi resultat syllogismus unica diffinitione diffinibilis: ergo unio accidentalis partium generis sufficit, ut ex eis resultet totum unica diffinitione diffinibile. *Confirm. 2.* Etsi pluribus constet quidditatibus aggregatum, habet tamen suam essentiam determinatam, omne quippe existens habet hanc determinatè essentiam, & non aliam, aliter non potest existere; sed quævis essentia determinata potest unica, & determinata diffinitione diffiniri: ergo aggregatum est unica diffinitione diffinibile.

35 *Resp. neg. conseq.* Quia partes compositi substantialis sunt intra eandem lineam substantiæ quid incompletum, & quarum una per se actuatur simpliciter ab alia; compositum vero accidentale dicit partes, quarum quælibet est ens completum, & ad distinctum prædicamentum pertinens, undè nequit ex eis unum per se resultare. *Nec ob est,* quod inconcretis Logicis subiectum, seu substratum potest pertinere ad idem genus Logicum, ut cum supra unam secundam intentionem fundatur alia. *Nam licet* hoc ita sit, quælibet ex illis intentionibus est quid completum, & cui accidit secunda intentio superveniens.

36 *Ad 1. confirm. dist. antec.* Totum politicum est unica diffinitione diffinibile, ut dicens in recto omnes partes; *neg. antec. ut dicens in recto ordinationem civilium, & de conno-*

tate partes: conced. antec. Similiter ad aliud exemplum resp. quòd syllogismus, ut dicens in recto propositiones, quæ sunt eius materia, & forma syllogistica, non est unica diffinitione diffinibilis, & solum potest sic diffiniri, si dicat in recto formam, & de connotato propositiones, quæ sunt illius materia. *Nec obstat*, quòd etiam pro formali syllogismus dicit plures secundas intentiones, præmissarum scilicet, & conclusionis. *Non obstat*, *Tum*, quia eiusmodi secundæ intentiones sunt intra lineam artis artefacti, syllogismi scilicet, incompletæ, ad unam totalem formam ex se ordinatæ. *Tum* etiam, quia syllogismus omninò proformali dicit ordinem præmissarum, seu coordinationem earum per modum antecedentis cum consequente, qui ordo, & si plures secundas intentiones supponat, est unus, ac proinde unica diffinitione diffinibilis.

37 *Ad 2. Confirm.* resp. Quòd sicut æquivoca in particulari, canis, v. g. nequeunt diffiniri; æquivoca tamen in communi diffiniri possunt, quia ipsum convenire in non conveniendo est aliqua essentia unica diffinitione diffinibilis; ita ratio communis aggregati consistens in constare pluribus quidditatibus diversis est aliqua essentia unica diffinitione diffinibilis; hoc tamen, vel illud aggregatum in particulari, ut aggregatum, nequit unica diffinitione diffiniri, quia prout sic dicit in recto plures

quidditates unica diffinitione in diffinibiles.

38 *Si infer.* Unica specie possunt repræsentari plures quidditates omninò diversæ, ut contingit in specie Angeli: ergo, & possunt unica diffinitione diffiniri. *Neg. consequ.* Quia diffinitio obiectiva (de qua sola loquimur) est eadem quidditas, quæ definitur, magis explicata, undè implicat in terminis, quòd quidditates in recto diffinitæ sint plures, & diversæ, & quòd diffinitio sit una: At species est quidditas obiecti in esse solum repræsentativo, quod non commensuratur cum quidditate absolutè; sed sub ea ratione, sub qua ipsam repræsentat, ordinis scilicet, vel coordinationis cum alijs quidditatibus ad eundem finem, ut contingit in specie Angeli, ideòque possunt plures quidditates per illam repræsentari. *Hinc* Angelus eadem specie, imò eodem conceptu comprehensus attingit hominem, & eius risibilitatem, distincta tamen diffinitione obiectiva, utrumque diffinit.

39 *Obijcies* pro secunda sententia. Diffinitum quod in diffinitione generis est illud, cui in recto convenit diffinitio, & de quo diffinitio generis verificatur; sed prædicari de pluribus convenit in recto naturæ, & non secundæ intentioni, quia natura, & non secunda intentio, est quæ prædicatur de pluribus: ergo natura est diffinitum quod. Explicatur,

tur. Eo modo est aliquot diffinitum, quo ei convenit diffinitio; sed predicari de pluribus non convenit, *ut quod secundæ intentioni* sed naturæ: ergo natura, & non secunda intentio, est diffinitum quod.

40 *Confirm. 1.* Soli naturæ convenit predicari essentialiter, seu *in quod* de inferioribus, sola enim natura est de essentia inferiorum; sed diffinitio generis soli illi convenit, quod predicatur *in quid*; ergo soli naturæ convenit, ac proinde sola natura est diffinitum, *Confirm. 2.* Ideo natura non est diffinitum, quia ipsi per se, & essentialiter non convenit diffinitio; sed per accidens, & per aliud; sed licet naturæ secundum se sumptæ per accidens conveniat predicari, naturæ tamen ut substantia secundæ intentioni, essentialiter convenit predicari, sicut licet Petro conveniat per accidens referri ad filium, Petro tamen, ut Patri, essentialiter convenit referri ad filium: ergo natura, ut substantia secundæ intentioni, est diffinitum

41 *Respond.* Prænotando, quod cum accidens diffinitur in concreto, diffinitur per subiectum, ut cum dicitur album est corpus segregativum visus, quæ est diffinitio physica albi, vel cum metaphysicè diffinitur, est coloratum segregativum visus: utrobique enim ponitur subiectum, corpus scilicet, & si in diffinitione physica ponatur expressè

loco generis, in secunda verò importetur implicite in ipso genere metaphysico, scilicet, *ly coloratum*, quod supponit pro subiecto, ex quo malè inferes, quod subiectum sit diffinitum; sed tantum quod sit id, per quod essentia diffiniti explicatur, & pro quo supponit; unde huiusmodi diffinitiones sunt diffinitiones per additamentum, id est, non sunt plene diffinitiones, quia in eis ponitur aliquid, quod est extra essentiam rei, quam intendit exprimere diffinitio.

41 *Hinc ad argumentum,* vel neg. absolutè mai. vel illam disting. illud est diffinitum quod, cui in recto per se, & essentialiter; convenit diffinitio: concedo mai. accidentaliter, & per aliud neg. mai. & sub eadem distinctione minor. neg. consequ. Nec inter est, quod natura sola sit id, quod predicatur; hoc enim solum probat, quod natura sit id, pro quo supponit diffinitum, scilicet genus, & consequenter de quo diffinitio verificatur, accidentaliter tamen, & per aliud, per secundam videlicet intentionem, quæ est tota ratio, cur natura predicetur; non tamen probat, quod natura sit diffinitum, cum illius essentiam non explicet diffinitio, & si per ordinem, & connotationem illius explicet essentiam secundæ intentionis.

43 Undè ad explicationem, disting. mai. Eo modo est diffinitum.

nitum, quo ei convenit diffinitio, si diffinitio sit perfecte talis: conced. mai. si sit diffinitio per additamentum: neg. mai. In diffinitione, quæ plenè, & simpliciter est talis, idem est pro quo supponit, & de quo diffinitio in recto, & ut quod, verificatur, ac diffinitum, qua ratione homo, & quodlibet aliud concretum substantiale, & est diffinitum, cuius essentiam explicat diffinitio, & est etiam id, pro quo supponit in recto diffinitio: at in diffinitione concreti accidentalis, quæ est diffinitio per additamentum, aliud est, pro quo supponit, & de quo in recto verificatur, aliud, diffinitum; primum est subiectum, quod subternitur formæ, pro hoc enim supponit concretum; secundum verò est forma, quia solius formæ essentiam explicat diffinitio. Hinc homini convenit per se, & essentialiter, esse animal rationale, quæ est eius diffinitio; corpori verò accidentaliter tantum, & per aliud convenit digregare visum, quæ est diffinitio albi.

44 *Ad 1. confirm.* disting. mai. Soli naturæ convenit prædicari essentialiter, ly *essentialiter cadente solum* supra prædicari: conced. mai. *cadente supra convenit*: neg. mai. & applicata disting. min. neg. conseq. Natura est, quod prædicatur essentialiter, non tamen essentialiter ei convenit prædicari, quia accidit ei status intentionalis, in quo

solo potest prædicari. *Ad 2. confirm.* concessa mai. disting. min. Naturæ, ut substât, convenit essentialiter, *ratione obliqui*, prædicari: conced. min. *ratione illius, quod natura, ut substât, dicit in recto*: neg. min. & conseq. Nam natura, ut substât, secundum id, quod dicit in recto, non est cui conveniat, nisi per accidens prædicari; quod autem ratione obliqui essentialiter conveniat, probat obliquum esse totam essentiam, quam exprimit diffinitio, ac proinde quod ipsum sit unice diffinitum formale.

45 *Denique objicies* directè contra conclusionem. Diffinitum in diffinitione generis est genus; sed secunda intentio non est genus: ergo non est diffinitum. *Confirm. 1.* Id, cui non convenit diffinitio, non est diffinitum; sed prædicari *in quid* de pluribus differentibus specie non convenit secundæ intentioni, ut connotat naturam: ergo non est diffinitum. *Confirm. 2.* A diffinitione ad diffinitum, & è contra, est mutua consequentia; sed à diffinitione generis ad secundam intentionem non est bona consequentia; non enim valet *prædicatur de pluribus*; ergo est *secunda intentio generis*, nec è contra: ergo idem quod prius.

46 *Vrgitur.* Iuxta Div. Thomam opusc. 56. Terminus prædicat, quod significat; sed *genus* non prædicat secundam intentionem, sed naturam; ergo non

significat secundam intentionem; sed naturam; sed diffinitum est id quod significat genus: ergo non est diffinitum secunda intentio, sed natura.

47 Respond. disting. mai. Diffinitum huius diffinitionis est genus, pro formali: conced. mai. pro materiali: neg. mai. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Nam licet natura sit id, pro quo supponit genus, ex hoc solum suadetur ipsam esse subtractum rei diffinitæ; res autem diffinita est secunda intentio, quæ est forma illius concreti, cuius essentia solum pro formali explicatur per diffinitionem.

48 Ad 1. confirm. disting. mai. Id, cui non convenit, nec ut quo, nec ut quod diffinitio, non est diffinitum; conc. maior. cui non convenit præcisè, ut quod subdist. non est diffinitum, in diffinitione concreti substantialis: conced. mai. concreti accidentalis: neg. mai. In diffinitione quippè concreti accidentalis id, cui ut quod convenit diffinitio, est purè subtractum materiale formæ, cuius essentia diffinitivè explicatur, undè ipsa forma, cui, ut quo convenit diffinitio, est univè diffinitum; forma enim est tota ratio, ob quam de subiecto in recto verificatur diffinitio.

49 Ad 2. confirm. disting. mai. A diffinitione perfecta ad diffinitum valet consequentia: conced. mai. à diffinitione per additamentum: neg. mai. Nam diffinitio per additamentum includit ali-

quid, quod est extra essentiam diffiniti, undè non adæquatur cum diffinito. Vel dic, quod prædicari, ut quo de pluribus dicitur ad convertentiam cum secunda intentione, & sic ipsa est diffinitum, quia in huiusmodi diffinitionibus est diffinitum id, cui, ut quo diffinitio competit iuxta dicta.

50 Ad id, quod urgetur argumentum, disting. mai. Terminus absolutus idem prædicat: conc. mai. terminus connotativus, subdisting. idem prædicat, quod significat, & eodem modo: neg. mai. & diverso modo: conced. mai. Terminus connotativus, album, v. gr. albedinem, quam in recto significat, prædicat in obliquo, & subtractum, quod solum in obliquo connotat prædicat in recto, & ratio est: quia significatur id, quod exprimitur per terminum, prædicatur verò id, quod identificatur cum subiecto; & quia albedo exprimitur per ly album, non tamen identificatur cum subiecto, cum dicis, Petrus est albus, idè albedo significatur in recto, & prædicatur in obliquo, nam Petrus est albus, idem est, ac Petrus est habens albedinem.

ARTIC. III.

QUOMODO, ET DE QUIBUS GENUS
PRÆDICATUR?

51 **A**D exactam notitiam generis aliqua sunt suo hoc titulo examinanda dubiola. Ea autem, de quibus genus prædicatur, vel sunt species divisi-
væ illius, de quibus dubium non est prædicari genus, ut genus; vel sunt individua generica, ut cum animal prædicatur de hoc, & illo animali, de quibus in art. 1. huius quæst. 5. determinavimus non prædicari genus, ut genus; sed ut speciem: vel sunt individua specifica completa, ut Petrus, & Paulus, & circa hæc restat unice comperendum, an genus prædicetur de illis, ut genus. Sit ergo conclusio.

§. I.

DE INDIVIDVIS SPECIFICIS PRÆ-
DICATUR GENUS, UT GENUS.

52 **P**rob. De illis prædicatur genus, ut genus, de quibus prædicatur, ut pars potentialis essentiae illorum; sed animal, v. gr. prædicatur de Petro, & Paulo, ut pars potentialis essentiae illorum: ergo de illis prædicatur genus, ut genus. Prob. min. Animal prædicatur de Petro, & Paulo, ut pars materialis, & potentialis speciei; sed species est tota essentia individuum; ergo

prædicatur de individuis, scilicet; Petro, & Paulo, ut pars potentialis essentiae eorum. *Confirmat.* Animal prædicatur de Petro, & Paulo, ut superius, & univocum; ergo ut universale; sed non prædicatur, ut differentia eorum, ut proprium, vel ut accidens, cum non prædicetur *in quale*, nec prædicatur ut species, cum animal non sit tota essentia individuum: ergo prædicatur ut genus.

53 *Obijcies* 2. Unius prædicabilis non est, nisi unus terminus; sed terminus relationis generis sunt species: ergo non individua. *Resp.* disting. mai. non est, nisi unus terminus *formalis*, & *primarius*: conc. mai. *materialis*, & *secundarius*: neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia cum eo, quod species sint terminus formalis, & immediatus relationis generis, stat, quod individua sint terminus materialis, seu secundarius, & medius eiusdem.

54 *Si dicas.* Differentia infima, v. g. *ratiionale*, descendit ad Petrum & Paulum media specie: & tamen diverso modo prædicatur de specie, ac de individuis: ergo, & si genus descendat ad individua mediante specie, poterit diverso modo prædicari de individuis, ac de speciebus. *Resp.* dist. mai. Differentia infima descendit mediante specie, ut termino sibi equali. conc. mai. ut termino inferiori, quem respiciat per modum universalis: neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Nam cum in differentia non sit uni-
ver-

versalis respectu speciei, eo quod respectu speciei non est superior; sed æqualis, indè nequit eodem modo prædicari de specie sibi æquali, ac individuis, quæ respicit, ut superior, & universalis: at genus, tam respectu speciei, quam respectu individuorum est universalis, ac subindè de specie, & individuis eodem genere prædicationis prædicatur.

55 *Obijcies* 2. Genus non prædicatur, ut pars; sed ut totum potentiale; ergo ex quo de individuis specificis prædicatur, ut pars, malè infertur, quod de illis prædicatur, ut genus. Occasione huius argumenti, inquirunt in præsentì Logici, an genus prædicatur de suis inferioribus, ut pars, vel ut totum? Pro quo sit secunda conclusio.

§. II.

GENUS EX MODO PRÆDICANDI,
& pro eo, pro quo supponit in recto prædicatur, ut totum.

56 *Supponit conclusio*, quòd genus prædicatur dicens pro expresso partem metaphysicam essentia, at tamen asserit, quòd ex parte eius, pro quo supponit in recto genus, prædicatur, ut totum, & prob. Ex D. Thom. de Ente, & essent. cap. 3. dicente: *Si animal non esset totum, quòd est homo, non diceretur de eo, cum nulla pars prædicetur de toto: ex quibus elicitur ratio: ut prædicatio sit vera, debet prædicatum identifi-*

cari cum subiecto; sed si genus ex parte eius, pro quo supponit in recto, non prædicatur, ut totum, non identificatur cum speciebus v. gr. de quibus prædicatur: ergo non verè prædicabitur de ipsis, ac proindè non prædicabitur ut genus. Min. constat ex eo, quòd pars, ut pars, non identificatur cum toto, undè nec anima hominis est homo, nec illius materia est homo.

57 *Confirm.* Genus (& idem de reliquis universalibus) est totum potentiale, quatenus continet in potentia obiectiva inferiora, cum quibus realitèr identificatur; sed prædicatur de inferioribus, quatenus continet in potentia obiectiva inferiora, cum quibus realitèr identificatur: ergo prædicatur, ut totum potentiale de inferioribus. Prob. min. Genus prædicatur, ut quid Logicè contrahibile, & determinabile ad hanc, & illam speciem; sed est Logicè contrahibile ad hanc, & illam speciem, quatenus continet in potentia obiectiva inferiora, cum quibus realitèr identificatur, nam contrahibilitas purè Logica petit identitatem realem extremorum contractionis, & distinctionem obiectivam, vi cuius unum actu obiectivè non sit aliud, sit tamen aliud obiectivè in potentia: ergo genus prædicatur, ut continens in potentia obiectiva inferiora, cum quibus realitèr identificatur. Ex quibus constat ad argumentum, occasione cuius excitatur dubium:

nam genus prædicatur de individu-
 duis specificis, sicut de speciebus,
 dicens scilicet expressè solam par-
 tem metaphysicam essentia ex
 parte rei, ex modo tamen prædi-
 candi, & ex parte eius, pro quo
 supponit in recto, prædicatur, ut
 totum potentiale.

58^a *Obijcies* 1. Materia prima
 nequit prædicari de composito,
 quia partem, quam compositum
 addit, non continet materia actu,
 sed in potentia; sed totum poten-
 tiale non continet actu differen-
 tias, quas inferiora super addunt;
 sed solum in potentia: ergo ut to-
 tum potentiale nequit prædicari
 de inferioribus. *Confirm.* Prædica-
 tum in prædicatione affirmativa
 vera debet esse idem actu cum
 subiecto: ergo debet actu conti-
 nere quiddam continet subiec-
 tum: ergo si genus, ut totum po-
 tentiale, non continet actu in-
 feriora, nequit de illis verè præ-
 dicari.

59^a *Resp.* disting. mai. Quia
 continet in potentia reali, & physica,
 partem, quam superaddit compo-
 situm: conc. mai. quia continet
 in potentia solum Logica, & obiec-
 tiva: neg. mai. Id enim, quod in
 potentia reali continet alterum, dis-
 tinguitur realitèr ab illo, quo cir-
 ca non habet identitatem requisi-
 tam, ut verè prædicetur de illo: id
 autem, quod in potentia tantum
 Logica continet alterum, est idem
 realitèr cum illo, sola interceden-
 te distinctione rationis, quæ non
 obstat; sed requiritur, ut ad illud

possit per modum prædicati com-
 parari.

60 *Ad confirm.* disting. antec:
 Debet esse idem actu realitèr cum
 subiecto: conced. antec. *obijctio:*
 neg. anteced. Quia cum in propo-
 sitione prædicatum uniatur cum
 subiecto modo compositivo, po-
 tius debent esse distincta per rati-
 onem, apta tamen, ut possint
 ad invicem media affirmatione
 componi. Sed ut hoc clarius per-
 cipiatur, fit tertia conclusio.

§. III.

GENVS NON PRÆDICATUR PER SE, & formalitèr de differentiis.

61 *Conclusio* hæc, quæ suppo-
 nens identitatem realem
 generis cum differentiis,
 negat identitatem in esse formali,
 & obiectivo, est expresso conclu-
 sio Philosophi, lib. 3. Metaphys.
 text. 10. & D. Thomæ ibi lect. 8.
 necnon de Ente, & essentia, cap:
 7. & alibi, sepè, undè eam frequen-
 tius amplectuntur AA. præsertim
 Thomistæ. Et prob. Genus nequit
 esse de conceptu formali diffe-
 rentiarum: ergo nequit prædica-
 ri per se, & formalitèr de diffe-
 rentiis. Conseq. patet, & antec.
 prob. *Tum*, quia idèd juxta Philo-
 sophum in loco citat. Ens non est
 genus, quia transcendit formalitèr
 differentias. *Tum*, quia genus, &
 differentia sunt partes metaphysi-
 cæ componentes essentiam specifi-
 cam; sed essentia nequit metaphy-
 sice

ficè componi ex partibus, quarum una sit de conceptu metaphysico alterius, compositio enim in ea linea, in qua est compositio, petit partes distinctas: ergo genus non est de conceptu formali, & metaphysico differentiatum.

62. *Confirm.* Si animal esset de conceptu formali rationalis, sequeretur, quòd homo in quantum rationalis, esset animal: consequens est falsum: ergo, & id, ex quo sequitur. Prob. min. *Tum*, quia in quantum animal, convenit homo cum brutis, & in quantum rationalis, non convenit cum Brutis: ergo in quantum rationalis, non est animal. *Tum*, quia in quantum rationalis, differt à Brutis, & non differt, in quantum animal: ergo in quantum rationalis, non est animal.

63. *Ex his colligitur*, (ne quæstiones postea multiplicemus) quòd differentia subalterna non sit de conceptu differentie infimæ, nam si sensibile, v. gr. quòd est differentia constitutiva animalis, esset de conceptu metaphysico rationalis, animal, ut animal, esset de conceptu metaphysico illius, cum animal sit metaphysicè essentialitèr vivens sensibile; sed probatum est, quòd animal non sit de conceptu metaphysico rationalis: ergo sensibile non est de conceptu metaphysico rationalis.

64. *Obijes* 1. De qualibet differentia substantie prædicatur formalitèr substantia: sed substantia est genus: ergo genus prædicatur

formaliter de differentiis. Prob. mai. Qualibet differentia substantie est substantia, cum nulla sit accidens: ergo de qualibet differentia prædicatur formalitèr substantia. *Confirm.* 1. Quidquid prædicatur formalitèr de subiecto, prædicatur formalitèr de constitutivo illius: sed genus prædicatur formalitèr de specie, cuius constitutum est differentia: ergo prædicatur formalitèr de differentia.

Confirm. 2. Hic syllogismus est bonus: *Omnis homo formalitèr est animal, omnis homo formalitèr est rationalis: ergo aliquod rationale formalitèr est animal*: sed præmissæ sunt veræ: ergo, & consequens est verum.

65. *Resp.* dist. mai. Prædicatur formalitèr substantia, *abstrahens à completa, & incompleta*: conc. mai. substantia completa: neg. mai. Substantia autem, quæ est genus, est substantia completa, nam substantia à completa, & incompleta abstrahens, cum sit transcendens differentias, non est genus: unde substantia, quæ est genus, nunquam formalitèr prædicatur de differentiis.

66. *Ad 1. confirm.* disting. mai. Quòd prædicatur formalitèr de subiecto, prædicatur formalitèr de constitutivo *adequato* illius: conced. mai. de constitutivo quolibet: *etiam inadéquato, & ex parte compositionis metaphysicæ*: neg. mai. Nam, cum constitutum inadéquatum huiusmodi sit *cum quo*, ut comparte, facit compositio-

nem metaphysicam ipsum genus debet esse extra conceptum metaphysicum illius, ac proinde non praedicatur formaliter de eiusmodi constitutivo.

67^a *Ad 2. confirm. neg. mai.* Nam ille syllogismus est defectuosus, quia ratione illius particulæ formaliter, quæ in nulla præmissa distribuitur, arguitur ex puris particularibus: idem est enim, ac si argueretur, homo sub aliqua formalitate est animal, & sub aliqua formalitate est rationalis, ex quibus inutiliter inferes, quod sub formalitate, sub qua est rationalis, sit animal, seu quod formalitas rationalis sit formalitas animalis: sicut hic syllogismus non tenet. *De conceptu hominis est materia, de conceptu hominis est forma: ergo de conceptu formæ est materia; ex eo enim quod utraque sit de conceptu hominis, perperam inferitur, quod unum sit de conceptu alterius*

68^a *Obijcies 2.* Ideò de rationali non praedicaretur formaliter animal, quia rationale est pars metaphysica; sed animal est pars metaphysica, quo non obstante, praedicatur de eo formaliter genus substantiæ: ergo nulla est ratio, ob quam animal non praedicetur formaliter de rationali. *Confirm.* Rationale est substantia animata, & vivens; sed de vivente praedicatur formaliter substantia completa: ergo, & de rationali.

69^a *Uigetur.* Differentia constitutiva generis, scilicet subalterna,

est de conceptu differentia infimæ, per quam genus contrahitur: ergo, & ipsum genus per illam constitutum est de conceptu differentia infimæ. *Prob. antec.* Differentia specifica equi est essentialiter corporea, & materialis; non est enim spiritualis; sed corporeum, & materiale sunt differentia subalternæ: ergo differentia superior subalterna est de conceptu differentia specifica inferioris.

70^a *Resp. disting. mai.* Quia rationale est pars metaphysica, cum ipso animali, ut comparte: conc. mai. quia est pars metaphysica, absolute: neg. mai. Ratio partis metaphysicæ probat exclusionem alterius compartis à suo conceptu metaphysico, undè sequitur, quod si rationale componit cum animali essentiam metaphysicam hominis, animal non est de conceptu metaphysico rationalis, & è converso: at animal non est pars metaphysica, quæ cum substantia completa, seu cum genere substantiæ componat aliquod totum metaphysicum; sed est quoddam totum metaphysicum compositum ex genere substantiæ, aliisque generibus intermediis, & sua propria differentia, scilicet sensibili, ex quo sequitur, quod de sensibili non praedicetur formaliter genus substantiæ, secus de animali.

71^a *Dices,* animal est pars metaphysica essentialiter contrahibilis, & determinabilis per differentiam: ergo nõ est quoddam totum

rum metaphysicum, totum quip-
pè in ea linea, in qua est totum,
non ordinatur per se ad aliud com-
ponendum, nec est ulterius in ea
linea essentialitèr contrahibile,
& determinabile. Neg. conseq.
Cuius probatio inserta solum con-
vincit, quod in linea subalterna,
in qua animal est totum metaphy-
sicum, aliud non sit, ad cuius com-
positionem metaphysicam ordi-
netur; non tamen quòd in linea
specifica atthoma ultimo quiddi-
tativè determinata aliud totum
metaphysicum non sit, ad cuius
compositionem ordinetur, cum
quidditas subalterna ex se ordi-
netur ad compositionem infi-
mæ.

72 *Ad confir. resp.* Quòd ratio-
nale formalitèr non est substantia
animata, aut vivens; sed talitèr
vivens, ita ut vivere correspon-
deat viventi, talitas autem corres-
pondeat rationali.

73 *Ad id*, quo argumentum
utgetur, neg. antec. Ad eius prob.
disting. mai. Differentia specifica
equi est essentialitèr *determinativè*
corporea, & materialis; conced.
mai. essentialitèr *constitutivè*: neg.
mai. & dist. min. corporeum,
& materiale *constitutivè* sunt diffe-
rentiæ subalternæ: conced. min.
corporeum, & materiale *determi-
nativè*: neg. min. & conseq. Ultima
differentia equi est corporea, &
materialis *determinativè*, quia
corpus, quod constitutum suppo-
nit, determinat ad talem, vel talè
speciem corporis; non est tamen

corporea constitutivè, quia potius
in ratione corporis cõvenit Equus
cum aliis corporibus; à quibus per
suam ultimam differentiam dif-
fert; corporeum autem constitu-
tivè, non determinativè, est dif-
ferentia subalterna, quæ ultimò
specificè determinatur per diffe-
rentiam equi.

74 *Si insles 1.* Differentia spe-
cifica equi provenit ab anima equi
ut est principium sentiendi: ergo
est formalitèr sensibilis; ac proin-
dè sensible, quod est differentia
subalterna, prædicatur formalitèr
de differentia infima. *Respond.*
disting. antec. ut est principium
sentiendi determinativè: conced.
anteced. constitutivè: neg. antec.
& neg. absolutè conseq. Quia esse
determinativè sensiblem differe-
ntiam infimam, nil est aliud, quam
esse determinationem sensibilis;
quod non est esse formalitèr sensi-
bilem. *Nec obstat*, quod differentia
illa provenit ab anima equi, ut est
principium eliciendi proprias ope-
rationes, quæ sunt formalitèr sen-
sitivæ. *Nam* etiam in ipsis opera-
tionibus equi, & est ratio commu-
nis sensationis, & talis sensationis,
quæ talitas est sensitiva determi-
nativè, non constitutivè, & for-
malitèr.

75 *Si insles 2.* Differentia spe-
cifica equi est ens substantiale in-
completum; sed differentia, qua
genus supremum substantiæ con-
stituitur, est ratio entis substantia-
lis incompleti, cum conceptus
cuiuslibet differentiæ sit incom-

pletus: ergo differentia specifica equi includit essentialiter differentiam sui generis supremi, *Resp.* ommissa mai. neg. min. Vel potius suppositum, nam genus supremum substantiæ, cum supra se non habeat genus, non constat differentia, ac proinde nulla est differentia talis generis, quæ includatur in differentiis inferiorum.

76^a *Nec ex hoc inferas*, quod insensibile, v. g. quod est verè differentia animalis, & quid incompletum, sit ratio transcendens differentias infimas, etsi animal, quia ens completum, differentias inferiorum non transcendat. *Non inferas* quidem, nam, etsi conceptus transcendens differentias debeat esse, quid incompletum, vel abstrahens saltem à completo; & incompleto, non tamen omne incompletum est transcendens, nisi sit de conceptu constitutivo metaphysico differentiarum, quale nequit esse sensibile, quod ut constitutivum animalis cum differentia specifica componit metaphysicè speciem hominis, vel equi.

77^a *Si tandem inferas*. Si differentia infimæ accidit generi, salvatur genus, etiam si non dentur plures species, imò etiam si nulla sit possibilis, cum quolibet essentia salvetur sine possibilitate etiam illius, quod omnino accidit ipsi sed genus nequit salvari, ubi plures species non sunt saltem possibiles: ergo differentia non accidit generi occasione huius inquitur Logici, in genus, ut tale

salvetur in unica specie? Pro cuius resolutione sit quarta conclusio.

§. IV.

GENUS NEQUIT SALVARI SINE
possibilitate saltem plurium specierum.

78^a *Supponit* conclusio, quod ratio generis, animal, v. g. salvatur physicè, & quoad id, quod actu dicit, in qualibet specie, hæc enim prædicata, *vivens sensibile*, in qualibet reperiuntur specie animalis. Procedit ergo dubium de genere, ut tali, ut scilicet est quoddam totum potentiale contrahibile per differentias, in quo sensu negamus, quod genus possit salvari sine plurium specierum possibilitate, etsi non requiratur, quod plures species sint existentes.

79^a *Prob. 1. ex D. Thoma 1. poster. lect. 12. dicente: Non est possibile invenire aliquod genus, cuius unum tantum sit species*, quod alibi sapè reperit. Prob. insuper ratione Genus est ratio positivè indifferens ad plures species: ergo nequit salvari genus sine plurium specierum possibilitate. Pater consequ. Nam indifferencia positiva ad plura nequit salvari, si illa plura repugnent. Antec. verò prob. Genus est ratio potentialis contrahibilis media differentia ad hæc speciem præ alia: ergo est ratio positivè indifferens ad plures species. Anteced. constat ex eo, quod genus est pars potentialis, & materialis essent

essentia, unde sicut de ratione materiae est, quod petat determinari per formam ad physicè componendam hanc speciem præ alia, ita genus est ratio determinabilis per differentiam ad cõponendam metaphysicè hanc speciem præ alia. Huius rationis, & aliarum, quæ possent subiungi, efficacia amplius dignoscetur, dum art. 5. probemus idem de specie (inò de quocumque prædicabili) in ordine ad plurium individuorum possibilitatem.

80. *Obijcies.* Materia cœlestis salvatur sub unica forma cœli sine plurium possibilitate: ergo, etsi genus sit pars materialis speciei, potest salvari in una specie sine plurium possibilitate. *Confirm. 1.* Etiam si solus homo esset possibilis, hæc prædicatio, *Petrus est animal*, esset prædicatio generis: ergo etiam si sola species hominis esset possibilis, animal esset genus. *Prob. anteced.* Quia illa prædicatio non esset prædicatio proprii, accidentis, aut differentia, cum animal de Petro prædicetur *in quid*, nec esset prædicatio speciei, cum animal non sit tota essentia Petri: ergo esset prædicatio generis. *Confirm. 2.* Species potest salvari in unico individuo: ergo genus potest salvari in unica specie.

81. *Resp. neg. conseq.* Quia ratio materiae solam potest salvari, vel per hoc, quod recipiat per motum primi subiecti, sic enim recipere est proprium materiae, vel per hoc, quod sic potest recipere in-

differentens ad plura, ratio enim indifferentiae potentialis est etiam propria materiae, seu illius, quod per modum materiae se habet: cum ergo ratio partii potentialis non possit salvari in genere per hoc, quod recipiat differentiam, restat, ut solum possit salvari per hoc, quod sit potentialitèr indifferentens ad plura: ac ratio materiae in materia cœlesti eiusmodi indifferentiam non requirit, cum sine ipsa salvetur ratio primi subiecti receptivi formæ.

82. *Ad 1. confirm. resp.* Quod illa prædicatio reduceretur ad speciem; quia cum animal actu includat vivens sensibile, quod sensibile esset in eo evento differentia infima hominis, siquidem non esset ratio determinabilis per alias differentias, inde fit, quod animal esset compositum ex genere, & differentia infima, quod est proprium speciei; quia tamen sensibile non esset adequata differentia hominis; sed simul cum rationali, adæquata enim differentia ex sensibili, & rationali constaret, inde etiam fit, quod animal non esset tota essentia Petri, & consequenter, quod illa prædicatio, non propriè, & simpliciter; sed reductivè, esset prædicatio speciei.

83. *Ad 2. confirm. neg. neg. ant.* Quia vel species consideratur secundum prædicata, quæ actu dicit, & sic salvatur species in uno individuo, tunc cum in hoc sensu etiã in unica specie salvatur genus

iuxta superius dicta, vel consideratur species, ut contrahibilis per differentiam individualem ad hoc potius individuum, quàm ad aliud, & in hoc sensu repugnat species, ubi plura individua repugnant, contrahibilitas enim, & differentia ad plura, salvari nequit sine possibilitate saltem plurium: in eodem ergo sensu (quantum ad hoc) salvarur, vel non salvarur ratio speciei in unico individuo, quo salvarur, vel non salvarur ratio generis in unica specie.

84. *Dices.* Genus se habet per modum partis potentialis, incompletæ, & perfectibilis, ac proinde essentialitèr petit differentias, quibus perficiatur, & compleatur, idèdque nos ipsi diximus genus, se habere per modum materiæ; at species est actus essentialitèr completus, quo circa ex vi sui conceptus essentialis, non petit differentias individuales, quibus determinetur. *Uterius.* Communitèr receptum est apud Logicos, quod species salvarur in unico individuo, genus verò non salvarur in unica specie: aliqua est ergo disparitas assignanda inter genus, & speciem.

85. *Resp.* Quòd licèt genus alitèr sit determinabilis, & contrahibilis per differentias específicas, alitèr species per differentias individuales, utrumque tamen debet esse positivè indifferens ad plura, alitèr nullum ex illis poterit denominari à secunda intentione universalitatis, sicque

totum considerabuntur genus, & species secundum prædicata, quæ actu includunt, in quo pari passu currunt quoad salvari in unica specie, vel individuo. De ratione autem indifferents ad plura est, quòd plura non repugant, seu sint possibilia; undè quod alitèr genus petat plures species, alitèr species plura individua, non probat, quod utrumque non petat plura.

86. *Alietas* autem consistit in eo, quod genus petit plures species, ut obtineat totam perfectionem, cuius genus est capax: nam genus habet perfectionem à differentiis specificis, cumque omnes illas non habeat in unica specie, indè non obtinet in illa omnem perfectionem, quam potest habere; ex quo fit, quòd genus sit velut materia, quæ non solum determinatur per formam; sed, & ab illa perficitur: species autem per differentias individuales non perficitur; sed limitatur, & coarctatur, undè perfectione, cuius est capax, in quolibet conservat individuo: & in hoc sensu verum tenet, quod genus (quoad perfectionem, cuius est capax) non salvarur in unica specie, cum tamen in uno individuo species salvetur.

87. *Ex his constat* ad replicam, ob quam excitatum est dubium: Differentiæ enim accidunt generi constitutivè non determinativè, id est; genus non constituitur per differentias, essentialitèr tamen est quid determinabile, & contrahibile

bile per illas, unde non sequitur, quod sine plurium specierum possibilitate salvetur ratio generis. Quia tamen pluries in præsentibus inculcatum est, quod genus est velut materia, dubitatur ultimo, sit ne verum, quòd inter Philosophos communiter circumfertur, scilicet, quod genus sumitur à materia, differentia verò à forma, cui communi dicto occasionem dedit Arist. lib. 8. metaph. text. 9. dicens: *Aliquid de aliquo significat ratio differentiva, & oportet hoc quidem, ut materiam, illud verò, ut formam esse.* Pro quo sit.

§. V.

GENVS IN REBVS COMPOSITIS
ex materia, & forma, sumitur à materia, ut à prima radice, ex qua provenit, quòd concipiatur natura generica, ut determinabilis per differentiam specificam.

88 **F**acilior eiusmodi communis dicti intelligentia est, quòd cum forma in physicis sit actus determinans, & perficiens materiam, & materia sit imperfecta, determinabilisque per varias formas, ita proportionem servata in metaphysicis, genus est conceptus imperfectus, determinabilis per differentias, differentia verò est conceptus actuans, & perficiens genus; ex quo sumpta est occasio, ut dicatur genus sumi à materia, scilicet, quia assimilatur materie, differentia verò à forma, quia scilicet assimilatur formæ,

Cum autem amplius videatur intendere Philosophus, necnon D. Thomas sæpissimè illud dictum repetens, & ex professo explicans; idè, ut magis propriè, ut debet, accipiatur.

89 *Observandum est*, quod genus, seu gradus genericus præstat proxime à forma; omnes enim gradus rei, eius essentiam constituentes, nulla actuali distinctione differunt à parte rei, ut quæst. præced. monstravimus: ergo proveniunt omnes ab eadem forma. Deindè. Ab eo provenit esse animal, quod sui communicatione præstat esse vivens sensitivum; sed hoc præstat media sui communicatione forma, anima scilicet: ergo à forma provenit gradus genericus. Quod cum ita sit, ingerit difficultatem, unde proveniat, quòd ex gradibus identificatis, unus concipiatur (genericus scilicet) ut quid potentiale, & contrahibile per alium, quæ contrahibilitas, & potentialitas est propria generis, & huius radicem, fundamentumque dicimus esse materiam in rebus compositis ex materia, & forma, quod prob.

90 *Illud est prima radix, & fundamentum*, ut intellectus concipiat naturam, ut potentialem, & ulterius determinabilem, in quo consistit ratio generis, quod est prima radix, & fundamentum, ut compositum concipiatur habens prius esse potentiale, & imperfectum, quam actuale, & perfectum; sed huiusmodi fundamentum,

tum, & radix in rebus materialibus est materia: ergo materia est in rebus materialibus, à qua, ut à prima radice, sumitur genus. Maj. est certa: Nam concipi hominem, in quantum animal, ut quid potentiale, & ulterius perfectibile per rationalitatem, nil aliud est, quam concipi habens prius esse potentiale, & imperfectum, quam actuale, & perfectum: ergo prima radix, & fundamentum unius est prima radix, & fundamentum alterius.

92. *Min.* autem prob. Nam fundamentum, & radix eiusmodi conceptibilitatis est: quia quod procedit de potentia ad actum, prius pervenit ad actum imperfectum, quam perfectum; sed prima ratio procedendi de potentia ad actum est materia; ergo materia est prima radix, & fundamentum, ut intellectus concipiat compositum ex illa, ut habens prius esse potentiale, & imperfectum, quam actuale, & perfectum. *Explicatur.* Sicut res se habet ad esse, & operari, ita se habet ad intelligi: sed prima radix, à qua sumitur, quod materia sit prius sub esse imperfecto, v. gr. prius sit sub forma feminis, quam sub forma Embryonis, & sub hac prius, quam sub forma vivencis, est ipsius materiae pura potentialitas, & maxime distincta ab actu perfecto: ergo eiusdem potentialitatis radix est fundamentum, ut compositum intelligatur habens prius esse imperfectum, quam perfectum. Unde D. Tho-

mas 1. p. q. 50. art. 2. ad 1. ait: *In rebus materialibus aliud est, quod determinata ad specialem gradum scilicet forma, & aliud, quod determinatur, scilicet materia.*

92. *Diximus* autem hoc esse verum in rebus tantum materialibus, quia in rebus spiritualibus genus sumitur ab earum potentialitate physico, quae respectu rerum spiritualium est earum essentia, ut ex se non habens existentiam; sed ex se in potentia ad illam; differentia vero sumitur ab earum maiori actualitate, quae consistit in maiori accessu ad actum purum, hoc est, in perfectiori participatione divinae simplicitatis, quae ex universaliori modo operandi nobis innatescit.

93. Si dicas. Substantiae spirituales, & corporeae non habent materiam communem; & tamen habent genus commune, siquidem collocantur sub eodem predicamento: ergo etiam in rebus corporeis genus non sumitur à materia. *Confirm.* Gradus genericus, & individualis sunt oppositi, sed gradus individualis sumitur juxta Thomistas à materia: ergo ab ea non sumitur gradus genericus.

94. *Resp.* dist. mai. Non habent materiam communem *secundum conceptum formalem potentialitatis physicae*: neg. mai. *secundum conceptum materiale*: conced. mai. & concessa min. neg. conseq. Ratio generis sumitur à potentialitate phy-

physica, in qua habenda conveniunt Angelus, v. gr. & homo: quod autem hæc potentialitas sit in uno materia, in alio verò sit præcisè potentia receptiva existentia, est quid materiale respectu potentialitatis, & ratio solum, ut in hoc, v. gr. in homine sumatur ratio generis à materia.

95 *Ad confirm. resp.* Quòd gradus genericus, & individualis non sunt oppositi; sed sunt idem realitèr, & ita comparantur obiectivè etiam, ut unus sit determinatio alterius; sunt ergo illi gradus formalitèr oppositi, idèst formalitèr distincti, cui non obest, quòd uterque gradus sumatur à materia diverso modo sumpta; genericus scilicèt à materia secundum se, ut potentiali, individualis verò à materia, ut signata quantitate.

ATTIC. IV.

EXAMINANTVR DIFFINITIONES Speciei?

68 **S**pecies, quæ secundum est prædicabile, potest considerari, vel ut subijcitur generi superiori, & sub hac consideratione denominatur species subijcibilis, vel ut respicit individua inferiora, sicque denominatur species prædicabilis: utroque modo eam diffinivit Porphyrius, & utroque modo eam in examen vocamus.

§. I.

DIFFINITIO SPECIEI VT SUBIJCIBILIS exponitur.

67 **D**iffinivit Porphyrius speciem subijcibilem sic, quæ ponitur sub genere, & de qua genus in eo quod quid prædicatur; sed cum species subijcibilis, alia sit infima, alia subalterna, utraque convenit in eo, quod est subijci generi, differunt tamen in eo, quòd species subalterna habet sub se alias species, & eas non habet species infima, quòd tamen discrimen non debet exprimere diffinitio communis. Ut tamen diffinitionis tradita bonitas melius percipiatur.

68 *Obijcies* 1. Individua specifica ponuntur sub genere, & de eis genus in eo quod quid prædicatur: ergo diffinitio convenit aliis à diffinito. Disting. antec. ponuntur immediate sub genere: neg. ant. mediate: conc. ant. & neg. conf. Quia diffinitio debet accipi de possessione immediata, & quæ subijcibili conveniat ratione sui, non de mediate, & quæ convenit mediante ipsa specie, quomodo individua specifica subijciuntur generi.

99 *Instabis* 1. Individua generica, ut hoc animal, ponuntur immediate sub genere: ergo etiam intellecta diffinitione de subiectione immediata, convenit diffinitio aliis à diffinito.

Insta

Instabis 2. Homo est species subijcibilis generi substantiæ, & tamen non subijcitur immediatè generi substantiæ: ergo vel species subijcibilis non benè diffinitur, vel diffinitio non debet intelligi de subjectione immediata.

100 *Resp.* disting. antec. Individua generica ponuntur immediatè sub genere, ut genus est: neg. antec. sub genere, ut species est: conc. antec. hæc enim prædicatio, hoc animal est animal, est prædicatio speciei juxta dicta in hac quæst. 5. art. 1. *Ad 2. instantiam*, concessis præmissis, neg. conseq. Quia licet homo non subijciatur immediatè generi substantiæ, subijcitur tamen immediatè animali, quod est eius genus proximum; nec enim petitur, quod cuiusque generi species immediatè subijciatur.

101 *Obicies 2.* Genus diffinitur per speciem: ergo species non debet diffiniri per genus. Prob. conseq. Nam aliàs committeretur circulus, qui in diffinitionibus est vitandus. *Resp.* neg. conseq. Quin potius, cum genus, & species sint correlativa, debet unum diffiniri per aliud, sunt enim correlativa simul natura, & cognitione, undè pater diffinitur per filium, & filius per patrem; nec iste est circulus vitiosus, quem rectitudo diffinitionis debeat vitari.

102 *Instabis 1.* Diffinitio debet esse notior diffinito: ergo si species diffinitur per genus, & converso, idem est notius, & ig-

notius respectu eiusdem. *Instabis 2.* Loco cuiuslibet partis diffinitionis licet ponere diffinitionem talis partis, ut colligitur ex Arist. 2. *Thop.* cap. 3. ergo in diffinitione speciei licebit ponere, loco generis, huius diffinitionem, undè poterit species diffiniri sic. *Species est, quæ ponitur sub eo sub quo ponitur species*, quod nil absurdus.

103 *Respond.* neg. conseq. Nam ex quo diffinitio debeat esse notior diffinito, malè infertur, quod quælibet pars, præsertim extrinseca, ut est correlativum, sit notior; solum enim infertur, quòd ordo ad genus sit notior specie, & ordo ad speciem sit notior genere. *Ad 2. instantiam resp.* Aristotel. esse intelligendum de parte intrinseca, loco cuius, licet ponere talis partis diffinitionem non de parte extrinseca, cuiusmodi est correlativum.

§. II.

TRADITUR DIFFINITIO SPECIEI,
ut predicabilis.

104 *S*peciem, ut predicabilem, diffinitur sic Porphyrius: *Quæ predicatur de pluribus differentiis numero in eo quod quid.* Per ly *predicari de pluribus* convenit species cum aliis predicabilibus, cumque in omnibus sub intelligatur universale, cuius proprietas est predicabilitas, debent excludi à ratione speciei, quæ conditiones non habent re-
qui-

quibus, ut sint universalia. Per
ly *differentibus* numero differt à
genete, quod prædicatur de plu-
ribus differentibus specie, quæ
differentia, ita accipienda est, ut
terminus immediatus relationis
generis sint plura specie distincta,
speciei verò terminus immédia-
tus sint plura solo numero distine-
ta. Per illam particulam *in eo quod*
quid denotatur speciem prædicari
essentialitèr, tam ex parte rei
prædicatæ, per quod differt à pro-
prio, & accidente, quàm ex par-
te modi prædicandi, per quod dif-
fert à differentia, quæ ex parte
modi prædicatur *in quale*. Rursus
per eandem particulam denota-
tur, quod species non solum præ-
dicatur essentialitèr; sed dicen-
do totam essentiam; nam nec
potest dicere partem essentiæ de-
terminantem, ut differentia, quia
prædicaretur *in quale*, nec partem
essentiæ determinabilem, ut ge-
nus, quia non prædicaretur de
solo numero differentibus, undè
debet prædicari dicendo totam
essentiam, quod est proprium
speciei.

105 *Obijcies* 1. Per hanc
diffinitionem diffinitur species in
communi; sed species in commu-
ni prædicatur de differentibus spe-
cie, nam prædicatur de homine,
& equo, qui specie differunt: er-
go non rectè dicitur in diffinitio-
ne, quod species debeat prædi-
cari de solo numero differenti-
bus.

106 Respond. disting. mai.

Diffinitur species in communi,
ly *in communi dicente* *nam per se*
diffinitam: neg. maior. dicente *sta-*
tum accidentalem rei diffinita: con-
ced. mai. & disting. minor. Spe-
cies in communi, *essentialitèr*
sumpta prædicatur de pluribus
differentibus specie: neg. minor.
denominativè, & *ratione status*,
conced. minor. & neg. conseq.
Nam cum diffinitur species, dif-
finitur, ut abstracta ab hac, & illa
specie, ita tamen, ut ratio diffi-
nita sit ratio speciei, status verò
abstractionis sit conditio, ut dif-
finitur, undè prædicata, per quæ
diffinitur, debent corresponde-
re rei, quæ diffinitur, non statui
abstractionis, quæ est conditio, ut
diffinitur. Hinc prædicari de plu-
ribus differentibus numero con-
venit omni speciei, homini sci-
licet, & equo, & aliis speciebus,
quibus tamen non convenit præ-
dicari de pluribus differentibus
specie, quia huiusmodi prædica-
tio est propria status accidentalis
abstractionis, sub quo species dif-
finitur, & sic non descendit ad
hanc, & illam speciem, quæ ibi
diffiniuntur; hæ enim prædica-
tiones, *homo est species*, *equus est*
species, sunt prædicationes acci-
dentis quinti prædicabilis, nam
accidit homini, & equo deno-
minari à secunda intentione spe-
ciei.

107 *Obijcies* 2. Species prædi-
catur de individuis *in quid* in-
complete: ergo non prædicatur
dicendo totam essentiam, ac pro-
inde

indè non differt in hoc species à genere. Prob. anteced. De essentia individuorum est differentia individualis; sed hanc non dicit species: ergo non dicit totam essentiam individuorum. Neg. anteced. Ad prob. dist. mai. De essentia *metaphysica* individuorum est differentia individualis: neg. mai. De essentia *physica*: conced. mai. & concess. min. dist. conseq. non dicit totam essentiam *physicam*: conced. conseq. *metaphysicam*: neg. conseq.

108 *Si dicas*. Sicut se habet differentia specifica ad speciem, ita individualis ad individuum; sed illa pertinet ad essentiam *metaphysicam* speciei: ergo ista pertinet ad essentiam *metaphysicam* individui. Resp. non ita, & eodem modo se habere utramque; quia de essentia *metaphysica* rei solum iudicamus esse ea prædicata, per quæ respondemus quæstioni, *quid est res*, aut qualis quædam ita sit, cuiusmodi sunt species, & differentia specifica, non individualis; nam ut ait Damascenus, c. 9. *Dialecticæ*. Proprietas individualis non ostendit, *nec quale quid est, nec quid est rei; sed quis est: interroganti enim, quis est iste, dicimus, Petrus; deinde interroganti, quid est Petrus, dicimus, homo*. Species ergo dicit totam essentiam individui, qua respondemus inquirenti illius quidditatem.

§. III.

SPECIES, UT SUBIJCIBILIS NON est prædicabilis.

109 **P**rob. Speciem, ut *subijcibilem* esse prædicabilem, vel est, quod per eandem formam, qua est *subijcibilis*, sit prædicabilis, vel quod esse *subijcibilem* sit causa, aut ratio, ut sit prædicabilis; sed in neutro sensu est verum: ergo species: ut *subijcibilis*, non est prædicabilis. Prob. min. quoad 1. partem: Species, ut *subijcibilis*, dicit formalitè respectum inferioris ad genus, ut superius; ut prædicabilis autem dicit respectum superioris ad individua, ut inferiora; sed isti respectus sunt omnino diversi: ergo per eandem formam, qua est *subijcibilis*, non est prædicabilis. Quoad 2. verò partem prob. *Tum*, quia stat speciem esse prædicabilem, & non esse *subijcibilem*, substantia enim comparata ad hanc, & illam substantiam est species prædicabilis, & tamen cum supra se non habeat genus, non est species *subijcibilis*: ergo *subijcibilis* non est causa, aut ratio universalitatis. *Tum*, quia, ut intellectus comparat naturam ad inferiora, nullatenus per se requiritur, quod illam prius comparat ad genus: ergo idem, quod prius.

110 *Si obijcies* 1. Species respicit genus, ut aliquid ubi intrinsecum,

cum ; inferiora vero , ut aliquid extrinsecum : ergo prius respicit genus , quàm inferiora , ac proinde prius est subijcibilis , quàm prædicabilis . *Possit* omitteri totum , quia ex quo sit prius subijcibilis , quàm prædicabilis , non sequitur , quod unum sit ratio , aut causa alterius , licet è converso bene sequatur ex eo , quod unum sit ratio , aut causa alterius , quod sit prius altero . *Deinde* , disting. anteced. respicit , ut quid sibi intrinsecum genus , *consideratum per modum partis ætænalis* , conced. anteced. *per modum totius potentialis* , nego anteced. quia prout sic est correlative species , & correlative est terminus extrinsecus relationis .

111 *Secundo* obijcies . Species ponitur immediatè sub genere ; sed individuum non ponitur immediatè sub genere : ergo species , ut posita sub genere (sic est subijcibilis) non est individuum , ac proinde ut subijcibilis est universalis . *Disting.* conseq. Est universalis *Logicè* : neg. conseq. *Metaphysicè* , subdisting. est metaphysicè universalis , *formaliter* : neg. conseq. *præsuppositivè* : conced. conseq. Ut species subijciatur generi , debet prius per abstractionem constitui universalis , alia tamen est forma , qua subijcitur , alia , qua fit universalis , illa est respectus ad genus , hæc autem est unitas prædicationis .

112 Habetur ex his , quòd subijcibilitas , & prædicabilitas

sunt diverſi omninò respectus , qui in eodem subſtracto , seu subiecto materialitè coincidunt , nam ſtat ſpeciem eſſe prædicabilem , & non eſſe ſubijcibilem , ut probatum eſt , ſtat inſuper eſſe ſubijcibilem , & non eſſe prædicabilem ; ut ſtatim probabitur de natura Angelica : unus ergo respectus non oritur ex alio , nec habet connexionem cum alio . *Rurſus* , quòd natura abſtracta debeat prius comparari ad genus , quàm ad individua , vel è converso , nulla ratione ſuaderetur neceſſarium : ſunt ergo tales respectus diſparati , & ſi in ſubiecto coincidunt materialitè ; qua etiam ratione ſpecies ipſa ſubijcibilis comparativè ad hæc , & illam ſpeciem ſubijcibilem , eſt ſubſtractum , quod deſignatur univerſale .

ARTIC. V.

*AN NATURA ANGELICA , SUP-
posita eius immultiplicabilitate , ſit
Species prædicabilis ?*

113 *Possit* eodem modo excitari dubium circa quamlibet intentionem universalis , imò circa universale in communi , an ſcilicèt , natura , cui plura habere inferiora repugnet , poſſit eſſe universalis , cum univerſale ſit *unum in multis* , & *de multis* , opportunè tamen illud AA. frequentius excitant circa ſpeciem : *Tum* , ut dic-
ta immediatè de inconnexione

subiicibilitatis speciei cum prædicabilitate delucidentur. Tùm quia cum natura Angelica sit, cui in sententia D. Thomæ repugnant plura individua solo numero distincta, opportune de specie, quæ respicit pro termino plura solo numero distincta, excitatur quæstio, posita, exempli causa, ipsa natura Angelica, in qua hypothesi dubij iuxta D. Thom. mentem verum habet. Hinc dignoscitur iam dissidium esse magna ex parte domesticum, & quod aliter locum non habet, nisi plurium individuorum impossibilitate supposita.

114 *Pro resolutione* autem unice supponenda est tradita sæpè distinctio universalitatis negativæ, & positivæ, quarum prima consistit in unitate præcisionis, qua natura præscinditur à singularitate, seu cognoscitur sine illa: secunda verò consistit in aptitudine positiva, vi cuius natura à singularitate præcisa respicit plura inferiora, in quibus potest existere, in qua aptitudine, & respectu consistit iuxta superius dicta universale Logicum, de quo solo procedit dubium; nam quid de prima universalitate sit dicendum respectu naturæ Angelicæ ex progressu ipsius dubij constabit. *Alia* quæ supponi possent, & deberent, omittimus modo, quia nec adeò certa, ut ab aliquibus nõ revocentur in utrum, clariùs possunt postea ex ipsa disputatione colligi, quàm modo, ut in dubia, præsupponi.

115 *Sententia affirmativa* in Scola D. Thom. satis plausibilis à pluribus Thomistis defenditur: negativam autem sustinent communiter extranei, & ex Thomistis, Soncinnas, Herneus, Jabellus, quos refert, & sequitur Prado, Lince, Monota, Aguirre, Curiel, & novissimè Mag. Palanco satis solidè, & eruditè: quam sententiam amplectimur, ut magis consonam principijs, tùm universalitatis Logicæ, tùm in multiplicabilitatis Angelicæ, quæ cum D. Thom. omnes eius Discipuli propugnamus.

§. I.

Probatur sententia negans:

116 **P**rob. 1. ex Ang. Præcept. quæst. unica de Spiritualibus creatoris artic. 9. ad 4. dicente: *Natura Angelica prohibetur esse in multis ex eo, quod non est nata recipi in aliquo subiecto: Si enim natura Angelica esset species prædicabilis, ideò esset (ut AA. dicunt) quia repugnantia ad plura non oritur ex conceptu naturæ; sed hoc est falsum, cum iuxta D. Thomam repugnantia oritur ex eo, quod non est nata recipi in materia, & non esse natam recipi in materia habeat ex conceptu naturæ: ergo iuxta mentem Div. Thomæ non est species prædicabilis. Deindè iuxta ipsum ibidem art. 8. *Si autem Angelus est forma simplex abstracta à materia, impossibile est etiam fingere plures Ange-
ge lor.**

gelos; sed antecedens est verum; nam Angelus est forma simplex abstracta à materia: ergo, & consequens est verum ac proinde plures Angeli, quos sic, vel aliter confingunt AA. oppositi, ut salvent terminum relationis universalis, sine fundamento finguntur. *Accedit ad hæc expressa doctrina D. Thomæ 1. part. quæst. 13. art. 9. ubi ad universale adhuc secundum rationem tantum, exigit possibilitatem plurium inferiorum, ideòque negat naturam Solis esse secundum rem universalem, benè verò secundum rationem; sed quia de hoc iterum infra.*

117 *Probat. 2. conclusio* ratione: universale est unum potens esse in multis; sed natura Angelica non potest esse in multis: ergo natura Angelica non est universalis. Mai. est definitio universalis, & minorem supponit præsens quæstio, quia naturam posse esse in multis, idem est, ac eam posse multiplicari; sed supponit præsens quæstio naturam Angelicam non posse multiplicari: ergo supponit præsens quæstio eam non posse esse in multis.

118 *Dices*, quòd supponitur, naturam Angelicam non posse esse in multis; cæterum cum repugnantia ad essendum in multis non proveniat ex conceptu inadæquato natura; sed ex conceptu adæquato comprehendente etiam individuationem, indè est, quòd natura Angelica inadæquatè concepta, & quantum est ex conceptu

specifico naturæ, possit esse universalis.

119 Hæc solutio, in qua tota nititur probabilitas sententiæ oppositæ, duplicitèr venit impugnanda; primo probando, quòd iuxta sententiam Divi Thomæ, quam supponit quæstio, immultiplicabilitas naturæ Angelicæ oritur ex conceptu specifico naturæ; secundo, quòd dummodò repugnant plura, ex quocumque capite repugnantia proveniat, repugnat universalitas. Prima ergo via impugnatur. Natura Angelica ex conceptu specifico naturæ est immultiplicabilis purè individualitèr; sed dum concipitur inadæquatè, concipitur secundum specificam rationem naturæ: ergo cum concipitur inadæquatè, concipitur individualitèr immultiplicabilis, ac proinde etiam inadæquatè concepta, nequit esse universalis.

12 *Prob. mai. 1.* Naturæ Angelicæ ex conceptu specifico naturæ repugnat materia: ergo ex conceptu naturæ specifico est solo numero immultiplicabilis. Anteced. est certum, nam Angelus materialis figmentum est, non minus repugnans, quam Hircocervus, & consequèr prob. Cui repugnat essentielle principium multiplicationis purè numericè, repugnat multiplicatio purè numerica, ac proinde est solo numero immultiplicabilis; sed essentielle principium multiplicationis purè numericæ est in via Divi Thomæ materia:

ergo si natura Angelica ex conceptu specifico naturæ repugnat materiæ, ex eodem conceptu specifico naturæ est solo numero immultiplicabilis. *Explicatur.* Angelus ex suo conceptu specifico est substantia completa immaterialis: ergo ex suo conceptu specifico excludit materiã, sed ex conceptu, ex quo excludit materiã, pugnat cum multiplicatione purè numerica, quæ essentialitèr pendet à materiã: ergo ex conceptu specifico pugnat cum multiplicatione purè numerica.

121 *Si dicas 1.* Quòd ex conceptu specifico excludit materiã; sed non excludit omne aliud principium multiplicationis, quia ex conceptu specifico non excludit indifferentiam ad plura; sed eam admitti, indifferenti autem in quantum tali repugnare non potest multiplicari per plura.

122 *Contra est.* Nam solutio petit principium; indifferentiam enim ad plura, quam ex doctrina inconcussa D. Thomæ, probat impugnatione repugnantem, assignat pro alio principio multiplicationis à materiã distincto, unde eadem impugnatione supra posita referatur. Indifferentia enim ad plura solo numero distincta nequit esse ex vi alicuius conceptus, vi cuius est repugnantia ad illa; sed vi conceptus specifici est in natura Angelica repugnantia ad plura solo numero distincta: ergo vi conceptus specifici non est indifferentia ad illa. *Probat. min.*

Ex dictis. Ex conceptu specifico est repugnantia cum materiã: ergo ex conceptu specifico est repugnantia ad plura solo numero distincta. Patet consequentiam, quam cum D. Thoma supponimus, nam iuxta eam hæc consequentia est infallibilis, *repugnat materiã, ergo repugnat multiplicatio purè numerica*: ergo si ex conceptu etiam specifico est verum antecedens, ex eodem etiam est verum consequens, ac proinde adstrui nequit indifferentia, seu non repugnantia ad plura ex conceptu, ex quo, sive à quo repugnantia cum materiã non excluditur.

123 *Ex huius impugnationis doctrina constat nullam esse solutionem aliorum dicentium, quòd, ut res sit physicè multiplicabilis solo numero, requiritur materiã, secus tamen, ut sit Logicè multiplicabilis, seu, per rationem.* Nam ut natura Angelica concipiatur, ut universalis, debet concipi, ut realitèr multiplicabilis intra eandem speciem, nam debet concipi, ut potens identificari realitèr cum pluribus reali numero distinctis, natura enim Angelica, quæ vera, & realis natura est, nequit verè affirmari de illis, cum quibus realitèr non identificatur: ergo debet concipi cum materiã, sive ut materialis, cum iuxta dicta solùm ratione materiæ possit esse intra eandem speciem res multiplicabilis; sed dum concipitur Angelus materialis, iam non con-

cipitur Angelus: ergo natura Angelica nequit verè contipi universalis.

124 *Prob. 2. edem mai.* Natura Angelica supponitur in præfenti essentialitèr immultiplicabilis intra eandem speciem iuxta sententiam D. Thomæ: ergo supponitur immultiplicabilis ex conceptu specifico, & non solum ex conceptu purè individuali. Probat. conseq. Supponitur immultiplicabilis essentialitèr, ita, ut conceptus specificus naturæ Angelicæ non salvetur, si in pluribus solo numero distinctis eadem specificè reperiatur natura: ergo supponitur immultiplicabilis ex conceptu specifico, & non solum ex conceptu purè individuali. Patet conseq. Nam si multiplicatio oppositionem non habeat cum conceptu specifico, quod est idem, ac ex conceptu specifico non esse immultiplicabilem, salvabitur conceptus specificus illius naturæ, etiam si in pluribus reperiatur, etsi conceptus individualis illæ non maneat. Antec. autem ex eo constat, quòd hæc est sententia, quæ supponitur in præfenti, scilicet, quòd conceptus specificus naturæ Angelicæ destrueretur, si cum pluribus identificaretur solo numero distinctis, hoc enim est, quod sententia Div. Thomæ propugnat contra asserentes naturam Angelicam esse essentialitèr capace[m], ut pluribus gaudeat individuis intra eandem speciem.

125 *Confirmat. & explicatur.* Natura Angelica non est immul-

tiplicabilis ex eo præcisè, quod est in uno individuo, cum ex sua specie potuerit esse in pluribus, hoc enim esset deludere, potius, quam supponere sententiam D. Thomæ, nam ita fieret, quod ea species, *Angelus* scilicet, posset esse multiplex numero, & solum non posset esse multiplex numero, quia *Gabriel*, vel *Michael*, quod quidem in qualibet specie materialia essentialitèr multiplicabili contingit, cum Petrus non possit esse multiplex numero, etsi *homo* sit multiplex numero: ergo nè sententiæ de immultiplicabilitate naturæ Angelicæ ad hos terminos à disputatione alienos trahatur, ita est immultiplicabilis ex eo, quod est in uno individuo, quòd ipsa ex sua specie non potuerit esse in pluribus: ergo ipsa ex sua specie est solo numero immultiplicabilis.

126 *Vergetur.* Hæc consequentia est legitima. *Angelus in suo esse specifico est substantia completè immaterialis: ergo est unicum individuum:* ergo non stat, quod antecedens, sit verum, & consequens sit falsum: ergo ex conceptu specifico est connexus Angelus cum eo, quod non sit multiplex solo numero, ac proindè cum eo, quod non dentur plura individua intra eandem speciem: ergo ex conceptu specifico oritur repugnantia ad multiplicationem.

127 *Si dicas,* quòd illa consequentia est bona, si arguatur à conceptu specifico naturæ Angelicæ

secus tamen si arguatur ab eo præcisiuè, & inadæquatè sumpto, quomodo non connectitur cum consequenti, sicut licet benè valeat, est homo: ergo verum, quia utrumque est in re idem, obiectiuè tamen, & implicite, unum ab altero præcindi:

118 *Contra est.* Nam arguere à conceptu specifico realitèr sumpto, seu prout est in re, est arguere à natura specifica, prout reperitur individuata, v. gr. in Gabriele: ergo si solum sic arguendo, illa consequentia est bona, solum habet repugnantiam cum multiplicatione purè numerica natura Angelica prout in Gabriele, secus verò natura Angelica; at hoc est alienum omninò à sententià Thomistica, imò à quacumque sententià, cum nullus dubitaverit, quòd à natura Angelica prout individuata nequeat esse multiplex: ergo. *Explicatur.* Vel natura Angelica, salvis constitutivis metaphysicis prout in sua specie, connectitur essentialitèr cum eo, quod sit unum tantum individuum, vel non connectitur: si non connectitur: ergo, etsi talis natura sit solum Gabriel, v. gr. hoc tamen est per accidens, & aliter potuit evenire, potuit enim, salva eius specie metaphysica, esse in pluribus: ergo sententià Div. Thomæ non aliter debet intelligi, quàm posset sustineri de qualibet natura materiali, v. gr. de natura Solis, quam Deus unico alligavit individuo, cum tamen absolutè posset in plu-

ra dividere: consequens reddit falsam sententiàm, quam supponit: ergo falsum est antecedens: *Si connectitur:* ergo prædicata metaphysica Angeli, prout ipsam constituunt metaphysicè in sua specie, pugnant cum falsitate illius consequentis: vel ergo in multiplicabilitate naturæ Angelicæ deseritur, vel ex specie sua pugnat cum pluralitate, quam requirit universalitas.

129 *Quod si* propter hæc dicas, verum esse, quòd natura Angelica nequit in sua specie præscindere saltim pro implicito à radice unius singularitatis; cum tamen à singularitate ipsa omninò præscindat, potest concipi, ut in differens ad plura, ac subindè, ut universalis.

130 *Contra est.* Quia conceptus specificus includens metaphysicè radicem unius tantum singularitatis est conceptus includens obiectiuè repugnantiam ad plura; sed cum obiectiva inclusionem repugnantiam ad plura non stat universalitas: *Tum*, quia non stat obiectiva indifferentia, quam universalitas requirit: *Tum*, quia semper manet obiectiuè ex tali conceptu repugnans terminus universalitatis, multiplex scilicet individuum: *Tum*, quia si obiectiuè includeret, etsi non explicaret ipsam singularitatem, non esset universalis; sed quoad repugnantiam ad plura, quam excludit universalitas, obstat non minus radix unius tantum singularitatis cum pluribus in-

incomponibilis, quam ipsa singularitas, licet hæc formalitèr, illa verò radicalitèr obstat: ergo ea præcisio solùm pro explicito à radice unius tantum singularitatis obstat universalitati.

131 *Hinc excluditur* alia solutio asserens, quòd prædicata specifica possunt considerari, ut constituentia naturam, & ut radican- tia unam tantum singularitatem, & sub primo munere possunt subire denominationem universalis. *Excluditur*, inquam, nam ea, duo munera, vel ita adæquatè distinguuntur, ut conceptus constituendi speciem excludat obiectivè conceptum radice; vel inadæquatè, & ita, ut unus alium obiectivè includat: primum est falsum, ut probationes adductæ convincunt, aliàs conceptus constitutivus speciei nullam ex se haberet repugnantiam cum multiplicatione, quòd ostendimus falsum. Si inadæquatè, & ut communitèr solent à Thomistis distingui penès implicitum, & explicum conceptus essentia, & naturæ: ergo conceptus constituendi speciem includit obiectivè radicem unius tantum singularitatis, ac proindè repugnantiam ad plura.

Hinc exemplum præcisionis veri à bono, quo solent muniri hæc solutiones, & quod pro se adducebat solutio assignata num. 12. est nullum; nam verum non præcindit præcisione perfecta à bono, sicque unum essentialitèr metaphysicè includitur in altero, cum

tamen præcisio, de qua est licitum debeat esse talis, ut natura Angelica excluderet à suo conceptu repugnantiam ad plura, ut esset Logicè universalis; sicut conceptus non excludens differentias inferiorum, conceptus v. gr. entis, non est Logicè unius, & univocus.

132 *Prob.* denique eadem maior. Individuatio una, vel multiplex est propter naturam, & non è converso: ergo, quòd multiplex individuum sit possibile, vel impossibile, oritur, ut ex prima radice; ex natura: ergo si multiplex individuum intra eandem speciem repugnat in natura Angelica, hæc repugnantia oritur ex conceptu naturæ. Hæc secunda consequ. legitime inferitur ex prima, & prima ex anteced. Nam in his, quæ propter aliud producantur, ex illo alio habent, ut ex prima radice, sicut quòd dentur, vel non dentur, quòd sint, vel non sint possibilis, qua ratione probant cum Div. Thoma communitèr eius discipuli, quòd, etsi possibilis essent plura individua Angelica intra eandem speciem, de facto tamen non darentur, quia eis in suo conservari, & operari natura non indiget, sicut videmus, quòd in natura Solis unicum tantum est individuum, etsi plura sint absolute possibilis. *Explicatur.* Quòd plura individua sint possibilis in specie substantiali materiali, oritur ex conceptu specifico naturæ materialis, quia enim talis essentia

est, petit plura individua: ergo quod in specie substantiali omnino immateriali, repugnent plura individua, oritur ex conceptu specifico naturæ omnino immaterialis.

133 *Alia* via supraposita impugnatur doctrina solutionis principalis, si prius observes duo, quæ videntur omnino certa. *Primum* est, quid diversam esse, quod aliquid ex aliquo capite non repugnet, ab eo, quod sit possibile; ad primum enim sufficit, quod ex illo capite repugnantia non oriatur, ad secundum verò est necessum, quod possint poni, quæ ad eius existentiam requiruntur; qua ratione, etsi homini ex capite animalis non repugnet hinnibilitas; hominem tamen hinnie, est impossibile. *Secundum* est, quod licet relatio, qua natura vera, & realis, respicit, ut universalis, inferiora, sit opus rationis, & relatio ficta, media tamen illa nequit natura vera, & realis, referri ad individua ficta; nam solum potest esse universalis respectu eorum, de quibus prædicetur prædicatione vera; sed natura vera, & realis, nequit verè prædicari de individuis fictis: ergo nequit vera, & realis natura, referri relatione universalis ad individua ficta. His observatis.

134 *Opposita* doctrinæ solutio impugnatur. Etsi repugnantia plurimum individuorum non oriatur ex conceptu specifico naturæ, plura tamen individua Angelica in-

tra eandem speciem sunt omnino impossibilia; sed natura Angelica nequit respicere, ut inferiora, individua omnino impossibilia: ergo nequit respicere, ut inferiora, plura intra eandem speciem individua Angelica; ergo nequit esse species prædicabilis. Hæc ultima consequenter patet, nam terminus relationis speciei sunt plura individua ipsam participantia; sed repugnante termino relationis, repugnat relatio: ergo si plura individua Angelica intra eandem speciem sunt impossibilia, impossibilis quoque est naturæ Angelicæ relatio speciei. Min. autem, in qua sola est difficultas, prob. Natura Angelica nequit esse species prædicabilis respectu eorum individuorum, cum quibus nequit identificari, ac proinde de quibus nequit verè prædicari, cum universale sit unum potens identificari cum multis, & prædicari de multis; sed vera, & realis natura, qualis est natura Angelica, nequit identificari cum individuis impossibilibus, & de ipsis prædicari: ergo nequit respicere, ut inferiora, individua impossibilia.

135 *Dices* 1. Quod terminus primarius relationis speciei potest esse unicum tantum individuum, si tamen ita respiciatur à natura, ut non se adæquet cum illo, nam hoc ipso, quod individuum respiciat non se adæquando cum illo, respicit illud natura, ut superior, & consequenter potens, quantum est ex se, ad plura se ex-

tendere, in quo universalitas consistit.

136 *Sed contra est*, quia in primis constringitur novus terminus universalitatis, quo quaestio hæc redditur inutilis: eo enim dubium præfens iudicatur difficile, quia universale est unum in multis, & de multis, ut Logici omnes uno ore tradunt, & supponitur ulterius ea multa esse impossibilia in specie Angelica: et si pro termino universalitatis assignatur unum tantum individuum, & definitio communis deseritur, & quaestio præfens fit inutilis. *Uterius.* Natura Angelica iuxta solutionem, ita respicit illud unicum individuum, ut non se adæquet cum illo, ac proinde, ut quantum est ex se, valeat extendi ad plura, aliter non erit universalis: ergo illud unicum individuum non est terminus adæquans naturæ universalitatem: ergo restant alia individua, ex quibus, & illo individuo, confurgat terminus adæquatus formalis illius relationis, quilibet enim relatio est ad suum terminum formalem adæquatum: ergo restant, quod solutio explicet, quomodo illa alia individua, cum supponantur impossibilia, sint inferiora, cum quibus possit natura vera, & realis, quantum est ex se, identificari, & sic incidit solutio in difficultatem, à qua fugit. *Denique.* Natura vera, & realis, cum solo termino vero, & reali, ac proinde possibili, est adæquata, nequit enim cum impossibilibus identifi-

cari: ergo vel alia invidua sunt possibilia, & sic tollitur casus quaestionis, vel natura respicit pro termino unicum individuum se adæquando cum illo.

137 *Dices 2.* Quod licet plura individua Angelica intra eandem speciem sint impossibilia, non sunt tamen impossibilia ex conceptu naturæ, ac proinde natura referatur ad illa, ut ad terminum, cum quo posset quantum est ex se identificari, si aliàs illa ex se ipsis non repugnarent.

138 *Sed contra est 1.* Licet illa plura non sint impossibilia ex conceptu naturæ, naturæ tamen ex conceptu naturæ repugnat identificari cum impossibilibus: ergo si illa plura sunt ex se impossibilia, nequit natura; quantum est ex se, identificari cum illis. Prob. antec. Enti vero, & reali repugnat ex suo proprio conceptu identificatio cum ente chymarico, & impossibili; sed natura Angelica ex conceptu naturæ est ens verum & reale: ergo ex conceptu naturæ repugnat ei identificatio cum individuis impossibilibus. *Explicatur,* quod impossibilitas montis aurei, v. gr. non proveniat ex eo, quod homo sit in proprio conceptu ens verum, & reale, homini tamen ex proprio conceptu repugnat identificatio cum monte aureo, & hoc ideo, quia aliud est, quod ex proprio conceptu hominis impossibilitas illius aggregati non proveniat, aliud, quod non proveniat ex proprio hominis conceptu

repugnantia, ut identincetur cum illo, sicut, & cum quolibet impossibili: ergo, etsi ex conceptu propriæ naturæ Angelicæ non oriatur impossibilitas, conceptui tamen proprio naturæ Angelicæ repugnat identificatio cum impossibilibus.

139 *Contra 2.* Vel natura Angelica, pro casu, pro quo illa plura non essent ex se impossibilia, ea respiceret, modo tamen ea non respicit, vel modo ea respicit sub conditione ex parte ipsorum, quod essent possibilis: *Si primum*, sequitur, quod modo non sit universalis, sed quod esset in casu, qui non esset casus questionis, imò in casu, in quo non esset natura Angelica, nam natura Angelica non est; sed natura materialis intra cuius speciem sunt plura individua possibilis. *Si secundum*: ergo modo habet pro termino formali, & primario suæ universalitatis natura Angelica terminum absolute impossibilem, etsi possibilem sub hypothese, seu conditione impossibili: At hoc est falsum, & in via D. Thom. nullatenus sustinendum; idem enim negant Thomistæ possibilitatem poenitentiae, in Christo D. quia actus primarius poenitentiae, dolor scilicet de peccatis, est Christo impossibile, nec sufficientem putant dolorem, quo doleret, si peccaret; similiterque negant possibilitatem temperantiae in Angelis, quia moderatio passionum illis est impossibile, nec satis iudicant actus conditionatos, quibus moderarentur passiones, si hæ essent possibilis.

140 *Dices* denique, quod natura Angelica respicit pro termino primario plura, non quidem in re existentia, aut possibilis, bene tamen existentia obiectivè, sive concepta, ut possibilis cum fundamento in re, in ipso scilicet conceptu naturæ, nam hoc ipso, quod ex tali conceptu non repugnant, adest in tali conceptu fundamentum ad illa concipienda, ut possibilis, quod sufficit ad universale secundum rationem tantum, cuiusmodi est natura Angelica.

141 *Sed contra est.* Quia plura illa individua concepta, ut possibilis, sive (quod idem est iuxta solutionem) ut obiectivè existentia, vel sunt individua ficta, vel sunt vera, & realia individua: neutro modo tenet solutio: ergo est nulla. Prob. min. quoad 1. partem. Individua, quæ respiciat natura Angelica pro termino suæ universalitatis debent esse talia, ut cum ipsis possit natura identificari, verèque de ipsis prædicari: sed vera, & realis natura, qualis est Angelica, nequit identificari cum individuis fictis, nec verè de ipsis prædicari: ergo individua illa obiectivè existentia, vel non sunt terminus naturæ Angelicæ in ratione universalis, vel non sunt individua ficta. *Explicatur* ex prænotatis. Etsi relatio, qua natura respiciat inferiora, sit relatio rationis, natura tamen Angelica, quæ refertur media illa, est natura vera, & realis, cui, correspondent pro termino in-

individua, quæ licet ut subijcibilia dicant respectum rationis, quæ tamen talem respectum dicunt, sunt vera, & realia individua, aliter de ipsis numquam poterit verè prædicari natura Angelica: ergo, vel terminus universalitatis naturæ veræ, & realis, non sunt plura inferiora, vel non sunt plura inferiora ficta.

142 *Quod autem* illa individua non sint vera; & realia, prob. Individua illa talia sunt, ut eis repugnet pro aliquo casu possibili poni in re: ergo non sunt individua vera, & realia. *Uterius.* Ea individua obiectivè existentia talia sunt, ut si existerent, cum contradictione existerent; sed ens verum, & reale, tale est, ut si existat, sine contradictione existat: ergo talia individua non sunt ens verum, & reale. *Ex quo* sequitur, quòd talia individua sunt individua ficta. Illud enim, cui repugnat habere aliud esse, præter esse obiectivum in intellectu, est ens rationis, & fictum, nisi communis entis rationis definitio deseratur; sed illa individua obiectivè existentia nullum aliud possunt habere esse præter esse obiectivum in intellectu, ea sic concipiente: ergo sunt individua ficta.

143 *Nec dicas*, quòd non possunt habere aliud esse absolutè, benè tamen ex conceptu naturæ, ex quo non repugnat ea habere esse reale. Nam in primis sequitur, nullam ferè esse chymæram, quam à linea entis ficti non possis

relegare, & intra lineam entis veri, & realis constituere; identitas enim hominis cum equo non repugnat ex capite animalis, ac proinde si hoc sufficit, ut sit aliquo modo verum ens reale possibile, erit in aliquo sensu talis identitas verè, & realitèr possibilis. *Deindè* illa individua sic obiectivè existentia sunt simpliciter, & absolutè in linea, vel entis realis, vel rationis; sed non sunt absolutè, & simpliciter in linea entis realis, cum simpliciter, & absolutè repugnent: ergo sunt simpliciter, & absolutè individua rationis, seu ficta; sed ipsi naturæ Angelicæ repugnat ex conceptu veræ, & realis naturæ, prædicari verè de individuis simpliciter, & absolutè fictis, etsi ex illa non oriatur repugnantia, ut non sint entia ficta, ut supra est ostensum: ergo.

144 *Confirm.* Repugnat ordo ad terminum primarium absolutè impossibilem, etsi repugnantia non oriatur ex omni capite: ergo repugnat ordo in natura ad veram identitatem cum pluribus, si vera identitas cum pluribus est absolutè impossibilis, etsi impossibilitas non oriatur ex conceptu naturæ. Patet consequ. & anteced. ostenditur. *Tùm*, quia dum actus est absolutè impossibilis, aptitudo ad illum est absolutè impossibilis. *Tùm*, (& tacita solutio præoccupatur) quia si actus primarius alicuius ordinis, seu aptitudinis, esset actus præcisè ut non repugnans ex aliquo capite, posset de-

defensari in Christo poenitentia ad dolorem de peccatis non repugnantem ex capite naturæ humanæ, nam, etsi ipsi naturæ adumptæ repugnent peccata, non tamen ex ipsa, sicut plura individua repugnant naturæ Angelicæ, etsi non ex ipsa. Similiter posset defendi in Angelis temperantia ad moderamen passionum, ut non repugnans ipsis ex capite creaturæ intellectualis, etsi repugnet absolute, quia creatura purè, & perfectè intellectualis est: consequens est falsum, præsertim in via D. Thomæ: ergo falsum est antecedens.

145 *Ex quibus* ultimo impugnatur solutio. Quod individua Angelica non repugnent ex conceptu inadæquato naturæ, verificatur per hoc, quod talis conceptus omninò præscindat à titulo repugnantia, nam hoc ipso ex conceptu sic præscidente individua non repugnant; sed hoc non est sufficiens fundamentum, ut individua concipiantur possibilia, vera possibilitate, nec absolute, nec ex capite, seu conceptu naturæ: ergo non repugnantia plurium ex conceptu naturæ, non sufficit, ut concipiantur possibilia, possibilitate, quam vera, & realis natura exigit, ut possit affirmari verè de ipsis. Minus quoad eius primam partem de absoluta possibilitate fateretur solutio, & quoad 2. prob. *Tum* ratione. Per hoc, quod conceptus ille præscindat, tam à titulo impossibilitatis,

quam à titulo possibilitatis plurium, præscindit à titulo impossibilitatis plurium, si enim præscindit ab utroque: ergo præscindit ab uno; sed ex vi conceptus præscindentis, tam ab impossibilitate, quam à possibilitate plurium, non est fundamentum, ut illa plura potius concipiantur ex vi illius conceptus possibilis, quam impossibilis: ergo ex hoc, quod ille conceptus omninò præscindat à titulo impossibilitatis plurium, non habetur sufficiens fundamentum, ut illa plura concipiantur ex vi talis conceptus possibilis.

146 *Tum* exemplo, quod ipsis Logicis est manifestum; quod enim conceptus naturæ secundum se præscindat omninò à singularitate, non sufficit, ut verè affirmetur, quod natura ex vi talis conceptus est non singularis, quia ex vi talis conceptus tam à singularitate, quam à non singularitate præscindit, quod sufficit, ut à singularitate præscindat: ergo quod conceptus specificus naturæ Angelicæ præscindat omninò ab impossibilitate plurium, non sufficit, ut cum fundamento in re affirmetur, quod ex vi talis conceptus plura sint possibilia, seu sint non impossibilia, per hoc enim, quod ab utroque præscindat, verificatur, quod ab impossibilitate plurium præscindit: minus ergo rectè assignatur pro fundamento ad concipienda plura individua verè pos-

possibilia ex conceptu naturæ, conceptus ipse naturæ non dicens impossibilitatem plurium.

ciem alienam naturam materialis, & non per propriam, idèd forma; us intentiones communes, quæ unifor mitèr illis, & illis conveniunt.

§. II.

Solvantur Argumenta.

147 **O** *Bijcies* i. Div. Thom. in quæst. unica de Spiritu alibus creaturis articul. 9. ad 4. dicentem: *Sicut hæc albedo non prohibetur habere sub se multa individua ex hoc, quod est albedo; sed ex hoc, quod est in hoc, quod pertinet ad rationem individui, ita natura huius Angeli non prohibetur esse in multis ex hoc, quod est natura in tali ordine rerum, quod pertinet ad rationem speciei; sed ex hoc, quod non est nata recipi in aliquo subiecto, quod pertinet ad rationem individui.* Ex quibus clarè constat, quòd conceptus specificus naturæ Angelicæ nullum habet ex se impedimentum, ut possit esse in pluribus; sed omne impedimentum proveniret ex conceptu individui, à quo cum præscindat conceptus specificus, potest subinducere intentionem universalis.

148 *Confirm.* i. Ex eodem Ang. Præcept. i. part. quæst. 13. art. 9. afferente, naturam Solis posse intelligi, ut in pluribus existentem, quia intellectus intelligit naturam cuiuslibet speciei per abstractionem à singulari: quam doctrinam affect etiam pro natura Angelica opusc. 42. cap. 5. dicens: *Quia naturam Angelicam cognoscimus per spe-*

149 *Sed in primis, ex testimoniis D. Thomæ tantum habetur, quod impedimentum, ut natura Angelica sit in multis, non oritur ex conceptu speciei, ac proindè, quod talis conceptus ab impedimento præscindit; ex quo non sequitur, quod ex vitalis conceptus sit fundamentum, ut concipiatur, ut positivè potens esse in pluribus, nam præcisiò à repugnantia plurium non est sufficiens fundamentum ad concipiendam plurium possibilitatem positivam, si aliàs illa plura absolute repugnent, ut probatum est.*

150 *Nec obstat, si dicas, Ubi nullum est impedimentum, ut natura comparatur ad plura, potest intellectus eam comparare ad plura; sed si natura inadæquate concepta præscindit secundum conceptum specificum ab impedimento plurium, nullum est in ea, ut sic concepta, impedimentum, ut comparatur ad plura: ergo potest intellectus eam comparare ad plura.*

151 *Resp. dist. maj. Ubi nullum est contrariè impedimentum: conced. maj. ubi nullum est parè præcisivè: subdisting. potest prohibito, & sine fundamento ex parte obiecti, comparate naturam ad plura: omitt. maj. cum fundamento ex parte obiecti: neg. maj. Sicut aerem secundum se non habet lucem, non*

non præbet fundamentum, ut concipiatur secundum se tenebrosus, ita naturam Angelicam ex conceptu specifico naturæ non esse singularem, quod est non habere impedimentum præcisivè, non est fundamentum sufficiens, ut concipiatur non singularis, seu potens esse in multis, nam ex vi illius conceptus tam ab impedimento, quam ab exclusione impeditenti præscindit. *Præterquamquod* illa plura semper remanent impossibilia, & licet ex natura non oriatur impossibilitas eorum, ex illa tamen oritur repugnantia, ut identificetur cum individuis ex se impossibilibus.

152 *Injabis.* Et si ex vi talis conceptus non sit fundamentum, ut comparatur ad plura individua possibiliter absolute; bene tamen ad plura possibiliter ex tali conceptu naturæ, cum ex tali conceptu non repugnet: ergo per comparationem ad plura, ut præcisè possibiliter ex tali conceptu, potest natura Angelica esse universalis. *Uterius,* natura abstracta abstractione purè negativa à singularitate est fundamentum proximum universalitatis Logicæ, ut nos ipsi propugnauimus quaest. 3. sed universalitas Logica consistit in comparatione ad plura, & per abstractionem negativam concipitur natura, ut præcisè non habens impedimentum ad plura: ergo naturam Angelicam non habere ex conceptu naturæ impedimentum ad plura, est sufficiens fundamen-

tum, ut comparatur ad plura. *Denique.* Si plura non repugnant ex conceptu naturæ, ita respicit natura, quantum est ex se, illa plura, ut si ipsa aliàs non repugnent, cum ipsis identificaretur, sicut identificatur cum illo unico individuo, quod habet: ergo potest eadem relatione respicere illud unicum individuum, & illa plura, si non repugnent, sicut datur de facto potentia viliva, quæ prout est modo, & eadem manens posset videre Angelum, si esset coloratus.

153 *Respond.* ad 1. instantiam neg. anteced. *Tum,* quia per hoc, quod sint possibiliter ex tali conceptu, non desinunt esse absolute impossibilia, & individua ficta, ad quæ ipsa natura ex conceptu naturæ pugnat comparari. *Tum,* quia repugnante pro omni casu termino primario relationis, repugnat absolute relatio, & per hoc, quod plura ex conceptu naturæ non repugnent, non redditur possibiliter pro aliquo casu identitas cum pluribus. *Tum,* quia licet non repugnans absolute, & possibile æquipolleant, secus tamen non repugnans ex aliquo tantum capite, & possibile adhuc ex illo capite. Quod patet exemplo supra adducto, & satis manifesto; licet enim aliquid non esse non singulare absolute, inferat bene esse singulare, non esse tamen ex aliquo tantum capite non singulare, non infert esse ex illo capite singulare, unde non bene valet, *homo secundum se*

non est non singularis; ergo secundum se est singularis; quia secundum se, sive ex capite prædicatorum essentialium, ab utroque præscindit: ergo quod plura individua non sint ex conceptu naturæ impossibilia, seu non possibilia, non infert, quod ex conceptu naturæ sint possibilia, potest enim ex conceptu naturæ, tam à possibilitate positiva, quam ab eius exclusione præscindere.

154 *Ad 2. instantiam*, disting. mai. Natura abstracta abstractione negativa, si ex se inferat possibilitatem plurium, est fundamentum proximum universalitatis Logicæ: conc. mai. si non inferat: neg. mai. & disting. min. concipitur natura, ut præcisè non habens formalitèr impedimentum ad plura, conced. min. ut præcisè non habens illativè, neg. min. & conseq. Quia, ut constat ex dictis ibidem, solum ponitur fundamentum proximum universalitatis Logicæ per abstractionem negativam, cum natura abstracta, titulo materialis infert possibilitatem plurium, quæ possunt cognosci in ipso exercitio, quo comparatur ad illa, nam per præcisè non dicere impedimentum, sufficiens fundamentum non ponitur.

153 *Ad 3. instantiam*, neg. anteced. Nam si illa plura non repugnarent, respiceret tunc casus illa individua natura, quæ tunc casus non esset natura Angelica, modo tamen illa non respicit, quia respectus est impossibilis,

dum terminus formalis primarius est impossibilis. Nec ex pluribus adductum probat oppositum, nam eo omisso adest disparitas quia etsi Angelus coloratus absolute repugnet, non tamen ideò repugnat obiectum formale primarium potentie visivæ, scilicet coloratum, à quo solo pendet species potentie, sicut ex eo, quod deficiat similiter hic determinatè filius, dum filius datur, datur terminus formalis primarius paternitatis; at repugnante identitate cum pluribus, repugnat actus primarius, terminusque formalis universalitatis, ac proinde repugnat universalitas.

156 *Hec diximus*, ut constet, quod nullatenus infertur, naturam posse cum fundamento concipi, ut positivè potentem identificati cum pluribus, ex quo secundum conceptum naturæ non prohibeatur esse in pluribus, ut asserit Div. Thomas. *Modo* insistendo primo conclusionis fundamento, aliter resp. explicando D. Thom. testimonium; natura huius Angeli non prohibetur esse in multis ex eo, quod pertinet explicitè ad rationem speciei; conc. antec. ex eo, quod pertinet implicitè: neg. antec. Nam licet natura Angelica ex conceptu specifico non exprimat repugnantiam ad plura, eam tamen includit, nam includit exigentiam unius tantum singularitatis, quæ exigentia est principium oppositum plurium individuorum possibilitati.

157 *Instabis 1.* Div. Thomas duo asserit, & quod esse in pluribus non prohibetur naturæ Angelicæ ex conceptu specifico, & quod prohibetur ex conceptu pertinente ad rationem individui, ac proinde sentit, quod ex solo conceptu individui oritur repugnantia: ergo non oritur ex conceptu specifico pro implicito, nam conceptus ille adhuc pro implicito, & pertinet ad rationem speciei, & non pertinet ad rationem individui.

158 *Instabis 1.* Si illa repugnantia ortum traheret ex exigentia conceptus speciei, potiori iure debuit dicere Div. Thomas, quod repugnantia oritur ex pertinentibus ad rationem speciei, quam ex pertinentibus ad rationem individui; cum conceptus ille radicis unius singularitatis pertineat formalitèr ad rationem speciei, & solum radicalitèr, seu illativè ad rationem individui; sed Div. Thomas oppositum asserit, reducens repugnantiam ad solam rationem individui: ergo in conceptu specifico nulla est repugnantia.

159 *Instabis 3.* Si conceptus radicandi unicam singularitatem pertinet ad rationem speciei, talis conceptus radicis se habebit, ut conceptus inadæquatè solum distinctus à cōceptu differentiali speciei; sed conceptus solum inadæquatè distinctus à conceptu differentiali speciei, pertinet explicitè ad rationem speciei: ergo, vel in

conceptu specifico non est ratio radicis, vel natura Angelica prohibetur esse in multis ex eo, quod pertinet explicitè ad rationem speciei. Omnia patent, & min. prob. ex eo, quod non alia ratione conceptus. Ad pertinet explicitè ad rationem specificam relationis, nisi quia inadæquatè differt à conceptu peculiari. In. Denique, Singularitas non est passio naturæ Angelicæ: ergo non radicatur in ipsa natura, nam solum passiones alicuius essentia radicantur in illa.

150 *Resp. ad 1. instantiam* disting. antec. sentit D. Thomas, quod ex solo conceptu individui oritur *formalitèr, & proximè*, repugnantia: conced. anteced. *exigentia litèr illativè*, subdisting. ex solo conceptu individui, *radicalitèr sumpti*: conc. antec. *formalitèr sumpti*, neg. antec. Formalis, & immediata oppositio cum pluribus oritur ex eo, quod natura illa non est, nisi in uno individuo, ratio tamen, & radix, cur nequeat esse, nisi in uno, petitur ex immaterialitate completa constituyente speciem; ex quo non sequitur, quod falsò dixerit D. Thom. quia repugnantia illa non oritur ex conceptu specifico; sed ex conceptu individuali. Nam ea exigentia est conceptus ipse individui radicalitèr sumpti, qui quidem conceptus, etsi sit de pertinentibus implicitè ad rationem speciei, secus explicitè, in quo solo sensu negat D. Thomas repugnantiam pertinere ad rationem speciei.

161 *Ad 2. instantiam* neg. se-
quelam, nam D. Thomas ita asse-
ruit pertinere ad rationem indivi-
dui repugnantiam, ut conceptum
specificum includeret, & sic solum
ab eo illam excludere intelligere-
tur pro explicito constitutionis spe-
cificæ, ait enim, quod ea natura
prohibetur esse in multis ex eo,
quod non est nata recipi in aliquo sub-
iecto, naturam autem non esse na-
tam recipi, est ipsam (quod verba
etiam sonant) non esse natam, non
præcisè individuum, ac proindè ex
ipsa natura provenit repugnantia,
ut recipiatur in subiecto, seu mate-
ria, à qua pendet essentialitèr plu-
ralitas: quia tamen talis conceptus
non pertinet explicitè ad constitu-
tionem speciei, & est ipse concep-
tus radicalis individui potiori iure
dixit; oriri repugnantiam ex per-
tinentibus ad rationem individui,
& non ex pertinentibus ad ratio-
nem speciei.

162 *Ad 3. instantiam* resp.
concessa mai. disting. min. Pertin-
et explicitè ad rationem speciei,
adequatam, ut ambit utrumque mu-
nus constituendi, & radicandi; con-
ced. min. *inadequatam, & sub mu-*
nere præcisò constituendi; neg. min.
& conseq. Sicut natura sub mune-
re naturæ non pertinet ad expres-
sum conceptum essentia sub mu-
nere essentia, utrumque tamen
munus est de ratione explicita
adequata eiusdem quidditatis;
ita immaterialitas specifica com-
pleta sub munere radicandi uni-
cum individuum non pertinet

ad expressum conceptum sui ip-
sius sub munere constituentis;
utrumque tamen munus est de ra-
tione explicita adequata speciei.
Quod exemplo magis ad rem com-
probatur in ipsa natura materiali,
cuius naturæ specificæ pars est ma-
teria, ac proindè pertinens ad ra-
tionem speciei, quæ tamen mate-
ria per modum radicis exigit plu-
ra individua possibilis sub ea na-
tura specifica, quam componit;
undè uterque conceptus est de ra-
tione adequata illius, & si sub mu-
nere radicandi sit solum pro im-
plicito de conceptu ipsius sub mu-
nere componendi, seu constituentis
speciem.

163 *Ad ultimam* resp. Quod ra-
dicatio unius singularitatis in na-
tura completè spirituali, vel plu-
rium in natura materiali, non su-
mitur strictè pro radicatione eius
generis, qualis est passionum fluen-
tium à natura; sed pro existenti-
a identitatis cum una tantum, vel plu-
ribus singularitatibus, fundata in
ipso conceptu specifico; ex eo
enim, quod natura talis speciei est,
exigit unum tantum individuum,
vel plura esse possibilis.

164 *Si dicas*. Natura An-
gelica ex conceptu generico est
spiritualis completè; & tamen
ex conceptu generico non infert
impossibilitatem plurium indi-
viduorum, ergo nec etiam ex
immaterialitate completa specifi-
ca infertur eorum impossibilitas.
Uterius. Præcisò solum quoad
explicitum entis à modis ipsum
di-

dividentibus, sufficit, ut cum fundamento in re possimus ipsum concipere sub positiva unitate: ergo si saltem quoad explicitum praescindit natura à determinatione ad unicum individuum, & exigentia illius, hoc sufficit, ut cum fundamento in re possimus ipsam concipere sub positiva communitate.

165 *Resp.* concess. mai. disting. min. Non inferit. ex conceptu generico impossibilitatem plurium, *quae specie, & numero differant*: conc. min. *quae solo numero differant*: neg. min. Non negamus naturam Angelicam, nisi possibilitatem termini primarij relationis speciei praedicabilis, plura scilicet solo numero distincta, hae autem repugnant ex quocumque conceptu, ex quo repugnet materia, ac proinde repugnant ex conceptu generico spiritualitatis completæ.

166 *Ad aliam instantiam resp.* Quod ens concipimus sub positiva unitate, quæ talis est solum pro explicito, & quæ conceptus communis entis est unus solum dialecticè, & ex modo significandi, secus Logicè, & obiectivè, unde defectu unitatis excluditur communiter à ratione universalis; ex quo solum sequitur, quod natura Angelica sit dialecticè communis, secus Logicè, & obiectivè. *Præterquamquod* inferiora entis cognoscit intellectus similia in essendo, in qua similitudine potest invenire fundamentum, ut ea concipiat ut unum, non quia præcisè ens à

pluralitate praescindat: at pluram individua Angelica specificè similia repugnant, & aliàs pura præcisio à non repugnàtia non sufficit, ut concipiantur, ut positivè possibilia.

167 *Ex his tandem constat ad confirmationem principalis argumenti ex D. Thom.* idè enim naturam Solis dixit universalem, & hoc secundum rationem tantum; quia intellectus intelligit naturam per abstractionem à singulari, supposita tamen plurium possibilitate, quæ ex ipsa quidditate naturæ abstractæ colligatur; aliàs, ut quid ibi Div. Thomas exigit plurium individuum possibilitatem, ut naturam Solis statuatur universalem secundum rationem tantum, & ut distinctam à natura de facto existente in pluribus, quam vocat universalem secundum rem, & rationem? *Ad aliud testimonium ex opusc. 42.* quod opusculum est dubij Authoris, resp. Quod naturam Angelicam concipi per speciem rei materialis, sicut non sufficit ut eam concipiamus communem ad individua materialia, ita nec, ut ea concipiamus pluribus individuis communem, solum quippè ei possumus tribuere intentiones, quarum est capax, & in quarum capacitate convenit cum natura materiali.

168 *Obijcies 2.* Prædicatio naturæ Gabrielis de Gabriele est prædicatio superioris de inferiori, nam talis prædicatio, non est æqualis de æquali, aliàs prædicatio

tio esset identica, & non formalis: ergo natura Gabrielis est universalis. *Confirm.* Individuum Gabrielis non ponitur immediatè sub genere; sed mediante specie: ac si individuum, & species essent æqualia, utrumque poneretur immediatè sub genere: ergo non sunt æqualia, ac proindè ad plus se extendit natura Gabrielis, quàm individuum. *Urgetur.* Individuum est, quod de uno tantum prædicatur; sed natura Gabrielis, ut à singularitate præcisa, non est individuum: ergo non de uno tantum; sed de pluribus potest prædicari, ac proindè est universalis.

169 *Resp. neg. antec. ad eius insertam prob. respond.* Quod illa prædicatio non est æqualis positivè de æquali, est tamen negativè æqualis de æquale, idest, non est prædicatio in qua se extendit ad plura prædicatum, quàm subiectum; est tamen prædicatio, in qua prædicatum non ita exprimit determinationem, ac subiectum: ex hoc autem non sequitur, quòd non sit prædicatio formalis, ad hoc enim sufficit, quòd extrema sint obiectivè distincta, qualiter distinguuntur natura specifica, & eius individuatio; & est simile, quo sola species humana esset inter species animalis possibilis, hæc prædicatio, *homo est animal*, esset formalis, & æqualis negativè de æquali, quæ tamen non esset superioris de inferiori, cum animal non esset superius; non ge-

nus in sententia etiam aliquorum nobis modo adversantium, varique assignatum discrimina, inter genus respectu specierum, & speciem respectu individuorum.

170 *Ad confirm. concessa maj. neg. min.* Nam ut individuum non ponatur immediatè sub genere, sed mediante specie, sufficit, quòd species exprimat minorem determinationem, quam individuum, nam hoc ipso est negativè universalis, ac proindè minorem exprimens distantiam à genere positivè superiori, quam individuum ultimo determinatum: dicit autem minorem determinationem, quam individuum, species, quia illud exprimit hæcæcitatem, à qua omninò præscindit species, licèt, quia species non præscindit pro implicito ab exigentia illius, ad aliud nequeat se extendere individuum.

191 *Ad id, quo argumentum urgetur, resp.* Quod individuum nequit prædicari adhuc dialecticè, & ex modo significandi de pluribus, quia non potest concipi sine expressa repugnantia, ut prædicetur de pluribus, quam expressè non dicit natura Angelica à singularitate præcisa, idèdque dialecticè, & ex modo significandi est communis, negativè scilicèt, quatenus non exprimit in conceptu naturæ repugnantiam, ut prædicetur de pluribus; undè vox illam significans est terminus communis iuxta dicta in Sumulis de communitate istius termini *Deus*.

172 *Dices*: Ergo non minus singularem facimus naturam creatam, qualis est Angelica, quam naturam Divinam, quæ est essentialiter singularis. *Uterius*. Individuum speciei Angelicæ subicitur generi media sua specie: ergo ut subijcibile respicit pro termino speciem: ergo respicit speciem, ut prædicabilem, solum quippe, ut prædicabilis est terminus correlativus individui, ut subijcibilis. *Deniquè*. Natura specifica Angeli, ita contrahitur per individuationem, ut per hanc determinetur ad hoc individuum: ergo ipsa ex se erat indifferens ad illud, & ad alia, ac proinde universalis, solum enim indifferens potest ab alio determinari.

173 *Resp. neg. conseq.* Quia natura Divina, ita est singularis, ut singularitas sit de essentia naturæ Divinæ in eius metaphysico conceptu intimè imbibita; ac natura specifica Angeli, nec exprimit, nec includit in sui conceptu metaphysico singularitatem. *Ex hoc autem* non inferas, quod natura Angelica sit plusquam negativè communis, & universalis. *Nam* communitati Logicæ, & positivæ non solum obstat singularitas, verum exigentia unius tantum singularitatis, undè licet naturæ Divinæ repugnet ex perfectiori titulo communitas Logica positiva, sufficiente tamen titulo repugnat naturæ Angelicæ.

174 *Ad 2. instantiam resp.* Quod

individuum Angelicum respicit pro termino speciem subijcibilem ut est negativè universalis, & prædicabilis; ut positivè autem universale, & prædicabile, solum respicitur ab ipso pro termino generis, nam licet hoc respiciat mediante specie, respectu tamen solius generis exercet inferioritatem Logicam, positivam, in qua consistit subijcibilitas Logica, & positiva individui.

175 *Ad ultimam disting. antec.* Determinatur per individuationem, *determinatione formali*: conc. anteced. *radicali*: neg. anteced. & conseq. Quia ut natura esset indifferens indifferentia positiva, de qua sola loquimur, necessum erat, quod à suo conceptu excluderet determinationem etiam radicalem ad unum; ex quo autem determinetur formaliter, solum sequitur, quod sit indifferens negativè, idest, quod determinationem formalem, nec habeat; nec excludat ex conceptu naturæ, nam hoc ipso, quod eam ex tali conceptu non habeat, potest eam habere, ac proinde ex vi talis conceptus capax est determinationis formalis.

176 *Colliges* ex dictis, quod universale secundum rem, & rationem, est illud, cuius plura dantur individua existentia inter se similia, quibus visis, sumit intellectus occasionem abstrahendi ab illis rationem, in qua assimilantur, & eam comparandi ad illud universale verò secundum rationem

nem tantum esse illud, cuius non dantur actu plura individua, possunt tamen dari, quia ex conceptu naturæ materialis, eorum infertur possibilitas, qua ratione iuxta Div. Thomam ubi supra natura Solis est universalis secundum rationem tantum, natura verò humana dicitur ab ipso universalis secundum rem, & rationem simul.

ARTIC. VI.

Quid sit individuum:

177 **I**ndividuum, quod correlative est speciei, dupliciter accipitur, primò intentionaliter, & secundò intentionaliter. Primo intentionaliter acceptum est concretum metaphysicè compositum ex natura specifica, & differentia individuali; secundo intentionaliter sumptum est compositum constans ex individuo primo intentionaliter sumpto, ut subtracto, & ex secunda intentione, vel subiectibilis ad speciem, vel prædicabilis de uno tantum.

178 *Primo intentionaliter sumptum diffinitur à Div. Thoma I. p. q. 29. art. 4. Indivisum in se, & divisum à quolibet alio; & lib. 10. Metaph. lect. 11. Quod non dividitur ulterius, nec formali, nec materiali differentia, id est, individuum non est divisibile in partes subiectivas, quarum singulae sint ipsam divisum, & sicut homo dividitur, ut in partes subiectivas, in Petrum,*

& Paulum, quorum quilibet est homo; unde non negat posse dividi in partes integrantes, ut Petrus est divisibilis in caput, pedes, & manus, quorum nihil est Petrus, & aqua dividitur in plures partes, quarum quælibet, etsi sit aqua, non est tamen illa prima aqua, quæ dividitur. Quod si aliquis homo est divisibilis in partes subiectivas, ut in Petrum, & Paulum, quorum quilibet est aliquis homo, hoc tamen non obstat rectitudini diffinitionis, qua solum individuum determinatum diffinitur, & aliquis homo non est individuum determinatum, sed vaguum.

179 *Aliè diffinitur Porphyrius individuum primo intentionaliter sumptum, scilicet, cuius collectio proprietatum in uno reperta in altero reperiri non potest, qua diffinitione describitur potissimè individuum substantiæ, per suas proprietates, ut melius innotescat. Proprietates autem continent diversus.*

Forma, figura, locus, tempus, cum nomine sanguis.

Patria sunt septem, qua non habet unus, & alter.

In quibus ly *forma* non accipitur pro forma substantiali; sed pro qualitate in colore, & complexionem; *figura* verò accipitur pro partium proportionem, & lineamentis; cætera accipiuntur, ut sonant. Ex his affectionibus, cum plura sint accidentia communia, plures possunt in pluribus reperiri

collectio tamen earum unicantum convenire potest.

180 *Individuum* secundo intentionaliter sumptum diffinitur Porphyrius dupliciter; ut subijcibile sic, quod immediate subijcitur speciei; ut predicabile autem sic, quod de uno tantum predicatur, in qua ultima diffinitione denotatur individuum non habere sub se inferius, de quo predicetur, predicatione formali, & artificiosa, qua ratione asseruit Arist. cap. de Substantia, quod prima substantia de nullo predicatur, de nullo scilicet sibi inferiori; sed tantum de se ipsa, predicatione identica, & in qua nulla est ex parte obiecti maior ratio, ut unum sit predicatum, aut subiectum: quam aliud, ut in hac propositione, *Petrus est Petrus*. Ex quo iterum colligitur quod hic diffinitur individuum determinatum, & quod proprie est individuum, non vagum, quod de pluribus predicatur.

181 *Obijcies*. Individuum est singulare; sed singulare nequit diffiniri: ergo nequit diffiniri individuum, ac proinde frustra in eo diffiniri laboramus. *Si dicas*, quod singulare exercite sumptum nequit diffiniri, secus tamen signate sumptum, & ut significatur nomine exprimente solam singularitatem, ut significatur his nominibus, *individuum, singulare, prima substantia*, & alijs huiusmodi.

182 *Contra est*, nam singulare signate sumptum, ut exprimitur

eis nominibus, non predicatur de uno tantum; sed de pluribus: ergo vel diffinitio individui, ut predicabilis, non est bona, vel per eam non diffinitur individuum signate sumptum. *Ex quo* rursus sequitur, quod individuum non sit essentialiter de uno tantum predicabile, oppositum enim eius, quod alicui convenit essentialiter, in nullo statu potest ipsi competere; sed individuum signate sumptum, & abstractum ab hoc, & illo individuo; predicatur de pluribus, ac proinde non predicatur de uno tantum: ergo individuo non convenit essentialiter predicari de uno tantum.

183 *Resp.* Solutione data, & ad replicam disting. anteced. Non predicatur de uno tantum ratione status abstractionis, sub quo diffinitur: conced. antec. Res ipsa, seu individuum, quod sub illo statu diffinitur, neg. anteced. Nam sicut species predicatur ratione secundæ intentionis signate importatæ de pluribus differentibus specie, nam *homo est species, equus est species*, sunt predicationes veræ, quin idem falsum sit, quod species predicetur de solo numero differentibus; ita Petrus, & quodlibet aliud individuum de uno tantum predicatur, etsi secunda intentio individui signate sumpta in concreto predicetur, ut *quod*, de pluribus, quod accidit individuo essentialiter sumpto, & ut est id, cui essentialiter competit diffinitio.

Hinc

185 *Hinc ad 2. replicam resp.* Quod oppositum eius, quod convenit essentialitèr individuo, nunquam ei competit, Petrus enim, vel Paulus nunquam potest prædicari, nisi de uno tantum; undè prædicari de pluribus competit rationi individui denominativè acceptæ, & ut quod, cui prout sic nunquam non convenit prædicabilitas de pluribus: sic it secundæ intentioni speciei, ut quod sumptæ semper convenit posse prædicari de pluribus differentibus specie, qui ipsi ut quo conveniat aliquando prædicari de pluribus, nisi solo numero differentibus.

ARTIC. VII.

AN DETUR UNVS CONCEPTVS communis individui?

185 **S**IT conclusio. Ratio individui non est ratio univoca ad omnia individua.

Duo supponit conclusio, ut omnino certa; primum est, quod ab omnibus individuis secundo intentionalitèr sumptis est abstrahibilis una communis ratio univoca ipsis; nam licèt individua secundo intentionalitèr sumpta dicant pro substracto, & præsuppositivè differentias, quibus differunt, formalitèr tamen, solùm dicant secundam intentionem prædicabilis, aut subijcibilis, in qua univocè conveniunt, sicut omnes species conveniunt univocè in secunda intentione speciei, et si præsuppositivè

quælibet includat suam differentiam specificam. Secundum, quod conclusio præsupponit, est, quod datur una analogicè saltim ratio metaphysica individui communis omnibus individuis primo intentionalitèr sumptis; nam licèt talis ratio includat individuorum differentias, eas tamen confundit sub explicito conceptu convenientiæ in faciendo differre, in quo omnes sunt similes; undè licèt non detur individuum exercitè sumptum, quod sit commune, Petrus, v. gr. vel Paulus, datur tamen ratio individui, quæ signatè sumpta est omnibus communis.

186 Conclusio igitur asserit, quod conceptus communis individui primo intentionalitèr, seu metaphysicè acceptus, non est univocè communis omnibus individuis, quod breviter probat. Ratio includens diversitatem inferiorum non est ipsis univoca; sed talis est ratio communis individui primo intentionalitèr sumpti: ergo non est univoca. Probat. min. Ratio communis individui includit differentias individuales, nam includit quidquid est de essentia individuis sed tota diversitas inferiorum sunt differentia individuales: ergo includit inferiorum diversitatem.

187 *Confirmat.* Hæcceitas sive differentia numerica est simplex conceptus non constans genere, & differentia: ergo ratio includens hæcceitates individuorum,

ut includit ratio individui, includit inferiorum diversitatem. Patet conseq. Nam ideò, etsi hæc ceitates includeret, non includeret earum diversitatem, quia eas includeret sub ratione communi hæc ceitatis omnibus univoca; sed si hæc ceitas est simplex conceptus non constans ratione communi univoca, & ratione differentiali, nequit eas sic includere: ergo. Anteced. autem constat, quia de illo conceptu differentiali iterum inquiramus etsi componitur ex genere, & differentia, abibimus in infinitum, vel sistendum erit in conceptu simplici differentie individualis, & respectu huius formator argumentum, nam hic etiam est similis alteri conceptui differentiali hæc ceitatis in faciendo differre, quod est oppositæ sententia motivum, ut univocationem propugnet.

188 *Obijcies.* Illa ratio communis est univoca, in qua inferiora conveniunt; sed omnia individua conveniunt in ratione individui, nam sicut Petrus est individuum, Paulus est individuum: ergo ratio communis individui est univoca. *Confirm.* *Persona* in communi est ratio communis univoca omnibus personis, teste Div. Thom. 1. part. quæst. 20. artic. 4. ergo, & ratio individui, cum iuxta D. Thom. ibidem *persona* significet aliquid commune admodum individui vagi.

189 *Resp.* disting. mai. In qua inferiora conveniunt, & non disse-

runt: conced. mai. in qua conveniunt, & differunt: neg. mai. & applicata distinctione min. neg. conseq. Individua enim per unum, & eundem conceptum conveniunt, & differunt, cum hæc ceitas sit simplex conceptus, in quo assimilantur, & dissimulantur individua, ac proindè ratio includens hæc ceitates partim est eadem, & partim diversa, ac proindè analogæ; esse enim Paulum individuum, sicut est Petrus, est esse solum proportionalitè unum, nam est solum assimilari in eo, quod, ita se habet Paulus in sui diversitate à Petro, sicut se habet Petrus in sui diversitate à Paulo.

190 *Ad confirm.* disting. antec. *Persona* est ratio communis univoca, dialecticè, & ex modo significandi: conced. antec. Logicè, & ex parte obijcti: nego antec. Nam cum *persona* directè significet substantiam, quæ est modus, & complementum naturæ, est quid substantiale incompletum; cum autem ratio substantiæ incompletæ sit transiens, est ratio analogæ, & non univoca Logicè, & obijctivè, respectu inferiorum, etsi dialecticè sit univoca, nec amplius intendit Div. Thomas, cum ibi asserat, quòd *persona* ad nullum ex quinque prædicabilibus pertinet.

QUSÆT. VI.

DE DIFFERENTIA, PRO-
prio, & accidente.

1 *Xpofitis* universalibus, quæ prædicantur in quid, restant explicanda, quæ prædicantur in quale: ea sunt *differentia, proprium, & accidens*, inter quæ, quia primum locum obtinet *differentia*, primo venit examinanda.

ARTIC. I.

DIFFINITIONES, ET DIVISIONES
differentia expenduntur?

2 *Differentia* nil aliud est, quàm forma faciens differre unum ab alio. *Differunt* propriè secundum Div. Thomam 1. p. q. 9. art. 1. ad 3. quæ in aliquo conveniunt, disconveniunt in alio, nam quæ in nullo conveniunt, ut genera suprema non, differunt, sed sunt primo diversa, ondè omne differens est diversum, non tamen omne diversum est differens.

3 *Divisi* Porphyrius *differentiam* in communem, propriam, & propriissimam. *Differentia* communis est *accidens separabile faciens differre unum ab alio, vel idem à se ipso*, ut sedere facit differre hominem sedentem à non sedente, vel à se ipso, ut stante. *Differentia* propria est *accidens inseparabile faciens unum differre ab aliis*, ut nasi curvitas, vel cæruleus oculorum color.

Differentia propriissima est, quæ unum facit differre essentialitèr ab alio, ut rationalitas, per quam homo differt à equo. Tria hæc membra comprehenduntur sub duobus in alia divisione *differentia*, quam in præfenti etiam assignat Porphyrius, in eam, quæ facit differre per se, sub quo primo membro comprehenditur propriissima, & in eam, quæ facit differre per accidens, sub quo membro comprehenduntur communis, & propria, nam licèt hæc faciat differre propriè, non tamen simpliciter; sicut accidens est propriè ens, non tamen est ens simpliciter.

4 *Ex quibus* constat, & quòd divisio sit adæquata, & quòd sit analogica. Hoc secundum constat: Quia sola *differentia* propriissima est simpliciter *differentia*, aliæ verò tantum secundum quid, cum faciant differre præcisè secundum quid: ergo ratio *differentia*, quæ dividitur, convenit simpliciter uni membro dividenti, alijs verò secundum quid, ac proindè divisio est analogica. Et hæc quidem ratio probat analogiam divisionis *differentia* primo intèrionalitèr sumptæ in illa tria, quòd autem secundo intèrionalitèr sumpta *differentia*, & ut constituit prædicabile *differentia*, dividatur etiam analogicè in illa tria prob. nam licèt illa tria sint simpliciter, & univocè prædicabilia, non tamen sunt simpliciter prædicabile *differentia*, cum sola *differentia* propriissima prædicetur in quale quid, aliæ enim *differentia*

tiâ nullo modo prædicatur in quid: ergo etiam in ratione tertiâ prædicabilis sola propriissima pertinet simpliciter ad prædicabile differentie.

5. Quid autem prædicta divisio sit adæquata, patet ex eo, quod nulla est differentia, quæ non faciat differre, vel per se, vel per accidens, simpliciter scilicet, vel secundum quid; sed sub his comprehenduntur differentie, communis, propria, aut propriissima: ergo nulla est differentia, quæ non sit communis, propria, aut propriissima. Accedit ad hæc, quod omnis differentia, de qua dubitatur, ad quam ex illis pertineat, ad aliquam ex illis reducitur; nam propria passio, ut *visibilitas* reducitur ad differentiam propriam, licet enim visibilitas non suscipiat magis, & minus; suscipere tamen magis, & minus non iudicatur à Porphyrio, quid necessario exactum, sed parè permissum, à conceptu differentie propriæ, qui essentialiter consistit solum in eo, quod sit accidens inseparabile. Differentia autem individualis reducitur ad propriissimam; quia facit aliud simpliciter, & constituit speciem, non metaphysicam, sed physicam, & prout à parte rei. Similiter differentia, qua una Persona differt in Divinis ab alia, est propriissima, nam per eam, ut per metaphysicam constitutum, differt Pater à Filio; & licet Pater non sit aliud à Filio, facere tamen aliud solum est proprium differentie propriissimæ, quæ est

differentia specifica, ut natura, secus illius, quæ tantum est differentia personalis.

6. Nec contra eiusmodi divisionis bonitatem obstat, quod aliqua differentia, *disgregativum visus*, est communis, propria, & propriissima, nam respectu hominis est communis, respectu Cigni est propria, & respectu albi est propriissima. Non obstat, nam differentia eadem materialiter potest esse communis propria, & propriissima; ex hoc enim solum sequitur, quod membra dividenda non sint entitative distincta, non tamen, quod non sint formaliter distincta, quod sufficit, ut divisio sit bona.

7. Differentiam igitur propriissimam, quæ sola constituit tertium prædicabile, quadrupliciter diffinit Porphyrius, iuxta quatuor, quæ exercet munera; habet enim dividere genus, constituere speciem, esse rationem distinguendi unum ab alio, & esse insuper prædicabilem de pluribus. Unde sub primo munere diffinitur, *quæ suapte natura separat ea, quæ sunt sub eodem genere*: sub secundo verò, est id, in quo species excedit genus; sub tertio est, *quæ differunt inter se singula*; sub quarto denique diffinitur differentia, *quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale*. seu in quale quid. Totum patet in sensibili, quod est differentia propriissima animalis: separat enim ea, quæ sunt sub eodem genere viventis, est, quo animal excedit vivens, est insuper id, quo animal differt ab alijs vi-

ventibus, quæ animalia non sunt, & denique est prædicabile *in quale* quid de homine, & Equo, qui specie differunt.

8 *Sed cum* non solum differentia subalterna, ut *sensibile*; sed infima, ut *rationale*, sit differentia propriissima, ingerit difficultatem, quomodo differentia infimæ conveniat prædicari de pluribus differentibus specie, ut ultima diffinitio asserit, rationale enim solum potest esse universale respectu individuum, Petri scilicet, Pauli, qui solo numero differunt. *Ad quod resp.* Quod Porphyrius solam differentiam subalternam diffinit, utpotè notiore nobis; infimæ quippè differentia sunt regulariter nobis incognita, & innominata. Posset autem differentia in communi diffiniri, *quæ prædicatur de pluribus in quale quid*; accidit enim differentia, ut prædicabilis, quod illius inferiora differant solo numero, vel specie, ut ostensum est q. 4. art. 1. & solum est essentia illius, quod prædicetur, ut pars determinativa essentia, quod significat *ly in quale quid*, ut manet explicatum q. 5. art. 1. undè diffinitio non debet exprimere, quæ sit diversitas inferiorum.

9 *Resp. 2.* Prædictam diffinitionem competere etiam differentia infimæ, v. gr. *rationali*; nam *ly de differentibus specie* in diffinitione positum debet accipi de differentibus specie per ipsam differentiam non inter se; sed *ab alijs*, quomodo rationale prædicatur de differen-

tibus specie per ipsam ab alijs animalibus; nam per rationale differunt specie Petrus, & Paulus ab individuis aliarum specierum animalis, seu ab animalibus, quæ rationalia non sunt. Cum enim relatio optimè diffiniatur per eius fundamentum, & fundamentum relationis differentia sit munus facienti differre, quæ per ipsam constituantur, ab alijs; optimè exponitur diffinitio sic intellecta: nam rationale, v. gr. non facit differre Petrum à Paulo, sed Petrum, Paulum, aliaque individua per ipsam specificè constituta, facit differre ab alijs, quæ per ipsam non constituantur.

10 *Ex quibus* dignoscitur nullius esse momenti argumenta, quæ contra expositionem istam solent obijci. *Si enim opponas* 1. Sequetur, quod posset diffiniri differentia per prædicari de differentibus genere, nam ab alijs differunt etiam genere inferiora differentia. *Resp. neg. conseq.* Cuius inserta probatio non est efficax, nam licet Petrus, & Paulus, v. gr. differant etiã genere à lapide, non differunt tamen genere per ipsam differentiam rationalitatis, & diffinitio differentia non debet explicare, quomodo inferiora absolute differant; sed quomodo differat per ipsam differentiam, quæ de illis prædicatur. Nec est ulla differentia, quæ faciat inferiora genere differre; sed vel specie infima, vel subalterna; unde licet inferiora differant genere ab alijs, nõ tamen per

per ipsam differentiam, cui accidit, quod constitutum ex ipsa, & ex ratione communi, sic aliàs genus, differant genere ab alijs, non tamen per ipsam differentiam.

11 *Si opponas*. Sequeretur, quod species posset diffiniri etiam per prædicabilitatem de pluribus differentibus specie, nam inferiora illius differunt specie ab alijs per ipsam speciem; cum species constitutiva rei sit distinctiva eiusdem ab alijs extra illam speciem existentibus.

Resp. neg. conf. Quia Petrus, & Paulus non differunt specie ab alijs per suam speciem, humanitatem scilicet, adæquatè sumptam, quo solo modo est species; sed per ipsam inadæquatè sumptam, & ratione solius differentie, scilicet rationalitatis, nam adæquatè sumpta species includit animalitatem etiam, quæ est ratio conveniendi, non differendi.

12 *Si denique opponas*. In alijs prædicabilibus particula *de differentibus specie vel numero*, intelligitur de differentibus inter se, non ab alijs: ergo paritèr in diffinitione differentie. *Resp. neg. conseq.* Quia fundamentum relationis tertij prædicabilis est convenientia plurium in una ratione faciente ea differre ab alijs, quo fundamento cætera prædicabilia non gaudent; quare sola differentia debuit diffiniri per prædicari de pluribus differentibus specie

ab alijs.

***

§

ARTIC. II.

AN DIFFERENTIA SIT UNIVESALIS per ordinem ad speciem.

13 **D**'ifferentia potest considerari per ordinem ad speciem, vel subalternam, vel infimam, quam constituit, vel per ordinem ad inferiora speciei: v. gr. sensibile potest considerari, vel per ordinem ad speciem subalternam animalis, vel per ordinem ad inferiora illius, species scilicet sub animali contentas, aut individua illarum: & similiter rationale potest considerari, vel per ordinem ad speciem hominis, quam constituit, vel per ordinem ad Petrum, & Paulum, quæ sunt inferiora talis speciei. Inquirimus, an differentia sit universalis per ordinem ad speciem ex ipsa constitutam, vel solum per ordinem ad inferiora speciei, in quo dubio sit cum communi sententia.

14 *Conclusio*. Differentia non constituitur universalis per ordinem ad speciem sed per respectum ad inferiora speciei. Probat. Universale constituitur per respectum ad sibi inferiora; sed differentia non respicit speciem, ut sibi inferiora: ergo non est universalis per ordinem ad speciem. Mai. est certa, nam universale, ut tale, est superius; & superius constituitur per respectum ad sibi inferiora. Min. autem prob. quod non exceditur à differentia; sed adæquatur cum illa, non respici-

icitur à differentia, ut sibi inferius: at species non exceditur à differentia; sed adæquatur cum illa, nam species, & differentia dicuntur ad convertentiam cum benè valeat, *est homo: ergo rationalis*, & è converso: ergo differentia non respicit speciem, ut sibi inferiorem. *Confir.* Universale est unum in multis, & de multis, ac proindè constituitur per respectum ad plura; sed species, quam constituit differentia, tantum est una sicut ipsa differentia: ergo non constituitur universalis per ordinem ad speciem.

15 *Si dicas*, quòd species est una formalitèr, virtualitèr tamen est multiplex quia continet in potentia plura inferiora, in quæ potest dividi. *Contra est.* Nam universale constituitur per respectum ad plura formalitèr: ergo si species non est plura formalitèr, differentia non est universalis per ordinem ad speciem. Prob. antec. *Tum*, quia universale constituitur per ordinem ad pluralitatem, quam in se non habet; sed solam pluralitatem formalem in se non habet, cum quodlibet universale sit virtualitèr & in potentia plura, in quæ dividi potest: ergo constituitur per respectum ad plura formalitèr. *Tum etiam*, quia constituitur per respectum ad plura, quæ respiciat, ut superius; sed universale tantum est superius respectu plurium, quæ sint plura formalitèr: ergo idem, quòd prius.

16 *Obijcies* 1. Differentia est universalis per ordinem ad illud,

respectu cuius exercet munus differentia; sed exercet munus differentia respectu speciei: ergo est universalis per ordinem ad speciem.

Confirm. 1. Differentia debet esse universalis per ordinem ad terminum, quem immediatius respicit; sed immediatius respicit speciem, quàm inferiora speciei, cum hæc respiciat mediante illa: ergo respectu speciei, & non inferiorum illius, est universalis. *Confirm.* 2. Eodem modo, quo prædicatum dicitur de subiecto, prædicatur de omni contento sub illo: ergo eodem modo, quo differentia prædicatur de specie prædicabitur de inferioribus sub specie contentis: ergo vel de inferioribus speciei non prædicatur, ut universalis, vel ut universalis prædicatur de specie.

Resp. disting. mai. Respectu cuius, *ut sibi inferioris*, exercet munus differentia: conc. mai. re p. ctus cuius, *ut sibi equalis*: neg. mai. & applicata distinctione min. neg. conseq. Nam licet exercet munus differentia etiam respectu speciei, cum tamen illud non exercet per modum superioris; sed æqualis cum ipsa specie, nequit esse universalis per ordinem ad illam. *Ex quo* ad 1. confirm. eodem modo respond. disting. maior. Debet esse universalis per ordinem ad terminum, quem, *ut sibi inferiorem*, immediatius respicit: conc. mai. quem, *ut sibi equalis*, immediatius respicit: neg. mai. Nam per ordinem ad terminum, quem differentia non respicit, ut sibi

sibi inferiorem, nullo modo est superior, ac proindē nec universalis. Ex quo colliges, quōd inferiora speciei sunt unicus terminus differentiae, ut universalis, ac proindē, quod, ut universalis formalitē, seu media relatione universalis, non respicit inferiora speciei mediante specie: cuius oppositum accidit in genere; quod, quia respicit inferiora individua mediante specie, etiam sibi inferior, & est universale primariō per ordinem ad species, & eadem relatione generis, respicit species, & individua.

17 *Ad 2. confirm.* dist. antec. Eodem modo, quoad praedicationem essentialē, vel accidentalem: conc. antec. quoad praedicationem per modum superioris, aut equalis: neg. ant. Quia, quod excedit ea, quae continentur sub subiecto, potest non excedere subiectum; sed adaequari cum illo, ac proindē potest, ut superius, & universale, dici de contentis sub subiecto, quin, ut superius, & universale, praedicetur de subiecto.

18 *Dices.* Nequit differentia esse constitutiva individui cōtenti sub specie, quin sit cōstitutiva speciei: ergo nequit esse universalis respectu individui, quin sit universalis respectu speciei. *Neg. conseq.* Quia differentia constituit individuum ratione naturae specificae, quam participat individuum, ac subindē prius debet constituere speciem, quā individuum: at est universalis respectu individui ratione superioritatis, quam non ha-

bet respectu naturae specificae, habet tamen respectu individui.

19 *Objicies 2.* Differentia praedicatur de specie, & de individuis, & species de solis individuis, cum de se ipsa non possit, nisi praedicatione identica praedicari: ergo ad plus se extendit differentia, quā species, ac proindē respectu speciei est universalis. *Dist. antec. de specie, ut sibi inferiori, & de individuis: neg. antec. de specie, ut sibi equali, & de individuis, ut sibi inferioribus: conc. antec. & neg. conseq.* Quia etiam species praedicatur de individuis, ut sibi inferioribus, & de differentia, ut equali, undē remanent species, & differentia omninō sibi aequales; quin una in alteram superioritatem exerceat.

20 *Denique objicies.* Quidquid praedicatur de universali, ut ipsi aequale, est universale, nam universale solo universali potest aequari: ergo si differentia praedicatur de specie, quae est universalis, ut ipsi aequalis, differentia erit universalis. *Resp. dist. antec.* Est universale, per ordinem ad aliud universale, de quo dicitur, ut aequale: neg. antec. per ordinem ad sibi inferiora: conc. antec. Ex quo solum sequitur, quōd differentia sit universalis respectu sibi inferiorum, non tamen respectu speciei, qui est aequalis: sicut aequalis Regi est Rex, non quidem respectu Regis, cui est aequalis, sed respectu sibi subditorum.

21 *Si dicas.* Differentia, ut respicit speciem, non est singularis.

ris: ergo est universalis. *Neg. conseq.*
 Quia licet quodlibet prædicatum
 debeat esse, vel singulare, vel
 universale, non tamen necessariò
 respectu huius debet esse, vel sin-
 gulare, vel universale, sicut spe-
 cies respectu generis, nec est sim-
 gularis, nec universalis licet ipsa
 sit universalis.

ARTIC. III.

De proprio quarto predicabili?

22 **D**icitur Porphyrius, pro-
 prium quatuor modis
 accipi posse: *Proprium* primo
 modo est, quod convenit soli, sed non
 omni, ut esse Grammaticum conve-
 nit soli homini; sed non omni. *Pro-*
rium secundo modo est, quod conve-
 nit omni, sed non soli, ut esse bipedem
 convenit omni homini; sed non
 soli. *Proprium* tertio modo est, quod
 non convenit omni, & soli, sed non semper, ut
 canescere, quod convenit omni,
 & soli homini, non tamen semper;
 sed in senectute. *Proprium* quarto
 modo est, quod convenit omni, soli, &
 semper, ut risibile, respectu homi-
 nis, cui soli, semper, & in omnibus
 convenit individuis.

22 *Ex hac autem* propriorum
 descriptione colligitur iam, quòd
 proprium simpliciter tale solum
 est proprium quarto modo, ac pro-
 inde, quòd divisio est analogica. Pro-
 prium quippe simpliciter tale, nec
 debet esse commune, nec contin-
 gens; sed quod non convenit soli,
 est commune, quod non convenit

omni, & semper, est contingens;
 ergo proprium simpliciter tale so-
 lum est, quod convenit omni, so-
 li, & semper. Unde duo requirun-
 tur ad huiusmodi proprium con-
 ditiones. Prima est, quod profluat
 ab essentia rei, & connectatur cum
 illa, quia debet rei necessariò con-
 venire, & ita, ut sub carentia exi-
 gentiæ illius res nequeat intelligi;
 sed ad hoc necessum est, quòd pro-
 fluat ab essentia rei, & cum illa
 connectatur: ergo. *Secunda* condi-
 tio est, quòd dicatur ad converten-
 tiam cum re, cuius est proprium,
 quia cum tali re adæquatur, qua
 ratione bene valet *est homo: ergo*
risibilis, & è converso. Unde Aris-
 tot. lib. 1. Topic. cap. 4. diffinit
 proprium, quod non indicat quid est
 esse rei (non enim est quid dicitur rei)
 soli tamen inest, & conversim prædi-
 catur.

23 *Dividitur* proprium sim-
 pliciter tale in genericum, & spe-
 cificum: *Proprium* genericum est,
 quod profluat à gradu generico, &
 connectitur cum illo, ut potentia
 sensitiva, quæ provenit à gradu
 generico animalis, & cum eo con-
 nectitur. *Proprium* specificum est,
 quod profluat à gradu specifico, &
 connectitur cum illo, ut risibile,
 quod provenit à gradu specifico
 hominis, cum quo dicitur ad con-
 vertentiam, & cum quo necessariò
 connectitur.

24 *Dividitur* præterea in phy-
 sicum, & metaphysicum: *Physicum*
 est, quod physicè dimanat ab essen-
 tia rei, ut risibilitas, quæ physicè

oritur ab essentia hominis. *Meta. physicum*, quod nostro modo intelligendi oritur ab essentia rei, ut unitas, veritas, aliæque entis proprietates, quæ nostro modo intelligendi oriuntur ab ente, & quarum ratio à priori est ens, licet non dimanent realiter ab ente, utpotè realiter indistincta ab eo.

25 *Accipitur* tandem proprium quarto modo primo intentionaliter, & secundo intentionaliter. Primo intentionaliter sumptum est, quod convenit omni soli, & semper, ut expositum est. Secundo intentionaliter sumptum, & ut constituit hoc quartum prædicabile, est, quod prædicatur de pluribus in quale necessarium, dicitur, in quale, ut denotetur illius differentia, à genere, & specie, quæ prædicantur in quid, & à differentia, quæ & si ex modo prædicandi prædicetur in quale, ex parte rei prædicatur in quid, ideoque de proprio solum dicitur, quod prædicatur in quale, de differentia verò, quod prædicatur in quale quid: additur necessarium, ut denotetur, quod licet sit accidens, non tamen commune, quod potest; cum adesse, cum abesse à subiecto, proprium enim necessarium adest. In ordine autem ad quem terminum sit proprium universale, eadem est difficultas, cum ea, quam resolvimus de differentia; unde dicendum est, quod constituitur universale per respectum ad inferiora, & non ad naturam, cuius immediate est proprium; & ratio petenda est ex dictis.

Si opponas plura, quæ communiter reputantur propria, & tamen non conveniunt necessario, sive omni, soli, & semper. *Calor* enim est proprietas ignis, & tamen alijs ab igne competit, & sic non convenit ipsi soli. *Potentia* visiva est proprietas, seu passio gradus generici animalis, & tamen non convenit omni animali, Talpa enim caret visu. *Motus* deorsum est passio gravis, & tamen grave non semper movetur deorsum. *Ab opposito* sunt alia, quæ non reputantur propria, quia non omni soli, & semper conveniunt, & tamen conveniunt necessario, seu prædicatur in quale necessario, ut nigredo de Corvo, quæ est inseparabilis ab ipso, & esse bipidem, quod necessario convenit homini.

27 *Respond.* neg. assumptum: Ad primum exemplum, respond. Quod calor in eo gradu intensivnis, in quo est ignis proprietas, nulli, nisi igni, potest convenire, sicut nec lux, eo modo, quo est propria solis. Ad 2. resp. Quod potentia visiva est propria animalis perfecti, quale non est Talpa; licet non deficient, qui visum, & si debilem, Talpæ concedant, de quo agimus lib. 2. de Anima quæst. 6. artic. 1. *Motus* autem deorsum est proprietas gravis existentis extra centrum; sed cum dependeat à remotione extrinseci impedimenti, potest, hoc aliunde superveniente, violentè impediri motus;

tus; quem tamen semper exigit grave extra centrum existens: sicut in his etiam, quæ ab extrinseco in sui existentia non pendent, potest Deus absolutè existentiam auferre, quin idè proprietates non sint, nam etiam ablata divinitus ab homine risibilitas, eam semper exigit essentia hominis.

28 *Ad alia exempla* ab opposito suadentia diffinitionem proprii non esse bonam resp. Quòd nigredo convenit necessariò Corvo, necessitate orta ex eius individuali temperamento, secus orta ex eius prædicatis specificis, & qualiter proprium ex prædicatis specificis necessariò oritur, & idem dicimus de bipedalitate, quæ nec oritur à gradu specifico hominis, cum alijs ab homine conveniat, nec à gradu generico animalis, cum pluribus animalibus non competat; sed oritur à temperamento, & dispositione organica, quæ sunt principia materialia individualia. Hinc absolutè dicenda sunt accidentia communia, nam licet physicè non possint adesse, & abesse, possunt tamen metaphysicè, & obiectivè negari de essentia, ipsa metaphysicè illæsa, quomodo intelligitur, ut statim constabit, *ly adesse, & abesse* positum in diffinitione accidentis communis.

29 *Si dicas*, etiam risibilitas potest negari de essentia hominis, nam casu, quo Deus separaret risibilitatem ab homine, homo non esset risibilis: ergo in hoc, quod

est abesse per solam negationem, nequit accidens commune differre à proprio. *Resp.* disting. antec. Potest negari risibilitas de homine *enuntiando eam ad su non convenire homini*: conc. antec. *exactivè*: neg. antec. & neg. conseq. Quia nigredo, ita potest negari de essentia metaphysica Corvi, ut etiam exactivè negetur de ipsa, idest, etiam potest verè negari de illa, quòd nigredinem exigit, imò, quòd affirmetur oppositum, idest, Corvum esse album, in nullo præiudicat essentia metaphysica Corvi; de essentia autem metaphysica hominis nequit negari exigentia risibilitatis, aut concipi homo sub opposito contrariè prædicato, quin metaphysicè destruat essentia hominis.

ATTIC. IV.

DE ACCIDENTI QUINTO
prædicabili?

30 **A**ccidens commune diffinitur ita Porphyrius, quod *adest, & abest, præter subiecti corruptionem*; ubi advertes 1. Quod *ly, & non est* accipiendum copulativè, repugnat enim, quòd *adest* adsit simul, & *testit*; sed debet accipi disiunctivè, idest, sive *adest*, sive *desit* accidens, non destruitur subiectum, in quo sensu disiunctivo, inconveniens non est; sed congruum, quòd diffinitio tradatur per opposita.

31 *Advertes* 2. Quòd paulò ante iam insinuavimus, quod *ly*

præter corruptionem non est necessariò intelligendum de corruptione physica, sed de ipsa, vel de corruptione obiectiva, & metaphysica, quæ est destructio metaphysica essentia, nec similiter ly adesse, & abesse sumitur necessariò pro adesse & abesse realiter, sed mètaliter, idest, quod si vè affirmetur, si vè negetur accidès, etiam exactivè de subiecto, integra nihilominùs manebit essentia metaphysica subiecti.

32 *Ex quibus colligitur, quòd existentia accidentaliter prædicabiliter conveniat cuicumque enti creato, nam licèt nequeat physicè abesse, sine corruptione physica subiecti, benè tamen sine corruptione metaphysica; & etià, si existentiam de illo negès, licèt propositionem efformes falsam, nil tamen oppositum dices essentia metaphysicæ illius, & idem dicèdum de nigredine respectu Corvi, & albedine respectu Cigni, & de quovis alio accidenti communi, aliàs inseparabili propter aliquam dispositionem temperamèti, aut aliàs conditiones individuantes.*

34 *Oppones nihilominus. Esse mortuum est prædicatum omninò accidentale Petro, v. gr. & tamen nequit adesse absque corruptione etiam metaphysica essentia Petri: ergo adhuc sic intellecta diffinitio non convenit omni accidenti. Prob. min. Nequit adesse mors sine corruptione etiam metaphysica viventis, cum mors, & vita essentialiter privativè opponantur: sed vivens est de essentia me-*

raphysica Petri, nam Petrus essentialitèr metaphysicè est animal: ergo.

34 *Nec dicas, quòd mors infieri est prædicatum accidentale, morstamen in facto esse est prædicatum repugnans. Nam mors in facto esse accidit Petro, accidit enim Petro, quod de facto ammissit vitam: ergo si in facto esse est prædicatum accidentale, alicui prædicato accidentali non convenit adesse sine corruptione etiam metaphysica essentia subiecti. Quare realiter dist. mai. Esse mortuum, participialitèr sumptum, & prout est idem, ac quod ammissit vitam, est prædicatum omninò accidentale Petro: conc. mai. nominalitèr sumptum, & prout est idem, ac cadaver, neg. mai. prout sic enim est prædicatum repugnans omninò essentia metaphysicæ viventis, cui tamen omninò accidit, quod ammissit vitam: nam licèt ammissio vitæ non stet sine corruptione physica subiecti, secùs tamen metaphysica; Petrus enim, qui fuit, in nullo prædicato metaphysico essentialitèr, & signatè sumpto læsionem accepit, ex quo vitam ammissit.*

35 *Accidens secundo intentionalitèr sumptum, etsi possit eadem diffinitione diffiniri, exposito ly adesse, & abesse: de predicatione contingente, clarius exprimitur per hæc, quod prædicatur de pluribus, in quale contingentèr. Ubi advertè, quòd accidens, v. g. coloratum potest comparari ad inferiora ratione formæ ad album scilicèt, & nigrum, aut ad*

ad hoc, & illud coloratum, & licet semper sit accidens predicamentali-ter, secus predicabiliter, nam de albo, & nigro predicatur ut genus, & de hoc, & illo colorato, ut species, undè in ordine ad ea inferiora non est quintum predicabile, de quo in presenti: potest insuper comparari ad inferiora ratione subtracti, ad hominem, v. g. & Equum, & sic est accidens quintum predicabile, homo enim contingentèr est albus.

36 *Si opponas.* Vel accidens predicatur pro formali de subtracto, & ita, ut color sit, qui predicatur de homine; vel subtractum illius, idest, subiectum habens colore. Si primum, nequit verè predicari de homine, nam color non identificatur cum homine, ut predicatio vera exigat: si secundum, non predicatur contingentèr, siquidem licet homo non sit essentialitèr habens albedinè, essentialitèr tamen est id, quod est subtractum albedinis: ergo nullo modo accidens potest respicere, ut accidens, inferiora ratione subtracti.

37 *Resp.* Quòd accidens in concreto predicat de subtracto formam etiam in concreto, & cum forma in concreto, v. g. coloratum supponat non pro forma; sed pro subtracto, quòd identificatur cum homine, seu est ipse homo, undè evenit, quòd predicatio sit vera; nam subiectum, & predicatum supponunt pro eodem. *Ad huius impugnationem.* *Resp.* Quòd licet homo non sit contingentèr id, quod est

subtractum coloris, contingentèr tamen est subtractum coloris, & contingentèr est habens albedinè, nam accidit ipsi, quòd habeat albedinem. *Nec ex hoc* sequitur, quòd coloratum abstrahatur ab homine & Equo, ut coloratis, ly ut *reduplicativè* sumpto, nam sic sunt essentialitèr colorata; sed ly ut *specificativè* sumpto, idest, abstrahitur ab illis, ut dicentibus solum exercite colore in obliquo, qua ratione & sunt in recto inferiora subtracti & accidit ipsis esse colorata.

38 *Si inses.* Coloratum predicatur adiectivè de homine, & Equo: ergo coloratum non affert secum suum suppositum, seu subtractum; sed immediatè applicat formam subiecto. *Uterius.* Terminus predicat solum; quòd significat; sed coloratum solum colorem significat: ergo solum colorem, & non subtractum predicat.

39 *Resp.* conced. conseq. Ex quo solum infertur, quòd coloratum non afferat secum suppositum; quòd de novo subiiciat, seu ponat sub verbo, sicque sensus non sit, homo est subtractum, quòd est coloratum, sicut in simili diximus supra quæst. 3. art. 4. secus tamen, quòd coloratum non supponat pro subtracto, ita, ut sensus sit, si homo est subtractum immediatum coloris, homo est habens albedinem, nam quævis propositio affirmativa significat extremorum identitatem, quæ verè nequit affirmari, si vel extrema non supponant, vel non supponant pro eodem. *Ad aliam ins-*

tantiam resp. ex dictis supra quæst. 1. art. 2. quod terminus connotativus formam, quam solam significat in recto, prædicat in obliquo, & substractum, quod in obliquo solum significat, prædicat in recto; nam prædicat pro recto id, quod in recto verificatur de subiecto, ipsum scilicet subiectum immediate denominatum à forma.

ARTIC. IV.

De Predicationibus.

40

RES est ista magis dialectica, quam Logicalica, undè brebiter ex dictis in dialectica eam resolvemus, quantum satis est, ut actus prædicabilitatis, qui actus est prædicatio, innotescat. Supponendum est 1. quod prædicatio nil aliud est, quam *enuntiatio unius de alio*: requiritur, & sufficit, ut prædicatio sit vera, quod extrema supponant pro eodem, id est, quod id, pro quo in recto supponit prædicatum, identificetur cum eo, pro quo in recto supponit subiectum. Prædicatio alia est directa, alia indirecta, alia essentialis, alia accidentalis, alia tandem identica, alia formalis, quarum expositionem dedimus in Summulis, cap. 8. Solum in præsentia restat advertendum circa prædicationem formalem, quod duplici titulo potest esse formalis, vel quia non est purè identica, id est, quia prædicatum est aliquomodo distinctum à subiecto, in quo sensu *album est*

dulce est prædicatio formalis; vel potest esse formalis; quia prædicatum etiam in sensu formali verificatur de subiecto, quia est de ratione formali subiecti, in quo sensu, ea propositio *album est dulce*, non est propositio formalis, quia *album*, ut *album*, non est dulce; est tamen prædicatio formalis hæc, *album est coloratum*, & similiter hæc *albedo est color*, est enim de ratione albedinis color.

31 Et quia difficultas prædicationum oritur præcipue ex diverso modo significandi, quem habent concreta, & abstracta, revocanda sunt in memoriam, quæ diximus in Summulis, concretum, scilicet, significare formam, ut in subiecto, abstractum vero significare illam cum præcisione à subiecto, undè concretum supponit pro supposito, seu pro subiecto, abstractum verò pro sola forma. Rursus concretum, aliud est accidentale, quod significat formam per modum adjacentis subiecto, sive ipsa adiaceat, ut *album*, sive in re non adiaceat; sed sit forma substantialis, ut *humanum*, & aliud est concretum substantiale, quod significat formam per modum constituentis, ut *homo Deus*.

42 Denique concretum, tam accidentale, quam substantiale, aliud est *physicum*, aliud *metaphysicum*. Physicum est, quod constat ex subiecto, & forma realiter distinctis, ut homo constans ex natura, & supposito, & album ex albedine, & corpore, realiter diversis. *Me-*

Metaphysicum est, quod constat ex forma, & subiecto solum metaphysicè, seu per rationem distinctis, ut *Deus, ens, vel ut entitativum, & divinum*, in quibus forma, & suppositum, vel subiectum, sola ratione differunt. Quod proportionali modo locum habet etiam in entibus rationis, hæc quippè concreta, *genus species* dicunt formam, & substratum, quod potest esse separabile à forma, ac subindè quasi realitèr distinctum: hæc autem concreta *ens rationis, unum rationis*, possunt dici concreta metaphysica, quia subiectum, & forma differunt solum ex modo significandi.

43 Supponendum est 2. Id quod apud omnes est certum, scilicèt, concretum posse verè prædicari de concreto, quoties significant formas in eodem subiecto seu supposito existentes, ut *homo est animal, album est dulce*, sunt prædicationes veræ, quia animalitas, & humanitas sunt in eodem supposito, similiterque albedo, & dulcedo, in eodem substracto. *Ratio est*, quia quoties extremâ supponunt pro eodem, prædicatio est verâ: sic contingit, cum prædicatur concretum de concreto, si significant formas in eodem subiecto existentes; nam si concreta sunt substantialia, idem est suppositum constitutum per utramque formam; si est accidentale, idem est substratum utriusque formæ, pro quo substracto concreta supponunt: ergo prædicationes sunt veræ.

* **

§. I.

MUTVO CONFERVNTVR CONCRETA, & abstracta.

44 SIT Conclusio. *Concreta physica non prædicantur verè de suis abstractis, nec è converso abstracta de concretis bene tamen concreta metaphysica de suis abstractis, & è converso.* Probatur prima pars ratione D. Thom. opusc. 69. Extrema prædicationis affirmativæ veræ debent supponere pro eodem, sed concretum physicum, & eius abstractum nequeunt supponere pro eodem: ergo unum de altero nequit verè prædicari. Prob. min: Concretum supponit pro supposito vel substracto, eius verò abstractum supponit pro sola forma; sed in concretis physicis, suppositum, sive substratum, differt realitèr à sua forma: ergo concretum, & abstractum non supponunt pro eodem.

45 Ex quo inferitur, quod hæc prædicationes, *humanitas est homo, & è converso homo est humanitas, similiterque hæc, albedo est album, & è converso, album est albedo*, sunt prædicationes falsæ; quia id., pro quo supponit unum extremum, differt realitèr ab eo, pro quo supponit aliud; nam licèt in primo exemplo homo supponat pro supposito, ut per humanitatem constituto, suppositum tamen adhuc sic constitutum differt realitèr inadæquatè ab humanitate, & ut

propositio sit vera, debet id, pro quo in recto supponunt extrema esse idem realiter adæquatè. Ex quo ab opposito sequitur: quòd hæc, propositio *homo est albus* est vera, quia licet albedo realiter differat ab homine, subtractum tamen, pro quo solo in recto supponit album, adæquatè identificatur cum homine, & idem dices de hac, animal est genus, nam licet genericitas non identificetur cum animali, subtractum tamen, pro quo solo supponit in recto genus, est idem adæquatè cum animali.

46 Diximus autem concreta huiusmodi non verè prædicari de suis abstractis, quia de abstractis aliorum possunt verè prædicari, cum forma, pro qua supponit abstractum, potest esse subtractum formæ alterius concreti, tunc enim abstractum, & concretum supponunt pro eodem. Undè istæ prædicationes *humanitas est sancta, superficies est alba, albedo est similis*, sunt veræ; nam humanitas est subtractum sanctitatis, superficies albedinis, albedo similitudinis, & cum pro tali subtracto supponant concreta *sanctum, album, simile*, propositiones evadunt, hæc autem propositio, quantitas est quanta, est vera, sumpto ly *quanta*, prout est idem, ac extensa, prout scilicet, est concretum huius abstracti, *extensio*, nam quantitas est habens in se effectum extensionis. Similiter in concretis, quasi physicis, entis rationis, supra descriptis, est

vera hæc, *genericitas est species*, nam ipsa genericitas est quædam species universalis; & similiter est vera hæc *specieitas est species*, nam similiter ipsa specieitas est quædam species universalis: & generaliter in his cum una secunda intentio est subtractum alterius.

47 Secunda autem pars conclusionis patet ex eo, quòd cum in concretis metaphysicis suppositum, seu subtractum solum per rationem, seu ex modo significandi differat à forma; forma, & subtractum supponunt pro eodem. Undè hæc prædicationes sunt veræ. *Deus est Divitas, ens est entitas*, & è converso, similiterque est vera hæc, *entitas rationis est ens rationis*, & è converso.

§. II.

Comparantur ad invicem abstracta:

48 SECUNDA conclusio. *Abstracta significantia formas realiter identificatas verè prædicantur ad invicem.* Prob. eandem ratione cum præcedente. Quoties extrema supponunt pro eodem, prædicatio est vera, sed dum abstracta significant formas realiter identificatas, supponunt pro eodem: ergo verè prædicantur ad invicem abstracta significantia formas realiter identificatas. Prob. min. Abstracta, quæ sunt extrema, supponunt pro formis; sed formæ sunt realiter idem: ergo extrema supponunt pro eodem.

49 *Cum tamen prædicatio sit dupliciter vera, vel in sensu identico solum, vel in sensu etiam formali, ut ex prænotatis constat, adhuc restat pro abstractis genericis, specificis, & differentialibus, examinare, an etiam in sensu formali verè prædicentur, pro quo sit.*

50 *Tertia conclusio. Abstracta generica verè prædicantur in sensu etiam formali de abstractis specificis; undè hæc prædicationes, humanitas est animalitas, albedo est color, sunt in sensu formali veræ. Prob. Prædicatio concreti generici de specifico est in sensu formali vera, ut conceditur ab omnibus, undè hæc prædicationes, homo est animal, album est coloratum, sunt veræ in sensu formali: ergo etiam in sensu formali est vera prædicatio abstracti generici de specifico. Prob. conseq. Ideò primum est verum, quia prædicatum est de conceptu quidditativo subiecto; sed hæc eadem ratio militat in abstractis, nam animalitas est de conceptu quidditativo humanitatis, sicut animal est de conceptu quidditativo hominis: ergo si concretum genericum prædicatur in sensu formali de specifico, etiam abstractum genericum prædicatur in sensu formali de specifico.*

51 *Confirm. Ratio communis, in qua inferiora univocè, essentialiter conveniunt, potest de illis verè, & formaliter prædicari; sed in animalitate conveniunt uni-*

voce essentialiter humanitas, & Equinitas: ergo animalitas verè, & formaliter prædicatur de humanitate, & Equinitate. Prob. min. Nam in primis animalitas est de essentia humanitatis, & Equinitatis, deindè in animalitate præcisa à differentiis nullam in æqualitatem habent humanitas, & Equinitas: ergo conveniunt in animalitate univocè, & essentialiter.

52 *Patet ex his, quod abstracta differentialia verè, & in sensu formali prædicantur de specificis; nam hæc prædicatio, homo est rationalis, est prædicatio vera in sensu formali: ergo est vera in sensu etiam formali hæc, humanitas est rationalitas. Patet conseq. Ex dictis, ideò enim prima prædicatio est vera in sensu formali, quia prædicatum, rationale scilicet, est de conceptu quidditativo hominis; sed eodem modo rationalitas est de conceptu quidditativo humanitatis: ergo prædicatur verè in sensu formali de humanitate.*

53 *Si opponas. Humanitas tantum inadæquatè est animalitas; sed ex dictis supra constat, quòd prædicatum, & subiectum debent adæquatè identificari: ergo animalitas non prædicatur verè de humanitate. Resp. Quod humanitas distinguitur objectivè ab animalitate, realiter tamen identificatur adæquatè cum humanitate; cum animalitas solum oblectivè sit pars humanitatis, in re ta-*

men est etiam ipsa rationalitas, ac proinde est re tota humanitas. Ex quo non inferas, quod non sit vera in sensu formali ea propositio, nam ad hoc non requiritur, quod animalitas sit de conceptu quiddativo adaequato humanitatis, aliàs hæc propositio, *homo est animal*, non esset vera in sensu formali; sufficit enim, quod sit de conceptu quiddativo, & si inadaequato.

54 Ultima conclusio. *Abstracta generica prædicantur verè de differentialibus, non tamen in sensu formali.* Quoad 2. partem contat conclusi; nam genus non est de conceptu metaphysico differentialium, ut quaest. 5. artic. 3. manet probatum, ac subindè prædicatio non est in sensu formali vera, rationalitas enim, ut rationalitas, non est animalitas. Quoad 1. verò partem prob. animalitas, & rationalitas sunt idem realiter: ergo supponunt pro eodem realiter; sed prædicatio, in qua extrema supponunt pro eodem realiter, est prædicatio vera: ergo verè prædicatur animalitas de rationalitate.

55 *Si dicas*, quod cum abstracta significant sua significata cum abstractione, & præcisione, propositio illa facit sensum formalem, & cum in sensu formali sit falsa absolutè est falsa.

56 *Contra est*, quia abstractio, & præcisio, quam importat abstractum, est præcisè à substracto separata, cum ut abstractio for-

malis: ergo licet de suo abstracto posset non prædicari verè animalitas, sicque hæc sit falsa, *animalitas est animal*, & hæc, *rationalitas est animal*, secus tamen de suo abstracto differentiali. Patet consequens. Nam ideò non esset vera iuxta solutionem, quia ratione abstractionis facit sensum formalem: ergo si respectu sui abstracti differentialis non dicit abstractionem, & præcisionem, non est, cur non sit vera, etiam si non sit vera in sensu formali.

57 *Confirm.* Præcisio unius ab alio tunc impedit prædicationem absolutè veram, quando præcisio importatur signatè, & exprimitur, ut pars subiecti, vel prædicati, secus tamen quando solum importatur exercitè, & ex modo significandi; sed abstractio, & præcisio solum importatur in animalitate exercitè, & ex modo significandi: ergo non impedit absolutam veritatem prædicationis. Undè hæc erit falsa, *rationalitas, ut rationalitas, vel in quantum rationalitas, est animalitas*, hæc tamen, *rationalitas est animalitas est vera*, cum faciat sensum identicum, & identificentur animalitas, & rationalitas. Hæc sufficiant pro re non spectante ex professo ad logicum, præsertim cum quidquid ad substantiam prædicationum pertinet, maneat explicatum.

***
***

QUÆT. VII.

DE ANTE PRÆDICAMENTIS

¶ *Lasses*, quas Aristoteles, **C**ategorias, idest prædicatorum series inscripsit, latinè dicuntur prædicamenta. Est au-

tem prædicamentum: *Ordo aut series prædicatorum essentialium ab uno supremo genere, quo nihil est superius, usque ad individuum, quo nihil est inferius: v. gr. Prædicamentum substantiæ est ordo, quo hæc prædicata Petrus, homo, animal, vivens, corpus collocantur sub supremo genere substantiæ, qui utique ordo consistit in eo, quod individuum, quod est ultimum subijcibile, participat supremum genus medijs his gradibus; nam Petrus immediatè subijcitur homini, homo animali, animal viventi, vivens corpori, corpus substantiæ.*

2 *Librum hunc de prædicamentis, qui primus est Logicæ, & pro cuius notitia præmissimus cum communi Doctorum questionibus præcedentes (ad ordinanda quippè prædicabilia necessum fuit illa prænotescere) divisit Aristotel. in quatuordecim capita, & claritatis gratia, dividunt Logici in tres partes, scilicet in ante prædicamenta, prædicamenta, & post prædicamenta.*

Ante prædicamenta sunt præambulum ad prædicamenta, sive præcognita quædam necessaria ad intelligenda prædicamenta, eaque reduxit Aristoteles in primis quatuor capitibus ad tres diffinitiones, duas divisiones, duas regulas, entisque divisionem in decem Categorias: de quibus sigillatim in sequentibus differemus.

ARTIC. I.

QUÆ SINT DIFFINITIONES UNIVOCORUM ÆQUIVOCORUM, & DENOMINATIVORUM?

3 **I**N prædicamentis triplex potest fieri comparatio: *Prima*, ad rationem entis, quod sub se comprehendit omnia prædicamenta. *Secunda*, prædicatorum adinvicem in una classe existentium. *Tertia*, unius prædicamenti ad alia: & quia plura prædicamenta in ratione eis superiori analogicè, vel æquivocè conveniunt; & ea, quæ sunt in eodem prædicamento, conveniunt univocè; ea verò, quæ sunt in uno prædicamento, solum denominativè possunt convenire alteri; idcirco præmittuntur diffinitiones æquivocorum univocorum, & denominativorum.

4 *Æquivoca sunt: Quorum nomen est commune, ratio verò substantiæ nomini accomodata, diversa. Dicitur, quorum nomen est commune, ut denotetur his diffiniri æquivoca æqui-*

æquivocata, non æquivoca æquivocantia: æquivoca æquivocata sunt res significatæ per nomen æquivocum, non quidem res ipsæ secundum se, sed prout in solo nomine significante conveniunt: æquivoca æquivocantia sunt nomina, quæ res, ita significant, ut nullam inter eas significant convenientiam, diffiniuntur ergo res, ut subsunt nominibus æquivocis, non nomina ut res, æquivocè significant. Dicitur, *ratio substantiæ*, accepta substantia pro rei quidditate, non pro ente existente per se. Dicitur tandem, *nomini accommodata* ad denotandum non sufficere pro æquivocis, quod res sint diversæ; sed requiri, quod eorum diversitas per nomen illis commune significetur. Undè *canis* terrestris, & cælestis, ut hoc nomine *canis* significantur, sunt æquivoca: quia eorum quidditas, ut per *ly canis* significatur, est diversa. Ad æquivoca reducuntur analogæ, quæ prout à purè æquivocis distinguuntur, possunt diffiniri: *Quorum nomen est commune, ratio verò substantiæ nomini accommodata, est partim eadem, partim diversa.*

5 *Esti dicas*, æquivoca non possunt diffiniri, cum non habeant unam essentiam: ergo frustra conamur illa diffinire. *Dist. anteced.* æquivoca *exercitiè sumpta*: non possunt diffiniri: conced. anteced. æquivoca *signatè sumpta*, non possunt diffiniri: neg. antec. æquivoca *signatè sumpta* sunt æquivoca,

ut significantur hoc nomine *æquivoca*, & sic possunt diffiniri: quia per hoc nomen *æquivoca* significantur, ut conveniunt in non convenire, & ut conveniunt in significari uno nomine: æquivoca exercitiè sumpta sunt æquivoca, ut significantur hoc nomine *canis*, & sic non possunt diffiniri: quia per hoc nomen *canis* non significantur, ut conveniunt in non convenire, vel significari uno nomine.

6 *Dices*: Ut conveniunt in non convenire sunt univoca; sed æquivoca non possunt diffiniri, ut univoca: ergo non possunt diffiniri, ut convenientia in non convenire. *Distig. mai.* Sunt univoca *denominativè*, & ut sub sunt huic *nomini æquivoca*: conced. *mai.* sunt univoca *formaliter*, & ut sub sunt *peculiaribus nominibus, canis, v. gr. & sanam*: neg. *mai.* & *dist. min.* Non possunt diffiniri, ut univoca *essentialiter*, conced. *min.* ut univoca *denominativè*, neg. *min.* & *conseq.*

7 *Univoca* diffiniuntur; *quorum nomen est commune, & ratio substantiæ nomini accommodata est eadem.* Etiam intelligitur diffinitio de univocis univocatis, quæ in eo, quod est habere nomen commune, conveniunt cum æquivocis: In cæteris verò particulis discriminantur. *Nota* tamen, quod univoca, alia sunt stricta, illa scilicet, quorum nomen est commune, & conceptus essentialis est idem; ut Petrus, & Paulus, quo-

quorum nomen, scilicet, *homo*, est commune, & per illud eadem utriusque essentia significatur: alia sunt univoca communiter dicta, ea nimirum, quorum nomen est commune, & conceptus obiectivus est idem, sive talis conceptus sit essentialis, sive sit accidentalis, ut *Petrus*, & *Paulus*, quatenus sub hoc nomine *album* comprehenduntur; habent enim nomen commune; sed per illud non significatur essentia eadem in utroque. Philosophus in presenti diffiniit univoca stricta; quia diffiniit univoca ad intelligendam comparationem eorum, quæ in eodem prædicamento collocantur; quorum certè nomen est commune, & per illud significatur ratio, in qua essentialiter conveniunt; univoca verò communiter dicta comprehendit sub denominativis: quibus tamen si diffinitionem univocorum adaptare velis, per *ly ratio substantiæ* intelliges, non quod essentia sit eadem; sed quod conceptus obiectivus, sive sit accidens, sive essentia, sit idem in rebus, ut per illud nomen significatur.

8 *Denominativa* dicuntur (inquit Aristotel.) *quæ ab aliquo nominis appellationem habent solo differentia casu*: in qua diffinitione non diffiniuntur nomina; sed res, ut per nomen significantur: dicitur *solo differentia casu*, idest differentia in sola cadentia, aut terminatione finali; undè sensus dif-

initionis est iste: denominativa dicuntur ea, quorum nomen trahit originem vocis, & significationis ab alio, à quo differt in sola terminatione; ut *album*, est denominativum, quia nomen *album* derivatur quoad vocem, & significationem ab albedine cum sola differentia in terminatione: *album* enim, & albedo incipiunt eisdem litteris, & desinunt diversis.

9 *Denominativa* sunt in triplici differentia; nam quædam sunt denominativa re, & non voce, ut *studiosus*, & *virtuosus*: *studiosus* enim trahit significationem, non tamen vocem, à virtute; similiter *Musica* cum accipitur pro fœmina peita artis *Musicæ*, & *Musica* cum supponit pro ipsa arte: *Musica* enim primo modo accepta, quoad significationem derivatur à *Musica* secundo modo accepta, non tamen quoad vocem: cum ab ea in terminatione non differat. Alia sunt denominativa voce, & non re, ut *studiosus*, & *studium*; *studiosus* enim quoad vocem ortum ducit ab *studio*, non tamen quoad significationem. Alia tandem sunt denominativa re, & voce, ut *fortis*, & *fortitudo*, *pius*, & *pietas*, hæc sunt propriè denominativa. Interrogas: utrum sola concreta accidentalia, ut *album*, *iustum*, & his similia sint denominativa; an etiam superiori diffinitione comprehendantur concreta substantialia, ut *homo*, & *rationale*, quorum

nominata ab humanitate, & rationalitate trahunt originem?

10 *Resp.* Sub hac diffinitione solum comprehendit concreta accidentalialia. *Tum*, quia cum denominativa diffinierit Aristoteles, ad intelligendam comparationem eorum, quæ sunt in uno prædicamento, ad res alterius prædicamenti: sola concreta, quorum nomen desumitur à rebus alterius prædicamenti, sunt denominativa; sed sola concreta accidentalialia sunt huiusmodi: ergo sola concreta accidentalialia sunt denominativa. Prob. min. Sola cōcreta accidentalialia denominantur à forma sibi accidentaliali; sed cuilibet est accidentalis res alterius prædicamenti: ergo sola concreta accidentalialia sūt ea, quorum nomen desumitur à rebus alterius prædicamenti. 2. De Deo nihil denominativè; sed omnia dici essentialitèr, frequentèr docent Theologi: ergo censent denominativum, & accidentale non distinguī. 3. *Ly ab aliquo* in diffinitione idem valet ac ab alio; aliquid enim est aliud quid: ergo forma, à qua sumitur denominatio, est extra essentiam denominativi: ergo denominativum est concretum accidentale.

11 *Denique colligitur ex illa particula diffinitionis, nominis appellationem*, in qua innuitur, denominativus applicatè nomen proprium alterius: ergo id, à quo sumunt denominationem est extra essentiam illorum; à propria quippe forma non habent res nominis

appellationem, aut applicationem sed habent ab ea proprium nomen. Sed nota; formam denominativi debere esse accidentalem prædicabilitèr, non prædicamentalitèr; id est, debere esse extra essentiam denominativi, sive talis forma sit substantia, sive sit accidens; undè aureum dictum de anullo est denominativum, quia licèt aurum, sit substantia, est extra essentiam annulli; & album sumptum non adiectivè pro subiecto habente albedinem; sed substantivè pro aggregato dicente in recto, & ex æquo corpus, & albedinem non est denominativum; quia etli albedo sit accidens, non est extra essentiam eius.

ARTIC. II.

QUÆSIT DIVISIONES, ET REGVLE anteprædicamentales?

12 **D**VAS divisiones præmisit Philosophus: quarum prima sic habet: *Eorum quæ dicuntur, quedam cum complexione dicuntur, ut homo albus, quedam sine complexione, ut homo.* Hic etiam Philosophus non voces, sed res, ut substant nominibus, divisit, eo certè fine, ut ostenderet excludi à prædicamento res, quæ voce complexa significantur; solent enim pertinere ad diversa prædicamenta, ut *homo albus*, ad prædicamentum substantiæ, & qualitatatis.

13 *Secunda divisio, his verbis*

eratur: *Eorum, quæ sunt alia de subiecto dicuntur, in subiecto verò non sunt, ut homo; alia in subiecto sunt, de nullo verò dicuntur subiecto, ut hoc album; alia de subiecto dicuntur, & sunt etiam in subiecto, ut album, alia denique, nec in subiecto sunt, nec de ullo dicuntur subiecto, ut Petrus.*

14 *Subiectum*, aliud est inhæ-
sionis, illud scilicet, in quo aliquid
existit per modum accidentis; aliud
attributionis, illud nempe; de quo
aliquid prædicatur. Cum ergo ait
Philosophus aliquid esse, vel non
esse in subiecto, loquitur de sub-
iecto inhæ- sionis, loquitur verò de
subiecto attributionis, cum asserit,
aliquid prædicari, aut non prædi-
cari de subiecto.

15 *Quare* per ea, quæ dicuntur
de subiecto, & non sunt in subiecto
intelligit substantias universales,
hoc est genera, & species prædi-
camenti substantiæ: per ea, quæ
sunt in subiecto, & de subiecto di-
cuntur intelligit genera, & species
accidentium: per ea, quæ, nec sunt
in subiecto, nec de subiecto dicun-
tur, intelligit substantias particu-
lares: per ea tandem, quæ in sub-
iecto sunt; sed de nullo subiecto
dicuntur, intelligit accidentia
particularia.

16 *Circa* hanc divisionem ad-
verte primò; in ea quatuor conti-
neri divisiones: *Prima*, eorum, quæ
sunt (intellige directe in prædica-
mento, per quod excludes à diviso
huius divisionis omnia incomple-
ta, ut materiam, formam, & diffe-
rentias) in ea, quæ sunt in subiecto

& ea quæ non sunt in subiecto, quæ
divisio est analogica, cum sit entis in
accidens, & substantiam. *Secunda*,
eorum, quæ sunt, in ea, quæ dicun-
tur de subiecto, & ea quæ non di-
cuntur de subiecto: quæ divisio est
subiecti in accidentia, cum sit di-
visio entis in universale, & parti-
culare. *Tertia*, eorum, quæ dicuntur
de subiecto, in ea, quæ sunt in subie-
cto, & ea, quæ in subiecto non sunt,
& hæc est accidentis in subiecta,
cum sit divisio universalis in subst-
tantiam, & accidens. *Quarta*, est
eorum, quæ de nullo dicuntur, in
ea, quæ sunt in subiecto, & ea, quæ
non sunt in subiecto; & hæc etiam
potest dici accidentis in subiecta,
cum sit divisio singularis in subst-
tantiam, & accidens.

17 *Adverte* 2. Quòd cum divisum
sit responibile in eodem prædica-
mento, dici, vel non dici de subie-
cto intelligitur quidditative: prædi-
cationes enim directæ intra idem
prædicamentum sunt quidditative;
quare rectè dixit Philosophus, hoc
album de nullo subiecto posse dici
quia licet possit dici de Petro, non
tamen quidditative.

18 *Adverte* 3. Notitiam huius di-
visionis prærequiri ad prædicamē-
ta; quia cum sit series prædicato-
rum, quorum alia sunt superiora, &
alia inferiora, necessariū fuit præ-
mittere notitiā eorum, quæ di-
cuntur de subiecto, & eorum, quæ
de subiecto non dicuntur.

29 *Regule*, quas in tertio ca-
pitæ tradit Aristoteles sunt hæc.
Prima est: *Cum quispiam de qu-
piam*

fiam, ut de subiecto predicatur, quæ dicuntur de predicato, dicuntur etiam de subiecto. Ut quia animal prædicatur de homine, & de animali prædicatur vivens, etiam vivens prædicatur de homine. Legitima huius regulæ explicatio est, quod cum quidpiam de quopiam prædicatur quidditativè, quidquid dicitur quidditativè de predicato, dicitur etiam quidditativè de subiecto. *Ratio est*: Nam Aristoteles statuit hanc regulam, ut per eam dignosceremus, quænam in recta linea prædicamentali deberent constitui; at si intelligatur de prædicatione quidditativa, & non aliter, per eam dignoscitur, quæ prædicata debeant in recta linea prædicamentali constitui: ergo sic debet intelligi. Prob. min. per eam sic intellectam constat, quæ prædicata dicuntur quidditativè de subiecto; sed in recta linea prædicamentali non ponuntur prædicata, quæ identicè, vel denominativè; sed ea solum, quæ quidditativè dicuntur de subiecto: ergo. Undè per hanc regulam cognoscimus, in recta linea prædicamentali substantiæ poni animal, vivens, corpus, & substantiam, quia in ea ponuntur, quæ de prima substantia, ut de Petro, dicuntur quidditativè; & eiusmodi prædicata dici quidditativè de Petro, probatur: quia de Petro prædicatur homo quidditativè, & de homine animal, de animali vivens, de viventi corpus, de corpore substantia: ergo animal, vivens, corpus, &

substantia prædicantur quidditativè de Petro.

2. *Confirm.* Cum quidpiam de quopiam prædicatur, potest aliquid dici accidentalitè de prædicato, quin dicatur accidentalitè de subiecto; & patet: nam de homine prædicatur animal, & de animali genus, & tamen de homine non prædicatur genus: ergo intellecta de prædicatione accidentalitè regula non est vera.

21. *Secunda regula est bimembris, & sic se habet: Diversa genera non sub alternatim positiva diversa specificè habent differentias: genera verò, quorum unum sub altero collocatur, non inconvenit easdem habere differentias.* Genera non subalternatim posita sunt, quorum unum non collocatur sub altero, nec utrumque sub uno tertio; undè genera, quæ sub uno tertio collocantur, possunt habere easdem differentias: animal enim volucres, & terrestres, quorum utrumque subiicitur animali, dividitur per easdem differentias, cum utrumque dividatur per bipes, & quadruplex; sicut enim ex terrestribus, alia duos, alia quatuor habent pedes, ita in volucris, alia duos, alia quatuor, ut Gryphi, pedes habent: & per hæc patet prima pars regulæ. In secunda docemur, quod differentia constitutiva generis inferioris est divisiva generis superioris; ut sensibile, quod constituit animal, dividit vivens. Et deservit tota regula ad cognoscendum

dum differentias, quæ ponuntur ad latus cuiusvis prædicamenti.

ARTIC. III.

Quid, & quotuplex sit analogum?

nomiibus. Contat secundo; analogia esse média inter univoca, & purè æquivoca, cum de his diversitatem, & de illis participant unitatem.

22 **A**cturi de divisione entis in decem prædicamenta, de qua sermonem instituit Philosophus cap. 4. huius lib. debemus præmittere notitiam analogorum, cum circa præfatam divisionem non modica sit difficultas in discernendo, sit ne univoca, vel analoga, & insuper præsens doctrina sit necessaria valde ad intelligentiam univocorum, & æquivocorum, quorum definitiones dedimus supra art. 1. ex Arist.

23 *Analogia* nomen est Græcum significans proportionem, siue proportionalitatem; est autem proportio, *habitus unius quantitatis ad aliam*, ut si compares lineam ad lineam; proportionalitas verò est *habitus proportionum*: ut si dicas, ita se habere duodecim ad sex, sicut se habent quatuor ad duo.

74 *Analogia*, attenda re significata per nomen, diffiniuntur: *Quorum nomen est commune, ratio verò significata; partim est eadem, partim diversa*. Deducitur hæc definitio ex Aristot. 4. Metaph. cap. 1. text. 2. & 7. Metaph. cap. 4. text. 15. Et constat primò; per eam non diffiniri analogia analogantia, idest nomina; sed analogia analogata, idest res, ut subsunt

25 *Analogia* dividitur primò in Physicam, & Logicam: Analogia Physica sunt, *quorum nomen est commune, & ratio significata est simpliciter eadem: sed inæqualiter participatas*; ut animal, quod nobiliori modo est in homine, quam in equo. Analogia Logica sunt, *quorum nomen est commune, & ratio significata est eadem secundum quid, & simpliciter diversa*, ut sanum dictum de animali, urina, & medicina: sumitur hæc divisio ex D. Thom. in 1. p. 16. q. 5. art. 2. ad 1. Analogia physica sunt secundum quid analogia, & simpliciter univoca; undè à Div. Thom. vocatur analogia secundum esse, & non secundum intentionem: quia intentio, seu ratio significata præcisa ab inferioribus omnino est eadem; qua etiam de causa dicuntur Physica, & non Logica, quia apud Logicum, qui considerat res cum præcensione, nullam habent diversitatem, licèt eam habeant quoad Physicum, qui res considerat, ut à parte rei existunt. Dicuntur analogia analogia physica quælibet prædicata superiora, præter speciem infimam; quia cum sola species infima participetur æqualiter ab inferioribus, sola illa est univoca univocatione opposita analogiæ physiciæ. Ex quo inferes, quod, ut aliqua ratio sit Logicè analogia, non sufficit, quod inæqualiter

participetur, inæqualitate orta à differentijs; sed requiritur, quòd ratio communis præcisa à differentijs habeat ex se inæqualitatem.

26 *Analogia Logica*, alia sunt proportionis, seu attributionis, alia proportionalitatis, analogia attributionis sunt, quorum nomen est commune, ratio verò significata est eadem secundum terminum, & diversa secundum habitudinem ad illum. Ita Div. Thom. 11. Metaph. lect. 3. Exemplum: Animal, urina, & medicina, ut significatur hoc nomine sanum, sunt analogia attributionis; quia in eis ratio significata, nempe sanitas, est eadem secundum terminum, cum eadem sit sanitas, quam animal, urina, & medicina respiciunt, & diversa secundum habitudinem ad illum, cum habitudines eorum sint diversæ; animal enim per modum subiecti; urina per modum signi, medicina per modum causæ. respicit sanitatem.

17 Dicuntur hæc analogia attributionis, aut proportionis, quia res significata per nomen invenitur principaliter in uno, à quo cætera denominantur propter proportionem, aut ordinem ad illud; illi enim tribuitur, quod reliqua sic denominantur.

28 *Proprietates analogorum attributionis* ex Caiet. communiter receptæ opusc. de nominum analogia, sunt quatuor. *Prima*: quòd ratio significata per nomen intrinsecè invenitur in principaliori

analogato, in alijs verò per extrinsecam denominationem, & per respectum ad illud. *Secunda*: quòd ratio significata per nomen sit unum numero, & non multiplicetur in analogatis. *Tertia*: quòd analogatum principale ponatur in diffinitione cæterorum, quia cum hæc sint talia per respectum ad primum, non possunt intelligi, aut diffiniri sine ordine ad illud. *Quarta*: quòd nomini analogo nullus conceptus formalis, vel obiectivus communis omnibus analogatis correspondeat unde sanum, quod est analogum attributionis, significat sanitatem, quæ solum est intrinsecè in animalis non multiplicatur in urina, & medicina, non potest diffiniri medicina, ut sana, nisi per ordinem ad sanitatem animalis; nec ab animalis, urina, & medicina potest abstrahi conceptus sanitatis, qui omnibus illis sit communis.

29 *Analogia proportionalitatis* sunt, quorum nomen est commune, ratio verò significata est eadem proportionaliter. Id est, est similis secundum proportionem: quod contingit quando, sicut res una comparatur ad aliud, ita alia comparatur ad aliud. v. gr. quia sicut se habet visus ad corpus, ita se habet intellectus ad animam, in eo, quod sicut visus repræsentat corpori visibilia, ita intellectus repræsentat animæ intelligibilia, licet modus utriusque potentia sit diversus: intellectus & oculus, ut significantur hoc nomine visus sunt analogia proportionalitatis. Similiter, quia sicut se

habent fundamentum ad domum, & fons ad rivos, ita se habent cor ad vitam, & Pater ad filios; fundamentum, cor, fons, & Pater sunt analogia proportionalitatis, ut significatur hoc nomine *principium*.

30 *Hic tamen adverte* proportionalitatem posse inveniri in univocis; nam sicut se habet animal hominis ad rationale, ita se habet animal equi ad hinnibile; quia tamen per hoc nomen *animal* non significatur proportionalitas; sed identitas hominis cum equo in ratione animalis, ideò homo, & equus, ut significantur hoc nomine *animal* (& idem dico de quibuscumque alijs, ut nomine univoco, designantur) non sunt analogia proportionalitatis, sed simpliciter univoca.

31 *Subdividitur* analogia proportionalitatis, in analogiam proportionalitatis propriæ, & impropriæ. Analogia proportionalitatis propriæ sunt, quibus ratio significata per nomen convenit propriè, & absque metaphora. Ut punctum, & fundamentum, quibus ratio principij lineæ, & domus convenit absque metaphora. Analogia proportionalitatis impropriæ sunt, quando ratio significata per nomen convenit uni propriè, & alijs metaphoricè, ut ridere respectu hominis, & ratio.

32 *Quatuor* ex Cayet. ubi supra numerantur proprietates analogorum proportionalitatis propriæ: *Prima*, quòd ratio significata per nomen sit in omnibus intrin-

sece: *Secunda*, quòd non sit una numero; sed multiplex in illis: *Tertia*, quòd unum non debeat diffiniri per alterum: *Quarta*, quòd possit abstrahi conceptus, eis aliquo modo communis.

ARTIC. IV.

QUÆ SINT CAUSÆ ANALOGIÆ?

33 **N**otandum est, quòd cum analogia Logica, de qua tantum est sermo, sit convenientia cum diversitate, illud est causa analogiæ, quòd est principium, & ratio, ob quam ratio communis participetur ab inferioribus cum diversitate.

34 *Prima conclusio: Sola transcendentia est sufficiens causa analogiæ.* Prædicatum illud dicitur transcendens, quòd imbitur in ultimis differentijs suorum inferiorum, ita ut de illis formaliter prædicetur; quare asserimus, nullum esse prædicatū transcendens, quòd Logicè non sit analogum. Conclusio sic explicata defenditur communiter à Thomistis, alijsque pluribus contra Scotum, Suarez, & alios.

35 *Et prob. 1. ex D. Thom. qui 10. Metaph. lect. 1. & q. 2. de Verit. art. 11. probat ex transcendentia entis, illud non esse univocum respectu suorum inferiorum. Secundo* hac ratione: sola transcendentia sufficit, ut ratio transcendens sit partim eadem, & partim diversa: ergo sola illa sufficit, ut sit analogum. Prob. antec. Ratio trans-

cendens talis est, ut in ea conveniant inferiora, & ut inferiora simul differant per eam: ergo sola transcendentia sufficit, ut ratio transcendens sit partim eadem, & partim diversa. Antec. quoad primam partem patet; quia in ratione communi inferioribus conveniunt inferiora; sed ratio transcendens est communis inferioribus: ergo conveniunt in ea. Quoad secundam verò probatur: inferiora differunt per differentias: ergo differunt per rationem transcendentem. Probat. conseq. Quæ differunt per differentias, differunt per id, quod est de conceptu quidditativo differentiarum; sed ratio transcendens est de conceptu quidditativo differentiarum: ergo si inferiora differunt per differentias, differunt per rationem transcendentem. *Confirmat.* Ideò, quæ differunt per rationale, non differunt per animal, quia animal est extra conceptum rationalis: ergo si ratio transcendens, v. gr. ens, est de conceptu rationalis, quæ differunt per rationale, differunt per ens.

36 *Dicitur.* Quæ differunt per differentias non differunt per ens, nam ad hoc sufficit, quòd ens non sit de conceptu explicito differentiarum: sicut ob hanc rationem Personæ Divinæ differunt per relationes, & non in natura, estò natura transcendat relationes, & homo; & equus conveniunt in ente, & non in differentis, licet ens transcendat differentias.

37 *Contra:* Quæ conveniunt in animali, conveniunt in viventi, & quæ conveniunt in substantia, conveniunt in ente: quia vivens est de conceptu implicito animalis, & ens de conceptu implicito substantiæ: ergo quæ differunt per rationale, differunt per ens, hoc ipso, quòd ens sit de conceptu implicito rationalis.

38 *Confirm.* Quæ differunt per rationale, non conveniunt simpliciter in ente: ergo differunt per ens. Patet conseq. Quia quæ non conveniunt in ente simpliciter, conveniunt in illo secundum quid; ac subindè partim conveniunt, & partim differunt. Ant. verò prob. *Tum,* quia ratio, in qua simpliciter conveniunt inferiora, perfectè præcinditur à differentiis; sed si ens est transcendens, non præcinditur perfectè à differentiis: ergo quæ differunt per rationale, si ens est transcendens, non conveniunt simpliciter in ente. *Tum,* quia conceptus, in quo aliqua differunt, & conceptus, in quo nullo modo differunt, sed simpliciter conveniunt, non potest esse simplex, sed debet esse compositus; at qui rationale, & ens non faciunt compositionem, sed sunt simplex conceptus: ergo quæ differunt per rationale, non conveniunt simpliciter in ente.

39 *Nec motiva solutionis urgent, nam ad primum. Resp.* Quòd essentia in divinis transcendit realiter, non Logicè relationes, nam inbibitur in eis, non per modum

superioris Logici multiplicari in eisdem; sed per modum essentia, quæ cum omnimoda sui identitate communis est illis: tunc autem, quæ differunt in aliqua differentia, differunt in eo, quod est de conceptu illius, quando id, quod est de conceptu illius, differt, sicut ipsa differentia, secus verò quando ita est de conceptu differentia, ut non obstante distinctione differentia, ipsum suam servat unitatem: quare stat, Personas Divinas distingui per relationes, & non distingui in natura; quia natura, licet sit de conceptu relationum, quæ distinguuntur, non est distincta; non tamen stat, differre per differentias, & non differre per ens: quia ens, ita est de conceptu differentiarum, ut multiplicetur in eis, & distinguatur, quoties ipsæmet differentia distinguuntur.

40 *Ad 2. Resp.* Quod homo, & equus conveniunt secundum quid in differentijs, licet nomen, vel conceptus significans differentias non exprimat convenientiam; undè non sequitur, quod homo, & equus non differant in ente, estò verum si nomine, vel conceptu entis eorum non exprimi differentiam.

41 *Secundo prob. conclusio:* Accidens, ut abstrahit à completo, & incompleto est analogum respectu novem generum accidentis, aliàs esset genus ad illa, ac subinde novem genera accidentis non essent genera suprema: similiter ens, ut abstrahit à completo, & in-

completo est analogum respectu Petri, & Pauli, cum conveniant in ente, & differant per ens, hoc est per differentias individuales, quarum qualibet formalitèr est ens; sed in prædictis sola transcendentia potest esse causa analogiæ: ergo. Prob. minor. Ex prædictis novem generibus non participat unum rationem accidentis dependentèr ab alio, nec unum participat illam simpliciter, & alterum secundum quid: similiter nec Petrus participat rationem entis dependentèr à Paulo, nec alter illorum contrahit simpliciter, & alter secundum quid: ergo cum præter transcendentiam, dependentiam, aut in æqualem participationem, nulla assignari possit causa analogiæ, sequitur, quod in prædictis sola transcendentia sit causa analogiæ.

42 *Obije. 1. contra conclusio-* nem: In ea ratione communi magis conveniunt inferiora, quæ est principium maioris convenientiæ inter illa; sed ratio transcendens v. gr. ens, est principium maioris convenientiæ inter inferiora entis, quàm animal inter inferiora animalis: ergo magis conveniunt inferiora entis in ente, quàm inferiora animalis in animali: hæc conveniunt univocè in animali: ergo, & illa in ente. Min. primi syllogismi prob. Ens est suis inferioribus ratio conveniendi in ultimis differentijs; animal nō est suis inferioribus ratio conveniendi in ultimis differentijs: ergo,

43 *Dist. min.* Ens est principium maioris convenientiæ *extensivè*: conced. *min. intensivè*: neg. *min.* Ens enim facit sua inferiora in pluribus convenire: quia facit ea convenire, nedū in genere; sed etiam in differentijs: non tamen facit ad eò perfectè convenire; quia cum eo ipso, quod faciat convenire in differentijs, faciat etiam differre, non facit simpliciter convenire, sed partim differre, & partim convenire.

44 *Instas*: Ratio metaphysicè composita, ut animal, non est suis inferioribus ratio conveniendi, & differendi: ergo multo minus ratio simplicissima, qualis est ratio transcendens. *Respond.* Quòd ratio transcendens, etiā non sit composita ex genere, & differentia, non est simplex: sed actu includens inferiorum diversitatem; unde non mirum, quòd sit ratio conveniendi, & differendi potiori iure, quàm animal; quòd licet sit compositum ex genere, & differentia, inferiorum diversitatem actu non includit.

45 *Obijcies 2.* Verum est transcendens respectu suorum inferiorum; & tamen non est analogum, sed univocum: ergo. *Prob. min.* Verum est obiectum specificativum intellectus; at obiectum specificativum intellectus est univocum, nam unitas potentia sumitur ab unitate obiecti: ergo. *Neg. min.* ad probationem *Resp.* Quòd sicut stat potentiam esse unam specificè, & obiectum esse unum gene-

rica, ut patet in visu, cuius obiectum est color; ita stat, potentiam esse unam simpliciter, & obiectum esse unum analogicè, & secundum quid: ut enim potentia (maximè, si sit universalis, qualis est intellectus, & voluntas) sit una, sufficit, quòd omnia obiecta, ad quæ se extendit, conveniant in una ratione, quæ sit proportionalitèr eadem.

46 *Obijcies 3.* Inferiora animalis conveniunt simpliciter in animali. ergo in ente, quòd est de conceptu animalis. *Neg. conseq.* Quia licet ens sit de conceptu animalis, est etiam de conceptu rationalis, & ea, quæ conveniunt simpliciter in genere, conveniunt simpliciter in eo, quòd est de conceptu generis, nisi simul sit de conceptu differentia.

47 *Secunda conclusio.* *Dependentia in participanda ratione communi est sufficiens causa analogia.* Traditur à D. Thom. qui 1. part. quæst. 13. art. 5. & quæst. 4. art. 1. ex dependentia creaturæ à Deo in ratione entis infert, ens esse analogum Ad Deum, & creaturas, & prob. Tunc dependent inferiora in participanda ratione communi, quando ratio communis significata per nomen, hoc est, conceptus obiectivus, secundum se præcisè consideratus, invenitur in uno dependentèr ab altero; sed cum ratio significata per nomen invenitur in uno dependentèr ab altero, est partim eadem, & partim diversa, ac lubindè analogat: ergo

ergo dependentia in ratione communi participanda est sufficiens causa analogiæ. Prob. min. *Tum*, quia ratio, quæ reperitur in uno dependentèr ab altero, non est omninò diversa, ut de se patet, nec est omninò eadem in uno, & in altero. *Tum*, quia idem à se ipso non dependet: *Tum* etiam, quia ratio, quæ secundum se considerata invenitur in uno cum dependentia ab altero, non potest præscindi à dependentia ab altero, quod autem præscindi nequit à dependentia ab altero, nec à diversitate potest omninò præscindi, cum dependentia diversitatem essentialitèr includat: ergo ratio, quæ reperitur in uno dependentèr ab altero, est partim eadem, & partim diversa.

48 *Confirm.* Ratio conveniens uni simpliciter, & alteri secundum quid non est univoca; sed analogæ; at ratio, quæ reperitur in uno dependentèr ab altero, convenit uni simpliciter, & alteri secundum quid: ergo non est univoca, sed analogæ. Mai. est certa; *Tum*, quia, ea, quæ non participant simpliciter aliquam rationem, non sunt idem simpliciter in illa ratione; homo enim pictus non est unum, & idem simpliciter in ratione hominis cum vivo; quia non est simpliciter homo, sicut vivus. *Tum*, quia idè sanum non est univocum respectu medicinæ, & animalis, quia sanitas convenit simpliciter animali, & secundum quid medicinæ: ergo ratio

conveniens uni simpliciter, & alteri secundum quid, non est illis univocè communis. Minor verò probatur: Quòd convenit uni ratione habitudinis ad alterum, & alteri propter se, convenit uni simpliciter, & alteri secundum quid; sed ratio, quæ convenit uni dependentèr ab alio, convenit uni ratione habitudinis ad alterum, & alteri propter se: ergo ratio, quæ convenit uni dependentèr ab alio, convenit uni simpliciter, & alteri secundum quid. Major explicatur superiori exemplo medicinæ, quæ idè dicitur secundum quid sana, quia præcisè denominatur sana ratione habitudinis ad alterum, nempè ad animal, cui propter se convenit esse sanum: ergo quod convenit uni ratione habitudinis ad alterum, & alteri propter se, convenit uni simpliciter, & alteri secundum quid. Min. verò probat. Ratio, quæ convenit uni dependentèr ab altero, ei, à quo alter dependet, convenit propter se, ei verò, quod ab altero dependet, convenit ratione alterius: ergo convenit uni ratione habitudinis ad alterum, & alteri propter se.

49 *Obijcies.* Actus participat rationem communem qualitatis dependentèr à potentia; & tamen ratio qualitatis univocè prædicatur de actu, & potentia: ergo dependentia unius ab altero in participanda ratione com-

muni non est sufficiens causa analogia.

50 *Disting. mai.* Actus participat rationem qualitatis dependentè à potentia, dependentia intrinseca rationi communi qualitatis, & proveniente ab ea: neg. mai. dependentia extrinseca rationi communi qualitatis, & proveniente à conceptu differentiali actus: conc. mai. & concess. min. *disting. conseq.* non est causa analogiæ dependentia orta à conceptu differentiali: conced. conseq. orta à ratione communi: nego conseq.

51 *Instes.* Dependentia unius ab altero, v. gr. effectus à causa nequit esse intrinseca rationi communi causæ, & effectui: ergo prædicta dependentia non potest esse causæ analogiæ. *Prob. anteced.* Si dependentia esset intrinseca rationi, quæ communis est causæ, & effectui, esset intrinseca causæ, & effectui; nam quod convenit superiori, convenit omnibus contentis sub eo: sed dependentia non est intrinseca causæ, & effectui, cum causa ut talis nullam dependentiam dicat: ergo dependentia non est intrinseca causæ, & effectui.

52 *Neg. anteced. ad prob. dist. maior.* Quod convenit superiori, convenit omnibus contentis sub eo, si superius sit unum simpliciter: conced. mai. Si sit unum secundum quid: neg. mai. Quia si superius sit unum secundum quid, includit diversitatem inferiorum,

& diversimodè participatur ab eis; quo circa potest rationi communi causæ, & effectui, si sit una secundum quid, esse intrinseca dependentia, & independentia, quin independentia participetur ab effectui, nec dependentia à causa participetur; sicut de conceptu entis sunt (ut dicemus infra) modi essendi per se, & in alio, quin modus essendi in alio prædicetur de substantia, nec modus essendi per se de accidenti prædicetur.

53 *Inquires.* Utrum transcendentia, & dependentia constituent peculiarem speciem analogiæ distinctam ab analogia proportionis, & proportionalitatis? *Resp.* negativè; non enim sunt species, sed causæ analogiæ, quæ si proveniat ex transcendentia, est proportionalitatis, cum ratio significata per nomen in omnibus intrinsecè imbibatur; si verò proveniat ex dependentia, aliquando est analogia attributionis, nempe cum ratio significata per nomen ab uno principaliori intrinsecè, ab alijs verò extrinsecè participatur, ut contingit in hoc analogo *sanum*: aliquando est proportionalitatis, ut cum ab uno principaliori, & ab alijs intrinsecè participatur ratio significata per nomen, sed deficientè, ut contingit in hoc analogo, *ens*, cuius conceptum obiectivum intrinsecè, sed deficientè participant substantiam, & novem genera accidentium.

***

ARTIC. V.

UTRUM RATIO COMMVNIS
entis realis transcendat quascum-
que differentias?

54 **P**remittere oportet quid sit ens, & quid sit transcendere. Ens dicitur dupliciter, participialiter, & nominaliter: ens participialiter sumptum est, quod significatur per participium verbi *sum, es, fui*; & est idem, ac *existens*, nominaliter dictum est idem, ac *non repugnans, possibile, seu aptum ad realiter existendum*.

55 *Rationem* aliquam transcendere differentias est, ita includi in differentijs, ut per illam in recto possint quidditativè diffiniri; ad hoc autem minimè requiritur, quòd si unum concipitur expressè, eadem expressione concipiatur alterum, sed sufficit, quòd conceptus obiectivus unius non possit adæquatè diffiniri sine altero. Procedit difficultas præsens de ente nominaliter dicto; utrum, scilicèt transcendat differentias, ita ut quælibet formaliter, & præcisivè sumpta sit ens reale.

§. I.

Unica conclusio.

56 **R**atio communis entis realis transcendit quascumque inferiorum differentias. Ita omnes Thomistæ, quibus consentiunt

Suarez, Vazquez, Hurtado, Te-
llez, Alphonsus, & plures alij,
contra Scotum, Merinero, Ly-
cherum, Arriaga, Izquierdo, P.
Lince, & Quirós.

57 *Primum* sententiæ nostræ fundamentum est autoritas Angelici Præcept. qui quæst. 1. de Verit. art. 1. ait: *Enti nihil potest addi extraneum per modum, quo differentia additur generi, vel accidens subiecto; quia quælibet natura essentialiter est ens*: Ergo ex D. Thom. ens includitur essentialiter in quacumque differentia. Id ipsum docuit 1. 2. quæst. 94. art. 2. dicens: *Illud, quod primo cadit in apprehensione est ens, cuius intellectus includitur in omnibus quacumque, quis apprehenditur*. Videatur præterea in 1. dist. 22. q. 1. art. 3. ad 2. & 8. Metaph. text. 16. lect. ult.

58 *Prima conclusionis ratio* sic formatur: Ens reale transcendit ea, quæ formaliter sunt entia; sed differentia omnes sunt formaliter entia: ergo transcendit omnes differentias. Prob. min. Rationalitas, v. gr. formaliter considerata, hæc est, ut præcisè ab animali, est possibilis: ergo est ens. Pater consequ. Nam possibile, seu potens existere, & ens sunt formaliter idem: ergo si rationalitas formaliter est possibilis, formaliter est ens. Antecedens verò probatur, possibile est, quod excludit suum contradictorium; sed rationalitas formaliter excludit suum contradictorium, nempe non rationalitatem: ergo formaliter est

possibilis. Mai. solum eget explanatione: Nam possibile est, quod sine contradictione potest existere; sed existere sine contradictione est existere exclusio contradictorio: ergo possibile est, quod excludit suum contradictorium; id est, ex cuius existentia sequitur exclusio proprii contradictorii.

59 *Dices*: Rationalitatem non esse formaliter possibilem, nec impossibilem, sed ab utroque præsciudere; nec formaliter excludere suum contradictorium, nempe non rationalitatem; quia formaliter sumpta præsciudetur à prædicatis, per quæ non diffinitur, & non diffinitur per possibile, nec per impossibile, nec per oppositionem cum suo contradictorio; sed per talitatem, aut determinationem animalis ad hominem.

60 *Sed contra* 1. Animal formaliter excludit non animal: ergo rationalitas formaliter excludit non rationalitatem. Anteced. admititur à contrariis, & merito; quia quod non excludit suum contradictorium, non est possibile, est enim repugnans id, quod contradictorium sui secum compatitur; at animal formaliter est possibile, cum sit formaliter ens: ergo excludit formaliter suum contradictorium, nempe non animal.

Consequentiã verò probat. Tum, quia ita opponitur rationale non rationali, ac animal non animali. Tum, quia animal non diffinitur

per exclusionem non animalis; sed per vivens sedibile; nec ens diffinitur per recessum à nihil; sed per potens existere; & tamen animal, & ens formaliter excludunt non animal, & nihil: ergo etsi rationalitas non diffiniatur per exclusionem non rationalis; sed per talitatem, aut determinationem, cum qua animal constituit hominem, poterit formaliter excludere non rationalitatem. Tum etiam, quia animal, & ens idem formaliter excludunt non animal, & nihil; quia cum illa diffinitio vivens sensibile sit inadæquata, & similiter illa potens existere, restant alia prædicata quidditativa, per quæ possit animal, & ens iterum inadæquate diffiniri, inter quæ unum est esse exclusivum proprii contradictorii; sed hæc ratio, se tota, militat in rationalitate; ergo rationalitas formaliter excludit non rationalitatem.

61 *Contra* 2. Rationalitas formaliter est vera rationalitas: ergo possibilis. Prob. anteced. Est rationalitas potius, quam non rationalitas; ergo est vera rationalitas. Pater conseq. Nam rationalitas abstrahens à vera, & falsa non est potius rationalitas, quam non rationalitas. Ant. verò prob. Rationalitas formaliter, est rationalitas potius, quam impossibilitas: ergo à fortiori est formaliter rationalitas potius, quam non rationalitas.

62 *Contra* 3. Rationalitas for-

malitèr sumpta non præcinditur à possibili, & impossibili: ergo determinatè est possibilis. Prob. antec. *Tum*, quia rationalitas formalitèr, est determinatio animalis ad hominem; sed repugnat ex terminis, determinationem animalis ad hominem esse impossibilem, cum repugnet requisitum ad aliquid possibile esse impossibile: ergo rationalitas formalitèr, non præcinditur, sed determinatè excludit impossibilitatem sui. *Tum*, quia formalitati, quæ præcinditur à duobus, non repugnat formalitèr coniungi cum utroque; nam si id repugnaret, unum saltem ex illis excluderet determinatè, ac subindè cum altero determinatè coniungeretur; sed rationalitati formalitèr sumptæ repugnat coniungi cum impossibili, quia rationalitas impossibilis non est talitas animalis, ac subindè non est rationalitas: ergo formalitèr sumpta non præcinditur à possibili, & impossibili; sed coniungitur cum possibili.

63. *Confirm.* Differentia chymæ determinatè est impossibilis, cum ratione illius ipsa chymæ sit impossibilis: ergo differentia realis determinatè est possibilis, cum ratione illius quodlibet ens reale sit possibile. *Vergetur.* Homo per rationalitatem distinguitur ab omni eo, quod non est homo: ergo per rationalitatem distinguitur homo ab impossibili: ergo rationalitas formalitèr est possibilis.

64. *Si dicas.* Rationalitatem, & aliam quamcumque differentiam esse possibilem ut *quo*, non tamen ut *quod*, quia licèt sit constitutiva possibilis, est id, quo ens excludit non ens, non tamen ipsa est in se formalitèr possibilis, nec ipsa in se est; quod excludit formalitèr non ens.

65. *Contra.* Ex duplici conceptu, quorum neuter est formalitèr possibilis, nequit resultare tertium, quod sit formalitèr possibile: ergo si nec ens, nec talitas, aut determinatio illius ad reale sunt formalitèr possibilis, nequit ex illis resultare ens reale, quod sit formalitèr possibile: ergo si nec ens, nec prædicta determinatio sunt possibilis ut *quod*; nec ut *quo* erit possibile aliquid eorum.

66. *Contra 2.* Differentia iuxta solutionem est formalitèr possibilis ut *quo*, id est, constitutiva possibilis: ergo formalitèr pugnat cum eo, quod sit impossibilis ut *quod*. Patec conseq. Nam quod est impossibile ut *quod* nequit esse constitutivum possibilis; sed si differentia formalitèr sumpta est constitutiva possibilis, pugnat formalitèr cum eo, quod non sit constitutiva possibilis: ergo formalitèr sumpta pugnat cum eo, quod sit impossibilis ut *quod*. Tunc sic; sed quod pugnat cum eo, quod sit impossibile, ut *quod*, non præcinditur à possibili, & impossibili; sed determinatè est ut *quod* possibile; alias non pugnet cum esse

ut quod impossibile : ergo falsum est, quod differentia ratione sui, & formalitèr supra præcindatur à possibili, & impossibili.

67. *Probat*ur 2. conclusio, & præcedens ratio magis roboratur. Intelligibile transcendit differentias inferiorum : ergo, & ens. Pater consequ. & antec. prob. Quæcumque inferiorum differentia formalitèr, & ut præcisa à ratione communi, quam determinat, est intelligibilis; imò de facto intelligitur, cum per eam species diffiniatur: ergo. *Confirm.* 1. Talitas intelligibilis est intelligibilis: ergo talitas entis est ens. Anteced. patet: nam cum voces sint signa conceptuum, quidquid est nominabile, est intelligibile; sed talitas intelligibilis ut quod, & ut præcisa ab intelligibili, est nominabilis: ergo prout sic est intelligibilis. Consequ. verò probat. Nam sicut talitas entis superadditur per rationem enti, ita talitas intelligibilis superadditur per rationem intelligibili: hoc non obstante, talitas intelligibilis est intelligibilis: ergo hoc non obstante, talitas, aut determinatio entis est ens. *Confirm.* 2. Talitas differentia est differentia: ergo ratio communis differentia transcendit suas differentias. Cui ergo ens differentias eius non transcendet?

66. *Deniquè* probatur conclusio contra Scotum; quia ex eo putat differentias entis non esse formalitèr entia, quia differentia est præcisa ratio distinguendi ab alijs,

quæ subindè nihil includit, quod sit ratio conveniendi cum illis, cum sit simplex conceptus, non compositus ex ratione conveniendi, & differendi. Ultimæ differentia, quantumvis simplicis conveniunt in ratione ultimæ differentia; conveniunt in ratione entis quale, sive entis adiectivè, ut Scotus loquitur, cum quælibet earum sit ens quale, vel ens adiectivè; conveniunt præterea in ratione intelligibilis: ergo non obstante earum simplicitate, includunt prædicatum illis commune; convenientia quippè inferiorum in aliquo prædicato sufficiens fundamentum est, ut illud possit præcindi, & concipi commune ad illa: ergo paritèr possunt differentia convenire in ente, & illud per modum transcendentis formalitèr includere.

66. *Colliges* ex dictis, differentias esse formalitèr ens quale, & ens quid, hoc est, ens adiectivè, & ens substantivè: nam ens quale, aut adiectivè est determinatio entis, ac subindè includit ens in obliquo. Ens quid, seu substantivè, est, quod potest realitèr existere, ac subindè est ens in recto; atqui probatum est, differentias formalitèr nedum esse determinationes entis, sed per se ipsas esse possibles, ac per consequens aptas ad realitèr existendum: ergo differentia formalitèr sunt, nedum ens quale, & adiectivè; sed ens quid, & substantivè.

70 *Colliges 2.* Ens a differentijs non distingui formaliter, hoc est, per exclusionem unius conceptus ab alio, ut distinguuntur animal, & rationale; sed tantum distingui penès implicitum, & explicitum, ea nimirum distinctione, qua inter se distinguuntur difinitio, & difinitum, ens, & illius attributa, verum scilicèt, & bonum cum reliquis entis proprietatibus.

§. II.

Objectionibus satisfic.

71 **O** *Obicies 1.* Per ultimam differentiam hominis homo præcisè differt ab alijs: ergo non includit aliquid, in quo convenit cum illis. Prob. antec. Si in ultima differentia hominis conveniret homo cum alijs, non distingueret hominem ab alijs per se ipsam, sed per aliam superadditam; at distinguit hominem ab alijs per se ipsam: ergo per eam non convenit homo cum alijs; sed præcisè differt ab illis. Prob. min. Nam animal eo indiget differentia superaddita, ut hominem distinguat ab alijs, quia in animali homo convenit cum alijs: ergo.

72 *Confirmat.* Ultima differentia non componitur ex conceptu communi, & differentialis; aliàs non esset ultima, cum restaret distinctio facienda per conceptum differentialem illam com-

ponentem, & daretur processus in infinitum, quia differentia non esset simplex conceptus; sed resolvable in duobus, ex quibus conceptus ille differentialis pari ratione deberet componi ex conceptu communi, & differentiali; ergo ultima differentia non includit conceptum communem entis; sed est præcisè conceptus differentialis.

73 *Neg. antec.* ad probat. disting. mai. Si in ultima differentia hominis conveniret homo univocè cum alijs, illa non distingueret hominem ab alijs per se ipsam: conced. maior. Si conveniret analogicè: neg. mai. Animal enim eo indiget differentia superaddita, quia in animali convenit homo cum equo univocè; convenientia quippè univoca est convenientia sine diversitate, cum sit convenientia identitatis obiectivæ, quare id, in quo inferiora conveniunt univocè, nequit per se ipsum illa distinguere; at convenientia analogica, cum sit convenientia proportionis, est convenientia cum diversitate, quare differentia, quæ per se ipsam diversificat inferiora, potest includere prædicatum, in quo analogicam habeat convenientiam.

74 *Ad confirm.* disting. antec. Differentia non componitur ex conceptu communi univoco; & differentialis; conc. antec. analogo: neg. antec. Conceptus univocus, & differentialis faciunt com-

positionem; cum unus sit extra alium; conceptus verò analogus, & differentialis compositionem non faciunt, quia cum unus alterum transcendat, unus non est extra alium, quare ex entis transcendentia, nec sequitur differentiam ultimam indigere ulteriori differentia, nec dari indifferentijs processum in infinitum; idem enim conceptus rationalis est ens, in quo convenit cum alijs entibus, & est rationale, in quo differt ab his, quæ non sunt rationalia; sicut in opposita sententia, idem conceptus talis differentia est differentia, in quo convenit cum alijs differentijs: & est talis differentia, per quod differt ab his, quæ non sunt talis differentia.

75 *Obijcies 2.* Ratio communis non includitur in ratione determinante, ut patet in animali, quod non includitur in rationali; sed ratio communis entis determinatur per differentias, v. gr. per esse per se, & esse in alio, ad substantiam, & accidens: ergo non includitur in differentijs ratio communis entis.

76 *Disting. mai.* Ratio communis non includitur in ratione determinante, si determinatio fiat per veram, & propriam contractionem: concedo maior. si fiat per maiorem eiusdem expressionem: neg. mai. Solum vera contractio est determinatio rationis communis facta per conceptum eidem

superadditum, & metaphysicè extraneum ab essentia ipsius: hoc modo determinantur rationes univocè communes, & idcirco non includuntur quidditative in ratione determinante: prædicata verò analogæ, cum diversitatem inferiorum actu includant, non determinantur per additionem conceptus obiectivi; sed per conceptum obiectivum exprimentem magis id, quod implicite; sed actu continebat ratio communis; quare non inconvenit superiora analogæ includi quidditative in ratione determinante.

77 *Si insles:* Rationalitas propriè contrahit rationem animalis: ergo propriè contrahit ens, quia ens est de ratione animalis. *Disting. conseq.* Rationalitas contrahit propriè ens determinatum ad animal: concedo conseq. ens absolute sumptum: nego conseq. Quia cum ens determinatum ad animal sit univocum, ac proinde extra conceptum differentia, propriè contrahitur per eam; ens verò absolute sumptum, cum sit analogum, solum potest determinari per differentias, quas actu includit, quo circa propriè contrahi non potest; sed determinari per maiorem earundem expressionem.

78 *Obijcies 3.* Perfectitas quæ est differentia entis, non diffinitur per ens: ergo ens non transcendit differentias. Prob. anteced. Perfectitas est conceptus ad

adveniens, & superadditus enti; sed nihil diffinitur per id, quod advenit: ergo. *Confirm.* Perfectas non diffinitur per solum ens: ergo diffinitio per ens, & aliquid aliud, sed hoc aliud solum potest esse differentia entis: ergo differentia entis non est ens; sed aliquid aliud.

79 *Neg. antec.* Ad prob. dist. antec. Perfectas est conceptus superadditus enti, quo ad explicitum: conc. antec. quo ad implicitum: neg. antec. Est enim perfectas maior explicatio entis, cum quo stat optime, eam non distingui formaliter ab ente, sicut animal rationale est maior hominis expressio; cum quo comparatur, illud ab homine, nec realiter, nec formaliter distingui.

80 *Ad confirm.* disting. conseq. Diffinitur perfectas per aliquid aliud quo ad modum explicandi: conc. conseq. per aliquid aliud formaliter: neg. conseq. Id enim, quod est aliud ab ente quo ad modum explicandi, potest esse idem formaliter cum ente, ex his enim, quae differunt penes implicitum, & explicitum, potest unum esse de alterius diffinitione, ut patet in quocumque diffinito, & eius diffinitione; nec putes diffinitionem, & diffinitum in omnibus parificari enti, & differentiis; desident, & sane, in eo, quod diffinitio exprimit totam confusionem diffiniri differentia vero non est expressio totius entis, sed entis inadeguatae sumpti, id est partis, quae actu inclusa, seu

in distincta, cum reliquis latebat in ente. Tenet ergo exemplum quoad modum distinctionis; nam sicut diffinitio non addit aliquid extraneum diffinito, sed est expressio omnium, quae actu latebant in illius quidditate; ita differentiae nihil extraneum ab ente enti superaddunt, sed exprimunt partem illius, quod erat inclusum in entis quidditate.

81 *Si dicas.* Rationalitas diffinitur, principium discurrendi, ubi nulla entis fit mentio: ergo non diffinitur per ens. *Disting. conseq.* Non diffinitur per ens, ut per predicatum speciale: conced. conseq. ut per predicatum quidditativum inclusum in ipsa diffinitione: neg. conseq. Nam sicut animal diffinitur per ens, quia diffinitur per vivens, & substantiam, de quorum quidditate est ens; ita rationale diffinitur per ens, quia diffinitur per principium, talitatem, aut determinationem, de quorum quidditate est ens.

82 *Obijeis 4.* Modus non est formaliter ipsa res, sed determinatio rei; ac perfectas est modus entis: ergo non est formaliter ens; sed entis determinatio. *Dist. mai.* Modus, qui tantum distinguitur a re, ut maior expressio ipsius, non est formaliter ipsa res: neg. mai. Modus, qui plusquam per modum expressio distinguitur a re conced. maior. At perfectas ut maior expressio entis distinguitur ab ente, quo circa formalissime est ens, tametsi sit modus entis.

83 *Obijcies 5.* Quidquid est formaliter ens, causatur à Deo; sed malitia peccati non causatur à Deo; ergo malitia peccati non est formaliter ens: ergo aliquod interius ente non est formaliter ens, nec transcenditur ab ente. *Disting. mai.* Quidquid est formaliter ens, quoad expressiones non dicentes deformatam, causatur à Deo: conced. mai. quoad expressiones dicentes deformatas: neg. mai. Quare licet malitia peccati sit formaliter ens, causatur à Deo ut entitas, ut libera, & ut vitalis, quia in his expressionibus nulla relucet deformitas; non tamen causatur quoad expressionem malitia, quia in ea deformitas explicata importatur.

84 *Obijcies 6.* Per ultimam differentiam Equus est magis dissimilis homini, quam Petrus Paulus; ergo est summè dissimilis, ac subindè nullatenus ei similis: ergo cum homine per ultimam differentiam non convenit Equus in ente. Prob. conseq. Nihil est magis simile, quam id, quod secundum omnes formalitates est simile: ergo si Petrus est magis dissimilis Paulo, quam Equus homini, equus non est similis homini secundum omnes formalitates: ergo ultimo deveniendum est ad aliquam, in qua differat, & nullo modo sit similis homini: ergo per ultimam differentiam est equus summè dissimilis homini.

58 *Neg conseq.* Ad prob. dist.

mai. Nihil est magis simile extensivè: conc. mai. intensivè: neg. mai. Similis enim est alteri, quod tribus convenit cum altero, in duobus simpliciter, & in tertio secundum quid, quam id, quod in tribus convenit cum altero, in uno simpliciter, & in duobus secundum quid: Petrus ergo similior est Paulo, quam equus homini quia Petrus convenit cum Paulo in genere, differentia, & hæcceitate; sed in genere, & differentia simpliciter, & hæcceitate secundum quid; equus verò convenit cum homine in genere, differentia, & hæcceitate; sed in hæcceitate, & differentia specifica secundum quid, & in solo genere simpliciter.

86 *Denique obijcies.* Animal, & rationale distinguuntur penès excludens, & exclusum, quia dicuntur habitudinem ad distincta connotata, scilicet ad sensationem, & discursum; sed ens, & rationale dicuntur habitudinem ad diversa connotata, nimirum ad existentiam, & ad discursum; ergo datur sufficiens fundamentum ad prædictam distinctionem excludentis, & exclusi inter ens, & rationale.

87 *Disting. mai.* Ideò præcidi: neg. mai. Ideò, & quia habitudo ad unum connotatum non est de conceptu habitudinis ad alterum. concedo mai. Quare distinguuntur formaliter animal, & rationale, quia habitudo ad discursum non est de quidditate habitudinis ad sensationem.

tionem: ens autem, & rationale non distinguuntur formalitèr, quia de conceptu habitudinis ad discursum est habitudo ad existentiam; habitudo quippè rationalis ad discursum formalitèr est vera, possibilis, & distincta à nihilo, ac subindè potest existere, quod est habitudinem ad discursum includere formalitèr ordinem ad existentiam.

univoce de ente reali, & ente rationis; nam ens rationis, nec intrinsecè, nec simpliciter participat rationem entis; sed tantum secundum quid; undè sicut homo non est univoce communis vivo, & picto, ita nec ens est univoce commune enti reali, entique rationis.

§. I.

ARTIC. VI.

Prima conclusio.

UTRUM ENS REALE SIT ANALOGUM ad Deum, & creaturas, necnon ad substantiam, & accidens, & qua analogia?

88 **S**upponit titulus, ens dividi in reale, & rationis, & posse rursus ens reale subdividi. *Primo*, in completum, & incompletum, idest, in ens, quod directè ponitur in prædicamento, ut homo, albedo, & in ens, quod reductivè in prædicamento ponitur, ut differentia, partes physicae, & modi. *Secundo*, in creatum, & increatum, idest, in Deum, & creaturas. *Tertio*, in ens per se, & in alio, hoc est, in substantiam, & accidens.

89 **S**upponimus 2. Ens non esse parè æquivocum respectu suorum inferiorum; nam omnia participant aliquid aliud præter nomen, nempe vel rationem entis, vel similitudinem entis, aut proportionem cum ente.

90 **S**upponimus 3. Ens non dici

91 **E**NS reale ut abstrahit à completo, & incompleto non dicitur univoce, sed analogicè de Deo, & creaturis. Ita omnes Thomista; & insuper Suarez, Vasquez, Hurtado, Tellez, Coninbric, Alphons. Contra Scotum, Nominales, Arriaga, Oviedo, & Lince.

92 *Probat*ur primo ex D. Thom. qui 1. contra Gent. cap. 32. ait: *Relinquitur ergo, nihil de Deo, & rebus alijs univoce prædicari.* Videatur etiã 2. part. quæst. 13. art. 5. & 3. Metaph. lect. 8.

93 *Secundo probat.* ratione, quæ supposita transcendentia entis in ultimis differentijs, efficaciter suadet hanc sententiam: ratio, in qua non conveniunt simpliciter inferiora, non est simpliciter eadem; sed in ente non conveniunt simpliciter Deus, & creatura: ergo ratio entis non est simpliciter eadem respectu Dei, & creaturæ. Prob. min. Deus, & creatura differant per rationem

entis, cum differentia Dei à creatura formalitèr sit ens: ergo Deus, & creatura non conveniunt simpliciter in ente.

94 *Confirm. 1.* Unum est indivisum in se; sed ratio entis non est simpliciter indivisa in se: ergo non est simpliciter una. Prob. min. Ratio entis est essentialitèr multiplex: ergo non est simpliciter indivisa. Prob. anteced. Est multiplex per se ipsam, cum non sit multiplex per aliquid, quod non sit formalitèr ens: ergo essentialitèr est multiplex.

95 *Confirm. 2.* Ratio communis, de cuius essentia sunt differentia, est partim eadem, & partim diversa; sed de essentia entis sunt differentia: ergo ratio entis est partim eadem, & partim diversa. Mai. est certa, quia cum diversitas sit effectus formalis differentia, essentialitèr est diversa ratio communis, de cuius essentia sunt differentia. Min. verò prob. *Tùm*, quia idèò animal hominis, & animal equi sunt de essentia animalis in communi, quia animal hominis formalitèr est animal, & animal equi formalitèr est animal; sed differentia sunt formalitèr entia: ergo sunt de essentia entis. *Tùm*, quia de essentia entis sunt quaecumque, non addunt aliquid supra ens; sed differentia nihil addunt supra ens, quia nihil addunt quod non sit formalitèr ens: ergo sunt de essentia entis.

96 *Secundo probat. conclusio.* Ratio significata per hoc nomen *ens*

invenitur cum diversitate, nèdum Physica, & orta à differentijs, sed Logica; & orta à ratione ab eis præcisa, in Deo, & creaturis: ergo est analogica. Probat. anteced. Ratio significata per hoc nomen *albus* invenitur cum diversitate Logica in homine albo secundum se totum, & in Æthiops albo tantum secundum dentes: ergo ratio significata per hoc nomen *ens* invenitur cum diversitate Logica in Deo, & creaturis. *Anteced. videtur certum*: nam homo secundum se totum albus est albus simpliciter, Æthiops autem est albus secundum quid. Consequentia verò probat. Idèò album descendit cum diversitate Logica ad prædicata inferiora, quia ratio albi significata per hoc nomen *albus* reperitur totalitèr in uno, & limitate, sive ex parte in altero: sed esse, quod est ratio significata per hoc nomen *ens*, invenitur plenè, & totalitèr in Deo, & enim Deus plenitudo essendi; & limitatè, seu ex parte in creaturis: ergo ratio significata per hoc nomen *ens* invenitur cum diversitate Logica in creaturis.

97 *Tertio prob. conclusio.* Si ens esset univocum ad Deum, & creaturas, esset genus ad illa: consequens est falsum: ergo. Prob. min. *Tùm*, quia si ens esset genus, Deus componeretur ex genere, & differentia, quod est impossibile, cum summa Dei actualitas generis potentialitatem excludat. *Tùm*, quia si ens esset genus ad Deum,

Deum, & creaturas, daretur genus superius decem predicamentis; quæ subinde non essent suprema genera, contra Aristotelem, Div. Thom. & communem Metaphysicorum sensum: ergo.

98 *Obijcies 1.* Mensura debet esse eiusdem rationis cum re, quam mensurat; sed esse Dei est mensura creaturarum: ergo est eiusdem rationis cum illis in essendo: ergo in ratione entis univocè convenit cum illis. *Confirm.* Nihil cognoscitur nisi per aliquid eiusdem rationis cum illo: sed per esse Dei cognoscuntur creaturæ: ergo Deus in essendo est eiusdem rationis cum creaturis.

99 *Disting. mai.* Mensura *homogenea*, & *adaquata* debet esse eiusdem rationis cum re mensurata: conc. mai. Mensura *athereogena*, & *excedens*: neg. mai. Deus autem non est mensura adæquata cum creaturis; sed excedens illas: quare non debet esse eiusdem rationis cum creaturis. *Ad confir. mai. respond.* Quòd, ut unum per aliud cognoscatur, non requiritur, quòd illud sit eiusdem rationis cum re cognita; sed sufficit, quòd, vel sit eiusdem rationis, vel illam contineat eminentè: ut contingit in Deo, in quo cognoscuntur creaturæ, quia licet non sit eiusdem rationis cum illis, illas per modum causæ continet eminentè.

100 *Obijcies 2.* Diversitas orta ex differentijs non obstat univocacioni; sed tota diversitas inter

Deum, & creaturas oritur ex differentijs, scilicet ex conceptu finiti, & infiniti: ergo ea non obstantè, Deus, & creatura conveniunt univocè: *Disting. mai.* Diversitas orta ex differentijs *actu inclusis in ratione communi* non obstat univocacioni: neg. mai. Diversitas orta ex differentijs *super additis rationi communi*: concedo mai. Cæterum differentia, quibus Deus, & creatura distinguuntur, non sunt superaddita enti, cum sint formalitè entia; undè diversitas ex illis orta impedit univocacionem entis.

§. II.

Secunda conclusio.

101 **E**NS ut abstract à completo, & incompleto, non est univocum respectu substantia, & accidentis. Ita DD. relati pro præcedente, quibus favet Aristor. 7. Metaph. text. 15. ibi: *Ens neque equivocè dicitur, neque eodem modo.* Necnon D. Thomas locis supra citatis.

102 *Et prob. 1. ex dictis* nam transcendentia alicuius rationis communis est sufficiens causa analogiæ; sed ratio communis entis est transcendens respectu substantia, & accidentis: ergo est analogica.

103 *Secundo prob.* Substantia est ens simpliciter, & accidens est ens secundum quid: ergo substantia, & accidens non conveniunt

univocè in ratione entis Prob. antec. Ens est, quoddam potest existere, sed existere convenit simpliciter substantiæ, & accidenti secundum quid: ergo. Prob. min. Substantia existit per se, & accidens in alio; sed existere solum dicitur simpliciter de his, quæ existunt per se: ergo.

104 *Confirm.* Et simul explicatur hæc ratio: Illud dicitur simpliciter tale, quod nomen ex prima sui institutione significat; undè *Nero* simpliciter est ille, ad quem significandum primo imposita fuit vox *Nero*; sed nomina fuerunt primo imposita ad significandum id, quod est per se tale, ut patet in hoc termino *sanum*, qui ex vi primæ impositionis solum significat animal, quod est per se sanum; reliqua vetò, quæ ab alio dicuntur sana, significat translationem: ergo illud tantum est simpliciter tale, quod est tale per se: ergo solum existit simpliciter quod existit per se. *Denique* prob. hæc conclusio rationibus, quibus probata est prior: nam ferè omnes probant analogiam entis ad accidens, & substantiam.

105 *Obijcies* 1. Accidens in ratione entis non dependet à substantia: ergo convenit univocè cum illa. Prob. antec. Quod convenit accidenti in quantum ens, convenit omni enti; sed non omne ens dependet à substantia; nam substantia ab ea non dependet: ergo accidens in quantum ens non dependet à substantia.

106 *In primis dato antecedenti, neg. consequ.* Quia seclusa dependentia accidentis à substantia, solius transcendentia entis sufficit, ut accidens, & substantia non univocentur in ente. *Secundo respond.* neg. antec. ad prob. dilt. mai. Si quod convenit accidenti in quantum ens, sit de conceptu explicito entis, convenit omni enti: conc. mai. si sit de conceptu implicito entis: neg. mai. Cum enim iuxta sæpè dicta, differentiarum inferiorum contineantur actu in ente, seu implicitè, dependentia, & perfectitas, quæ sunt differentiarum substantiæ, & accidentis, non explicitè, sed implicitè in ente contineantur; quod sufficit ut sit de conceptu entis; non tamen sufficit, ut omni enti convenient, quia cum conceptus entis non sit simpliciter unus, sed sit etiam multiplex, non requiritur, quod omnia, quæ conceptus entis includit, omnibus inferioribus convenient.

107 *Obijcies* 2. Accidens non est ens metaphoricè, sed verè, verè quippè existit, & causat: ergo est simpliciter ens. *Neg. consequ.* Quia licet accidens intrinsecè, & verè participat simpliciter, ac subindè nec univocè.

§. III.

Tertia conclusio.

108 **E**NS completum non est univocum ad decem

prædicamenta. Eam tradidit expressè Div. Thom. 2. ad Annibaldum, dist. 25. quæst. 1. art. 3. dicens: Quod quæcumque non conveniunt in uno genere generalissimo non potest de eis aliquid univocè dici. Et 8. Metaph. lect. 5. inquit: *Ens non expectat aliquid additum ad hoc, ut fiat hoc, id est, substantia, vel quantitas, vel qualitas.* Ergo modi, per quos contrahitur ens, ut sit substantia, quantitas, vel qualitas, &c. non sunt superadditi, nec extra conceptum entis, quod dividitur in decem prædicamenta: ergo ens, quod dividitur in decem prædicamenta, scilicet ens completum, non est univocum; ratio quippè communis, cui non superadduntur inferiorum differentiarum, includit eas; ac subindè non est univoca. Id ipsum repetit S. D. in 1. dist. 22. q. 1. art. 3. ad 2. Et in dist. 15. q. 5. art. 2. & 4. Metaph. lect. 1.

109 *Ratio conclusionis est:* Quod non est simpliciter ens, non est simpliciter unum in ratione entis completi cum substantia completa; sed accidens etiam completum non est simpliciter ens: ergo non est simpliciter unum in ratione entis completi cum substantia completa: ergo inferiora entis completi, nempe substantia

completa, accidens completum non conveniunt univocè in ratione entis completi: ergo nec ens completum est univocum ad illa: Mai. patet; nam quod non est simpliciter ens, non est simpliciter ens completum: sicut quod non est simpliciter homo, non est simpliciter homo perfectus, sed quod non est simpliciter ens completum, non est simpliciter unum cum substantia completa in ratione entis completi: cum substantia completa simpliciter sit ens completum: ergo. Minor verò prob. Accidens completum non est ens per se: ergo non est ens simpliciter. Prob. conseq. Illud est simpliciter tale, quod nomen ex vi suæ institutionis primo significat; sed nomen quolibet, ac proindè nomen *ens* ex vi suæ institutionis primario significat ens per se: ergo solum ens per se est ens simpliciter.

110 *Confirm.* Nec album ut tale, nec albedo, est ens simpliciter: ergo accidens completum, nec in concreto, nec in abstracto est ens simpliciter. *Pro. ant. quoad primam partem.* Esse album non est esse simpliciter; sed est esse secundum quid: ergo album ut tale non est ens simpliciter, ens enim constituitur per esse. *Quo ad secundam verò partem patet antec. Tum,* quia albedo est esse albi, ut albi; sed esse albi, ut albi non est esse simpliciter: ergo *Tum* quia albedo, licet respectivè ad differentiam, & ad modos, v. gr. intensiōis, &

inhærentiæ sit ens completum, simpliciter non est ens completum; sed ens, quod non est completum non est simpliciter ens: ergo albedo non est simpliciter ens. Mai. est certa; quia albedo est forma constituens album, ac subinde pars ipsius: ergo non est simpliciter ens completum. Minor verò prob. Quia partes non recipiunt simpliciter denominationem totius, undè pars domus non est simpliciter domus: ergo.

111 *Confirm. 2.* Esse simpliciter est esse absolute; sed esse album non est esse absolute: ergo non est esse simpliciter. Prob. mia. Quod incipit esse album, non incipit esse, nec quod desinit esse album, desinit esse: ergo esse album non est esse absolute, esse namque absolute nihil aliud est, quam esse sine addito, vel esse nude prolatum.

112 *Ex his denique prob. conclusio.* Unitas proportionalis non est unitas simpliciter; sed substantia, & accidens sunt tantum unum proportionaliter: ergo non sunt unum simpliciter: Mai. est certa; quia proportionalitas includit diversitatem, cum enim inter quatuor terminos versetur, & consistat in eo, quod *A.* se habet ad *B.* sicut *C.* ad *D.* non præscinditur perfecte à differentiis; nec importat naturam communem extremis; sed convenientiam eorum in modo se habenti ad proprios terminos. Minor vero probat. Nam substantia est ens simpliciter, & acci-

dens est ens secundum quid: ergo solum sunt proportionaliter unum. *Probat. conseq.* Nam ea, quorum unum esse est tale simpliciter, & alterum tale secundum quid non habent unam naturam communem; sed conveniunt in modo se habendi ad sibi propria; homo enim vivus, & pictus naturam communem hominis minime participat; sed conveniunt in eo, quod sicut homo vivus constat ex viris membris, sicut pictus ex apparentibus: ergo substantia, & accidens tantum sunt unum proportionaliter.

113 *Obijcies 1.* Ratio entis completi præscinditur perfecte à modis, quibus distinguuntur prædicamenta: ergo est ratio univoca. *Prob. anteced.* Hæc prædicationes sunt veræ: *Substantia est ens completum; quantitas est ens completum;* sed veræ non essent, si ratio entis completi à prædictis modis non præscinderetur: ergo. *Prob. min.* Ideò *Populus* nequit de quolibet Cive seorsim prædicari, quia non præscinditur ab eorum diversitate: ergo si ratio entis completi non præscinderetur ab inferiorum diversitate, de illis non posset prædicari.

114. *Neg. anteced.* Ad prob. neg. min. ad cuius prob. dist. ant. Ideò præcisè *Populus* nequit de quolibet prædicari; quia non præscinditur perfecte ab eodem diversitate: *neg. anteced.* quia nec perfecte, nec imperfectè præscinditur ab eorum diversitate: *conced. anteced.* Caterum

ens completum præscinditur saltem imperfectè à substantia, & quantitate; quo circa potest de eis seorsim prædicari; etenim populus explicitè importat convicium politicum, qui uni seorsim à reliquis nequit convenire; ens verò dicit explicitè esse, in quo omnia proportionantur; & esse, in quo omnia proportionantur, cuilibet eorum seorsim potest convenire: quare potest ens completum ab inferioribus præscindi, modo quo nequit à Civium pluralitate Populus præscindi.

115 *Obijcies 2.* Causæ analogiæ sunt transcendentia, & dependentia, sed ens completum non est transcendens, cum differentiæ non sint formalitèr entia completa, nec unum ens completum dependeat ab alio: ergo. *Neg. profècunda parte:* Quia accidens completum, cum sit entis ens, dependet à substantia in ratione entis, & licet accidens completum ab altero accidenti completo non dependeat, convenit analogicè cum illo propter diversum modum respiciendi substantiam, à qua utrumque dependet, sicut in ratione sani analogantur urina, & medicina, propter dependentiam in ratione sani, non unius ab altero, sed utriusque à sanitate animalis, quam diverso modo respiciunt.

116 *Obijcies 3.* Ens completum prædicatur univocè de Petro, & Paulo: ergo de substantia, & accidente. *Neg. conseq.* Quia nec ens completum est transcendens res-

pectu Petri, & Pauli, nec in ratione entis completi dependet unus ab altero, aut uterque ab uno tertio; ac licèt ens completum non sit transcendens respectu prædicamentorum, unum tamen in ratione entis completi pendet ab alio, ut accidens à substantia, vel utrumque ab uno tertio, ut à substantia, quantitas, & relatio.

S. IV.

Quarta conclusio:

117 **E**NS est analogum ad Deum, & creaturas, & substantiam, & accidens utraque analogia, nempe proportionalitatis, & attributionis. Prima pars probatur. Analogia proportionalitatis invenitur inter ea, in quibus ratio significata per nomen intrinsicè reperitur; sed ratio significata per hoc nomen ens intrinsicè reperitur in Deo, & creaturis, necnon in substantia, & accidenti ergo.

118 *Secundo prob.* Ratio significata per hoc nomen ens non est aliqua natura communis omnibus, sed est modus ille se habendi ad proprium esse, in quo omnia proportionantur, ut patet ex dictis: ergo ratio significata per nomen est proportionalitèr eadem: ergo ens est analogum proportionalitatis. Patet conseq. à diffinitione ad diffinitum.

119 *Est obijctas 1.* Non sunt analogia proportionalitatis ea, quo-

rum unum intrat in alterius diffinitionem, ut constat ex eorum conditionibus; sed Deus intrat in diffinitionem creaturæ: ergo. *Disting. min.* Deus intrat in diffinitionem *adæquatam*, & *comprehensivam* creaturæ: conced. *min.* in *adæquatam*, & *metaphysicam*: neg. *min.* Homo enim diffinitur metaphysicè per solum *animal rationale*; quare inter Deum, & creaturam adest prædicta analogia; quia hæc solum petit, quod unum possit sine altero inadæquatè diffiniri: ad differentiam analogorum attributionis, ex quibus analogata minus principalia ut talia, nec inadæquatè possunt independentè ab altero diffiniri: medicina quippè, ut sana, nullo modo potest nisi per ordinem ad sanitatem diffiniri.

120 *Secunda pars conclusionis* est expressa D. Thom. 4. *Metaph. lect. 4.* & *lib. 11. lect. 3.* Ubi analogiam *entis* respectu substantiæ, & accidentis comparat analogiæ *Sani* dicti de animali, urina, & medicina.

121 *Et probat.* Nam creaturæ sub aliqua consideratione denominantur extrinsecè entia ab entitate Divina; (idem suo modo dices de accidente respectivè ad substantiam: ergo sub aliqua consideratione ens est analogum attributionis respectu Dei, & creaturarum, respectuque substantiæ, & accidentis. *Prob. antec.* Hoc nomen *ens* aliquando significat entitatem intrinsecè repertam in so-

lo Deo; sed dum entitas consideratur existens in solo Deo, creaturæ ab illa possunt extrinsecè denominari entia: ergo creatura sub aliqua consideratione possunt denominari extrinsecè entia ab entitate Divina. *Min. patet:* Nam urina, & medicina denominantur extrinsecè sana à sanitate existente in animali ratione habitudinis, quam per modum signi, & causæ dicunt ad illam; sed creaturæ dicunt habitudinem ad entitatem Divinam per modum signi, & effectus: ergo possunt denominari extrinsecè entia ab entitate Divina.

Mai. verò probat. Tum, ex illo *Isaia 40. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo:* ergo aliquando esse solum significat esse Dei. Tum, quia *qui est* est nomen proprium Dei, iuxta illud *Exodi: qui est, misit me ad vos.* Tum etiam, quia aliquando, *bonum* significat solam bonitatem Dei, iuxta illud *Lucæ 18. Nemo bonus nisi solus Deus:* ergo, & ens potest in aliqua significatione usurpari pro solo Deo.

122 *Confirm.* Licet animal comestibile, v.gr. Piscis sit intrinsecè sanum; ratione habitudinis ad sanitatem hominis per modum cibi, dicitur ab ea sanus extrinsecè: ergo paritèr, licet creaturæ sint intrinsecè ens, poterunt ratione habitudinis per modum signi, aut effectus ad entitatem Dei, denominari ab ea extrinsecè entia. Unde sicut sanitas intrinseca piscis præsuppositivè se habet, & non

formaliter ad denotandum pit-
tem sanam per modum cibi; ita
entitas intrinseca creaturæ præsup-
positivè se habet, & non formaliter
ad denominationem entis fun-
datam in habitudine creaturæ per
modum signi, & effectus ad enti-
tatem Divinam.

123 *Est obiectas.* Si creatu-
ra denominaretur ens ab entitate
Divina, diceretur saltem extrin-
secè ens per essentiam, sicut à san-
nitate animalis medicina dicitur
sana; consequens est falsum: er-
go, & illud ex quo sequitur. *Resp.*
neg. sequelam: Quia sicut medici-
na denominatur à sanitate ani-
malis sana, non tamen sana in-
trinsecè, quia hæc denominatio
est propria principalis analogati;
ita creaturæ ab entitate Divina
denominantur ens; sed non ens
per essentiam, quia hæc denomi-
natio indicat modum proprium,
quo forma in principali analogato
reperitur.

ARTIC. VII.

UTRUM DETUR UNVS CONCEPTVS
entis realis perfectè præcisus
ab inferioribus?

124 *VIX præsentis dubitatio-*
ni locum relinquit
tradita doctrina transcenden-
tia, & analogia entis rectè per-
pensa: quia tamen aliqui, trans-
cendentia, & analogia entis con-
cessa, contendunt, posse nihi-
lominus præscindi perfectè ens à

suis inferioribus, idcirco cum com-
muni Thomistarum hunc institui-
mus articulum; pro cuius resolu-
tione.

125 *Notabis 1.* Conceptum
entis alium esse formalem, alium
obiectivum: *formalis* est imago
intentionalis representans in ac-
tu secundo rationem entis; *obiec-*
tivus est ratio entis ut cognita, id-
est, id, quod per modum obiecti
conceptui formali entis corres-
pondet.

126 *Notabis 2.* Conceptum
aliquem obiectivum dupliciter
posse præscindi à suis inferioribus;
nempe perfectè, & imperfectè;
præscinditur perfectè, quando ita
præscinditur, ut inferiora, à qui-
bus abstrahitur, actu non inclu-
dat; imperfectè præscinditur,
quando inferiora, à quibus abstra-
hitur, actu includantur in ratio-
ne communi. Et quidem suppo-
nimus dari unum conceptum ob-
iectivum entis imperfectè præci-
sum à suis inferioribus. Quæ sup-
positio patet: nam ratio commu-
nis pluribus cognita, non cogni-
tis expressè eorum differentiis:
est conceptus obiectivus imper-
fectè præcisus à suis inferioribus;
talis est ratio entis: ergo ratio en-
tis est conceptus obiectivus im-
perfectè præcisus à suis inferiori-
bus. Prob. min. Audito hoc nomi-
ne *ens* representatur, & cognos-
citur ratio entis; sed audito hoc
nomine *ens* representatur, & cog-
noscitur *esse*, quod est commune
omnibus entis inferioribus; non

repræsentatis, & eognitis eorum differentijs; ergo. His ita statutis fit,

§. I.

Statuitur conclusio.

127 **N**ON datur conceptus obiectivus entis perfectè præcisus à suis inferioribus. Oppositum huius conclusionis, qua directè resolvitur dubium, tenent omnes, qui univocationem entis propugnant; quibus adde ex nostris Soto, & Ortiz: nostræ tamen sententiæ communiter subscribunt Thomistæ, necnon Vazquez, Rubio, Alphons. & alij ex alijs familijs.

128 *Probatur ergo* 1. ex sæpè dictis. Nihil præscinditur perfectè ab eo, quod est de essentia illius; qua ratione non homo à rationali, nec animal à vivente sensibili possunt perfectè præscindi; sed inferiora, & eorum differentia sunt de essentia entis: ergo nequit ens perfectè præscindi à suis inferioribus. Prob. min. Ens non contrahitur ad inferiora per aliquid sibi superadditum; sed contrahitur ad inferiora per differentias: ergo differentia sunt de essentia entis. Patet hæc conseq. Nam quidquid non est de essentia entis, est extraneum ab ente, & superadditum enti: ergo si differentia non sunt extraneæ, nec enti superaddita, sunt de essentia entis.

129 *Confirm. 1. Quælibet dif-*

ferentia est formalitèr ens: ergo est de conceptu entis saltem inadæquato. Patet conseq. Quia implicat, quòd *A.* sit formalitèr *B.* & quòd *B.* sit adæquatè extra conceptum *A.* sicut implicat, quòd rationale sit formalitèr homo, & quòd homo non sit formalitèr saltem inadæquatè rationalis; & implicat, quòd homo sit formalitèr animal, & quòd animal sit extra essentiam hominis adæquatè sumpti: cuius ratio est, nam si *A.* est formalitèr *B.* identificatur formalitèr cum *B.* ergo vel cum *B.* adæquatè sumpto, vel cum *B.* inadæquatè sumpto. *Si primum:* ergo tota essentia *B.* est *A.* *Si secundum:* ergo *A.* est pars essentiæ *B.* ergo si differentia quælibet est formalitèr ens, quælibet differentia est saltem pars essentiæ entis, sed nihil potest præscindi à parte sibi essentiali, ut patet in homine, qui nequit à rationali præscindi: ergo nequit ens perfectè præscindi à differentijs.

130 *Confirm. 2.* Sicut ratio communis non potest perfectè præscindi ab eo, quod est de essentia ipsius, ita nequit præscindi ab eo, de cuius essentia est ipsa ratio communis; sed ens est de essentia cuiuslibet differentia: ergo non potest perfectè præscindi ab illa. Prob. mai. Sicut non potest aliquid separari ab eo, à quo est inseparabile, ita nec potest separari ab eo, quod est inseparabile ab ipso, sed sicut res quælibet est inseparabilis ab eo, quod est

De essentia ipsius; ita à qualibet re id, quod est de essentia ipsius, est inseparabile: ergo sicut nulla ratio communis potest præscindi ab eo, quod est de essentia ipsius, ita nec potest præscindi ab eo, de cuius essentia est ipsa. Conseq. patet: Nam præcisio est separatio quædam obiectiva.

131 *Secundo prob. conclusio.* Ens respectu suorum inferiorum non est univocum: ergo non præscinditur perfectè à differentiis. Prob. conseq. Quia conceptus perfectè præcisus à differentiis est omninò unus, ac per consequens univocus; cum enim tota diversitas proveniat à differentiis, conceptus perfectè præcisus à differentiis, nullam actu includit diversitatem; sed tantum in potentia, quod est conceptum esse perfectè unum. *Confirm.* Idèd animal est perfectè unum, & univocum, quia diversitatem inferiorum non includit actu, sed in potentia: ergo si ens non includit actu, sed in potentia diversitatem inferiorum, non est cur non sit univocum.

132 *Dices:* Animal esse univocum. *Tum,* quia est perfectè præcisum à differentiis, & descendit æqualitèr ad inferiora. *Tum,* quia nec differentie sunt de conceptu animalis, nec animal est de conceptu illarum. Cæterum ens non est univocum. *Tum,* quia licèt sit perfectè præcisum ab inferioribus, descendit inæqualitèr, & diversimodè ad illa. *Tum,* quia licèt differentie non sint de conceptu en-

tis, ipsum tamen en est de conceptu differentiarum.

133 *Sed contra 1.* Quando ratio communis non includit actu diversitatem, inæqualis participatio ipsius ab inferioribus non provenit ab eo, quod ratio communis actu includit, sed ab eo, quod continet in potentia, nempe à differentiis; sed inæqualitas in participando prædicatum commune orta à differentiis non impedit illius univocationem. ergo ex quo ens inæqualitèr ad inferiora descendat, non sequitur quod non sit univocum, si actu diversitatem inferiorum non includit.

134 *Nec valet dicere:* Quod ens non includit actu diversitatem, exigit tamen descendere cum præfata diversitate. *Non quidem valet;* quia animal, & quævis ratio generica petit descendere cum diversitate ad inferiora; petit enim contrahi per differentias essentialitèr inæquales, & tamen quia diversitatem actu non continent, veram univocationem non amittunt; ergo ens, si diversitatem actu non includit, erit univocum, estò cum prædicta diversitate petas descendere ad inferiora.

135 *Contra 2.* Si ens est de conceptu differentiarum, differentie sunt de conceptu entis; siquidem differentie non sunt aliquid extraneum, & superadditum essentia entis; ac subindè sunt de essentia entis: ergo si differentie non

non sunt de conceptu entis, nec ens de conceptu earum: ergo non est cur contrarij negent ens esse univocum, si concedunt illud præscindi perfectè à differentijs.

139 *Denique probatur conclusio.* Tum ex Philosopho 8. Metaphys. text. 6. docente: Ens immediatè significare substantiam, quantitatem, qualitatem, &c. sed si ens significaret conceptum obiectivum perfectè præcisum, illud, & non inferiora immediatè significaret; sicut hac ratione vox *homo* non significat immediatè Petrum, & Paulum, sed naturam humanam; ergo. Tum ex D. Thoma. 8. Metaph. lect. 7. ubi ait: *Quod ens secundum se non expectat aliquid ad hoc ut sit substantia, quantitas, &c.* Ergo ut fiat substantia, non expectat rationem constitutivam substantiæ: ergo ens per se ipsum est substantia; ac proindè includit essentialitèr modos, quibus inferiora constituuntur: non ergo perfectè præscinditur ab eis.

§. II.

Solvuntur obiectiones.

137 **O**bjecio 1. Ens præscinditur perfectè ab eo, quod non est de essentia illius; sed differentiæ non sunt de essentia illius: ergo præscinditur perfectè à differentijs. Probat. min. De eo, de quo ens prædicatur, prædicatur quidquid est

de essentia entis; sed de aliquo prædicatur ens, de quo non prædicatur differentia: ergo differentia non sunt de essentia illius. Probat. min. Nam ens prædicatur de substantia, & de substantia non prædicatur esse in alio, quod est differentia entis: ergo.

138 *Confirm. 1.* Substantia est ens; substantia non est aliquid, quod essentialitèr est substantia, & accidens: ergo ens non est essentialitèr substantia, & accidens: ergo non includit essentialitèr inferiora, cum illorum diversitate.

139 *Confirm. 2.* Ex D. Thoma cap. 1. de Ente, & essentia, dicente: *Id, in quod intellectus, resolvit omnes conceptiones est ens: unde oportet, quod omnes aliæ conceptiones se habeant ex additione ad ens: ergo differentiæ non sunt de conceptu entis.*

140 *Resp. neg. min. ad probationem dicent. mai.* De eo, de quo prædicatur ens, prædicatur quidquid est de essentia entis *pro explicito*: concedo mai. quidquid est de essentia entis *pro implicito*: neg. mai. Ens pro explicito tantum dicit *esse*, in quo omnia inferiora entis proportionalitèr sunt unum, & hoc prædicatur de substantia, cum dicitur, *substantia est ens*: ens verò pro implicito, dicit omnia, quæ formalitèr sunt entia, & hæc non prædicantur de substantia.

141 *Ad 1. confirm. dicent. conseq.* Ergo ens non est aliquid, quod est

essentialitèr explicite sit substantia, & accidens: conced. conseq. non est aliquid, quod essentialitèr implicite, est substantia, & accidens: neg. consequent. ens quippè, ex vi conceptus, qui correspondet huic nomini *ens*, non exprimit substantiam, & accidens, exprimit tamen esse, quod si exactè velis diffinire, non nisi per substantiam, & accidens poteris exponere. *Ad 1. confirm. resp.* Div. Thom. ut patet ex locis supra citatis, non intendere, quod differentia addant ad ens conceptum extraneum, sed quòd addant ad ens maiorem expressionem.

142 *Dices.* Cum prædicatur animal, prædicatur quidquid est de essentia animalis, tam implicite, quàm explicitè: ergo cum prædicatur ens, prædicatur quidquid est de essentia entis, tam implicite, quàm explicitè.

143 *Neg. conseq.* Quia animal, cum sit univocum, dicit rationem unam simpliciter communem omnibus inferioribus, ac proinde dicit rationem, cui secundum se totam non repugnat enuntiari de quolibet inferiori: inferiora quippe pugnant inter se per differentias, quare cum ratio communis univoca nullam actu involvat differentiam, nihil actu includit impediens ipsam identificari cum quolibet inferiori: ens verò, cum sit analogum, dicit rationem partim diversam, ac subinde constitutam ex ipsismet inferiorum differentiis, quo

circa nequit secundum se totum de quolibet seorsim affirmari.

Sicut in hac propositione *Pater est Deus*, prædicatum non dicitur de subiecto secundum se totum, quia includit formalitèr, non solum essentiam, quæ communis est tribus personis, sed relationes, per quas inter se differunt; unde sicut non valet. *Pater est Deus: ergo Pater est Pater, & Filius*, etiam si Pater, & Filius sint de essentia Dei; ita non valet: *Substantia est ens: ergo Substantia est Substantia, & accidens*, etiam si substantia, & accidens sint de conceptu entis. Discriminantur ergo univoca, & analogia in eo, quòd univoca prædicantur adæquatè de suis inferioribus, ac subindè prædicant quidquid actu continent; analogia verò prædicantur inadæquatè, ac subindè prædicant solam partem de suis inferioribus.

144 *Instas.* Ergo in hac prædicatione *Substantia est ens*, non prædicatur de substantia ens superius ad substantiam, & accidens, sed pars entis, nempe substantia: ergo non est prædicatio superioris de inferiori, sed æqualis de æquali.

145 *Disting. conseq.* Non prædicatur ens superius pro implicite ad substantiam, & accidens: concedo conseq. non prædicatur ens quoad explicitum superius ad substantiam, & accidens: neg. consequent. ens enim, quòd ibi prædicatur de substantia, non in-

includit ens, quod convenit accidenti, nam de essentia entis, quod convenit accidenti, est esse in alio, quod repugnat substantia: exprimit tamen esse, in quo proportionantur substantia, & accidens, non expressis modis, per quos differunt; quod sufficit, ut quoad explicitum ens sit superius, & commune. Unde sicut in hac praedicatione *homo est animal*, animal, quod praedicatur, pro materiali est animal, quod est homo, sed obiectivè est animal commune homini, & equo, quia praedicatur animal excludens à conceptu obiectivo eorum differentias; ita in illa praedicatione *substantia est ens*, ens, quod praedicatur, pro implicito etiam obiectivè est ens, quod determinatè est substantia; sed quoad explicitum est ens commune substantiae, & accidenti, quia praedicatur ens non dicens in conceptu explicito eorum differentias.

146 *Obijcies* 2. Posterius non est de conceptu prioris; sed ens est prius differentiis: ergo differentiae non sunt de conceptu entis: potest ergo ens ab eis perfectè praescindi. Prob. min. Id est prius altero, à quo non valet subsistendi consequentia, valet tamen vice versa, sed non valet ab ente ad inferiora, non enim valet, *est ens, ergo est substantia*, valet tamen vice versa, nam bene valet, *est substantia: ergo est ens*: ergo.

147 *Confirm.* Nulla res potest

constitui per opposita; sed modi, per quos ens determinatur, nempe esse per se, & esse in alio sunt oppositi: ergo non constituunt ens, ac per consequens non sunt de essentia entis.

148 *Confirm.* 2. Cum intellectus est certus de uno conceptu obiectivo, & de alio est incertus, illi distinguuntur obiectivè, sed potest quis esse certus de eo, quòd aliquid sit ens, & incertus sit ne substantia, vel accidens: ergo conceptus entis, & conceptus substantiae, & accidentis sunt obiectivè distincti: ergo unus non est de essentia alterius.

149 *Disting. mai.* Posterius non est de conceptu prioris, id est de conceptu illius, quod est prius quoad implicitum, & quoad explicitum: concedo mai. de conceptu prioris, id est de conceptu illius, quoad est prius tantum quoad explicitum: nego mai. ens autem est prius tantum quoad explicitum suis inferioribus, & hoc sufficit, ut ab ente ad inferiora non valeat subsistendi consequentia: sicut non valet ab individuo vago ad determinatum, non enim valet: *est quidam homo: ergo est Petrus*, etiam si individuum vagum non sit conceptus perfectè praecisus ab inferioribus, hoc est, ab individuis determinatis.

150 *Ad confirm. disting. mai.* Nulla res perfectè una, potest constitui per opposita: conced. maior, nulla res, si sit una secundum quid, subdisting. non potest, quod

explicitum. constitui per opposita: conced. mai. *quoad implicitum*: nego mai. potest ergo conceptus entis, cum sit unus secundum quid, implicitè constitui per oppositos modos essendi per se, & essendi in alio.

151 *Ad confirm. dist. mai.* Cum intellectus est certus de uno conceptu, & incertus de alio, illi conceptus distinguuntur obiectivè *perfectè*, vel *imperfectè*: conced. mai. *perfectè* subdisting. si unus per alterum *nequeat diffiniri quidditivè*: conced. mai. si unus per alterum *possit quidditivè diffiniri*: nego mai. Ensergo, & illius inferiora distinguuntur obiectivè, sed imperfectè; quia inferiora possunt diffiniri per ens, & ens per illius inferiora; eo enim ipso, quod substantia, & accidens sint formalitèr, & diffinitivè totum ens, totum ens est formalitèr, & diffinitivè substantia, & accidens.

152 *Obijcies 3.* Animal includitur quidditivè in inferioribus, & tamen perfectè ab illis abstrahitur: ergo licèt ens includatur quidditivè in inferioribus, poterit ab illis abstrahi perfectè. *Confirmatur*: Malitia peccati formalitèr est ens, & tamen potest perfectè præscindi ab ea: ergo etsi differentia entis sint formalitèr entia, poterit ens perfectè præscindi ab eis. Prob. min. Voluntas divina perfectè præscindit ens à malitia, nam vult entitatem actus peccaminosi, quin adhuc implicitè velit eius malitiam: ergo

multo magis pote si præscindi per intellectum perfectè ens à materia.

153 *Resp.* Quòd animal non includitur in inferioribus adæquatè sumptis, cum in eorum differentijs minimè includatur, quare potest abstrahi perfectè ab homine, v. gr. considerato non adæquatè, sed inadæquatè; hoc est, ab homine ea parte, qua dicit conceptuum differentialem; cæterum ens includitur quidditivè in inferioribus adæquatè sumptis, cum nulla sit formalitas in inferioribus, quæ non sit formalitèr ens, quare non potest ab illis, etiam inadæquatè sumptis abstrahi perfectè.

154 *Ad confirm. neg. min. & ad probat. resp.* Quòd licèt voluntas divina possit velle entitatem, quin ullo modo velit malitiam, intellectus (cuius est præscindere) non potest intelligere entitatem, quin saltem implicitè intelligat malitiam *ratio* disparitatis fiat in eo, quòd ex duobus inter se distinctis quoad implicitum, & explicitum, potest unum attingi ab aliqua potentia, quin ullo modo attingantur alterum, quando unum est extra spheram obiecti illius potentia, & non alterum; secus verò, si utrumque intra spheram potentia sit contentum, cum ergo entitas, & malitia, quæ sola ratione penès implicitum, & explicitum distinguuntur, sint duo conceptus, quorum alter, nampè malitia sub-

subterfugit spheram obiecti voluntatis Dei, alter verò, scilicet, entitas, intra terminos illius continetur; uterque verò sub obiecto divini intellectus contineatur, sit consequens, posse expressio nem entis esse volitam à Deo, quin malitia, vel implicite sit volita, non tamen posse intelligi entitatem, quin implicite malitia intelligatur.

155 *Obijcies 4.* Sicut diversitas opponitur unitati, ita identitas opponitur distinctioni; sed potest intellectus distinguere obiectivè duo prædicata, etiam si de conceptu eorum sit identitas unius cum altero, ut patet in attributis divinis, v. gr. Instructa, & misericordia, quæ intellectus distinguit, etiam si unum sit de conceptu alterius: ergo potest intellectus unificare plura entia, etiam si diversitas unius ab altero sit de conceptu eorum, ut talium.

156 *Resp. dist. antec.* Potest intellectus distinguere obiectivè *perfectè* unum attributum ab altero: *neg. antec. imperfectè*, hoc est, *penè implicitum, & explicitum*: *concl. antec. & dist. consequ.* potest eas unificari *perfectè*, & excludendo à suo conceptu formali differentias: *neg. consequ. imperfectè*, & eas non exprimendo: *concl. consequ.*

157 *Denique obijcies.* Ens (item de vero) est obiectum specificativum intellectus: ergo dicit conceptum omninò unum, & univocum, ac proinde *perfectè præ-*

dicans ab interiorum diversitate: iam ergo datur conceptus entis *perfectè præcisus*. Cetera patent, & prima consequ. prob. Quia specificativum potentia omnino da unitate specifica gaudens debet esse omninò unum, cum potentia hauriat suam unitatem specificam ab obiecto.

185 *Huius argumenti*, quod iam tetigimus supra artic. 4. materia spectat expresso discutienda ad libr. 3. de Anim. unde ibi quaerit. 10. art. 3. de illa difficultate agimus; & ex ibi dictis breviter pronuncietur responderetur, quod ens, ut specificativum intellectus, nec est analogum, neque est univocum, quia hæc denominationes conveniunt respectu inferiorum, & ens, ut specificativum, inferiora non habet, non enim participatur ab inferioribus ratio specificativi, à quibus participatur ratio entis; unde, etsi homo sit ens, homo tamen non est specificativum intellectus; est ergo specificativum ens, ut est forma una numero collectionis omnium entium, sub qua ratione immobiliter supponit: nam substantia, v. g. non attingitur ab intellectu, quia tale ens, etsi tale ens attingatur, ac proinde talitas, quæ se habet de formali, ut sit inferior ente (nam non est inferior, quia ens, sed quia tale ens) se habet purè de materiali ad specificandum, cum è coarverso non specificet, quia tale ens, sed quia essentialiter hæc esset vera, *tale ens est specificativum*, sicut hæc est vera,

ra, tale ens est inferius ente. Ens ergo sic sumptum, nec est perfectè præcisum, nec imperfectè à suis inferioribus, cum illa sic sumptum non habeat, nec ut totum potentiale specificet, sed ut forma, & actus collectionis omnium entium.

ARTIC. VIII.

UTRUM ENS ADEQUATE DIVIDATUR in decem prædicamenta?

159 **T**Radditur Philosophus hanc divisionem capit. 4. huius libri, pro qua breviter examinanda, exponendæ sunt prius.

§. I.

DIFFINITIO PRÆDICAMENTI, ET conditiones, ut aliquid ponatur in prædicamento.

160 **P**rædicamenta possunt considerari primo intentionaliter, & secundo intentionaliter, idest, vel pro naturis realibus, in quas dividitur ens, vel pro secundis intentionibus generum, & specierum, per quas prædictæ naturæ coordinantur per modum superioris, & inferioris. De prædicamenti primo modo consideratis agit metaphysicus: de illis verò in posteriori acceptione agunt Logici in præsentia.

161 *Rursus prædicamentum Logicè sumptum, aliquando sumi-*

tur pro genere generatissimo, cui subijciuntur omnia pertinentia ad aliquam ex decem classibus aliquando sumitur pro serie prædicatorum essentialium ab aliquo supremo genere usque ad individuum, & in hac consideratione diffinitur prædicamentum: *Series aut coordinatio prædicatorum essentialium ab uno supremo genere, quo nihil est superius usque ad individuum, quo nihil est inferius.*

162 *Ex hac definitione rectè perpenſa colliges, plures conditiones requiri, ut aliquid ponatur in prædicamento.*

Requiritur 1. quòd sit ens reale. Nam hæc divisio est introducta, ut cognoscamus entia realia, & ea posumus diffinire.

Requiritur 2. quòd sit aliquid creatum: Nam hæc divisio est entis in decem suprema genera, & Deus, ut dicemus quæst. sequenti, sub nullo genere continetur.

Tertio requiritur, quòd sit univocum; quia in prædicamento solum ponuntur, genus supremam; & ea, quæ generi supremo essentialiter subijciuntur; & tam genus supremum, quàm inferiora ipsi subiecta, sunt univoca.

Quarto exigitur, quòd sit incomplexum; quia res ponibilis in prædicamento debet esse, & concipi, ut una quidditas; & res complexa non est, vel non concipitur, ut una quidditas.

Requiritur 5. quòd sit ens completum: Qua quidditas ponitur in prædicamento, debet esse individuum

dum, aut potest prædicari de individuo, & entia incompleta, nec sunt individuum propriè loquendo, nec de individuo possunt prædicari.

Requiritur 6. Quòd sit ens per se; nam entia per accidens constant diversis quidditatibus, ac subindè non collocantur in uno prædicamento; sed pertinent ad diversa.

Tandem requiritur: Quòd id, quod ponitur in prædicamento, sit genus, species, aut individuum; ratio est, quia prædicamentum est ordinatio eorum, quæ sub uno genere essentialitèr collocantur; at sub genere tantum collocantur essentialitèr genera subalterna, species, & individuum, nam differentia non subijcitur generi essentialitèr: ergo.

163 Ex his inferes primo, ens rationis ad nullum prædicamentum pertinere 2. quòd Deus non est in prædicamento; sed super omnia prædicamenta, ut causa illoꝝ 3. *ens* cum sit analogum, non poni sub determinato prædicamento; sed per omnia prædicamenta divagari 4. *excludit* à prædicamento nedum entia complexa, ut homo albus; sed incompleta, ut complexè significantur, v. gr. animal rationale 5. *entia* incompleta, ut materia, & forma; punctum, modus unionis, & inhaerentia, pertinere ad prædicamentum, vel, quam complent, reductivè tantum, & indirecè 6. *poni* in prædicamento accidentia

in abstracto, & non accidentia in concreto, quia ista, & non illa sunt entia per accidens; cur ista, & non illa, constant diversis quidditatibus. Denique inferes, differentias poni ad latus prædicamenti, & indirecè, quia cum genera de eis non prædicentur essentialitèr, nequit ex ipsis confici series prædicatorum essentialium à genere supremo ad individuum.

§. II.

Unica conclusio.

164 **E**NS reale creatum, adæquatè dividitur in decem prædicamenta: nimirum, in substantiam, quantitatem qualitatem, relationem, actionem, & passionem, ubi, situm, quando, & habitum. Ita Philosophus cui communiter Philosophi, imò, & SS. PP. consentiunt; præsertim Div. Augustinus lib. Categoriarum, cap. 8. Div. Thomas 5. Metaph. lectione 9. cuius ratione.

165 *Probat*ur conclusio. Prædicamenta sunt prædicata, quæ de prima substantia possunt dici, ordinabilia inter se per modum superioris, & inferioris: huiusmodi prædicata sunt tantum decem: ergo prædicamenta sunt tantum decem. Probatum. Quidquid de prima substantia prædicatur, vel prædicatur essentialitèr, vel accidentalitèr sub-

essentialitèr, est substantia; si accidentalitèr, vel ut quid intrinsecum substantiæ, vel ut quid desumptum ab extrinsecò; si ut intrinsecum, vel illud est respectivum, & est relatio, vel est absolutum, & est quantitas, si consequitur materiam, vel qualitas, si sequitur ad formam: si verò est desumptum ab extrinsecò, illud extrinsecum, vel est ornamentum substantiæ, & est habitus, vel principium, & est actio, vel terminus, & est passio; vel mensura, & est quando, si sit mensura durationis, vel ubi, si sit mensura substantiæ quoad existentiam eius in loco absolute, vel situs, si sit mensura illius, quoad ordinationem partium in loco: ergo decem sunt tantum prædicata ordinabilia per modum superioris, & inferioris, quæ de prima substantia possunt dici.

166 Pro intelligentia rationis facta nota 1. Eam non esse rigorosam demonstrationem, sed probabilem discursum, quo aptissimè utuntur Philosophi, ut rebus incerta quædam genera distributis, promptè, & ordinate in eis diffiniendis, & demonstrandis, valeant procedere: quo circa immorari non vacat in dissolvendis obiectiunculis, quæ contra eam inscitui solent.

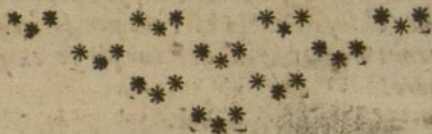
167 Nota 2. Inter principia extrinseca, à quibus potest provenire prædicatum accidentale primæ substantiæ non numerari causam finalem; sed tantum effi-

cientem, quia causa finalis non causat aliquid seorsim ab efficiente; sed cum illa, & quatenus illam movet, quare nullum à fine seorsim sumitur prædicatum præter id quod sumitur ab efficiente.

168 Nota 3. Cum dicitur quantitatem sumi à materia, & qualitatem à forma, debet intelligi de radice, à qua primo dimanant; nam licet utraque dimanet proximè à forma, vel composito, principium tamen radicale quantitatis est materia, qualitatis verò forma.

169 Nota 4. Quod licet potentia, & relatio respiciant aliquid extrinsecum non numerantur inter ea, quæ sumuntur ab extrinsecò, quia potentia, & relatio non desunt propriam denominationem à termino, vel obiecto, sicut actio, quando, & habitus: paternitas enim non haurit denominationem à filio, sicut eam accipit actio ab agente.

170 Denique nota gratiam, & virtutes supernaturales directe collocari in prædicamento, quia sunt qualitates completè compositæ ex genere, & differentia, quarum in nobilitate excessus materialis est, & impertinens, ut eas à prædicamento qualitatis relegemus.

QUÆST. VIII.

DE TRIBUS PRIMIS PRÆ-
dicamentis.

Primum locum inter cetera prædicamenta tenent *substantia*, *quantitas*, & *relatio*, de quibus Philosophus, quinto, sexto, & septimo capitè huius libri uno fere ordine disputavit, id est, primo diffinitionem, deinde divisionem, tandem proprietates eorum demonstrando. Hunc, & nos ordinem Philosophi vestigiis insistentes libentè prosequemur.

ARTIC. I.

QVID, ET QUOTVPLEX SIT SVBS-
tancia, & quæ sint illius proprietates?

2 **S**ubstantia, quæ nominis attentè impositione, dicitur à substantiando accidentibus, solet accipi communiter, & propriè; communiter accepta idem est atque essentia, vel quid sitas cuiusvis rei, sive res illa sit accidens, sive distincta sit ab accidenti; undè dicere consuevimus, substantiam albedinis esse disgregare visum: propriè accepta substantia est, *ens per se existens*; sive ens, cui debetur per se existere.

§. I.

Divisio Substantiæ.

3 **D**ividitur 1. Substantia finita, & infinita. Infinita

est, quæ nullis terminis clauditur; ut Deus Optimus Maximus, qui universos essendi terminos supergreditur: *finita* est, quæ certis limitibus comprehenditur, ut creatura; inter has substantias potissimum discrimen stat in eo, quod prior per se ipsam, id est, per essentiam existit, posterior verò perit per se existere, actualem verò existentiam non à se, & per essentiam, sed per aliquid à se distinctum participat.

4 **D**ividitur 2. Substantia finita, & creata, in completam, & incompletam: *Completa*, quæ sola prædicamentalis est, est substantia ad alterius compositionem, vel complementum ex se non ordinata, ut *homo*, *Petrus*: incompleta est substantia ad alteram componendam, aut complendam ordinata, ut partes physicæ nimirum, *materia*, & modi substantiales, nempe, unio substantiæ, & existentia.

5 **T**ertio substantia completa, seu prædicamentalis dividitur in primam, & secundam. Prima diffinitur ab Arist. quæ *nec in subiecto aliquo est, neque de subiecto dicitur*: huiusmodi sunt substantiæ singulares, ut *Petrus*, *Bucephalus*. Substantias secundas diffinit Aristoteles in plurali dicens: sunt *genera*, *species*, & *in quibus insunt prima*, id est, in quibus continentur, non actu, sed in potentia primæ: vel ut in eodem capite ait: *Quæ non sunt in subiecto, de subiecto tamen dicuntur.*

6 Circa quam divisionem aliquid dubitationes occurrunt. Primo enim dubitatur. Utrum divisum sit substantia primo intentionaliter sumpta, an potius sit substantia secundo intentionaliter accepta.

7 Et respondetur posse rectè dividi substantiam secundo intentionaliter sumptam in primam, & secundam; iuxta mentem verò Philosophi, & interpretum, substantia, quæ dividitur in primam, & secundam, est substantia primo intentionaliter sumpta. Prima pars patet: Substantia, ut ponibilis in prædicamento, est substantia secundo intentionaliter sumpta; sed substantia, ut ponibilis in prædicamento, rectè dividitur in primam, & secundam: ergo substantia secundo intentionaliter sumpta potest rectè dividi in primam, & secundam. Major est certa: Nam substantia, ut ponibilis in prædicamento, & substantia ut ordinabilis in certa linea entis per modum superioris, & inferioris, hunc autem ordinem esse secundam intentionem rationis, nullus dubitat. Minor verò probatur: Divisio in primam, & secundam substantiam est divisio in substantiam per modum subiecti, & prædicatis sed substantia ponibilis in prædicamento, rectè dividitur in eam, quæ subijcitur, & in eam, quæ prædicatur: ergo.

8 Secunda pars assertionis suadetur. Tum, quia divisio substantiæ in primam, & secundam, est spe-

cialis in prædicamento substantiæ; sed si divisum esset substantia secundo intentionaliter sumpta, specialis non esset: ergo. *Prob. minor.* Quodlibet ex novem generibus posset etiam dividi sumptum secundo intentionaliter, in universale, & particularare; ergo divisio hæc non esset specialis. Tum, quia divisum huius divisionis est substantia per modum generis, aut prædicati communis in utriusque membri diffinitione; sed ponitur in utrisque membri diffinitione substantia sub alia ratione primo intentionaliter: ergo. *Prob. minor.* In diffinitione primæ, & secundæ substantiæ ponitur substantia; prout illi convenit non esse in subiecto; sed non esse in subiecto, non est secunda intentio, sed prima: ergo.

9 Dubitatur 2. Qualis sit hæc divisio? Et asserimus primo, divisionem esse exactam, quia ad hoc sufficit, quod membra sint formaliter distincta; at prima, & secunda substantia distinguuntur formaliter; nam licet Petrus, qui est prima substantia, realiter sit homo, qui est secunda substantia; tamen Petrus est prima substantia, ut particularis, & homo est secunda substantia, ut universalis, Petrus autem, ut particularis, & homo, ut universalis formaliter, distinguuntur: ergo.

10 Nec valet si opponas 1. Substantia, quæ dividitur in primam, & secundam, non est substantia particularis: ergo est substantia

communis: ergo est secunda substantia: coincidit ergo divisum cum uno ex membris dividendis, & illud non excedit. 2. *Alterum* membrum huius divisionis est prima substantia abstrahens ab hac, & illa prima substantia: ergo est substantia universalis: ergo est secunda substantia: ergo unum ex membris non distinguitur ab altero.

11 *Resp.* Enim ad 1. disting. conseq. ergo est substantia communis *denominativè*: conced. conseq. *essentialitè*: neg. conseq. Nam sicut animal, quod dividitur in rationale, & irrationale, est commune accidentalitè, & essentialitè solum est vivens sensibile, ita substantia, quae dividitur in primam, & secundam, est communis, & secunda *denominativè*; sed essentialitè tantum est ens per se existens: undè non divisum essentialitè sumptum; sed divisum *denominativè* consideratum coincidit cum uno ex membris dividendis; membrum quippe dividens non est substantia essentialitè considerata; sed substantia communis, ut communis.

12 *Ad 2.* disting. conseq. Est substantia universalis *denominativè*: conc. conseq. *essentialitè*: neg. conseq. Nam sicut homo abstrahens ab hoc, & illo, est essentialitè homo, & accidentalitè universalis; ita prima substantia abstrahens ab hac, & illa, essentialitè est prima substantia, universalis verò, & secunda solum accidentalitè.

13 *Afferimus* secundo, quod divisio substantiae in primam, & secundam potest esse generis in species, & analogi in analogata, sed ad mentem Aristot. & eius interpretum est divisio subiecti in accidentia rationis.

14 *Prima pars* patet: Nam, ut supra vidimus, potest dividi in primam, & secundam substantiam, ut ordinabilis in praedimento; sed substantia ut ordinabilis in praedimento dividitur in primam, & secundam, ut genus in species: ergo divisio substantiae in primam, & secundam potest esse generis in species. Prob. min. Secunda intentio ordinabilis in praedimento dividitur ut in proprias species in secundam intentionem ordinabilem in eo per modum superioris, & in secundam ordinabilem in eo per modum inferioris; sed prima, & secunda substantia formalitè dicunt secundas intentiones ordinabiles in praedimento per modum superioris, & inferioris ergo.

15 *Secunda pars* assertionis probatur. Divisio substantiae in primam, & secundam potest esse divisio substantiae, ut substat accidentibus, in varia munera substandi, hoc est, in substantiam, ut primo substat accidentibus, & in substantiam, ut secundo substat illis; sed divisio hoc modo tradita est analogi in analogata: ergo haec divisio potest esse analogi in analogata. *Prob. min.* Divisio, in qua ratio communis uni ex membris con-

convenit per se, alteri per aliud, & per attributionem ad illud, est analogi in analogata; sed divisio substantiæ prædicto modo explicata est huiusmodi; nam substare, quæ est ratio communis, primo, & per se convenit primæ substantiæ, & secundæ ratione illius; homo enim est albus, quia Petrus est albus, & non vice versa: ergo.

16 *Tertia pars* constat: Nam præsens divisio iuxta mentem Arist. est divisio in primam, & secundam substantiam sub ea peculiari ratione, sub qua eas diffinit Arist. in præsentis; sed eas diffinit in præsentis per *prædicari de primis, & de nullo prædicari*, quæ sunt accidentia rationis, secundæ scilicet intentiones universalis, & particularis: ergo prædicta divisio iuxta mentem Arist. est divisio subiecti in accidentia rationis. *Nec obest*, quod Arist. in præsentis explicat per prædicari, & non prædicari munus substandi primo, & secundo, quod munus est aliquid reale. *Non obest*, quia sicut hæc diffinitio *bipes risibile*, & si explicet essentiam hominis, est accidentalis, quia illam explicat per accidentia hominis; ita prædicari de primis, & de nullo prædicari est diffinitio secundæ intentionis rationis, et si per eam explicetur munus reale substandi primæ, & secundæ substantiæ.

§. II.

QVID SIT CONSTITUTIVUM SVBS-
tantia?

17 **E**X plurimis opinionibus; quæ in hac parte circumferuntur, una vel altera refutata, propriam mentem aperiemus: asserit prima opinio, constitui substantiam per negationem essendi in alio.

18 *Sed rejicitur* communitè: Quia nullius entis positivum constitutivum est negatio; sed substantia est ens positivum: ergo constitutivum illius non est negatio.

19 *Asserit secunda* opinio, constitui substantiam per conceptum substandi accidentibus. *Sed rejicitur*. *Tum*, quia Deus est substantia, & nulli accidenti substat. *Tum*, quia idè substantia substat accidentibus, quia per se existit, seu in se sistit: ergo substare accidentibus non est quod primo intelligitur in illa: ergo non est constitutivum illius, nam hoc est, quod primo in substantia dicitur à *substando*, nam lapis dicitur à lædendo pedem, quia lædere pedem sic eius constitutivum; alia est enim sæpè origo significationis, alia essentia rei significatæ.

20 *Tertia opinio* putat substantiam sic metaphysicè diffiniti; *quidditas rei, qua durante, res durat, & qua deficiente, res deficit*. Sed *rejicitur*, quia convenit enti artifi-

ciali, v. gr. Cathedræ, quæ non est substantia; imò conuenit essentia cuiuscumque rei, nam de quacumque essentia est verum, quod ea durante, res durat, & ea deficiente, res deficit. *Si dicas*, solam substantiam esse rem. *Contra est*, quia tunc dicere, quod substantia est quidditas rei, esset idem, ac substantia est quidditas substantiæ, quo nil ineptius. *Et ulterius* semper explicatur ratio substantiæ per aliquid sibi commune cum reliquis essentis omnium entium, ut ex impugnatione posita patet.

11 *Quarta censet*, substantiam rectè explicari per hoc, quod sit *primum ens*, vel *de integritate primi entis*. Dicitur autem primum ens, quod in unoquoque ente est primum per modum subiecti, vel radicis, vel quia in eo reliqua dantur propter illud. *Sed displicet*, nam *primum* duo dicit, scilicet, negationem prioris, & respectum ad posterius; sed substantia nec constituitur per negationem, nec per respectum, ut patet ex impugnatione primæ, & secundæ opinionis: ergo non constituitur per rationem primi entis.

22 *Quinta explicat* substantiam per hoc, quod sit *ens per se primo intentum à natura*, & non propter aliud adæquatè ab ipso distinctum. Sed minus rectè: quia prima substantia non est per se primo intentum à natura, species enim, & non singularia iuxta Div. Thomam 1. part. quæst. 47. art. 2. per se

primò intenduntur à natura. *Tum*, quia, licet per se primo intendi à natura conueniat omni, & soli substantiæ, eius tamen metaphysicum constitutum non consistit in eo, quod per se primo intendatur, id enim non est, quod primo intelligimus de substantiis; imò ideò per se primò intenditur, quia talitèr est constituta, talitèr scilicet perfectione, & dignitate: ergo.

23 *Pari denique laborat* vniuersalis opinio, quæ substantiam explicandam credit per *ens non distinctum adæquatè à supposito*. *Tum*, quia conuenit composito accidentali v. gr. sedenti, quod cum suppositum necessariò includat, ab eo non distinguitur adæquatè. *Tum*, quia licet omni, & soli substantiæ conueniat, non explicat, in quo substantia consistat, cum in nulla negatione, ac subindè, nec in negatione distinctionis valeat consistere.

24 *Quæro* cum communi Thomistarum. *Resp.* Substantiam, ut opponitur accidenti, & ut abstrahit à completa, & incompleta, constitui per rationem quidditatis, cui debetur esse per se. Ita D. Thom. 1. part. quæst. 3. art. 5. ad 1. & dist. 8. quæst. 4. art. 1. ad 2. & quæst. 7. de Potent. art. 3. ad 4. & sumitur hæc resolutio ex Div. Damasc. cap. 23. Logicæ, ubi eam tradit explicans, quid sit existere per se, ait enim: *Substantia est res per se existens, non indigens aliquo ad consistentiã.*

25 *Prob.* præterea: Ens constituitur per ordinem ad existentiam; ergo inferiora immediata entis, quorum unum est substantia, debent constitui per ordinem ad taliter existendum, id est, ad existendum modo existendi sibi proprio; sed modus existendi per se est proprius modus, quo substantia existit: ergo constituitur per ordinem ad existendum per se. *Confirm.* Constitutivum substantiæ debet explicari cum proportione ad constitutivum accidentis: sed constitutivum accidentis explicatur per esse in alio: ergo substantiæ constitutivum debet explicari per esse per se.

26 *Opponas* 1. Substantiæ incompletæ, ut materia, & forma, unio, existentia, & subsistentia, non existunt per se: ergo existere per se non est constitutivum substantiæ, ut abstrahi à completa, & incompleta. *Prob. anteced.* Quia prædictæ substantiæ indigent altero ad sui consistentiam. *Confirmat.* Potest à Deo produci accidens per se existens: ergo per se existere non est constitutivum substantiæ.

27 *Disting. antec.* Substantiæ incompletæ non existunt per se, ut quod conc. antec. ut quo neg. antec. quia suppositum, quod per se existit, ut quod, nequit intelligi per se existens sine illis, nequit enim homo intelligi per se existens sine materia, forma, unione, existentia, & subsistentia, quod est, eas existere per se, ut quo.

28 *Dices* 1. Forma, unio, existentia, & subsistentia existunt in alio, scilicet in materia, vel in composito: ergo in hærent: ergo nullo modo existant per se. *Dices* 2. Si substantiæ incompletæ existunt per se, ut quo, existere per se in diffinitione substantiæ debet intelligi disiunctivè, nempe substantia est, quæ existit per se, vel est pars, sive complementum eius, quod per se existit: at hæc potius est divisio, quam diffinitio substantiæ: ergo diffinitio eo modo intellecta non est bona.

29 *Disting. antec.* Existunt in alio adæquatè distincto ab ipsis, neg. ant. inadæquatè distincto ab ipsis, conc. antec. & neg. consequ. Illud enim in hæret, quod advenit enti substantialitè completo, ac proindè non in hæret, quod existit in alio à se constituto; cum ergo prædictæ substantiæ incompletæ non distinguantur adæquatè ab ente substantialitè completo; sed illud constituant; sit consequens, quod licet existant in illo, non in hæreant, ac subindè nihil obest, quo minus saltem, ut quo per se existant. *Ad 2. respond.* Quod cum substantia abstrahens à completa, & incompleta sit ratio analogæ, hoc est, ratio partim eadem, & partim diversa, non inconvenit, quod diffinitio sit aliquomodo divisio, & includat diversitatem, quam in existendo per se dicunt substantia completa, & incompleta, licet prædictam diversitatem non exprimat; sed con-

fundat diffinitio sub ly *existere per se*, in quod suo modo conveniunt *existere per se ut quod*, & *existere per modum partis*.

30 *Ad confirm.* disting. antec. Potest à Deo produci accidens per se existens *præternaturalitèr*, conc. anteced. accidens per se existens *naturalitèr*, & *exactivè*, neg. anteced. & hoc modo intelligitur *existens per se* in diffinitione substantiæ, nam ens per se existens idem est in ea, ac ens, cui debetur per se existere.

31 *Obijcies* 2. Suppositum est formalitèr substantia; & tamen non debetur illi existere per se; sed potius est ens constitutum existentia per se: ergo *Confirm.* Deus est substantia, & non debetur illi existere per se, cum sit ipsa existentia per se: ergo.

32 *Resp.* 1. Quod suppositum est substantia cum complemento substantiæ, scilicèt, cum subsistentia, vel existentia per se: undè licèt supposito adæquatè sumpto non debeatur existere per se debetur tamen substantiæ, ut prævenit subsistentiam, qua ratione ipsa non est suppositum; sed pars illius. *Ex his ad confirm.* resp. Quod Deus est realitèr ipsa existentia per se; sed ratione distinctionis virtualis naturæ ab existentia, potest concipi, ut quidditas, cui per se, existere debetur.

Secundo resp. Quod Deo, & supposito debetur existentia per se, non debito physico fundato in distinctione, carentia, & poten-

tialitates; sed debito Logico fundato in necessitate per se existendi, in quo sensu non absurde dicitur, deberi unicuique rei suæ essentialia prædicata: undè rectè dicimus substantiæ in communi deberi existentiam per se, connectione, & debito à Physico, & Logico abstrahente.

§. III.

QUÆ SINT SUBSTANTIÆ PROPRIETATES?

33 **S**EX ab Arist. recensentur substantiæ proprietates prima est *non esse in subiecto*, & intelligitur de subiecto inhaesionis, in quo dicitur esse, quod existit in substantia completa, cuius non est pars, aut complementum: sic intellecta proprietas convenit omni substantiæ, tam primæ, quàm secundæ, sive completæ, sive incompletæ; nulla enim existit in subiecto completo, cuius non sit pars, aut modus completivus.

34 *Secunda proprietas est*, quod prædicatur univocè de subiecto, & intelligitur nomine subiecti prima substantia, & per prædicationem univocam prædicatio directa, formalis, & strictè univoca, hoc est, non analogica, nec denominativa. Proprietas hæc sic intellecta convenit omni, & soli secundæ substantiæ.

35 *Tertia est*: Quod prima substantia: significat hoc aliquid, *secunda verò significat quale quid*, Hæc,

Hęc proprietates conveniunt non minibus, sed aptatur rebus, dicendo, primas substantias significari, ut hoc aliquid; secundas verò significari in quale; quia, ut explicat D. Thom. 7. metaphys. lect. 13. primæ substantiæ in propositione tenent locum subiecti, & materiæ per se stantis, secundæ verò tenent locum prædicati, & formæ; forma autem dicitur qualitas materiæ, quia illi adiacet, & ab ea sustentatur. Hęc etiam proprietates conveniunt soli substantiæ; nam esse subiectum cum omni proprietate, id est, omnibus subijci, & ultimate subsistere, soli primæ substantiæ potest convenire; significari verò, ut qualitatem essentialem huius subiecti tantum conveniunt secundæ substantiæ.

36 Quarta proprietas substantiæ est, quod illi nihil est contrarium: intelligenda est hæc proprietas de contrariis strictè, de his scilicèt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt: Cum enim substantia non sit in subiecto, nihil potest substantiam expellere à subiecto; ac proindè substantiæ nihil est contrarium strictè: contrarietate autem largè, & prout idem est, ac oppositio, potest substantiæ aliquid esse contrarium, ut igni non ignis, & formæ ignis forma aquæ. Hęc proprietas non est propria substantiæ quarto modo, nam conveniunt substantiæ, & quantitati.

37 Quinta proprietas substantiæ est, non suscipere magis, & minus: Excluditur per hanc proprietatem à substantia augmentum intensivum, nempe augmentum illud, à quo substantia denominatur magis substantia; non verò augmentum extensivum, illud scilicèt, à quo substantia denominatur maior: quare unus homo est maior altero; sed non est magis homo, quam alter: quod si ab Aristotel. prima substantia dicitur magis substantia, quam secunda, idè est, quia prima substantia pluribus subsistat, quod est subsistere magis extensivè, non quia prima sit magis substantia intensivè. Hęc etiam proprietas est communis substantiæ, & aliis nempe quantitati, & relationi.

38 Sexta, & ultima substantiæ proprietas est, eam esse susceptivam contrariorum; quæ proprietas sanè intellecta conveniunt omni, & soli substantiæ. Debet autem intelligi primo de substantia creata, licèt enim Deo non conveniat suscipere contraria, convenit tamen cælo, quod recipit motus contrarios, scilicèt, motum ab Oriente in Occidens, & motum ab Occidente in Oriens, qui sunt contrarii; conveniunt etiam Angelis, qui recipiunt contrarios motus intentionales, nempe amorem, & odium; conveniunt tandem substantiis corruptibilibus, quas contrarias suscipere qualitates satis experimur: *Intelligitur*

Secundo, proprietates de receptione contrariorum per intrinsecam sui mutationem; qua ratione oratio non suscipit contraria, scilicet, veritatem, & falsitatem, nam hæc oratio, *Petrus sedet* sine sui mutatione transit de vera in falsam per extrinsecam obiecti mutationem, siquidem eadem existens, Petro sedente, est vera, & Petro non sedente, est falsa. *Intelligitur tertio*, de receptione contrariorum non simul, sed successivè. *Denique intelligitur* de receptione per modum subiecti quod; nam ut quo etiam quantitas recipit accidentia, quatenus substantia disponit, ut illa possit recipere, ut explicat Sanctus Doct. 1. 2. q. 7. art. 1. & q. 2. de Virtutibus, art. 3. ad 2.

ARTIC. II.

VTRVM DEVS PONATUR IN PRÆdicamento substantiæ?

39 **C**irca hoc dubium sententiam affirmativam tenent aliqui Recentiores; sed negativa est vera, & communis: eam tenent Div. Thom. 1. part. quæst. 13. art. 5. & 1. contra Gent. cap. 25.

§. I.

Probatur conclusio.

40 **P**rimo. Deus non componitur ex genere, & diffe-

rentia: ergo non continetur sub genere generalissimo substantiæ; ac subinde in prædicamento substantiæ minime collocatur, *probat anteced.* Compositio ex genere, & differentia est compositio ex conceptibus obiectivis, quorum unus cum fundamento in re concepta, concipitur, ut potentia, & alter, ut actus; sed ex parte Dei nullum est fundamentum, ut in eo concipiamus aliquid ut in potentia: ergo Deus non componitur ex genere, & differentia: *Minor videtur certa*: Quia non minus repugnat potentialitas actui puro, quam rei potentiali summa actualitas; sed in re potentiali nullum est fundamentum, ut aliquid in ea per modum actus puri concipiatur: ergo nec in actu puro est fundamentum, ut in eo aliquid potentiale possit concipi. *Major vero probatur.* Genus est res, concepta cum fundamento in re, ut determinabilis per differentiam, & differentia est res concepta cum fundamento, ut determinativa generis; sed quod concipitur, ut determinabile concipitur, ut in potentia, concipitur enim, ut indifferens a hanc, & illam speciem; & quod concipitur, ut determinativum concipitur ut in actu, nam concipitur, ut dans speciem: ergo.

41 *Si dicas*, potentialitatem, & indeterminationem generis non se tenere ex parte obiecti; sed ex parte nostri concepti:

ceptus, cum quo tota identificatur: ratio quippè generica dicitur in determinata, non quia res ipsa ex parte obiecti sit indeterminata; sed quia confusè, & indeterminate nos rem illam concipimus, undè Deo genus non repugnat, qui non repugnat, nos illum concipere conceptu, vi cuius enim à creaturis non discernamus.

42 *Contra*: Ratio generica est res ipsa concepta, ut indifferens ad plures species: ergo est res ipsa ex parte obiecti in determinata, ac per consequens est res ipsa concepta, ut potentialis: ergo si non potest aliquid in Deo concipi, ut potenziale, nihil in Deo potest concipi, ut habens rationem generis. *Confirmatur*: Conceptus, à quo res denominatur genus, non est potentialis in esse entitativo; sed in esse representativo: ergo representat rem ut potentialem: ergo eiusmodi potentialitas se tenent ex parte obiecti: ergo si repugnat, Deum concipi cum potentialitate ex parte obiecti, repugnat, concipi Deum conceptu potenciali, ac proinde repugnat concipi in Deo aliquid, quod habeat rationem generis.

43 *Confirmat*. principalis ratio: Repugnat concipi in Deo aliquid per modum differentie substantie: ergo repugnat Deo compositio ex substantia, ut ex genere, & ex eius differentia. *Probat. antec.* Repugnat concipi

predicatum proprium Dei, quod formaliter non sit substantia: ergo repugnat concipi in Deo aliquid per modum differentie substantie. Patet conseq. Nam differentie debet esse extra conceptum generis, & è converso genus extra conceptum earum. *Anteced.* autem probat. Prædicatum proprium Dei est formaliter infinitum: ergo formaliter est omnis perfectio: ergo differentia, quæ est prædicatum proprium Dei, formaliter est substantia.

44 *Si dicas*: Quodlibet prædicatum proprium Dei est formaliter infinitum, non tamen in omni linea; sed in propria. *Contra*: Quodlibet prædicatum proprium Dei est formaliter actus purus: ergo formaliter est in omni linea infinitus. Probat conseq. Quia quod in suo conceptu omnem perfectionem non includit, ad aliquam est in potentia: sed quod est in potentia ad aliquam perfectionem, non est actus purus: ergo quod in omni linea non est infinitum, & omnium perfectionem formaliter non includit, non est formaliter actus purus.

45 *Prob. 2. conclusio*. Deo, & creaturis nihil commune univocum potest assignari: ergo Deus, & creaturæ non conveniunt univocè in genere substantie. *Antec. probatur.* Deus est ens in actu per essentiam; creaturæ vero sunt entia in potentia ad existendum;

dam; sed ab ente in potentia, & ab ente in actu nequit abstrahi ratio communis univoca: ergo. *Prob. min. Tum*, quia ens in potentia est ens per attributionem ad ens in actu: ergo convenit analogicè cum ente in actu. *Tum*, quia à colorato in potentia, & colorato in actu non potest abstrahi ratio communis univoca colorati, vel albi, vel alterius speciei contentæ sub colorato: ergo nec ab ente creato, quod nominalitèr sumptum (idest quoad essentiam) est ens in potentia, & Dei, qui per essentiam est ens in actu, & existens, nequit abstrahi ratio communis univoca. *Dicitur à nobis confirmat Div. August. libr. 1. de Cognit. veræ vitæ cap. 3. ubi ait: Ratio manifestè probat: nullum prædicamentum Deo propriè convenire: ergo divinam substantiam substantiæ prædicamentum non capit.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

46 **O** *Bijcies* 1. Sicut opponitur compositio simplicitate, ita distinctio opponitur unitati; sed non obstante unitate reali inter prædicata divina, unum ab altero distinguimus per rationem: ergo non obstante divina simplicitate, stabit in Deo compositio per rationem; sed compositio ex genere, & differentia est talis per

rationem: ergo talis compositio Deo non repugnat: nihil ergo prohibet, quod Deus in prædicamento substantiæ collocetur.

47 *Resp.* Quod distinctio opponitur unitati, sicut compositio simplicitati, si cætera sint paria, at cætera in præsentia non sunt paria, quia distinctio rationis inter divina attributa non est distinctio per exclusionem unius, à conceptu formali alterius; sed est distinctio penès implicitum, & explicitum, idest, per maiorem expressionem unius, quam alterius; & ad hoc datur fundamentum in Deo, Dei scilicet eminentia, qui cum simplex sit; sed æquivalet pluribus inter se distinctis, non potest unico conceptu à nobis comprehendere, subindeque præbet intellectui nostro occasionem, ut illum per plures conceptus in plura dividat objecta; at compositio ex genere, & differentia requirit, præter non expressionem unius in conceptu alterius, potentialitatum, & exclusionem unius à conceptu alterius, genus quippè nequit actu includere differentias, nec differentias esse de conceptu generis admittunt Logici; cumque ex parte Dei, utpotè infiniti, & actus puri, fundamentum non sit ad hoc, ut in eo concipiatur unum, ut excludens alterum, & ut in potentia ad illud, sit consequens, repugnare Deo, compositionem ex genere, & diffe-

Differentia, tamen distinctio rationis inter divina attributa illi non repugnet.

48 *Obijcies* 2. Christus ponitur in predicamento substantiæ; Christus est Deus: ergo Deus ponitur in predicamento substantiæ. *Neg. conseq.* Nam variatur appellatio: poni quippè in predicamento, cum sit terminus secundæ intentionis, appellat supra significatum formale subiecti, scilicet, supra naturam, quæ est ratio formalis, ob quam concreta ponuntur in predicamento; quare medium diversimodè accipitur in præmissis, nam in maiori de Christo ratione naturæ humanæ dicitur poni in predicamento; in minori, cum ibi nulla sit appellatio, verificatur de Christo esse Deum ratione suppositi, ac per consequens malè in consequenti infertur, Deum poni in predicamento, cum ratione appellationis sit idem dicere, Deum poni in predicamento, ac dicere Deum ratione naturæ divinæ in predicamento constitui. *Vndè claritatis gratia disting. mai.* Christus, ut homo, ponitur in predicamento: concedo mai. ut Deus: *neg. mai. & concessa minori, dist. conseq.* ergo Deus, ut subsistens in natura humana, ponitur in predicamento, concedo conseq. ut subsistens in divina, *neg. conseq.*

49 *Obijcies* 3. Iuxta Div. Augustin. lib. 5. de Trinitat. cap. 9. & Boetium lib. 2. de Trinitat.

capit. 10. Quædam prædicamenta, substantia, videlicet, actio, & relatio, dicuntur propriè de Deo: ergo Deus ponitur in his prædicamentis. *Respond.* De Deo dici propriè substantiam actionem, & relationem, ad differentiam quantitatis, qualitatis, & similitudinem, quæ metaphoricè Deo competunt; ex hoc tamen non sequi, quod univoçè dicantur substantia, actio, & relatio de Deo, & creaturis; sed quod dicantur analogicè, analogia proportionalitatis propriæ; undè nec sequitur, quod in præfatis prædicamentis Deus sit constituendus; cum in eis solum creaturæ, & quæ cum eis univoçè conveniunt, possint constitui.

§. III.

COLLIGITVR EX DICTIS COORDINATIO prædicamenti substantiæ.

50 *S*ubstantia completa creata, quæ est genus supremum huius prædicamenti, dividitur primo per differentias corporei, & incorporei, in spiritum, & corpus: *Spiritus* in plures species Angelorum. *Corpus*, per corruptibile, & incorruptibile, in cælestes, & sublunares. *Cælestes* in diversos Orbes Cælestes. *Sublunares* per se movens, & non se movens, in vivens, & non vivens. *Non*

vivens, per simplex, & compositum in elementum, & mixtum, & horum, quodlibet in varias species. *Vivens* per sensibile, & insensibile, in animal, & non animal. *Non animal* in diversas plantas. *Animal*, per rationale, & irrationale, in bruta, & in hominem. *Bruta*, in varias species Brutorum. *Homo*, per differentias individuales, in Petrum, & Paulum, & reliqua individua: undè in recta linea prædicamenti substantiæ, relietis ad latus differentiiis, descendimus à summo genere usque ad individuum per prædicta genera, & species; & ascendimus per ea ab individuo usque ad genus supremum: v. gr. descendimus à substantia ad Petrum, per corpus sublunare, *vivens*, *animal*, & *hominem*; & ascendimus à Petro usque ad substantiam per *hominem*, *Animal*, *vivens*, *sublunare*, & *corpus*.

ARTIC. III.

IN QVO CONSISTAT RATIO FORMALIS QUANTITATIS?

51 **Q**uæritur Vanitas aliquando sumitur pro perfectione cuiuscumque rei, quæ dicitur quantitas virtutis, & ab ea Deus, magnus dicitur, & excelsus: illa tamen prætermittitur quia solum est quantitas metaphoricè. Quantitas, strictè, & propriè, quæ dicitur quantitas molis, nihil est aliud, quam magnitudo, & extentio corporibus propria. Eam

continuit Arist. in concreto 5° Metaphys. cap. 13. dicens: *Quantum dicitur, quod est divisibile in ea quæ insunt, quorum utrumque, aut singula, unum quid, & hoc aliquid aptum est esse.* Ac si clarius diceretur: *Quantum est divisibile, in partes integrantes, quarum qualibet separata à toto, est totum per se, & aliquid unum.* Dicitur *divisibile* ad excludendas res simplices; *in ea, quæ insunt*, ad excludendam divisionem mixti in elementa, quæ non sunt formalitè, sed virtualitè in mixto, & idèd non est divisio quantitatis: *Quorum utrumque, aut singula unum quid aptum est esse*, ad excludendam divisionem compositi in materiam, & formam, quæ divisæ non possunt per se existere, sicut existunt divisæ partes quantitatis.

52 Pro resolutione difficultatis adverte primo in quantitate inveniri varios effectus formales ex quibus venari possumus conceptum constitutivum eius: invenitur quippè in ea, extensio partium quantitatis, & substantiæ in ordine ad se; extensio earundem partium in ordine ad locum impenetrabilitas partium inter se, & cum altera quantitate; divisibilitas proxima, & mensurabilitas tam activa, quam passiva.

53 Adverte secundo, certum esse in pluribus ex his effectibus prout dicunt actum, non posse consistere essentiam quantitatis, cum ab ea sint seperabiles, & de facto sint separati, ut patet in Eucha-

charistia, in qua extenno in omni-
ne ad locum quantitati Corporis
Christi D. non competit, & in
ingressu Christi januis clausis ad
locum, ubi erant Apostoli, & in
egressu à sepulchro, lapide non re-
voluto, ubi quantitas Christi D.
cum aliis quantitatibus fuit pene-
trata; quare difficultas procedit
de aptitudine, exigentia horum
effectuum an scilicet in ea essentia
quantitatis consistat.

54 *Tertio* adverte: Certum est,
exigentiam horum effectuum
esse essentiam quantitatatis. Nihilominus cum essentia metaphysi-
ca rei sit, quod primo intelligitur
in ea, & ratione cuius cætera illi
convenire intelliguntur, inquiri-
mus, quis sit expræmissis effecti-
bus, que in primo quantitas nostro
modo concipiendi, radicat, & ra-
tione cuius reliquos intelligitur
exigere.

55 *Nostra* communisque in
Schola Div. Thomæ conclusio.
*Ratio formalis quantitatatis consistit in
extensione partium in ordine ad se.*
Pro conclusionis intelligentia no-
tabis duo. *Primum* est, partes ex-
tendi in ordine ad se, per hoc,
quod una pars sit extra aliam esse
verò unam partem extra aliam,
non est unam partem esse realitèr
distinctam ab alia, sed est unam
partem unius alteri secundum ex-
tremitatem, & non secundum se
totam. *Secundum* est; quod partes,
quas quantitas extendit, aliæ sunt
partes substantiæ; aliæ sunt partes
ipsius quantitatatis, extensio actua-

lis partium substantiæ in ordine
ad se nequit esse constitutum
essentiale quantitatatis; cum sit
effectus, qui de facto separatur in
Eucharistia à panis, & vini quan-
titate. Consistit ergo essentia
quantitatatis in extensione aptitu-
dinali partium substantiæ in ordi-
ne ad se, vel in extensione ac-
tualis partium ipsius quantitatatis in
ordine ad se; quo supposito. *Prob.*
1. conclusio ex D. Thoma opusc.
60. q. 5. art. 3. ad 3. ibi: *Ordo par-
tium in toto includitur in ratione essen-
tiali quantitatatis, tanquam differentie
constitutiva ipsius, quod alibi sæpè
reperit.*

66 *Prob.* 2. conclusio ratione.
Ratio formalis quantitatatis est,
vel effectus ille, vel exigentia ef-
fectus illius, quem primo intelli-
gimus præstari à quantitate, & ra-
tione cuius reliquos communicat;
huiusmodi est extensio partium in
ordine ad se: Ergo ratio forma-
lis quantitatatis est extensio partium
in ordine ad se. *Prob.* min. quoad
primam partem; inter effectus
formales, prius intelligitur i,
quem forma præstat in ordine ad
se, quam illi, quos in ordine ad
se, alia communicat: ergo inter ef-
fectus quantitatatis prius intelligitur
extensio partium in ordine ad se,
quam effectus, quos communicat
in ordine ad alia. Sed reliqui effec-
tus quantitatatis præstantur ab ea
in ordine ad alia: ergo extensio
partium in ordine ad se intel-
ligitur prius, quam reliqui effec-
tus quantitatatis.

Quoad secundam veropartem probatur: Nam ideò quantitas occupat locum, quia habet in se partes extensas, nam occupare locum nihil aliud est, quam corpus adæquari loco, & locum corpori, duo autem corpori ideò adæquantur, quia habent partes eiusdem extensionis. *Deinde*, corpus ideò expellit aliud corpus à loco, quia occupat locum, & est in loco modo divisibili. *Præterea*, ideò potest quantitas ab aliquo agente dividi in partes, quia habet partes extensas. *Danique*, ut possit mensurare, vel mensurari, debet in ea supponi extensio, mensura enim est id, quo cognoscitur quantitas rei, & non potest quantitas panis, v. gr. per ulnam innotescere, nisi extensio æqualis ulnæ in pano supponatur, nec ulna potest quantitatem panis notificare, quin supponatur in ulna extensio, æqualis extensioni panis: ergo extensio partium in ordine ad se est ratio, & fundamentum alterius cuiuscumque effectus quantitatis.

57 *Confirm.* Ille debet censerì effectus primarius quantitatis, qui est inseparabilis à forma communicata, omnibus aliis separatìs, cum solus effectus primarius sit, sine quo forma nequit communicari. Sed extensio partium in ordine ad se est huiusmodi: ergo est effectus primarius quantitatis. Prob. min. Quantitas Christi Domini in Eucharistia nullum alium effectum formalem præ-

tat substantiæ præter extensionem partium in ordine ad se: ergo hic solus effectus non separatur à quantitate, omnibus aliis separatìs. Antec. prob. Quantum ad non communicationem aliorum effectum, nam substantia Corporis Christi prout in Eucharistia nec est extensa in ordine ad locum, nec aliud Corpus arceat à loco, nec est proximè divisibilis, nec mensurare potest, aut mensurari; sed hi sunt ex numeratis supra effectus omnes quantitatis, præter extensionem partium in ordine ad se, ergo omnes illi, non communicantur, communicata quantitate.

Quoad verò communicetur extensio partium in ordine ad se. Prob. Quia in Eucharistia partes Corporis Christi non sunt confusæ, nec se totis unis; sed sunt ordinatæ, & una extra aliam, non in ordine ad locum; sed quoad se, ibi enim sunt verissime caput manus, pedes, & alia membra, de quorum ratione est ordo partium, cum de ratione illorum sit temperamentum, & figura, quæ sine ordine, & dispositione unius partìs, extra aliam nequeunt intelligi, quod luculentè expressit Angelicus Doct. in 4. dist. 10. q. 1. art. 5. quæstiunc. 3. ad 2. dicens: *Quamvis non sit accipere ordinem partium Corporis Christi secundam comparationem ad partes hostiæ tamen est accipere ordinem ipsarum partium ad invicem in Corpore Christi secundum propriam quantitatem:* Ergo

Ergo quantitas in Eucharistia extendit partes substantiæ in ordine ad se.

58 *Interrogabis* in qua extensione quantitas essentialitè, & determinatè consistat, an in extensione actuali suarum partium, an in extensione aptitudinali partium substantiæ?

59 *Respondetur*: Consistere essentialitè quantitatatis in extensione aptitudinali partium substantiæ. Ratio est, quia cum accidens sit entis ens, & non sit propter se; sed propter substantiam, effectus primarius quantitas, quæ est accidens, non est, quem ex se, & in se habet; sed quem ex se communicat substantiæ; sicut licèt per existentiam existant natura, & ipsamet existentia, effectus primarius existentia, non est reddere se ipsam existentem; sed existentem reddere naturam.

60 *Obijcies* 1. D. Thom. opusc. 52. dicentem: Propriam rationem quantitatatis esse rationem mensuræ, & 1. part. quæst. 28. art. 2. ubi diffinit quantitatè per hoc quod sit mensura substantiæ. *Resp.* Rationem mensuræ esse propriam rationem quantitatatis, non per modum differentia essentialis, nam differentiam essentialem ait S. Doct. ubi supra, esse ordinem partium in toto; sed per modum proprietatis quarto modo. Diffinit autem quantitatè per rationem mensuræ descriptivè, sicut, & eam descriptivè diffinit Philosophus per divisibilitatem; nam quidditivè

diffinitur quantitas: *Accidens, quod partes substantiæ reddit extensas.*

61 *Obijcies* 2. Effectus primarius est quem præstat forma per præcisam communicationem sui; sed extensionem partium substantiæ in toto non præstat quantitas sola communicatione sui: ergo hæc extensio non est effectus primarius quantitatatis. Prob. min. Extensio partium substantiæ in toto duo dicit, aliud, eas partes esse unitas, aliud, eas non esse unitas se totis, neutrum præstat quantitas substantiæ sola communicatione sui; nam illas esse unitas tribuitur ab unione substantiali, distincta, vel in distincta à partibus, illa verò non uniri se totis consistit in defectu unionis, quæ se totis unirentur, qui effectus cum quantitate non identificatur: ergo.

62 *Neg. min. ad probationem.* *Resp.* Præter unionem substantialem, dari inter partes substantiæ unionem integram, quæ est unio secundum extremitates à qua provenit eas non uniri secundum se totas, & hæc posterior unio identificatur cum quantitate, & præstat ab ea per solam communicationem sui. *Alia* possent obijci; sed omittuntur, quia de hoc iterum agimus expresse lib. 2. de

Anim. quæst. 1.

artic. 3.

§. IV.

*VTRVM SUBSTANTIA MATERIALIS
antecedentèr ad actiualem quantita-
tem habeat partes inter se
distinctas?*

63 *Supponimus* 1. Cum sen-
scentia, quæ contra
Nominales, & unum, vel alterum
Recentiorem, communis est inter
Theologos, & Philosophos, quan-
titem distingui realitèr à re
quanta; cuius potissima ratio de-
sumitur ex Sacrosancto Mytherio
Eucharistia, in quo manet quan-
tita panis, destructa substantia
panis, quod manifestè probat,
quantitatem panis ab ipsius sub-
stantia realitèr distingui, cum rea-
lis separatio sit signum realis dis-
tinctioni.

64 *Respondent* Nominales, des-
tructa substantia panis, destrui
quantitatem identificatam cum
substantia panis, & solum mane-
re quantitatem aliorum acciden-
tium identificatam cum illis.

65 *Contra* 1. Quantitas,
quæ permanet in Eucharistia, na-
turalitèr est impenetrabilis cum
substantia corporea, v. gr. cum
alia hostia non consecrata; sed
quantitas identificata cum acci-
dentibus non est naturalitèr im-
penetrabilis cum substantia corpo-
rea; quia iuxta solutionem datam,
compatiuntur in eodem loco sub-
stantia, & accidens, quorum quod-
libet propriam habet quantitatem

secum identificatam: ergo quan-
titas, quæ permanet, non est
quantitas identificata cum acci-
dentibus. *Confirmatur*: Quantitas
substantia eiusdem rationis est
cum quantitate accidentium: ergo
si quantitas accidentium panis er-
pellit à loco, quem occupat, quan-
titem aliorum accidentium, ex-
pellit etiam à loco, quem occu-
pat, quantitatem propria sub-
stantia: atqui substantia panis, &
accidentia erant ante consecra-
tionem in eodem loco: ergo non
habebant singula proprias quan-
titates; sed una erat quantitas
omnium.

66 *Hinc* deduci potest ratio
naturalis, qua probatur hoc asser-
tum: si enim quantitas identifica-
retur cum substantia, materia, &
forma haberent proprias quantita-
tes secum identificatas: ergo vel
materia, & forma in eodem loco
non essent, vel duæ quantitates
essent naturalitèr in eodem loco:
consequens quoad utrumque par-
tem est falsum: ergo, & illud, ex
quo sequitur.

67 *Supponimus*, & præno-
tamus secundo distinctionem du-
pliciter accipi, primo ut oppo-
nitur confusioni, qua ratione dis-
cuntur esse distincta, quæ sunt de
bite ordinata: secundo sumitur
distinctio, ut opponitur identita-
ti, qua ratione distincta nuncu-
pantur, quorum unum non est
alterum.

68 *Supponimus* 4. contra Ovie-
do, Compton, Izquierdo, & alios

RR. quod substantia non ita habet antecedentèr ad quantitatem partes, ut nedum sint distinctæ, sed etiam extensæ, aut in ordine ad se, aut in ordine ad locum. *Patet* hæc suppositio ex dictis in art. antec. nam substantia nequit habere effectum formalem quantitatis antecedentèr ad quantitatem; sed extensio partium in ordine ad se, & in ordine ad locum est effectus formalis quantitatis, prima extensio effectus primarius, secunda effectus secundarius, ut ex supradictis constat: ergo neutram extensionem potest habere substantia antecedentèr ad quantitatem.

69 *Confirm.* Impenetrabilitatem, seu resistantiam ad penetrationem nequit habere substantia antecedentèr ad quantitatem iuxta adversarios existimantes impenetrabilitatem esse effectum primarium, & primum quantitatis; sed si substantia haberet antecedentèr ad quantitatem partes extensas, haberet antecedentèr ad quantitatem impenetrabilitatem: ergo non habet partes extensas antecedentèr ad quantitatem. Prob. min. Partes extensæ resistunt penetrationi: ergo habens partes extensas antecedentèr ad quantitatem, est impenetrabile antecedentèr ad quantitatem. Prob. antec. *Tum*, quia partes idèò resistunt penetrationi, quia non sunt unitæ se toties; sed secundum extremitates, quod nihil aliud est, quam esse extensas, *Tum*, quia as-

signa quare partes quantitatis sunt impenetrabiles si ratio huius non est extensio earum?

70 *Denique.* Si substantia separata à quantitate posset, ut concedit opposita sententia, habere extensionem quoad locum, illa haberet ex se trinam dimensionem; quod est aperte falsum; quia trina dimensio scilicèt, longitudo, latitudo, & profunditas non sunt species substantiæ; sed quantitatis. *Posset* etiam dividi, mensurari, esse æqualis, vel inæqualis; quod est contra D. Thom. qui 4. contra Gent. cap. 65. docet substantiam remota quantitate, remanere indivisibilem, & contra Philosophum, qui loco supra citato diffinit quantitatem per divisibilitatem, & in præsentì capite, rationem æqualis, aut inæqualis propriissimam esse quantitatis demonstravit. *Posset* præterea figurari, quod tamen repugnat, cum figura ex terminatione resultet quantitatis. *Posset* denique colorari, comprimì, dilatari, minui, augeri, & id genus excenta, quæ viris alioquin Philosophis, & qui doctrinam peripateticam à limine salutaverit, omninò dissonant. Sed de hoc iterum in lib. 2. de Anim. q. 2. art. 2.

71 *His suppositis.* Aliqui censent, substantiam materialem adhuc sub quantitate existentem nullam habere partes substantiales substantialitèr distinctas; sed esse substantialitèr simplicem, ac subindè totam sub tota quantitate,

totamque sub qualibet parte quantitatis. Hi sunt PP. Complutenses in Logica disputatione 13. q. 3. & in libris de Generat. disp. 5. à q. 3. ad 7. ubi plures pro se referunt Authores, quos etiam refert, & sequitur Mag. Parra, hic tract. 4. dub. 4. n. 7. Alij admittunt substantiam sub quantitate habere partes entitativè distinctas, eas tamen illi denegant antecederè ad quantitatem, vel independentèr ab ea: hi sunt Ioan. à S. Thoma, Scotus, Flandria, & Araujo.

§. II.

Prima conclusio.

72 **S**ubstantia affecta quantitate non est tota sub tota quantitate, & tota sub qualibet parte; sed præter partes quantitatis habet proprias substantialitèr, & entitativè distinctas, ratione quarum ita est tota sub tota quantitate, ut partes illius sint sub partibus quantitatis. *Probat. 1.* Substantia pedis non est substantia capitis: ergo substantia hominis habet partes entitativè distinctas. *Probat. anteced.* Substantia pedis est realitèr separabilis à substantia capitis: ideo substantia pedis non est substantia capitis. *Patet consequ.* Nam quæ realitèr possunt separari, realitèr distinguuntur.

73 *Dices.* Quæ realitèr possunt separari, possunt realitèr distinguì; at non semper distinguuntur

actu, quare separabilitas substantie pedis à substantia capitis non arguit distinctionem actualem; sed potentialem substantiæ pedis à substantia capitis.

74 *Contra solutionem istam, sola* PP. Complut. autoritate monitam, & ad solùm effugiendam viam huius argumenti excogitatam, stat. 1. ex separabilitate animæ rationalis à materia, quantitatis à re quanta, unius partis quantitatis ab altera, & subsistentiæ à natura probant efficacitèr, & evidentèr Philosophi distinctionem realem actualem animæ rationalis à materia, quantitatis à re quanta, unius partis quantitatis ab altera, & subsistentiæ à natura: ergo separabilitas est signum evidens distinctionis realis actualis inter ea, quæ possunt separari.

75 *Obstat 2.* Repugnat, idem à se ipso realitèr separari: ergo quæ separari possunt, realitèr distinguuntur. *Obstat 3.* Quod, caret partibus actu distinctis, est indivisibile; sed quod potest habere partes realitèr separatas, non est indivisibile: ergo quod potest habere partes realitèr separatas, non caret partibus actu distinctis. *Probat. mai.* Nam ideo punctum est indivisibile, quia nullas habet partes: ergo.

76 *Obstat 4.* Permanente re, nequit deficere quod est de essentia illius; sed quod identificatur cum re, est de essentia illius: ergo permanente re, nequit deficere, aut separari, quod cum illa identificatur.

77 *Vergetur* extrema realiter distincta non possunt realiter identificari: ergo nec identificata possunt realiter distingui. Prob. ant. Vel identificarentur salvis eorum differentijs, vel eis destructis; primum est impossibile, nam unum extremum esset, & non esset alterum; esset, quia identificaretur cum altero; non esset, quia differret ab altero per differentiam; si dicatur secundum extrema destruerentur, quia deficientibus eorum differentijs, deficerent ipsorum constitutiva: ergo realiter distincta nequeunt realiter identificari.

78 *Secundo* probatur conclusio, & tradita solutio refutatur: Destruui, & non destrui, sive existere, & non existere non possunt verificari eodem; sed potest destrui, ac proinde non existere substantia pedis, non destructa; sed existente substantia capitis: ergo substantia pedis, & substantia capitis non sunt idem.

79 *Confirm.* Tunc aliquid destruitur, cum id, quod erat, non existit: ergo cum destruitur substantia pedis, id, quod erat substantia pedis, non existit; sed existit substantia capitis: ergo substantia pedis non erat substantia capitis.

80 *Tertio* per nutritionem advenit viventi nova pars substantiæ, quæ succedit loco illius, quæ per actionem caloris naturalis fuerat deperdita, teste Aristot. lib. 1. de Generat. cap. 5. & Div. Thom.

ibidem lect. 15. ergo substantia viventis non est simplex; sed composita ex præexistente, & ex ea, quæ per nutritionem advenit de novo.

81 *Nec dicas:* Ex utraque fieri unam, realiter indivisam in genere substantiæ. *Quia* duo realiter inter se distincta non possunt transire in unam simplicem entitatem, nisi per conversionem unius in alteram, vel per identitatem unius cum altera, quorum neutrum in nutritione contingit: non primum; *tum*, quia conversio illa esset transubstantiatio, quæ per vires agentis naturalis non est possibilis. *Tum*, quia in conversione, terminus à quo desinit omnino quoad formam, & quoad materiam, materiam autem naturaliter desinere non posse, certissima tenet Philosophia: *Nec secundum* dici potest. *Tum*, quia, ut proximè arguebamus, distinctivum unius ab altero pertinet ad constitutiva illius, quare remota distinctione rei ab omni eo, quod res non est, res non est ipsa, sed altera.

82 *Confirm.* Quia repugnat; quod res sit ipsa, & altera à se ipsa: at qui si extrema realiter distincta possent identificari, res aliqua esset ipsa, & altera à se ipsa: ergo non possunt duo transire in simplicem entitatem per identitatem unius rei cum altera. *Tum* etiam, quia implicat in terminis, quod Petrus identificetur cum Paulo, non alia ratione, nisi quia

Petrus est entitas per se ipsam distincta à Paulo ; sed quæcumque realiter distinguuntur , sunt entitates invicem per semetipsas distinctæ : ergo ex terminis repugnat , illas identificati. Denique rarum diffinitur à Philosophis , quod sub multis dimensionibus parum habet materia. Densum autem , quod sub parvis dimensionibus habet multum materia : Ergo sub aliquibus dimensionibus est plus materia , quam sub alijs : ergo materia sub quantitate non est in proprio genere indivisibilis.

83 *Objicies* 1. Div. Thom. qui quodlibet. 9. q. 4. art. 2. ait: *Impossibile est , quod una materia contrarias , & disparatas formas recipiat nisi secundum diversas partes , diversitas autem partium non potest intelligi in materia , non intellecta divisione , nec diviso , non intellecta dimensione ; quia substantia , quantitate subiecta , remanet indivisibilis , ut dicitur 1. Physic.* Ergo secundum D. Thom. diversitas partium non potest intelligi , non intellecta quantitate : ergo tota diversitas partium est à quantitate : ergo substantia materialis existens sub quantitate nullam in proprio genere substantiæ habet partium diversitatem.

84 *Confirmat.* ex eodem S. D. 3. part. quæst. 76. art. 3. in corpore , ubi ait : *Manifestum est autem , quod natura substantiæ tota est subqualibet parte dimensionum : sub quibus continetur , sicut sub-*

qualibet parte aeris est tota natura aeris , & subqualibet parte panis est tota natura panis. Ex quo probat S. Doct. totam Corpus Christi Domini esse subqualibet parte quantitatis specierum in Eucharistia , quia nimirum ibi est ad modum substantiæ , sive ad modum , quo substantia panis erat ibi ante consecrationem : ergo sentit substantiam affectam quantitate nullas ex se habere partes ; sed esse sub quantitate substantialiter indivisibilem , hoc est totam subqualibet parte quantitatis.

85 *Resp.* Explicando Div. Thomæ diversitas partium non potest intelligi non intellecta dimensione , aut quantitate per modum formæ dantis partium diversitatem : nego anteced. per modum connotati : sive termini , quem substantiam connotat , ut talem diversitatem præstet , concedo anteced. provenit ergo diversitas partium materiæ à substantia , non utcumque ; sed à substantia , ut est radix quantitatis , quare non intellecta quantitate saltim de connotato , & ut radicaliter præhabita in substantia , nequit intelligi diversitas partium in ea : & hanc esse mentem Div. Thom. constat : nam in eius Schola ita requiritur quantitas ad diversitatem individuum materialium , sicut requiritur ad diversitatem partium materiæ ; cum ergo de mente S. D. non sit , quod in quanti-

rate; & in sola distinctione proveniente ab ea, consistat diversitas individuorum; sed in distinctione entitativa, & substantiali proveniente formaliter à materia ut per modum radicis connotat quantitatem; nec in presenti putandum est intendere D. Thom. diversitatem partium materiæ consistere in sola distinctione quantitativa; sed in distinctione entitativa, & substantiali proveniente à materia, ut per modum radicis connotat quantitatem. Maxime cum in prædicto testimonio dicat S. Thom. quod, ut materia recipiat diversas formas, prærequiritur diversitas partium, quæ non stat, non intellecta quantitate: etenim in materia ante formam nullum accidens intelligitur in sententia D. Thom. ergo D. Thom. nequit intelligi de quantitate actualis; sed de quantitate radicaliter præhabita in materia.

86 *Ad confirmat. resp.* Quod exemplorum non requiritur paritas in omnibus; quare cum S. D. asserit, contineri Corpus Christi subqualibet parte specierum sicut natura substantiæ tota est subqualibet parte dimensionum nomine nature intelligit essentiam specificam, & intendit paritatem quoad aliquid sufficiens ad aliqualem mysterij explicationem, quæ consistit in eo; quod, sicut tota essentia specifica substantiæ salvatur subqualibet parte quantitatis, ita totum Corpus Christi salvatur subqualibet specierum. *Colligitur*

hæc expositio, cum ex illo termino *natura*, qui apud Div. Thom. idem sæpè significat quod essentia, cum, quia prædictus loquendi modus consonat cum eo, quo Angelic. Præceptor. opusculo. de natura materiæ cap. 5. utitur cum ait: *Tota forma ignis secundum totalitatem suæ essentia est subqualibet parte suæ materiæ cum tota diffinitio ignis cuilibet eius parti conveniat.* Ubi aperte loquitur de essentia specifica, cum ea sit, quam explicat rei diffinitio. Cætera argumenta equè militant contra sequentem conclusionem, quare post. illam oportunitus dissolventur.

§. II.

Secunda conclusio:

87 *Substantia materialis ex se, & antecedenter ad quantitatem habet partes realiter inter se distinctas.* Probatum est ex Div. Thom. 1. 2. quæst. 17. art. 4. in corp. dicente: *Totum in genere substantiæ compositum ex suis partibus, vel integralibus, vel essentialibus, est unum simpliciter*; ergo partes integrales totius substantiæ non sunt in genere quantitatis, sed in genere substantiæ. Patet consequens. Quia ex substantia, & accidenti non fit unum per se. *Confirm.* iuxta Div. Thom. datur compositio totalis integralis in genere substantiæ: ergo dantur in genere substantiæ partes integrales: ergo datur distinctio partium in

genere substantiæ; partes enim constituuntur per distinctionem, & divisionem unius ab altera; sed ut statim expendemus, nequit distinctio in genere substantiæ procedere à quantitate: ergo substantia antecedentè ad quantitatem habet partes inter se distinctas.

88 *Pro 2. conclusio* ratione, quæ ex dictis §. precedenti illam efficacitè convincit. Distinctio partium substantiæ non provenit formalitè à quantitate: ergo substantia habet ex se partes distinctas. Prob. antec. Distinctio substantialis, non provenit formalitè ab accidenti: distinctio partium substantiæ est substantialis: ergo non provenit formalitè à quantitate. Tenet conseq. Nam quantitas est accidens; & maior est evidens; nam effectus formalis substantialis nequit cum accidenti identificari, *Min.* verò probatur, nam partes substantiæ ita distinguuntur, ut una non sit substantialitè altera: hoc est distinguuntur ita, ut utraque sit substantia, & una non sit illa numero substantia, quæ est altera: ergo distinctio partium substantiæ est substantialis.

89 *Confirm. 1.* Idem est constitutum rei, & illius distinctivum, at una pars substantiæ non constituitur per quantitatem; sed antecedentè ad illam per se ipsam: ergo nec distinguitur ab alia per quantitatem, ut per rationem formalem; sed antecedentè ad

illam per se ipsam. Probat. *min.* Nihil potest constitui in genere substantiæ per formam accidentalem; at partes substantiæ sunt partes in proprio genere substantiæ, siquidem nulla est integra substantia totius: ergo nulla constituitur per quantitatem; sed per se ipsam.

90 *Confirm. 2.* Quod res una in se, & in sua entitate non sit altera, à nullo extra ipsam potest formalitè provenire: ergo quod hæc pars in se, & in sua entitate non sit illa, à nullo entitati partis superaddito, potest provenire. Antec. prob. Ab eo, quod est extra rem, solum potest provenire effectus formalis extrinsecus illis; sed rem in sua entitate non esse alteram, non est effectus formalis extrinsecus: ergo. *Probatur minor.* Quod rei convenit quoad intrinsecam, & omni extrinseco secluso, non est effectus formalis illi extrinsecus; sed res, quæ in se, & in sua entitate non est altera quoad sibi intrinseca, & secluso quolibet extrinseco, non est altera: ergo in sua entitate non esse alteram, non est effectus formalis illi extrinsecus.

91 *Vergetur.* Quæ tantum differunt accidentalitè, substantialitè, & essentialitè sunt idem: sed partes substantiæ non sunt essentialitè, & substantialitè idem: ergo non differunt tantum accidentalitè: ergo tota distinctio inter eas non est accidens: ergo tota distinctio inter eas non identi-

tificatur cum quantitate, quæ est accidens; sed cum substantia, ac subindè partes substantiæ differunt se ipsis, & non per quantitatem.

92 *Denique.* Substantia unius partis, v. gr. pedis per unam, & eandem formam distinguitur realitèr ab omni eo, quod non est ipsa; sed non distinguitur per quantitatem, ut per formam, ab ipsamet quantitate, quæ non est substantia pedis: ergo nec distinguitur per quantitatem, ut per formam, à substantia alterius partis, v. gr. à substantia capitis, quæ paritèr non est substantia entis.

93 *Tertio* probatur conclusio: Dux substantiæ totales non distinguuntur per quantitates; sed per se ipsas, ut præhabent quantitatem ergo nec dux substantiæ partiales distinguuntur per quantitates partiales; sed per se ipsas, ut præhabent quantitatem.

94 *Confirm.* Quantitates totales supponunt, & non faciunt distinctionem inter subiecta, nimirum inter substantias totales: ergo quantitates partiales supponunt, & non faciunt distinctionem partialem inter subiecta, nempè inter substantias partiales.

95 *Quarto.* Ex opposita sententia sequuntur in convenientia deducta, §. præcedenti ex indivisibilitate substantiæ affectæ quantitate: nam sicut Deus de facto in Eucharistia conservat

quantitatem panis sine substantia panis, ita posset destruere quantitatem panis, & illius substantiam conservare: tunc ergo, vel partes substantiæ panis, quæ dum erant sub quantitate, realitèr distinguebantur, conservarent mutuam distinctionem, vel illam amitterent? *Si primum:* ergo distinctio partium nan provenit à quantitate formalitèr; cum ibi aliqua tunc foret distinctio; & tamen nulla esset quantitas: *Si dicas secundum:* Ergo quæ prius fuerunt realitèr distincta, modo identificatur realitèr, etsi Deus, ut posset, redderet eas pristinæ quantitati; quæ modo realitèr identificantur, postea realitèr distinguuntur; consequens sustine-ri nequit: ergo.

§. III.

Solvuntur argumenta.

99 **O** *Obicies* 1. Substantia pro priori ad quantitatem non habet partes unitas, nec habet partes non unitas: ergo non habet partes. Anteced. quoad primam partem probatur: substantia pro priori naturæ ad quantitatem non habet partes unitas secundum se totas, nam in eodem instanti pro posteriori naturæ habet illas extensas per quantitatem: nec habet partes unitas secundum extremitates, hoc est, medijs indivisibilibus, alias antecedentèr ad

quantitatem haberet partes, quorum una esset extra aliam, ac subinde partes extensas: ergo substantia pro priori ad quantitatem non habet partes unitas. Quoad secundam verò partem prob. ant. Substantia pro priori ad quantitatem est unum per se; sed ex partibus non unitis unum per se non resultat: ergo substantia pro priori ad quantitatem non habet partes non unitas.

97 *Diff. antec.* pro prima parte: Substantia, ut prævenit quantitatem, non habet partes unitas *inter se immediatè*: conced. *anteced. mediataè*, & *in tertio*: neg. *antec.* partes quippè substantiæ pro priori ad quantitatem, nec sunt unitæ se totis, nec sunt unitæ secundum extremitates: omnes tamen sunt unitæ uni, & eidem existentia, quod sufficit, ut ex eis resultat unum per se, sicut ex partibus quantitatis resultat unum per se, etiam si pes, & caput non uniantur *immediatè*; quia videlicet uniantur *mediatè*, & *in tertio*, id est, media alia parte, cuius pes, & caput uniantur.

98 *Instas 1.* Entitates nullam inter se habentes unionem, non possunt existere per eandem existentiam: ergo si partes substantiæ pro priori ad quantitatem non sunt unitæ inter se, non possunt uniri, uni, & eidem existentia. Conseq. patet, & *anteced. prob.* Nam ideo duo formæ substantiales, non possunt existere per eandem existentiam, quia inter se nul-

lam habere unionem supponuntur: ergo.

99 *Instas 2.* Partes illæ substantiæ inter se non unitæ, nec sunt finitæ, nec infinitæ: ergo non constat substantia ex partibus inter se non unitis. *Antec.* quoad 1. partem patet, nam infinitum in actu secundum multitudinem repugnat; & quoad primam partem prob. si partes illæ substantiæ essent finitæ, essent etiam finitæ partes quantitatis extendentes illam, cum partes quantitatis partes substantiæ non excedant: at partes quantitatis finitæ non sunt, sed divisibiles in infinitum: ergo partes substantiæ non sunt finitæ.

100 *Instas 3.* Ex partibus, quæ non comparantur ad invicem, ut potentia, & actus, non potest unum per se componi; sed partes inter se non unitæ non comparantur ad invicem, ut actus, & potentia: ergo substantia, quæ pro priori ad quantitatem, est unum per se, non componitur ex partibus non unitis inter se.

101 *Resp. disting. antec.* Entitates nullam inter se habentes unionem *proximè*, nec *radicalitèr*, non possunt existere per eandem existentiam: *conced. antec.* nullam inter se habentes unionem *proximè*: *neg. antec.* at partes substantiæ materialis, licet antecedentèr ad quantitatem non sint inter se *proximè* unitæ, sunt tamen unitæ *radicalitèr*, & *exactivè*; quia cum ex natura sua ordinentur ad com-

ponendam substantiam, cuius operationes indigent extensione, & quantitate, ex natura sua petunt quantitatem, per quam extendantur, & medijs indivisibilibus inter se uniantur. Unde non sequitur, quod pari ratione plures naturæ completæ, & plures formæ substantiales possint existere per unicum existentiam; quia plures naturæ completæ, aut plures formæ substantiales, nec proximè, nec exactivè habent inter se unionem pro priori ad existentiam; non enim ordinantur ex natura sua ad constituendum unicum principium operationum indigentium ad sui elicentiam quantitate eas uniente medijs indivisibilibus.

102 *Dicte*: Dux naturæ completæ non possunt existere per eandem existentiam; sed quælibet pars aquæ, v. gr. ablata quantitate, est natura completa: ergo partes aquæ, ablata quantitate, non possunt existere per eandem existentiam. Probat. min. Quælibet pars aquæ constat ex materia, & forma, ex se sufficientibus ad constituendum individuum aquæ completum; si enim partes illæ ponerentur seorsim sub proprijs quantitatibus, quælibet esset individuum aquæ completum: ergo.

103 *Disting. minor.* Quælibet pars aquæ, ut radicalitèr præhabet propriam quantitatem *divisam ab alterius quantitate* est natura completa, conced. min. quælibet pars

aquæ, ut præhabet quantitatem *communi termino copulatam* quantitati alterius partis, neg. min. & disting. consequens. Ergo partes aquæ, ut radicalitèr præhabentes *proprijs quantitates*, non possunt existere per eandem existentiam, conc. conseq. ut præhabent quantitatem *continuum*, & *utrique parti communem*, neg. conseq. etenim substantia materialis, illam individuationem, quam habet sub quantitate, retinet amota quantitate, per ordinem ad illam, unde, sicut guttæ aquæ sub unica quantitate constituunt unicum individuum, & sub pluribus quantitatibus sunt plura individua; ita ablata quantitate, per ordinem ad plures quantitates, sunt plura individua, ut verò dicunt per modum radicis ordinem ad unam quantitatem, constituunt unicum individuum, possuntque subindè communicare in una existentia, vel existere sub pluribus; ea nimirum potentia, qua cum sunt sub quantitate, possunt indifferenter communicare in unica quantitate, vel existere sub pluribus.

104 *Ad secundum* disting. anteced. Partes illæ non sunt infinitæ *in actu*, conced. anteced. *in potentia*, neg. anteced. Quælibet enim pars componitur ex alijs in infinitum, ceterum cum numerus, aut multitudo resultat ex divisione, & partes illæ ratione unius existentia, qua existunt omnes, sint unum, & non plura in

in actu, sit consequens ex eis non resultare multitudinem, aut numerum actu infinitum; sed infinitum synchegorematicè, vel in potentia, ut dicitur ex communi Philosophorum sententia de partibus quantitatis, libr. 8. Physicorum; praesens namque obiectio aequè militat contra partes quantitatis, ac contra partes substantiae pro priori ad quantitatem.

105 *Ad 3. disting. mai.* Ex partibus, quae non comparantur ad invicem, ut potentia, & actus, si comparantur ad tertium per modum potentiae, vel per modum actus non potest fieri unum per se, neg. mai. si nec inter se comparantur, ut potentia, & actus, nec ad tertium comparantur per modum potentiae, vel per modum actus, conced. mai. Etenim partes quantitatis non comparantur ad invicem ut potentia, & actus, & tamen, quia ipsae comparantur ab substantiam per modum actus, ex eis fit unum per se: fit ergo unum per se ex partibus substantiae, quia licet una relate ad alteram non sit potentia, vel actus, omnes per modum unius subiecti, vel potentiae comparantur ad unum actum, scilicet ad existentiam: vel idè ex eis fit unum per se, quia licet, una pars materiae, nec sit actus, nec potentia respectu alterius, omnes tamen comparantur ut potentia ad formam, & ad omnes comparantur forma, ut actus.

106 *Obije. 2.* Omnis distinctio

actualis provenit ab aliquo actu; sed in materia prima, ablata quantitate, nullus est actus, qui possit illius partes integralitèr distinguere: ergo materia, ablata quantitate, non habet partes actu distinctas. Maior est Philosophi 7. Metaphysic. text. 49. dicens: *Actus est qui distinguit; & minor est certa, quia in materia prima ex se nullus est actus, cum primus illius actus sit forma.*

107 *Resp.* Quod omnis distinctio provenit ab actu, vel ab ordine ad actum, ut patet in materia coelesti, & sublunari, quae ex se non habent actum, & tamen ex se distinguuntur specificè, quia ex se dicunt ordinem ad diversos actus, nempe ad formas, quarum una est corruptibilis, altera incorruptibilis: distinguuntur ergo integralitèr partes materiae, non per quantitatem, quae est actus; sed per ordinem ad illam, hoc est, distinguuntur ex se, quia ex se peccant partes quantitatis, quibus possunt ordinatè extendi, & existere in confusè.

108 *Obijcies 3.* Si substantia ex se haberet partes, conveneret illi distinctio quantitatis, esset enim divisibilis in partes, quae divisivè possent per se existere consequens est falsum: ergo, & illud, ex quo sequitur.

109 *Neg. sequel.* Ad prob. disting. antec. Substantia esset divisibilis proxime, & naturalitèr, neg. anteced. remotè, & supernaturalitèr conced. anteced. Distinctio autem quoniam

quantitatis intelligenda est de
divisibilitate naturali, & proxi-
ma; quæ consistit in solutione
continuitatis, hoc est, in sepa-
ratione partium à termino com-
muni, medio quo erant copula-
te: & hæc divisibilitas repugnat
substantiæ; licet divisio per ab-
solutam separationem partium
ab existentia, cui omnes com-
municabant, possit ei divinitus
convenire.

ARTIC. V.

Quotuplex sit quantitas?

110 **D**ividitur quantitas in
continuam, & dis-
cretam continua est: Cuius partes
copulantur aliquo termino communi. Ut
linea, cuius partes copulantur
aliquo indivisibili, nimirum punc-
to illa hinc inde afficiente. Discre-
ta est, cuius partes nullo termino com-
muni copulantur. Ut numerus, qui
constat unitatibus ordinate se ha-
bentibus; sed non copulatis me-
dio termino communi.

111 *Predicta divisio est es-*
sentialis; quia essentia quantita-
tis est extensio partium, & quan-
titates præfatæ habent distinctam
essentialitèr extensionem; est
præterea generis in species sub-
alternas, quia qualibet ex
illis in plures alias
species subdivi-
ditur.

*

§. I.

QUANTITATIS CONTINUÆ MUL-
tiplex divisio.

112 **D**ividitur 1. Quantitas
continua in perma-
nentem, & successivam: Perma-
nens est, cuius partes simul existunt, ut
magnitudo corporea: Successiva;
cuius partes non simul existunt, sed aliæ
existunt prius, aliæ posterius, ut tem-
pus.

113 *Subdividitur* quantitas
continua permanens in lineam;
superficiem, & corpus. *Linea* est
longitudo sine latitudine, nec
profunditate; *superficies*: latitudo
sine profunditate; *corpus*: quan-
titas triæ dimensionis, hoc est,
longitudinis, latitudinis, & pro-
funditatis. Undè corpus cum tri-
nam dimensionem includat, in-
cludit lineam, & superficiem: su-
perficies verò, quæ duas dimen-
siones, hoc est, longitudinem, &
latitudinem includit, includit li-
neam: linea verò, quæ unicam
dimensionem, nempe logitu-
dinem, importat, simplex est
extensio, utpotè longitudo sola,
expers latitudinis, & profundi-
tatis.

114 *Si inquiras*, utrum
hæc divisio sit generis in species?
Resp. affirm. Ratio est quia illa
divisio est generis in species, in
qua membra dividenda simplici-
ter participant rationem commu-
nem,

nein, & differententialiter per intranea illius; sed praesens divisio est huiusmodi: ergo. *Prob. min.* Quoad primam partem: communis ratio, quantitatis contra, est extensio partium, & earum unio, medio termino communi; sed linea, superficies, & corpus verè habent partes extensas, cum non sint indivisibilia, easque habent unitas, medio termino communi, nam partes lineæ punctis, partes superficiei lineis, partes corporis, superficiebus sunt unitæ: ergo.

Quoad secundam verò partem probatur min. Linea, superficies, & corpus differant penès longitudinem, & latitudinem, & profunditatem; sed longitudo, & latitudo, & profunditas sunt distinctæ essentialiter extensiones: ergo differunt essentialiter. *Probatur min.* Vbi continuitas est distincta, distincta est extensio; sed in linea superficie, & corpore continuitas est distincta, nam continuativa in eis sunt diversa: ergo. Unde, assertionem nostram docent Philosophus 5. Metaphys. cap. 17. & Div. Thom. ibidem.

115 *Si opponas:* Una species non ordinatur ad componendam aliam, nec includitur in alia; sed linea, & superficies ordinantur ad componendum corpus, & in eo includuntur, corpus enim componitur ex lineis, & superficiebus: ergo praedicta non sunt species quantitatis. *Confirmatur 1.*

Corpus ponitur directè sub genere substantiæ: ergo non est species quantitatis. *Confirmatur 2.* Cum duo corpora plana se tangunt, superficies unius penetratur cum superficie alterius, cum utraque superficies sit in eodem loco ab eadem aëris superficie contenta; sed nulla species quantitatis est penetrabilis: ergo superficies non est species quantitatis.

116 *Respond.* concessa mai. disting. min. Linea, & superficies, ut indivisibiles ordinantur ad componendum corpus, concedo min: ut divisibiles, nego min. & conseq. Linea est divisibilis secundum longitudinem, & sub tali ratione est species quantitatis, sub qua tamen non ordinatur ad componendum corpus; sed ut indivisibilis secundum latitudinem, qua ratione non est species quantitatis, sed quid reductivè pertinens ad genus quantitatis & idem proportionabiliter dicendum de superficie divisibili secundum latitudinem, & indivisibili secundum profunditatem. Corpus similiter solum pro materiali, & praesuppositivè includit longitudinem lineæ, & latitudinem superficiei, qua ratione inconveniens non est, quod una species includat aliam, sicut intra genus quantitatis discretæ senarius pro materiali componitur ex ternarijs formaliter tamen corpus longitudinem, & latitudinem non dicit; sed solum profunditatem,

em, secundum quam differat a linea, & superficie: & licet longitudo lineæ indigeat corpore, ut physice existat, non tamen ut sit longitudo, & distincta extensio à latitudine superficiei, & profunditate corporis.

117 *Ad 1. confirm. respond.* Quod corpus aliquando sumitur pro substantia materiali, aliquando pro magnitudine trinx dimensionis: primo modo ponitur sub genere substantiæ posteriori modo (& sic de corpore nunc loquimur) est species quantitatæ.

Ad 2. confirmat. respond. Quod in eo casu una superficies tangit secundum se totam alteram superficiem, ea ratione, qua indivisibilis est secundum profunditatem; qua ratione tamen divisibilis est secundum latitudinem, ut licet aliter illam non tangit, una quippè aliam arceret à suo loco.

118 *Inquires ulterius, utrum locus sit species quantitatæ distincta à superficie?* *Respond.* negativè: *Tum*, quia Philosophus recensens species quantitatæ 5. Metaph. cap. 13. loci non neminit. *Tum*, quia locus nihil aliud est, quam ultima superficies corporis continentis locatum: ergo non est species quantitatæ à superficie distincta. Probatur conseq. Ubi non est distincta extensio, non est distincta species quantitatæ; sed ut superficies contineant locatum, non requiritur extensio distincta ab extensione superfi-

ciæ: ergo si locus nihil est aliud, quam ultima superficies corporis continentis locatum, non est species quantitatæ distincta à superficie.

119 *Dices: cur ergo Aristot. in præsentî caput. locum numerat inter species quantitatæ?* *Resp.* Quia in præsentî non agit de quantitatæ, quoad essentialia, sicut in 5. Metaphys. sed de quantitatæ, ut mensura, & locus formalitèr, ut talis, addit supra superficiem, specialem rationem mensuræ, nam superficies secundum se, tantum est mensura intrinseca substantiæ; superficies verò, ut locus, cum addat continentiam locati, addit quoque esse mensuram extrinsecam illius.

120 *Quantitas continua successiva dividitur in duas species, scilicet, in motum, & tempus; motus est; actus entis in potentia; id est via, & tendentia mobilis ab uno termino ad alterum: tempus verò est, numerus motus secundum prius, & posterius, id est mensura, qua certificamur de partibus prioribus, & posterioribus motus.*

121 *Inquires, an motus, & tempus sint veræ species quantitatæ?* *Negativa sententia est expressa D. Thom. lib. 5. Metaph. lect. 15. & ideo assertè non numerari ibi à Philosopho inter species quantitatæ: unde ipsius ratione probat. species quantitatæ sunt quantæ, id est, extensæ, & divisibiles per se, sive rationi sui non*

ratione alterius. Sed motus non est extensus, & divisibilis ratione sui; sed ratione alterius, scilicet, ratione spatij: ergo non est vera species quantitatis. *Prob. min.* Motum esse divisibilem, & extensum est habere partes priores, & posteriores; sed eas habet ratione spatij: ergo ratione spatij est extensus, & divisibilis. *Prob. min.* Ideò mobile post. derelictum terminum à quo non statim acquirit terminum ad quem; sed successivè pervenit ad illum, quia post terminum à quo, non sequitur immediatè terminus ad quem; sed interiacet spatium, cui secundum se totum nequit esse simul præsens, & idcirco prius fit illi præsens secundum partes priores, & deindè secundum posteriores: ergo motus habet partes priores, & posteriores ratione spatij.

122. *Confirm.* Motus discretus Angeli est derelictio unius loci, & adquisitio alterius: & tamen quia ab Angelo exercetur independentè ab spacio inter medio, caret successione: ergo derelictio unius termini, & adquisitio alterius, in quo consistit motus, non petit per se; sed ratione spatij, successione.

123. Ex hoc non inferas, quod motus est quantus formalitèr per ipsam quantitatem spatij, cum quantitas spatij sit permanens, & continuata punctis; quantitas verò motus sit transiens, & eius continuativum sit mutatum

elic. *Non inferas* quidem non enim hoc intendit ratio facta; sed quod extensio successiva, quæ repetitur in motu, accidit motui qui successivus ex se, & ratione sui non est; sed dependentè à quantitate permanente spatij, & sic dependet ab ea in ratione communi quantitatis, in in ratione scilicet extensionis; quod sufficit, ut tantum secundum quid, & analogicè sit quantus, ac proindè quod non sit vera species quantitatis.

124. *Ex his facile* conijcitur, quod idem dicendum sit de tempore, quia tempus nihil est aliud, quam motus primi mobilis, ut mensura durationis motuum inferiorum, ac proindè nullam habens extensionem distinctam à motu: ergo quemadmodum motus non est species per se quantitatis, nec tempus per se est species quantitatis.

§. I.

DE QUANTITATIS DISCRETA divisione.

125. **D**iximus quantitatem discretam esse, cuius partes nullo termino communi copullantur. Duas quantitatis discretæ species Philosophus assignabit, nempe numerum, & orationem: numerus est *multitudo numerata per unum*, ut sex homines: numerus alius dicitur *numerans*, alius, *numeratus*, no-

merus numerans improprie accipitur numerus, est enim actus, quo intellectus designat partes rei numeratae: numerus numeratus sunt res ipsae numeratae, ut tres homines, sex equi; qui tamen adhuc est duplex, *formalis*, & *materialis*, numerus numeratus *formalis*, est ipsa ratio numeri abstracta à materia, ut cum dicimus, senarius constat sex unitatibus; non determinantes, an senarius ille sit hominum, vel equorum: numerus numeratus *materialis* est numerus contractus ad materiam, ut sex homines, sex equi.

126 *Dividitur* praeterea in transcendentalem, & praedicamentalem *transcendentalis* est quaevis multitudo resultans ex quibuscumque unitatibus, ut sex Angeli, decem praedicamenta: *Praedicamentalis est multitudo resultans ex divisione continui.*

127 *Oratio*, quae est altera species quantitatis discretæ, diffinitur: *Numerus syllabarum, & mensura durationis earum*; id est, est multitudo syllabarum, in qua non solum attenditur: quot sunt; sed quantum unaquaeque duret: est ergo oratio plures syllabæ, quarum aliae sunt longæ, aliae breves, vel omnes sunt longæ, aut omnes breves: ita colligitur ex D. Thom. opusc. 48. cap. 2. dicente: *Oratio est numerus pertinet ad mensuram durationis syllabarum.*

128 *Pro cuius* diffinitionis intelligentia nota 1. *Orationem in*

praesenti non accipi, ut accipitur à Grammatico, Rhetorico, vel Dialectico; sed accipi pro quacumque syllabarum collectione: unde hæc vox *homines* est oratio, prout oratio accipitur in praesenti. 2. *Nota*, diffinitione superius tradita exponi orationem vocalem; sed quia oratio, quae est species quantitatis discretæ, comprehendit sub se, non solum, vocalem; sed quoscumque motus aliquibus morulis interruptos, ut plures sonitus tubæ, & plures saltationes, potest universaliter diffiniri dicendo, oratio est *numerus motuum, & mensura durationis eorum*; id est, multitudo motuum proprias habentium durationes.

129 *Circa praedictas* species quantitatis inquirentes primò: *Verum numerus praedicamentalis sit vera species quantitatis?*

130 *Resp.* affirmative cum Philosopho, tam in praesenti, quam in 5. Metaphys. cap. 13. ubi enumerat species quantitatis in ratione extensionis, quibus numerum adiungit, nec non cum D. Thom. ibi lect. 15. & 1. part. quaest. 30. & probatur. Numerus quantitativus est ens reale completum, & unum per se: ergo est ponibilis directè in aliquo praedicamento; non alio, quam in praedicamento quantitatis: ergo cum non collocetur in eo ut genus supremum, debet in eo constitui, ut vera species quantitatis: consequenter tenet, nam quodlibet ens reale, per se, & comple-

tum coninetur sub ente diviso in decem prædicamenta : ergo debet in aliquo eorum directè collocari.

Antecedens quoad primam partem patet; *Tum*, quia numerus quantitativus est obiectum Arithmetice, quæ est scientia realis, *Tum*, quia tres quantitates sunt numerus quantitativus; sed à parte rei dantur tres quantitates; ergo datur à parte rei numerus quantitativus. *Quoad 2.* verò probatur, quia numerus, v. g. ternarius non ordinatur ex se ad componendum alium. *Quoad 3.* denique partem suadetur, *Tum*, quia obiectum scientiæ est ens per se, ens enim per accidens, cum diffiniri non possit, nec demonstrari potest, aut sciri; sed numerus quantitativus est obiectum scientiæ, scilicet, Arithmeticæ: ergo, *Tum*, quia, quot componitur ex partibus ordinatis, est unum per se: unde domus, quæ componitur ex partibus ordinatis est unum per se, & acervus lapidum, qui constat ex partibus, quæ nullum ordinem habet, non est unus per se; sed numerus constat partibus ordinatis: ergo numerus est ens per se. *Prob. min.* Numerus constat ex partibus comprehensis sub una, ultra quam non possunt progredi: ergo ex partibus ordinatis.

131 *Confirm.* Quod constat ex partibus, quarum una determinat reliquas, est unum per se; sed numerus est huiusmodi: ergo. *Prob. min.* Ut ima unitas determinat re-

liquas, nam in numero senarium quinque unitates, quæ indifferentes erant, ut numerum senarium, vel denarium componerent, si adveniat altera unitas, & illa sit ultima, constituunt numerum, non denarium, sed senarium: ergo.

132 *Si opponas:* Ex pluribus entibus in actu completis non fit unum per se; sed numerus componitur ex pluribus entibus in actu completis, v. gr. ternarius minimum ex tribus hominibus: ergo non est ens per se, ac proinde, nec species quantitatis. *Confirm. 1.* Numerus non solum componitur ex unitatibus; sed ex numeris, v. gr. senarius ex duobus ternariis; sed ternarii sub nulla ratione sunt entia incompleta: ergo componitur ex entibus completis, ut completis, & consequenter non est unum per se. *Confirm. 2.* Ideò numerus esset ens reale per se, quia dicit plures unitates, ut determinatas per ultimam; sed à parte rei non datur ultima unitas, seu non datur unitas, quæ à parte rei sit ultima, cum in ternario, v. g. hominum, non sit à parte rei maior ratio, ut Petrus sit potius ultima unitas, quam Paulus, aut Franciscus, cum non sit maior ratio, ut numerando incipiamus ab uno; & desinamus in alio, quàm è converso: ergo vel numerus non est ens reale, vel non est ens per se.

133 *Respond.* concessa mai. disting. min. Numerus componitur ex pluribus entibus completis in

genere quantitatis continuæ: conceditur minor. completis in proprio genere *quantitas discretæ*: neg. min. & con-
 seq. Numerus prædicamentalis componitur ex quantitatibus, ut divisis, & discontinuatis, qua ratione quælibet est unitas indivisibilis, & quid incompletum in genere quantitatis discretæ; quod autem ipsæ in se sint extensæ, & entia completa in linea quantitatis continuæ de materiali se habet ad compositionem numeri, sicut supra diximus, corpus formalitèr ut tale componi ex lineis, & superficiebus, ut indivisibilibus; etsi ipsæ in se sint alias divisibiles. *Hinc* numerus habet suam peculiarem extensionem omninò diversam, & formalitèr independentem à quantitate continuæ, cum enim numerus resultet ex divisione continuitatis, addit supra continuitatem plures unitates per se ordinabiles ad componendum tertium quid ex ipsis, & ultima unitate, ut forma, resultans: *Nec obest* quod specialem impenetrabilitatem non addat; hæc enim non est proprietas quantitatis in communi; sed solum quantitatis continuæ. *Hinc* etiam inferitur, quòd cum Philosophus ait in lib. 10. Metaph. text. 20. quòd numerus est plura quantitas, accipiendus est de numero pro materiali; formalitèr enim est plures unitates ordinatæ sub ultima.

134 *Ad 1. confirm. resp.* Quòd ternarius non componitur formalitèr externariis ut talibus, quia

ut talia dicunt tres unitates ut ordinatas sub ultima, velut sub forma, qua ratione nullus numerus ordinatur per se ad compositionem alterius, cum prout sic sit ens completum ad alterius constitutionem minimè ordinatum: componitur ergo ternarius ex sex unitatibus, quæ sunt materia duplicis ternarij, ut præcipientibus à sui coordinatione sub ultima unitate.

135 *Ad 2. confirm. resp.* Quòd sicut à parte rei datur aliquid necessarium ad videndum, non quia datur aliquid determinatè, quòd sit necessarium distinctum; sed quia datur aliquid necessarium disjunctum, vel conditionatum hic scilicèt, vel ille oculus, vel ille determinatè, casu quo deficiat alter; ita parte rei datur ultima unitas, non quia datur aliquid, quòd determinatè sit ultima unitas; sed quia datur aliquid, quòd disjunctum, sive conditionatè sit ultima unitas, qui ex illis tribus unitatibus aliquam vage sumptam nequit excedere ternarius; sed una, vel altera debet reliquas concludere, & quælibet, ex suppositione, quòd incipiamus numerando ab aliis, erit determinatè ultima. *Hinc* ultima formalitèr unitas datur independentèr ab intellectu, qui dicitur numerus numerans, ultima, verò materialitèr, id est, quòd hæc unitas, potius quàm alia, sit ultima, dependet ab intellectu numerante.

136 *Inquires 8. Verùm oratio sit vera*

vera species quantitatis? Resp. Quod oratio est species quantitatis, non tamen specialis, & à cæteris distincta: *Prima pars* patet, nam oratio, ut ex eius definitione constat, est numerus, est enim plures motus morulis quibusdam interrupti; sed numerus, ut vidimus, est vera species quantitatis: ergo.

Quoad secundam verò partem probatur, quia oratio non habet specialem extensionem: ergo non est species quantitatis distincta ab aliis. *Anteced. prob.* Extensio totius non est specialis, aut distincta ab extensione partium, si simul accipiuntur; sed partes orationis, simul sumptæ non habent specialem extensionem: ergo nec oratio habet specialem extensionem. *Prob. min.* Partes orationis simul sumptæ sunt motus discreti, sive interrupti; atqui motus discreti non habent specialem extensionem; nam motus secundum se habent extensionem continuam, motus verò, ut discreti, habent extensionem numeri: ergo partes simul sumptæ non habent extensionem specialem distinctam ab extensione numeri, & quantitatis continuæ: non ergo constituit oratio propriam speciem quantitatis à reliquis distinctam.

137 *Vnde* Philosophus in *Metaphysica*, ubi de quantitate quoad ipsius essentialia egit, non meminit orationis, nec eam inter quantitatis species numeravit: numeravit tamen eam inter species

quantitatis in præceteri; quia hic agebat de quantitate per modum mensuræ, & oratio ratione mensuræ differt à numero, quia numerus solas mensurat unitates, oratio verò mensurat durationes uniuscuiusque motus; quare voces istæ *sermonis, & temporis* in ratione numeri sunt ejusdem speciei cum utraque sit syllabarum ternarius; sunt tamen diversæ speciei in ratione mensuræ cum alter *antibachus*, alter pes sit *distichus*.

§. III.

*PROPRIETATES QUANTITATIS,
& coordinatio huius predicamenti.*

138 **T***Res in præceteri* recenset Aristor. proprietates quantitatis: *Prima* est non habere contrarium, una enim ab eodem subiecto alteram non expellit; *Secunda* non suscipere magis, aut minus; nec enim unus numerus est magis numerus, quam alter, neque una linea magis linea quam altera, licet sit maior quam altera, potest enim eadem quantitas maiorem suscipere extensionem; sed nequit in eadem parte subiecti esse magis, vel minus extensa: *Tertia* proprietas quantitatis est, quod ab ea res dicantur æquales, vel inæquales, & hoc, ait Arist. esse quantitati maximè proprium, sive proprium quarto modo.

139 *Si opponas* adversus primam proprietatem; Magnum, & parvum

vum sunt contraria, & tamen inter se a; in quibus, quia difficultate species quantitatis: similiter sursum, & deorsum contrariantur; & tamen sunt quantitates, cum sint species loci.

140 *Resp.* Arist. 1. Quod magnum, & parvum non sunt quantitates; sed relationes, cum nihil dicatur parvum, aut magnum nisi comparatione aliorum 2. *Resp.* Magnum, & parvum non esse contraria, quia ab eodem subiecto non se expellant: adolescens enim est magnum respectu Pygmaei, & parvus respectu Gigantis. Similiter sursum, & deorsum non pertinent ad locum, prout est quantitas; sed prout involvit ubi, quod est distinctum predicamentum.

141 *Si Secundo* opponas, in aliis præter quantitatem inveniuntur æquale, & inæquale, ut in duobus ponderibus, & duobus caloribus eiusdem gradus: ergo tertia proprietas non est maximè propria quantitatis.

142 *Resp.* In aliis præter quantitatem inveniri æquale, & inæquale metaphoricè, & per imitationem quantitatis, non propriè: nam æqualia sunt, quæ eadem mensura mesurantur, & mensura propriè in solo genere quantitatis reperitur.

143 *Plures* alias quantitatis proprietates assignat Arist. aliis in locis, ut quod sit divisibilis, quod sit mensura, quod sit finita, vel infinita, longa, vel brevis, profunda, gravis, levis, aspera, lenis, densa,

vacant, non immoramur.

144 *Series* huius prædicamenti facilis est ex dictis: in eo quippè genus supremum est quantitas mobilis, quæ veluti in species subalternas dividitur in continuam, & discretam: sub *discreta* duæ sunt species numerus, & oratio; sub *numero*, plures species numerales, ut binarius, ternarius; sub *oratione* diversæ mensuræ motuum, ut in carne pedes dactylus, & spondæus; in musica toni diapenti, & diapason; sub *quantitate continua* sunt tres species infinitæ, scilicet, linea, superficies, & corpus, & earum individua nempe hæc linea, hæc superficies, &c.

ARTIC. VI.

QVID, ET QUOTUPLEX SIT
relatio?

145 **I**dem est in presenti relatio: ac respectus, ordo, aut tendentia unius ad alterum; undè relativa ab Arist. vocantur *ad aliquid*, sive *ad aliud*, quia non significatur absolute, & ad se, sed comparative, & sub habitudine ad aliud, ex quo inferes in quacumque relatione requiri subiectum, fundamentum, & terminum, *subiectum* est, quod denominatur relatum, sive respiciens, *fundamentum*, quod determinat, & coaptat subiectum, ut ad aliud referatur, *terminus* verò est illud extremum, quod ex vi relationis respicit, & ad quod tendit subiectum.

146° *Dividitur primo relatio in relationem secundum esse, & in relationem secundum dici: Relativa secundum esse* (more Arist. qui relativa diffinitur in concreto) sunt ea, quorum totum esse est in ordine ad aliud. Relativa secundum dici sunt res absolute, quas consequitur aliquis respectus: Ita colligitur aperte ex D. Thom. 1. part. quest. 13. art. 7. ad 1. & quest. 12. de Veritate, art. 6. & alibi sæpè. Quibus in locis docet relativa secundum esse, dici ea, quæ sunt imposita ad significandas ipsas habitudines relativas, vel ad significandas tantum, aut principalitèr ipsas relationes: relativa verò secundum dici esse ea, quæ principalitèr significant qualitates, vel aliquid huiusmodi, ad quæ tamen consequuntur relationes; undè non tam significant respectum, quam absolutum cum respectu, sive absolutum respectivè; ut scientia, quæ principalitèr significat qualitatem, & ex consequenti relationem, quia qualitatem, in qua scientia consistit, non potest nomen exprimere sine respectu: ergo iuxta Div. Thom. relativa secundum dici sunt res absolute, ad quas relatio consequitur; relativa verò secundum esse sunt, non res absolute; sed ipsemet relationes; sed relationes ut contrapositè rebus absolutis, quas consequitur relatio, totum suum esse habent in ordine ad alterum: ergo relativa secundum esse ex mente D. Thom. sunt ea, quorum totum suum esse est in ordine ad aliud;

relativa verò secundum dici sunt res absolute, quas consequitur aliquis respectus.

147° *Secundo dividitur relatio in realem, & rationis, illa est ordo unius ad alterum ante operationem intellectus, ut ordo, vel respectus Patris ad Filium: ista verò est respectus unius ad alterum per operationem intellectus unum ad alterum comparantis ut respectus generis ad inferiora, & respectus eiusdem ad se ipsum.*

148° *Subdividitur relatio realis increata, & increata, sub increata continentur relationes divine, sub creata cæteræ relationes. Relatio realis creata, alia est prædicamentalis, alia transcendentalis: Prædicamentalis est, quæ determinatum prædicamentum constituit, & diffinitur: Respectus realis finitus, cuius totum esse est ad aliud: Transcendentalis est, quæ divagatur per plura prædicamenta, & diffiniri potest: habitudo realis finita ad aliud, non sub ratione puri termini, sed sub ratione causa vel mensura, vel sub alia simili formalitate.*

149° *Antequam ad dividendam relationem prædicamentalem deveniamus, admonendus es primo, divisionem relationis in relationem secundum esse, & in relationem secundum dici non coincidere cum divisione in relationem realem, & rationis; nam quædam relativa secundum esse sunt relativa rationis, ut dextrum, & sinistrum in columna, & quædam relativa secundum dici sunt rela-*
tiva

iva realia, ut scientia, & sensus
quæ important relationes secundum dici: sed reales ad seibile, & sensibile. Vade prædictæ divisiones sunt divisiones immediatæ relationis in communi desumptæ à distinctis principiis: ita D Thom. quest. 7. de Potentia, artic. 10. ad 11.

150. *Monendus es* secundo relationem secundum esse non coincidere cum relatione prædicamentali; cum relatione tamen transcendentali coincidere relationem secundum dici. *Prima pars* patet; nam relatio prædicamentalis est realis, & creata; at dantur relationes rationis secundum esse, & relationes increatæ secundum esse, nam in entibus rationis, & in Deo dantur respectus, quorum totum esse est ad aliud, totum quippè esse universalis est respicere inferiora, & totum esse Patris Æterni in quantum talis est ad filium: ergo relatio prædicamentalis, & relatio secundum esse non sunt idem. *Secunda verò pars* ex eo constat, quia relatio transcendentalis est, quæ non pertinet ad unum determinatè genus; sed per diversa genera divagatur: talis est relatio secundum dici: ergo. *Prob. min.* Relatio secundum dici est absolutum respectivè significatum; sed absolutum respectivè significatum divagatur per diversa genera; invenitur quippè in omni prædicamento, cum dentur substantiæ quantitates, qualitates, &c. dicentes respectum, vel depen-

dentia, vel specificationis, vel mensurationis ad aliquid extrinsecum: ergo.

151. *Tertio* admoneri debes relationem prædicamentalem, & transcendentalem in aliquibus convenire, & in aliis discriminari: conveniunt primo in eo, quod utraque petit subiectum, fundamentum, & terminum. *Secundo* in eo, quod utraque versatur inter extrema realiter distincta, nihil enim ad se ipsum potest realiter, sive transcendentaliter, sive prædicamentaliter referri.

152. *Discriminantur* verò, primo in eo, quod relatio prædicamentalis est purus respectus, & terminum respicit per modum puri termini, idest, per modum termini, qui præter hoc, quod est respici à suo correlativo, nullum aliud munus exercet, causæ, effectus, subiecti, formæ, aut similibus: relatio verò transcendentalis, nec est purus respectus, sed est actio, unio, repræsentatio, vel aliquid huiusmodi respectivè significatū, nec respicit terminum ut purum terminum, sed ut exercet, munus causæ, subiecti, mensuræ, vel quid simile; cuius differentia ratio factis colligitur ex utriusque relationis diffinitione, nam dum in diffinitione prædicamentalis dicitur, quod totum illius esse est ad aliud, indicatur, quod relatio prædicamentalis, licet sit in alio, vel ab alio, in proprio tamen, & peculiari conceptu non exprimit esse in alio, vel ab alio, aut circa aliud;

quod est purè respicere, & ad terminum per modum puri termini, & non aliter, dicere habitudinem: in diffinitione autem relationis transcendentalis non petitur, quod totum illius esse sit ad aliud: undè nec purè respicit; sed vel dependet, vel repræsentat, vel unit, nec terminus purè respicitur; sed respicitur, ut causat, & recipit, vel ut specificat.

153 *Discriminantur secundo, in eo, quòd relatio prædicamentalis requirit terminum existentem: relativa quippè prædicamentalia sunt simul natura, & cognitione; relatio verò transcendentalis terminum sibi coexistentem non requirit: undè existit scientia de Rosa, quæ relatio transcendentalis est, Rosa non existente: non negamus aliquas relationes transcendentales desiderare terminos coexistentes: intuitio enim petit obiectum præsens, & unio extrema existentia; id tamen non ex conceptu relationis transcendentalis; sed ex aliis capitibus exposcunt.*

154 Pergimus iam ad dividendas relationes prædicamentales, quas possumus dividere ratione fundamenti, & ratione comparationis inter extrema: ratione fundamenti primo divisit eas Philosophus in tria genera relationum: *Relationes primi generis* sunt illæ, quæ fundantur super unitatem, & numerum: per unitatem intelligitur conformitas, aut convenientia: per numerum diversitas, aut discor-

venientia: unè sub hoc genere collocantur relationes similitudinis, & dissimilitudinis, æqualitatis, & inæqualitatis, identitatis, & diversitatis.

155 *Relationes secundi generis* sunt, quæ fundantur super actionem, & passionem, aut supra potentiam, sive activam, sive passivam determinatas actione, & passionem; ut relationes inter Patrem & Filium, Servum, & Dominum, Discipulum, & Magistrum. *Relationes tertij generis* sunt, quæ fundantur supra mensuram, & mensurabile, quod non intelligitur de mensura quantitativa, super eam enim potius fundantur relationes primi generis, nempe æqualitas, aut inæqualitas; sed de mensura perfectionis essentialis, hoc est de specificativo, à quo perfectio essentialis rei desumitur: undè comprehenduntur sub hoc genere relationes potentia, & habitus ad obiecta; ut sensus ad sensibile, scientiæ ad scibile, necnon relationes exemplari ad exemplar, ut creaturæ ad Deum.

146 *Vbi discernes* inter relationes istas, & earum fundamenta: Fundamenta enim specificantur à terminis, hoc est scientia à scibili, sensus à sensibili, ipsæ tamen relationes non specificantur à terminis; sed à fundamento per ordinem ad terminos, vel connotatis terminis, & ratio est; quia specificativum est causa, & mensura rei specificatæ, ac per consequens prius illa, terminus autem

relationis prædicamentalis non est causa relationis, sed parus terminus, nec est prior, sed simul nata, & cognitione cum illa: non igitur terminus specificat relationem prædicamentalem, sed illam specificat fundamentum: sicut, teste Arist. in præsentibus, diversitatem illius causat diversitas fundamenti.

157^r *Ratione* comparationis inter terminos relationis dividitur relatio prædicamentalis in mutuam, & non mutuam: *Mutua* est: Cui ex parte termini correspondet alia relatio ei relativè opposita; ut relatio Patris ad Filium, cui ex parte Filij correspondet relatio Filij ad Patrem: *Non mutua* est: Cui ex parte termini non correspondet alia relatio realis, ut relatio creaturæ ad Deum: nam quamvis creatura referatur realitèr ad Deum, Deus non refertur realitèr ad creaturam: idemque dices de relationibus tertij generis, ut de relatione scientiæ ad scibile: in qua scientia refertur realitèr ad scibile; sed non è contra. Relationes mutue versantur inter extrema eiusdem ordinis, hoc est inter extrema, quorum quodlibet potest referri realitèr ad alterum; relationes verò non mutue versantur inter extrema diversi ordinis; hoc est inter extrema, quorum unum propter superioritatem, aut independentiam non potest realitèr ad alterum referri. Subdividitur relatio mutua in relationem æquiparantiæ, &

inæquiparantiæ. *Relatio æquiparantiæ* est, cui ex parte termini correspondet altera relatio eiusdem denominationis, ut relatio similitudinis, quæ intercedit inter extrema, quorum utrumque denominatur simile. *Relatio inæquiparantiæ* est, cui ex parte termini altera relatio diversæ denominationis correspondet, ut relatio Paternitatis, quæ versatur inter duos, quorum alter denominatur Pater alter verò non Pater, sed Filius denominatur. Si verò in utroque extremo sint relationes, quæ, nec sint eiusdem denominationis, nec se mutue respiciant, erunt relationes disparatæ, ut relatio Paternitatis in uno extremo, & relatio similitudinis in altero.

ARTIC. VII.

VTRUM DENTUR RELATIONES
reales prædicamentales, & in quo
consistant?

158^r *Consultò* addimus in titulo, prædicamentales, quoniam nonnullas relationes secundum dici, sive transcendentales, nec antiqui Philosophi negaverunt. Nec disputamus in præsentibus, utrum dentur relationes reales realitèr distinctæ ab entitatibus absolutis pertinentibus ad reliqua prædicamenta; de hoc enim infra erit sermo; sed utrum dentur relationes reales, hoc est formalitates ali-

aliquæ relativæ, & non absolutæ distinctæ, vel indistinctæ ab entitatibus absolutis.

159 *Extimaverunt*, Nominales relationes predicamentales nihil aliud esse, quàm denominationes extrinsecas, vel aliquid rationis, quibus consentire videntur: *Tum* illi, qui prædictas relationes putant consistere quoad esse formale ipsarum in cognitione comparativa, qua intellectus unum extremum cognoscit comparative ad aliud: *Tum* illi, qui tenent relationem realem nihil aliud esse, quàm motivum sufficiens ex parte rerum, ut intellectus possit unum alteri comparari, & motivum istud dicunt, esse aggregatum ex subiecto, fundamento proximo, & termino, consentiunt præterea Nominalibus ex parte, qui relationes predicamentales censent esse respectus rationis secundum conceptum differentialiorem ad.

§. I.

Sit prima conclusio.

160 **D**atur relationes reales predicamentales: est communis Philosophorum, Theologorum, & SS. Patrum maxime D. August. tom. 2. epist. 66 & tom. 3. lib. 5. de Trinitate, cap. 5. necnon D. Tho. qui ex professo impugnat eos, qui dicebant relationem non esse rem naturæ, sed aliquid rationis, 1. p.

q. 13. & alibi sæpe. *Et prob. 1.* Relatio Patris ad Filium est predicamentalis; sed relatio Patris ad Filium in creatis est realis: ergo datur relatio realis predicamentalis. Minor, in qua est difficultas probatur in divinis, relatio Patris ad Filium est realis: ergo in creatis relatio Patris ad Filium est realis. Prob. consequ. Ideo Patres, & Concilia docent, quod Pater Æternus refertur realiter ad Filium, quia generat Filium, & est principium illius; sed in creatis Pater generat Filium, & est principium illius: ergo sicut in divinis relatio Patris ad Filium est realis, etiam in creatis relatio Patris ad Filium est realis.

161 *Si dicas*, relationem Patris ad Filium in divinis esse transcendentalem, cum sit substantialis, & identificata cum essentia Patris, ac subinde ex illa non probari, quod detur in creatis relatio realis predicamentalis Patris ad Filium.

162 *Contra:* Quia datur in divinis Pater, qui genuit Filium, & est principium illius; datur relatio Patris, quæ est formalitas relativa virtualiter distincta ab omni formalitate absoluta, cuius proinde totum esse est ad aliud; ergo quia datur in creatis Pater, qui generat Filium, & est principium illius, datur in creatis relatio Patris, quæ est formalitas relativa distincta ab omni formalitate absoluta, cuius totum esse est ad aliud; sed formalitas

respective distincta formaliter ab omni formalitate absoluta, cuius totum esse est ad aliud, est ratio prædicamentalis, cum non dividetur per omnia; sed speciale prædicamentum constituat: ergo ex quo ratio Patris ad Filium in divinis sit realis; bene inferitur dari in creatis relationem prædicamentalem realem Patris ad Filium.

163° *Prob. 2. conclusio*: Nullo intellectu considerante, duæ quantitates eiusdem extensionis sunt æquales; sed æqualitas est ratio prædicamentalis: ergo nullo intellectu considerante datur ratio prædicamentalis. Mai. est per se nota. *Et min. prob.* Res una constituitur æqualis alteri per habitudinem ad alteram in ratione puri termini: ergo æqualitas est ratio prædicamentalis. *Prob. anteced.* Res quælibet potest intelligi, sine eo, per quod non constituitur; & æquale non potest intelligi sine habitudine ad alterum per modum puri termini: ergo. *Probat. min.* Æquale nequit intelligi absolute; sed debet intelligi, ut alteri æquale: ergo nequit intelligi sine habitudine ad alterum: aliàs hæc habitudo, cum sit pura respicientia, est ad aliud per modum puri termini: ergo æquale nequit intelligi sine habitudine ad aliud per modum puri termini.

164° *Prob. 3.* Inter partes universi datur ordo realis; sed hic ordo est ratio prædicamentalis: ergo. Mai. est certa, nam, ut ait D.

Thom. q. citata de Potentia, numerum universi consistit in ordine unius rei ad aliam, sicut bonum exercitum consistit in ordine partium eius; & min. probat. Ordo partium universi non est formaliter ordo dependentiæ; sed est ordo per modum puri respectus: ergo non est ordo transcendentalis, sed prædicamentalis. *Prob. ant.* Ordo inter partes universi resultat ex eo quod aliæ ab aliis dependent, ex hoc, scilicet, quod aliæ sunt causæ, aliæ verò effectus: ergo perfectus ordo non est formaliter dependentiæ; sed est præcisè respectus ex dependentiâ resultans.

165° *Confirm. 1.* Sicut se habet proportio ad quantitates, & harmonia ad voces, ita se habet ordo ad partes universi: atqui proportio non est formaliter quantitates longæ, & breves; sed ordo ex illis resultans, nec harmonia est ipsæmet voces graves, & acutæ, sed ordo ex illis resultans: ergo nec ordo universi est ipsæmet causæ, & effectus, sive res prout aliæ dependet ab aliis; sed est respectus ex earum mutua, multiplicique resultans dependentiâ.

166° *Confirm. 2.* Partium universi dependentiâ desumitur à distincto principio, ac earum ordo: ergo ordo non est formaliter partium dependentiâ, sed resultat ex illa. *Probat. anteced.* Dependentia unius partis ab altera desumitur à propria utriusque natura nude sumpta; ordo verò unius ad alteram non desumitur à propria

natura præcise, sed à fine totius universi, ac proinde à naturis partium, ut per aliquid superadditum ordinantur ad finem universi: ergo.

§. II.

Secunda conclusio.

167 **R**elatio prædicamentalis est realis, etiam secundum conceptum ad. Prob. 1. Conceptus ad est conceptus quasi differentialis relationis prædicamentalis; sed relatio prædicamentalis etiam secundum conceptum differentialem est realis: ergo est realis secundum conceptum ad. Prob. min. Conceptus communis, & conceptus differentialis in quæcumque re identificantur; sed relatio prædicamentalis secundum conceptum communem accidentis est realis: ergo etiam est realis secundum conceptum specificum relationis.

168 *Secundo* idè relatio prædicamentalis secundum conceptum communem, nempe secundum conceptum in, & ut respicit subiectum est realis, quia realitèr in hæret, & existit in subiecto; sed præfata relatio realitèr refertur, & respicit terminum: relatio enim prædicamentalis non per fictionem intellectus; sed ex natura rei ordinatur ad terminum: ergo præfata relatio etiam secundum conceptum differentialem, nempe secundum conceptum ad,

& ut respicit terminum est realis.

169 *Prob. 3.* Realis oppositio provenit à reali formalitate; sed à conceptu ad relationis provenit realis oppositio: ergo conceptus ad est formalitas realis. Denique conclusionem nostram tradit expressè D. Thom. quæst. 8. de Potentia, artic. 2. in corp. & ad 12. dicens: *Licet ad aliquid non significetur, ut inherens; tamen oportet, quod sit inherens, quando relatio est res aliqua.*

170 *Si opponas*, Div. Thom. 1. part. q. 28. artic. 1. dicentem: *Solum in his, que dicuntur ad aliquid, & non in aliis generibus, inveniuntur aliqua secundum rationem tantum, quia alia genera (ut quantitas, & qualitas) secundum propriam rationem significant aliquid alicui inherens, ea verò, que dicuntur ad aliquid, significant secundum propriam rationem solum respectum ad aliud: Ergo relatio prædicamentalis secundum propriam rationem non dicit realitatem.*

171 *Respond.* disting. consequens: Ergo relatio prædicamentalis secundum propriam rationem non dicit expressè, & ex modo concipiendi realitatem, conced. consequ. Non dicit realitatem implicite, & ex parte rei conceptæ, neg. consequ. hoc enim est proprium relationis inter cætera prædicamenta, quod in proprio, & differentiali conceptu non explicat ordinem ad subiectum; sed ad terminum, quia

in proprio conceptu non exprimit inhaerentiam; sed respectum, quare cum realitas accidentium declinatur ab existentia eorum in subiecto, ratio in proprio conceptu non explicat realitatem; sed explicat conceptum, qui indifferenter potest inveniri in ente reali, & rationis: ceterum cum ratio praedicalis non solum sit respectus ad terminum; sed sit respectus, quo subiectum ex natura rei respicit terminum, & non possit subiectum reddere respiciens ex natura rei terminum, nisi inhaereat illi, sit consequens, relationem in proprio conceptu implicare inhaerentiam, ac subinde expressionem conceptus ad relationis praedicalis identificari ex parte rei conceptae cum eiusdem realitate.

§. III.

Tertia conclusio.

172 **R**elatio realis praedicalis non est extrinseca denominatio desumpta ex rebus absolutis simul sumptis, vel coexistentibus. Est Div. Thom. locis supra relatis, in quibus docet, relationem esse accidens inhaerens; & probatur ex dictis. *Primo*: Quia res aliquae per relationem praedicalis ex natura sua ordinantur ad alias; sed coexistentia utriusque entis absolute, non est ordo unius ex natura sua ad alteram; ergo relatio

praedicalis non est coexistentia, vel denominatio extrinseca desumpta à rebus absolutis sibi invicem extrinsecè coexistentibus.

173 *Prob.* Si relatio v. gr. similitudinis inter duo alba, nihil est aliud, quam hoc album, & aliud album huic extrinsecum, vel extrinsecè huic coexistens: ergo relatio non est realis habitudo, realis ordo, vel realis comparatio unius ad alterum, nec similitudo realis involvit duo alba, quorum unum realiter se habeat ad aliud, nec ordinatur, vel comparatur ad aliud; sed duo alba absoluta, vel per intellectum invicem comparata: unde sententia haec negat relationes reales cum Averroë, Avicena, Aureolo, quos communiter referunt Authores pro sententia illas negante, quatenus dixerunt relationes esse denominationes desumptas à rebus absolutis, sive à coexistentia illarum; etenim dati in rebus duobus, quorum utrumque sit album, non negarunt relati Philosophi, negaverunt tamen, illa in re esse intrinsecè relata: ergo negantes relationem, non negabant coexistentiam utriusque albi; sed intrinsecum unius ad alterum ordinem, & respectum: negat ergo relationes reales, qui denominationes relativas à sola extremorum coexistentia putat provenire.

174 *Prob. 3.* Si effectum realiter referri ad suam causam

nihil est aliud, quàm coexistentia effectus causæ, & actionis productivæ sive præteritionis illius: ergo paritèr causam realitèr referri ad effectum; non erit aliquis ordo extrinsecus causæ ad effectum; sed existentia causæ, & effectus simul cum existentia, vel præteritione actionis productivæ: ergo nulla est ratio, ob quam Deus, non possit realitèr referri ad creaturas, sicut creaturæ realitèr referuntur ad Deum, extrinsecam quippè denominationem Deo ex tempore advenire, nec dedecet, nec repugnat: ac iuxta Div. Thomam, 1. part. quæst. 43. art. 7. & quæst. 28. art. 1. ad 4. Deus non referitur realitèr ex tempore ad creaturas: ergo relatio non est denominatio extrinseca; sed intrinsecus respectus unius extremi ad alterum.

175° Deniquè hæc sententia non salvat diffinitionem relationis traditam à Philosopho, nimirum, quòd relativa sunt, quorum totum suum esse est ad aliud; siquidem in hac sententia nihil datur in rebus, quod ad aliud se habeat, cum nihil in duobus similibus concedat præter extrema omninò absoluta: ergo ad aliud se habere non est in rebus; sed in intellectu ordinante, & comparante unum alteri: ergo non dantur relationes reales ab Aristot. & Philosophis diffinitæ.

§. IV.

Quarta conclusio.

176° **R**elatio prædicamentalis non consistit in motivo sufficienti ex parte rerum, ut intellectus verè comparet unum alteri. Prob. 1. Datur motivum sufficiens ex parte Dei, ut illum cognoscamus creatorem, ac subindè, ut illum verè comparemus ad creaturas, & tamen Dei ad creaturas non datur relatio realis: ergo relatio realis non est præcisè motivum sufficiens ex parte rerum, ut unum alteri comparemus. 2. Sufficit pro motivo ad veram comparisonem unius ad alterum, coexistentia duplicis albis; sed ut probatum est, sola coexistentia non est relatio realis: ergo.

177° *Confirm.* Vel sola præfata coexistentia est motivum sufficiens, ut intellectus comparet unum alteri, vel non est sufficiens motivum. Si primum, relatio erit saltim inadæquatè & ex parte alterius extremi extrinseca denominatio supra rejecta: si secundum, id, quod requiritur præter coexistentiam, ad veram comparisonem, solum potest esse respectus: ergo, vel consistit relatio in intrinseco respectu unius ad alterum, vel non consistit in eo, quod sit motivum sufficiens ad veram comparisonem.

ARTIC. VIII.

§. I.

UTRUM RELATIO PRÆDICAMENTALIS distinguantur realitèr à suo fundamento?

RELATIO PRÆDICAMENTALIS non identificatur cum fundamento & termino.

178 **D**E relatione transcendentali res est certa, eam à fundamento proximo non distingui realitèr: unio enim se ipsa respicit extrema, ut unibilia, & scientia per se ipsam pendet ab objecto, & ordinatur ad illud.

179 *De predicamentali dubitamus modo, utrum distinguitur realitèr à fundamento; ubi nomine distinctionis realis intelligimus distinctionem actualem ante operationem intellectus, sive illa sit entitativa, sive modalis, de quo infra nomine verò fundamenti intelligimus, tam subiectum, quod denominatur relatum, quod ab alijs dicitur fundamentum remotum, quam rationem fundandi, quæ à pluribus fundamentum proximum nuncupatur: unde inquiremus utrùm similitudo; v.g. qua Petrus similis est Paulo in albedine, sit ante operationem intellectus distincta à Petro, & ab illius albedine, imò à quovis alio ente absolute requisito, ut Petrus in albedine sit similis Paulo.*

180 **I**TA communitèr Thomistæ, quibus adherent Scotus Molina, Rubio, contra Suarez, Vazq. Arriaga, Quiròs, Izquierdo, & alios quam plures ex RR. Conclusio autem prob. ex dictis iò precedenti art. 3. concl. 3. Nam conjunctum ex fundamento, & termino non est relatio realis: ergo, vel non datur relatio realis prædicamentalis, vel relatio prædicamentalis nõ identificatur cum fundamento, & termino. *Ant. prob.* Relatio realis est, cuius totum esse est ad aliud; hoc est ad terminum; sed terminus non est aliud à conjuncto ex fundamento, & termino: ergo conjunctum illud non est relatio.

181 *Si dicas non tota relatio; sed relatio inadæquatè sumpta pro fundamento, est ad aliud, nempe ad terminum, qui est altera pars relationis. Contra 2. Totum esse relationis est ad aliud, ut constat ex definitione: ergo tota relatio est ad aliud; sed terminus non est ad se ipsum: ergo terminus est extra totam relationem 2. Relatio sumpta inadæquatè pro fundamento habet esse realitèr ad aliud hoc est ad terminum: ergo fundamentum, ut distinctum à termino respicit realitèr terminum*

num, & refertur realitèr ad illud; sed tota relatio fundamenti ad terminum, v. gr. tota similitudo huius albi ad illud, consistit in eo, per quod hoc album respicit illud, seu assimilatur illi: ergo tota relatio, qua hoc album assimilatur alteri, non identificatur cum fundamento, & termino; sed cum neutro, vel cum solo fundamento.

182° Si secundo dicas: Totum esse coniuncti, ut potentis cognosci comparativè, esse ad aliud, quia sub illo conceptu nihil aliud exprimitur, quam quomodo se habeat una pars ad aliam.

183° Contra. Esse coniuncti ex duobus albis, ut potentis cognosci, præcedit cognitionem; sed esse illius coniuncti ante operationem intellectus, non est ad aliud: ergo esse illius coniuncti, ut potentis comparativè cognosci non est aliud. *Prob. min.* Esse illius coniuncti complexivè sumpti non est ad aliud adæquatè distinctum à coniuncto, ut de se patet, nec esse illius coniuncti complexivè sumpti est ad aliud inadæquatè distinctum à coniuncto, nempe ad unam partem ipsius, siquidem utrumque album collectivè non refertur ad unum ex duobus; nec tandem esse coniuncti ratione utriusque partis divisivè sumptæ, hoc est quodlibet ex illis albis, est ad aliud ante operationem intellectus, alias per se ipsum esset unum album simile alteri, & respiciens illud, ac subindè

relatio non identificaretur cum utroque: ergo esse coniuncti ex duobus albis ante operationem intellectus nullomodo est ad aliud.

184° Deindè, ex duobus albis ante operationem intellectus non est unum per se; sed relatio prædicamentalis est unum ens per se: ergo coniunctum illud non est unum per se. *Prob. anteced.* Licèt intellectus possit adunare duo alba comparando unum ad alterum, tamèn à parte rei, & ex se ipsis illa nullam habent unionem: ergo coniunctum ex illis ante operationem intellectus non est unum per se. Patet consequ. Quia ex duobus entibus completis nullomodo unitis nequit unum per se resultare. Reliquas probationes vide art. præced. conclus. 3.

§. II.

RELATIO PRÆDICAMENTALIS non identificatur adæquatè cum fundamento.

185° **P**robatur primo conclusio ex Angelico Præceptore pluribus in locis, in quibus illam manifestè videtur tradere, nam 1. part. quaest. 18. art. 2. ait: *Sicut in creaturis in eo, quod dicitur relativè, non solum invenitur respectus ad alterum: sed aliquid absolutum, ita in Deo, sed alitèr; nam id, quod invenitur in creatura, præter id, quod continetur sub signifi-*

Ratione nominis relativi, est alia res, in Deo autem non est alia res; at id, quod invenitur in creatura præter id, quod continetur sub significatione nominis relativi est fundamentum proximum, & remotum: ergo fundamentum tam proximum, quam remotum est alia res à significato nominis relativi, nempe ab ipsa relatione.

186. Deinde quæst. 8. de Potentia, artic. 2. inquit: *Substantia creata non potest identificare sibi relationem, quia est distincta ad tale genus, in quo differt à substantia Dei, quæ cum infinita sit, & super omnia genera potest alia sibi identificare; sed plarium relationum prædicamentaliû fundamentum est substantia, ut fundamentum identitatis specificæ inter Petrum, & Paulum, & diversitatis specificæ inter Petrum, & Equum: ergo plures relationes prædicamentales non identificantur cum fundamento. Id ipsum reperit alibi sæpè, 1. sent. dist. 4. quæst. 1. art. 1. ad 3. & ibi dist. 20. quæst. 1. artic. 1. & dist. 21. quæst. 1. art. 2. & 4. contra Gent. cap. 14.*

187. Dices. D. Thom. in his, & in pluribus locis, quæ pro se Thomistæ allegant, docere quidem relationem esse accidens inhæres, & distingui realitèr à substantia; ibi tamen loqui de relationibus, quæ mediatè fundatur in substantia, & illi conveniunt ratione alicuius accidentis absoluti in illa existentis, ut de relatione

æqualitatis, quæ fundatur proximè, non in substantia; sed in quantitate, & de relatione Paternitatis, quæ convenit substantiæ ratione alicuius accidentis absolute, nempe ratione actionis generativæ. De his enim verum est, quod ait D. Thom. in 2. dist. 33. q. 1. art. 1. & alibi, nimirum, inesse substantiæ, & facere cum ea compositionem accidentis ad subiectum, quia cum quantitas, & actio generativa sint accidentia, relatio, quæ cum eis identificatur, verè inhæret, & distinguitur à substantia.

188. Sed hæc solutio longè distat à mente D. Thom. Primo, quia clarè docet, omnem relationem distingui realitèr à substantia: ait enim in 1. dist. 4. quæst. 1. art. 1. ad 3. nulla relatio est substantia in creaturis. Secundo, quia in eo, quod est distingui à substantia, constituit discrimen inter relationes creatas, & Divinas: ergo comprehendit nomine relationis create eas etiam, quæ immediatè fundantur in substantia. Tercio, quia loco citato ex 4. contra Gent. ait: *Quod in nobis relationes habent esse dependens (quia eorum esse est ad aliud) ab esse substantia. Undè habent proprium modum essendi secundum propriam rationem, sicuti in alijs accidentibus contingit. Vbi relationem ab alijs accidentibus distinguit, & eam prout ab alijs accidentibus distinctam, docet differre à substantia. Quarto, nam Sanctus Doctor loquens de creatione passiva, quæ est*

relatio, q. 3. de Potent. art. 3. ad 3. ait: *Quod illa relatio accidens est, & secundum suum esse considerata, prout inheret subiecto posteriori est creata.* Sed creatio passiva, quæ est relatio, immediatè fundatur in substantia: ergo dum docet S. Thom. relationem creatam distingui realitè à substantia, loquitur etiam de relationibus, quæ immediatè fundatur in substantia.

189.º *Quinto*, nam 4. contra Gent. cap. 14. inquit: *Relatio realitè substantiæ adveniens post remum, & imperfectissimum esse habet. Postremum quidem, quia non solum præexistit esse substantiæ; sed etiam esse aliorum accidentium, ex quibus causatur relatio.* Ergo relationes fundatæ mediatè in substantia, & immediatè in accidentibus distinguuntur realitè, non solum à substantia; sed etiam ab accidentibus, in quibus fundatur proximè. Denique, nam iuxta Doct. S. immò iuxta omnes Philosophos dantur relationes predicamentales non mutua: atqui nulla daretur non mutua, si relatio non esset superaddita extremis; sed esset extrema simul sumpta, vel unum cum connotatione alterius; cum coexistere, vel connotare alterum, commune sit omnibus omninò relativis: ergo relatio est respectus realitè superadditus extremis, nempe fundamento, & termino.

190.º *Probat. 2. conclusio* ratione. Deficiente relatione perseverat fundamentum: ergo relatio distinguitur realitè à fundamento.

Patet conseq. Nam ea, quorum unum perseverat, altero deficiente, realitè separantur; sed quæ realitè separantur, realitè distinguuntur: ergo si deficiente relatione, perseverat fundamentum, relatio distinguitur realitè à fundamento. Antecedens verò prob. Deficiente relatione similitudinis in albedine inter Petrum, & Paulum, per hoc, quod Paulus reddatur niger, potest in Petro perseverare albedo, quæ erat fundamentum similitudinis: ergo deficiente relatione, perseverat fundamentum.

191.º *Dices.* Deficiente relatione quoad entitatem, non perseverat fundamentum, quia entitas unius, & alterius est eadem; perseverat tamen fundamentum, deficiente relatione, solum quoad denominationem, quia cum ad denominandum relatum pendeat à termino, quem connotat, ex deficiente solius termini deficit denominatio relati, quin deficiat fundamentum.

192.º *Sed contra.* Etsi possit perseverare forma, quoad entitatem, deficiente eius effectu secundario, secus tamen deficiente effectu primario; sed exercitium denominandi relatum, est effectus primarius relationis: ergo deficiente exercitio eiusmodi denominationis, deficit relatio quoad entitatem; sed deficiente tali exercitio, non deficit; sed perseverat iuxta solutionem fundamentum: ergo entitas fundamentum, & relatio.

tionis non est eadem. Maior est evidens: *Tum*, quia effectus primarius formæ est ipsi essentialis. *Tum*, quia entitas formæ nequit perseverare sine aliquo effectu formali, alias existeret, & non existeret, cum effectus formalis sit ipsa forma communicata; sed non communicato effectu primario, nullum potest communicare effectum: ergo nequit entitas formæ existere, deficiente eius effectu primario.

Min. verò prob. Relatio quoad entitatem est formalitas relativa obiectivè distincta à fundamento; sed formalitati relativæ obiectivè distinctæ à fundamento, essentialitèr: & primario convenit exercitium constituendi actu relatum: ergo relationi quoad entitatem essentialitèr convenit exercitium constituendi actu relatum. Maior videtur certa, quia si datur relatio prædicamentalis, quæ sit realis, non consistens in entitatibus absolutis simul sumptis; sed in vero, & reali ordine unius ad alterum, relatio formalitèr non est realitas absoluta, & ad se, sed est realitas respectiva, & ad aliud; sed realitas absoluta, & ad se, & realitas respectiva, & ad aliud sunt formalitates saltim obiectivè distinctæ: ergo relatio quoad entitatem est formalitas distincta à fundamento, quod est entitas absoluta. Minor vero probat. Formalitati relativæ ex propria ratione distinctæ ab absoluta, aliquis effectus formalis primarius sibi proprius,

& essentialis debet correspondere; sed effectus proprius formalitatis relativæ, ut distinguitur ab absoluta, est exercitium constituendi actu relatum, nequit enim aliud assignari: ergo formalitati relativæ est essentialitèr prædictum exercitium.

193° *Explicatur hoc:* Eo ipso, quod in homine inveniuntur hæc duæ formalitates, *animal*, & *rationalis* debet utrique seorsim assignari aliqua denominatio, sive effectus formalis primarius, proprius, & essentialis. Undè non solum debet correspondere animali effectus formalis constituendi actu hominem sensitivum; sed rationali, ut distinguitur ab animali, debet essentialitèr correspondere effectus formalis actu constituendi hominem discursivum: ergo eo ipso, quod in Petro datur hæc duæ formalitates *albedo*, & *relatio*, debet utrique correspondere essentialitèr propria denominatio, propriusque effectus formalis primarius: ergo non solum debet albedini correspondere effectus formalis constituendi Petrum actu album, sed relationi debet essentialitèr correspondere effectus formalis constituendi Petrum actu relatum: ergo deficiente hac denominatione, sive effectu formali, deficit relatio quoad entitatem: ergo si deficiente prædicta denominatione, perseverat fundamentum, relatio quoad entitatem non est formalitas identificata; sed realitèr distincta ab illo.

194^a Prob. 3 conclusio. Si relatio similitudinis identificaretur cum fundamento, esset relatio transcendentalis, & non prædicamentalis, consequens est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur: probat. sequela, quod per omnia prædicamenta divagatur, & cum omnibus illis identificatur, non constituit speciale prædicamentum, sed transcendit omnia; sed si relatio similitudinis non distinguitur à suo fundamento, divagatur per omnia prædicamenta, & identificatur cum omnibus, cum similitudo, hoc est, identitas in specie possit fundari in qualibet substantia, & in quolibet accidenti: ergo relatio similitudinis non esset prædicamentalis, sed transcendentalis.

195ª Dices. Illas esse relationes transcendentales, quæ sub proprio conceptu relativo considerantur in alijs prædicamentis, ut actio, & duratio; similitudo verò sub proprio conceptu hic solum consideratur, & idè non est relatio transcendentalis, sed prædicamentalis.

196ª Contra: Unitas, & virtus sub proprio conceptu non considerantur in alijs prædicamentis, & tamen, quia in omnibus rebus reperiuntur; non considerantur in speciali prædicamento, sed transcendunt omnia: ergo licèt similitudo non consideretur in alijs prædicamentis, si tamen in omnibus reperitur, non debet in speciali prædicamento considerari;

sed debet reputari formalitas transcendentalis.

§. III.

Dilouuntur obiectiones.

99^a **O**bjicies 1. D. Thom. 3. part. quæst. 16. artic. 3. ad 2. dicentem: *Ea, quæ relativè dicuntur, possunt alicui subiecto advenire de nobis, absque eius mutatione, sicut homo fit dexter per mutationem illius, qui fit ei sinister.* Idem habet S. Doct. 5. Phisicor. lect. 7. necnon D. August. lib. 5. de Trinitat. cap. ult. & S. Anselmus in Monologio, cap. 25. *Confirmat.* ex eodem Angel. Præcept. 6. v. 48. tract. 5. cap. 2. ubi: *Similitudo (inquit) sortis non est aliqua res alia ab ipsa albedine, sed solum est ipsa albedo: ut se habet ad albedinem Platonis.* ergo.

198^a Resp. Ex his, quæ docet D. Thom. quæst. 8. de Potentia, artic. 2. scilicèt relationem in re esse accidens inherens, ex propria tamen ratione, sive ex modo significandi non inherere: Quia nihil (inquit) prohibet aliquid esse inherens, quod tamen non significatur, ut inherens, sicut etiam actio non significatur in agente, sed ut ab agente, & tamen constat actionem esse in agente, & similiter licèt ad aliquid non significetur, ut inherens, tamen oportet, ut sit inherens; quod amplius explicuit ibidem, quæst. 7. art. 9. ad 7. dicens: *Relatio aliud habet in quantum est, tum est accidens, aliud in quantum est.*

relatio in quantum enim est accidens; habet, quod sit in subiecto, & ita est aliquid inherens, licet non ex hoc ipso, quod est relatio, sicut actio ex hoc, quod est actio, consideratur, ut ab agente, in quantum verò est accidens, consideratur, ut in subiecto agente, & idèd nihil prohibet, quod esse desinat huiusmodi accidens sine mutatione eius, in quo est, quia sua ratio non perficitur pro ut est in subiecto; sed prout transit in aliud.

Ex quibus verbis, facilis est solutio argumenti. Relatio enim potest considerari, ut accidens, & ut relatio; ut accidens inhæret subiecto, est alia res ab illo, & per sui adventum de novo, mutat subiectum: ut relatio verò, nec inhæret, nec est alia res; imò nec est res, cum conceptus ad pro explicito, nec sit realis, nec rationis, nec subiectum, ea adveniente, sive per-eunte, mutantur; sicut enim agens, ut agens iuxta Philosophos non mutantur, estò actio inhæreat agenti, non quia actio non sit accidens inherens agenti (in probabili sententia;) sed quia, ut actio, sive secundum conceptum ab, & ex modo significandi non inhæret, ita Petrus per hoc præcisè, & formalitèr, quod de novo incipiat esse similis alteri, non mutatur, non quia similitudo non sit accidens inherens Petro: sed quia ut relatio similitudinis, & secundum conceptum ad, sive ex modo sig-

nificandi, non inhæret: non ergo negat Div. Thom. quod relatio de novo adveniens realitèr immutet subiectum; sed asserit, quod per expressionem ad, & sub explicito conceptu relationis illud non immutet, eo quod sub prædicto conceptu subiectum non respicit; sed tota est ad terminum. Per quæ patet ad confirmationem.

199. *Obijcies* 2. Ex quo deficiat unio inter materiam, & formam, permanentibus materia, & forma, non sequitur, quod detur unio distincta realitèr ab extremis; nec ex quo deficiat relatio Patris ad secundum Filium, perseverante relatione ad primum, sequitur, quod relatio ad secundum sit realitèr distincta à relatione ad primum; nec tandem ex quo deficiat hoc, quod est actu fundare relationem, permanente albedine, sequitur, quod actu fundare relationem, sit quid realitèr ab albedine distinctum; ergo nec ex eo, quod perseverante fundamento, relatio deficiat, sequitur, relationem à fundamento realitèr esse distinctam, ac proindè ratio conclusionis est nulla.

200. *Neg. conseq.* Quia omnes illæ denominationes, seu effectus, qui referuntur in antecedenti sunt secundarij respectu entitatum, quarum sunt effectus; nam exercitium unionis est effectus secundarius materiæ, & formæ, quæ per suasmet entitates materiæ,

& actus, connotata actione agentis, reddantur unite: Similiter denominatio, seu effectus primarius Paternitatis non est respicere primum, aut secundum determinatè Filium, sed Filium vage, undè deficiente secundo Filio, solum deficit effectus secundarius relationis præexistentis, qui defectus solum arguit deficientiam relationis quoad illam denominationem, non tamen deficientiam relationis quoad entitatem. Denique, actu fundare relationem non est exercitium primum albedinis, sed secundarium; primum quippè eius exercitium est reddere album: undè sicut benè valet. *Deficit in hoc subiecto denominatio albi: ergo deficit in illo entitas albedinis, seu albedo quoad entitatem; ita valet: Deficit esse relatum, seu denominari relatum: ergo deficit relatio quoad entitatem, quia talis denominatio est exercitium primum relationis.* *p*

201 *Si dicas: Cur sicut ponimus effectum secundarium entitatum materix, & formæ exercitium univèrsi, quod, ut detur, solum indiget connotato actionis unitivæ; & sicut dicitur effectus secundarius albedinis actu fundare relationem similitudinis, quod exercitium fundandi, ut detur, solum indiget connotato alterius albedinis; non dicemus pariter effectum secundarium fundamenti albedinis, v. gr. exercitium denominandi*

formaliter relatum, sive similem; quod, ut detur, solo indigeat connotato termini, alterius nimirum albedinis, sicque defectus exercitij referendi sit defectus exercitij secundarij, qui defectus nullius entitatis deficientiam arguat; sed solius denominationis?

202 *Resp. ex dictis in probat conclusionem licere primum, & non licere secundum; quia formalitas relationis debet esse in suo conceptu metaphysico formalitas saltem obiectivè distincta ab omni absoluto, alias negatur veræ relationis conceptus; entitas autem absoluta cum connotatione termini non est quid obiectivè distinctum ab absoluto, cum absolutum non amittat conceptum talis per connotationem termini, aliquid quippè à re distinctum connotare per omnia entium genera divagatur, cum tamen relatio sit peculiare genus entis: ergo exercitium referendi nequit esse exercitium secundarium alicuius formalitatis absolutæ; sed debet esse exercitium primum formalitatis, cuius totum esse sit in ordine ad aliud: Nunc ergo assigna, quomodo talis formalitas salvatur entitativè, deficiente illo exercitio referendi sibi essentiali; hoc enim æquè difficultè est, ac ponere rationalitatem entitativè existentem sine conceptu constituendi rationale, vel ergo conceptus veræ relationis negatur in re, vel de.*

deficit aliqua entitas, aut modus; deficiente denominatione relati. Aliæ verò denominationes in argumento relatæ non exigunt correspondere formalitati obiectivè distinctæ à primaria rei formalitate; sed eidem obiectivè possunt correspondere, addita solum connotatione alicuius requisiti, eo quod sunt exercitia eiusdem generis, consequenter se habentia ad effectum primum.

23ª Obijejes 3. Similitudo duorum alborum est relatio prædicamentalis; sed hæc non consistit in respectu superaddito ipsis, ut coexistentibus, & albedini: ergo relatio prædicamentalis non est respectus realitèr superadditus fundamento, & termino. Probat. min. 1. Similitudo duorum alborum consistit in ea forma, per quam unum album est, sicut aliud; sed hæc forma non est respectus superadditus, sed est duplex albedo se ipsa simul utrumque subiectum album constituens: ergo similitudo non consistit in respectu superaddito. Probat. min. 2. Similitudo duorum alborum est formalitèr albedo utriusque; sed albedo utriusque non est respectus superadditus duobus albis simul sumptis: ergo prædicta similitudo non est respectus superadditus duobus albis simul sumptis. Mai. probat. iuxta Aristotel. 8. Metaphysic. cap. 5. *Similia sunt, quorum qualitas est una; sed unius qualitatis duplicis albi est albedo utriusque, nam eo*

totum, quod utraque sit albedo, qualitas utriusque est una specie: ergo.

204 *Confirm. 1.* Relatio prædicamentalis diversitatis inter hominem, & equum est formalitèr eorum distinctio; ac eorum distinctio nihil involvit præter ipsorum entitates, quæ se ipsis distinguuntur: ergo. *Confirm. 2.* Quantitates eiusdem extensionis, extensionem eandem haberent, si Deus impediret resultantiam modi relativi, quam haberent, si modus resularet: ergo sine resultantia modi relativi essent æquales, ac subindè relatæ prædicamentalitèr. Patet consequentia, quia quantitates esse æquales, est formalitèr illas habere eandem extensionem.

205 *Respond.* Quodd duo alba; si nullus eis respectus superaddatur, sunt similia fundamentalitèr, non formalitèr, quia datur in eis fundamentum similitudinis, scilicet duplex albedo; non tamen datur in eis forma, vi cuius unum sit simili^{us} alteri; nam duplex albedo denominat utrumque subiectum absolutè album, unumquodque autem ex illis habens se in eo, quod est esse album, sicut se habet alterum, non denominat albedo; sed realis habitudo ad alterum, utrique albedini superaddita: Vnde neg. min. ad probationem neg. etiam min. Nam unum esse album, sicut est aliud, est denominatio, sive effectus formalis realis respectivus, si ly sicut

(ut supponimus) dicat comprationem non intentionalem; sed realem, ac suadè à sola forma realitè respectiva potens præstari.

206 *Ad 2. probationem, neg. maior. ad probationem respond. Philosophum esse intelligendum non in sensu formali, ita ut similitudinem explicaverit per fundamentum, sive causam, ex qua resultat, & non per formam, in qua consistit, sicut etiam diffinitur Pater dicendo Pater est, qui generat Filium: ubi relatio Paternitatis exponitur per generationem, quæ est illius fundamentum, & non per respectum predicamentalem, in quo formalitè consistit Paternitas.*

207 *Ad 1. confirmat. principalis argumenti, neg. mai. Q. d. scilicet relatio diversitatis inter hominem, & equum, sit eorum distinctio; nam homo, & equus distinguuntur formalitè per formas diversæ rationis, referuntur verò relatione diversitatis per habitudinem accidentalem superadditam: undè distinctio non est formalitè relatio diversitatis; sed fundamentum, & causa relationis diversitatis; cui solutioni non parum faver, quod Deus distinguitur realitè à creaturis, non tamen refertur relatione reali diversitatis; non ergo distinctio realis est formalitè relatio realis diversitatis.*

208 *Ad 2. confirmat. neg. conseq. ad probationem respond.*

Quod duæ quantitates æquales habent à parte rei æqualem extensionem per relationem superadditam; habent præterea per se ipsas eandem extensionem fundamentalitè, non actualitè (non enim datur à parte rei unitas actualis distincta à numerali) quod si ab eis Deus relationem superadditam auferret, haberent (modo prædicto) eandem extensionem, non tamen haberent æqualitatem, quia æqualitas non consistit formalitè in eo, quod una sit, v. gr. unius palmi, & altera sit unius palmi, sed in habitudine, qua, quia ambæ sunt unius palmi, se mutuo respiciunt.

209 *Instas 1. Pro priori ad resultantiam relationis superadditæ, quælibet albedo est similis alteri in virtute producendi accidens relativum, cum quælibet sit formalitè, & proxime potens producere accidens relativum; sed ea similitudo non constituitur per accidens relativum, quia nec virtus, nec relatio causæ constituitur per effectus: ergo ea similitudo (eadem de reliquis est ratio) non est albedini superaddita. Secundo si Deus ab utraque albedine colleret omnem relationem superadditam; utraque esset similis in eo, quod neutra modum relativum haberet; at ea similitudo non esset fundamentalis, sed formalis: ergo similitudo formalis stat sine modo superaddito. Min. prob. Similitudo*
do

do fundamentalis est, quæ potest reddi formalis per adventum relationis superadditæ: ac prædicta similitudo non esset huiusmodi quia per adventum relationis superadditæ tolleretur similitudo in eo, quod neutra sit relatio superaddita: ergo.

201. *Respond.* Quod cum virtus producendi relationem similitudinis in albedine, sit essentia albedinis, similitudo formalis in virtute producendi relationem similitudinis, est ipsa formalis similitudo in albedine, quare sicut ante relationem similitudinis in albedine, duæ albedines in eo, quod albedines, non sunt formalitèr similes, ita nec ante eandem relationem similitudinis sunt duæ albedines formalitèr similes in virtute fundandi relationes similitudinis. *Nec obstat*, quod formalitèr sit qualibet albedo potens fundare, seu producere relationem, nam ex hoc solum sequitur, quod ante relationem est forma constitutiva fundamenti: non tamen sequitur, quod ante relationem sit forma constitutiva similitudinis in virtute producendi relationem.

211. *Ad 2. instantiam*, neg. min. Quia relationis realis, qualis est formalis similitudo, nequit esse causa, & fundamentum aliqua negatio: quare albedines divinitus destitutæ relatione, essent à parte rei similes fundamentalitèr, *ly fundamentalitèr* sumpto

relatè ad similitudinem formalem per intellectum qui inter negationes illas apprehensas admodum entis, posset, comparando unam alteri, fingere similitudinem; non verò sumpto *ly fundamentalitèr* relatè ad similitudinem formalem à parte rei existentem: essent ergo albedines illæ à parte rei similes negativè, idest, non dissimiles; non tamen essent positivè similes; hoc est verè ad invicem relatæ.

212. *Objicies 4.* Dara distinctione relationis à fundamento sequeretur primo, quod producta gratia habituali, produceretur relatio coexistentiæ in omnibus rebus illi coexistentibus: consequens est falsum: ergo. Probat. min. Quia relatio illa esset intrinsecè supernaturalis, cum enim exigat existentiam termini, connecteretur cum existentia gratiæ intrinsecè supernaturali, quo nihil absurdius. *Secundo*, sequeretur, quod per hoc, quod quis incipiat in Italia esse albus, resultet in omni albo existente in Hispania aliqua entitas? quod videretur incredibile.

213. *Respond. neg. mai.* Nam per adventum novi termini purè materialis, & secundarij non resultat nova relatio, sed præexistens relatio extenditur ad illum, eo modo, quo adveniente secundo filio, relatio præexistens ad primum se extendit ad secundum, nulla in entitate relationis mutatione facta, quia ter-

terminus de novo positus est materialis, & secundarius, cuius defectus, vel existentia minimè immutat relationem: gratia ergo de novo producta, res naturales, coexistent ipsi per eandem relationem, per quam coexisterant invicem, quia nova existentia gratiæ esset existentia novi termini solum materialis, & secundarij; nec talis relatio, de novo extenderetur ad gratiam, ut formam supernaturalem; sed ut existentem in eadem duratione, purè per accidens se habente respectu relationis coexistentiæ, quod illa forma esset supernaturalis, cum non connecteretur formalitèr cum gratia, ut supernaturali; sed ut in eadem duratione existente, & idèò relatio illa non esset supernaturalis. Et *argumentum* tenentur solve-
re adverserij; nam etsi relatio coexistentiæ sit hæc entitas absoluta connotato termino in eadem duratione existente, connectitur cum illo: dicant ergo quomodo entitates naturales, ut coexistentes gratiæ connectuntur cum gratia, si hæc est forma supernaturalis?

214 *Ad 2. respond.* Eodem modo, quod alba, quæ sunt in Hispania per relationem, per quam supponuntur esse inter se similia, sunt etiam similia albo, quod producitur in India, quia illud album est terminus materialis, ad quem sine novitate entitativa prior relatio potest

extendi, unde nec sequitur absurdum, quod alij inferunt, nempe producto uno ente, universum esse immutandum, quia non requiritur, quod novæ in omnibus rebus resulerent relationes; sed quod priores novam denominationem, eamque secundariam communicent subiectis.

§. IV.

Ultimum argumentum diluitur.

215 **D**Enique obijcies. Dux relationes, v. gr. dux relationes Paternitatis sunt similes inter se absque alia relatione superaddita: ergo dux albedines erunt inter se similes absque relatione entitati albedinum superaddita: Conseq. tenet à paritate rationis, & anteced. probat. Quia si dux relationes Paternitatis essent inter se similes per aliam relationem superadditam, rursus relatio superaddita esset dissimilis relationibus Paternitatis; cum revera sit dissimilis, per aliam relationem dissimilitudinis superadditam; & iterum relatio dissimilitudinis superaddita esset similis alteri relationi dissimilitudinis per relationem superadditam, & sic in infinitum; consequens est absurdum: ergo, & illud ex quo sequitur.

216 *Hoc argumentum est, in cuius solutione divisi sunt AA. nos.*

ostræ sententiæ, pluribus nega-
 bus ullam relationem posse fun-
 dare aliam, alijs concedentibus
 relationes supra alias fundatas.
 Ad hi ultimi videtur recedere
 sententiã D. Thom. qui quæst.
 de Potentia, art. 3. ad 2. uni-
 versaliter loquens de omni rela-
 tione ait: *Nulla relatio refertur alia
 relatione.* Et 4. contra Gient. cap.
 4. necnon in lib. 3. Physic. lect.
 1. lic. C. asserit, quod quia rela-
 tio habet debilissimum esse, op-
 portet, quod super aliquod aliud
 fundetur: non ergo ipsa potest
 fundare aliam. Deindè, processus
 in infinitum relationum non ap-
 pareret, quomodo possit vitari; il-
 lum autem concedere, fatiis est à
 veritate extraneum. Et eodem
 modo negamus existentiam rela-
 tionis referri ad aliam existen-
 tiam eiusdem speciei per relatio-
 nem superadditam, quia talis exis-
 tentia eiusdem debilitatis est, ac
 ipsa relatio, cuius est existentia,
 & si minus potentialis sit, quàm
 illa.

217. *Necessum* ergo est, ut
 vel negemus relationes v. gr. Pa-
 ternitatis esse formalitèr similes à
 parte rei; sed tantum fundamen-
 talitèr, *ly fundamentalitèr* rela-
 tione ad similitudinem formalem,
 quæ sit relatio rationis eo mo-
 do, quo supra num. 130. dixi-
 mus duas qualitates carentes re-
 latione esse fundamentalitèr à
 parte rei similes in carete rela-
 tione, relatè *ly fundamentalitèr*
 ad similitudinem formalem, quæ

ut relatio rationis, sicut enim
 carentia, quia primum nihil, ne-
 quit relationem realem funda-
 re, ita una relatio, et si realis,
 quia tamen debilissimæ entitatis,
 nequit aliam relationem funda-
 re. Nec ob est, quod Div. Tho-
 mas quæst. 7. de Potentia, artic.
 9. ad 1. non solum asserat, quod
 relatio non refertur media alia
 relatione; sed, & quod refertur
 per se ipsam. *Nec obest*, quia hoc
 ita est accipientium, ut relatio
 v. gr. Paternitatis, qua subiectum
 refertur ad Filium, se ipsa quoque
 referatur ad eundem terminum,
 sicut existentia, vi cuius existit
 compositum, se ipsa existit si-
 ne alia existentia superaddita;
 non tamen accipientium est res-
 pectu termini diversi, ad quem
 non refert directè subiectum,
 respectu scilicèt alterius relatio-
 nis sibi similis, vel diversæ in or-
 dine, ad quam directè non consti-
 tuit subiectum diversum, vel si-
 mile. Quæ solutio est valdè pro-
 babilis, & à nobis ultimo loco
 breviter exposita in priori edi-
 tione.

218. *Vel potest* etiam respond.
 Quod relationes v. g. Paternitatis,
 se ipsis sunt à parte rei formalitèr
 similes sine relatione superaddi-
 ta, & se ipsis sunt diversæ forma-
 litèr à qualibet alia relatione di-
 versæ rationis, & sic nec fundant
 aliam relationem realem, nec
 expectant relationem rationis, ut
 dicantur formalitèr similes, vel
 diversæ. *Non enim* fatiis percep-
 ti.

ribile est, quòd relatio hæc sit à parte rei, & illa alia sit etiam à parte rei, & utraq; sit formalitèr eiusdem speciei, & quòd à parte rei una non sit formalitèr, sicut altera, quòd est idem, ac esse similem formalitèr alteri; sed expectanda sit fictio intellectus, ut sit similis formalitèr alteri. Nec est idem de carentijs, quæ cum à parte rei non sint nisi negationes, nil mirum, quòd ad denominationem positivam, qualis est denominatio similitudinis, expectent fictionem intellectus. Quam solutionem ibi exprofesso defendimus, & modo magis consonam iudicamus Angelic. Doctori, qui in loco immediatè citat. ex quæst. 7. de Potentia universa litèr dixit relationem referri per se ipsam, ex quo statim intulit, unde non sequitur processus in infinitum, si enim relatio Paternitatis v. gr. solum refertur ad aliam eiusdem speciei per respectum rationis in esse similis: ergo processus in infinitum non vitatur ex hoc, quòd relatio refertur per se ipsam; sed ex hoc, quòd non refertur nisi per relationem rationis.

219. *Sed opponas* 1. Una albedo non est formalitèr similis alteri per se ipsam: ergo nec una Paternitas alteri Paternitati. Probat. consequ. *Tùm*, à paritate rationis. *Tùm*, quia idèò primum est verum, quia deficit denominatio similis, perseverante fundamento realitèr, scilicèt albedine;

sed perseverante realitèr Paternitate, potest deficere similitudo ipsius, deficiente nimirum albedine Paternitate, cui illa erat similis: ergo vel albedines sunt formalitèr similes sine relatione superaddita, vel duæ relationes non sunt se ipsis formalitèr similes sine relatione superaddita.

220. *Resp.* nego consequ. Quia forma absoluta, qualis est albedo, nequit habere pro effectu secundario denominationem propriam formæ relativæ, quia nec conceptus veræ relationis salvatur, ut in superioribus est ostensum; nec ens finitum ad certum genus determinatum potest secum identificari effectum proprium formæ, diversi adèò generis etiam supremi, qualis est relatio: at intra idem genus relationis potest una relatio alterius effectum proprium secum identificare, & pro secundario habere, dum hic consequentèr se habet ad primum, sicut consequentèr se habet; nam sicut entitas albedinis, quæ primario facit album, ex consequenti habet per semetipsam fundare relationem similitudinis ad aliam albedinem, & diversitatis ad nigredinem, quia hi effectus sunt intra lineam absolutam, & consequuntur ipsam unitatem specificam albedinis; ita intra lineam relativam consequentèr se habet ad hanc specificè relationem similitudo cum alia eiusdem rationis, & diversitas ab

alia alterius speciei. Per quæ constat ad utramque consequ. propositionem.

221 *Instabis 1.* Ut relatio Paternitatis haberet pro effectu secundario similitudinem cum alia paternitate, debebat respicere ut terminos subordinatos relationem filiationis ad quam primario refertur, referendo subiectum, & aliam relationem Paternitatis: at non sic eos respicit, cum disparate omnino se habeant, gr. respectu Paternitatis Petri filius ipsius Petri, & Paternitas Pauli: ergo relatio Paternitatis non habet pro effectu secundario denominationem similis cum alia Paternitate.

222 *Instabis 2.* Nam, etsi relatio similitudinis non differat genere supremo relationis, à relatione Paternitatis, differt tamen genere intermedio, & ita ut relatio similitudinis fundetur in unitate, relatio Paternitatis in actione, & sic una relatio, etsi de linea relativa, non est tamen de linea relativa alterius, sed est diversi generis ab altera; sed quia albedo est alterius generis à relatione, nequit relationem identificare: ergo nec relatio Paternitatis relationem similitudinis.

223 *Confirm.* Ex eo, quod si Paternitas est per se ipsam similis alteri Paternitati, & dissimilis alteri relationi diversæ rationis, v. gr. filiationi, erant ad nitenda in Divinis relationes, rea-

les dissimilitudinis, & diversitatis distinctæ saltem virtualiter à quatuor illis, nempe, à paternitate, filiatione, spiratione activa, & spiratione passiva, quas veritative profiteamur; consequens est contra communem sententiam Theologorum 1. part. quæst. 42. art. 1. ergo falsum est id, ex quo sequitur.

224 *S. Respond. ad 1. instantiam,* concessa mai. neg. minor. Nam, etsi illi termini secundum se inspecti disparate se habeant, secus tamen in ordine ad Paternitatem, cuius terminus primarius est filius, & secundarius alia Paternitas, quæ etsi sit Pauli, est tamen Paternitas, sicut Paternitas Petri. *Instoque argumentum:* Nam quam subordinationem habent absolute inter se actio generativa elicitæ à Paulo, & Franciscus genitus à Petro? Et nihilominus entitas absoluta actionis generativæ elicitæ à Petro, quæ se ipsa est primario fundamentum relationis Paternitatis ad Franciscum genitum à Petro, est secundario fundamentum relationis similitudinis ad actionem generativam elicitam à Paulo.

225 *Ad 2. instantiam respond.* Quod sicut eadem entitas habitus Philosophici fundans primario relationem tertij generis ad suum scibile, fundat ex consequenti, & secundario relationes primi generis, similitudinis scilicet ad alium habitum Philosophicum, & diversitatis ad alium scien-

scientiam specie diversam, etiam si ratio fundandi formaliter, ut fundans diversas illas relationes sit diversa, utpotè à qua pendet diversitas etiam in genere intermedio relationum primi, & tertij generis, ita, etsi relationes paternitatis, & similitudinis, sint differentes specie, & in genere intermedio, potest relatio, quae primario est paternitas, esse secundario, & ex consequenti similitudo cum paternitate; quod nequit evenire in forma absoluta, quae differt à relativa genere supremo, & cuius identitas cum relatione, ut cum effectu secundario, destrueret conceptum veræ relationis. Undè in forma dist. minor. quia est alterius generis, etiam *supremi*, & cuius identitas destrueret conceptum veræ relationis, conc. min. quia est alterius generis, ut cumque, neg. min. & conseq.

226. *Ad confirm. neg. sequelam mai.* Licet enim relationes divinæ per semetipsas sint realiter similes, vel dissimiles, non tamen propterea cogimur concedere in Deo plures relationes quàm quatuor, quia praedictæ denominationes similis, & dissimilis non sunt distinctæ etiam virtualiter à paternitate, filiatione, & utraque spiratione; sed sunt hæ relationes, ut ex consequenti præstant alias denominationes: nam dissimilitudo, qua paternitas est filiationi dissimilis, est ipsamet paternitas, quæ primario, & constitutivè respicit filium, ut genitum, & secundario, sive ex

consequenti respicit filiationem, ut relationem alterius rationis ab ipsa paternitate.

227. *Hinc inferes*, quod etiam ipsa existentia relationis referatur media relatione, cuius est existentia, nam sicut existentia relationis est existentia sui, & ipsius relationis, ita relatio existens per illam, est relatio sui, & ipsius existentiae; quare sicut relatio ut referatur ad quoscumque terminos, non indiget relatione superaddita, ita existentia relationis, ut ad quoscumque terminos referatur, relatione superaddita relationi per eam contenti non eget. Relatio quippè est relatio sui complete sumptæ, ac subinde sui, & sui complementi, nempe existentiae.

228. *Inquires: Utrum distinctio realis relationis à suo fundamento sit entitativa, vel modalis?* Resp. Eam non esse entitativam, sed modalem: *Ratio est*, quia ea distinguuntur entitativè, quæ mutuo separari possunt, ea verò distinguuntur modaliter, quæ separari possunt non mutuo; sed separatio relationis à fundamento nequit esse motua, & potest esse non motua, quia fundamentum potest permanere deficiente relatione, relatio verò deficiente fundamento nequit perseverare: ergo distinctio relationis à fundamento non est entitativa; sed modalis.

***
***

ARTIC. V.

AN OMNIS RELATIO PRÆDICA-
mentaliter terminetur formalitèr
ad relativum?

229 **D**istingendum est in præ-
senti, id quod termi-
nat relationem, & id, vi seu ra-
tione cuius illam terminat: non
dubitamus, id, quod terminat
relationem esse aliquid absolutum,
undè litigium reducitur ad ratio-
nem formalem terminandi sicut,
licèt id, quod denominatur simile,
sit aliquid absolutum, album
scilicèt, nihilominus tamen supra
diximus esse aliquid relativum id,
ratione cuius est formalitèr simile.
Et quia supra divisimus relationes
in mutuas, & non mutuas, de utrif-
que procedit dubium, quod sepa-
ratim decidemus.

§. I.

Prima conclusio.

230 **R**elationes mutue terminan-
tur formalitèr ad relativum.
Ita Thomista, uno vel altero
dempto, contra Scotum, Suarez,
Vazq. Oviedo, Izquierdo, Hart.
Tellez, Capreolum, & Soto.

231 **¶** Et probatur primo ex
Ang. Præcept. 1. p. q. 40. art. 2.
ad 4. ibi: *Cum dicitur, quod relati-
vis esse est ad aliud se habere, per ly aliud
intelligitur correlativum, quod non est
prius natura; sed simul natura, & cog-*

nitione, at correlativum non est
absolutum, sed relativum: corre-
lativum enim constituitur per re-
lationem: ergo relationis esse est
ad relativum.

232 **¶** Probatum ratione. Relatio-
nes mutue habent inter se oppo-
sitionem relativam mutuan: er-
go terminus formalis unius rela-
tionis est altera relatio. Antece-
dens videtur certum, nam Paterni-
tas opponitur relativè Filiatio-
ni, & Filiatio Paternitati; non
enim sunt Paternitas, & Filiatio
relationes disparatæ, ut Paterni-
tas, & similitudo cum altera Pa-
ternitate: compatiuntur quippè
in eodem subiecto Paternitas, &
similitudo cum alia Paternitate;
Paternitas verò, & Filiatio ex pro-
prijs conceptibus, & ratione suæ
oppositionis in eodem subiecto
non coherent. Consequentia verò
probatum, nam oppositio relatio-
nis est cum suo termino formali,
opponi quippè in relatione est res-
picere: ergo si una ex relationibus
mutuis alteri opponitur relativè,
una relatio est terminus formalis
alterius relationis.

¶ Confirm. Sicut se habet respice-
re in Pater, ita se habet respici in
Filio; sed Pater respicit Filium,
quia generat, ly quia non dicente
rationem formalem, sed funda-
mentum: ergo Filius respicitur à
Patre, quia genitus ly quia non
dicente rationem formalem, sed
fundamentum: ergo ratio forma-
lis terminandi in Filio non est fun-
damentum, sed relatio.

Dices

233^s *Dices primo.* Ex hoc tantum sequi, quod ex parte fundamenti relatio sit ratio formalis opponendi relativè fundamentum cum termino, & similiter relatio ex parte termini sit ratio formalis opponendi terminum relativè cum fundamento, una tamen relatio non respicit aliam, alias relationes essent, *ut quod* oppositæ, & non solum rationes formales, quibus extrema opponerentur.

234^s *Sed solutio videtur* sistere in litigio vocis concedente ipsa quidquid sententia nostra incidit; à principio enim dubij monuimus, quod illud procedit de ratione formali se mutuo relativè opponendi, & terminandi extrema, quæ *ut quod* mutuo relativè opponuntur; sed solutio videtur fateri, quod relationes sint rationes formales terminandi, & se mutuo relativè opponendi extrema, quæ *ut quod* mutuo relativè opponuntur: ergo re ipsa concedit quidquid intendimus, & solum restat vocis litigium, an scilicet relatio dicenda sit, quæ *ut quod* opponitur, & respicit.

235^s *Confirmat. & explicatur.* Oppositio relativa non consistit præcisè in conceptu referendi, sed in conceptu referendi, & simul etiam terminandi, ut ex se est manifestum: ergo oppositio relativa mutua consistit in conceptu mutuo referendi, & terminandi; sed iuxta solutionem relatio est ratio formalis se mutuo relativè op-

ponendi extrema: ergo relatio est in extremis ratio formalis mutuo referendi, & terminandi: ergo extrema terminant, ut constituta per relationem, ut per rationem formalem terminandi. *Tunc sic:* Sed ut constituta per relationem, ut per rationem formalem terminandi, sunt termini formaliter relativi: ergo in huiusmodi relationibus mutuis terminus formaliter, ut terminus, est relativus.

236^s *Urgetur.* Pater, & Filius, ut Pater formaliter, & Filius, mutuo relativè opponuntur: ergo formaliter ut Pater, & Filius se mutuo respiciunt; sed formaliter ut Pater, & Filius sunt relativa: ergo formaliter ut relativa se mutuo respiciunt: ergo quidquid sit, aut una relatio respiciat aliam, in quo sistit solutio, unum tamen relativum, ut relativum, respicit aliud relativum, ut relativum.

237^s *Hinc pro litigio vocis* dicimus ex dictis in art. anteced. quod relatio creata, etsi primario non detur, ut sit, & referatur; sed ut subiectum referatur per ipsam, ipsa etiam secundo respicit, & refertur; imò ipsa est forma, quæ primario opposita cum alia, licet non dicatur opponi *ut quod*, ne his vocibus denoteretur ipsam esse subiectum oppositionis, est tamen forma quæ opposita, sicut visus est forma *ut quæ* opposita cum excitate, etsi sit, ratione cuius videns opponitur *ut quod* cum excito.

238 *Dices* 2. Quod relatio non solum opponitur cum suo termino formalis; sed multo magis cum correlatione se tenente ex parte termini formalis ad fundamentum ipsius: dux enim relationes, v. gr. relatio Petri ad Paulum, & relatio Pauli ad Petrum opponuntur sicut via à Matrino in Complutum, & via à Compluto in Matritum, quæ sunt ex diametro oppositæ quia una respiciat aliam, quia respiciunt terminos ex diametro oppositos, una scilicet Matritum, & alia Complutum.

239 *Sed contra est*. Relativa mutua sunt opposita mutua relativè, oppositione scilicet de linea relativa: ergo utrumque oppositum formalitè ut tale est in linea relativa. Patet conseq. Nam alias oppositio inter illa extrema, vel non esset relativa, vel saltem in linea relativa non esset oppositio mutua; sed fundamentum sistens in sola linea fundamenti non est de linea relativa: ergo cum correlatione termini formalis non opponitur fundamentum mutuo relativè.

240 *Confirm.* & explicatur, ex impugnatione alterius solutionis. Pater, & Filius, si præcisè considerentur, ut generans, & genitum, non opponuntur formalitè oppositione de linea relativa; si autem considerares Patrem, ut Patrem, & Filium, solum ut genitum, invenires fortè oppositionem relativam; sed non mutua, quia tantum ex parte unius extremi est

relatio, si autem utrumque consideres, ut Patrem formalitè, & ut Filium, tunc inter ipsos invenies oppositionem relativam mutua: ergo oppositio relativa mutua solum salvatur, dum extremum utrumque attenditur formalitè ut relativum; ergo vel relativa mutua non sunt mutuo opposita relativè, vel oppositio unius relationis non est cum fundamento alterius: sed solum cum alia relatione. *Uterius* relativa mutua formalitè ut talia opponantur mutuo relativè; sed oppositio relativa consistit in respectu: ergo relativa mutua formalitè, ut talia se mutuo respiciunt, ac proinde unum relativum formalitè, ut tale terminat respectum alterius relativi.

241 *Nec exemplum* pro solutione adductum suadet oppositum; oppositio enim unius viæ cum alia non consistit in respectu unius ad aliam, cum oppositio, & contrarietas motuum sit præcisè ratione terminorum, ut ab ipsis motibus distinctorum, undè calor, & frigus non opponuntur, quia frigefactio, & calefactio opponuntur; sed è converso, hæc opponuntur contrariè, quia calor, & frigus opponuntur contrariè, & similiter viæ, seu motus in duo ex diametro opposita loca opponuntur, quia loca tali inter se situatione distantia ex diametro opponuntur; at oppositio relationum est oppositio respectiva, seu quæ in respectu consistit, undè si est

oppositio mutua, consistet in mutuo respectu à quo si ex parte extremorum præcindas, invenietur fortè in illis incompatibilitas, sed non incompatibilitas relativa, quæ sit mutua.

§. II.

Solvuntur argumenta.

242³ **O**bjicies 1. Relationes mutuarum non terminantur ad relativum, quia prædicamentales, nam ut statim dicemus, relationes tertij generis, quæ sunt prædicamentales, terminantur ad absolutum; nec quia mutuarum, siquidem iuxta D. Thomam 3. part. quaest. 35. art. 5. in Christo D. non datur respectus B. Virginis relatio realis filiationis, qua possit terminare relationem Maternitatis: ergo ex nullo capite relationes mutuarum terminantur ad relativum.

243³ *Resp.* neg. antec. pro secunda parte. Ad prob. resp. Quod relatio Maternitatis B. Virginis ex se est mutua, id est, exigit esse mutuum; per accidens tamen, & ob incapacitatem termini, qui propter sui immutabilitatem incapax est relationis temporalis, non est mutua, ac proinde nec terminata ad relativum, sed ad fundamentum relationis, ex quo non sequitur, quod relatio mutua, ut mutua, & secundum essentiam mutuarum, non terminetur semper ad relativum, nam essentia mu-

tuarum, ut mutuarum, est essentia proprietatis separabilis divinitus Maternitate, sicut essentia risibilitatis est essentia proprietatis separabilis divinitus ab homine; unde sicut in casu separationis risibilitatis, male inferes, quod risibilitas non consisteret essentialiter in potestate proxima ad ridendum, quia, & si tunc casus detur essentia rationalitatis, quæ est exactivè risibilitas, non tamen datur essentia risibilitatis; ita in casu argumenti male inferes, quod relatio mutua secundum essentiam mutuarum non terminetur ad relativum, quia, & si in eo casu maneat relatio Maternitatis, quæ est exactivè mutua, essentia tamen mutuarum non manet.

244³ *Instas* 1. Maternitas, seu relatio Maternitatis B. Virginis est eiusdem speciei cum alijs relationibus Maternitatis: ergo si terminus formalis illius non est relatio, nec terminus aliarum est relatio. *Instas* 2. Relatio Maternitatis intelligitur in sua specie constituta, & si in genito non resultat realis relatio filiationis: ergo intelligitur iam specificè terminata & si relatio filiationis non resultat; sed non intelligitur terminata ad relativum: ergo ad absolutum, ac proinde cum resultat filiatio, vel etiam si resultat (in quo casu est mutua) terminatur ad absolutum.

245³ *Resp.* concess. antec. neg. consequ. Quia præterquam quod species relationis non sumitur à ter-

termino; sed à fundamento iuxta
 statim dicenda, esse terminum
 absolutum, vel relativum, est quid
 materiale respectu Maternitatis
 specificè consideratæ. *Ad 1. instan-*
tiam. Concessis omnibus, neg. ul-
 timam consequ. quæ subinfertur.
 Relatio enim Maternitatis speci-
 ficè considerata nō habet pro ter-
 mino formali, nec absolutum, nec
 relativum; sed ab utroque præ-
 cindit, nam relatio mutux, aut
 non mutux, accidit tali relatio-
 ni specificè consideratæ, & sic
 etiam accidit ipsi terminus relati-
 vus, aut non relativus, sive abso-
 lutus, undè nec sequitur, quòd ut
 mutua non terminetur ad relati-
 vum, nec quòd specificè varietur,
 cum non terminantur ad relati-
 vum.

146° *Obijcies 2.* Iuxta commu-
 ne proloquium Philosophorum
positio fundamento, & termino, statim
resultat relatio: Ergo terminus cum
 fundamento est causa, & prior re-
 latione; sed terminus, ut relati-
 vus non est prior; sed simul cum
 relatione: ergo nulla relatio ter-
 minatur ad terminum, ut relati-
 vum.

274 *Respond.* Relationem
 mutuan resultatam posito termi-
 no fundamentalitè, non posito
 termino formalitè, nam termi-
 nus fundamentalitè acceptus est
 entitas absoluta, & prior; at for-
 malitè sumptus est relativus, &
 simul, quare ex prævia positio-
 ne illius, non istius, resultat
 relatio mutua.

248 *Instas primo.* Ad resultant-
 tiam relationis prærequiritur po-
 sitio termini, sicut requiritur po-
 sitio fundamenti; at prærequiri-
 tur positio fundamenti formalitè
 sumpti: ergo, & termini sumpti
 formalitè. *Instas secundo.* Relatio
 resultat ad positionem eius, à quò
 specificatur; sed specificatur à ter-
 mino sumpto formalitè: ergo re-
 sultat ex positione illius sumpti for-
 malitè.

249 *Resp.* negando maiorem,
 si ly *sicut* dicat paritatem in omni-
 bus; nam ad resultantiam relatio-
 nis mutux prærequiruntur, quæ
 possunt prævenire relationem mu-
 tuam, & terminus formalitè ut
 talis, cum debeat esse oppositus
 relativè, non potest prævenire
 relationem mutuan; sicut potest
 eam prævenire fundamentum, ut
 tale, quod non debet esse per se
 oppositum relativè; undè non op-
 portet, quòd sicut prærequiritur
 ad relationem mutuan fundamen-
 tum, formalitè ut tale, terminus
 formalis, ut talis, sit etiam præ-
 requisitus.

250 *Ad secundam instantiam*
 neg. minorem: Relatio enim non
 specificatur à termino formalitè
 sumpto; sed à fundamento, non
 enim habet esse à termino; sed ad
 terminum, si enim relatio specifi-
 caretur à termino, cum specifica-
 tivum, etiam extrinsecum sit ve-
 rè, & propriè causa, hinc fieret,
 quòd iam relatio prædicamenta-
 lis, non respiceret terminum, ut
 purum terminum, quod est con-
 tra.

tra commune proloquium inter
A. A. agentes de relatione prædica-
mentali.

251° *Obijcies* 3. Relatio diffini-
tur per terminum; sed non potest
diffiniri per suum correlativum:
ergo terminus relationis non est
ipſius correlativum: *Prob. min.* 1.
Ea, per quæ aliquid diffinitur, ſunt
illo priora; ac correlativum non
est prius; ſed ſimul cum relatio-
ne: ergo terminus relationis non
est ipſius correlativum. *Probat.* 2.
eadem minor: Non potest diffiniri
relatio per æque ignotum; ſed
correlativa, ſunt æque ignota,
cum ſit ſimul cognitione: ergo
non potest unum per alterum dif-
finiri. *Prob.* 3. *min.* Si diffiniretur
per correlativum, poſſet relatio
ingredi propriam diffinitionem,
quia cum iuxta Ariſt. 2. Topic.
cap. 2. vice partis diffinitionis poſ-
ſit eius diffinitio ſubrogari, ſi Pa-
ter diffiniretur per Filium, loco
Filij poſſet poni diffinitio Filij,
nempe *qui eſt ad Patrem*, ubi Pater
ſui diffinitionem intraret; conſe-
quens adverſatur regulis diffini-
tionis: ergo.

252° *Denique* probat. *eadem*
minor. Si relatio diffiniretur per
ſuum correlativum, ut Pater per
Filium, & Filius per Patrem; da-
retur in diffinitionibus circulus,
quem tamen reprobatur D. Thom.
1. p. q. 25. art. 2. dicens Omnipoten-
tiam non eſſe diffiniendam per
poſſibile relative acceptum, ne
detur circulus in manifeſtatione
Omnipotentia, & ne ſam diffi-

nire dicendo: *Eſt, quæ potest omnia*
poſſibilia ſit idem, ac dicere: *Deus*
eſt Omnipotens, quia potest omnia quæ
potest: ergo.

254° *Respond.* negando min.
Relatio enim diffinitur per eſſe ad
aliquid, & eſſe ad aliquid, non eſt
prius relatione; non ergo diffi-
nientia debent eſſe priora diffini-
to. *Ad 2. probat. respond.* Non poſſe
aliquid diffiniri per diffinitionem,
quæ ſecundum ſe totam ſit æque
ignota, ac diffinitam, poſſe tamen
diffiniri per diffinitionem, cuius
aliqua pars ſit æque ignota, dum-
modo diffinitio ſecundum ſe tota
ſit notior. *Ad 3. probat. resp.* Quòd
loco partis intrinſecæ diffinitionis
potest ingredi diffinitio illius, ac
correlativum eſt pars extrinſecæ,
quare vice ipſius eius diffinitio ne-
quit ingredi.

254° *Ad ultimam prob. respond.*
In diffinitione relativorum maxi-
mè, ſi ſint relativa mutua, non eſt
vicioſum circulum in diffiniendo,
quia ex una parte, cum eſſenti-
unius ſit ad aliud, & è converſo
nequit unum diffiniri, niſi per
aliud, & è converſo; & ex alia
circulus ille non eſt uniformis (quæ
ſemper eſt vicioſus) ſed difformis,
quia unum diffinitur cum aliqua
diverſitate per aliud, quatenus
unum in recto diffinitur per alte-
rum in obliquo.

255° *Obijcies* 4. Diſſimilitudo
inter album, & nigrum eſt relatio
mutua; ſed hæc non terminatur
ad relativum: ergo probatur. *min.*
Album, ut diſſimile nigro refertur

ad nigram, ut ipsi albo dissimile, sed nigrum per relationem dissimilitudinis non est dissimile albo, sed per nigredinem; quia cum nigrum quoque sit dissimile, in relatione dissimilitudinis potius sunt similia: ergo dissimilitudo albi non terminatur ad relativum.

265 *S Neg. min.* ad prob. dist. mai. Album, ut dissimile refertur ad nigrum. *ut sibi dissimile in nigredine*: conced. mai. *ut sibi dissimile in dissimilitudine*: neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Relatio enim dissimilitudinis ex parte albi terminatur formaliter ad relationem dissimilitudinis ex parte nigri, & est dissimilitudo ex parte nigri, & est dissimilitudo nigri, quia videlicet nigrum est dissimile albo, quod est, eam esse, *ut quo dissimilem*, & est similis in se dissimilitudini albi, quod est, eam esse similem *ut quod*. Refertur ergo album per relationem dissimilitudinis ad relationem dissimilitudinis nigri, *ut quo* consideratam, id est, quatenus constituit nigrum dissimile albo, non ad praedictam relationem, *ut quod* consideratam, id est, ad eam, ut est similis in se dissimilitudini albi, terminus enim qui illius relationis est nigrum, constitutum dissimile per propriam relationem dissimilitudinis.

257 *S Obijcies 4.* Si omnis relatio mutua terminaretur ad relativum, relatio mutua, ut abstrahitur ab omni relatione mutua, terminaretur ad relativum; consequens

est impossibile: ergo. Prob. min. Quia relationi mutuae in communi non potest correspondere in suo termino relatio mutua superior, aut inferior, cum relatio, & terminus debeant dici ad convertentiam, nec relatio mutua aequalis; alias darentur duo genera relationis mutuae, nec ab omnibus relationibus mutuis abstrahi posset una ratio communis relationis mutuae: ergo.

258 *N Confirm.* Relatio mutua ex suo conceptu communi est ad aliam relationem: ergo in conceptu communi relationis mutuae includitur distinctio unius ab alia: ergo vel nequit ab omnibus abstrahi ratio una communis, aut ex conceptu communi relationis mutuae, una non est ad aliam.

256 *N Resp.* In primis hoc argumentum debere etiam solvi ab oppositae sententiae A.A. qui, licet negent relationem mutua ad aliam ex parte termini relationem formaliter terminari, negare tamen non possunt, quod exigat dari in termino aliam relationem; relatio enim mutua, ut mutua, nequit salvari, nisi saltem exigat aliam ex parte termini relationem, alias mutua non est, ipsis ergo etiam incumbit explicare, quomodo relatio mutua in communi, & si sub ea comprehendantur omnes relationes mutuae, exigat in termino aliam relationem distinctam a relatione omnes comprehendente. Adest praeterea exemplum in conceptu

distinctorum realiter communi, & simpliciter participato ab omnibus distinctis realiter ut talibus, quomodo, scilicet conceptus ille communis distincti realiter omne realiter distinctum comprehendens, sit unus simpliciter conceptus, cum diversitatem inferiorum videatur includere; & quomodo ex parte termini distinctionis (respectu cuius differt realiter) importetur terminus realiter distinctus, cum omne realiter distinctum sub conceptu communi comprehendatur.

260^s Quare resp. disting. mai. Relatio mutua terminaretur, ut abstrahit ab omni relatione mutua, ad relativum, terminaretur signatè: conced. mai. exercitè: sub disting. exercitè. connexivè: conced. mai. formalitè: neg. maior. Relatio mutua in communi dicit signatè id, quod est de essentia relationis mutuae, respectum scilicet ad relationem mutuo cooppositam, respectum quidem non exercendum per relationem illam in communi, sed quem ratio illa communis petit mutuo exerceri in relatione qualibet mutua in singulari. Hinc dicimus, quod relatio signatè concepta correspondens ex parte termini conceptui illi communi relationis mutuae est ipsi æqualis, imò est eadem relatio mutua in communi ex parte termini apprehensa, quæ, ut quod signatè concepta in communi non gaudet prout ibi reali distinctione à relatione concepta ipsi op-

posita; ut quo tamen petit, quod qualibet relatio in particulari distinguatur realiter à relatione coopposita. Quod patet exemplo adducto conceptus communis distincti realiter ab alio connotat enim aliud ex parte termini apprehensum, & si sit in re ipsum; quod sub conceptu communi apprehenditur.

261^s Ad confirm. resp. concessio anteced. dist. conseq. In conceptu communi includitur distinctio unius ab alia in concipi, vel ex parte subiecti, vel ex parte termini: neg. conseq. in ratione relationis mutuae: neg. conseq. Conceptus ille communis relationis mutuae solum differt à conceptu relationis, prout in communi etiam conceptæ, ut terminantis penes concipi, vel ex parte subiecti, vel ex parte termini; in ratione tamen essentiali relationis mutuae non differt, sed convenit, in exigendo scilicet, quod quævis relatio mutua differat in particulari à sibi coopposita relatione; conceptus tamen communis relationis mutuae est idem essentialitè cum conceptu communi relationis cooppositæ.

§. III.

RESOLVITUR DVBIUM CIRCA RELATIONES NON MUTUAS.

262^s R Elationes non mutuae non terminantur formalitè ad relativum; sed ad absolutum. Prob. ex Div. Thom.

quæst. 9. de Potent. art. 8. dicente: *Relativa illa, in quibus non est eadem ratio referendi ex utraque parte, non sunt simul natura, sed alterum est prius naturalitèr; sed relatio ex parte termini non est prior naturalitèr relatione ex parte fundamenti: ergo relativa, in quibus non est eadem ratio referendi ex utraque parte, scilicèt, non mutua, non terminantur ad relativum.*

263^s *Probat. insuper ratione.*

Relationes non mutua, non terminantur formalitèr ad aliam relationem, quæ sit relatio realis; non terminantur formalitèr ad aliam relationem, quæ sit relatio rationis: ergo non terminantur formalitèr ad aliam relationem. Mai. videtur certissima, nam ex parte termini nõ est relatio realis: ergo non terminantur ad relationem, quæ sit relatio realis. Min. verò prob. A parte rei, & nullo intellectu cõsiderante, dantur huiusmodi relationes reales non mutua; relatio v. gr. B. Virginis in ratione Matris ad Christum D. & relatio creaturæ ad Deum, ut ad Dominum, & Creatorem: ergo à parte rei, & nullo intellectu cõsiderante, datur terminus formalis talium relationum. Prob. conseq. Implicat, quòd detur relatio sine suo termino formali; ergo si relationes illæ dantur à parte rei, à parte rei datur terminus formalis illarum. Prob. anteced. Implicat dari relationem, quin actu detur respectus ad aliud: ergo quin detur illud aliud terminans actu ca-

lem respectum: ergo quin detur in eo actu id, ratione cuius terminat respectum; sed id, ratione cuius terminat respectum, est terminus formalis relationis: ergo implicat relatio sine suo termino formali, ac per consequens, si relationes huiusmodi sunt à parte rei, & relatio rationis in termino non est à parte rei, non terminantur formalitèr ad relationem rationis.

264^s *Dices: Quòd huiusmodi relationes non mutua terminantur ad relationem, seu ad relativum reale, non intrinsecum; sed extrinsecum, ad terminum scilicèt, ut extrinsecè denominatum à relatione terminata ad ipsum, prout sic enim est, etsi extrinsecè, in linea relativa, unde relatio Mater-
nitatis B. Virginis terminatur ad Christum, ut extrinsecè relativè denominatum ab ipsa.*

165^s *Sed contra est. Relatio realis ex suo conceptu est ad aliud realitèr: ergo implicat, quòd eius terminus formalis non differat realitèr ab ipsa; sed denominatio extrinseca ab ipsa proveniens non differt realitèr ab ipsa, ut per se est manifestum: ergo denominatio extrinseca ab ipsa proveniens non est terminus formalis illius. Nec dicas, quòd etsi terminus formalis ipsius non differat ab ipsa, differt tamen ab ipsa terminus, qui ipsam terminat, terminus scilicèt constitutus per extrinsecam denominationem provenientem ab ipsa.*

266ⁿ Nam contra stat impug-
natio præcedens. Terminus for-
malis relationis per se primo ter-
minat relationem, cum terminus
per ipsam constitutus terminet
ratione ipsius: ergo, vel relatio
ex suo conceptu quiddicativo non
est *ad aliud*, vel terminus formalis
relationis realis debet esse distinc-
tus realiter ab ipsa. Prob. conseq.
Per *ly ad aliud* intelligitur cor-
relativum formaliter, ut corre-
lativum, ut ipsi AA. oppositi in-
tendunt; sed si terminus forma-
lis non est realiter distinctus, cor-
relativum, ut correlativum, non
est realiter distinctum, etsi illud,
quod est correlativum, sit reali-
ter distinctum: ergo si terminus
formalis per se primo terminat,
vel relatio non est ex suo concep-
tu quiddicativo ad aliud, vel
terminus formalis relationis rea-
lis debet esse realiter distinctus ab
ipsa.

267° Confirmat. & explicatur
contra Thomistas oppositum sen-
tientes. Ratio formalis referendi
subiectum ad terminum, v. gr.
ratio formalis referendi scientiam
nostram (quæ refertur relatione
non mutua tertij generis) ad suum
scibile, est realiter distincta à scien-
tia, quæ refertur per ipsam: er-
go ratio formalis terminandi in
scibili est realiter distincta à rela-
tione scientiæ terminata ad ipsum.
Antec. est certum, cum Thomistæ
in hac parte oppositum sentientes
distinguant realiter relationem
prædicamentalem à subiecto, &

fundamento, & conseq. probat
Oppositio realis relationis, vi
cuius est *ad aliud*, magis est cum
termino, qui ipsam terminat,
quàm cum subiecto, aut funda-
mento, quod refertur per ipsam,
imò cum hoc non explicat oppo-
sitionem; sed cum solo termino,
indeque relatio in Divinis, tenen-
ta identitate cum eo, quod refer-
tur, differt realiter nihilominus à
termino sibi cooppoito: ergo si
hoc non obstante, ratio formalis
referendi scientiam est realiter
distincta à scientia, cum qua non
opponitur, ratio formalis termi-
nandi in scibile debet esse reali-
ter distincta à relatione termina-
ta ad scibile, cum qua opponitur
formaliter.

268^s Contra 2. Res quælibet
terminat relationem ratione illius
formæ, vi cuius recipit denomina-
tionem extrinsecam respecti; sed
hanc denominationem extrinsecam
respecti, recipit res per se ipsam,
& non per formam extrinsecam:
ergo per se ipsam, & non per ex-
trinsecam relationem res quælibet
terminat relationem. Mai. est cla-
ra, nam res quælibet refertur ad
terminum per formam, vi cuius
activè communicat termino de-
nominationem: ergo à simili res
quælibet terminat relationem per
formam, vi cuius recipit passivè
denominationem. Min. vero pro-
batur. Ratio formalis recipiendi
effectum formæ, sive intrinsecam,
sive extrinsecam, non est ipsa for-
ma; sed capacitas subiecti: etc.

go prædictam denominationem, quæ est effectus formalis extrinsecus relationis, recipit terminus per se ipsum, & non per relationem.

269° Confirmatur. Vel relatio Maternitatis B. Virginis terminatur ad genitum, ut denominatum ab ipsa, ly *ut* dicente prædicatum extrinsecum ibi exercitum, vel dicente rationem formalem, vi cuius terminus terminat formalitèr; si primum, non est ad rem dubij, secundum verò est omnino falsum: ergo solutio ex omni capite est nulla. Mia. quoad 1. partem est evidens. Nam sic intellecta doctrina solutionis, nec in utrum est vertibilis, quælibet enim actio, vel habitudo terminatur ad aliud, quod in ipsa terminatione denominatur extrinsecè tale ab actione, vel habitudine, hoc enim nil aliud est, quàm quoddam relatio terminetur ad absolutum, quod habet concomitantèr eam denominationem, quo quid verius; cum impossibile sit, quod terminetur actio, aut habitudo, & ibi non sit concomitantèr extrinseca denominatio. Quoad 2. verò partem prob. Ratio formalis terminandi signatè attingitur ab habitudine, cum terminus habitudinis non alitèr sint terminus formalis illius, quàm ut constitutus per illam; sed relatio nullo modo signatè tali est via, habitudo, aut relatio, ad se ipsam: ergo nullo modo tertio signatè in denominationem ab ipsa relatione indif-

ferentiam. Quod exemplo cuiusvis actionis ad aliud terminatæ sic manifestius, nec enim denominatio intellecti, est id, vi cuius obiectum terminat intellectum, nec vi denominationis extrinsecæ voliti terminat aliqua res volitionem.

270° Vergetur. Relatio non denominat formalitèr terminum extrinsecè relatum mutuo ad ipsam, conceptus enim referendi in relatione, seu conceptus ad nulli extrinseco est communicabilis, quæ ratione dixit Divus Thomas 2. contra Gent. cap. 13. *A relatione verò non invenitur aliquid denominari, quasi exterius existente, sed inherente; sed ulterius non denominat ipsum terminatum, hæc enim denominatio nequit provenire à forma; quæ terminatur, & non terminat: ergo nulla provenit denominatio in termino à relatione, vi cuius terminet relationem.*

271° Obijcies 1. Div. Thomam 1. p. q. 40. art. 2. ad 4. dicentem, cum dicitur, quod esse relativum est ad aliud se habere, per ly ad aliud intelligitur correlativum, quod non est prius; sed si mul natura; sed omne relativum est ad aliud: ergo omne relativum est ad correlativum, ac proinde nullum est ad absolutum.

272° Resp. Ex ipso Div. Thoma adducto supra in probat. conclusionis, quod per ly aliud intelligitur correlativum in relativis mutuis, in quibus sensus est eadem

ratio referendi ex parte utriusque extremi: in quo non hunc sensum intendimus, quod sit relativum mutuum æquiparantiæ, & non dis-
 quipantiæ, in quibus relativis ratio referendi est eadem, sed generalitèr de omnibus relativis mutuis intelligendum esse D. Thom. asserimus; in omnibus enim illis est eadem ratio, ex parte utriusque, ut unum ad alterum invicem referatur.

273^s *Obijcies 2.* Deus per id à parte rei terminat formalitèr relationem creaturæ, per quod realitèr est Dominus; sed est Dominus realitèr per denominationem extrinsecam à relatione, quæ est in creatura: ergo per eam terminat relationem creaturæ. Probat. minor. *Tum*, quia esse Dominum realitèr est quid reale relativum in Deo; non intrinsecum: ergo extrinsecum. *Tum*, quia D. Thom. 1. part. quæst. 13. art. 7. asserit expressè, quod Deus dicitur relativè ad creaturam, quia creatura refertur ad ipsum.

274^s *Confirm.* Ratio terminandi ex parte Dei relationem servitutis creaturæ non est Deitas præcisè; sed dominium; at dominium, ut distinctum à Deitate non est quid intrinsecum Deo: ergo.

275^s *Disting. mai.* Per id terminat relationem creaturæ Deus, per quod est Dominus, *formalitèr*: neg. mai. per quod est Dominus, *fundamentalitèr*: conced. mai. sicut paries non terminat visionem per id, per quod est visus formalitèr;

sed per id, per quod est visus fundamentalitèr, hoc est, non per ipsam visionem; sed per colorem, nec favet contrarijs auctoritatibus D. Thom. dicentis Deum referri ad creaturas, quia creaturæ referuntur ad Deum: ibi enim loquitur de relatione rationis ex parte Dei, cuius occasio, aut fundamentum est ratio creaturæ ad Deum, nam Deum referri realitèr ad creaturas intrinsecè, aut extrinsecè, contrarij non concedunt.

276ⁿ *Ad confirm. resp.* Quod ratio terminandi, ex parte Dei prædictam relationem, nec est Deitas præcisè, nec dominium formalitèr; sed illius fundamentum, nempe potestas coerciva Dei ut docet, Div. Thom. quæst. 7. de Potent. cit.

277^s *Obijcies 3.* Terminus relationis prædicamentalis est purus terminus; at Deus secundum suam entitatem absolutam non est purus terminus; sed causa creaturæ, nec scibile secundum suum esse absolutum, est purus terminus; sed mensura, & specificativum scientiæ: ergo relationes creaturæ ad Deum, & scientiæ ad scibile, quæ sunt non mutæ, non terminantur ad absolutum; sed ad relativum.

278^s *Resp.* Quod Deus (& idem dic de scibili respectu scientiæ) non dicit relationem prædicamentalem; sed etiam aliam transcendentalem ad creaturam, prædicamentalem quidem secundum quod

quod inspicitur ab ipsa, ut purus terminus, transcendentalem autem, prout respicitur ab ea per modum causæ, à qua dependet.

279^s *Obijcies* 4. Inter relationem, & illius terminum formalem datur oppositio relativa: ergo in utroque extremo debet reperiri ratio oppositionis relativæ, sed ratio oppositionis relativæ est relatio: ergo debet ex parte utriusque extremi dari relatio, ac subindè nullum est absolutum.

280ⁿ *Confirmatur*. Non datur oppositio contraria nisi inter contraria, nec contradictoria nisi inter contradictoria: ergo nec relatio, nisi inter relativa.

281^s *Resp.* concessa prima consequ. disting. min. sub sumptam; sed ratio oppositionis relativæ, ex parte alterius extremi, est relatio: conced. minor. ex parte utriusque: neg. min. quia oppositio relativa adæquatè sumpta non consistit in eo, quod duo se mutuo respiciant, sed in eo, quod unum respiciat, & alterum respiciatur, quare oppositio relativæ in adæquatè, & ex parte unius extremi est relatio, & in adæquatè, & ex parte alterius non est relatio, sed terminus relationis: potest ergo terminus relationis, sine relatione ex parte sui opponi relativè, licèt non sit relatio, terminat relationem.

282ⁿ *Ad confirmat. neg. consequ.* Quia oppositio contradictoria debet esse inter ens, & non ens, & hæc etiam invicem sibi contradicunt, oppositio verò contraria de-

bet esse inter ens, & ens, quæ sub eodem genere ab eodem subiecto mutuo se expellant, & hæc etiam mutuo sibi contrariantur. Oppositio verò relativa est inter relationem, & terminum, provenitque ab eo, quod unum respiciat, & alteram respiciatur, ex hoc enim præcisè, & omni alio secluso oritur impossibilitas unius cum altero; at respici non est conceptus relativus determinatè, quare stat oppositio relativa, quin sit inter relativa.

283^s *Denique obijcies*. Relativa sunt simul cognitione iuxta Arist. hic; sed si relatio terminaretur ad absolutum, non essent simul cognitione, quia ad cognoscendum relationem sufficeret cognoscere absolutum termini: ergo.

284^s *Resp.* Quòd relatio est simul cognitione cum termino, quia non potest intelligi sine termino, terminus autem est simul ex nostro modo concipiendi cum relatione, quia videlicèt non possumus, ut ait Div. Thom. concipere terminum relationis nisi sub opposita habitudine ad illam, non quia in re sit relativus, sed quia sine relatione, quam terminat, non potest existere.

§. IV.

COLLIGITUR EX DICTIS PROPRIETATES relativorum, & arbor huius prædicamenti.

385^S **Q**uatuor relativorum proprietates enumeravit Aristotel. in hoc cap. *Prima est habere contrarium*; sed hanc ex aliena sententia designavit, competitque relativis duntaxat secundum dici, ut vicio, & virtuti, scientiæ, & errori: ex propria verò sententia oppositum capit. de quantitate docuit, asserens relationi nihil esse contrarium, & merito; contraria enim dicunt ordinem ad subiectum, ad quod ratio non respicit, est enim solum ad terminum.

286^S *Secunda est recipere magis, & minus*, hæc etiam proprietas non traditur ab ipso ex propria sententia, ut fatetur ipse, & solum convenit relationi ratione fundamenti, quando in qualitate fundatur.

287^S *Tertia est dici ad convertentiam*, hoc est, quod 1 relativum, ut tale, per habitudinem ad aliud exprimitur, & vice versa, ut si est pater, est pater filij, si est filius, est sui patris.

288^S *Quarta demum proprietas*, quarto modo conveniens relativis est, quod sint simul natura, & cognitione, esse simul natura est, quod unum formaliter, ut tale non sit causa alterius, sed mutuo se inferant; esse simul cognitione est unum sine ordine ad aliud intelligi non posse.

289^S *Arbor huius prædicamenti sic se habet. Relatio realis secundum esse alia est fundata in unitate, & numero, alia in actione, & passione, alia in mensura, & mensurabili, sub primo membro relationes æqualitatis, & inæqualitatis, similitudinis, & dissimilitudinis, convenientiæ, & diversitatis, atque proportionis continentur. Sub secundo relationes causæ, & effectus agentis, & passi, actionis, & effectus, motus, & termini. Sub tertio relationes potentiæ, & habitus, actusque ad obiectum, & exemplaris ad exemplar comprehenduntur, quarum quævis pro diversitate potentiæ, & exemplaris in varias species potest subdividi.*

QUÆST. IX.

DE RELIQUIS PRÆDICAMENTIS, & de post prædicamenti.

I **N**icet circa reliqua prædicamenta non nullæ difficultates occurrant diligenti examine dignæ, tamen ferè omnes solent exagitari in metaphisica, vel in libris de Anima; quare in præsentia, sat erit prælibare quæ ad discernendum, sigillatim decem prædicamenta sufficiant, quod sanè præstabimus, si solita methodo uniuscuiusque naturam, species, & proprietates succinctè percuramus.

§. I.

Diffinitur qualitas.

2 **D**ifficultas in diffinienda qualitate oritur, *Tum* ex eo quod genera suprema cum simplicissima sint, nequeunt proprie diffiniri, *Tum* eo, quod qualitas, cum sit accidens absolutum, & non sit per se sensibile, nobis, nec actum, nec connotatum exhibet, per quod illam possimus explicare.

3 **E**am nihilominus diffinit Aristotel. dicens; *qualitas est, qua quales esse dicimur*: placeat diffinitio communiter Philosophis exceptis aliquibus Recentioribus, qui eam multipliciter carpunt. *Primo*, quia exponit ignotum per æque ignotum; *sed negamus* antecedens, quia *quale* notius est nobis, quam qualitas, concretum enim, sive compositum notius est abstracto; aut forma, ut dicitur 7. Meptaph. cap. 1. unde notior est nobis sapiens, aut iustus, quem ex operibus deprehendimus, quam ipsa sapientia, & iustitia, quam sola mente assequimur.

4 **S**ecundo eam despiciunt, quia cum postea diffiniat Aristot. *quale* dicendo, *qualia sunt, qua denominatione ab his dicuntur*, nimirum à qualitatibus, committit circulum, qualitatem per quale, & quale per qualitatem definiens. Resp. Quod non commisit circulum, quia *quale* diffinit per qualitatem, postquam, præmissa explicatione

specierum qualitatis, qualitatem ipsam reddit notioem. diffinit ergo qualitatem ignotam per effectum formalem eius, quoad nos magis notum, nempe per concretum, ipsum verò *quale*, seu concretum diffinit per qualitatem, quæ est notior natura, & divisione in suas species reddita est notior. Licet autem sine circulo vitioso explicare notiora natura per notiora nobis, & iterum notiora nobis per notiora natura.

5 **I**llam tertio rejiciunt quia pari ratione posset quantitas diffiniri, *qua quanti dicimur*: & actio; *qua agentes dicimur*; sed *negatur* paritas, quia cetera prædicamenta sunt per se sensibilia, ut quantitas, aut dicunt ordinem ad aliquid extrinsecum, quod ad earum cognitionem iuvare possit, ut actio; qualitas verò, nec est per se sensibilis nec extrinsecum ex propria actione respicit.

6 **A**lias diffinitiones qualitatis minus aptas afferunt Recentiores, quarum una est: *accidens capax intentionis, aut remissionis ratione sui*. Sed rejicitur, quia nec convenit figuræ, nec potentia, & impotentia naturali, quæ intendi non possunt, nec remitti.

7 **A**ltera est: *Accidens completens perfectionem substantiæ in existendo, aut operando*. Rejicitur pariter, *Tum*, quia vitiosum est qualitas & non perfectio, *Tum*, quia lux aeris, est qualitas, & perfectionem aeris, nec in existendo, nec in operando complet.

8 Alij ditionunt qualitatem per accidens absolutum distinctum à quantitate. Sed minus rectè, quia non inquirimus, quid non sit qualitas: sed quid sit?

§. II.

Quot sunt species qualitatis?

9 **D**ividit Philosophus qualitatem in hoc capit. in quatuor species, quæ sunt genere subalternæ; ea sunt, habitus, & dispositio, potentia, & impotentia, passio, & passibilis qualitas, forma, & figura.

10 Huius divisionis sufficientiam colligit ita D. Thom. 1. 2. q. 49. art. 2. qualitas est modus, sive dispositio substantiæ; at his quatuor modis, & non pluribus, potest disponi substantia: ergo. Prob. min. Solùm potest disponi, vel in ordine ad naturam, vel secundum actionem, & passionem, vel secundum quantitatem; sed in ordine ad naturam subiecti disponitur per habitum, & dispositionem; quæ est prima species, secundum actionem, vel passionem; ex parte principij actionis, vel passionis, disponitur substantia per naturalem potentiam, vel impotentiam, quæ est secunda species, ex parte verò termini per passionem; & passibilem qualitatem, quæ est tertia species, tandem secundum quantitatem disponitur substantia per formam,

& figuram, quæ est quarta species; ergo.

11 *Obijcies* r. Scientia est habitus, ac subindè in prima specie; & tamen est principium actionis, cum sit activus: calor est in tertia specie, & est principium calefactionis, figura est in quarta, & est activa; nam accuta scindit, rotunda iubat ad motum: ergo principium actionis non constituit secundam speciem.

12 *Secundo*. Omnis qualitas est terminus actionis, cum omnis producatur primario, aut secundario: ergo terminus actionis non constituit tertiam speciem. *Tertio* esse cõveniens, aut disconveniens naturæ, convenit potentiæ naturali, quæ benè afficit suum principium, calori, qui conveniens est igni, dulcedini, quæ benè afficit saccarum, rotunditati, quæ conveniens est terræ: ergo non convenit soli habitui, & dispositioni.

13 *Resp.* Quod qualitates ponuntur in determinata specie, ratione illius, quod per se primo consideratur in eis, v. gr. vitium, & est principium actus vitiosi, & est dispositio prava naturæ rationalis; sed quia in eo per se primo consideratur, quod sit prava dispositio, collocatur in prima specie potius, quam in secunda: undè licèt scientia, calor, & figura habeant activitatem, non ponuntur in secunda specie, quia activitas non est, quod primo in eis consideratur; nec ponitur omnis qualitas

lias in tertia specie, quia non in omni per se primo consideratur esse terminum actionis. Denique non collocantur in prima, potentia, calor, dulcedo, & figura, quia nec in illis convenientia ad naturam est, quæ primo consideratur.

§. III.

De habitu, & dispositione.

14 **P**rima species qualitatatis est qualitas, quia subiectum se habet, & afficitur convenienter, vel disconvenienter ad propriam naturam. Dividitur in habitum, & dispositionem: habitus in presenti non accipitur, ut est participium derivatum ab habendo, qua ratione significat rem habitam, nec ut est nomen significans indumentum, aut quamcumque rei dispositionem, per quam aliquis dicitur hoc, vel illo modo se habere, sed ut est nomen significans id, quo res benè, vel malè se habet in ordine ad se, vel in ordine ad aliud, talis est pulchritudo, per quam res in ordine ad se benè se habet, & scientia, per quam benè se habet in ordine ad operationem: scientia quippè non respicit operationem absolutè, hoc enim est proprium potentia naturalis; sed operationem rectam, & convenientem naturæ scientis. *Habitus ergo in hac acceptione dicitur: qualitas difficilè mobilis à subiecto per*

quam subiectum benè, vel malè se habet: Dispositio verò, non accipitur in præsentia, ut est nomen commune omni qualitati, id est, ut est præcisè modus, & determinatio substantiæ; sed præcisè ut est distincta ab habitu, & definitum. Qualitas facilè mobilis à subiecto per quam subiectum benè, vel malè se habet.

15 **S** Vbi observa qualitatem posse facilè, vel difficile esse mobilem per se, vel per accidens: illa est per se difficile mobilis, quæ ex natura sua petit difficilè moveri, eo quod habet causas stables suæ permanentiæ, illa est per accidens difficilè mobilis, quæ non ex natura sua; sed ratione subiecti, in quo invenitur, difficilè potest moveri quare stat, quod aliqua qualitas sit dispositio, & habeat modum habitus, ut vitium, sive error, quæ cum causas stables suæ conservationis non habeant ratione subiecti, illiusque pravæ dispositionis sæpè firmiter, & quasi immobiliter inhaerent, stat etiam, quod qualitas sit habitus, & habeat modum dispositionis, ut virtus recens acquisita: quæ ob pravam dispositionem subiecti ex contraria consuetudine, facilè potest dimoveri. Differunt erga habitus, & dispositio non per multum, vel parum durare; sed per hoc, quod est natura sua petere, vel non petere permanentiam.

16 **Dices**: Ergo visio beata, cum sit ab intrinseco inamissibilis erit habitus. *Resp.* Esse eminentèr ha-

habitu: & actum; actum, quia est actualis tendentia ad obiectum; habitum, non quia sit operativus, id enim minimè requiritur, cum sanitas sit habitus; & operativa non sit, sed quia est qualitas difficile mobilis, & convenienter disponit proprium subiectum.

17^s *Et si inquiras.* Utrum habitus, & dispositio differant specie? *Resp.* Affirmativè cum S. Th. 1. 2. q. 49. art. 2. ad 5. Ratio est, quia una, & eadem species, non potest ex se, & ab intrinseco petere oppositas conditiones; at dispositio est qualitas ex se, & ab intrinseco fluens, habitus verò ex se, & ab intrinseco permanens: ergo differunt specie.

18^m *Oppones 1.* Actus, & habitus scientiæ, sunt eiusdem speciei: sed actus est dispositio: ergo. *Resp.* Quod actus, & habitus per ordinem ad obiectum, sunt eiusdem speciei, quia sub eadem ratione formali obiectiva tendunt ad illud, sed per ordinem ad subiectam differunt specie; quia actus fluenter; & mutabiliter, habitus permanentè perficit illud; actus enim procedit ex principijs firmis; sed per modum fluxus, & viæ, ac subindè mutabiliter, habitus verò, procedit ex eisdem; sed per modum termini, ac subindè permanentè.

19ⁿ *Oppones 2.* Oppositum illius, quod convenit alicui per se, nec per accidens potest illi convenire; sed habitui convenit

per accidens, posse facile moveri ergo posse difficile moveri non convenit per se habitui. *Respond.* Quod posse absolutè facile moveri, convenit habitui, & dispositioni, quod ergo specialiter, & ut differentia convenit per se habitui, est difficile moveri ex activè, & ex natura sua, hoc autem nec per accidens potest dispositioni competere.

§. IV.

DE NATURALI POTENTIA, ET
impotentia.

20^s **P**otentia alia est Logica, sive obiectiva consistens in non repugnantia existendum, qua ratione possibile dicitur esse in potentia, alia est Physica, quæ nihil est aliud, quàm vis realis agendi, sive realis capacitas recipiendi: de hac est sermo in præsentibus, & diffinitur: *Qualitas per se primo ordinata: ad actionem, et passionem.* Per hanc ultimam particulam denotatur distinctio potentia à prima, tertia, & quarta specie qualitatis, quæ vel non ordinantur, vel saltim non ordinantur, primo, & per se ad actionem, & passionem: undè merito D. Thom. 3. p. q. 63. art. 2. constituit characterem in genere potentia, & non in genere habitus, quia ordinatur ad posse agere, vel recipere, non autem ad modum bene, vel malè agendi, vel recipiendi bene.

21 *Præterea* dicunt Thomista distingui essentialiter primam, & secundam speciem qualitatis, quia differunt ex finibus, ad quos ab intrinseco ordinantur, prima quippè species respicit per se primo naturam, eam benè, vel malè disponendo, secunda verò respicit per se primo operationem, aut passionem absolutè, & sub ratione indifferenti ad bonum, & malum: ergo differunt essentialiter. Impotentia autem non accipitur in præsentī pro negatione potentia, qua ratione equus est impotens ad discurrendum; sed pro potentia infirma, & imbecili. Undè potentia, & impotentia differunt accidentaliter, quia obiectum formale utriusque est idem, & tantum differunt penès perfectum, & imperfectum intra eandem speciem.

22 *Et si dicas.* Virtutes supernaturales sunt potentia, cum dent posse, & tamen sunt habitus: ergo potentia, & habitus non differunt essentialiter. *Respond.* Eas non esse potentias simpliciter; sed habitus, & si simpliciter necessarios: quia non dantur primo, & per se ad operari; sed ad benè operari, id est conformiter ad naturam subiecti in illo ordine, nempe ad gratiam, quæ natura est in ordine supernaturali.

§. V.

De passione, & passibili qualitate.

23 *P*assio aliquando sumitur pro receptione formæ in subiecto, & sic constituit speciale prædicamentum, aliquando pro forma recepta, & sic accipitur in præsentī: verum *Pati* adhuc in hac acceptione stat tripliciter. *Primo* communiter, nempe recipiendo aliquid, & si nihil abijciatur à re, ut si dicamus aerem pati, dum illuminatur; sed hoc magis est petfici, quam pati. *Secundo* dicitur propriè pati; quando aliquid recipitur cum alterius abiectione, etiam si quod abijcitur, non sit rei conveniens, ut cum homo recipit sanitatem, abiectione ægritudine. *Tertio* propriè sumè, cum recipitur aliquid, abiectione eo, quod rei erat conveniens, ut homo recipit ægritudinem, abiectione sanitate: hoc modo accipitur passio in præsentī, & diffinitur: *Qualitas sensibilis causata ex alteratione*: differunt passio, & passibilis qualitas in eo, quod passio est qualitas resultans ex facili, & transeunte alteratione, ut pavor ex metu: passibilis verò qualitas resultat ex permanenti alteratione, ut diurnus color palidus.

24 *Dices* 1. Affectus appetitus sensitivi, ut ira, & tristitia sunt passionēs, & non sunt sensibiles: ergo passio non est sensibilis qua-

litas, 2. *qualitas* est, qua quales dicimur; sed iuxta Aristotel. hic à *passione* non dicimur quales: ergo passio non est qualitas, 3. *calor*, qui est terminus alterationis, est qualitas disconveniens subiecto, v. gr. aquæ ac proindè dispositio perti- nens ad primam speciem qualita- tis, & tamen est qualitas sensibilis causata ex alteratione: ergo huius- modi qualitas non est passio perti- nens ad tertiam speciem.

25. *Ad 1. respond.* Quod affectus appetitus sensitivi sunt passiones, non ut sunt actus vitales, sed ra- tione alterationis, quam in cor- pore efficiunt, vel ratione termi- ni eiusmodi alterationis. *Ad 2. resp.* Quod à passione dicimur absolute quales, sed non simpli- citer, qui enim metu pallescit ad momentum, non dicitur simpli- citer palidus. *Ad 3. resp.* Solum probari, quod passio, & dispositio differunt accidentaliter, quod li- bentè fatemur: undè idem calor, ut malè disponit subiectum, est dispositio, ut terminat alteratio- nem, est passio.

26. *Est inquiras*, quomodo dif- ferant passio, & passibilis qualitas. *Respond.* eas differre accidentaliter: Quia differunt per parvam, vel diurnam durationem, non qui- dem exactam ex natura qualitatis, sed illis accidentaliter convenien- tem: pallori quippè accidit, quod ex metu transeunte, aut ex causa diurna comperat subiecto.

(S)

§. VI.

De forma, & figura:

27. *Omissis* varijs acceptio- nibus formæ, & figu- ræ: In præsentî diffiniuntur: *Qualitas* resultans exterminatione quanti- tatis. Ut ordo ille, qui resultat in circulo exterminatione per unam lineam, & in quadrato ex termina- tione per quatuor: tam forma, quàm figura conveniunt in eo, quod utraque resultat ex termina- tione quantitatis, & differunt ac- cidentaliter in eo, quod figura in- venit in rebus naturalibus; for- ma verò in artificialibus: vel in eo quod figura invenitur in quanti- tate mathematicè sumpta, & ab- tracta ab accidentibus sensibilibus, ut in circulo, prout concipitur mente, forma verò in quantitate physicè sumpta, & prout coniunc- ta accidentibus sensibilibus, ut in circulo, prout à parte rei existit. Ita D. Thom. 7. Physicor. lect. 5.

§. VII.

Proprietates qualitatis, & series predicamentalis.

28. *Res proprietates*, quali- tatis recenset Aristot. *Prima* est, habere contrarium, sunt autem contraria, quæ sub eodem genere maxime differunt, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt: hæc tamen proprietates non

non convenit omni qualitati, quia non convenit figuræ, nec potentia naturali, nec coloribus medijs, ut rubeo, viridi, & fusco; non enim intra idem genus maximè distant.

29 *Secunda* proprietas est: suscipere magis, & minus; nec ista convenit omni, non enim convenit figuræ, nec potentia naturali. *Tertia est*, quod ab ea dicuntur res similes, vel dissimiles, sicut à quantitate dicuntur, æquales, vel inæquales: & hæc proprietas soli convenit qualitati: nam in alijs generibus solum per analogiam ad qualitatem invenitur similitudo, aut dissimilitudo.

30 *Series huius* prædicamenti facilis est ex dictis. Sub supremo genere, quod est qualitas, ponuntur immediatè quatuor species, sive genera subalterna supra explicata: sub primo genere habitus, & dispositio. Habitus dividitur in operativum, & non operativum: *Non operativus* in corporalem, ut sanitas, & spirituales, ut gratia: *Operativus* in sensitivum, & spirituales: *Sensitivus* in temperantiam, & formidinem: *Spiritualis* in intellectualem, & moralem: *Intellectualis* in practicum, & speculativum: *Moralis* in varias virtutes.

31 *Sub secundo* genere continentur potentia, & impotentia: *Sub potentia*, activa, & passiva: *Sub activa*, corporea, & spiritualis: *Sub corporea*, vitalis, ut vegetativa,

nutritiva, &c. & non vitalis, ut calefactiva, & infrigidativa: *Sub spirituali* intellectus, & voluntas, character, & species impressæ.

32 *Sub tertio* genere ponuntur passio, & passibilis qualitas, & sub his color, sapor, sonus, calor, frigus, siccitas, & humiditas. *Sub quarto*, constituuntur forma, & figura, & sub his circulus, triangulus, pyramis, quadratum, &c.

ARTIC. II.

DE SEX VLTIMIS
prædicamentis.

33 *Aristotelis* normam secutantes, ab his nos brevissime expediemus. Actio est forma secundum quam in id, quod subijcitur agere denominatur. Ita Gilbertus, sic communiter exponitur, est forma, aqua operativum principium denominatur agens aliquid circa passum, ut ignis ratione calefactionis, denominatur lignum calefaciens, quare solet diffiniri, *Actualitas agentis*, sicut, & passio est effectus, illatioque actionis.

34 *Nota tamen* 1. Quod cum inter principium, & terminum productum detur medium, seu id ratione cuius effectus egreditur ab agente, ideo asserimus talem egressionem esse actionem, receptionem autem termini in passio dici passionem, viam verò, seu tendentiam illam ad terminum motum appellari; sed an hæc tria

differant, ad Phycam remitti-
mus.

35 *Nota* 2. Actionem aliam esse inmanentem, aliam transeuntem, immanens est, quæ manet in agente, ut intelligere, & velle, transiens, quæ transit in externam materiam, ut urere, & secare, prima est per se primo data à natura propter agens perficiendum; secunda propter passum: prima est qualitas, secunda pertinet ad hoc prædicamentum ex Div. Thom. opusc. 48. cap. 7. nam sola illa infert passionem.

36 *Dividitur* actio sicut, & passio ratione principij in naturalem, & artificialem, ratione termini in substantialem, & accidentalem, & qualibet ex his in innumeras species. Proprietates actionis, & passionis sunt quatuor. Prima; quod actio sit semper coniuncta motui; secunda, quod inferat motum; tertia, quod habeat contrarium; quarta, quod suscipiat magis, & minus: duæ primæ conveniunt actioni, & passioni ratione sui, posteriores ratione termini.

37 *Quando* diffinitur à Gilberto: *Id, quod ex temporis adiacentia relinquitur*, idest, determinatio, per quam res dicuntur esse, fuisse, vel futuræ esse tali, vel tali temporis duratione, ut hæri, eras, hodie, tali, vel tali anno. Proprietates illius sunt carere contrario, non suscipere magis, vel minus, & quod quando solum conveniat his, quæ nata sunt incipere esse.

38 *Vbi est circumscripcio passiva corporis à circumscripcione activa loci proveniens*, idest determinatio per quam res dicitur esse in tali, vel tali loco. *Vbi*, vel est species infima, vel sunt tot species eius, quot distantix locales, ut ante, & retro, sursum, & deorsum, &c. Proprietates sunt carere contrario, & non suscipere magis, aut minus.

39 *Sequitur situs*, qui est *ordinatio partium in loco*, idest esse in loco sic vel sic, ut sedens, iacens, stans, species eius sunt sedere, cubare, &c. Proprietates eadem ac præcedentis prædicamenti. *Vbi*.

40 *Tandem habitus est corporis, & eorum, quæ circa corpus sunt adiacentia*, idest, applicatio, vel circumpositio vestium ad corpus, ut esse vestitum, esse armatum. Species habitus sunt iuxta diversitatem vestituum, ut esse armatum, vel togatum; proprietates, non habere contrarium, & suscipere magis, & minus, & eques solet esse armatior pedite, & dives magis vestitus paupere. Series cuiuscumque ex his prædicamentis ex speciebus assignatis facile constructur.

ARTIC. III.

DE POST PRÆDICAMENTIS.

41 **P**OST prædicamenta, cum modi sint ad prædicamenta consecuti,

in nullo ex eis sunt determinate contenta. Quinque communiter enumerantur nimirum: *Oppositio, prioritas, si multas, motus, modus habendi.*

42 ⁷⁷ *Oppositio est repugnantia aliquorum inter se: & est quadruplex contradictoria, privativa, contraria, & relativa: Quia oppositio, vel est inter ens, & non ens, vel inter ens, & ens; si inter ens, & non ens, vel taliter ut subiectum non determinent, & sic est contradictoria, vel taliter ut subiectum sibi determinent, & erit privativa; si vero est oppositio inter ens, & esse, vel esse debet ita ut ens, & ens mutuo se expellant à subiecto, & tunc est contraria, vel ita ut se mutuo respiciant, & est relativa.*

43 ⁷² 2. Modus post prædicamentalis est *prioritas, quæ est antecedentia unius rei ad aliam.* Et est quintuplex videlicet, tempore, natura, subsistendi consequentia, ordine, & dignitate. Tempore est prius, quod præcedit aliud duratione; sic senex est prior puero. Prius natura est, quod licet sit simul tempore cum alio, est tamen causa illius, ut Sol est prior illuminatione. Prius subsistendi consequentia est, quod non infert aliud, infertur tamen ex illo, sic animal est prius homine, & quodvis prædicatum superius est prius inferiore. Prius ordine, ut binarius terminario. Prius dignitate, ut Rex plebeyo. Adicitur à Theologis prioritas originis reperta in divinis, secundum

quam periora, aqua altera præcedit sine causalitate dicitur prior origine persona procedente.

44 ⁷³ 3. Modus est *si multas.* Sunt autem aliqua simul tripliciter; tempore, natura, & ordine: *Tempore*, ut quæ in eodem instanti generantur; *natura*, ut correlativa; quorum neutrum est causa alterius; *ordine*, ut species ex aquo dividentes genus.

45 ⁷⁴ Sequitur 4. loco *motus*: cuius sex enumerat species Arist. nempe generationem, corruptionem, accretionem, decretionem, alterationem, & motum localem, de quibus latè Philosophi in lib. Physicorum, & lib. de Generatione.

46 ⁷⁵ Ultimum post prædicamentum est, *habere*, & significat, quocumque modo aliquid possidere; dicitur tamen præsertim 7. modis
1. *habere* qualitatem, ut virtutem.
2. *habere* quantitatem, ut tres ulnas
3. *habere* quæ circumstant, ut vestes.
4. *habere* partes, ut manus pedes, vel in partibus, ut à nullo in manu
5. *habere* aliquid per modum vasis, ut aquam in sirula.
6. *habere* possidendo ut agros.
7. *habere* ad cohabitandum, ut uxorem.

QUÆST. X.

ARTIC. I.

DE DEMONSTRATIONE.

AN SINT ALIQUA ANTE DEMONSTRATIONEM PRÆCOGNOSCENDA.

I **A**bsolutio libro de prædicamentis, in quo Aristotel. res simplices ordinatè consideravit, ut primam operationem intellectus, quæ simplicium est apprehensio, dirigeret; subiunxit libros, de interpretatione, in quibus docendo naturam enuntiationis, tradidit quidquid ad dirigendam secundam operationem poterat desiderari: ut tandem modum, quo tertia est dirigenda præscriberet, instituit libros, quorum alios priorum analyticorum, hoc est resolutivorum inscripsit; in illis examinavit demonstrationem ex parte formæ syllogisticæ, in his eam speculatus est ex parte materiæ, docendo nimirum ex quibus debeat constare; sed quia de enuntiatione egimus lib. 1. sumptimul, & de forma syllogistica lib. 3. restat, ut post tractatum de prædicamentis, ad considerandam materiam demonstrationem statim procedamus.

2 **N**æquam Aristotel. nuncium præcognitionum designet, celebre præmittit axioma, ut eo lucem accipiat totus demonstracionis tractatus, Axioma tale est: *Omnia doctrina, omnique disciplina intellectiva ex præexistente fit cognitione.* Doctrina, & disciplina differunt in eo, quod doctrina significat cognitionem ut à Magistro traditam, disciplina designat eam, ut in discipulo receptam; eadem quippè cognitio, ut à Magistro dicitur doctrina; & ut in discipulo disciplina: intendit ergo Philosophus hoc axioma sententiam debellare Plat. qui ut Herarcus & Cratilli negantium scientias delirium evitaret, in aliud incidit affirmans, non solum dari scientias; sed, & eas esse à natura nobis inditas, ita ut omne nostrum scire nil aliud esset quam, exercitatione sensuum præcedente, quoddam reminisci. *Tria sunt*: ergo in præsentem discutienda ordine ipso quo illa discussit Philosophus. Primum, quomodo tale axioma sit intelligendum, ut Plat. evertatur fundamentum. Secundum, quot sint ante demonstrationem præcognita. Tertium, quid sit de huiusmodi præcognitionis procognoscendum.

§. I.

ARISTOTELICVM AXIOMA
declatur.

3 ⁿ **A**fferunt aliqui prædicti axiomatici sensum esse quod omnis nostra cognitio intellectiva, etiam non discursiva, ex alia præexistente fit, quatenus ortum trahit ex cognitione sensitiva, cum nihil sit in intellectu, quod prius non fuerit in sensu. Sed minus rectè, & extra intentum Philof. Tum, quia ly *ex præexistente fit* sonat veram efficienciam (ut art. seq. constabit) qualem non habet cognitio sensitiva in intellectivam. Tum, quia Philosophus intendebat statuere cognitionem scientificam comparatam ex vi cognitionis principiorum contra Plat. oppositum propugnantem. Tum, quia per huiusmodi assertum non impugnaret Plat. sed iuaret: diceret enim Plato, sed etiam asserere cognitionem scientificam dependere à sensitiva quatenus hac posita, excitatur intellectus, ut prorumpat immediatè in scientificam cognitionem obiecti, cuius erat oblitus. *Hac ergo*, & alijs expositionibus satis extraneis ab intento Philofophi relictis, ut cum Div. Thom. hic lect. 1. lit. A mentem Philofophi explanemus.

4 ⁿ Præmittendum est, quod discursus potest summi dupliciter, adæquatè, prout comprehendit,

tam præmissas, quàm conclusionem, & inadæquatè, prout dicit solam conclusionem. Inter has acceptiones est discrimen, quod licèt, tam præmissæ, quàm conclusio sint de essentia discursus, absolutè vocatur cognitio discursiva, quæ ad conclusionem terminatur, quin talis absolutè denominetur sola cognitio præmissarum. Ratio est: quia terminus *ad quem* tribuit absolutam denominationem motui, non terminus *à quo*, ut patet in calefactione, quæ talis denominatur à calore, qui est terminus *ad quem* illius, & si frigus sit terminus *à quo*; sed in motu discursivo mentali cognitio conclusionis consideratur ad modum termini *ad quem* cognitio verò præmissarum apprehenditur per modum termini *à quo*: ergo. Ex quo colligitur, quod potuit iure optimo Philosophus dicere cognitionem omnem discursivam ex alia præexistente fieri, si cognitio conclusionis est quæ absolutè debet vocari cognitio discursiva; utpotè circa quam est motus discursivus intellectus.

5 ⁿ Distinguendum est igitur in præsentem, & axioma quod Philofophus protulit, & propter quod illud protulit; protulit quidem illud propter adstruendam contra Plat. cognitionem scientificam, non à natura inditam; sed per demonstrationem verè comparatam, axioma autem illud, quod ad hoc convincendum protulit, non debet accipi de sola hac cog-

nitione scientifica, nam hoc esset assumere pro medio id ipsum, quod in utrum vertebatur; sed debet latius sumi pro omni cognitione discursiva, sive in probabilibus, sive in rhetoricis, sive in opinativis, seu tandem in demonstrativis, ut exempla adducta à Philos. convincunt, teste Div. Thom. quo supposito, formatur ratio contra opinionem Platonis, & axioma declaratur.

6° *Omnis* cognitio discursiva (eius nomine intelligenda venit cognitio conclusionis) qualibet illa sit, fit ex alia præexistente cognitione; sed cognitio scientifica est cognitio discursiva: ergo cognitio scientifica ex alia præexistente fit. Sed cognitio, quæ ex alia præexistente fit, non inest à natura; sed ex vi illius præexistentis cognitionis ex qua fit, acquiritur: ergo cognitio, scientifica non est nobis à natura indita; sed ex vi alterius cognitionis comparatur. Omnia constant, & maior soli Platoni difficilis, cum ab Aristotel. existimeretur indemonstrabile principium, non probatur sed inductione quadam declaratur. Nam sive disputes probabiliter, sive rhetoricè, sive opinativè, sive demonstrativè, aliquod semper principium assumis, cui innixus probare intendas conclusionem circa quam est litigium, ut ipsi syllogismi quibus uteris, manifestè convincunt; sed tunc cognitio circa conclusionem fit ex præexistente cognitione circa

principium, quod assumpsisti, nam interrogatus, quare assensum præbes huic veritati v. gr. *homo est risibilis*, respondebis, quia præbui illum huic, *homo est admirativus*, ex qua legitime inferitur. Verissimum ergo est illud proloquium, intellectum, ut debet, de cognitione discursiva, *omnis doctrina* omnisque disciplina ex præexistente fit cognitione.

7° *Ex* quo malè aliqui pro Plat. inferunt dari in causalitate cognitionum processum in infinitum, quia licet cognitio conclusionis fiat ex præexistente cognitione præmissarum, & cognitio earum (si non sint per se notæ) in aliam cognitionem resolvatur; deveniemus tamen ad prima principia, quæ quia ex terminis nota sunt, non indigent ad sui evidentem cognitionem alterius cognitionis præexistentia. An autem lumen primorum principiorum sit habitus superadditus virtuti naturali intellectus, & an supposito, quod sit habitus, sit nobis à natura inditus, vel potius nostris actibus acquisitus, alterius est instituti. De quo Metaphysici, & in de Theolog. 1. 2. quaest. 15. & 61.

8° *Ex dictis* constat ad Platonis argumentum consistens in eo, quod antequam adquiramus scientiam, desideramus scire; iam ergo scire illud erat ante acquisitionem nobis notum, cum desiderium non feratur in ignotum.

Constat (inquam) solutio, nam si sermo est de appetitu innato intellectus erga verum scientificum, talis appetitus non regulatur cognitione, & sic non indiget, quod scire illud sit nobis notum: Si autem argumentum procedit de desiderio, qui est actus elicited voluntatis, hic quidem supponit aliqualem notitiam conclusionis prout in sua causa, præmissis scilicet, contenta; scientiæ tamen possessionem non supponit, cum potius desiderium sit tendentia in illius acquisitionem: sicut cognoscens causam desiderat cognoscere directè, & formalitè effectus, quos in ipsa causa attingebat ante solùm virtualitè, & implicite.

§. II.

PRÆCOGNITA DESIGNATUR.

9 **C**VM præexistens cognitio nequeat esse sine aliquibus præexistentibus cognitivis, seu præcognitis, idè Arist. præexistente cognitione firmata, progreditur statim ad designanda præcognita, seu ea, quæ debent esse ante conclusionem cognita. Sunt ergo iuxta ipsum tria præcognita; *principium, obiectum, & passio*: cuius designationis sufficientia ex Div. Thom. hic lect. 2. probatur.

10 *Scientia eo tendit, ut demonstret in conclusione passionem aliquam de subiecto; sed ad*

hunc finem debent ante conclusionem tria designata cognosci. ergo illa debent esse ante conclusionem præcognita. Probat. min. Ut passio demonstratur in conclusione de subiecto, debent præcognosci subiectum, de quo demonstras, & passio, quam demonstras, si enim ignores quid, aut de quo demonstras, nullo modo demonstrare poteris; sed ulterius debes præcognoscere præmissas, quæ sunt principium, vi cuius demonstras: ergo. *Vel alitè.* Ut demonstras passionem de subiecto, sufficit, & requiritur, ut præcognoscas quod demonstras, de quo demonstras, & vi cuius demonstras; sed quod demonstras est passio, de quo demonstras, est subiectum, & vi cuius demonstras, est principium: ergo ut demonstras passionem de subiecto sufficit, & requiritur, quod præcognoscas passionem, subiectum, & principium.

11 *Dices*: Etiam præcognosci debet bonitas consequentiæ: nam ignorato, an conclusio benè inferatur ex præmissis, non præstabitur assensus conclusioni: ergo designatio facta est insufficientis.

12 *Resp.* consequenter ad dicta q. 1. præc. artic. 7. Quod bonitas consequentiæ potest cognosci signatè cognoscendo syllogismum esse factum iuxta regulas Logicæ, ac proinde rectè concludere; & potest cognosci exercitè, cognoscendo, licet tales ignorentur

tur regulæ, has præmissas hic, & nunc cum conclusione connecti. Dicimus ergo, quod prima cognitio bonitatis consequentiæ, etsi plurimum iuuet, necessario tamen simpliciter non est ad veram demonstrationem, & ided illam omisit Philosophus: secunda verò non distinguitur à cognitione principij ut talis, nam cognoscere principium, ut tale, est illud cognoscere, ut connexum cum conclusione; undè statuto, principium ut tale esse præcognitum, implicitè affirmatur bonitatem consequentiæ esse præcognitam.

13^a *Instabis* 1. De principio solum præcognoscitur iuxta Arist. (ut postea constabit) an sit verum; sed de vi illativa consequentis nequit præcognosci an sit vera, quia illatio non est vera, vel falsa; sed bona, vel mala: ergo in præcognitione principij non includitur præcognitio bonitatis consequentiæ. 2. Cognoscere præcontinentiam conclusionis non stat, quin aliquomodo cognoscatur ipsa conclusio: ergo si ante conclusionem cognoscitur continentia conclusionis, cognoscitur conclusio ante conclusionem, quod est absurdum.

3^a Medium debet esse præcognitum cum in illo nitatur tota vis probativa conclusionis; sed medium non est subiectum, aut passio, ut patet, alias non reducitur in principium, cum principium sit quid complexum, & medium sit quid incomplexum: ergo semper est necessum asserere, dari aliquod

præcognitum, cuius mentionem non fecit Aristor. & quod in præcognitis ab ipso designatis non includitur.

14^a *Resp.* ad 1. neg. consequ. Quia, ut bonitas consequentiæ præcognoscatur exercitè, dum præcognoscitur signatè veritas principij, non requiritur, quod eandem subeat denominationem, ac principium, sicut qui signatè cognoscit aliquam conditionalem esse veram, cognoscit simul exercitè illationem esse legitimam, non per hoc, quod illationem cognoscat esse veram; sed per hoc quod cognoscendo conditionalem esse veram, cognoscit exercitè id, à quo dependet esse veram bonitatem, scilicet, consequentiæ.

15^a *Ad 2.* conc. consequ. In qua concedenda nullum invenimus absurdum sicut nec illud invenit D. Thom. hic lect. 2. dicens ex Philosopho: *Conclusionem demonstrationis ante ipsam demonstrationem aliquo modo esse præcognitam alio vero modo non; ex dubitatione Platonica solutione manifestat.* Sicut enim cognoscens causam in ipsa cognitione causæ attingit virtualitè, & implicitè illius effectus, & postea progreditur ad illos explicitè, & formalitè attingendos per aliam cognitionem ita attingens præmissas, in ipsis attingit virtualitè, & implicitè conclusionem, & ex hoc progreditur ad illam explicitè, & formalitè per alium actum attingendam.

16. *Ad 3. neg. ex dictis min.* quoad secundam partem, cuius inserta probatio non urget: Nam licet principium sit aliquid complexum, & medium quid incomplezum: hoc tamen incomplezum est ratio formalis, quare illud complexum sit verum in esse principij, cum ratione identitatis extremitatum cum medio, principium, ut tale. forciatur veritatem, vi cuius veritatem consequentis præcontineat; ac proinde cum præcognitione veritatis principij non ponit in numero præcognitione medij.

17. *Nec obstant, si instes:* Etiam veritas principij non stat sine subiecto, & passione, de quibus enuntias identitatem cum medio: & tamen subiectum, & passio sunt distincta præcognita à principio: ergo pariter etiam si veritas principij non stet sine medio medium erit diversum præcognitum à principio.

18. *Non obstat* quidem: Nam principium ut tale est concretum accidentale, cuius forma dans illi esse connexum cum conclusione est medium; passio autem, & subiectum sunt materia illius: unde sicut cognitio albi in esse albi non ponit in numero cum cognitione albedinis, ponit tamen in numero cum cognitione corporis, quod est materiale illius sita præcognitio principij ponit in numero cum præcognitione subiecti, & passionis, quæ sunt illius materia, secus cum præcognitione medij, quod

est forma constituens principium in esse principij; quia idem est cognoscere principium ut inferens conclusionem, accognoscere formam, vi cuius talem conclusionem infert.

§. IV.

EXPONUNTUR, QUÆ DE
huiusmodi præcognitione
sunt.

16. **D**Uas genere præcognitiones statuit Philosophus; *an sit, & quid sit*, harum quælibet subdividitur in alias duas; nam præcognitio *an sit* dividitur, in *an sit rei, & an sit veritatis*. Similiter cum diffinitio alia sit *quid rei*, alia *quid nominis*, etiam præcognitio *quid sit* dividitur in *quid rei, & quid nominis*. Ex quo clare percipitur iuxta explicationem D. Thomæ hic lect. 2. Mens Philosophi, scilicet, quod de præcognitis designatis debet per distributionem accommodari præcognosci, *an sit, an sit vera, quid sit, & qui significet*.

20. *Ea igitur* accommodando singulis, asserit ex Philosopho D. Thom. initio lect. 2. Quod *an est veritatis* debet adaptari principio, id est, quod de principio solum debet præcognosci *an sit verum*. Huius asserti ratio est, quia de complexis enuntiativis, cuius generis est principium, solum debet præcognosci, quod potest propriè dubitari de ipsis, *an sit vera*, cum suis intrinsecis complexi enuntiativi sit

manifestatio veritatis: ergo solum debet de ipsis præcognosci, an sint vera. *Vel aliter.* De principio solum debet præcognosci id, ratione cuius est principium conclusionem demonstrans; sed est principium conclusionem demonstrans ratione propria veritatis, semel enim quod verum sit extremitates identificari cum medio in præmissis, potest demonstrari earum identitas inter se: ergo solum debet præcognosci de principio *an est illius veritatis.*

21 *Dicoes:* Aliquando præmissæ non sunt principia indemonstrabilia, ut cum ad probandum tertiam passionem convenire subiecto assumimus pro principio convenientiam secundæ passionis; hæc enim est ulterius demonstrabilis per convenientiam primæ, & hæc tandem est demonstrabilis quoad nos per diffinitionem subiecti: ergo tunc casus non erit præcognita; sed verè demonstrata veritas principij.

22 *Sed neg. conseq.* Quia semper evadit verum in sensu formali assertum Philosophi. Si enim demonstratio sit potissima constans primis simpliciter principijs, tunc manifestè apparet, quod veritas principij, utpotè indemonstrabilis, est præcognita, & non demonstrata; si autem demonstratio constet præmissis, quæ sint conclusiones superioris demonstrationis, ut in exemplo argumenti, tunc materialiter coincidunt in eadem præmissa ratio conclusio-

nis, & ratio principij, & in ratione conclusionis est demonstrata, in ratione verò principij est præcognita; quia ad inferendam tertiam passionem solum se habet de formali præcognoscere secundam passionem verè convenire subiecto, sive hæc convenientia habeat, sive non habeat causam, de quo, ut demonstratio tertie passionis, non curat.

23 *Afferit 2.* Philosophus, quod de subiecto debet præcognosci *an sit, & quid sit.* Circa intelligentiam primæ partis non levè est inter nostros disidium; quibusdam cum Mag. Soto assertantibus *ly an sit* debere exponi de an est possibilitatis, secus existentie, id est, quod de subiecto debet præcognosci *an sit possibile*, non tamen præcognosci debet *an sit existens*; alijs autem cum Caietano assertentibus, quod de subiecto debet etiam præcognosci *an existat*, seu *an sit in rerum natura*, ita, ut de subiecto in nulla differentia temporis existente non possit dari scientia. Quia tamen existimamus utramque sententiam in aliquo sensu habere veritatem, ideò ut Philosophus, & D. Thom. qui pro Caietano videntur militare, legitime exponantur.

24 *Dicendum est primo:* Ratio intrinseca scientie nullo modo petit præsupponere exercitam existentiam sui subiecti. Prob. assertum. Ratio intrinseca scientie solum petit, quod subiecti essentia sit connexa cum suis passionibus,
nam

nam hoc præcise dato, passionibus de subiecto demonstrantur; sed ad hoc impertinens est esse exercitum actualis existentiae cum etiam deficiente existentia connexio perseveret: ergo ratio intrinseca scientiae non petit exercitum existentiam subiecti. *Confirm.* Dum scientia demonstrat hominem esse risibilem, non demonstrat quod datur homo substans exercitè risibilitati, sed quod si homo datur, datur substans risibilitati; sed hæc veritas ab exercita existentia hominis non dependet: ergo.

25^a Sed contra obijcies Philosoph. asserentem hic capit. 1. Quod de subiecto debet præcognosci quid est, & quia est: super quæ Div. Thom. lect. 2. Ante quam sciatur de aliquo an sit, non potest scire propriè de eo quid sit; non enim sunt diffinitiones: unde quæstio an est præcedit quæstionem quid est. Rursus ipse Philosophus, lib. 2. de text. 8. ait: Querere autem quid est non habentis quod est, nihil querere est. Nec valet communis expositio de an est possibilitatis. Tum, quia ut benè advertit Caiet. hic. Ad secundum dubium ly an est in littera Philosophi, & Div. Thom. accipitur semper pro an est existentiae, hoc enim sonat an est, ut contra divisum ad quid est, qua ratione dixit D. Thom. 1. p. q. 2. quod de Deo non possumus scire quid sit, possumus tamen per effectus demonstrare an sit.

26^a Dicendum est 2. ut hæc explicentur: Scientia nostra quoad

sui acquisitionem dependet ab actuali exercita existentia subiecti, ac proinde an est illius præsupponitur ad quid est. Sic primus exposuit Philosophi, & Div. Thom. autoritates Ferrara lib. 1. contra Gent. cap. 66. quem laudant, & sequuntur Prado, Massius, Rubio, & alij. Probatur breviter. Non possumus scientiam subiecti acquirere, nisi media aliqua, vel inductione, vel experientia, vel saltim nisi noticia subiecti medio sensum ministerio ad intellectum per veniat; sed ad hoc est necessarium subiectum existere, cum subiectum exercitè non existens nequeat sui speciem immittere sensibus: ergo. Ex quo ulterius sequitur quæstionem an est præcedere quæstionem, quid est: nam non possumus quidditativam notitiam subiecti acquirere nisi præcedat in sensibus illius species: at hæc præcedentia speciei necessariò affert secum an est, seu existentiam subiecti sensibus expositam: ergo notitiam illius quidditativam præcedit experimentalis notitia illius existentiae: ex quo tandem sequitur scientiam præsupponere huiusmodi an est, cum nequeat passionibus de subiecto demonstrare, nisi præhabita illius notitia sensuum ministerio introducta.

27^a Quam conclusionem intellige, ut veritas illius instantia careat, in sensu formali, id est, quod scientia quoad sui inventionem, & acquisitionem præsupponit an est, vel sui sub.

subiecti, vel illius ad cuius instar concipitur subiectum, de quo passionem demonstrat. Logica enim sensuum ministerio radicitus adquisita non supponit ens rationis in rerum natura, supponit tamen ens reale, ad cuius instar concipitur ens rationis. *Similiter* species deservientes fidei à quibus Theologia dependet (idem de qualibet cognitione pro hoc statu rei spiritualis) sunt in communi, & vera scientia, adquisita, quin Deus, qui est Theologiæ subiectum, sit obiectum illas species immitrens; at supponuntur exercite existentes, & illas species immitrentes effectus creati, ad quorum, instar Deum pro hoc statu concipimus; idèdque Theologia ex mutatis à Philosophia effectuum naturalis existentiam Dei à posteriori demonstrat.

28°. *Ex his autem* colligitur quomodo extremè oppositæ sententiæ supra relatæ ad concordiam revocentur. Si enim primæ sententiæ sensus sit, quod scientia quo ad intrinseca sui ab exercita existentia subiecti non dependet, sed ab illa abstrahit, verum tenet, ut constat ex ratione proposita num.

26. si autem loquatur de scientia quo ad sui inventionem, & quatenus sensuum ministerio adquisita, vera est, ut patet ex immediatè dictis, sententia Caietani; & in hoc sensu verissimæ sunt, ut iacent, authoritates Philosophi, & D. Thomæ, nam de subiecto nullatenus (in sensu explicato) existente,

nulla scientia valet adquiri, ac proindè penitus ignoratum est frustra laboratur circa quid est; quia noticia quidditatis pendet in sui prima acquisitione ab experimentalis noticia sensuum, quæ subiecto nullatenus existente, non dabitur; idèdque dixit Caietanus, quod si subiectum in nulla differentia temporis existat, nulla de illo erit scientia: quia vel debet aliquod illius vestigium stare, si est præteritum; vel dari aliquid cum illius futura existentia connexum, si est futurum, vel ipsum debet esse præsens, ut aliquid illius ad sensus perveniat, quorum ministerio possit intellectus scientiam de tali subiecto comparare.

29°. *His iam statutis* circa primam partem asserti Philosophi. Circa secundam, scilicet, quod de subiecto debet præcognosci, quid sit, præmittendum est prædictam assertionem posse dupliciter exponi, positivè, & negativè: Negativè exposita reddit hunc sensum, quid sit subiectum demonstrationis, nequit demonstrari, sed solum præcognosci. Positivè explanata reddit hunc; in demonstrationibus debet præcognosci de subiecto, quid sit. Primo modo est universalitèr vera; secundo modo est vera in demonstrationibus tantum potissimis, quæ assignant proprium rei propter quid, quod, iam sygillatim probabamus.

30°. *Et primò* prima pars probatione Div. Thom. hic lect. 2.

Quod

Quod per demonstrationem nequit innotescere, est præcognitum, & non demonstratum; sed quodquid est subiecti, nequit per demonstrationem innotescere: ergo est præcognitum, & non demonstratum. Omnia constat, & minor suaderetur ex eo, quod ut innotesceret per demonstrationem quodquid est subiecti, aliquod debebat assumi principium, per quod demonstraretur; sed quodquid est subiecti, cum sit primum, & subiecti, & scientiæ principium, nequid aliud præsupponere, vi cuius demonstretur: ergo. Fatemur quodquid est subiecti posse aequaliter per effectus, & signa manifestari, seu explicari, propriè tamen demonstrati non potest: quia si effectus sunt univoci, eandem habet difficultatem quodquid est illorum, ac quodquid est causæ; si autem sunt equivoci, demonstrabunt quidem quoad *an* est, sed non quoad quid est suam causam.

31 ¹⁰ Dices: Plures scientiæ inquirunt, & traddunt quodquid est sui subiecti; subiectum quippe huius tractatus posteriori illi est demonstratio, & tamen in illo dicitur quid sit demonstratio; similiter Logica traddit quid sit modus sciendi, Physica quid sit motus, & Mathematicæ docent, quid sit linea, quid punctum, quid quantitas continua, & discreta: quomodo ergo supponunt præcognitum quod quid est sui subiecti?

32 ¹¹ Disting. antec. In uirunt, & traddunt quodquid est, illud explanando, conced. antec. illud probando, sive demonstrando, neg. antec. Subiectum formale scientiæ est ipsum quodquid est subiecti, de quo passionibus demonstrant, & hoc nunquam in scientiis, quarum sunt subiecta, potest demonstrari; cum hoc autem cõpatitur, quod scientiæ traddant, & explicent diffinitionem subiecti, specialiter si sit sapientia, quæ supra prima principia reflectitur eorum terminos explanando contra negantes ipsa; quia licet diffinitio subiecti absolute sumpta pertineat ad lumen primorum principiorum, ut principium tamen probativum conclusionum pertinet ad scientiam, qua ratione indiget ab ipsa explicari; demonstrari verò nunquam potest.

33 ¹² *Positivè* exposita, conclusio Philosophi probatur: Et quidem, quod non sit necesse in quacumque demonstratione præcognoscere, quid sit subiectum, convincitur ex eo, quod datur vera demonstratio, per quam à posteriori probetur an existat subiectum, ut sunt omnes illæ demonstrationes, quibus probatur Dei existentia; sed ad huiusmodi demonstrationes non præcedit præcognitum quodquid est Dei: ergo. Similiter Astrologi demonstrant, Solis, & Lunæ eclypsim: Et tamen ferè omnes sic demonstrantes ignorant quodquid est Solis, & Lunæ; ergo. Quod alijs plurimis exam-

exemplis posset comprobari; sed quia insinuata sufficiunt.

24^a *Probat.* Iam debere praecognosci quodquid est subiecti in demonstrationibus potissimis, quae assignant proprium propter quid rei demonstratae, & quas praecipue intendebat Philosophus. Tales demonstrationes concludunt proprias passiones de subiecto; sed ad hoc est necessè praecognoscere quodquid est subiecti; ergo hoc debet esse in huiusmodi demonstrationibus praecognitum. Prob. min. Ut concludatur passio convenire subiecto debet sciri radix convenientiae; sed quodquid est subiecti est radix quare passio convenit subiecto; ergo debet praecognosci quodquid est subiecti, ut passio concludatur de subiecto.

35^a *Dices* 1. Cum per secundam passionem demonstratur de subiecto tertia passio, concluditur passio de subiecto; sed tunc non praecognoscitur quodquid est subiecti, quia medium demonstrationis, secunda scilicet passio, longè differt à quodquid est subiecti: ergo verum non habet conclusio, etiam cum concluditur passio de subiecto. 2. Metaphysici, & inde Theologi demonstrant de Deo plures perfectiones per proprium propter quid illarum, ut quod sit aeternus, quia immutabilis, summè intelligens, quia summè immaterialis, & alia huiusmodi; & tamen pro hoc statu, in quo adhuc demonstrant, ignorant quodquid est Dei: ergo. 3. Aristoteles

hic cap. 1. solum docet, quod de subiecto debet praecognosci quid nominis, ait enim; *quod de triangulo praecognoscitur, quid nomen significet*: ergo iuxta ipsum non est praecognoscendum quodquid est subiecti.

36^a *Ad primam*, neg. conseq. Quia conclusio nostra non sustinet quodquid est subiecti debere praecognosci, ut medium proximum probandi in quacumque demonstratione passionem convenire subiecto; sed quod illo non praecognito, nulla passio potest concludi de subiecto; hoc autem verum est, etiam si in exemplo argumenti medium illius demonstrationis non sit quodquid est subiecti; quia si hoc non praesupponeretur antea praecognitum, non sciretur, nec prima, nec secunda passio, ac proinde tertia non posset per secundam de illo demonstrari: unde omnium huiusmodi demonstrationum prima radix est quidditas subiecti.

37^a *Ad secundum*, concessa mai. disting. min. *cognitione perfecta, & quidditativa*: conced. min. *imperfecta, & connotativa*: neg. min. & conseq. Verum est, quod Deum pro hoc statu, sicut per propriam speciem nō cognoscimus, ita quidditivè attingere non valeamus: cum hoc tamen compatitur quod semel scientes per effectus Deum existere, illius quidditatem per species rerum creaturarum connotativè apprehendamus, & aliquid qualiter describamus, ex quo ulterius

eius, progredientes demonstramus eas perfectiones, quæ ab omni sint purgata imperfectionis labe; ad quas demonstrationes præcedit præcognitum quodquid est Dei, eo modo, quo pro hoc statu, in in quo adhuc demonstramus, potest cognosci connotativè scilicet, & imperfectè: quod sufficit, ut sit absolutè vera demonstratio, & quod videtur necessariò dicendum, ne dicamus Meraphysicam, & inde Theologiam in illis perfectionibus demonstrandis non se gerere, ut scientias, sed de his Theologi i. p. q. 2. art. 2.

36^a Ad tertium resp. Quod Philosophus sermonem ibi instituit de triangulo, ut est passio lineæ totalitè dispositæ, secus autem ut est subiectum passionum, quæ de ipso possunt demonstrari: quæ expositio est D. Thomæ hic lect. 2. dicentis: *Philosophus hic exemplificat de triangulo, ut passio est, non ut est subiectum, cum dicit: de triangulo oportet præscire quoniam hoc significet.*

39^a Tandem circa passionem, quæ est ultimum præcognitum, asserendum est cum D. Thoma hic. Non debere de illa præcognosci an sit, aut quid sit, sed solum quid nominis, seu quid nomen illius significet assertum patet quantum ad id, quod affirmat: nam ignorata significatione nominis, nec quid, nec an est rei potest demonstrari: sed ut statim constabit, an sit, & quid sit passio, per demonstratio-

nes innotescit: ergo debet præcedere præcognita nominis illius significatio. Quæ veritas accipienda est de demonstrationibus traditis per doctrinam, & disciplinam medio vocum ministerio; aliter erit de subiecto non supponente præfens præcognitio

40ª Quantum ad id verò, quod assertum negat, ut facilius percipiatur, præmittendum est conclusionem intelligi in sensu formali, id est, quod illius passionis, quæ probatur per demonstrationem convenire subiecto, non debet præsupponi præcognitum an sit, vel quid sit: undè si quis demonstret hominem esse risibilem, quia est admirativus, non negat conclusio non præcedere præcognitum quid sit admirativus, quod assumitur pro medio; sed non debere præcedere præcognitum quid sit risibile, quod ex vitalis mediij infertur de homine.

41^a Similiter præmittendum est, quod passio potest considerari abstractè, & ut est in se quædam quidditas; & concretè, seu ut est affectio huius, in quo solo sensu propriè consideratur, ut passio; nam passio, ut passio, alicuius est seu aliquem afficit, aliter non concipitur, ut passio. Igitur D. Thomas non negat posse præcognosci ante demonstrationem quidditatem passionis absolutè sumptæ per eius definitionem; sed negat debere illam præcognosci, ut est affectio huius, seu ut passio est: ut si Geometra demonstret terram

esse rotundam, inconueniens non est, quod ante demonstrationem sciatur in quo consistat, seu quid sit rotunditas; sed quod rotunditas conueniat terræ, seu sit affectio illius, hoc non debet præcognosci quod quia non notarunt aliqui, ut aduertit Caietanus, propositam D. Thom. conclusionem impugnant. His præmissis.

42 *Prob. conclusio*, ratione Div. Thomæ. Non debet præcognosci ante demonstrationem, quod ex vi illius demonstratur; sed ex vi demonstrationis demonstratur *an est* & *quid est* passionis, ut est formalitèr passio: ergo neutrum illorum debet ante demonstrationem de passione cognosci, ut est formalitèr passio. Prob. min. Ex vi demonstrationis demonstratur conuenientia passionis in ordine ad suum proprium subiectum: sed *an est*, & *quid est* passionis, ut est formalitèr passio, est in ordine ad proprium subiectum, cui conuenit: ergo. *Explicantur.* Totum esse passionis ut talis, est, quod sit affectio huius; sed ex vi demonstrationis demonstratur, quod sit affectio huius: ergo totum esse illius, ut talis ex vi demonstrationis demonstratur. Undè sicut supra q. 5. art. 1. docuimus accidentia non alitèr diffiniri nisi per ordinem ad subiectum; ita passio, ut talis natura, non alitèr, quam per proprii subiecti naturam potest innotescere; & sic per naturam subiecti cognitam, vel quoad an est, vel quoad quid est, passio, ut talis, & non alitèr, demonstratur.

ARTIC. II:

QUOMODO ASSENSVS PREMIS-
sarum concurrat ad assensum
conclusionis:

43 ⁹² **D**ocuit nos artic. præc. Philosophus cognitionem discursivam fieri ex præexistente cognitione, quare non importunè examinandum statim occurrit quodnam genus causalitatis importet illud fieri. Sed quia alia est divisio causæ in materialem, formalem, efficientem, & finalem; alia in necessariam, & contingentem; utroque modo reuocatur in utrum illud fieri conclusionis ex præexistente cognitione præmissarum; in quonam, scilicèt, genere causæ ex quatuor assignatis fiat; & reclus an necessariò, vel contingentèr fiat; quorum dubiorum resolutio titulo articuli satisfacit.

§. I.

PRÆNOTANTVR ALIQUA PRO
decisione primæ diffi-
cultatis.

44 ⁹² **P**endet primæ difficultatis resolutio ex plena intelligentia plurium, quæ hic Authores congerunt, & quæ fortè difficiliora sunt, quam principalis dubij resolutio. Undè notabis 1. quod triplex potest fieri combinatio inter præmissas, & con-
clu-

clusionem. *Prima*, comparando præmissas obiectivas cum conclusione etiam obiectiva. *Secunda*, comparando præmissas obiectivas cum assensu mentali conclusionis. *Tertia*, conferendo mentalem assensum præmissarum cum assensu conclusionis mentali.

45° *In prima* igitur harum combinationum statuenda est obiectivè, & in se eadem causalitas, quæ fuerit in ipsas res per utrumque assensum affectas. Undè quia demonstratio *propter quid*, seu à priori per omnium causarum genera divagatur, aliquando obiectum præmissarum erit in se causa materialis, aliquando formalis, aliquando efficiens, vel finalis rei per mentalem conclusionem affectæ.

46° *Rursus*: Cum talis demonstratio aliquando assignet causam realitèr causantem rem, quam demonstrat, ut cum ex tali natura hominis, v. gr. tales demonstrat proprietates pullulare; aliquando verò solum designet rationem formalem illius, ut cum entis demonstrat attributa ab ipso ente realitèr indistincta; iuxta hanc diversitatem diversum sortietur causalitatis modum obiectum præmissarum in obiectum conclusionis: in primo enim casu exercebit causalitatem, quæ talis sit simpliciter, in secundo verò causalitatem, quæ talis sit solum virtualitèr. Diximus demonstratione *propter quid*, seu à priori, quia si demonstratio sit à posteriori, potius obiectum conclusionis

exerret in re causalitatem in obiectum præmissarum, & hoc solum exerret causalitatem in illud in esse cognoscibilis, de qua causalitate statim.

47° *Si autem* comparantur præmissæ obiectivæ cum conclusione mentali, distinguendum est in ipso præmissarum obiecto duplex munus; aliud immittentis sui speciem intellectui, aliud specificantis sui cognitionem. Sed primo munere exerret causalitatem effectivam mediatam in assensum conclusionis, sicut immediatam in assensum præmissarum: species enim est virtus, qua obiectum concurrat efficientèr ad actum intellectus, ut fert iam communis ferè inter nostros opinio; sed hic concursus in actum præmissarum est immediatus: ergo cum actus conclusionis in aliquo verò sensu fiat ex illo, ad actum conclusionis concurrat sub eo munere efficientèr mediatè. Sub secundo munere, cum ratio obiecti specificantis sistat intra limites causæ formalis extrinsecæ iuxta communiorum in scholis sententiam, in hoc genere concurrat ad præmissarum assensum, & ratione istius ad assensum conclusionis.

48° *Notabis 2.* Ne questio sit de subiecto non supponente, in aliquo sensu, & vero, attingi præmissas, & conclusionem eodem actu; in alio autem sensu, & communi diversos actus pro sui attingentia exposcere. Prima pars traditur passim à Div. Thom. sed ex:

præmissis, 1. 2. quæst. 12. art. 4. ubi ait: *Si absolute principium, & conclusionem intellectus consideret, diversa est consideratio utriusque: in hoc autem, quod propter principia conclusioni assentit, est unus actus intellectus.* Et suadetur ratione ab ipso insinuata: actus attingens conclusionem propter principia, & conclusionem, & principia attingit; sed unus est actus attingens conclusionem propter principia: ergo unus est actus attingens conclusionem, & principia.

49ta *Secunda* autem pars non minus expressa est in Div. Thom. q. 8. de Veritat. art. 15. & 1. part. q. 58. art. 3. & 1. Et alibi sæpe asserente demonstrationem esse discursum formalem, & quod discursus quendam motum nominat in quo ex uno cognito in alterius cognitionem devenitur, quod salvari nequit sine multiplicitate actuum. Constat etiam ratione. Nam dum attingimus præmissas, & conclusionem, verè discurremus, aliter in nulla operatione intellectiva manifestaretur esse rationale, seu discursivum; sed ad discursum verè talem exiguntur plures actus. *Tum*, quia discursus verè talis est motus discretus: *Tum*, quia plura obiecta, etsi ordinata, exigunt in nobis plures actus, etsi ordinatos: *Tum*, quia aliter daretur discursus verè talis in Angelis: præmissæ ergo, & conclusio exigunt pro sui attingentia pluralitatem actuum.

50ta *Sed quomodo hæc duo in*

concordiam revocentur, difficultatem continet alibi expresse examinandam. Sufficiat pro nunc advertere veritatem obiectivam præmissarum posse attingi, *ut quod*: & *ut quo*: attingitur, *ut quod*, dum actus fertur signatè, & directè in eiusmodi veritatem: attingitur, *ut quo*, dum ratione illius, actus fertur, signatè, & directè in veritatem obiectivam conclusionis. Rursus autem fertur signatè, & directè in veritatem præmissarum stat dupliciter: vel attingendo illam secundum se, & independentè ab eo, quod præcontineat veritatem conclusionis, vel attingendo illam, ut præmissarum veritatem, id est, ut præcontinentem conclusionis veritatem. Exemplum omnium est bonitas finis, quæ potest attingi, *ut quo*, & *ut quod*: attingitur, *ut quo* dum ratione illius attinguntur electivè media: *ut quod* attingitur dupliciter: vel per simplicem complacentiam, ut bonitas quædam in se est præcisivè à quolibet influxu in media; vel ut bonitas finis est, cum influxu scilicet in media qua ratione attingitur per actum intentionis.

51ta *Si ergo veritas obiectiva præmissarum consideretur absolute, & præcisivè à continentia veritatis conclusionis, certum est eam exigere ad sui attingentiam diversos actus ab eo, quem exigat veritas conclusionis: ceterum in hac consideratione, nec pluralitas illa actuum componit discursum, cum ibi nullus sit ordo,*

nulla causalitas; nec ibi sunt præmissa, ut præmissa, aut conclusio, ut talis; sed sunt plures veritates pluribus actibus inconnexis attractæ, eo modo, quo si bonitatem finis, & mediolorum quamlibet secundum se ames, nullo habito respectu unius ad alteram: nec in hoc sensu, sunt ad rem præsentis difficultatis.

52^a Si autem consideretur veritas obiectiva præmissarum, ut quo, & veritas obiectiva conclusionis, ut quod, tunc idem actus, qui signatè, & directè fertur in veritatem conclusionis, fertur etiam indirectè, & exercitè in veritatem præmissarum. Hic sensus est à D. Thom. intentus in prima authoritate, patetque assimili in actu electionis, quem à fine in aliquo verò sensu specificari, indeque haurire bonitatem etiam, aut malitiam communis fert Theologorum sententia; quod verum non esset, si finem nullo modo attingeret. In hoc tamen sensu dubium præfens est de subiecto non supponente; quia dum præmissa mentales, & conclusio non sunt plures actus, non adest locus veræ causalitatis, quam in præsentem exagitatamus.

53^a Restat ergo, ut procedat dubium de actibus attingentibus, veritatem obiectivam præmissarum, ut quod non absolute; sed ut præcontinentem veritatem obiectivam conclusionis, & de actu attingente hanc veritatem conclusionis, ut quod, non absolute etiam;

sed formaliter, ut conclusionis veritatem, ut deductam scilicet ex veritate præmissarum: prout sic enim illi actus, & sunt plures, & ordinati, qualiter ad rationem motus discreti requiritur, eo prorsus modo, quo considerantur in voluntate actus intentionis attingens, ut quod finem connotando media, & actus electionis attingens, ut quod media connotando finem. Sed quia illi duo actus erga præmissas se habent per modum unius assensus respectu conclusionis, ideò in singulari numero fit de illo in præsentem sermo, & inquitur, qualis sit illius influxus in assensum conclusionis.

54ª Notabis 3. Tria esse in præsentem indubitata: Primum est, quod præmissarum assensus causat assensum conclusionis: Tum, quia ly fieri conclusionis cognitionem ex præexistente assertum à Philosopho aliter salvari nequit: Tum, quia innegabile est, quod intellectus non nisi, ut actuarius præmissarum assensu elicit assensum conclusionis, ut talis. Secundum est, quod assensus præmissarum nequit esse agens, quod respectu assensus conclusionis: nam agens quod est agens eliciens actionem; sed assensus præmissarum non est agens eliciens assensum conclusionis, cum assensus præmissarum non sit, qui assentitur conclusioni; sed intellectus ratione illius: ergo non assensus; sed intellectus, vel si mavis, suppositum intelligens est agens quod assensum conclusionis.

Tertium est, quod assensus præmissarum non concurrat in genere causæ materialis ad assensum conclusionis, quia licet ex tali assensu componatur discursus, secus tamen ipse assensus causatus.

557 *Tandem* notant aliqui, seu potius supponunt assensum præmissarum non concurrere in genere causæ finalis ad assensum conclusionis, cum iste non ordinetur ad illum: sed potius ille ad assensum conclusionis ordinetur. Hoc tamen non solum supponendum non est tanquam certum, verum rejiciendum est, sic sine distinctione traditum, tanquam falsum. *Tum*, quia perfectior cognitio, qualis à supponentibus asseritur assensus præmissarum, non ordinetur ex se, nec est propter imperfectiorem, qualis est cognitio conclusionis. *Tum*, quia licet intellectus ex principiis progrediatur ad conclusionem, non tamen propter hanc cognoscit principia: sed potius propter perfectius penetranda principia cognoscit deductas ex illis conclusiones. *Tum*, quia aliter in scientia, quam Deus habet creaturarum, in qua cognitio creaturarum est conclusio, & cognitio sui est principium, cognitio sui virtualiter ordinabitur, & erit tanquam propter finem virtuale propter cognitionem creaturarum, & idem à fortiori dicendum erit de nostra scientia beata, quod satis apparet esse falsum.

556 *Nec valet*, quod terminus ad quem motus est finis, ad quem

motus ordinatur, & cognitio conclusionis est terminus ad quem motus discreti. *Non valet* quidem: *Tum*, quia hoc solum convincit motum ipsum ordinari ad assensum conclusionis qui concipitur ut terminus ad quem, secus assensum præmissarum, qui apprehenditur ut terminus à quo: sicut licet frigiditas sit propter frigus, quod est terminus ad quem, calor, tamen, qui est terminus à quo non est propter frigus, nec ad hoc per se ordinatur.

571 *Tum*, & verius; quia falso supponitur motum discretum esse quandam vialem tendentiam inter terminum à quo, & ad quem: est enim, ut ad præsens attingit, ipsa cognitio principij considerata admodum termini à quo motus localis, revera tamen influens per modum concausæ principalis in cognitionem conclusionis, quæ concipitur ut terminus ad quem, nulla mentali tendentia inter utrumque terminum mediante. *Transseat* ergo, quod in alijs motibus discretis terminus à quo, qui est terminus purè derelictus, & non causans, ordinetur per se ad terminum ad quem: in tali autem motu discreto, in quo cognitio principij, etsi consideretur ut terminus à quo, non est purè derelictus, sed causalitate principali influens, cognitio conclusionis concepta, ut terminus ad quem, non est revera terminus ad quem ordinis, sed causalitatis, ac proinde tantum est finis effectus, qui im-

pro-

proprie est finis; sicut si electionem vocates finem intentionis, & sicut nostra salus solet dici finis Incarnationis Verbi.

58^m *Quare distinguendum est inter finem effectum, & finem cuius gratia*: Qua distinctione supposita, asserendum est præmissarum cognitionem esse propter cognitionem conclusionis, tanquam propter finem effectum, eo modo, quo obiectum specificans dicitur esse propter perfectionem potentia; quin finis effectus erit, vel virtualis, vel formalis iuxta utriusque cognitionis distinctionem: quod assertum constat ex dictis, & constabit amplius cum probemus assensum conclusionis esse proprium effectum in linea efficientis assensus præmissarum. Quantum ad finem verò cuius gratia, qui proprie, & simpliciter est finis, è converso dicendum est, quod sicut conclusio obiectiva est propter quodquid est subiecti, quod est radix, & principium passionum omnium, sive conclusionum deductarum, ita cognitio conclusionis est ex natura sua propter cognitionem eiusdem quidditatis subiecti, seu principij, à qua pendet in genere causæ principalis ipsa cognitio conclusionis, sive ipsa conclusio mentalis; omnia enim, quæ de subiecto demonstrantur, ad hoc demonstrantur, ut quodquid est subiecti perfecte cognoscatur.

59^m *Nec valet si dicas, quovis modo expositam doctrinam præ-*

cedentem supponere falsum: supponit quippè unam cognitionem posse subordinari alteri, quod falsum esse ostenditur ex eo, quod quævis cognitio est ultima actualitas lineæ intellectivæ, ac proinde impotens alteri actualitati eiusdem lineæ subordinati; qua ratione plures existentias inter se subordinatas negant Thomistæ in composito substantiali.

60 *Non valet quidem*, quia subordinatio huius cognitionis ad aliam est præcise, ut ad finem extrinsecum perfectiorem, non ut ex ipsa, & cognitione, cui subordinatur, resultet aliquid unum per se, qualiter resultare posse negant Thomistæ ex pluribus ultimis actualibus in linea essendi, scilicet existentibus. Propter quamquod licet cognitio sit ultima actualitas, non tamen ita respectu nostri intellectus, ut in qualibet cognitione exprimitur tota vis virtutis intellectivæ, si enim exprimeretur, nulli alteri cognitioni posset subordinari; sed ita, ut iuxta activationem speciei impressæ perfectius per unam cognitionem, quam per aliam percipiat intellectus obiectum; unde relinquitur locus, ut imperfectior perfectiori subordinetur; è contra verò accidit in existentia, quæ totaliter rem extra causas educit, ac proinde pugnat cum conceptu existentia partialitas, & sic non est locus ut intra idem compositum plures sint, quarum una subordinetur alteri.

61 *His prælibatis, in quibus dif-*

facilliora sanè dubia inuicem breviter exposita, & alibi fortè diffusius exponenda; dissidium, quod restat, ad genus causæ efficientis, & formalis reducitur. Sed cum causa formalis, alia sit pure extrinseca; alia intrinseca, & quæ perficiendo intrinsecè subiectum, ulterius explicat vim effectivam in operationes, ut anima, vel potentia intellectiva; examinandum est, an assensus præmissarum, qui absque dubio perficit intrinsecè intellectum, explicet ulterius vim effectivam in assensum conclusionis, vel potius stat intra limites causæ extrinsecæ respectu illius, illuminando quidem intellectum, ut eliciat assensum conclusionis, secus tamen influendo cum intellectu in illum. Hoc secundum substantient aliqui extram Scolam Div. Thom. Primum verò propugnant Thomistæ omnes, quibus adherent Suar. Vazquez, Molin. Rub. Conimb. Fons. & alij RR.

¶

§. II.

*ASSENSVS PRÆMISSARVM
concurrit efficientèr ad assensum
conclusionis.*

62 **S**tat pro nobis Ang. Præcept. qui ly fieri cognitionem discursivam ex præexistente assertum à Philosopho semper exposuit de causalitate efficiente: plura suppetunt huius rei testimonia apud nostros videnda, nobis enim unicum sufficit; sed

apertissimum, ex hoc lib. 1. Poster. lect. 3. ubi ait: *Principia se habent in demonstrativis, sicut cause activa in naturalibus; unde in 2. Physicorum propositiones syllogismi ponuntur in genere causæ efficientis.*

63 *Probatur conclusio ratione:* Quod intrinsecè complet activitatem virtutis ad aliquem actum, efficientèr concurrat ad talem actum; sed assensus præmissarum complet intrinsecè activitatem virtutis intellectivæ ad actum conclusionis: ergo efficientèr concurrat ad talem actum. Probantur præmissæ, & primo prob. maior. *Tum*, quia, quod intrinsecè complet activitatem virtutis in aliquem actum est perfectio intrinseca illius in esse activitatis ad talem actum; sed virtus concurrat efficientèr ad actum; medio eo, quod intrinsecè perficit ipsam in esse activitatis ad actum; ergo. *Tum*, quia virtutem influere, & eius activitatem, ut intrinsecè completam, & perfectam influere non est duplex influere, sed unicū, & in eodem genere causæ: ergo virtutem influere efficientèr in actum est eius activitatem ut intrinsecè completam, & perfectam efficientèr influere in actum; sed implicat activitatem, ut intrinsecè completam, & perfectam efficientèr influere in actum, quin efficientèr etiam concurrat, quod ipsam constituit intrinsecè completam, & perfectam in esse activitatis ad actum: ergo. Denique id, quo intrinsecè constituitur virtus in

in esse activitatis ad aliquem actum, efficienter concurrat ad actum: ergo id, quo intrinsecè constituitur in esse completæ activitatis ad actum, efficienter concurrat ad actum. Patet consequens. Cum virtus nequeat in actum influere, nisi & sit activitas, & completa activitas in actum.

64 *Sed tam probat. min. primi syllogismi.* Assensus conclusionis, ut talis, est assensus veritatis, ut deductæ ex præmissis; sed assensus præmissarum complet intrinsecè activitatem intellectus ad assensum veritatis, ut deductæ ex præmissis: ergo complet intrinsecè activitatem intellectus ad assensum conclusionis ut talis. Probat. min. Assensus, qui perficiendo intrinsecè activitatem intellectus, est id, ratione cuius assentitur veritati, ut deductæ ex præmissis, est assensus complens intrinsecè activitatem intellectus ad assensum veritatis, ut deductæ ex præmissis; sed assensus præmissarum perficiendo intrinsecè activitatem intellectus est id, ratione cuius assentitur veritati, ut deductæ ex præmissis: ergo complet intrinsecè activitatem intellectus ad assensum veritatis, ut deductæ ex præmissis.

65 *Sed dices.* Assensum præmissarum esse id, ratione cuius intellectus assentitur veritati, ut deductæ ex præmissis: cæterum ly *ratione cuius* non denotat, nec efficientiam, nec intrinsecum complementum illius in esse talis, cum

intellectus se ipso sit tota, & completa activitas ad quodcumque obiectum proportionatum percipiendum, semel posita specie repræsentativa illius: denotat ergo vim illustrantem, & dirigentem ad assensum conclusionis; sicut in voluntate, quæ ratione propositæ bonitatis protrumpit in actum, & tamen ly *ratione bonitatis proposita* non denotat vim efficientem; sed dirigentem, & illustrantem.

67 *Sed contra stat primò probatio minoris,* quæ amplius contra solutionem explicatur. Assensus præmissarum est id, ratione cuius intellectus assentitur veritati, ut deductæ ex præmissis: non ratione cuius, ut præcisè intellectum illustrantis, & dirigentis: ergo ratione cuius, ut intrinsecè completentis eius activitatē. Probat. min. ex dictis. Illustratio, & directio, ut talis, proponit quidem activitati intellectus in quid, & quomodo debeat tendere, non tamen perficit intrinsecè eius activitatem; sed assensus præmissarum perficit intrinsecè intellectus activitatem: ergo vel nullo modo est id, ratione cuius assentitur veritati, ut deductæ ex præmissis, vel non est id, ratione cuius, ut præcisè, dirigentis, & illustrantis.

67 *Obstat 2.* Si Magister dum dirigit Discipulum, & dum unus Angelus illuminat alium, aliquid intrinsecum sua illuminatione derivaret in intellectu illuminati quo eius activitas intrinsecè perfecta prodiret in actum, efficien-

cienter absque dubio influere in actum; sed assensus præmissarum ita illuminat intellectum ad assensum conclusionis, ut intrinsecè perficiat eius activitatem: ergo sic illuminat ad assensum conclusionis, ut illuminando intrinsecè compleat activitatem, ac proinde efficienter influat in talem actum.

68th *Obstat* 3. Intellectus assentiens præmissis non solum obiectivè, verum subiectivè, & intrinsecè habet aliquid, ratione cuius potius assentiatur, quam dissentiat veritati, ut deductæ ex præmissis. Ergo assensus præmissarum concurrit ad talem assensum, non solum extrinsecè determinando, & dirigendo; sed intrinsecè determinando, & complendo intellectus activitatem. Probat. anteced. Intellectus assentitur veritati, ut deductæ ex præmissis, non solum, quia præmissæ sunt veræ; sed quia præstat assensum præmissis, quæ sunt veræ, nam licet præmissæ essent veræ, si eis non præstaret assensum, nec assensum præstaret veritati, ut ex illis deductæ; sed licet præmissas esse veras sit aliquid obiectivum, & extrinsecum activitati intellectus, illis tamen assensum præstare est quid subiectivum, & intrinsecum: ergo.

69th *Confirmatur* retorquendo voluntatis instantiam. Voluntatem eligere medium, ut utile ad consecutionem finis non solum provenit ex eo, quod finis, qui est

intencus est bonus, sed ex eo, quod finis, qui est bonus, est intencus ergo intellectum assentiri veritati ut deductæ ex præmissis, non solum provenit ex eo, quod præmissæ, quibus assentitur, sunt veræ, sed ex eo, quod præmissis, quæ sunt veræ, assentitur.

70th *Explicatur*. Electio mediij ut utilis ad consequentionem finis intenci, non solum dependet obiectivè, & extrinsecè à fine intencito, verum intrinsecè dependet ab intencione finis: ergo assensus veritatis, ut deductæ ex præmissis, non solum dependet extrinsecè, & obiectivè à præmissis, quibus intellectus assentitur, verum intrinsecè dependet ab assensu, quo illis assentitur. Prob. consequ. Idèd præmum est verum, quia voluntas medijs intencione finis eius activitatem intrinsecè determinante, & complente progreditur ad electionem mediij, ut utilis ad consequentionem finis; sed idem evenit in secundo casu, vel assigna, cur finem intendere se habeat intrinsecè ad electionem, & præmissis assentiri se habeat purè extrinsecè ad assentiendum veritati, ut ex illis deductæ: ergo.

71th *Vergetur* tandem ex ipso solutionis exemplo. Quia obiectum propositum voluntati ipsam determinat, & complet, concurrit ad eius actum; & quia purè extrinsecè determinat, & complet, purè extrinsecè concurrit ad actum; sed assensus præmissarum complet, & determinat intellec-

tum ad assensum conclusionis; alias, cum sit eius intrinseca perfectio, intrinsece determinat, & complet: ergo concurrat intrinsece ad assensum conclusionis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

72 **O**bjicies 1. Posita specie representativa conclusionis, & extrinseca determinatione, & illustratione præmissarum, ponitur quiddam exigitur, ut intellectus cognoscat conclusionem demonstrativè: ergo superfluit causalitas effectiva præmissarum in conclusionem ad eam demonstrativè cognoscendam. Probat. antec. Posito quiddam requiritur, ut intellectus cognoscat conclusionem esse veram, & quare sit vera; ad est quiddam exigitur, ut eam demonstrativè cognoscat; sed posita specie representativa illius, cognoscit intellectus illam esse veram, & extrinseca illustratione præmissarum cognoscit, quare sit vera: ergo.

73 *Resp.* Eodem argumento posse probari intentionem finis se habere extrinsece ad electionem medijs, quia posita intentione finis, & proposita voluntati conducentia medijs, habet quiddam requiritur, ut medium eligat, etiam si ab intentione releges effectivam causalitatem in electionem ergo cum causalitates multiplicandæ non sint sine necessitate, intentio

purè extrinsece concurrat ad electionem. Quare neg. anteced. ad prob. disting. mai. Adest quiddam exigitur, ut conclusionem demonstrativè cognoscat demonstratione quæ talis sit obiectivè: conc. mai. quæ talis sit subiectivè: neg. mai. & omiffa min. neg. sub eadem distinctione conseq.

74 *Pro quo nota:* Quod discursus potest summi dupliciter obiectivè, & subiectivè: discursus obiectivus consistit in eo, quod veritas, obiectiva conclusionis sit deducta ex veritate obiectiva præmissarum, qua ratione per hoc præcisè, quod cognoscatur Petrum esse admirativum, v. gr. & idè esse admirativum, quia est rationalis, cognoscitur Petrum esse admirativum demonstrativè, demonstratione, quæ sit discursus tantum obiectivus (non subiectivus, & ex parte intelligentis) qualiter Deus, & Angelos scientificè, & demonstrativè cognoscunt rem cum tamen non discurrant, discursu (inquam) verè tali, ut præcindamus à discursu virtuali, sive æquivalenti, de quo adhuc est sublitè, an in Deo detur, etsi frequentius concedatur Angelis. Ne hoc in præsentem exagitur, an scilicet ad scientificam, & demonstrativam cognitionem sufficiat discursus pure obiectivus, de hoc enim agunt Theologi 1. part. quest. 14. de Scientia Dei: sed hoc solum exagitur, an in discursu subiectivo, & ex parte intelligentis, in quo inter remanent plures cognitio-

nes, assensus conclusionis dependeat efficienter ab assensu praemissarum.

75 *S Discursus* igitur subiectivus, & de quo in praesenti, non consistit praesens in eo, quod cognoscatur veritatem unius esse causam veritatis alterius, hoc enim iuxta dicta cognoscunt Deus, & Angelus, qui non discunt; nec ulterius consistit in eo, quod postquam unum est cognitum, alia cognitione alterum cognoscatur, haec enim pura successio, vel si multas cognitionum etiam datur, dum non discuntur: ergo consistit in eo, quod diversis cognitionibus utrumque cognoscens ex vi cognitionis unius in alterius cognitionem deveniamus; sicut motus affectivus voluntatis ex intentione ad electionem subiectivè sumptus non consistit in eo praesens, quod postquam intendit finem, eligat medium ad eius consecutionem utile; sed in eo quod ex vi intentionis, qua finem intendit, eligat medium ad eius consecutionem utile. Quod si ita est, probatur *ly ex vi* denotare causalitatem efficientem, quia denotat actualitatem, quae intellectum intrinsecè perficiendo ipsum subiectivè complet, & determinat, ut activè eliciat assensum conclusionis.

76 *S Hinc si instes.* Dum intellectus cognoscit conclusionem esse veram, & quare sit vera, eam demonstrativè cognoscit, quovis alio secluso; nam assigna ad quam

speciem pertineat illa cognitio, si non est verè scientifica, & demonstrativa: ergo voluntariè ponitur illa subiectiva determinatio, & causalitas ad conclusionem demonstrativè cognoscendam. *Resp.* disting. antec. Eam demonstrativè cognoscit, quovis alio secluso, demonstratione, *quae sit discursus tantum obiectivè*: omitto antec. *quae sit discursus subiectivè*: neg. antec. nec obstat, quod illa cognitio sit verè scientifica; nam ad hoc sufficit discursus obiectivus, à quo etiam pro nunc praescindimus; nam solum de cognitione scientifica per discursum subiectivum formalem elicitur disputamus.

77 *S Obijcies 2.* Logica dirigit alias scientias ad demonstrationes in earum materia conficiendas, quin ad tales demonstrationes concurrat effectivè iuxta dicta à nobis supra quaest. 2. artic. 3. ergo ut praemissae illuminent intellectum circa assensum conclusionis, non requiritur, quod effectivè concurrant ad assensum conclusionis; sed ut conclusio scientificè attingatur, sufficit species repraesentativa illius, & quod intellectus illuminetur de illa per praemissas: ergo.

78 *Confirmatur 1.* Ut intellectus ferat iudicium circa obiectum, quod apprehendit, sufficit apprehensionem illius praecedere, quin apprehensio influat in iudicium: ergo ut intellectus assentiatur conclusioni, cuius praemissis assentitur, sufficit earum assensum

sum præcedere, quin in assensum conclusionis influat. *Confirmat.* 2. Quod complet activitatem virtutis se tenet ex parte principij; sed assensus præmissarum, non se tenet ex parte principij, cum sit actus secundus: ergo non complet activitatem.

79 *Resp.* concesso anteced. disting. conseq. Ut illuminent illustratione, *quæ sit extrinseca obiecti ostensio, & propositio*, conced. conseq. *quæ sit intrinseca denominatio virtutis*, neg. conseq. Logica dirigit alias scientias proponendo ipsis obiecta rectè disposita, ut à scientijs attingantur, non verò ipsas intrinsecè determinando, aut perficiendo, qualiter assensus præmissarum, qui est intrinseca perfectio, & determinatio ipsius virtutis elicentis assensum conclusionis; & hoc secundo modo debet esse illustratio ad discursum, qui subiectivè sit verè talis, qui quid sit, an ad discursum obiectivum sufficiat illustratio, quam intendit replica, de quo non curamus.

80 *Ad confirmat.* concesso anteced. neg. conseq. Quia licet apprehensione non præcedente, intellectus noster non iudicaret, non est tamen apprehensio, vi cuius determinetur ad iudicandū; quod colligimus ex eo, quod sæpè, iudicium non conformatur apprehensioni, nam Angelum, ut corpoream apprehendimus, & eum corporeitate carere iudicamus: assensus autem præmissarum

præcedit determinando, & complendo, ita ut ex vi illius intellectus, & eliciat assensum conclusionis, & non nisi assensum conclusionis eliciat. *Ad 2. confirm. resp.* Ea probari assensum præmissarum non se tenere ex parte principij productivi assensus conclusionis, non quia sit principium elicentis conclusionis assensum; sed quia principium determinat, & complet ad illum elicendum; quod patet à simili in intentione respectu electionis.

81 *Obijeis* 3. Implicat intellectum esse facilem ad assensum conclusionis, & non esse intrinsecè completam eius activitatem; sed ex vi solius habitus scientifici intellectus est facilis ad cuiuscunque conclusionis assensum: ergo ex vi illius, quocumque alio præciso, est activitas intellectus intrinsecè completa ad assensum conclusionis. *Confirm.* Etsi voluntas non possit elicere actum sine propositione obiecti, talis propositio dirigit, & non complet intrinsecè voluntatis activitatem: ergo, etsi intellectus non possit in assensum conclusionis sine assensu præmissarum, iste assensus dirigit, & non complebit eius activitatem.

82 *Respond.* distinguendo mai. Implicat esse facilem, *facilitate immediatè terminata ad assensum conclusionis*: conc. mai. *mediatè terminata*: neg. mai. & disting. min. Est facilis, *facilitate immediatè terminata ad assensum præmissarum*,

rum, & mediatè ad illam: conc. min. immediatè terminata ad ipsam: neg. min. & conseq. Sicut facilis ad ponendam causam, ex qua sequitur effectus, est facilis ad ponendam effectum, quin idè inferatur positionem causæ non influere in positionem effectus; ita intellectus habens habitum scientificum, cum sit facilis ad assensum præmissarum, ex quo assensus conclusionis sequitur, etiam est facilis ad assensum conclusionis, qui ex illo sequitur, quin ex hoc inferatur per assensum præmissarum intellectum non compleri: imò, quia est facilis ad hoc intrinsecum complementum, & à quo dependet conclusio, est etiam facilis ad conclusionem, quæ ab illo complemento dependet.

83 *Ad confirmat.* neg. conseq. cuius disparitas constat ex dictis: Nam sine propositione intellectus non stat posse proximum voluntatis, tanquam à manifestante obiectum, in quod tendat, non tanquam à dante perfectionem intrinsecam, qua per actum tendat: assensus verò præmissarum, & ostendit causam obiectivam, quare intellectus in conclusionem tendat, & est simul illius determinatio, & perfectio subiectiva, qua intrinsecè actuatus tendat per assensum in illam.

84 *Obijcies* 4. Nequit esse causa efficiens assensus conclusionis, quod non existit in instanti, in quo assensus conclusionis producitur, nam causa efficiens, non

nisi existendo causat; sed assensus præmissarum in instanti, in quo assensus conclusionis producitur, iam non existit: Tum, quia aliter intellectus simul plura intelligeret, & duplici simul actuaretur ultima actualitate: Tum, quia uterque assensus componit motum discretum, qui nequit exerceri in instanti, sicut nec quicumque motus: ergo assensus præmissarum non est causa efficiens assensus conclusionis.

85 *Respondent* aliqui negamina. cuius prima probatio parum urget: Quia nec intellectus intelligit plura, ut plura, dum plura intelligit invicem connexa, & ordinata, qualiter connectuntur veritates obiectivæ præmissarum, & conclusionis; nec pluribus simul cognitionibus inter se ordinatis actuari videtur inconveniens, ut nos etiam supra asseruimus reddentes disparitatem inter ultimam actualitatem essendi, & operandi. *Cæterum*, quia secunda probatio continet difficultates de natura motus discreti, & an noster discretus sit verus motus discretus, ita ut necessariò unus assensus sit post alium, & non simul cum alio, quæ difficultates non solum alio ex se expectant, verum dependent, etiam ut ad præsens conducant, à necessitate, qua fit assensus ex præmissis, de quo statim: idè.

86 *Aliter respond.* disting. mai. quod non existit, nec in se, nec in aliquo ex se relicto: conced. mai. quod

quod non existit, *in se præcisè*: neg. mai. & disting. min. non existit, *in se formalitèr*: conc. min. *virtualitèr in aliquo ex se relicto*, neg. min. & conseq. Deficiente enim existentia assensus præmissarum, perseverat determinatio, quam in intellectu reliquit ad assentiendum conclusioni, sicut transacta intentione, perseverat determinatio ex illa relicta in voluntate, in qua ipsa virtualitèr existit: hanc autem virtuales existentiam assensus præmissarum sufficere ad causalitatem effectivam assensus conclusionis patet à simili intentionis cuius sunt effectus omnes actus, qui ad finis intenti consequutionem tendunt, ipsa multoties iam non existente. Sed quid sit illa determinatio, seu in quo consistat, an scilicèt, sit aliqua species ex assensu relicta, vel aliquis modus ex ipso derivatus iuxta diversa placita, communis est difficultas omnibus illis, quæ elapso tempore ab eorum desitione causant, de quo alibi.

§. IV.

ASSENSU PRÆMISSARUM NECESSITATUR INTELLECTUS, QUOAD SPECIFICATIONEM AD ASSENSUM CONCLUSIONIS.

87 **C**onclusio est inter Aucthores communis, si unam, vel alteram excipias. Procius intelligentia præmittendum est ex D. Thom. 1. 2. q. 2. art. 1.

Quod licet potentia animæ dupliciter sunt in potentia indifferenti, uno modo quantum ad agere, alio modo quantum ad agere hoc, vel illud, ita duplicitèr possunt esse necessitate, vel ita, ut non possint nisi hoc in specie agere, ex suppositione, quod agant, vel ita, ut non possint non agere prima necessitas dicitur necessitas quoad specificationem, quia est determinatio ad hanc speciem actus; secunda verò dicitur necessitas quoad exercitium, quia est determinatio ad agere, seu ad actum, qui est potentia exercitium. Intellectus ergo necessitatus ad assensum conclusionis quoad specificationem est intellectus, qui ex suppositione quod in conclusionem tendat, necessum est, ut tendat assentiendo, & non dissentiendo, ac proinde est intellectus impotens conclusioni dissentiri: intellectus verò necessitatus quoad exercitium ad conclusionis assensum est intellectus, qui necessum est, ut conclusioni assentiat, ac proinde est impotens non assentiri illi. De prima necessitate loquimur in presenti conclusione assertioni sequenti relicte secundam.

88 *Similitèr* præmittendum est resolutionem prædictam esse respectu intellectus, qui cognoscens præmissas esse veras, cognoscit illas cum conclusione connecti: nam licèt præmissæ demonstrationis sint evidentes, ratione cuius evidentia ab intellectu cognoscantur, si tamen ignoret

eas esse cum conclusione necessa-
riò connexas, etsi ipsæ sint con-
nexæ, poterit postquam assentitur
præmissis, dissentiri conclusioni:
quod forte, & non aliud intendit,
vel saltim probat unus, vel alter,
qui à proposita conclusione rece-
dit. Undè assertum nostrum est;
quod posito assensu præmissarum
demonstrationis, est impotens; in-
tellectus dissentiri cui cumque con-
clusioni, quam cognoscat ex illis
præmissis bene sequi.

89 *Prob. conclusio* hac ratione
intellectus, cui necessum est, ut
si cognoscat conclusionem, cog-
noscat eam esse veram, est impo-
tens dissentiri conclusioni; sed
supposito assensu præmissarum, ne-
cessum est intellectui, ut si cog-
noscat conclusionem, cognoscat
eam esse veram: ergo supposito
præmissarum assensu, est impo-
tens dissentiri conclusioni. Mai-
est evidens; quia cum dissensus es-
sentialitèr sit à falso, vel quod in
re sit falsum, licèt in re sit verum,
implicat intellectum posse dissen-
tiri conclusioni, quam nequit
existimare falsam; sed intellectus,
cui necessum est, ut si cognoscat
conclusionem, cognoscat eam
esse veram nequit conclusionem
existimare falsam: ergo. Minor
verò probat. *Tum*, quia intellectui
cognoscenti evidentèr, & quod
præmissæ sunt veræ, & quod con-
clusio quælibet ex illis illata debet
esse vera, necessum est, ut si cog-
noscat conclusionem, quæ infer-

tur, cognoscat eam esse veram;
sed intellectus, supposito præmis-
sarum assensu, cognoscit eviden-
tèr præmissas esse veras, & quod
conclusio quælibet ex illis illata
debet esse vera, cum ex vero non
possit sequi nisi verum, & hoc sit
notum: ergo.

90 *Quam rationem* idèd
propoluimus utentes semper illa
conditionali, *si conclusionem cognos-*
cat, & non absolute dicendo, cog-
noscit conclusionem esse veram; quia
adhuc sub iudice lis est, an essen-
tialitèr præmissis cognoscat simul
conclusionem esse veram; hoc
enim sonat necessitatem *quoad*
exercitium, de qua in resolutione
sequenti; nam ad necessitatem
quoad *specificationem* non requiri-
tur, quod assentiendo præmissis
seu cognoscendo præmissas esse
veras, cognoscat conclusionem
esse veram; sed quod si eam cog-
noscat, cognoscat eam esse ve-
ram, & non possit cognoscere
eam esse falsam. Undè ut difficul-
tates revera distinctæ non confun-
dantur, cognitio veritatis conclu-
sionis exponenda est conditiona-
tim.

91 *Obijcies.* Modi con-
cludentes indirectè inferunt ex
eisdem præmissis conclusiones spe-
cie diversas à conclusionibus, quæ
in modis directè concludentibus
inferuntur, v. g. *Baralipton, & Bar-*
bara: ergo assensus talium conclu-
sionum sunt specie diversi; sed
positis eisdem præmissis, & earum
assensu, manet intellectus indiffe-
rens

rens ad assensum conclusionis, directè, & ad assensum conclusionis indirectæ: ergo manet indifferens ad assensum specie diversos, & consequenter non necessitatur quoad speciem.

92 *Confirm.* In modis imperfectis secundæ, & tertiæ figuræ non apparet immediatè bonitas consequentiæ, cum necessum sit ad eam evidentè ostendendam uti deductione ad impossibile, & reductione ad modos perfectos: ergo respectu syllogismorum, qui in illis modis conficiuntur, potest quis, posito assensu præmissarum, dissentiri conclusioni; sed eiusmodi syllogismi (modo sint in materia necessaria) sunt demonstrativi: ergo posito assensu præmissarum demonstrationis, adhuc potest intellectus dissentiri conclusioni.

93 *Urgetur.* Posito assensu præmissarum opinabilium per legitimam consequentiam inferentium conclusionem opinabilem, potest intellectus dissentiri conclusioni, cum ad opinabilem assensum nequeat dari necessitas; sed posito assensu præmissarum, intellectus iudicat præmissas esse veras: ergo vel ex verò non semper sequitur verum, vel hoc non probat, quod assenti uni sit necessitas ad assentiendum alteri.

94° *Resp.* Omnis omnibus usque ad ultimum consequens, quod subinfertur, & illud disting. non necessitatur quoad speciem assensus prædissensu, neg. consequ. huius

assensus præalio, omitt. consequ. Conclusio diximus iam probat. conclusionis intellectum necessitari à præmissarum assensu ad cuiuscumque assensum conclusionis, quam cognoscat evidenti illatione sequi ex præmissis; quod autem sit necessitas ad huius, & non alterius conclusionis assensum, parum refert ad præfens, cum non defendamus intellectum necessitari ad hanc speciem infimam assensus; sed ad speciem assensus.

95 *Ad confirm. resp.* In omnibus syllogismis rectè constructis bonitatem consequentiæ esse ex se immediatè notam, cum bene sequi, & sequi in nullo differant nisi in plurium vocum expressione: nec deductio ad impossibile, vel reductio ostensiva ad modos perfectos convincit oppositum; quia multoties prima principia declarantur simili deductione, & reductione etiam ad universalissimum principium, quia tali deductione ex se indigeant, licet medio declarentur ignorantibus. Ex hoc autem solum sequitur, quod supra notavimus, talem scilicet assensum non necessitare per accidens ignarum; non verò sequitur eum non esse necessitatem ex se, & respectu intellectus, qui vim consequentiæ percipiat.

96 *Ad id,* quo urgetur argumentum plures respondent, in omni discursu probabili intellectum non necessitari ab assensu præmissarum ad assensum conclusio-

nis: quod sibi persuadent ex eo, quod intellectui possunt occurrere aliae praemissae aequae probabiles, vel probabiliores prioribus, quibus praestitit assensum: quarum maiori probabilitate motus inferat oppositum conclusionis. *Similiter* potest intellectus adhuc concessis praemissis, cum earum veritas evidentè non appareat, ulterius eas examinare, & negare, & sic etiam negare conclusionem. *Ac tandem*, quia etiam concessis praemissis, timet nè sint falsae: ergo illis adhuc concessis, potest consequenti dissentiri.

97. *His non obstantibus*, cum distinctione loquendum est; undè dicendum est primo: *Quoties conclusio est vera solum probabiliter, intellectus non necessitatur necessitate consequentis ad illi assentiendum.* Necessitatem consequentis vocamus necessitatem petitam à veritate consequentis; & eam non dari in probabilibus convincunt insinuata. Patet insuper ex eo quod necessitas assensus solum petitur ab evidentia veri; sed consequens probabile non est evidentè, imò nec certò verum: ergo. Undè hanc necessitatem consequentis solum scientificae demonstrationes petunt, sed non omnes; nam Theologica demonstratio est scientifica, omnino certa consequentis certitudine, non tamen necessaria necessitate consequentis: est ergo propria demonstrationum precedentium ex praemissis, quarum utraque sit evidentè vera.

98. Dicendum est secundo: *Quando tantum est probabile, quod consequens inferitur ex praemissis, intellectus non necessitatur ex earum assensu ad assensum conclusionis.* Hoc assertum comprehendit praemissas, & conclusiones etiam evidentes; & probatur ex eo, quod ut supra diximus, necessitas ad assensum conclusionis provenire nequit ab assensu praemissarum, nisi constet eas cum conclusione connecti: ergo hoc secundo deficiente, et si ponatur primum, talis necessitas non dabitur; sed dum tantum est probabile, illud non constant: ergo. Ex quo inferitur, quod tale consequens patet ex se, si est evidens; assensum necessarium; ex vi tamen assensus praemissarum, quas tantum probabile est cum ipso connecti, nulla datur necessitas ad illi assentiendum.

99. Tandem dicendum est: *Assensus praemissarum probabilium necessitat ad assensum conclusionis deducitur ex illis per evidentem consequentiam.* Imò etiam si praemissae essent falsae, eis tamen ab intellectu semel acceptatis, ut veris, & praestito illis assensu necessitabitur ad assensum conclusionis, quae per evidentem consequentiam deducatur ex illis. Assertum probatur ex eo, quod intellectus iudicans praemissas esse veras, & conclusionem cum illis necessario connecti, necessitatus est, ut si cognoscat conclusionem, iudicet eam esse veram, ac proinde eadem necessitate compulsus est, ut illi

illi assentiatur; sed intellectus assentiens in prædicta hypothese præmissis, iudicat eas esse veras, quia assensus est essentialiter circa verum, vel quod sit in re tale, vel quod iudicetur, ut tales; alias cum consequentia sit evidens, iudicat conclusionem cum illis necessario connecti: ergo. *Aliter.* In hoc syllogismo, omne quod est lapis est substantia, homo est lapis: ergo substantia, si quis concessis præmissis dissentiretur conclusioni concederet duplicem contradictoriam, nimirum, aliquid, quod iuxta ipsum dissentientem est lapis (homo videlicet) non esse substantiam, & omne, quod est lapis, esse substantiam; sed duplici contradictoria assentiri est impossibile. ergo, & quod concessis præmissis, dissentiat conclusioni.

100 *Nec valet*, quod hæc necessitas sit tantum in vi consequentiæ, ac proinde sit necessitas secundum quid talis. *Nam solutio* non est ad rem præsentis difficultatis: fateamur quidem, quod demonstratio in hoc differt à discursu probabili, quod cum præmissæ demonstrationis sint evidentes, nequit intellectus, earum veritate sibi repræsentata, illi dissentiri; quod è converso accidit in probabilibus, & opinativis præmissis quibus cognitis, potest intellectus dissentiri, cum in illis nil appareat cogens ad assensum, ac proinde ex meritis earum nil apparet, quod cogat ad assensum conclusionis. Hoc tamen totum est extra rem præsentis dif-

ficultatis, nam si semel posito præmissarum assensu, & stante bonitate consequentiæ, intellectus iam non potest dissentiri conclusioni: ergo licet talem impossibilitatem dissentiendi non petant ex se, nec præmissæ, nec consequens, ex suppositione tamen assensus earum, iam tenetur necessario intellectus ad non dissentiendum consequenti: hoc, & non amplius inquiritur in præsentem: ergo datur ea necessitas, quam præsens exagitat dubium.

101 *Ex his constat* ad fundamenta pro opposita sententia insinuata, num. 99. *Ad primum quidem*; quia vel præmissæ de novo occurrentes, etiam probabiliore, faciunt intellectum mutare dictamen, & in assensum oppositum priori transire, vel hoc non faciunt; sed perseverat primus assensus? Si faciunt, poterit quidem dissentiri conclusioni; sed prius dissentietur præmissis: si non faciunt, perseverante primo assensu nequit dissentiri conclusioni: ergo solum convincitur non dari necessitatem antecedentem ad non dissentiendum conclusioni, quod fateamur, non verò non dari necessitatem consequentem, seu ortam ex suppositione assensus præmissarum, quæ necessitas est, quæ in præsentem exagitur. Quod si antequam ullus sit assensus, occurrant præmissæ oppositæ æquè probabiles, neutra quidem petent assensum; ex suppositione tamen, quod intellectum determinet voluntas

ad assentiendum his, & non illis, ad harum conclusionis assensum necessitabitur. Per quod constat ad secundum.

102 *Ad 3. resp.* Illo convinci non necessitari intellectum ad assensum evidentem conclusionis, secus verò non necessitari ad assensum probabilem; nam sicut non obstante formidine præstitit assensum præmissis, ita illa non obstante, tenetur ad non dissentiendum conclusioni: nam hæc iudicia sunt diversa: *Hoc consequens potest esse falsum. Hoc consequens supposita veritate principij, ex quo evidenter inferitur, nequit esse in vi illius falsum.* Cognoscit ergo signatè intellectus se posse dissentiri illi conclusioni, quia signatè etiam cognoscit se posse dissentiri præmissis; cæterum exercitè nequit potentia consequenti illi dissentiri ex suppositione assensus præmissarum.

§. V.

Assensus præmissarum non necessitat quoad exercitium.

103 **H**anc conclusionem, quam ex nostris tueretur Prædo, & probabilem satis reputat in via Div. Thomæ Parra, conformiorem indicamus plurimis Angel. Præceptoris testimonijs circa naturam discurfus, quæ vix aut ægre possunt in opposita sententia sustineri, salva eorum veritate. Pro quo nota assensum conclusionis esse duplicem; alium virtua-

lem, & implicitum, qui est idem formalitè cum ipso præmissarum assensu, nam assentiens principio, in quo aliud virtualitè continetur, per eundem assensum quo formalitè assentitur principio contentivo, virtualitè, & implicitè assentitur veritati in illo contentæ, & de hoc assensu conclusionis quem fortè, & non alium, probant fundamenta opposita, nulli venit in mentem disputare, quia evidens est, quod assensus præmissarum, sit necessitas ad assentiendum virtualitè, imò est ipse virtualis assensus conclusionis. Alius est assensus conclusionis formalis, & expressus tendens directè ad illam, & qui est mentalis conclusio primi assensus, & de hoc procedit disputatio.

104 *Similiter nota:* Nulla etiam esse dubium, quod si intellectus sit sufficientè applicatus media applicatione ad præmissas, ad iudicandum, & cognoscendum conclusionem esse veram, necessitatus quoque erit quoad exercitium ad assentiendum veritati illius; cum ex una parte assensus conclusionis nihil aliud sit quam iudicium evidens de illius veritate, & ex alia intellectus semel à voluntate applicatus operetur naturalitè circa id, ad quod applicatur; sicut nequit potentia visiva suspendere visionem obiecti, ex suppositione, quod à voluntate applicetur. In hac ergo conditionali: *Si intellectus media applicatione ad præmissas est sufficientè applicatus ad*

cognoscendum conclusionem esse veram, nequit assensum illius suspendere, convenimus cum Authoribus oppositę sententię: ceterum in purificanda conditione est litigium: Est ne sufficienter applicatus, vel non? Quod quia plures non notant, magnam conclusionis propositę probabilitatem non advertunt, supponentes, seu in fundamentis conculcantes sufficientiam applicationis, cum tamen ea esset expofesso probanda, utpotè à qua dependet resolutio difficultatis.

105. Prob. Ergo non purificari conditionem expressa Div. Thomę doctrina 1. part. quęst. 14. artic. 7. In quo, ut Deo denegat discursum, assignans duplicem discursum, alium secundum successionem, alium secundum causalitatem, & ex utroque eliciens rationem, ut discursum in cognoscendo relegat à Deo, sic ait: *Primo quidem: quia secundus discursus presupponit primum: precedentes enim à principiis ad conclusiones non simul utrumque considerant. Deindè: quia discursus talis est procedentis de noto ad ignotum: undè manifestum est, quod quando cognoscitur primum adhuc ignoratur secundum: & secundum non cognoscitur in primo, sed ex primo. Terminus verò discursus est, quando secundum videtur in primo resolutis effectibus in causas, & tunc cessat discursus.* Idem repetit 1. p. q. 58. artic. 3. ut denegat discursum Angelis, & alibi expè. Ex quo elicitur ratio à priori in prædicto testimonio innuata, qua simul non purificatio

conditionis, & conclusionis ipsa probatur.

106. Intellectus non est sufficienter applicatus media sola applicatione ad præmissas, ad eliciendum formalem assensum conclusionis: ergo adhuc posita applicatione ad præmissas, indiget intellectus ad illum eliciendum nova applicatione voluntatis; sed in hac nova applicatione voluntas est libera: ergo elicientia illius assensus est libera, posito adhuc assensu præmissarum. Omnia constant, si anteced. & minorem subsumptam excipias. Probat. primò anteced. Intellectus media applicatione ad præmissas solum est applicatus ad verum præmissarum; sed in verò præmissarum non representatur intellectui verum conclusionis sufficienti modo, ut ad illum tendat per formalem assensum: ergo ad hunc assensum non est sufficienter applicatus per primam applicationem. Utraque præmissa constat ex præiacto testimonio Div. Thomę, quia aliter procedentes à principiis ad conclusiones simul utrumque considerarent, & dum cognoscitur primum non ignorarent adhuc secundum, undè non procederent de noto ad ignotum; ac tandem, & urgentius, quia non daretur in nobis discursus, vel discrimen inter nos, & Angelos esset de voce: nam si dum cognoscimus verum præmissarum, in ipso representatur iam sufficienti modo, ad assensum expressum veritatis conclusionis: ergo cognoscimus

clare hoc in illo: ergo superfluit (& consequenter non datur) cognitio, qua cognoscamus hoc ex illo: ergo ipse assensus præmissarum est formalis assensus conclusionis: ergo non discurremus, vel assigna rationem, quare non detur discursus in Angelis.

170 *Dices*: Quod licet veritas conclusionis solum repræsentetur evidentè & clarè immediatè, & in se ipsa, quando repræsentatur formalitèr, & expressè; mediatè tamen, & in alio potest repræsentari evidentè, & clarè, quamvis non repræsentetur explicitè, & ita repræsentatur in præmissis evidentibus, & infallibilitèr cum illa connexis, quod satis est, ut supposito primo assensu, secundus necessariò eliciatur.

108 *Alij dicunt*, quod vel Div. Thomas est accipiendus de principiis cognitis secundum se non verò cognitis, ut contentivis conclusionum, qua ratione inserviunt discursui; vel quod si de illis ut contentivis loquitur, in ipsis prout sic cognitis, cognoscit intellectus expressè causam conclusionis, & cum sit causa necessariò connexa cum conclusione, ex prima cognitione expressa necessitatèr ad habendam expressam cognitionem conclusionis.

109 *Sed prima solutio*, videtur contradictoria in volvere. Quid est enim repræsentari evidentè, & clarè, & non repræsentari explicitè? Si enim repræsentatur clarè: ergo repræsentatio exprimit repræsen-

tative conclusionem: ergo *expressè* repræsentatur: ergo repræsentatur *explicitè*, nisi ulterius fiat distinctio inter *expressè*, & *explicitè*: ergo si conclusio in præmissis repræsentatur clarè, repræsentatur explicitè; sed quidquid sit de voce: ergo intellectus in verò præmissarum cognoscit clarè, & evidentè verum conclusionis: ergo non indiget alia cognitione, quæ sit conclusio mentalis, & qua cognoscat conclusionem in se ipsa. Prob. conseq. Nam ideò Deus, & Angeli non indigent illa distincta cognitione, & consequenter non discurrunt, quia in principio ipso cognoscunt clarè evidentè veritatem quæ continetur in illo. *Deinde* quomodo verificatur omnes illæ propositiones Div. Thomæ, scilicet, quod dum intellectus noster discutit, non simul utrumque considerat: quod procedit de noto ad ignotum, quod non cognoscit secundum in primo sed ex primo?

110 *Secunda solutio* quantum ad 1. partem ad aliud divertit: Nam vel intellectus noster progreditur ex principiis secundum se ad conclusiones, vel ex principiis, ut contentivis: si ex illis secundum se: ergo cum per te in veritate illorum secundum se non appareat verum conclusionis, per applicationem ad primum verum, non est applicatus, ut requirit formalis assensus, ad secundum verum. Si ex principiis, ut contentivis: ergo ex principiis, ut contentivis, pro-

greditur discutendo. Vel ergo in principiis contentivis apparebat clarè veritas conclusionis, vel solum implicite: si implicite, undè probas ad esse necessitatem ad assensum explicitum, & formalem de quo est dubium. Si evidentè, & clarè: ergo falso dixit D. Thomas, quod dum procedimus discutendo ex principiis ad conclusionem, procedimus de noto ad ignotum, & falsæ quoque sunt reliquæ eius propositiones: ergo non obstantè, quod cognoscamus evidentè conclusiones in principiis, ex quibus dicitur discurrere, vere tamen discurremus: ergo nulla est ratio, qua discursus denegetur Angelis.

131 *Per secundam* solutionis partem proximior est ad veritatem accessus. Sed contra ipsam obstat, quod D. Thom. docet discursum nostrum esse discursum etiam secundum successionem, ex quo intulit, quod non simul consideramus principium, & conclusionem: ergo esse cognitionis unius est in non esse, seu cum iam non existit cognitio alterius; sed si cognitio unius necessitaret ad cognitionem alterius, utraque cognitio existeret in eodem instanti: ergo. Quod præsertim urget, si partes, seu termini motus discreti nequeant coexistere non solum in eodem instanti temporis discreti (hoc enim est impossibile) verum nec in eodem instanti temporis nostri. Sed quia hæc aliò spectant ex professo discutienda, idèò his insinuat:

132 *Sanctè impugnatur* solutio. Intellectus iuxta solutionem solum est applicatus ex vi applicationis ad verum, quod est causa veritatis conclusionis; sed in illo verò, quod est causa, solum implicite importatur veritas conclusionis: ergo ex vi primæ applicationis solum est applicatus, ut exigitur ad assensum conclusionis implicitum, de quo non est dubium, non tamen ut exigitur ad assensum conclusionis expressum, & formalem, de quo disputamus. *Vel aliter.* Eo modo est applicatus ad cognoscendum verum conclusionis ex vi applicationis ad verum præmissarum, quo verum conclusionis repræsentatur, seu importatur in verò præmissarum; sed solum importatur implicite: ergo solum est applicatus ad cognoscendum implicite verum conclusionis ex vi applicationis ad verum præmissarum.

133 *Nec valet* si dicas ita esse: Caterum cum verum præmissarum, in quo continetur, sit connexum cum veritate ipsius conclusionis, cui postea assentitur intellectus expressè, & formalitèr, prima applicatio ad cognoscendum implicite veritatem conclusionis est sufficiens applicatio ad illi postea assentiendum formalitèr. *Non valet* quidem; nam hæc quin ulla assignetur oppositæ sententiæ ratio. Probat. assumptum: Dum redditur pro causali necessitatis quoad exercitium sufficiens

applicatio, & dum hac applicatio- nis sufficientia impugnata, reddi- tur pro ratione connexio unius ve- ri cum alio; vel sumitur connexio pro necessitate existendi unum existente alio; vel pro ne- cessitate cognoscendi unum ex suppositione, quod cognoscatur aliud.

114 *Si primum*: Nihil ad rem, cum ex eo quod necessum sit unum existere, existente alio, minimè inferatur necessum esse, ut qui cognoscat unum, cognoscat, & aliud, cuius tot ferè suppetunt exempla, quot connexa. *Si secundum*: Ergo neces- sum est quod intellectus cognoscat cognitione evidenti, & explicita (de qua sola est dubium) veritatem conclusionis ex suppositione, quod cognoscat veritatem præmissarum; sed hoc redditur pro ratione suffi- cientiæ applicationis, & sufficiens applicatio redditur pro ratione huiusmodi connexionis: ergo impugnata sufficientia applicationis recurrit solutio ad connexionem, quæ vertitur in utrùm, & impug- nata connexione recurrit ad suffi- cientiam applicationis, de qua du- bitatur.

115 *Quod si sufficiens applica- tio non est applicatio ad præmis- sas, ut cognoscatur conclusio modo, quod requiritur, ut ad illam tendat intellectus per assensum formalem, & evidentem: ergo indiget intellectus nova applica- tione voluntatis; sed voluntas in hac applicatione est libera quoad exercitiu. Hæc est ille min. subsump-*

ta primi syllogismi nostræ rationis, quæ iam probat. *Tum*, quia ex Div. Thoma, 2. 2. q. 2. art. 9. licet liberum non sit voluntati detinere in- tellectum, ne præster assensum rei scitæ, cui iam attendit, tamen liberum est ipsi facere, quod intellec- tus ad rem scitam nõ attendat; sed hæc applicatio, de qua in præsentia, est applicatio, ut intellectus atten- dat, & cognoscat expressè, & di- rectè conclusionem, quam in præ- missis solum cognoscebat indirec- tè, & implicite: ergo in hac appli- catione est libera.

116 *Tum*, quia ex eodem Div. Thoma, 1. 2. q. 7. art. 1. ad 3. *Ipsium verum est quoddam particulare bonum contentum sub bono universalis.* Ex quo intullic Div. Thomas, quod nullo vero quantumvis necessariò potest necessitari voluntas quoad exercitiu. Ex quo ulterius sequi- tur, quod cum id, quod intellec- tui proponitur ut verum, volun- tati proponatur ut bonum, solum ubi inveniatur voluntas summum bo- num pro motivo suæ applicationis, poterit necessariò se applicare ne- cessitate quoad exercitiu; sed in illa applicatione sui, & intellectus ad conclusionem scientificam non apparet summum bonum, sicut non apparet summum verum: ergo. *Tum*, quia potest voluntas, si semel est necessaria nova applica- tio, tollere motivum necessitatis huius novæ applicationis: nam potest suspendere actum quo ha- bet intellectum applicatum ad præmissas, quæ prima applicatione

sublata; non dabitur secunda applicatio, sicut postquam intendit finem potest iterum finis intentionem retractare qua retractione posita, non dabitur nec applicatio intellectus ad consilium de mediis, nec applicatio sui ad electionem. *Denique*: Quia hoc non est dubium ipsis A.A. oppositæ sententiæ, qui eam defendunt, quia existimant, quod licet voluntas possit non applicare intellectum ad considerandas præmissas, semel tamen illo applicato, etiam est applicatus ad conclusionem, & consequenter nequit ei non assentiri.

117 *His iam stabilitis*, nil ferè restat obijciendum cum præcipuum sententiæ oppositæ fundamentum impugnatum maneat, & solutum. Nihilominus obijcies D. Thomam 1. p. q. 82. art. 2. assententem, quod intellectus ex necessitate assentis cognita connexionem necessaria conclusionis ad sua principia per demonstrationis deductionem; quam necessitatem comparat ibi necessitati provenienti ex visione Dei ad amorem ipsius, quam constat esse talem quoad exercitium. Similiter lib. 1. Posteriorum lect. 2. asserit ex Philosopho, quoad assensus minoris est simul tempore cum assensu conclusionis, licet sit prior natura.

118 *Confirm. 1.* Quoties duo termini connectuntur necessariò, actio, quæ terminatur ad unum nequit non terminari ad aliud, sed iuxta D. Thom. 1. post. lect. 1. ex necessitate sequitur conclusio ad

præmissas ergo. *Confirm. 2.* Ideò doceretur communiter ex D. Thom. quod voluntas necessitatur quoad exercitium ad diligendum Deum clarè visum, quia in illo, prout sic viso nulla potest inveniri ratio mali; sed supposito assensu præmissarum evidentium nulla in illis apparet ratio falsi, nec etiam illa apparet in connexionem earum cum conclusione: ergo necessitatur intellectus quoad exercitium ad assentiendum conclusioni.

119 *Confirm. 3.* Nequit intellectus magis determinari ex vehementi passione, & imaginatione obiecti sensibilis, quam ex evidente cognitione veritatis præmissarum; sed ex primo determinatur ad cognitionem illius obiecti sensibilis determinatione necessaria quoad exercitium: ergo. *Vegetur* supposita intentione efficaci finis, & quod non detur, nisi unum medium, etiam si electio illius sit novum exercitiū voluntatis hæc electio, applicatio, seu exercitium est quoad exercitium necessarium; sed posita maiori evidenti, & determinata per minorem, hæc, & non alia conclusio cum præmissis connectitur: ergo etiam dato, quod opus sit nova applicatione intellectus ad conclusionem, hæc applicatio, supposita prima erit quoad exercitium necessaria.

120 *Resp.* Nihil magis alienum à veritate quam Div. Thom. iocundisse in primo testimonio necessitatem quoad exercitium, ut notat ibi Caiet. §. *Adversus secundum*.
Nam

Nam D. Thom. ibi agit de omnibus bonis, ut ostendat quamnam ex illis ex necessitate velit, & quam libere, ad quod adducit similitudinem veritatem intellectus undè, & proponit bona, ad quorum amorem voluntas necessitatur quoad specificationem: nimirum ea, quæ cum beatitudine connectuntur, & huic intento deservit necessitas adducta demonstrationis: & tandem concludit, quod voluntas videntis Deum diligit eum necessariò; sed huic necessitati non comparat demonstrationis necessitatem.

111. *Similiter ad 2. testimonium* dicendum est, quod si discursus nos ter est motus successivus discretus, ut ex dictis videtur probabilius in Div. Thom. nihil habetur ex illo testimonio, quod nostram conclusionem impugnet, nam quod ille duplex assensus coexistat eidem tempori discreto non probat, quod coexistat eidem instanti, cum hoc sit impossibile; sed necessariò erunt duo instantia mensurantia existentiam utriusque; sed quia ab hoc pro nunc præcindimus, dicendum est, vel quod sunt simul tempore, quia est imperceptibilis regularitèr inter utrumque moras; vel quod regularitèr coexistunt in eodem instanti, quia licet voluntas possit absolute applicationem suspendere, regularitèr hoc non facit.

112. *Ad 1. confirm.* constat ex dictis eius falsitas; quod si esset vera, probaret ipsum assensum

expressam præmissarum esse expressum assensum conclusionis; undè cum Div. Thom. dixit conclusionem sequi ex necessitate ex præmissis intelligendus est de præmissis, & conclusione objective sumptis; idest, quod ad esse hominem sequitur necessariò esse risibilem, non tamen sequitur necessariò ad cognitionem hominis cognitio risibilitatis.

123. *Ad 2. concessis præmissis, neg. conseq.* Imò suppositum conseq. Scilicet, quod voluntatem posse suspendere assensum conclusionis proveniat ex cognitione alicuius falsitatis: iam enim diximus respectu voluntatis respectu ut bonum, quod respectu intellectus dicitur verum; undè supposito, quod necessaria sit nova applicatio (quod per hanc confirmationem non attingitur) potest invenire disconvenientiam in applicatione, quia sicut obiectum nõ est summum verum, ita non est summum bonum, & sic replica æquivocat omninò verum, & summum verum.

124. *Ad 3. vel neg. min.* cuius falsitatem convincit satis M. à S. Thom. 1. 2. quæst. 8. disp. 5. art. 5. Cum etiam illa vehementia posita, possit absolute voluntas, etsi non facilitèr, aliò divertere intellectum. Vel hoc omissio, neg. mai. Quia imaginatio vehemens expresse præsentat intellectu obiectum; & cum alias supponatur vehementiam non posse cohiberi, etiam cognitio illius suspendi non

potest, præmissæ autem non representat expressè intellectui conclusionem, & idè ad expressam cognitionem illius indigent nova applicatione voluntatis.

125 *Adid*, quo urgebatur argum. neg. min. Quæ si esset vera probaret etiam voluntatem necessitari quod exercitium, dum sunt plura media; nam quod sint plura, non conducit ad libertatem eligendi; sed ad libertatem eligendi propriè, idest hoc, vel illud, quæ non est libertas exercitij; sed specificationis; quare dum unum tantum est medium, voluntas necessitatur quoad specificationem, idest, si eligit, hoc, & non aliud eliger, seu proprius loquendo, hoc, & non aliud acceptabit; non tamen necessitatur (cum possit retrocedere) ad procedendum ad electionem. Ex quo solum inferitur simili necessitas ad conclusionem, scilicet, quod postis præmissis, si voluntas applicat intellectum ad conclusionem, ad hanc, & non aliam debet illum applicare, quia hæc & non alia inferitur ex præmissis; voluntas tamen non est necessitata ad applicandum.

ARTIC. III.

QUID SIT PRÆDICATUM DE omni per se, & secundum quod ipsum?

126 **P**rædicatum de omni, aliud est de omni prioristicè, seu ex parte formæ; aliud est de omni posterioristicè, seu ex parte

materiæ. Utrumque cõvenit in eo, quod nihil subsumatur sub subiecto, de quo tale non dicatur prædicatum, hoc enim indicat *ly de omni*: in eo tamen differunt; quod prædicatum de omni prioristicum præscindit ab eo quod necessariò, vel contingentè verè, vel falso, dicatur, qua ratione hæc propositio *omnis homo est albus* est de omni prioristicè, & ex vi formæ: prædicatum autem de omni posterioristicum dicit necessariam connexionem cum eo, de quo prædicatur, qua ratione sic illud explicuit Aristoteles: *De omni dicimus quod non cuidam inest, cuidam non inest, nec interdum competit, interdum non competit; sed omni, & semper; ut de omni homine animal*: Quod brevius perstrictum sic exponitur: prædicatum de omni posterioristicum est, quod ita dicitur de subiecto, ut de quocumque sub sumpto sub illo necessariò dicatur: si vè hæc necessitas oriatur ex essentiali habitudine, ut in exemplo Philosophi, si vè ex connexionem necessaria, ut in hac propositione *omnis homo est visibilis*.

127 *Dices* 1. Hæc propositio *Deus est æternus*, cum sit per Deum immutabilitatem verè demonstrabilis, est de omni posterioristicè, & tamen prædicatum non dicitur de omni subsumpto sub subiecto, cum sub subiecto illius, utpotè sonantè singulari, nihil possit subsumi: ergo prædicatum de omni posterioristicè non rectè explanatur. 2. *Hæc propositiones in omni vèc sunt trans-*

trua; in omni hyeme sunt pluvie, sunt de omni posterioriticè cum de facto demonstrantur, & tamen prædicatum non dicitur necessariò de quocumque subsumpto sub subiecto, cum sine miraculo possit dari ver sine tonitruis, & sine pluviiis hyemis: ergo 3. *Non solum* datur demonstratio concludens affirmativè, sed etiam negativè, ut nos supra asseruimus: ergo cum Philosophus necessaria ad omnem demonstrationem præmittebat, debebat traddere non solum quid sit dici de omni; sed quid sit dici de nullo posterioriticè.

128 *Ad primum*, neg. conseq. Quia prædicatum de omni posterioriticè non diximus tale, quia debeat dici de omni subsumpto sub subiecto; sed quia de nullo subsumpto sub subiecto possit non dici: ad quod non requiritur, quod semper dentur inferiora, quæ subsumantur sub subiecto; sed sufficit, quod si dentur, de illis dicatur prædicatum, quod de subiecto dicitur: hoc autem semper est verum, etiam si in propositione argumenti nil detur: quod sub subiecto subsumatur.

129 *Ad secundum*, neg. illas propositiones, ut demonstratas scientificè posse esse falsas; nam scientia solum demonstrat in vere esse tonitrua, & in hyeme pluvias regularitèr, & atenta in plurimum in dispositione causarum, quod licèt pluvie, & tonitrua aliquando deficiant, numquam est falsum. *Nec propterea* negamus scientias se

invicem excedere in perfectione certitudinis, intra lineam tamen talis certitudinis, ut eis nec per se, nec per accidens falsum subesse possit; alitèr veræ viçtutes intellectuales non essent, si possent aliquando in falsum declinare, *idem dicimus* de aliis propositionibus demonstrabilibus, ut quod Sol orientur, & Luna ecliptabitur; nam licèt talia pro omni tempore non accidant, pro omni tamen tempore est verum illa tali determinato tempore eventura, in quo solum sensu demonstrantur.

130 *Ad tertium dicimus*, quod cum præcipua demōstratio sit illa, quæ passionem aliquam demonstrat convenire subiecto, idèd explicuit Philosophus, quid sit dici de omni; & quia hoc scito, facillè percipitur quid sit dici de nullo posterioriticè videlicèt, *quod nihil subsumatur sub subiecto, à quo non removeatur necessariò prædicatum*. Ex quibus omnibus constat prædicatum de omni posterioriticum esse solum ad rem demōstrationis, cum constituat propositiones necessarias, & quales exigit vera demonstratio; prædicatum verò de omni prioriticum præcisè desideratur, ut propositio dicatur dialecticè universalis.

131 *Circa secundum*, quod explanare promissimus, quid sit, scilicèt, prædicatum *per se*; notandi sunt quatuor modi persequatis, quos ex Philosopho explicat hic D. Thomas, lect. 10. Horum divisio nascitur ex diversa acceptio-

ne illius præpositionis per: ali-
quando enim designat habitudi-
nem causæ formalis, ut cum dici-
tur, *corpus vivit per animam*: undè
quia nil formalius in unaquaque re,
quam eius prædicata diffinitiva,
tunc propositio dicitur à D. Thoma
esse in primo modo dicendi
per se, *cu[m] de re prædicatur eius diffi-
nitio, vel aliquod prædicatum in diffini-
tione positum.*

132. *¶* Quod ultimum intellige de
prædicato ingrediente in recto rei
diffinitionem, nam cum relativa
diffiniantur per ordinem ad suum
terminum, non terminus, sed ordo
ad illum est, qui per se dicitur de
diffinito. Rursus: illud intelligen-
dum est, non solum de prædicatis,
quæ exprimuntur in recto in diffi-
nitione rei; sed de omnibus illis,
quæ essentialitèr imbibuntur in
prædicatis ipsis, per quæ res expo-
nitur; undè non solum *animal*, &
rationale, verum *ens*, *substantia*, *cor-
poreum*, & *vivens* hoc modo perfei-
tatis prædicantur de homine. Imò
hac perfectitate prædicatur etiam
differentia subalterna de infima, ut
si dicas, *rationale est sensibile*, cum
talis differentia constituat genus,
quod essentialitèr contrahitur per
differentiam infimam.

133. *¶* Secundo designare solet
ly per habitudinem causæ mate-
rialis, ut cum dicitur, *corpus est co-
loratum per superficiem*, cum super-
ficies sit id, cui color immediatè
inest, & iuxta hanc acceptionem
assignatur secundus modus dicen-
di per se à D. Thoma, *cum subiec-*

*tum ponitur in diffinitione prædicati,
quod est proprium accidens eius, ubi
nota non esse idem id, à quo sumpta
est occasio assignandi hunc per
se dicendi modum, ac ipsam mo-
dum dicendi per se: occasio sumpta
est ratione subiecti receptivi,
quod est causa materialis acciden-
tis recepti; non tamen consistit
hic modus dicendi per se in eo
quod accidens evocatur de sub-
iecto, ut cumque; sed requiritur,
quod sit subiectum proprium acci-
dentis exigens illud; aliter consti-
tuet modum dicendi; sed non di-
cendi per se. Hinc si dicas, *corpus
est coloratum*, propositionem dices
accidentalem, quia corpus, qua
tale, non connectitur cum colore:
si tamen dicas, *mixtum est coloratum*,
propositionem formabis ad hunc
modum dicendi per se pertinentem,
quia esse mixtum exigit esse
coloratum: & licet in eodem sub-
iecto concurrant ratio corporis, &
ratio mixti, tale subiectum non est
coloratum, quia corpus; sed est
coloratum, quia mixtum. Undè
utrumque in diffinitione D. Thomæ
positum est necessarium: & quod
subiectum sit de diffinitione præ-
dicati, & quod prædicatum sit pro-
prium accidens subiecti, quod
tunc evenit, quando prædicatur
accidens, quod est passio eius, de
quo prædicatur.*

134. *¶* Tertio ly per se denotat
id, quod solitarie, & independen-
tèr ab alio existit, & in hac accep-
tione assignatur tertius perfectitatis
modus respectu substantiæ, quæ
per

per, se, & independenter à quocumque alio existit. Quarto denotat ly *per* habitudinem causæ extrinsecæ, efficientis, scilicet, aut finalis, iuxta quod assignatur 4. perfectatis modus ex Philosopho, & Div. Thom. *quando aliquid inest propter ipsum*, idest, cum ex parte subiecti importatur propria ratio causandi actionem, quæ ponitur ex parte prædicati; ut si dicas, *calidum calefacit, edificator edificat*; si autem diceres, *edificator ambulat*, enuntiares prædicatum per accidens omninò se habens ad subiectum, cum omninò disparate se habeant ratio artificis, & ratio ambulantis.

135 *Ex his constat* omnes hos modos perfectatis esse suis rationibus formalibus diversos, etsi aliqui illorum aliquando coincidunt: cum enim propria passio prædicatur de suo proprio, & immediato subiecto, subiectum est causa propriissima prædicati, & sic sub munere subiecti illam passionem exigentis pertinebit ad secundum modum dicendi per se, sub ratione autem causæ propriæ illius reducetur ad quartum, licet quia passio *admirativum*, v. gr. non significatur per modum actionis, seu effectus ab homine progrediente; sed per modum affectionis illius, absolutè est defendendum, quod hac propositione, *homo est admirativus*, ad secundum modum pertineat.

136 *Constat similiter quod prædicatum per se*, quod erat assumptum, propter quod hos quatuor

modos perfectatis præmissimus; tantum invenitur in duobus primis modis perfectatis, cum in his deatur, aut habitudo essentialis, aut necessaria connexio, quod requirit prædicatum, ut sit *per se*, & constituat propositionem necessariam: tertius autem; & quartus modus perfectatis prædicationem relinquunt accidentalem. Undè primus, & secundus opponuntur prædicationi contingenti; tertius opponitur accidenti existenti per aliud, & quartus opponitur causæ per accidens: quare primus, & secundus sunt modi per se prædicandi, tertius per se essendi, & quartus per se causandi; è quibus duo primi tantum ad demonstrationem deserviunt.

137 *Ultimum tandem*, quod explanatione indiget, est prædicatum *secundum quod ipsum*, quod à D. Thom. & à Philosopho dicitur prædicatum *universale*, non in ea acceptione, in qua supra q. 3. egimus de illo, prout scilicet comparatur ad inferiora, de quibus, ut superius prædicatur; sed prout dicit quandam adæquationem ad subiectum, ita ut ad omne, ad quod se extendat subiectum, se extendat (& non amplius) prædicatum. Illud Aristoteles sic explicavit: *universale autem dico, quod cum de omni sit. & per se, & secundum quod ipsum est*. Undè tres solent ad hanc universalitatem conditiones assignari: Prima, ut prædicatum sit *de omni*, idest, quod de quocumque subsumpto sub subiecto dicatur, & hoc

hoc indicat illa definitionis expressio, quod cum de omni sit.

138^a *Secunda*, ut sit prædicatum per se, id est, necessariò conveniens, vel in primo, vel in secundo modo dicendi per se, & ideò dicitur in diffinitione, & per se. *Tertia*, quod prædicatum conveniat subiecto, in quantum tali, ac proindè dicantur ad convertentiam, quod manifestat ultima diffinitionis expressio, & secundum quod ipsum est. Ex his omnibus conditionibus constat propositiones, in quibus aut diffinitio, aut illius differentia ultima prædicatur de diffinito; aut tandem passio prædicatur de suo proprio subiecto.

139 *Ex omnibus* hucusque dictis inferes iam qualiter comparentur ad invicem omnia prædicata explanata, scilicèt, de omni, per se, & secundum quod ipsum: hoc enim ultimum, cum plures conditiones requirat, est inferius ad alia duo, & sic omne prædicatum secundum quod ipsum, est de omni, & per se, non tamen è converso; quia animal est prædicatum per se, & de omni, respectu hominis, & tamen non est prædicatum secundum quod ipsum, cum homini, quia tali, non conveniat animal, nec cum eo ad convertentiam dicitur. Similiter: si prædicatum de omni summatur præcisivè à prædicato de omni prioristice, & posterioristice tunc omne prædicatum per se est de omni, & non è converso, nam coloratum est prædicatum de omni respectu hominis, &

non est respectu illius prædicatum per se.

140 *Si autem* prædicatum de omni sit illud tantum, quod hic explanavit Aristot. de omni scilicèt posterioristice, tunc idem est esse prædicatum de omni, ac prædicatum per se, & è converso, solumque differunt penès diversam expressionem, per expressionem scilicèt universalitatis prædicatum de omni, & expressionem connexionis prædicatum per se. Quod patet ex eo, quod prædicatum de omni posterioristice est, quod ita dicitur de subiecto, ut de quocumque sumpto sub illo necessario dicatur, ut omnes fatentur; sed quod necessario dicitur, per se dicitur, & è converso, quod per se dicitur, necessario, & de omni dicitur: ergo idem est esse prædicatum de omni posterioristice; ac esse prædicatum per se.

141 *Imò in hac* acceptione quodcumque prædicatum de omni est prædicatum per se, & non è converso: hæc enim propositio animal est homo est propositio necessaria, & de prædicato per se, & tamen non est de omni, cum huiusmodi indirectæ propositiones non æquivalent universali, ut diximus in disput. Sumul. q. 3. art. 8. quare præcedens doctrina restringenda est ad propositiones de prædicato per se directas, & ad illas indirectas, in quibus modus indirectus countiandi in nullo variat habitudinem prædicati ad subiectum; sive enim dicas, homo est

est rationalis sive ratione est homo in nullo variatam reddes habitudinem, & sic, sicut predicatum est per se, ita est de omni posteriori sic, & è converso. Qui plura velit, adeat Caier. hic cap. 4.

242 Tandem inferitur, quod licet potissima demonstratio, ea scilicet, in qua propria passio per propriam eius causam demonstratur de subiecto, petat præmissas, quæ sint de predicato secundum quod ipsum, tamen ad omnem demonstrationem hoc non exigitur, sed sufficit, quod propositiones sint de omni posteriori sic, seu sint de predicato per se.

ARTIC. IV.

QVID, ET QUOTUPLEX SIT
propositio immediata, &
per se nota?

143 **P**ropositio immediata, & per se nota re conveniunt, & expressione differunt: dicitur *immediata*, quia non datur medium, per quod eius veritas probetur; dicitur *per se nota*, quia eius veritas statim patet intellectui. Utroque modo diffinitur ex Philosopho à Div. Thom. hic lect. 4. ut *immediata*, sic: *Qua non est altera prior, vel, qua caret medio, per quod probetur; ut per se nota sic exponitur; qua statim, intellectus terminis, vel notis, cognoscitur.* Sicut enim inter visibilia, alia sunt visibilia per se, scilicet, quæ ratione sui habent

lucem, ut Sol; alia sunt visibilia per aliud, ut ea omnia, quæ recipiunt lucem à Sole; ita inter intelligibilia, alia sunt veritates, ita manifestæ, ut se ipsis sine lumine, seu medio probativo distincto, sint certò cognoscibiles, & hæ dicuntur veritates immediate, & per se notæ: alia veritates sunt, quæ indigent medio, seu lumine probativo, ut certò cognoscantur, & hæ dicuntur veritates mediatæ, & demonstrabiles.

144 *Vbi advertit 1.* Diffinitionem prædictam esse formalitèr intelligendam, ita ut sensus sit, propositio immediata, aut per se nota in eo genere, in quo tali est, caret medio, per quod probetur. Undè si probes unam diffinitionem per aliam, ut si domum esse ædificium constans fundamento, parietibus, & tecto, quæ est domus diffinitio per eius causam materialem, probes per hoc, quod ordinatur ad nos defendendos ab incommodis temporum, quæ est eius diffinitio in genere causæ finalis, non indè inferes primam domus diffinitionem non esse per se notam; sed utranque esse notam in suo genere; sicut contra munus causæ solum est, quod in eo genere, in quo est causa, ab alia eiusdem ordinis dependeat, secus in genere, in quo non est causa.

145 *Advertit 2.* Non esse idem (si voces propriè usurpentur) aliquid esse intuitivè visum, ac esse per se notum: Solem quippè,

& Lunam ecclipsari videmus, & tamen per veram causam demonstramus: sensus quippè, qui in accidentibus sistit, rationem ignorat eorum, quorum intellectus, qui ad intima transit, causam, & rationem demonstrat. Si tamen vocum significationem latius recipias, dices illas, & alias eiusmodi veritates esse per se notas quoad sensum, & non quoad intellectum: & in ea ratione, in qua sunt quoad sensum notæ, carent medio illarum veritatem probante, qua ratione dixit Philosophus 2. Topic. cap. 2. *Eum qui negaverit nivem esse albam, sensu indigere, non medio.*

146 Hinc poterat prima propositionis per se notæ divisio incipere; sed cum notum quoad sensum tantum improprie nimis dicitur per se notum, idè illo omisso: *Propositio immediata*, seu per se nota, alia est, quæ dicitur *axioma*; alia quæ *positio* nuncupatur. Axioma describitur ab Aristotele *principium syllogisticum indemonstrabile per se cognitum à Discipulo, antequam ad præceptorem accedatur.* Vocatur etiam *maxima dignitas, essatum, proloquium*, eo quod eius veritas ita uniuscuique menti insidet, ut licèt oppositum possit ore proferre, mente tamen credere non potest, ut ipse Philosophus latius explicat. 4 Metaph. lect. 6. Huiusmodi sunt universalissima principia, ut *quodlibet est, vel non est*, quorum veritas non addiscitur, sed præsupponitur in eo, qui ad scien-

tiam accedit. *Positio* dicitur principium indemonstrabile; sed non ita omnibus institum, ut sine Præceptoris voce præcognitum necessario supponatur: huius generis sunt principia particularia scientiarum, quæ licèt in scientijs non probentur, utpotè indemonstrabilia, exponuntur tamen, seu explicantur.

147 *Iterum* dividit hic Div. Thom. lect. 3. propositionem per se notam in per se notam *secundum se tantum*, & in per se notam *secundum se, & quoad nos*. Circa quam divisionem, ut eius relictio percipiatur, advertendum est, illam non esse divisionem propositionis repræsentativè sumptæ, quæ dicitur propositio formalis; sed propositionis sumptæ obiectivè, idest, veritatis obiectivæ non reduplicativè, ut repræsentatæ; sed ut repræsentabilis, vel enuntiabilis per propositionem formalem. Huius doctrinæ duplex habetur exemplum; primum divisionis propositionis *in veram, & falsam*; propositio enim v. gr. *Petrus currit*, non dicitur vera, quia conceptus repræsentet Petrum currentem, nec ex eo quod Petrus, ut repræsentatus sit currens; sed ex eo, quod cum repræsentetur ut currens, ipse in re currat, undè denominatio veræ, vel falsæ in propositione, nec desumitur ab ipsius repræsentatione, nec ab obiecto, & repræsentato per ipsam; sed ab obiecto in re. *Aliud* exemplum est in communi divisione propositionis in

necessariam, contingentem, & impossibilem; non enim voces, aut conceptus sunt necessarii, vel impossibiles, nec obiecta formaliter, ut representata, sunt impossibilia; sed tota necessitas, vel impossibilitas, qua propositio dicitur necessaria, vel impossibilis, exercetur in ipsis rebus; unde ibi accipitur nomine propositionis divisæ ipsa identitas obiectiva extremorum, & hæc ut representabilis, vel enuntiabilis dividitur in propositionem necessariam contingentem, & impossibilem denominationibus sumptis ab ipsis rebus apprehensibilibus.

148 Similiter igitur in præfati divisione, cuius divisum non est propositio formalis, sive representativè sumpta, nam cum prout sic dicat conceptus veritatem obiectivam representates, si veritas prout in conceptu est per se nota, quoad nos etiam est per se nota, cum conceptus sit noticia nostra, in quo sensu implicat propositionem esse per se notam secundum se tantum, nec amplius convincunt plura, quæ contra præfatam divisionem congerunt ex Aureolo aliqui RR. Divisum ergo est veritas obiectiva per se nota, & hæc ut representabilis, vel cognoscibilis à nobis, dividitur in per se notam secundum se tantum, & per se notam secundum se, & quoad nos, cuius divisionis in hoc congruo sensu (ut probant adducta exempla) sufficientiam probat in præfati Div. Thomas sequenti ratione.

149 Quoties prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, propositio est per se nota sed stat prædicatum esse de intrinseca ratione subiecti, vel secundum se tantum, vel secundum se, & quoad nos: ergo stat propositionem esse per se notam, vel secundum se tantum, vel secundum se, & quoad nos Probat. min. Stat prædicatum esse de intrinseca ratione subiecti, & hoc nos posse statim explicatis terminis cognoscere, quia nimirum talis identitas est inter extrema omnibus notissima, ut ens, totum, pars, & similia, & stat illam identitatem versari inter extrema non ita nota; sed pro quibus dignoscendis indigemus discursu; sed in primo casu prædicatum erit de intrinseca ratione subiecti, & secundum se, & quoad nos; in secundo verò erit de intrinseca ratione illius secundum se tantum: ergo stat prædicatum esse de intrinseca ratione subiecti, vel secundum se tantum, vel secundum se, & quoad nos.

150 Explicatur in hac propositione Deus est, cuius subiecti quidditate à nobis ignorata, pariter non percipitur essentialis illius identitas cum prædicato: unde licet talis essentialis identitas in re detur, & sic illa veritas sit secundum se nota, quia secundum se caret medio, per quod probetur, cum prædicatum sit immediatè de ratione subiecti, tamen quoad nos nequit evidentè constare, nisi utamur aliquo medio, vel discursu ex effectibus creatis petito ad illam quoad

quoad *an est*, evidentè cognoscendam, & sic non est per se nota quoad nos. Hæc in præsentî insinuare sufficiat, quia in præsentî traditur divisio à D. Thoma, nam de ea exprofesso Theologi agunt 1. part. quæst. 2. art. 2.

ARTIC. V.

QUIS MODVS DICENDI PER SE FACIAT PROPOSITIONEM IMMEDIATAM, & QUIS DEMONSTRABLEM?

152 *Vbi adverte* 1. Aliud esse, quod prædicata essentialia servant inter se ordinem prioris, & posterioris quoad intelligentiam, aliud quod sint priora, & posteriora quoad causalitatem. Prius sane intelligitur in homine ratio entis, quam ratio substantiæ, & hæc prius quam ratio viventis, cæterum unum prædicatum non est ratio alterius, quia licet homo si substantia, & ens, non tamen idè est substantia, quia ens, quod necessum erat, ut unum posset per aliud demonstrari.

151 **R**elictis tertio, & quarto modo perfectatis, quos iam diximus non esse modos per se prædicandi; sed essendi, & causandi; ut ad id, quod difficultatem ingerit, transeamus supponendum est omnes propositiones, quæ sunt in primo modo dicendi per se, esse immediatas, ita, ut licet possint, vel per sensuum inductionem aliquantè explicari, vel à posteriori aliquando quoad *an est* demonstrari, ut dicimus de hac *Deus est*, si existentia, ut aliqui sentiunt sit divinæ essentiæ constitutum metaphysicum; tamen omnes ille carent medio, per quod à priori probentur, ac proindè absolutè dicendæ sunt immediatæ. Patet suppositio ex eo, quod ad primum modum dicendi per se solum pertinent propositiones de prædicato essentiali subiecto; sed prædicata essentialia, cum sint prima simpliciter, non præsupponunt aliquid, quod sit verè medium, ratione cuius subiecto conveniant; ergo,

153 *Adverte* 2. Quod cum in unaquaque substantia (accidentia non constat natura) distinguantur ratio essentiæ, & ratio naturæ, tamquam duo inadæquati conceptus eiusdem rei, alter in ordine ad existentiam, alter in ordine, seu radice operationis consistens; poterit hic, qui est posterior, per illum, qui est prior demonstrari; quia licet prior non exerceat veram causalitatem in posteriorem, est tamen ratio quare posterior sit talis: si enim interrogas, quare has specificè operationes radice homo, & non alias, respondebis rectè; quia est talis essentiæ, & sicut tale est operari, quale esse, talis essentia talium solum operationum potest esse radix. Quod advertimus propter celebrem demonstrationem, qua D. Thom. ex immaterialitate Dei, quæ est eius essentiæ, probabit illum esse naturæ intellectualis.

BUAH *finis datus fuit huius*

154 *Supponendum est etiam quod,*
L12

quod propositiones expectantes ad secundum modum dicendi per se, illae scilicet, in quibus passiones predicantur de suis proprijs subiectis, sunt vere demonstrabiles, secundum se, si passio, quae predicatur, non sit prima passio, sed secunda, tertia, aut quilibet prima posterior; nam omnes hae passiones conveniunt subiecto ordine quodam, tam prioritatis, quam causalitatis, ac proinde poterit secunda per primam, & tertia per secundam, & sic deinceps verè demonstrari. Unde difficultas devolvitur ad primam passionem, inter quam, & subiectum, cum nihil mediet, quod sit ratio conveniendi, nisi subiecti definitio, dubitatur merito, an haec sit sufficiens ad primam passionem demonstrandam in se, & obiectivè de subiecto, vel saltem quoad nos.

155 *Et in primis* supponendum est tanquam quid inter nostros, exceptis Sanchez, & Ortiz, communiter receptum, primam passionem esse demonstrabilem quoad nos de subiecto per definitionem ipsius. *Hoc* ad minus convincunt auctoritates Philosophi, & D. Thomae infra adducendae, quae aliter conciliari non possunt cum inferioribus dicendis, ut postea constabit. Suadet etiam idem assumptum haec ratio. Propositio, cuius veritas potest evidentè convinci per medium, quod sit quoad nos verè medium, est propositio quoad nos verè demonstrabilis; sed definitio subiecti est quoad nos verè medium,

ratione cuius convincatur evidentè veritas propositionis enuntiantis primam passionem de subiecto: ergo propositio enuntians primam passionem de subiecto est verè demonstrabilis quoad nos per definitionem subiecti.

156 *Probat. min.* quoad primam partem, quam AA. negant scilicet definitionem subiecti esse quoad nos verè medium: *Definitio* subiecti est verum instrumentum sciendi respectu intellectus connaturaliter procedentis de ignoto ad notum, & de minus noto ad magis notum, qualiter procedit intellectus noster: ergo respectu intellectus nostri, seu quoad nos, est verè medium. Antec. est innegabile, nisi plausibilem modi sciendi divisionem ab omnibus unanimi consensu acceptam negare velint. Consequentia vero probat. *Tum*, quia verum instrumentum sciendi respectu alicuius est respectu illius verè medium sciendi, quotiescumque possint illo uti: sed uti potest intellectus nota definitione hominis ad comperendum, an *admirativum* (suppone primam esse passionem hominis) conveniat homini: ergo. *Tum*, quia quod est quoad nos notius ipso subiecto, & convincit praedicatum convenire subiecto, vere est quoad nos medium talis convenientiae praedicati ad subiectum; sed si definitio hominis est verum instrumentum sciendi, quoad nos est quid notius, quam homo, & alias convincitur

media illa, quod admirativum in-
 fit homini: ergo. Tum, quia si est
 instrumentum sciendi, manifestat
 ex vi proprii artificij ignotum:
 ergo latentem in homine causam,
 cur sit admirativus, notam facit
 intellectui nostro: ergo est me-
 dium, ratione cuius fit intellectui
 nostro evidens hominem esse ad-
 mirativum.

157 *Ex quibus iam constat*
 ad motivum oppositæ sententiæ.
 Nam licet homo, & animal ratio-
 nale non sint alia, & alia ratio, sed
 una, eademque formalitas clarè,
 vel confusè cognita, hoc solum
 probat animal rationale non esse
 medium inter hominem, & admi-
 rativum secundum se, & obiecti-
 vè sumpta, secus verò quoad nos,
 qui ex confusa cognitione, quam
 designat *ly homo*, transitum faci-
 mus per eiusdem cognitionem dis-
 tinctam ad cognitionem eviden-
 tem admirativi; aliter solum dif-
 ferrent quoad nos diffinitio, & dif-
 finitum, sicut *ensis, & gladius*, quod
 est absurdum. Non ergo mediat
 animal rationale inter admirati-
 vum, & hominem; mediat tamen
 inter hominem, ut confusè cogni-
 tum, & admirativum cognitum
 evidentè, ac proindè mediat res-
 pectu intellectus, qui prius confusè
 apprehendit, quæ postea cognoscit
 distinctè.

158 *His iam statutis.* Dicendum
 est, quod prima passio est indemo-
 strabilis de subiecto demonstratio-
 ne, quæ sit talis secundum se, ac
 proindè quod hæc propositio *homo*

est admirativus (supposito quod hæc
 sit prima passio) est per se nota se-
 cundum se. Sentiant nobiscum
 Caietanus, Ferrata, Soto, Araujo,
 Masius, Joannes Martinez, San-
 chez, Ortiz, Lerma, Lince, contra
 Scotum, Capreolum, Joann. à S.
 Thoma, Parra, & alios RR. Pro ea
 videtur aperte militare D. Tho-
 mas lib. 1. Poster. lect. 36. dicens:
Quadam sunt principia indemonstrabi-
lia affirmativa, in quibus unum de alio
predicatur significando, quod hoc sit es-
sentialitèr illud, sicut cum genus predi-
catur de specie, vel quod hoc sit in illo,
sicut cum passio predicatur de proprio,
& immediato subiecto.

159 *Dices ita esse:* Ceterum sub-
 iectum immediatum primæ pas-
 sionis est diffinitio ipsius subiecti:
 ex quo tantum sequitur primam
 passionem de diffinitione subiecti
 esse secundum se indemonstrabi-
 lem, secus verò esse indemonstra-
 bilem de subiecto media ipsius dif-
 finitione. Sed obstat contra præ-
 fatam expositionem nimia impro-
 prietas appellandi subiectum im-
 mediatum passionis diffinitionem
 subiecti contra positivè ad subiec-
 tum ipsum; hinc impropriissimè
 diceres, quod subiectum, cui im-
 mediatè inest qualitas sensibilis,
 non est quantum; sed diffinitio
 quanti; sed D. Thomas loquitur
 de subiecto, cui passio significatur
 inesse ex illis verbis, *vel quod hoc sit*
in illo, ergo non intellexit nomine
 subiecti immediati diffinitionem
 subiecti contrapositivè ad subiec-
 tum ipsum. Sed ex hoc.

160 Probat. conclusio ratione. Ut admirativum sit demonstrabile secundum se de homine, debet dari medium, quod non sit formalitèr, & metaphysicè ipse homo, de quo demonstratur admirativum; sed *animal rationale*, quæ est diffinitio obiectiva hominis, est formalitèr, & metaphysicè ipse homo, de quo demonstratur admirativum, quid enim aliud est metaphysicè, & obiective (quavis reduplicatione utaris) *animal rationale*, quam homo, & homo, quam *animal rationale*? Ergo diffinitio obiectiva hominis non est sufficiens medium, ut de homine sit demonstrabile secundum se admirativum.

161 Prob. mai. Tum, quia ut admirativum sit demonstrabile secundum se de homine, debet dari medium, quod secundum se non sit formalitèr id ipsam, quod in quæstione versatur; sed si medium secundum se sumptum est formalitèr, & metaphysicè homo, idem est formalitèr quærere, an homo sit admirativus, ac quærere an illud, quod vocas medium, sit admirativum; nam obiectivè, & in se, in nullo distinguuntur, *an homo sit admirativus, & an id, quod formalitèr, & metaphysicè est homo, sit admirativum*: ergo. Tum, quia ut admirativum sit secundum se demonstrabile de homine, debes assignare tria secundum se distincta *hominem*, scilicèt, de quo demonstras, *admirativum*, quod demonstras, & *medium*, ratione cuius de-

monstras de homine admirativum; sed si medium secundum se sumptum est formalitèr, & metaphysicè homo, hæc tria secundum se distincta non assignas, nam homo, & quod vocas medium, sunt secundum se idem formalitèr, & metaphysicè: ergo.

162 *Huic rationi* minimè satis fit per distinctionem quoad implicitum, & explicitum, quæ gaudet homo, & eius diffinitio, sicut similis distinctio sufficit, ut de ente demonstrantur a priori eius proprietates, & de Deo attributa.

163 *Non satisfit* quidem: Nam ratio nostra non invenit difficultatem in eo, quod cum sola distinctione quoad explicitum possit dari medium a priori demonstrans: sed difficultatem invenit in tali distinctione quoad explicitum: undè sic retorquentur exempla. Ut de ente sit demonstrabilis intelligibilitas per immaterialitatem, tali distinctione quoad explicitum gaudet hæc tria, ut alia sit metaphysicè, & formalitèr ratio *entis*, de quo demonstras, alia *immaterialis*, per quod demonstras, alia *intelligibilis*, quod demonstras; ratio *entis* est alia per ordinem ad existentiam, ratio *immaterialis* per elongationem, seu abstrahibilitatem à materia, ratio *intelligibilis* per esse perfectivum intellectus; sed distinctio quoad explicitum animalis rationalis ab homine non est talis, ut alia sit metaphysicè ratio hominis,

nis, alia animalis rationalis, et signa enim constitutiva metaphysica distincta utriusque: ergo non sunt ad rem alia distinctiones quoad explicitum respectu talis distinctionis, quæ non reddit animal rationale, & hominem, aliud, & aliud metaphysicè; sed idem, cognitum clarè, vel confusè.

164 *Similiter*: Distinctio quoad explicitum inter predicata divina talis est, ut ad aliam lineam adæquatè, vel inadæquatè distinctam pertineant iuxta diversitatem predicatorum, quæ demonstrantur; alia est enim lineam essentia, alia naturæ, alietate inadæquata, & pœnes distincta connotata, ad aliam adæquatè lineam pertinet intellectus, ad aliam voluntas, si cut ad aliam pertinet verum, ad aliam bonum: ergo si talis esset distinctio inter hominem, & animal rationale, ad aliam lineam pertineret homo, ad aliam animal rationale, quo nil absurdius. Ex quo ulterius sequeretur, quod sicut duas ponis in Deo rationes formales, aliam iustitiæ, aliam misericordix, posses statuere quatuor, aliam iustitiæ, aliam diffinitionis iustitiæ; aliam misericordix, & aliam diffinitionis, seu descriptionis misericordix; cum per te diffinitio, & res diffinita gaudeant metaphysicè, & secundum se ea distinctione, qua gaudent, ut possit unum per aliud demonstrari, divina attributa.

163 *Ex quo urgetur, & confirmatur ratio conclusionis. Quia*

bonitas est medium, & ratio, quare ens potest terminare appetitum, deficiente illa, ens non potest terminare appetitum; sed etiam si deficeret intellectus, qui hominem confusè cognitum divideret in illos duos conceptus obiectivos *animal*, & *rationalis*, qui sunt hominis diffinitio, homo esset in se admirativus: ergo licet illa obiectiva partitio conceptuum sit nobis precedentibus de ignoro ad norum ratio, secundum se ratio non est ratio, cur homo sit admirativus.

166 *Ex his constat ad fundamenta opposita*: nam si dicas 1. Plura demonstrantur secundum se de aliquo per medium solum quoad explicitum distinctum ab illo, ut in ente, & in divinis attributis; sed sic differunt diffinitio, & diffinitum: ergo. *Resp.* distinctio mai. *Distinctio fundata in ipsius rerum constitutivis metaphysicis*: conced. mai. *fundata præisè in nostro imperfecto modo concipiendi eandem omnino formalitatem clarè, vel confusè*: neg. mai. & sub eadem distinctio min. neg. conseq. solutio patet ex dictis.

167 *Si dicas 2.* Qui cognoscit rem per eius veram causam, rem verè demonstrat: sed qui cognoscit hominem esse admirativum, quia est animal rationale, cognoscit hominem esse admirativum per eius veram causam: ergo verè demonstrat hominem esse admirativum. *Resp.* Eodem argumento posse probari.

quod qui cognosceret hominem esse admirativum, quia est homo, admirativum secundum se demonstraret, nam in se, & obiective quid aliud est hominem esse causam, ac animal rationale esse causam admirativi? Undè disting. mai. per veram causam, *qua ut distincta à subiecto, de quo demonstratur, sit vera causa*: conced. maior. *qua indistincta omninò sit vera causa*, nego mai. & sub eadem distinct. min. nego conseq. Nam licèt esse animal rationale sit causa admirativi, non tamen est causa, cur homo in se, & obiectivè sit admirativus; quia ad hoc talis debebat esse, ut homo ratione sui non esset causa, & ratione illius, quod super addit animal rationale, esset causa, quod quidem est falsum, cum animal rationale nullam adhuc formalitatem addat supra esse hominis, ratione cuius homo in se, & obiectivè transeat de non esse causæ admirativi ad esse causæ.

168 *Si dicat 3.* Iuxta Div. Thom. 1. part. quaest. 2. art. 1. ex hoc aliqua propositio est per se nota; quod prædicatum includitur in ratione subiecti; sed admirativum non includitur in ratione hominis: ergo non est propositio per se nota, quæ enuntiat de homine admirativum. *Explicat*, mai. *ly ex hoc dicentem causam sufficientem*: conced. mai. *adequatam*: subdist. ex hoc quod includitur, *vel formalitè, vel virtualitè proximè*: conced. mai. *formalitè præ-*

cisè: neg. mai. & disting. minor, non includitur *formalitè*: conced. min. *virtualitè proximè*: neg. min. & conseq. Non est de essentia hominis admirativum, radix tamen proxima illius, animal scilicèt rationale non solum est de essentia, verum est ipsa essentia hominis, inter quam, & admirativum nil mediat: hanc autem inclusionem sufficere, nec aliam intendisse, ut necessariam, D. Thomam, constat ex eo, quod aliter salvare non possunt AA. ut salvant, & verè defendunt, quod hæc propositio *animal rationale est admirativum*, sit per se nota.

169 *Si tandem opponas plura Philosoph. & D. Thom. testimonia asserentium, quod potissima demonstratio, & per pulchrum demonstrandi genus, est, cum passio concluditur de suo subiecto, per quod quid est subiecti. Resp.* Quod propter has, & similes autoritates sustinemus primam passionem esse demonstrabilem quoad nos, ut sic concilientur omnia Div. Thomæ loca, videlicèt, & quod prima passio sit in demonstrabilis, ut supra nos docuit, & quod sit demonstrabilis, ut modo nos docet. Dicitur autem potissima demonstratio, & per pulchrum demonstrandi genus, quia quoad nos, qui ex confusa cognitione ad distinctam procedimus, est maximè accommodata, & convincens, & quia ex ea reliquæ quoad nos demonstrationes dependent.

ARTIC. VI:

QVID, ET QVOTUPLEX SIT demonstratio?

170 **P**remissis iam ad demonstrationem requisitis, restat dignoscere quid sit ipsa demonstratio, ad quam ordinantur, & quæ totius Logici operis scopus est, & finis principalis. Duo ergo desiderantur ad eius perfectam notitiam, quid sit, & quotuplex sit ubi an membra dividenda talia sint, ut in eis integrè salvetur propria demonstrationis quidditas; sic enim perfectè cognoscetur quid nomine demonstrationis designetur.

§. I.

Diffinitiones demonstrationis expenduntur.

171 **D**upliciter diffinit Philoſophus demonstrationem, & per causam finalem, quæ in executione est demonstrationis effectus, & per causam materialem, seu per ea, ex quibus demonstrationis artefactum conflatur. Primo modo eam diffinit dicens: *Demonstrationem autem voco syllogismum Apotheticum, id est facientem scire, seu scientialem*: quæ diffinitio est optima designans rationem communem syllogismi, per quam demonstratio convenit cum syllogismis opinativis,

& fallacibus; & rationem differentialem, in qua discriminatur ab illis, quia sola demonstratio generat scientiam, seu facit scire, alij verò syllogismi, vel solum opinionem, vel errorem pariunt. Est insuper congruus diffinendi modus, quia instrumenta rectè diffiniuntur in ordine ad finem, propter cuius consequentiam assumuntur, & nulli est dubium, quod instrumenti sciendi, quale est demonstratio, finis proprius est scientia, quæ media illa comparatur: recta igitur est demonstrationis diffinitio, *syllogismus faciens scire.*

172 Secundo modo diffinit Philoſophus demonstrationem, dicens: *demonstratio est syllogismus constans ex primis, veris, immediatis, notioribus, prioribus, causisque conclusionis*: & hanc debere esse demonstrationis materiam, seu eius definitionem per causam materialem probavit Philoſophus per primam definitionem, nam ea tradita subiungit: *Sic igitur necesse est, &c.* quasi diceret: *Demonstratio est syllogismus faciens scire*: ergo constat ex primis, veris, &c. nam ut faciat scire, ex talibus debet constare.

Nec obstat, ut secunda diffinitio sit verè talis, quod probetur per aliam, quia propositionem immediatam in uno genere posse per aliam in alio genere immediatam demonstrari artic. præced. ostendimus, & solum data diffinitione adæquata, quæ omnes cau-

causas rei simul exprimeret, ea non posset probari per aliam. Supposito tamen, quod, ut debilitati nostri intellectus videretur confusio, debeant varix eiusdem rei definitiones traddi, necessum est, quod definitio exponens rem per unam eius causam, possit demonstrari per aliam eiusdem rei definitionem, quæ rem per aliam causam declarat.

173 Exponentes igitur singulas diffinitionis particulas, *ly ex veris* denotat præmissas demonstrationis ab omni debere esse falsitate alienas, quia cum causæ sint conclusionis omninò veræ, in se debent præcontinere veritatem, quam causant, ac proindè ipsæ debent esse omninò veræ. Imò, cum conclusio causata non solum sit vera; sed vera necessariò, & scientifica, ipsæ quoque præmissæ demonstrativè debent esse necessariò veræ, ac proindè debent esse propositiones *de omni posterioriticè*, seu necessariæ, & hoc satis insinuat in *ly veris*, cum absolutè verum non dicatur, quod modò est verum, modò est falsum; sed quod ex se, & ab intrinseco est verum, ac proindè, cui ex se, & ab intrinseco repugnat falsum.

174 *Nec obstat*: Quod ex falso aliquando sequitur verum, ut ex eo, quod homo sit equus, benè inferat hominem esse animal: & similiter ex contingenti veritate, hac scilicèt, *Petrus currit*, sequitur hæc: *ergo est ens mobile*,

quæ est veritas omninò necessaria. *Nec obstat* quidem: Nam demonstratio non ostendit, quod res sit talis solum ex suppositione aliqua contingenti; sed quod res sit absolutè talis; ac proindè debet assumere pro medio aliquid, quod non dependeat ex libera concessione alterius, aut ex suppositione contingenti, quod sit tale, sed quod absolutè sit tale. Illæ ergo probationes convincent, quod consequens sit verum ex suppositione solum contingenti, quod antecedens admittatur, ut verum; non tamen convincent, quod consequens sit verum absolutè. Undè potius ostendunt, quam bona sit consequentia, quam quod consequens sit verum.

175 *Ly primis, & ly immediatis* idem denotat duplici expressione declaratum; & utraque intenditur præmissas debere esse indemonstrabiles, ac proindè, quibus non sint aliæ veritates priores, per quas possint probari. Quod si strictè, ut iacèt, accipias, de demonstratione tantum potissima, & in quam, velut in primam omnium radicem, reliquæ resolvuntur, est intelligendum: quod fortè intendebat Philosoph. assignans talem demonstrationem, ut ea totalitèr quieretur intellectus, nec ulteriorem anxius querat causam. Quod si omnibus (ut debet) veris demonstrationibus est accomodandum, ita intellige: demonstratio debet constare præ-

missis quæ, vel sint principia in demonstrabilia, vel in se imbibant indemonstrabilium veritatem, ita, ut in ea resolvantur.

176 Tres restantes particulæ modum explicant, quo præmissæ præstant conclusioni: sunt quippè præstantiores titulo certitudinis, titulo præcedentiæ, & titulo causalitatis. Causalitatis titulum exprimit *ly causis que conclusionis*, in quo denotatur præmissas obiectivas esse causas, vel realitèr, vel virtualitèr causantes conclusionem obiectivam, ut supra art. 2. notavimus; videatur ibi, nè acta agamus: ipsas autem præmissas mentales iam in eodem artic. ostendimus concurrere in genere causæ efficientis ad assensum conclusionis mentalem. Titulum præcedentiæ exprimit *ly prioribus*; quia veritas præmissarum cognoscitur prius prioritate saltim naturæ, quam veritas conclusionis: imò ipsa in se, & obiectivè est prior (cum sit causa) prioritate causalitatis formalis, vel virtualis, quam veritas conclusionis. Et licèt satis videretur insinuata eiusmodi prioritas per rationem causæ, necessum fuit tamen distinctis expressionibus uti, quia licèt omnis causa sit prior, non tamen omne prius est causa.

§. II.

Excessus certitudinis defenditur.

177 **C**ontra tertium autem titulum, excessum scilicèt certitudinis, quem videtur designare *ly notioribus* plura congerunt aliqui Recentiores, vel quia distinguunt inter esse notius, & esse certius, primum concedentes, & secundum negantes, vel quia absolute iudicant præmissas non esse certiores, nec notiores, aut evidentiores conclusione. *Assumptum* probant. *Tùm*, quia intellectus eadem indivisibili certitudine, & evidentia assentitur toti huic principio, *que sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: ergo non magis assentitur ubi parti, quam alteri; sed identitas cum tertio exprimitur in præmissis, & identitas inter se in conclusione: ergo non magis assentitur præmissis, quam conclusioni. *Tùm*, quia id dicitur certius, quod firmiores habet causas suæ certitudinis; sed conclusio habet easdem causas suæ certitudinis, ac habent præmissæ, cum causa causæ sit causa causati, & præmissas esse causas conclusionis iam supra est demonstratum: ergo.

178 *Tùm*, quia quando æquè impossibile est aliter se habere conclusionem, ac præmissas, æquè certa est conclusio, ac certæ sunt præmissæ; sed æquè impossibile est aliter se habere conclusionem scien-

Scientificam; ac præmissas, cum scientia, quæ talem conclusionem demonstrat, nullatenus possit (ut potè virtus intellectualis) adhuc per accidens aliter se habere: ergo. *Tum*, quia causa naturalis debite applicata operatur quantum potest, & præmissas esse causas naturales conclusionis debite per discursum applicatas, nulli est dubium: ergo in conclusionem influunt totam, qua gaudent, certitudinem.

179 *Confirmat. 1.* Deum esse est consequens demonstrativè illatum ex veritate effectuum; sed Deum esse non est minus certum, imò, & magis certum quam quodlibet verum creatum: ergo. *Confirmat. 2.* Si præmissæ titulo causæ conclusionis essent certiores conclusionem, cum utraque sit illius causa, utraque esset certior illa: hoc est falsum, cum conclusio Theologica excedat in certitudine præmissam naturalem, ex qua simul cum alia præmissa de fide infertur.

180 *Confirmat. 3.* Si conclusio cederet in certitudine præmissis, sequeretur, quod dum deveniremus ad demonstrandam ultimam passionem, esset talitèr diminuta prima certitudo quidditatis subiecti in antecedentium passionum demonstrationibus intermedijs, ut nulla ferè certitudo esset in conclusione demonstrativa ultimæ passionis, consequens est alienum à veritate: ergo, & antecedens. *Vergetur.* Philosoph. & Thomas so-

lùm asserunt hic lect. 3. in quâ ex professo examinant præsentis litigij materiam, quod præmissæ sunt notiores conclusionem; nec ullum ab eis personatur Verbum de excessu certitudinis, ut constabit legenti, & ut manifestè indicat *ly. notioribus*; sed non est, idem esse aliquid notius, ac esse certius: ergo sine aliquo in ipsis fundamento hoc secundum asseritur. Cætera patent, & minor. suadetur ex eo, quod notius est nivem esse albam, quam Deum esse unum, & tamen certius est unum esse Deum, quam nivem esse albam.

181 *His non obstantibus* asserendum est, quod evidentius, clarius, & etiam certius assentimur præmissis, quam conclusionem per illas demonstratæ. Quod assertum intellige in sensu formali, de conclusione scilicèt ut tali, ita, ut si eam contingat aliundè esse notam, poterit quoque præmissas in certitudine excedere, non tamen eas excedere, nec adæquabit ut conclusio illarum, ut citata lect. 6. advertit Div. Thomas. *Huius asserti* ratio alia non est, quam, quæ à Philosopho, & à Div. Thoma proponitur, quæ si excessum probat evidentie, & notorietatis, excessum quoque probat certitudinis, & fundatur in illo, communi axioma *propter quod unumquodque tale, & illud magis*: Ex quo deducitur quod si propter præmissas certificamur de conclusione, magis certifimus de earum veritate, quam de veritate conclusionis.

182

Nec in hoc satis percipitur discrimen inter notius, & certius: si enim præmissas esse rationem, ut eveniamus in evidenter conclusionis notitiam, probat illas esse nostro discursivo lumini magis notas; cur esse rationem, ut certificemur de conclusione, non probabit eas esse eidem lumini magis certas? Nisi axioma admittas ut verum, in quantum conducit ad propugnationem tui placiti, in quantum vero obstat, rejicias, nulla data ratione disparitatis, ut falsum; illud autem esse verum absolute constat, si devicæ observentur conditiones, non pro libito (ut aliqui improbant) sed quas ipsam axioma exprimit, assignatæ à D. Thom. hic, & in 2. diit. 12. q. 1. art. 1. ad 2.

183 *Prima conditio est, quod prædicatum, in quo dicitur esse excessus, conveniat formalitèr utrique comparationis extremos; & hoc indicat manifestè ly tale, nam si aliquod comparationis extremum non sit tale, non datur tale, & tale, inter quæ fiat comparatio, ut decernatur excessus. Hinc licèt terra sit calida propter Solem, Sol non est magis calidus, quia Sol non est calidus: & licèt albedo sit, propter quam paries est albus, non tamen est magis alba, quia albedo non est alba; nec licèt conclusiones sciuntur propter prima principia, hæc magis sciuntur, quia principia non sciuntur, sed sunt nota lumine natura-*

liæ: ac denique sanitas non magis minuitur, dum propter illam minuitur sanguis; quia sanguis non minuitur propter sanitatem minuendam, sed propter augendam sanitatem. Solum ergo dum hoc, & illud sunt talia, & hoc est tale, quia illud est tale, verificatur excessus, quia tunc solum verificatur, quod propter illud tale, hoc sit tale.

184 *Huic conditioni annectuntur alix duæ, quæ fortè in idem reincident. Earum una est, quod forma, secundum quam unum dicitur maius alio, suscipiat magis, & minus: hoc satis exprimit ipsum axioma per ly magis, quod supponit formam esse capaceam augmenti intensivi, aliter erit de subiecto non supponente comparatio. Hinc licèt Filius sit homo propter Patrem, Pater non est magis homo, nec præmissæ sunt veriores conclusione licèt huius veritas ex illarum veritate deducatur; quia nec ratio hominis suscipit magis, & minus; nec similiter veritas iuxta dicta in disput. Summul. quæst. 5. articul. 6. Tertie, & ultima conditio est, quod forma, quæ denominare debet unum extremum magis, quam aliud, non sit eadem realitèr in utroque, hoc enim ipso non est locus ad comparationem in forma, quæ excessum debet admittere, ac proindè, nec ut sit in uno minus, & in alio magis, qua ratione, est Filius in Divinis spirèr propter Patrem, vel ab illo suscipi-*

quæ sapit, quia tamen in utroque est eadem sapientia, & virtus spirativa, Pater non magis spirat, quam Filius, aut sapit.

185 *Ex quibus verbis hæc elicitur pro asserto præcedente ratio.* Dum duo extrema ita comparantur in aliqua forma, ut cum utrumque sit in illa formalitèr tale, unum est tale, quia alterum est tale; si forma sit capax suscipiendi magis, & minus, magis est tale illud extremum propter quod alterum est tale; sed tam præmissæ, quàm conclusio sunt formalitèr certæ; alias quia præmissæ sunt, certæ conclusio est certa: ergo cum certitudo sit forma in utroque extremo distincta, & quæ suscipit magis, & minus, præmissæ excedent in certitudine conclusionem. *Explicatur.* Qui non aliundè diligit Petrum, nisi quia diligit Paulum, magis diligit Paulum, quàm Petrum: ergo qui non aliundè certificatur de conclusione, nisi quia certificatur de præmissis, magis certificatur de præmissis, quàm de conclusione; sed conclusionis ut talis non aliundè sumus certi, nisi quia certi sumus præmissarum: ergo magis certi sumus præmissarum, quàm conclusionis, formalitèr ut tali.

186 *Ad motiva opposita resp. ad primum quidem disting. antec. toti hoc principio, signatè sumpto; conc. antec. exercitè sumpto; neg. antec. & disting. consequ. non magis, ut sunt partes illud componentes signatè: conc. consequ. ut sunt par-*

*tes illud comprobantes exercitè: nego consequ. Ex quo ulterius disting. min. subsumptam, & identitas inter se inconclusionem, ut deducta ex identitate cum medio, conced. min. aliter, neg. min. & consequ. Illud principium signatè sumptum, & ut quo, unico iudicio attingitur, ac proindè omnes eius partes pro ut sic eadem certitudine attinguntur: cæterum ut exercitè exemplificatum in hoc, vel illo particulari syllogismo alio actu assentimur identitati extremitatum inter se, alio identitati earum cum medio, & cum illi prout sic assentiamur ratione huius, perfectius huic, quàm illi assentimur. *Inloque argumentum: nam in illo principio sic signatè sumpto non assentimur uni parti propter aliam; & tamen in illo ut exemplificato in aliquo syllogismo particulari assentimur conclusioni propter præmissas, saltem tanquam propter causas extrinsecas iuxta AA. quorum est hoc argumentum.**

187 *Ad secundum concessa mai. disting. min. habet easdem causas, & eadem immediatione influentes, neg. min. influentes diversimodè, conced. min. & neg. consequ. Quia principia ut immediatè coniuncta luminis naturali intellectus sunt certa, ac proindè ex se, & immediatè sunt certa; & cum ratione ipsorum derivetur ad conclusiones certitudo, perfectius est in ipsis, in quibus ex se, & immediatè reperitur, quàm in conclusionibus,*

in quibus tantum invenitur mediatio, & propter aliud.

188 *Ad tertium* disting. mai. quando æquè impossibile est, *impossibilitate, quæ talis sit ex se, & absolute*: conc. mai. *quæ talis sit solum ex vi alterius impossibilitatis*: neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Sicut esse omninò impossibile possibile deficere, quin deficiat Deus (in sententia etiam plurimum ex AA. oppositis) non arguit Deum non esse ens magis necessarium, quam sint necessaria possible, quia in illis hæc necessitas est derivata à primæ necessitate, quæ solum in Deo est à se, & ex se talis; ita esse omninò impossibile deficere conclusionem ut scientificè demonstratam, quin principia demonstrationis deficiant, non convincit æqualem certitudinem, quia secunda certitudo est ex prima derivata.

189 *Ad quartum* resp. Quod cum principia sint ex se, & ratione sui certa, & sint id, vi cuius conclusio est certa, nequeunt, etsi naturalitè operentur, illum certitudinis excessum, quo præminent conclusioni, & in quo differunt ab illa, communicare, cum nunquam conclusio, ut talis possit ex se esse certa, sicut principium.

190 *Ad primam confirm.* concessa mai. dist. min. non est minus certum, *absolute*: conc. min. *quoad nos*, subdisting. *ut alio titulo certum*: conc. min. *ut certum in titulo consequentis illati*: neg. min. & conseq. Priaci-

pia in illa demonstratione assumpta non sunt ex se principia, sed conclusiones, licet quoad nos assumantur, ut principia; ex quo solum sequitur esse quoad nos magis certa, quam Dei existentia, non ut credita per fidem; sed ut deducta ex illis principijs. Nec valet: sunt magis certa, quoad nos: ergo sunt magis certa. Arguitur quippè à dicto *secundum quid* ad dictum *simpliciter*, pro quo vide D. Thom. 2. 2. q. 4. art. 8.

191 *Ad secundam confirm.* concessis præmissis, disting. conseq. præmissam naturalem secundum se inspectam, conc. conseq. ut elevatam, neg. conseq. sed an, & quomodo eleveretur pertinet ad 1. p. q. 1. *Ad 3. confirm.* neg. sequentiam: Nam excessus inter eiusmodi conclusiones, & præmissas non est designabilis Arithmeticè, & adæqualitatem; sed Geometricè, & secundum proportionem: sicut ex eo quod inter inferiorem Angelum, & supremum mediant plures species invicem se excedentes in perfectione intelligendi, non sequitur, quod in Angelo inferiori sit serè nulla vis intelligendi; sed solum sequitur esse inferiorem virtutem, intra sphaeram tamen perfectionis, quæ deberet Angelis.

192 *Ad id, quo urgebatur* argumentum, respondi. ex dictis, quod licet Philosoph. & D. Thomas solum agant ex professo de excessu evidentie, seu naturalitatis, principium tamen, cui nituntur,

eur, vel utrumque, vel neutrum prob. Nec replica distinguit inter notum secundum se, & quoad nos hac enim distinctione supposita, competiet, quod eo modo, quo aliquid est notius, eo etiam est certius, & sic quia nivem esse albam est notius quoad nos, seu quoad nostrum sensum, ita etiam est quoad nos certius; sed quia absolute, & secundum se notius est Deum esse unum, ita etiam secundum se, & absolute est certius. Nec verum similiter est nullum extare verbum apud D. Thom. in presenti, quod excessum indicet certitudinis, cum expressè assertat oportere, scientem firmissimè assentiri principijs; nam quid est aliud firmissima adhesio, nisi certitudo maxima, cum ex ipso Div. Thom. in 3. dist. 26. q. 2. artic. 4. certitudo sit firma adhesio intellectus ad suum obiectum.

§. II.

EXPOSITUR DEMONSTRATIONIS
divisio.

193 **L**icet secunda definitio hucusque exposita solum conveniat demonstrationi perfectissimæ, & quæ dicitur talis *propter quid*, non idè ea sola est demonstratio: quod causè præmonuit Philosophus, dum præcedentem definitionem exponens subiunxit: *Si quis h. alius sciendi sit. modus, posteriorius explicabimus*, ita capit. 2. & postea capit. 10. varias assignat dif-

ferentias inter demonstrationem *quia*, & *propter quid*, quas ibi late exponit D. Thom. à lect. 23. utque ad 25. exclusivè; ex quo constat demonstrationem dividi in demonstrationem *quia*, & *propter quid*.

194 **Demonstratio propter quid**, quia perfectissimæ, & omnibus requisitis ad rem planè convincendam constans, accurratius à Philosopho, & Div. Thoma præcedentem definitionem est explanata. Demonstratio *quia* est, *quæ rem demonstrat esse, non assignando propriam causam, propter quam sit res*. At reclamant aliqui immetitè inverti, & contra mentem Philosophi, propriam talis demonstrationis notionem: nam ex Philosopho demonstratio *quia* est, quæ scitur *quod est res* non tamen propter quid est, aut quid est: ergo demonstratio, quæ assignat causam, quare sit, non erit demonstratio *quia*, sed *propter quid*. sed ut demonstretur, seu assignetur causa, non requiritur quod causa sit propria, & immediata, sed sufficit quod sit, etsi remota, vera causa: ergo immetitè additur in definitione *ly propriam*, & verius diceretur omnem demonstrationem à posteriori esse demonstrationem *quia*, & omnem à priori esse *propter quid*.

195 Litigium est de voce, propter quod ab unanimi antiquorum interpretum sententia recedere non licet: præsertim cum Philosophus sit expressè
pro

pro illa. Nam lect. 15. apud Div. Thom. expressè docet demonstrationem propter quid à se diffinità debere procedere *ex proprijs, & quæ sint convertibilia cum effectu*; idèoque supra præmissimus cum illo propositiones constantes prædicato, quod dicitur *secundum quod ipsum*, idest convertibile cum subiecto, quo prædicato (quod Aristoteles vocat *universale*) asserit debere constare propositiones perfectæ demonstrationis: non ergo sine autoritate sapientum posita est illa particula in ratione demonstrationis, ut denotetur omnem demonstrationem non assignantem propriam causam rei esse demonstrationem *quia*, assignantem verò esse demonstrationem *propter quid*.

196 Ex quo infertur 1. Omnem demonstrationem propter quid esse *à priori*, quia omnis illa, assignando propriam causam rei, rem *à priori* demonstrat; non tamen omnem demonstrationem *à priori* esse *propter quid*, nam assignata causa extranea rei, seu remota, proceditur *à priori*, & tamen non demonstratur res demonstratione *propter quid*. Similiter omnis demonstratio *à posteriori* est demonstratio *quia*, nam omnis illa procedendo ab effectu, demonstrat rem esse, non verò cur sit; non tamen omnis demonstratio *quia* est *à posteriori*, quia demonstratio per causam remotam, seu extraneam, cum non assignet propriam causam rei, est demon-

stratio, *quia*, quia sit demonstratio *à posteriori*. Nec in hoc exit extra suos limites demonstratio *quia*, cum non assignata propria causa, quare res sit, semper dubitemus quare sit, & solum simus omninò certi de eo quod sit, ac proindè semper remanet, quod demonstratio *quia*, est, quæ facit scire *rem esse* non tamen *propter quid sit*; qui termini sunt idem cum his, qui nobis obijciebantur ex modo loquendi Philosophi.

197 Nec obstat, si dicas sequi ex hoc, quod si quis demonstrat hominem esse risibilem, quia est rationalis, non demonstrat risibilitatem demonstratione *propter quid* cum rationale sit causa remota, inter quam, & risibile mediat admirativum. Similiter si quis probet diffinitionem hominis pertinentem ad Philosophiam esse bonam, quia constat genere, & differentia, non demonstravit demonstratione propter quid diffinitionis bonitatem, cum illud principium sit Logicum, ac proindè Philosophicæ diffinitioni extraneum.

198 Non obstat quidem: Nam ad primum neg. sequelam, cuius inserta probatio non urget, & illam dist. causa remota, prout est, idem, ac radicalis concedo: prout est idem ac non convertibilis cum effectu, nego. Causa remota ex Philosopho apud Div. Thomam hic lect. 17. dicitur illa (prout ad præsens attinet) quæ non convertitur cum effectu, ac

proindè se sola nec est proximè causa, nec exigit causam proximam effectus, aut illam radicat: sicut si sic argueres in secunda figura. *Omne respirans est animal: nullus lapis est animal: ergo nullus lapis respirat*, quod exemplum est ipsius Philosophi, & in illo arguitur per causam remotam respirationis, quia licet respiratio supponat animal, animal tamen nec quia tale, respirat, nec exigit quia tale, habere pulmonem, quæ est causa proxima respirandi, cum dentur animalia, (Pisces scilicet) quæ quia pulmone non constant, non respirant: quod è converso accidit in exemplo argumenti, cum homo præcisè quia rationalis exigat esse admirativum, quod est causa proxima risibilitatis, ac proindè etiam exigat ex se esse risibilem, quod sequitur proximè ex ratione admirativi.

199 Ad 2. resp. Logicæ, & Metaphysicæ principia esse alijs scientijs extrinseca, non tamen extranea, quia omnes scientiæ ab illis dependent: cum altera omnibus ministret instrumenta sciendi, altera omnium principia, & firmet, & explicet. Reliquas verò scientias principales inter se conferendo non potest fieri transitus ex principijs unius ad principia, vel conclusiones alterius, si demonstrativè procedatur, quia cum nullam inter se dependentiam dicant, non solum procederetur ex extrinsecis, sed ex extraneis. Et ab opposito in scientijs subalter-

nantijs, & subalternatis proceditur demonstrativè propter quid, ab earum conclusionibus ad harum principia, quia principia harum sunt conclusiones demonstrativæ in scientijs subalternantibus. De quibus omnibus late Caietan. hic cap. 12.

200 Inferitur 2. Quod quæties affirmatio est causa adæquata affirmationis, sicut rei affirmatio demonstrativè, propter quid, concluditur ex affirmatione suæ causæ adæquatæ, ita eadem demonstratione concluditur negatio illius ex negatione talis causæ. Hinc demonstratione propter quid convincitur equum non esse admirativum, quia non est rationalis: & similiter si ab opposito procederetur probando illum non esse rationalem, quia non est admirativus, negatio rationalitatis demonstraretur demonstratione, quia, quia sic demonstratur positio illius ex positione admirativi: undè dum causa, & effectus inter se adæquantur, demonstratio negativè concludens sequitur leges demonstrationis concludentis affirmativè. Paritèr etiam, si dum probatur conclusio deducendo ad impossibile, impossibile, ad quod deducitur, sit causa propria, & adæquata conclusionis, quæ deducitur, erit demonstratio propter quid, si verò sit causa remota: effectus, aut signum, erit demonstratio, quia. Et uno verbo: Demonstratio, quæ non assignat

causam adæquatam, & propriam rei, quam demonstrat, sive quia procedit à signo, sive ab effectu, sive à causa remota, sive à quocumque alio cum re connexo, quod non sit causa adæquata, & propria rei, erit demonstratio quia; si verò eam assignet, erit demonstratio propter quid.

201 Undè inferitur 3. Talem divisionem esse adæquatam, univocam, & generis in species. Primum patet ex eo, quod inter demonstrari rem per aliquid, quod eius propria causa sit, vel per aliquid, quod non sit eius propria causa, nullum datur medium ex suppositione, quod res demonstraretur; sed sic se habet demonstratio quia, & propter quid: ergo. Circa secundum aliquod litigium est etiam inter nostros; sed cum omnes cōcedant evidentèr quoad an est demonstrati rem per demonstrationem quia, dissidium, quod restat, est de nomine, quid scilicet significet ly demonstratio, ut inde inferatur, an conveniat res significata per vocem demonstrationi quia absolutè, & simpliciter, vel potius conveniat illi tantum secundum quid. Sed quidquid sit de hoc.

202 Probatum assertum. Tum, quia demonstratio, quæ facit simpliciter scire, est simpliciter demonstratio, & consequenter univocè; sed demonstratio quia facit simpliciter scire, an sit res: ergo. Nec dicas, quod scire an sit res, non est simpliciter scire.

Nam aliud est, quod res simpliciter non sciatur, dum solum scitur quoad an est, aliud, quod scientia, qua scitur quoad an est, non sit simpliciter scientia: sicut aliud est, quod dum scis proprietates entis rationis: scitum non sit res simpliciter; aliud, quod scientia, qua illas scis, non sit scientia simpliciter: cum ergo an est rei non sit res simpliciter, qui primum scit, non scit rem simpliciter, scit tamen simpliciter illud an est rei. Nec amplius intendit D. Thomas dum hic lect. 18. dicit: Quod scire ex proprijs principijs solum est verè scire; aliter non vocaret absolutè demonstrationem, qua Deum esse per effectus demonstramus 1. p. q. 2. art. 2.

203 Tum, quia evidens cognitio rei per medium à re distinctum obiectivè, & cum ea simpliciter connexum nequit non esse verè demonstrativa cognitio. Tum, quia demonstratio, quæ tali utitur medio, ut intellectum totaliter quietet circa id, quod intendit demonstrare, est simpliciter demonstratio; sed quod intendit demonstrare demonstratio quia, est, an sit res, & circa hoc totaliter quietat intellectum per medium, cui innititur: ergo. Undè aliud est demonstrationem propter quid esse perfectiorem, aliud; eam solum esse simpliciter demonstrationem: sicut aliud est Cælum esse perfectius corpus, aliud, Cælum tantum esse simpliciter corpus.

Ex quo tandem constat tertia pars corollarij. Nam divisio in qua membra dividenda conveniunt univoce, & differunt inter se differentijs essentialibus intra lineam divisi, est divisio generis in species; sed demonstrare rem, ita ut perfecte sciatur quid sit, differt essentialitèr intra lineam demonstrationis à demonstrare illam ita, ut solum sciatur an sit, quæ sunt differentia utriusque demonstrationis: ergo.

204 Tandem infertur circulum formalem in huiusmodi demonstrationibus esse semper vitiosum, secus verò circulum materialem. Circulum dicimus formalem (alij vocant uniformem) quando non solum idem est principium, & conclusio, sed quando sub eadem ratione utriusque minus subit: quod tunc contingit, quando idem est notius, & ignotius, solum quia ponitur, ut antecedens, vel ut consequens; quia cum veritas non idè sit notior, quia gerit vicem antecedentis, sed potius gerat vicem antecedentis, quia est notior; & similiter, cum non idè sit ignotior, quia gerit vicem consequentis, sed è converso; reducere hunc excessum ad materialem denominationem antecedentis, vel consequentis, erit probare idem per idem, quod non est probare, sed inutilis repetitionis vitium committere. Hinc, cum probas veritatem universalis, vel etiam falsitatem per singularia, quæ sensibus experimur, licèt

singularia variant denominationem antecedentis, & consequentis, in re, & obiectivè semper sunt antecedens, cuius experimentalis notitia nitentes probamus veritatem, vel falsitatem universalis notis minus notæ.

205 Hinc circulum materialem dicimus, qui licèt, apparentia vocum expectata, sit circulus, revera circulus non est; ut cum effectus secundum se minus notos probamus à priori per eorum causam magis secundum se notam, & è converso causam quoad nos minus notam probamus à posteriori per effectus quoad nos notiones. Hic circulus, voce tenus talis, non est vitiosus, sed utilis, & quo utitur Philosophus, dum ex abundantia vaporum demonstravit pluviam, & rursus ex pluvia demonstravit abundantiam vaporum.

ARTIC. VII.

Quid, & quotuplex sit scientia?

206 **C**UM proprius demonstrationis effectus sit scientia restat, ut post notitiam demonstrationis, de scientia statim agamus. Eam diffinitit Philosophus in præsentis dicens: *Scire est rem per causam cognoscere, & quod illius est causa, & quod aliter se habere non potest: Qua diffinitione constat comprehendendi scientiam solum actualem; cognitionem scilicèt scientificam conclusio;*

sionis, quæ ex evidenti assensu præmissarum generatur. Scientia verò habitualiter sumpta est: *Habitus certus, & evidens, per demonstrationem acquisitus*, seu, ut à litigio evidentiæ præscindamus, est *habitus certus per demonstrationem acquisitus*: huius diffinitionis explicationem primo aggredimur, ut ad scientiæ divisionem inde procedamus.

§. I.

Exponitur diffinitio scientiæ.

207 **V**ARIJ in intellectu resident habitus quorum brevi prælucente noticia, clarius fiet, cum quibus conveniat scientia per rationem habitus, à quibus differt per reliquas diffinitionis particulas. Habitus ergo intellectualis, alius est perfectus, alius imperfectus. Perfectus est, qui infalibilliter determinat intellectum ad veram obiecti cognitionem, proindeque est virtus intellectualis, cui nequit falsum subesse. Imperfectus est: qui non determinat intellectum infalibilliter ad verum; sed ex vi ipsius expositus relinquitur falsitati.

208 Sub hoc habitu, sive cognitione imperfecta comprehenduntur *opinio, fides humana, dubitatio, & error*. *Opinio* ex D. Thom. 2. 2. q. 3. art. 4. Est determinatio intellectus, circa unam partem contradictionis, cum formidine alterius. Sub opinione comprehenduntur, *opinio pro-*

habilis, quæ est determinatio ad unam partem ob gravia fundamenta. *Suspicio*, quæ est determinatio ad unam partem ob levia fundamenta. *Solertia*, quæ est promptitudo ad invenendum media probabilia pro quolibet.

Fides humana, & divina conveniunt in ratione assensus innitentis alieno testimonio; sed differunt in eo, quod Divina est omnino certa, quia nititur testimonio infalibili; fides verò humana nitens testimonio fallibili est falsitati exposita; sola Divina est certa, utraque tamen est obscura: *Dubitatio* est cognitio sine assensu. *Error* tandem est assensus, quo intellectus adhæret falso existimato ut verò.

209 **H**ABITUS perfecti, qui virtutes intellectuales sunt, alij sunt practici, alij speculativi: Hi sunt qui inclinant ad veri cognitionem propter se ipsam; illi vero sunt, qui inclinant ad verum propter operationem. Practici dividuntur in artem, & prudentiam; ars est recta ratio factibilium; prudentia est recta ratio agibilium. Speculativarum virtutum; alia dicitur lumen primorum principiorum, & est habitus, quo assentimur primis principijs; alia est scientia, de qua in præsentî, quæ ulterius dividitur in sapientiam, quæ per altissimas causas veritates mediatas demonstrat, & in scientiam strictè sumptam, quæ scilicet demonstrat veritates mediatas per causas inferiores.

210 His breviter prælibatis, constat, quod ratio scientiæ convenit cum omnibus alijs habitibus tam perfectis, quàm imperfectis in ratione habitus à quibus differt per sequentes particulas. Nec est necessum, quod addatur (ut aliqui faciunt) *intellectualis*, cum in eo quod per demonstrationem adquiratur, satis insinuetur, & ex ipsa materia satis apparet: *ly certus* distinguit habitum scientiæ ab omnibus habitibus imperfectis, quos numerabimus, cum in omnibus illis non reperitur certitudo, quæ talis sit absolutè, sed vel sunt determinationes ad falsum, ut *error*, vel non sunt infallibiles determinationes ad verum, ut *opinio, fides humana, &c.* Quod si sublineatur evidentiam saltem exactivam esse de ratione scientiæ, ad esse certitudinis debet adiungi in diffinitione: ratio evidentis, & per illam distinguetur propriè habitus scientiæ ab habitu Fidei Divinæ, qui licèt sit omninò certus, est tamen in evidens, & obscurus. Sed quia aliqui etiam ex nostris subtrinent, Theologiam esse verè scientiam, quin remaneat in patria, & consequenter, quin evidentiam exigat, præsertim cum Philosophus in diffinitione scientiæ actualis nullam fecerit evidentis mentionem, ideò pro nunc ab hoc litigio in diffinitione omnibus communi præscindentes, assignamus discrimen inter hos habitus per ultimas diffinitionis particulas;

Nam habitus fidei, etsi certus, non adquiritur per demonstrationem, qualiter adquiritur habitus scientiæ.

211 Paritèr per talem expressionem differt ab habitibus perfectis intellectualibus, qui scientiæ non obtinent rationem, ab habitu scilicèt, primorum principiorum, qui licèt in sententia inter nostros probabili sit acquisitos, non tamen per demonstrationem cum prima principia non sint demonstrabilia: & etiam differt per hoc ab arte, & prudentia; nam prudentia adquiritur per experientiam singularem, ars verò, licèt possit adquiri per demonstrationem, ut suprâ quæst. 1. artic. 5. docuimus asserentes Logicam esse simul scientiam, & artem, formalitèr tamen, ut ars præscindit à demonstratione, & solum respicit efficientiam instrumentorum sciendi.

212 Undè per diffinitionem expositam habitus scientificus comprehendit tam scientias speculativas, quàm practicas, nam ut suprâ citato loco docuimus, scientiæ practicæ verè obtinent rationem scientiæ: comprehendit etiam eam scientiam, quæ sapientia nuncupatur, & eam, quæ est strictè scientia, ut à sapientia distincta; utraque est enim verè scientia, etsi eas velis inter se distinguere, diffinitiones supra positas eis adaptabis.

§. II.

DE SCIENTIA SUBALTERNANTE,
& subalternata.

213 **P**luribus modis posset fieri divisio scientiæ, eam dissectando in varias scientiarum species, quæ in ordine ad distinctum obiectum intellectum afficiant; sed quia huiusmodi divisio cuique patet, eam solum exagitamus divisionem, quæ aliquam sibi habet annexam difficultatem, & est ea, qua dividitur in subalternantem, & subalternatam. Subalternatio, si nominis æthimologiam spectes, nil aliud est, quam positio, vel nativitas sub altero, in qua acceptione quælibet scientia ab alia dependens illi dicitur subalternari, & in hoc sensu omnes scientiæ subalternantur metaphysicæ, & lumini primorum principiorum: immò omnes scientiæ naturales subalternabuntur Theologiæ, cum ipsi tanquam ancillæ deserviant ad proprias demonstrandas veritates.

214 Sed in strictiori acceptione hic de subalternatione loquimur, in qua subalternans communiter diffinitur, quæ intra proprios limites habet evidentiam suorum principiorum; vel si strictius subalternationem, ut ralem, velis diffinire per ordinem ad subalternatam, est, quæ alteri præbet principia ad suas conclu-

hones demonstrandas. Subalternata autem est, quæ ab alia accipit principia, ita ut intra proprios limites nequeat habere evidentiam illorum.

215 Undè tres communiter assignantur conditiones ad subalternationem strictè talem. *Prima*: Quod scientia in omnibus suis principiis ab alia dependeat. Ubi nota, quod qui volunt defendere Theologiam strictè subalternari scientiæ Beatorum, ita exponunt hanc conditionem, ut licet utriusque scientiæ eadem sint principia, & conclusiones (sic enim contingit in prædicto exemplo) tamen, quæ dicitur subalternata non potest facere evidentiam illorum, nisi cum subalternante coniunctur, ac proinde, non tam est dependentia in principiis, quàm in evidentia illorum: hoc tamen est prohibitio conditiones assignare, & eas proponere in communi doctrina, quæ postea deserviant ad proprium propugnandum placitum: undè conditio hæc assignanda est, ut à nobis proponitur, sic enim præscindit ab hac, & illa sententia, in particulari.

216 *Secunda*, cognitio est: Quod obiectum utriusque scientiæ non sit idem formalitèr, sic enim non erit duplex scientia, sed una. Ex quo autem *tertia* conditio nascitur, scilicèt, quod obiectum subalternatæ debet addere aliquam differentiam, quæ sic accidentaliter obiecto subalternantis,

& non sit illi prout sic essentialis. Undè.

217 Debet addere differentiam, ut obiectum sit formalitèr distinctum; non debet differentia addita esse essentialis, quia sic constitueret quandam speciem scibilis sub obiecto scientiæ subalternantis, ac proindè non essent scientiæ diversæ, quia ad scientiam, ad quam pertinet agere de genere, attinet agere de speciebus sub illo contentis, ut amplius constabit in Proœmio Physicorum, debet ergo differentia addita esse accidentalis: huiusmodi est sonoreitas, quam addit musica supra numerum, qui est obiectum Arithmeticæ; & visualitas, quam addit perspectiva supra lineam, quæ est obiectum Geometriæ. *Nec obest*, quod tale obiectum erit ens per accidens. *Quia* licèt ita sit in linea entis, secus verò in esse scibilis, cum prout sic differentia superaddita ingrediatur in recto, & id cui superadditur tantum de connotato.

§. III.

AN SCIENTIA SUBALTERNATA sit verè scientia in absentia subalternantis.

218 **P**Lura congeruntur AA. quæ disputationem nimis faciunt prolixam, fortè, quid revocant in utrùm, quæ supponenda sunt, & non disputanda. Supponendum igitur est primò, scientiam subalternatam es-

se verè scientiam in eò, qui habet subalternantem. Pater suppositio ex eo, quod qui ex principijs necessarijs evidentèr cognitis infert per legitimam consequentiam conclusiones in illis contentas, verè dicitur scire tales conclusiones; sed sic procedit habens scientiam subalternatam continuatam cum subalternante: ergo. *Nec ob est*, quod illa evidentia principiorum non sit propria scientiæ subalternatæ: *Nam* hoc modo fortè nulla erit scientia, cum evidentia principiorum per se spectet ad lumen naturale intellectus: sufficit ergo, ut conclusiones evidentèr cognoscat ex principijs, licèt non sit propria ipsius evidentia principiorum.

219 Supponendum est 2. Principia scientiæ subalternæ duplicitèr posse haberi, seu cognosci ab eo, qui caret subalternante. 1. per experientiam, ita ut nulla de ipsis relinquatur dubitatio: Hæc quippè conclusio Geometriæ, & principium Medicinæ, vel Artis Chyrurgicæ *vulnera circularia difficilius curantur*, cuius veritatis causa est, quod latera circuli (utpotè, qui angulo non constat) difficilius uniuntur, potest quidem à non Geometra evidentèr sola experientia disci, cum in quolibet circulo possit sola experientia illud comprobare: in quo sensu præsens non procedit disputatione, immò ex discursu illius constabit, sic cognitis principijs, verè esse scientiam subordinatam,

Procedit ergo iuxta secundum modum cognoscendi illa principia, scilicet audiendo illa à sapientibus, ita ut imprudens esset qui de illis sic acceptis dubitaret.

220 Supponendum est 3.

Non contendere præsens dubium, ut examinet, an scientia subalternata, sic accepta, sit obiectivè, & quatenus est ex parte veritatis attractæ, vera scientia; nam cum certitudo obiectiva principiorum non varietur in se per hoc quod sic, vel aliter cognoscatur; notum debet esse sic obiectivè sumptam esse scientiam, cum principia illius in se sint certissima, & superiori scientia demonstrata. Undè sensus quaesiti est, an subiectivè, & ex parte intelligentis sit verè talis: sicut si quis veritatem evidentem opinativè cognosceret, dubitari non posset, quod illa cognitio obiectivè sumpta, seu ex parte rei attractæ esset evidens; haberet tamen insuperabilem difficultatem, quod ex parte intelligentis esset evidens.

221 Supponendum est 4.

Præsciendendum esse in hac quaestione ab illo litigio, an scilicet sit de ratione scientiæ, vel actualis evidentiæ, vel exigentiæ illius; hoc enim impertinens est ad præsentem quaestionem; cum etiam dato, quod exigentiæ evidentiæ non sit de ratione scientiæ, adhuc restet titulus certitudinis, quo deficiente, implicat aliquem habitum intellectualem esse scientiam; quia

implicat scientia, que non sit vera; virtus intellectus, & infalibilis determinatio intellectus ad verum: sicut implicat vera virtus voluntatis, qua quis in malum uri possit; quod si neges, hæremus in principio, & suadendus eris ex his, quæ Div. Thom. docet i. 2. quaest. 57. & 71. & cum eo, præter plurimos Theologos, unanimis Thomistarum sententiã. Ex quibus iam clarè constat sententiã nostram esse negativam, loquendo (ut omnes in præsentibus loquantur) de scientiis purè naturalibus.

222

Quæ sententiã hac unica ratione probat. implicat scientia verè talis ex parte subiecti, qua intellectus non certificatur infallibiliter de conclusione, cuius est scientia; sed de scientia subalternata (ut in præsentibus de ea loquimur) non sic certificatur: ergo ex parte subiecti non est verè scientia. Mai. ex ultimo notabili constat, & min. probat. quæcumque certitudo intellectus erga conclusionem oritur in vi discursus ex certitudine, qua assentitur principiis; sed tunc casus certitudo, qua assentitur præmissis, non est infalibilis, cum motivum, cui innitatur, sit testimonium hominum, quod non est omnino infalibile: ergo. Explicatur quæcumque certitudo innixa testimonio hominum etsi plurimum, & sapientum, solum excludit dubitationem, quæ sic prudens de opposito; sed certitudo, quæ tantum

ta non excludit dubitationem, quæ sit prudens de opposito, remanet intra lineam certitudinis moralis; ergo certitudo, quæ tunc casus assentitur principiis, est certitudo purè moralis; sed certitudo conclusionum est derivata à certitudine præmissarum: ergo solum assentitur conclusionibus certò moralitèr, ac proindè non assentitur scientificè, cum scientia ex notatis debeat habere certitudinem, quæ non solum excludat dubitationem prudentem; sed quæ omnem dubitationem excludat.

223 Obijcies 1. Div. Thom. 1. part. quæst. 2. art. 2. dicentem: *Quod sicut musica credit principia tradita sibi ab Arithmetico, ita doctrina sacra credit principia revelata sibi à Deo.* Sed ex hoc intulit Theologiam esse verè scientiam, etiam ex parte subiecti in absentia scientiæ beatæ: ergo ex eodem iuxta ipsum infertur Musicam adhuc ex parte subiecti esse verè scientiam in absentia Arithmetici. 2. Non minus dependent media à fine, quam conclusiones à primis principiis; sed sine intentione formali ultimi finis stat restitudo actus erga media, ut patet in virtute naturali existente in peccatore: ergo. 3. Omnes scientiæ dependent à Metaphysica, & Logica, sicut subalternatæ à subalternantibus; & tamen sine Metaphysica, & Logica dantur veræ scientiæ: ergo. 4. Nullus potest existimare existentiam Romæ ita

non esse, quia ex testimonio plariorum, quos omnes mentiri nefas est iudicare, scit illius existentiam dari; sed sic cognoscit principia subalternata in absentia subalternantis: ergo.

224 Confirmatur: Qui evidentèr scit se per medium Arithmetici demonstrasse conclusionem Arithmeticam, licèt mediij probativi non recorderetur, habet scientiam de eo, quod conclusio Arithmetici, quæ est principium Musici, est vera (implicat enim cognoscere evidentèr aliquid esse demonstratum, & evidentèr non cognoscere illud esse verum) ergo poterit Musicus non Arithmeticus demonstrare conclusiones Musici.

Urgetur: Ad rationem scientiæ non requiritur certitudo actualis, sed sufficit exigentia certitudinis; sed scientia subalternata in absentia subalternantis, licèt non sit certa, exigit certitudinem; petit enim cum subalternante coniungi: ergo. Mai. probat. Ad rationem scientiæ non requiritur actualis evidentia; sed sufficit evidentia exigentia, ut patet in Theologia: ergo ad rationem scientiæ sufficit exigentia certitudinis, & non erit necessaria certitudo actualis.

225 Ad 1. respond. conced. Author. Div. Thomæ, & disting. mai. ex hoc intulit Div. Thom. tanquam à ratione: neg. min. tanquam ab exemplo simili quoad aliquid, & non quoad omnia, con-

concedo minor. & neg. conseq. Postquam enim Div. Thom. in corpore articuli probaverat scientias subalternatas secundum se esse scientias, quia procedunt ex principijs notis lumine superioris scientiæ, & ex hoc intulisset Theologia secundum se esse scientiam, quia procedit ex principijs notis lumine superioris scientiæ, quæ est scientia Dei, & Beatorum, ut explicaret, quomodo Theologia in viatoribus esset scientia, cum in illis non sint nota principia Theologiæ lumine superioris scientiæ: adduxit exemplum Musicæ, quæ credit Arithmeticæ, ut exemplo noto pateret, quomodo Theologia innitatur principijs creditis à Deo revelante, supponens tanquam notissimam differentiam inter fidem qua credit Musica Arithmetico, quæ est fides humana, & fidem qua Theologia credit Deo revelanti, quæ est Fides Divina, hæc enim cum sit infallibilis, sufficiens est, ut principia revelatione manifestata inferant conclusionem veram, infallibiliter certam; illa verò cum sit humana fallibilis est, & nequit conducere ad inferendam conclusionem metaphysicè certam, qualis est certitudo scientiæ.

226 Ad 2. respond. argumentum solum probare: Quod sicut stat recta electio circa media sine intentione ultimi finis ita pariter stat assensus certus conclusionis sine certitudine primorum

principiorum; attamen sicut non stat recta electio circa media sine recta intentione alicuius finis proximi, & immediati; eodem modo nequit stare certitudo metaphysica conclusionis sine certitudine omninò infallibili saltem principiorum, quæ se habent proximè, & immediate respectu conclusionis.

Ad 3. respond. neg. maior. Quia licet scientiæ dependeant à Metaphysica tanquam ab explicante sua principia, non tamen in eorum certitudine, & evidentia; sicut enim talia principia lumine naturali nota. A Logica iam diximus in præmissis non dependere simpliciter alias scientias in eorum acquisitione.

227 Ad 4. respond. Verum esse, quod nullus potest prudenter iudicare Romam non esse; ad hoc enim sufficit evidentia moralis innixa plurium testimonio; talis verò certitudo moralis non sufficit ad inferendam conclusionem metaphysicè certam, qualis est certitudo scientiæ.

228 Ad confirmat. respond. In illo casu posse dari assensum certum, & infallibilem conclusionis; siquidem in eo eventu datur cognitio certa, & evidens principiorum media recordatione evidenti comparata. Ad id, quo urgetur argumentum: nego mai. ad prob. concessio anteced. nego conseq. Ratio disparitatis est;

est: quod cum exigentia evidentie salvatur aliquod prædicatum formale scientiæ, nimirum certitudo; at verò cum sola exigentia certitudinis non salvatur aliquod prædicatum formale scientiæ, & consequenter nec ipse habitus scientiæ; sicut cum exigentia risibilitatis salvatur ratio hominis, quia salvatur aliquod prædicatum formale illius, scilicet rationale; secus verò cum exigentia rationalitatis.

Hic solet disputari de incompatibilitate scientiæ cum opinione, & fide, & etiam à quo principio desumatur unitas scientiarum. Sed pri-

mam disputationem omittimus, quia res est ferè Theologica, & de ea agunt omnes Theologi cum Div. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 5. Secundam, quia plurimum affinitatis habet cum ea, in qua de unitate, & specificatione potentiarum agitur in 2. de Anima, ne opus in molem assurgat, ad citatum locum reservamus, & huic operi finem imponimus. Cedatque in laudem Dei, Deiparæ Mariæ, S. Thomæ Aquinatis, Doct. Ecclesiæ, cuius Cognomento, & Patrocinio hoc Insigne Collegium gloriatur, & gaudet.

L. D. O. M.

INDEX QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM,

QUÆ IN HOC OPERE CONTINENTUR.

QUÆSTIO I.

PROOEMIALIS. pag. 5.

- Art. 1. Quodnam sit obiectum materiale Logica? Ibid.
Art. 2. Quodnam sit obiectum formale Logica? pag. 19.
Art. 3. Utrum Logica docens, & utrens sint idem habitus? pag. 50.
Art. 4. Utrum Logica sit scientia, & ars? pag. 62.
Art. 5. Utrum Logica sit scientia practica, vel speculativa? pag. 78.
Art. 6. Utrum Logica sit simplex qualitas? pag. 88.
Art. 7. An Logica scientia sit simpliciter necessaria ad alias scientias acquirendas? pag. 101.

QUÆSTIO II.

De ente rationis. pag. 116.

- Art. 1. An dentur entia rationis? Ibid.
Art. 2. Quid sit, seu in quo consistat ens rationis? pag. 120.
Art. 3. Quotuplex sit ens rationis? pag. 136.
Art. 4. An ens rationis possit exis-

tere per existentiam sui fundamenti? pag. 144.

- Art. 5. An solus intellectus efficiat ens rationis? pag. 147.
Art. 6. An intellectus Divinus faciat entia rationis? pag. 154.
Artic. 7. Per quem actum intellectus fiat ens rationis? pag. 167.

QUÆSTIO III.

De universalibus. pag. 168.

- Art. 1. An dentur universalia in rebus? Ibid.
Art. 2. An gradus superiores, & inferiores distinguantur distinctione formali ex natura rei? pag. 180.
Art. 3. An inter gradus superiores, & inferiores detur distinctio intrinseca virtualis? pag. 192.
Art. 4. An inter prædicata identificata detur præcisio obiectiva? pag. 204.
Art. 5. In quonam statu sit natura una, & communis pluribus? pag. 229.
Art. 6. In quo consistat, & per quem actum fiat universale Metaphysicum? pag. 254.

Art.

Art. 7. In quo consistat, & per quem actum fiat universale Logicum? pag. 266.

Art. 8. An universale seruet in actuali predicatione universalitatem? pag. 279.

QUÆSTIO IV.

De prædicabilibus in communi.
pag. 271.

Art. 1. An prædicabilia sint tantum quinque? Ibid.

Art. 2. An universale sit genus ad quinque prædicabilia? pag. 285.

QUÆSTIO V.

De genere, specie, & individuo.
pag. 291.

Art. 1. An definitio generis sit bona? Ibid.

Art. 2. Quod sit definitum in definitione generis? pag. 295.

Art. 3. Quomodo, & de quibus genus prædicetur? pag. 306.

Art. 4. Examinantur definitiones speciei? pag. 317.

Art. 5. An natura Angelica, supposita eius in multiplicitate, sit species prædicabilis? pag. 321.

Art. 6. Quid sit individuum? pag. 341.

Art. 7. An detur unus conceptus communis individui? pag. 343.

QUÆSTIO VI.

De differentia, proprio, & accidente.
pag. 345.

Art. 1. Diffinitiones differentiarum & divisiones differentiarum expendantur? Ibid.

Art. 2. An differentia sit universalis per ordinem ad speciem? pag. 348.

Art. 3. De proprio quarto prædicabili? pag. 351.

Art. 4. De accidenti quinto prædicabili? pag. 353.

Art. 5. De prædicationibus? pag. 356.

QUÆSTIO VII.

De ante prædicamentis. pag. 361.

Art. 1. Quæ sint diffinitiones univocorum, æquivocorum, & denominativorum? Ibid.

Art. 2. Quæ sint divisiones, & regulæ antepædicamentales? pag. 364.

Art. 3. Quid, & quotuplex sit analogum? pag. 367.

Art. 4. Quæ sint causæ analogiæ? pag. 369.

Art. 5. An ratio communis entis transcendat quascumque differentias? pag. 475.

Art. 6. Utrum ens reale sit analogum ad Deum, & creaturas, necnon ad substantiam, & accidens, & qua analogia? pag. 383.

Art. 7. Utrum detur conceptus communis entis realis perfectè præcisus à suis inferioribus? pag. 391.

Art. 8. Utrum ens adæquatè dividatur in decem prædicamentis? pag. 399.

Quæst.

QVÆSTIO VIII.

De tribus primis predicamentis.

pag: 302.

Art. 1. Quid, & quotuplex sit substantia, & quæ sint illius proprietates? Ibid.

Art. 2. Vtrum Deus ponatur in predicamento substantiæ? pag. 410.

Artic. 3. In quo consistat ratio formalis quantitatis? pagin. 414.

Artic. 4. Vtrum substantia materialis antecedenter ad æqualem quantitatem habet partes inter se distinctas? pagin. 418.

Art. 5. Quotuplex sit quantitas? pag. 429.

Art. 6. Quid, & quotuplex sit relatio? pag. 437.

Artic. 7. Vtrum dentur relationes reales predicamentales, & in quo consistant? pag. 441.

Artic. 8. Vtrum relatio predicamentalis distinguatur à suo fundamento? pag. 447.

Art. 9. An omnis relatio predicamentalis terminetur formaliter ad relativum? pag. 463.

QVÆSTIO

De reliquis predicamentis.

predicamentis. pag.

Art. 1. Diffinitur qualitas? Ibid.

Art. 2. De sex ultimis predicamentis? pag. 481.

QVÆSTIO X.

De demonstratione. pag. 486.

Artic. 1. An sint aliqua ante demonstrationem præcognoscenda? Ibid.

Art. 2. Quomodo assensus præmissarum concurrat ad assensum conclusioni? pag. 498.

Art. 3. Quid sit predicatum de omni per se, & secundum quod ipsum? pag. 523.

Art. 4. Quid, & quotuplex sit propositio immediata, & per se nota? pag. 528.

Art. 5. Quis modus dicendi per se faciat propositionem immediatam, & quis demonstrabilem? pag. 531.

Art. 6. Quid, & quotuplex sit demonstratio? pag. 548.

Artic. 7. Quid, & quotuplex sit scientia? pag. 548.

FINIS.

Art. 7. In quo
quem actum fi
gicum? pag 2
Art. 8. An u
actuali pre
liratem?

Libro Logica. 79
de ...
Compio en el ...
de Salamanca
y la ...

...
el ...
in el Colegio de Dⁿ
Bernardo de la Ciudad
de Salamanca.

Art
3
Art

52

0.

0

2

15

15

100

337.9